

Inštitut za zgodovino
delavskega gibanja
KNJIŽNICA

17/9.
997

Sejni zapiski

LJUDSKE SKUPŠČINE

LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

(Četrta sklic)

Seje od 1. septembra 1961 do 31. januarja 1962

1962

Ljubljana

Sejni zapiski

LJUDSKE SKUPŠČINE
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

(četrty sklic)

Seje od 1. septembra 1961 do 31. januarja 1962

1962

Ljubljana

997

D 8. V. 1963/892

REPUBLIŠKI ZBOR

21. seja

(28. septembra 1961)

Predsedoval: inž. Pavle Žaucer,
predsednik Republiškega zbora

Zapisnikar: Slavica Zirkelbach

Začetek seje ob 17.40 uri.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 21. sejo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, ki jo je sklical predsednik Ljudske skupščine LRS.

Odsotnost ljudskih poslancev je bila ugotovljena že na skupni seji obeh zborov. Kasneje je svojo odsotnost opravičil še ljudski poslanec Drago Seliger.

Zapisnik današnje seje bo vodila tovarišica Slavica Zirkelbach. Prosim zapisnikarja, da prebere zapisnik zadnje seje. (Zapisnikar Slavica Zirkelbach prebere zapisnik 20. seje.)

Ima kdo od tovarišev poslancev kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, ugotavljam, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Na današnji seji bomo obravnavali predloge zakonov in sklepov, ki jih je Ljudski skupščini LRS predložil v obravnavo in sklepanje Izvršni svet. Glede na to, da je bila prva točka po predlogu dnevnega reda, ki je bil poslan ljudskim poslancem, obravnavana že na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, in sicer predlog odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov, predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961;
2. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o socialnih zavodih;
3. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o knjižnicah;
4. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu;
5. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji;
6. obravnava in sklepanje o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavu Univerze v Ljubljani.

Ali obstoja k predlaganemu dnevnemu redu kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu sklepa o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca odbora za gospodarstvo Republiškega zbora ljudskega poslanca Matevža Haceta, prebere odborovo poročilo ljudski poslanec inž. Ivò Klemenčič. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog sklepa pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog sklepa še ustno obrazložiti?

Riko Jerman: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Ob predložitvi prvega letnega finančnega načrta Sklada LRS za šolstvo v potrditev tej skupščini, želim v glavnih obrisih prikazati problematiko, pred katero stoji sklad v začetku svojega delovanja ter pojasniti osnovne cilje, ki si jih bo sklad prizadeval doseči v bodoče. Podlago za izpolnitev predvidenih nalog nudi zakon o financiranju šolstva, ki zagotavlja šoli poleg stalnih materialnih sredstev tudi obliko samostojne družbene inštitucije, za katero je uveljavljeno načelo družbenega samoupravljanja.

Izvajanje in izpopolnjevanje komunalnega sistema na področju šolstva prihaja še posebej do izraza po izidu temeljnega zakona o financiranju šolstva. S tem zakonom so bili ustanovljeni družbeni skladi za šolstvo z namenom, da se razvija družbena samouprava na področju izobraževanja in vzgoje ter zagotovi zadosten in trajen vir dohodkov za osnovno dejavnost šol in za njihovo gradnjo in opremo. S tem so bili dani boljši pogoji za razvoj šolskih ustanov.

Pred ustanovitvijo sklada LRS za šolstvo je potekalo financiranje republiškega šolstva iz različnih republiških virov. V letu 1960 je bilo financirano iz republiškega proračuna din 1863 milijonov, iz republiškega sklada za kadre 366 milijonov in iz republiškega sklada za negospodarske investicije 187 milijonov, skupno torej 2 milijardi 416 milijonov. Leta 1961 pa znašajo sredstva sklada, ki so bila predložena v potrditev, 4 milijarde 307 milijonov torej znatno več kot v minulem letu.

Način financiranja je slonel na načelih proračunskega poslovanja, kar je imelo za posledico odvisnost šol od subjektivnih ocen proračunskih organov politično teritorialnih enot in drugih. Tak način financiranja pa je izločal iz dejanskega soodločanja in odgovornosti sam delovni kolektiv šolske ustanove, kot tudi šolske odbore kot družbene organe upravljanja. Znatna sredstva, ki so bila izločena iz narodnega dohodka za investicije v šolstvu so bila dokaj razdrobljena in zato tudi manj uspešna.

Sklad LRS za šolstvo, ki zdaj združuje vse obstoječe vire financiranja republiškega šolstva, se je ob ustanovitvi znašel pred zelo široko zasnovano investicijsko dejavnostjo. Iz predloženega finančnega načrta za leto 1961 izhaja, da so v teku investicijska vlaganja kar pri 65 šolskih objektih, poleg vlaganj za izboljšanje opreme in drugih učnih pripomočkov. Upravni odbor sklada se zaveda, da je glede na obstoječe finančne zmožnosti sklada tako široka investicijska dejavnost neracionalna. V letošnjem finančnem načrtu so sicer sprejete tudi te investicije, vendar pa samo zato, ker predstavljajo zatečeno stanje oziroma, ker so bile dejansko zasnovane še pred ustanovitvijo sklada, torej prej kot bi lahko sklad določil politiko financiranja investicij.

Poleg težav investicijskega značaja, na katere je naletel sklad ob začetku svojega delovanja, pa se vzporedno pojavlja tudi problem financiranja osnovne dejavnosti šolskih ustanov. V tekočem letu bodo predvidene potrebe za materialne izdatke narasle v primerjavi z lanskim letom kar za 74 %, deloma tudi zaradi novo ustanovljenih šol in šol, ki so šele v razvoju.

Izdatki za osebne dohodke so se povečali v prvi vrsti zaradi zvišanja plač na osnovi novih predpisov ter s tem v zvezi tudi zaradi prispevkov, ki bremenijo osebne dohodke. V takšnem nepredvideno večjem obsegu niso mogle biti v republiškem proračunu upoštevane vse potrebe šolskih ustanov. Del sredstev, ki jih je sklad predvidel za investicije, je moral porabiti za kritje potreb osnovnih dejavnosti, ki so nastale tekom tega leta.

Iz navedenih razlogov predloženi finančni načrt za leto 1961 še ne more pomeniti kvalitete spremembe v odnosih na področju financiranja in upravljanja v šolstvu, vendar je to prehoden pojav in je v tej etapi nujen. V prihodnje si bo sklad prizadeval zasnovati takšne odnose do financiranja ustanov, ki ustrezajo načelom novega sistema financiranja šolstva. Nova razmerja sklada do šolskih ustanov bodo omogočala, pa tudi prisiljevala in vzpodbujala samoupravne organe šolskih ustanov in njihove delovne kolektive k prizadevanju za čim racionalnejšo uporabo dodeljenih sredstev, zlasti tistih, ki so namenjena za tekoče potrebe.

Prvi napotek za delo sklada v tej smeri bodo objektivna merila, po katerih naj sklad razdeljuje svoja sredstva. Ta merila bodo morala biti izkustvena in zelo povprečna, vendar pa bodo morala upoštevati najpomembnejše elemente, ki vplivajo na obseg in specifične pogoje dela določene šolske inštitucije. Enaka merila bodo vpeljana za vse ustanove, ki so vezane na sklad in bodo sprejeta po isti metodi. Ker jih bo sprejemal upravni odbor sklada, ki ga predstavljajo zastopniki vseh prizadetih ustanov, lahko pričakujemo, da bodo merila predstavljala tudi realne odnose med ustanovami in ustanov do sklada.

Ker so osebni izdatki in honorarji najpomembnejši del izdatkov, bo sklad še posebej zainteresiran na tem, da kolektivi šolskih ustanov sprejmejo pravilnike za njihovo notranjo delitev, seveda po kriteriju količine in kakovosti opravljenega dela.

Pri tako zasnovanem funkcioniranju sklada bi dajatve sklada predstavljale dohodek šolskih ustanov, s katerim bi samostojno gospodarile. Tak odnos sklada do šolskih ustanov, ki bi odpravil dosedanjo proračunsko neelastičnost, pa je mogoče le, če bodo dohodki sklada tudi dejansko zagotovljeni. V tej zvezi želim opozoriti na določilo 27. člena temeljnega zakona o financiranju šolstva, po katerem so ustanovitelji odgovorni za to, da dobiva šola sredstva, ki gredo za njeno osnovno dejavnost. Nadalje je treba upoštevati, da dosedanja raven sredstev za osnovno dejavnost ne omogoča kritja vseh realnih potreb ustanov zaradi česar je računati na potrebo po njihovem hitrejšem naraščanju.

Ustanovitev sklada po vsem tem ne more v tej situaciji pomeniti razbremenitev proračuna, temveč nasprotno. Razumljivo je, da je naloga sklada, da v okviru gospodarjenja z družbeni sredstvi skrbi, da se funkcionalna potrošnja omeji na stvarne potrebe, ki omogočajo postopno prilagoditev delovanja ustanove družbenim potrebam in da krepí zakonsko načelo, da ustanova samostojno razpolaga z vsemi sredstvi, ki ji pripadajo po zakonu ali ki jih doseže s svojo dejavnostjo. Poglavitna pravica šolske ustanove naj bi se uveljavljala s tem, da se dodeljena sredstva za osnovno dejavnost med letom ne morejo znižati, ne glede na morebitne bistvene spremembe, ki nastopijo med letom. Prav tako naj ustanova dodeljena sredstva oziroma svoj dohodek, ki ga pridobi s svojo dejavnostjo ali dotacijami izven sklada, uporablja po lastni presoji.

Že pri začetku dela občinskih šolskih skladov se je v mnogih primerih pokazala težnja, naj bi sredstva šolskih skladov občin, ki se formirajo po novih inštrumentih, krila potrebe za osnovno dejavnost in za investicije, da

bi se tako razbremenili občinski proračuni. To je v očitnem nasprotju z intencijami zakona, ki predvideva zagotovitev sredstev za financiranje osnovne dejavnosti tudi takrat, če se povečajo izdatki šol zaradi splošnih ukrepov.

Ustvarjena sredstva občinskih skladov znašajo z 31. avgustom 1961 skupno 6,1 milijarde dinarjev, medtem ko so znašala v 1960. letu ustvarjena sredstva preračunana na osem mesecev 6,6 milijard dinarjev. Že ta podatek in upoštevavanje približno 20 % povečanje stroškov, nam da slutiti, da bo konec leta čutiti primanjkljaj, ki se sedaj delno krije z zmanjševanjem investicij. Vzroki za tako stanje so lahko pozno formirani upravni odbori in nepravočasne razprave svetov za šolstvo in drugih družbenih organov o materialnih problemih šolstva.

Natanko določeni odnosi skladov za šolstvo do proračunskih dotacij morajo v smislu zakona o financiranju šolstva sloneti na objektivnih merilih in šele ta omogočajo, da bo sklad ustvarjal taka razmerja do šolskih zavodov, ki bodo zagotavljala dejanske možnosti za njihovo samoupravljanje. To je še zlasti pomembno za občinske sklade za šolstvo, saj so to najmlajši samoupravni organi, ki delujejo na družbeno izredno pomembnem področju.

Na področju investicijske izgradnje bo sklad stremel za tem, da bo ožil obseg investicijskih vlaganj, zato bo sklad podpiral investicijska vlaganja samo tistih ustanov, ki po svojem pomenu sodijo v republiško šolstvo. Sredstva sklada, ki so namenjena za investicije, bo sklad omejil na manjše število koristnikov, da bi dosegel hitrejšo dograditev objektov in s tem večjo racionalnost investicij.

Tudi predlog novega zakona o izgradnji investicijskih objektov, ki ga je sprejel zvezni Izvršni svet, daje skladu večje možnosti, da pri sprejemanju investicijskih programov za šolske objekte in opremo vpliva na bolj ekonomične in bolj racionalne rešitve. Sedanji gradbeni stroški za šolsko enoto — razred se gibljejo od 4,5 do 10 milijonov dinarjev. Tako velike razlike v stroških pa v nobenem primeru niso opravičene in so posledica nezadostne prizadevnosti investitorjev. Sklad je mnenja, da pocenitev zasnov ne pomeni razvrednotenja šolskih prostorov in bo glede tega zasledoval smotrnost projektiranja in izvajanje investicij preko svojega strokovnega nadzornega organa. Sklad bo vzpodbujal interes ustanov za racionalno gradnjo, ker je neracionalna gradnja dražja in ker povzroča pozneje večje obratovalne in vzdrževalne stroške. Po drugi strani pa naj bi ti prihranki pri izvedbi investicijskega vlaganja pripadli šolski ustanovi in naj bi z njimi razpolagali delovni kolektivi ustanov samostojno.

Že v začetku sem pojasnil razloge, ki upravnemu odboru sklada niso omogočali, da bi obrazložena načela za svoje delovanje v celoti uveljavil že v tem finančnem načrtu. Zato predlagam, tovariši ljudski poslanci, da sprejmete predloženi finančni načrt za leto 1961, ki predstavlja za prizadete šolske ustanove v danih pogojih zadovoljujočo rešitev.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Dajem predlog tega sklepa v obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog tega sklepa, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel sklep o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961.

Ugotoviti bomo še morali ali je ta sklep v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o socialnih zavodih.

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko ljudski poslanec Franc Šebjanič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge. Ob koncu poročila doda naslednje:)

Franc Šebjanič: Tovariši ljudski poslanci! Dovolite mi, da v imenu odbora za zdravstvo in socialno politiko dopolnilno k temu poročilu opozorim še na nekaj mnenj, ki se niso do konca izoblikovala, ki so pa sicer vodila člane odbora pri obravnavi predloga zakona o socialnih zavodih.

Ni dvoma, da socialno varstvo v socialistični družbi, ob izredno pospešenem razvoju gospodarstva, ob naglem spreminjanju strukture prebivalstva in ob uveljavljanju novih odnosov, predstavlja nadvse pomembno torišče skrbi za človeka, skrbi za raven osebnega in družbenega standarda. Tovrstno dejavnost zategadelj ni moč pojmovati kot neko karitativno pomoč, temveč kot realizacijo resnično socialističnih družbenih odnosov, kot logično manifestacijo socialističnega humanizma, ki sta mu tuja zbirokratiziranost in uniformiranost ter prav tako špekulativno samaritansko reševanje pomoči potrebnega človeka. Izhajajoč iz znanih ugotovitev, da za to področje dejavnosti, navzlic naglemu gospodarskemu vzponu in ureditvi gmotnih temeljev nekaterih drugih družbenih služb, doslej nismo mobilizirali zadostna materialna sredstva in subjektivnih sil, moramo opozoriti na vse večjo odgovornost komun pri kompleksnem reševanju te problematike.

Glede na neogibno mobilizacijo večjih finančnih sredstev za investicije socialnega značaja, se zato tudi vse glasneje sliši želja po stalnosti potrebnih sredstev in po večjih investicijskih naložbah. Zategadelj bi morda bilo prav čimprej proučiti tudi možnost vzpostavitve mehanizma skladov komun za socialno varstvo, ki bi jim bilo treba zagotoviti stalen vir dohodkov. Znano je namreč, da razpoložljiva sredstva iz fonda za prekrške in običajna proračunska in druga sredstva komun ter gospodarskih organizacij ne bodo zadoščala za kritje investicij, predvidenih na torišču socialnega varstva v programu petletnega perspektivnega razvoja Ljudske republike Slovenije. V teh skladih pa bi se lahko zbirala sredstva predvsem iz gospodarskih organizacij in iz zavoda za socialno zavarovanje, ki naj bi prispeval del svojih sredstev tem specializiranim zavodom glede na različne kategorije oskrbovancev.

Na ta način bi končno tudi prekinili z administrativnim urejanjem socialnih problemov preko proračunskih sredstev, ki jih je glede na druge potrebe praviloma vedno zmanjkovalo za to dejavnost in za te institucije.

Prav bi bilo tudi, če bi o problemih socialnega varstva, o socialni preventivi in načinu reševanja, kakor tudi o delu socialnih zavodov vse več razpravljali tudi naši zbori volivcev in družbeno politične organizacije. To bi nedvomno v mnogočem pripomoglo k razvijanju zastarelih pojmovanj in tretjerazrednega vrednotenja teh problemov, čemur smo še pogosto priče v nekaterih administrativnih službah in gospodarskih organizacijah, ki so dovzetne le za intervencijo od zgoraj.

Spričo dejstva, da na področju Ljudske republike Slovenije primanjkuje socialnih zavodov prav na perifernih in manj razvitih področjih, sicer pa nam v splošnem primanjkuje tudi več specializiranih zavodov, bi bilo treba v doglednem času po smotrni proučitvi razširiti mrežo socialnih zavodov in

služb. Po drugi strani pa je naloga komun in vseh ostalih družbenih činiteljev, da sistematično delajo na izpopolnitvi sedanje domske in izven domske zaščite, kajti ta več ne ustreza sodobnim potrebam na zaščito navezanih kategorij prebivalstva, predvsem ne, kar zadeva pomoč in zaščito ostarelih delovnih ljudi.

Nov zakon o socialnih zavodih v naši republiki naj bi zagadelj pomenil neke vrste prelomnico v prizadevanjih naše skupnosti za izpopolnjevanje dejavnosti socialno varstvenih služb.

Ker je odbor pri podrobni obravnavi predlog zakona sprejel brez sprememb, predlaga Republiškemur zboru, da predlog zakona v predlaganem besedilu sprejme.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Martin Košir prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Stane Nunčič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Ada Krivic: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Novo pravno ureditev socialnih zavodov v Ljudski republiki Sloveniji narekuje splošen razvoj socialnega varstva in drugih javnih služb, predvsem razvoj šolstva ter zdravstva v sedanjih pogojih, ko se je z razvojem komunalnega in novega gospodarskega sistema težišče socialnega varstva in družbenih služb preneslo v komune. Saj je reševanje socialnih vprašanj, predvsem pa skrb za človeka, za katerega ne zadoščajo splošni ukrepi in potrebuje posebne družbene pomoči, bistvena naloga osnovne politično teritorialne enote.

Organizacija in poslovanje socialnih zavodov v Sloveniji je bila doslej urejena z republiškim zakonom o socialnih zavodih iz leta 1954 ter z navodilom o financiranju in finančnem poslovanju, določanju strukture cen in skladih finančno samostojnih socialnih zavodov. Ti predpisi so urejali vse zavode, ki imajo socialno varstveni značaj, najsi imajo splošno varstveni, varstveno vzgojni ali socialno zdravstveni karakter.

Tako je doslej poslovalo po omenjenih enotnih predpisih 359 zavodov, ki so bili v pristojnosti šolstva, socialnega varstva in zdravstva. Od tega je bilo 327 zavodov za vzgojo in varstvo otrok in mladine ter 23 zavodov za odrasle osebe. Enotni predpisi so urejali 16 vrst različnih zavodov od otroških vrtcev, jasli, dečjih domov, preko internatov, posebnih zavodov za prizadeto mladino, do domov za stare in onemogle ter azilov za otroke in odrasle osebe.

Dosedanji način reševanja teh važnih družbenih vprašanj varstva in vzgoje otrok, mladine in odraslih oseb, ki potrebujejo družbeno pomoč, je prihajal v protislovje z razvojem komunalnega sistema in javnih služb. V bližnjem preteklem obdobju so posamezni zakonski predpisi začeli postopoma urejati to materijo. Medtem so izšli novi zakonski predpisi, predvsem s področja šolstva, ki na novo urejajo položaj večine teh zavodov, ki jih je doslej urejal zakon o socialnih zavodih iz leta 1954.

Vajenski, dijaški in študentski domovi se po splošnem zakonu o šolstvu vključujejo kot vzgojno izobraževalni domovi v sistem šolstva. Specialne mla-

dinske domove, ki nudijo varstvo mladini z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, obravnava republiški zakon o posebnem šolstvu. Uspešno izvajanje uredbe o rehabilitaciji invalidne mladine socialnih zavarovancev ter zveznega pravilnika o invalidskih delavnicah za poklicno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov, omogoča šolanje in usposabljanje te mladine ter ureja stanje dose-danjih zavodov za zaposlovanje invalidov in dela manj zmožnih oseb. Trenutno imamo v Sloveniji 19 zaščitnih delavnic in nekaj drugih zavodov za usposab-ljanje invalidne mladine in odraslih, kjer je v 72 proizvodnih obratih zapo-slenih pri usposabljanju okrog 2000 invalidnih in dela manj zmožnih oseb.

Dečje domove se po zakonu o organizaciji zdravstvene službe smatra za zdravstvene inštitucije. S predloženo resolucijo o nalogah komune in stano-vanjske skupnosti pri otroškem varstvu se nakazujejo tudi širše možnosti raz-vijanja in financiranja najrazličnejših oblik varstvene vzgoje otrok do najvišje organiziranih varstvenih vzgojnih ustanov in zavodov.

Tovariši in tovarišice! Predloženi novi zakon o socialnih zavodih ureja torej le tiste socialne zavode, za katere ni posebnih zakonskih predpisov. Tako zajema ta zakon 30 zavodov za stare in onemogle ter 10 specialnih zavodov za otroke, mladino in odrasle osebe, ki potrebujejo domsko pomoč. Pri pri-pravah osnutka tega zakona smo upoštevali načela, ki se v naši družbi že lepo uveljavljajo, da so domskega varstva potrebni le tisti otroci in odrasle osebe, ki iz vzgojnih, zdravstvenih ali socialnih razlogov ne morejo živeti v svoji družini ali v sedanjem okolju; to so otroci, ki jih ne moremo dati v rejništvo zaradi težjih telesnih ali umskih defektov in odrasle osebe, ki potrebujejo okrepljeno skrb družbe in sistematično nego ter nadzorstvo, kot so na primer alkoholomani in slične osebe.

Ker bomo v teh zavodih imeli na ta način prvenstveno le specialne primere prizadetih oseb, nujno sledi, da je potrebno reorganizirati dosedanje socialne zavode v tem smislu, da se v posamezne domove razvršča osebe s sorodno specifično problematiko. Tako je treba del obstoječih domskih kapacitet za stare osebe, ki jih imamo v Sloveniji po številu 30, s kapaciteto 3000 oskrbo-vancev, preusmeriti v domove za kronično bolne in onemogle ter duševno prizadete stare osebe.

Práv sedaj izvajamo na osnovi zveznega pravilnika tudi evidenco in kate-gorizacijo otrok in mladine z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, kar bo končano prihodnje leto. Na osnovi tega predpisa bo izdelan dokončni pro-gram razvoja posebnega šolstva in mreže šol ter posebnih inštitucij za redno osemletno šolanje in usposabljanje te mladine. Razumljivo je, da ne bo mogla vsaka občina imeti vseh teh specialnih domov in zavodov. Po načelu soustanovi-teljev, kot jih predvideva predloženi zakon, bo mogoče v bodoče uspešneje realizirati predlog družbenega razvoja za novo plansko obdobje za to področje. Seveda bo treba pri tem upoštevati prvenstvene naloge in potrebe ter jih vsklajati z možnostmi v posamezni komuni. Zato se ob izvajanju načela o so-ustanoviteljih tudi ne bo več čutila taka potreba, da te ustanove ostanejo v okrajni oziroma v republiški pristojnosti.

Načelo sodobnega socialnega varstva je, da s šolanjem, rehabilitacijami in habilitacijami otrok, mladine in odraslih oseb, ki so ovirani v svojem fizičnem in psihičnem razvoju, dosežemo njihovo vključevanje v aktivno delo in druž-beno življenje, in tako omogočimo, da sami prihajajo vsaj delno do sredstev za preživljanje. Razumljivo je, da bo bivanje teh oseb v domovih in različnih

delavnicah često le začasnega značaja, dokler ne prevzgojimo ali vrnemo takim osebam delovno zavest.

Problematika starih oseb postaja v industrializirani Sloveniji, kjer se naglo spreminja struktura prebivalstva ter družbeni in družinski odnosi, vedno bolj aktualno družbeno vprašanje. Trenutno imamo v Sloveniji okoli 200 000 oseb starih nad 60 let, ki imajo v glavnem zagotovljena osnovna življenjska sredstva po rednih zakonskih predpisih kot socialni zavarovanci. Zato se v naši družbi bistveno spreminja odnos do starih ljudi in do njihovega varstva. Načelo je, da stare osebe po možnosti ostanejo v svojem okolju, kjer so normalno živele in delale in temu prilagodimo obliko varstva in pomoči. Seveda potrebujejo le-ti usluge in pomoči raznih servisnih dejavnosti in socialnih služb stanovanjskih skupnosti. Ta vprašanja bo treba v bodoče bolj upoštevati pri stanovanjski izgradnji in urbanizaciji naših naselij.

Domsko varstvo starih oseb pa potrebujemo le za težje primere bolezni, vendar v primerih, ko te osebe ne spadajo v zdravstvene zavode, temveč potrebujemo zanje zavode s posebnim režimom. Ker zahteva to področje socialnih služb poleg velike družbene iniciative posameznih državljanov in družbenih organizacij, socialnih služb stanovanjskih skupnosti ter gospodarskih organizacij, nujno tudi potreben strokovni nivo, je vprašanje ustreznega strokovnega kadra za to delo izredno pereče. Tega kadra pa primanjkuje na splošno na vseh področjih. Posebno pa bo treba proučiti, kakšno število in profil tega kadra zahteva področje te družbene skrbi. Zagotoviti moramo, da se bodo ti kadri lahko usposabljali tudi s priučevanjem na delovnem mestu, s poglobljanjem praktičnih izkušenj v njihovem dosedanjem delu itd.

Status socialnih zavodov se s tem zakonom, ki je danes predložen skupščini, regulira na novi osnovi, po načelu večje samostojnosti ustanove z razširjanjem družbenega samoupravljanja še na upravni odbor kot organ delovnega kolektiva. Prav tako je s tem zakonom dana možnost širšega izvajanja načela samofinanciranja in ustvarjanja dohodka. Bistven korak dalje predstavlja tudi dejstvo, da ima lahko socialni zavod več soustanoviteljev hkrati, ki si v pogodbi določijo svoje pravice in dolžnosti, kar je izredno pomembno zlasti pri urejanju finančnih vprašanj tistih zavodov, ki s svojo dejavnostjo zadoščajo potrebam več občin in tudi širšemu območju.

Doslej je vzdrževanje takih zavodov padlo na breme občine, na katere območju so bili ti zavodi, kar je imelo za posledico težaven položaj zavodov, kot tudi občin samih. Zato je bila težnja socialnih zavodov, da ostanejo v pristojnosti okraja, če že ne republike, medtem ko je marsikateri ljudski odbor skušal v taki situaciji likvidirati socialni zavod in uporabiti njegove objekte za ekonomsko donosnejše gospodarske ali turistične posle.

Novi zakon odpira socialnemu zavodu najširše možnosti, da zaživi kot samostojna ustanova v mehanizmu komunalnega samoupravljanja. Iskanje virov za samostojno financiranje zavodov iz dohodkov lastne dejavnosti, z zaračunavanjem redne oskrbovalnine za oskrbni dan posameznega oskrbovanca ter dotacij, volil, podpor in drugih oblik, bo predvsem odvisno od dejavnosti posameznih zavodov samih in od angažiranja družbenih organov pri teh naporih. Zavodi, ki opravljajo učno vzgojno delo na stopnji osnovne šole, bodo dobili ta sredstva oziroma del teh sredstev iz skladov za šolstvo tistih občin, ki so ustanovitelji socialnega zavoda. Tudi vprašanje stroškov zdravstvene nege socialnih zavarovancev v zavodih je treba reševati v okviru predpisov zdravstvenega zavarovanja. Borba za ekonomski oskrbni dan posameznega oskrbo-

vanca zahteva, da se realno ocenjuje tudi tisti del sredstev, ki jih družina prispeva k vzdrževanju svojih članov v skladu s svojimi dohodki. Nov element — pogodba med ljudskimi odbori in ustanovo, v kateri ljudski odbori regulirajo svoje obveznosti — bo v bodoče stimuliral zavode, njihove kolektive in samoupravne organe, da s še večjo iniciativo in skrbnostjo razvijajo ustrezno dejavnost svojega zavoda.

Vloga kolektiva in strokovnega kadra v socialnih zavodih je glede na karakter dela in nizko število strokovnih delavcev v teh zavodih brez dvoma zahtevna in težka. Z delitvijo dohodka znotraj kolektiva, ki je tu šele v začetni fazi, bo dobilo njihovo delo šele pravo priznanje in vrednost. Zato so določeni pojavi brezperspektivnosti posameznih kadrov s tega področja neutemeljeni, če bomo ta zakon uspešno izvajali.

Razumljivo je, da bo nov način financiranja socialnih zavodov prinesel v začetku določene težave in tudi nerazumevanja. Dosedanji način financiranja celotne socialne dejavnosti v komuni samo iz proračunskih sredstev ter odprto vprašanje sredstev za investicije in dodatnih sredstev za investicijsko vzdrževanje, ki jih po tem zakonu za enkrat zagotavlja še ustanovitelj socialnih zavodov, zahtevata nadaljnje proučevanje in iskanje najustreznejših, realno in ekonomsko utemeljenih oblik zbiranja teh sredstev.

Na podlagi tega zakona je mogoče urejati to pomembno družbeno dejavnost skladno z razvojem drugih javnih služb pri nas. Široka možnost razvoja zavodskega varstva za tiste kategorije državljanov, ki jim je potrebna posebna zaščita, je s tem zakonom vsklajena in omogoča nadaljnji skladni in realni razvoj služb socialnega varstva v komuni. Zato v imenu Izvršnega sveta predlagam Ljudski skupščini, da predlog zakona o socialnih zavodih sprejme.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Dajem predlog zakona v obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če se nihče ne javi k besedi, dajem predlog zakona na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor soglasno sprejel predlog zakona o socialnih zavodih.

Preden preidemo na naslednjo točko dnevnega reda, obveščam ljudske poslance, da me je predsednik Zbora proizvajalcev obvestil, da je Zbor proizvajalcev sprejel sklep o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LR Slovenije za šolstvo za leto 1961 v enakem besedilu kakor Republiški zbor.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o knjižnicah.

Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo ljudski poslanec Stane Ravljen prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Ivan Herceg prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Lado Oblak prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Beno Zupančič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Pred vami je osnutek prvega slovenskega zakona o knjižnicah, da bi z njim uredili — tako kot urejamo druga — tudi to pomembno področje prosvetnega, kulturnega in znanstvenega življenja.

Zgodovina priprave tega osnutka zajema precejšen časovni del naše povojne graditve in osnutke, predloge, prepire itd. ta čas označujejo poteze vseh obdobj našega povojnega življenja — od časa, ko se je zdelo, da je mogoče urejati take stvari hitro, centralizirano, od zgoraj navzdol, pa do danes, ko prepuščamo knjižnice z večino drugih kulturnih in prosvetnih institucij predvsem skrbi komune, zavodov, gospodarskih in družbenih organizacij, to se pravi neposrednim interesentom, in ko je naloga tako knjižnic, njihovih ustanoviteljev, družbenih organov, knjižničarjev in vseh kulturnih, prosvetnih, pa tudi gospodarskih činiteljev, da postavijo knjižnico v okvir materialne in kulturne zmogljivosti danega okolja in da se v tem okviru širijo v skladu s potrebami za vsestranski napredek knjižničarstva, smotno in nenehoma. To poudarjamo zaradi tega, ker je bilo prav okoli knjižnic dosti nesporazumov in dosti nerazumevanja, zaradi tega, ker imamo v knjižnicah pogosto opraviti po eni strani s kabinetnim načinom gospodarjenja, to je predvsem s čakanjem, kdo bo dal materialna sredstva, po drugi strani pa tudi z nerazumevanjem tistih činiteljev, ki so dolžni skrbeti — ne samo z materialnimi sredstvi — za harmonično rast vseh kulturnih in prosvetnih institucij v komuni. Seveda je pri tem iluzorno pričakovati, da bi lahko pomanjkljivosti ali napake predvsem glede materialnega oskrbovanja knjižnic odpravili čez noč, kar s temle zakonom, zakaj poleg primerov, ki sem jih omenjal, imamo tudi take, ki nam govorijo o resnični skrbi za knjižnice in o živi povezanosti kolektiva knjižničarjev z vsemi tistimi, ki lahko pripomorejo, da se knjižnica razvija in opravlja svoje naloge, kjer torej ni bilo treba nikakršnih predpisov, da bi se uveljavilo vse tisto pozitivno, kar si želimo za vse.

Zato da bi omogočili vse vrste pobud, oblik, idej in koncepcij, da bi ne ovirali živih organizmov na tem področju, zato je naš zakon samo splošen in okviren, zato pušča čim več možnosti ustanoviteljem knjižnic, družbenim organom in kolektivom knjižnic, da jih uveljavijo v pravih knjižnicah in seveda v praksi, zato ureja določno samo tista skupna vprašanja upravljanja, financiranja in strokovne pomoči v obliki matičnih knjižnic itd., ki so lahko enotno urejena, ne da bi s tem knjižnice uniformirali ali podvrgli kakšni medsebojni birokratski hierarhiji.

Kakor noben zakon torej tudi ta ne bo mogel urejati problemov slovenskega knjižničarstva, dokler ne bo za njegovimi določbami stala smotno organizirana volja vseh zainteresiranih posameznikov, kolektivov in predstavnikov širše družbene skupnosti z vsemi nami vred, predvsem pa komune. Dosedanja praksa nam kaže, da kljub nekaterim žalostnim izkušnjam tudi na tem področju nista umestna pesimizem ali nezaupanje, da je pritisk potreb zmerom povzročil rast določene dejavnosti, da pa se slej ko prej morajo podreti nekatere stavbe, zgrajene improvizirano, na iluzijah reprezentanc itd., stavbe, ki niso zrasle iz dejanskih potreb ali vsaj dejanskih perspektiv.

Da je prišel osnutek tega zakona pred vas pravi čas, dokazuje med drugim to, da danes že lahko postavimo knjižnico kot kakršnokoli drugo kulturno institucijo v nov družbeni položaj, ker ji lahko damo veliko večjo samostojnost in s samostojnostjo tudi odgovornost, ker jo lahko v bližnji prihodnosti v maksimalni meri osvobodimo tako administrativnih in proračunskih spon,

kakor tudi starega načina gospodarjenja, pasivnega čakanja na proračunska sredstva in tako rekoč popolne nemoči v primeru, kadar ustanovitelj iz kakršnih koli razlogov zataji svoje očetovstvo.

Q osnutku razpravljamo v času, ko si v vsem našem družbenem življenju prizadevamo, da bi čim bolj uveljavili načelo samoupravljanja tudi v kulturnih institucijah, da bi uveljavili med drugim načelo pridobivanja dohodka na podlagi plačil za dejavnost, ko prehajamo od uradniškega načina nagrajevanja k svobodnejšemu razdeljevanju osebnega dohodka na osnovi delovnega uspeha institucije, ob čemer ne bo do konca izumrla samo na zunaj predpisana sistemizacija delovnih mest in z njo uradniške plačne lestvice, ampak tudi možnost, da bi si ustanovitelj meni nič tebi nič vzel pravico, da jim reže kruh po svojih razpoloženjih, ne da bi ga ob tem zanimalo mnenje družbenih organov, ki jih je sam imenoval, in končno mnenje in sodelovanje neposrednih interesentov.

Zavedajoč se sedanjega stanja, hkrati pa perspektive, o kateri je razpravljaj letošnji februarški plenum Socialistične zveze, smo vnesli v ta osnutek, in sicer v določila o financiranju, dva nova elementa, na katera naj vas posebej opozorim. Prvič, nič več ne govorimo o financiranju knjižnic, temveč njihove dejavnosti; in drugič, vnesli smo vanj pogodbo med ustanoviteljem in knjižnico.

Ta dva elementa vnašata namreč v duh zakona o knjižnicah naslednjo vsebinsko novost, ki jo bomo morali uveljaviti za vse kulturne institucije. Vzpostavlja se namreč enakopraven odnos med partnerjema, med ustanoviteljem in knjižnico, pri čemer pa se ne dogovorita oba za pravice, ampak oba tudi za dolžnosti. Ustanovitelj mora izoblikovati svojo politiko financiranja določene dejavnosti, institucija pa izdelati in izvajati program svoje dejavnosti, ki ga je spolnila s stališča potreb danega okolja, za kar bo prejela dogovorjeno plačilo. S tem že zdaj prehajamo od financiranja institucije na financiranje kulturne dejavnosti, kakor smo to že storili na področju znanstveno raziskovalnega dela, od proračunskega dotiranja k svobodnejšemu formiranju dohodka iz najrazličnejših virov, vstevši tudi neposredno družbeno plačilo ustanovitelja takrat, kadar si namreč institucija iz drugih virov ne more zagotoviti povprečno potrebnega dohodka.

Na ta način odpiramo pot do rešitve številnih perečih materialnih in kadrovskih vprašanj našega knjižničarstva, pa tudi do objektivne ocene prispevka, ki ga knjižnice dajejo naši skupnosti s svojimi več kot pet milijoni zvezkov, med katerimi jih je domala pol v znanstvenih in strokovnih knjižnicah. To velja še toliko bolj zdaj, ko smo sredi živahnih prizadevanj ravno na področju izobraževanja, šolanja, kulturne vzgoje in razvijanja znanstveno raziskovalnega dela. Po tem, da so letos nekatere gospodarske organizacije pokazale izredno razumevanje za znanstveno raziskovalno delo, da so s tem nenadoma spremenile strukturo dohodkov raziskovalnih institucij itd., po tem in po drugih znamenjih, ki kažejo uveljavljanje novega odnosa do kulturnih dejavnosti, lahko upravičeno sodimo, da vsem tistim, ki dejansko morajo biti zainteresirani za vsestranski napredek knjižnic, ne bo težko stopiti korak naprej, posebno če upoštevamo, da so potrebe knjižnic relativno in absolutno skromne, in če bomo storili vse, da pomagamo razviti vse njihove lastne, notranje pobude, možnosti in zmogljivosti. Pripravljanje centralnega knjižnega kataloga, spreminjanje strukture nekaterih študijskih knjižnic glede na najnovejše potrebe, posebno tam, kjer nastajajo novi šolski zavodi, razpravljanja o nujni potrebi, da dobimo informativno in dokumentacijsko službo za vsa področja znanosti, postopno spreminjanje vsebine knjižnega fonda nasploh —

v korist doslej precej zapostavljenim področjem učne in znanstvene literature, hitro razvijanje vseh zvrsti našega založništva, vse to ne kaže samo — posredno ali neposredno — pisanega dogajanja v naši družbi, ampak nas tudi opozarja na nove dolžnosti in naloge, ki se jim ni mogoče izogniti z izgovori ali s prenašanjem odgovornosti z enih ramen na druga.

V imenu teh potreb in nalog predlagam, da predlog tega zakona sprejmete. Predlagatelj se strinja s pripombami, ki so jih k predlogu zakona dali skupščinski odbori.

Predsednik inž. Pavle Žaučer: Dajem predlog zakona v obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za zakonski predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o knjižnicah.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu.

Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo ljudski poslanec Ivan Potrč prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Vlado Jurančič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Franc Treven prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti? (Ne.)

Dajem predlog zakona v obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o varstvu kulturnih spomenikov v Ljudski republiki Sloveniji.

Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo ljudski poslanec Marija Aljančič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Stane Brečko prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Lado Božič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Benó Zupančič: Predmet zakona, katerega osnutek dajemo v razpravo, je materialna dediščina slovenske kulture, razumljena seveda v širšem pomenu besede kultura, vse tisto torej kar smo dolžni ohraniti potomcem vsaj tako, kot se je ohranilo doslej, vse tisto, za kar vsa naša družbena skupnost mora biti zainteresirana, da se obvaruje ne glede na trenutno stanje stvari, ne glede celo na trenutno zainteresiranost dejanskega imetnika takega spomenika ali predmeta.

Če nismo slepi oboževalci preteklosti, če skušamo nenehoma presojati in vrednotiti vse preteklo in celo sedanje, ker si pač ne delamo današnje zgodovine v razmerah, ki bi si jih svobodno izbrali, ampak v razmerah, kakršne smo podedovali, potem tudi ne smemo nikoli zaiti v nevarnost, da bi se lotevali te ali one vrste naše materialne kulturne dediščine s stališča samo trenutnih interesov ali trenutne uporabnosti, modno, nezgodovinsko, najmanj pa nemarno, ozkosrčno, brez malo domišljije ali predstave o tem, kako nas bodo v prihodnosti sodili med drugim tudi po tem, kako smo znali obvarovati reči, pri katerih je dostikrat možno samo dvoje: ali jih obvarovati ali za vselej izgubiti.

Za ljudstvo, ki so ga stoletja izkoriščali tujci, ki so ga ropale tuje vojske, ki pa je zaradi svoje številčne majhnosti in stoletne ogroženosti še toliko bolj navezano dostikrat celo na neznatne neme, hkrati pa najbolj zgovorne priče svojih dni, je naloga, obvarovati svojo materialno kulturno dediščino, še posebno pomembna — tudi v tej dediščini, četudi včasih niti ni delo ravno naših ljudi, je na svoj način izpričana njegova zgodovinska pot, njegova človeška usoda, potrjena njegova samobitnost, izražena neuničljiva življenjska moč in izpovedano hotenje po napredku. In če govorimo samo za nekaj desetletij nazaj: v tej dediščini je na svoj način ohranjena tudi podoba revolucionarnega boja našega delavskega razreda, ohranjena posebno bogato podoba narodnoosvobodilne vojne in ljudske revolucije, v času katerih je bilo prvikrat slišati tudi o zaščiti kulturnih spomenikov v odloku Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta z dne 27. januarja 1945.

Ker je ta skupščina pred nekaj leti že razpravljala o spomeniškovarstvenem zakonu in ker je bil med tem sprejet Splošni zakon o varstvu kulturnih spomenikov, mi dovolite, da vam kratko razložim samo bistvene poteze novega zakona, ki starega izpopolnjuje predvsem z novostmi iz splošnega zakona in z novostmi, ki so se medtem uveljavile v vsem našem družbenem življenju.

Prvič, v skladu z duhom novega zakona in vsega, kar sem po svoje ponovil uvodoma, prenašamo z novim zakonom skrb za varstvo kulturnih spomenikov s seznama dolžnosti predvsem nekaterih organov ali zavodov na neposredne predstavnike neposrednih interesentov, da tako rečem, na komune in zavode, ki jih ustanovijo občinski ljudski odbori posamič ali skupaj, uveljavljamo načelo, da naj se tej javni dejavnosti kar se dá široko pridružijo delovni ljudje ne glede na to, ali so sami imetniki takšnih spomenikov ali ne, in sicer med drugim tudi v obliki družbenega organa, ki lahko prevzame skrb za kak pomembnejši spomenik.

Če lahko ugotovimo, da je republiški Zavod za spomeniško varstvo porabil v zadnjih desetih letih, razen letošnjega, za vzdrževanje in predvsem restavracijo kulturnih spomenikov približno 60 milijonov dinarjev, občinski in okrajni ljudski odbori pa, kolikor imamo registriranega, približno 200 milijonov dinarjev, se nam zdi, da je takšna preusmeritev službe spomeniškega varstva že utemeljena in perspektivna, da se je skrb za kulturne spomenike dejansko v precejšnji meri že prenesla tja, kamor sodi in kjer lahko pričakujemo največ

uspeha. O tem nas prepričujejo med drugim tudi perspektivni programi spomeniškega varstva nekaterih občin in okrajev, narejeni za daljšo dobo in pripravljani za načrtno, smotrno spomeniškovarstveno politiko.

Drugič, republiškemur Zavodu za spomeniško varstvo ostanejo po tem zakonu predvsem neoperativne, strokovne naloge, ki pa so stvar vse spomeniške službe — vodenje osrednjega registra spomenikov, spremljanje celotne službe spomeniškega varstva, proučevanje in znanstveno obdelovanje posebnih problemov, pomoč zavodom za spomeniško varstvo in posebna skrb za vzgojo in izpopolnjevanje strokovnjakov. Od dosedanjih nalog mu je naložena edino skrb za spomenike, ki imajo poseben pomen za republiko, in pridržana pravica, dovoljevati arheološka izkopavanja.

Tretjič, zavodi za spomeniško varstvo prevzamejo po tem zakonu tudi del upravnih nalog, ki so jih doslej imeli upravni organi in se s tem osamosvajajo kot javna dejavnost, združujoč strokovne in upravne naloge, pri čemer postanejo s svojimi družbenimi organi, sveti zavodov, nosilci politike spomeniškega varstva v komuni ali v več komunah, medtem ko so državnim organom pridržane samo še posamezne naloge.

Četrto, s temi potezami prenašamo skladno z vsem našim družbenim sistemom skrb za kulturne spomenike dosledno navzdol, odpravljamo medsebojno hierarhijo zavodov od republiškega do okrajnih ali občinskih, hkrati pa stopamo korak naprej v družbenem upravljanju, v deatizaciji službe in prenašanju upravnih pravic na strokovni zavod, na javno družbeno dejavnost, ki pa s svojim družbenim organom ne more biti ločena od interesov območja, za katero je bila ustanovljena. Ob taki ureditvi vse te dejavnosti se seveda zastavljajo vprašanja kompetenc, kriterijev, meril in podobno, zato smatramo, da je potrebno poudariti naslednje:

Merila za varstvo kulturnih spomenikov ne morejo biti zdaj lokalna, komunalna, okrajna ali zdaj republiška ali zvezna, nikoli ne morejo biti omejena samo na tisti del interesa, ki je pomemben za neko ožjo družbeno skupnost, ne morejo biti odvisna od trenutnih interesov, razpoloženj ali naključij, zato je prav in potrebno, da se vsepovsod in v vsakem primeru kolikor mogoče uveljavijo strokovna mnenja in ocene, ki pa bodo seveda najbolj učinkovala takrat, kadar bodo dobro argumentirana in pripravljena.

Petič, financiranje zavodov ureja ta zakon natanko tako, kot sem poročal ob osnutku zakona o knjižnicah. Osnova je pogodba in predpisi o financiranju samostojnih zavodov, to pomeni pogodba in plačilo na podlagi dejavnosti. Učinek takšnega načina financiranja bo seveda odvisen od znanja in delavnosti kolektiva zavoda, od sposobnosti družbenega organa, da pridobi za dejavnost zavoda čim širši krog interesentov in ljubiteljev, od celotne politike komun na tem področju, in končno od nas vseh, ki si ne nalagamo samo dolžnosti, da zakone sprejemamo, ampak tudi uveljavljamo v praksi, to pa je edino merilo, ki ga navsezadnje zares priznavamo.

Predlagam torej, da predlog zakona sprejmete, pri čemer izjavljam, da se predlagatelj strinja s pripombami, ki so jih k zakonskemu predlogu dali skupščinski odbori.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Pričenjam razpravo k predlogu zakona. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o varstvu kulturnih spomenikov v Ljudski republiki Sloveniji.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavu Univerze v Ljubljani.

Prosim poročevalca za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec za prosveto in kulturo ljudski poslanec Franc Šušteršič prebere odbo-rovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Marija Zupančič prebere odbo-rovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti? (Ne.)

Dajem predlog zakona v obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavu Univerze v Ljubljani.

Ker je s tem dnevi red seje izčrpan, zaključujem 21. sejo Republiškega zbora.

Seja je bila zaključena ob 18.50 uri.

22. seja

(23. novembra 1961)

Predsedoval: inž. Pavle Žaucer, predsednik
Republiškega zbora

Zapisnikar: Drago Seliger

Začetek seje ob 16.15 uri.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 22. sejo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, ki jo je sklical predsednik Ljudske skupščine LRS.

Odsotnost ljudskih poslancev je bila ugotovljena že na skupni seji obeh zborov Ljudske skupščine LRS.

Zapisnik današnje seje bo vodil zapisnikar Drago Seliger. Prosim zapisnikarja zadnje seje, da prebere zapisnik. (Zapisnikar ljudski poslanec Slavica Zirkelbach prebere zapisnik 21. seje.)

Ima kdo od tovarišev poslancev kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, ugotavljam, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Na današnji seji bomo obravnavali predloge zakonov in odlokov, ki jih je Ljudski skupščini LRS predložil Izvršni svet. Glede na to predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o gozdovih;
2. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev;
3. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o delu na domu;
4. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1960;
5. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o kritju primanjkljaja skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961.

Ali obstoja k predlaganemu dnevnemu redu kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o gozdovih.

Predstavnik Izvršnega sveta je predlog zakona ustno obrazložil na skupni seji obeh zborov. Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca odbora za gospodarstvo ljudskega poslanca

Davorina Ferligoja, prebere odborovo poročilo ljudski poslanec Stane Vrhovec. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Ivan Herzog prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Lado Božič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da se izjavi glede predlaganih sprememb in dopolnitev. (Predstavnik Izvršnega sveta se s spremembami, ki so jih predlagali skupščinski odbori, strinja.) Ker se Izvršni svet strinja s predlaganimi spremembami in dopolnitvami, dajem predlog zakona v obravnavo. Kdo želi besedo? (K besedi se javi ljudski poslanec Matevž Hace.)

Matevž Hace: Tovariši in tovarišice! Pred nami je osnutek novega slovenskega zakona o gozdovih, ki izhaja iz načel in določil zveznega, to je državnega zakona. Slovenska skupščina je v zadnjih letih že nekajkrat razpravljala o gozdarstvu in njenih organizacijskih oblikah in podobno. Spričo važnosti in veljave, ki jo imajo gozdovi na Slovenskem, zasluži osnutek novega zakona, ki je pred nami, da o njem razpravljamo v tej skupščini in da posvetimo vsaj nekaj pozornosti vsebini in določilom novega zakona o gozdovih, ki bo bistveno vplival na bodoče odnose v gospodarjenju z gozdovi na Slovenskem.

V razpravi bi se dotaknil nekaterih važnih vprašanj v zvezi z novim zakonom, ki bo v bodoče urejal odnose v našem gozdarstvu, posebno pa v tistih občinah, ki so bogate po gozdu. Posebnost slovenskih gozdov, za razliko od gozdov v drugih deželah naše države je ta, da je na Slovenskem še okoli dve tretjini gozdov v formalni lasti ali oskrbništvu kmečkih prebivalcev in drugih zasebnikov. Večje površine, ki so sedaj v socialistični oziroma v državni lasti, so v preteklosti urejali in na njih gospodarili po načelu starih gozdarskih šol, ki so takrat vladale v Evropi. Večji del površine slovenskih gozdov pa je bil prepuščen skrbi in gospodarnosti kmečkih in drugih ljudi, ki so gospodarili, oskrbovali in sekali po svoji vesti ter takratnih gospodarskih odnosih v katerih so živeli. Tako imamo na Slovenskem del gozdov, ki se imenujejo slabi ali degradirani, ker so pač imeli v preteklosti slabe gospodarje ali oskrbnike, ki so mislili, da gozdovi lahko služijo samo enemu ali dveh rodovom, skratka samo za deset ali dvajset let. Drugi, večji del, pa se je zavedal, da je treba smotno, pametno, oprezno in gospodarsko negovati in izkoriščati gozd po načelih trajnega gospodarjenja. Na Slovenskem je okoli 25 občin, ki imajo velike gozdne površine in ki jim bodo z novim zakonom dane večje pristojnosti v gospodarjenju z gozdovi na njihovem območju.

Ko obravnavamo novi zakon o gozdovih, je naša moralna dolžnost, da se spomnimo tistih tisočev in nekaj desetisočev slovenskih kmečkih ljudi, ki so desetletja in desetletja z veliko ljubeznijo negovali gozd, pogozdovali, čistili, trebili, sekali, smotno gospodarili in skrbeli, da se je lesna zaloga v gozdu večala v korist družinam in skupnosti tako na območju vasi, občine, okraja in dežele. Tisoči skrbnih in skrajno varčnih kmečkih očancev in starih žena še živi po naših slovenskih vaseh, ki so trideset, štirideset pa tudi petdeset let skrbeli, pa tudi gospodarili tako kot da bi imeli višje gozdarske in gospodarske šole ali vsaj višje gospodarske tečaje. Zato smo lahko v težkih časih obveznih

oddaj lesa v naši deželi, v imenu slovenske skupnosti zahtevali milijone kubikov lesa v vrednosti več milijard dinarjev, ki so jih v nekaj desetletjih prigospodarili naši ljudje, deželani, tako v osebno in slovensko skupno korist. Pravilno gozdarjenje z gozdovi je bilo na obširnih področjih Pohorja, Koroške, Gorenjske, Ribniško-Kočevske, Notranjske in celo ponekod na Tolminskem. V stoletjih tesnega sožitja in dela ter upravljanja z gozdovi je slovenskemu podeželskemu človeku prišel pravilen odnos do gozda v krvi in meso, iz roda v rod.

Razumljivo pa je, da se je odnos do gozdov in miselnost v podeželskem človeku spričo industrializacije in administrativnih ukrepov, ki so se uveljavljali zadnjih deset let v slovenskem gozdarstvu, spreminjala ob raznih oblikah, ki so bile ponekod na podeželju že preizkušene, čeravno vemo, da bo najboljša gospodarska oblika združevanja splošna kmetijska zadruga, ki najbolj ustreza duhu in miselnosti slovenskega človeka in slovenske vasi. Na Slovenskem imamo nižinske in višinske gozdove. Nižinski gozdovi so se oblikovali v stoletjih ob upoštevanju posestnih razmer in sprememb, vremenskih vplivov, rentabilnosti in ne navsezadnje tudi estetsko turističnega značaja kraja, pokrajine, tradicije in običaja. Prav tako pa imamo velike površine višinskih gozdov, se pravi gozdov, ki se razprostirajo na območju slovenskih gora. Na njih in med samimi gozdovi živi in dela približno 160 000 slovenskih prebivalcev, deželanov, za katere je bil gozd dolga leta poleg živinoreje edini vir dohodkov za preživljanje in obstoj celih rodov, rodovin, družin, naselij in vasi.

V dobi, ki jo preživljamo, to je v dobi tehnične revolucije, zapuša velik del mlajših delovnih moči kmetije in odhaja v mesta in tovarne. Nekoč sem o tem že povedal par besed, da so bili prebivalci in deželani slovenskih gora in gozdnatih občin poglavitni stebri slovenske narodne revolucije in da so gorski prebivalci v obleki, prehrani, vodičih, terencih, kurirjih in v obliki partizanskih vojščakov nudili veliko pomoč našim brigadam, divizijam, odredom in celim skupinam aktivistov. Na te stvari bi ne smeli nikoli pozabiti, čeprav gredo spričo neizprosne logike časa in razvoja hitro v pozabo oziroma v zgodovinske knjige. Ponekod slovenska mladina komaj ve, kaj so predstavljali prebivalci in deželani slovenskih gora v naši revoluciji. Nekateri te stvari hitro pozabljajo spričo poplave novosti v svetu in pri nas.

Nekatere sosedne države posvečajo veliko pozornost študiju in proučevanju dela, življenja in razvoja gorskih prebivalcev in prebivalcev v gozdnatih pokrajinah. V glavnem delajo to zato, da zavarujejo svojim narodom sleherni košček svoje zemlje in da iz bioloških, narodnostnih, turističnih, gospodarskih in tudi narodno obrambnih razlogov vplivajo, da čim več gorskih prebivalcev ostane v prvotnih naseljih. V ta namen posvečajo vedno večjo in večjo pozornost ureditvi komunikacij, žičnic, zdravstveni službi, veterini in prosveti.

Tudi nam bi moral biti pri srcu in na narodni brigi in skrbi ta naš gorski slovenski prebivalec, ki ga je tako malo v primeri s tem, kar imamo. Upam, da se bodo tudi pri nas našli ljudje, ki bodo začeli s temeljitim študijem tega, kako naj živijo v bodoče in kako naj se gospodarsko in kulturno razvijajo prebivalci in deželani slovenskih gora in gozdnatih pokrajin, ki bi naj imeli enake pogoje pri razvoju blagostanja kot prebivalci nižinskih predelov in ravnin.

Deset let so obstajali republiški in okrajni gozdni skladi, ki so imeli glavni namen, da služijo za dvig in nego slovenskega gozdarstva. Čeprav je

bilo marsikaj narejenega, je vendar treba poudariti, da kljub velikim finančnim sredstvom, ki so se stekala v te sklade, marsikje še niso tako, kot je treba, popravljene gozdne ceste in pota. V naši Notranjski še marsikatera gozdna pot čaka popravila. Dobra gozdna pot pa služi za bolj smotrno gospodarjenje v gozdu, za človeka in živino. Iluzorno je govoriti in misliti o pravilnem in smotrnem izkoriščanju lesa in lesnih zalog v gozdu, dokler niso urejene gozdne komunikacije.

Določila novega gozdnega zakona predvidevajo tudi golosečnje in krčitve. Vse to se prenaša na občine. Golosečnje so bile vedno tuje duhu, miselnosti in razpoloženju slovenskega naroda. In ravno ta določila bodo v bodoče vzbujala posebno zaskrbljenost slovenske javnosti. Na občinah bodo spričo tega zrasli nekateri nadebudni in prenapeti ljudje, ki se bodo na pamet naučili tistih odstavkov in členov iz zakona o gozdovih, kaj lahko občina naredi in kje lahko izvede golosečnjo. Apetiti po finančnih sredstvih bodo vedno večji in prav to bo opogumilo nekatere po občinah, ki bodo hoteli načrtovati večje in večje plantaže. Rad bi videl, da bi bila navedena zaskrbljenost odveč. Vendar smatram za potrebno, da se poudari zaskrbljenost, ki bo nastala spričo nove vloge, ki jo bo imela slovenska občina glede pristojnosti golosečenj in krčitev na svojem območju.

Dotakniti se mislim še neke važne stvari v zvezi z novim zakonom o gozdovih. Nekateri mislijo bogve kako velika je renta, ki ostane kmečkemu, ostarelemu in dela nesposobnemu možaku, stari ženski ali vdovi. Očanec, ki ima letno za posek 10 m³ lesa je dobil približno za 10 m³ 40 000 dinarjev rente ali povprečno 4000 dinarjev od metra. Ostalo dobijo sekači, vozniki, gozdni sklad, zemljiški davek, zavarovalnina in razne marže. Glede oskrbe starih ljudi pa je v neprimerno boljšem položaju človek, za katerega občina plačuje oskrbnino v domu onemoglih. Tako plača na primer občina Loška dolina za enega oskrbovanca 11 600 dinarjev na mesec, kar znese letno 140 000 dinarjev. Občina Vič pa plačuje za enega oskrbovanca v domu onemoglih okrog 15 000 dinarjev ali povprečno 180 000 dinarjev letno. Če primerjamo dosedanjo povprečno gozdno rento starega možaka ali ženske, vidimo, da daje občinski davkoplačevalec več sredstev za oskrbovanca v domu onemoglih kot pa dobi in zasluži človek, ki je trideset ali petdeset let vzgajal, smotrno in pametno gospodaril in varčeval z gozdovi. V sodelovanju z gospodarskimi organizacijami predvideva novi zakon še nižjo gozdno rento. Razumljivo je, da bodo take stvari vzbudile ponekod na podeželju zaskrbljenost. Ker bodo na podlagi novega zakona izdane različne uredbe, bi svetoval, da bi bile te uredbe premišljene in humano, človeško sestavljene in da bi upoštevale tudi nekaj teh dejstev, ki sem jih navedel v razpravi o novem zakonu o gozdovih. Smatral sem za potrebno, da se oglasim k razpravi, ker je moja volilna enota večinoma gozdna pokrajina. Za zakon pa bom glasoval.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, dajem predlog zakona na glasovanje. Kdor je za predlog tega zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o gozdovih.

Ugotoviti bomo še morali ali je ta zakonski predlog v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev.

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko, ljudski poslanec Anton Vrhovšek prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Franc Bera prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Franc Belšak prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Miran Košmelj: Tovariši ljudski poslanci! Z uvedbo zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev smo dosegli pomemben napredek v naših stremljenjih, da vse državljanke zajamemo v sistematično in organizirano zdravstveno varstvo.

Drugo leto izvajanja tega zavarovanja pa je pokazalo, da zavarovani kmetijski proizvajalci v vedno večji meri koristijo pravice tega zavarovanja, kar bo imelo vsekakor ugodne posledice za izboljšanje zdravstvenega stanja tega dela prebivalstva. Prav tako pa je to tudi dovolj dolga preizkusna doba, da je lahko Izvršni svet Ljudske skupščine LRS predložil Ljudski skupščini spremembo zakona glede vseh tistih vprašanj za katere terjajo praktične izkušnje in ocenjene možnosti boljše rešitve.

Osnovna misel predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev je v tem, da skladno z delavskim zavarovanjem tudi to zavarovanje čim bolj ekonomsko osamosvojimo in ga v še večji meri približamo zavarovancem samim. To omogoča gospodarska zmogljivost kmetijskih proizvajalcev, ki predstavlja osnovo za spremembe v smeri doslednejšega uveljavljanja splošnih principov zavarovanja oziroma osnovo za popolnejšo izgradnjo sistema tega zavarovanja.

Mimo tega rešuje predlog zakona še nekatera druga vprašanja. Tako bolj natančno določa osebe, ki imajo pravico do zavarovanja, kar je dosedanji zakon pomanjkljivo obravnaval, praksa sama pa je problem že pravilno rešila. Spremembe so predvidene tudi pri določanju participacije kmetijskih zavarovancev za določene vrste bolezni. Pri tem smo si prizadevali za večjo poenostavitve, ker je dosedanji mehanizem zahteval preveč zamotano obračunavanje storitev v zdravstvenih zavodih. Tako predlagamo namesto dosedanjih sedmih participacijskih stopenj le še tri. Ob tem pa moram še posebej poudariti, da te poenostavitve prinašajo tudi določene pozitivne premike v korist zavarovancev, ker se znižuje participacija pri bolničnem zdravljenju nekaterih vrst bolezni in pri neobveznih cepljenjih. Razen tega se razširja tudi možnost koriščenja zdravstvenih storitev na bolnikovem domu, pri čemer se ukine participacija k stroškom za zdravila in sanitetni material v primerih zdravljenja nalezljivih bolezni in za tuberkulozo katerekoli oblike.

Dosedanji mehanizem financiranja je pokazal nekatere slabosti in težave, ki jih skušamo za bodoče odpraviti.

Predvsem se je pokazalo, da odrejanje celotnega instrumentarija za financiranje na ravni ljudske republike ne ustreza več, ker ni mogoče upoštevati specifičnosti patologije prebivalstva in temu ustreznega načina in višine zagotavljanja sredstev za zavarovanje in ker ne ustreza tudi razvoju našega družbenega sistema. S stališča rizične enote moramo nadalje ugotoviti, da pomeni dosedANJI splošni osebni prispevek, tako imenovana glavarina, zlasti še, če je predpisan enotno za vso republiko, linearno obremenitev zavarovanih kmetijskih proizvajalcev po številu družinskih članov. To pa ni v skladu z načeli zavarovanja, kajti rizična enota je prav tako kot v delavskem zavarovanju le zavarovanec ne glede na število članov družine.

Pomanjkljivost dosedanjega zakona je bila tudi v tem, da zakon sploh ni predvideval načina pokritja morebitnih primanjkljajev posameznih skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, niti ni določal, kdo naj prevzame jamstvo za morebitne kredite, potrebne skladom za normalno poslovanje. Tudi sistem pozavarovanja smo imeli premalo izdelan. Končno se je pokazalo, da osnova, po kateri plačujejo politično teritorialne enote proračunske prispevke skladom zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev ne objektivizira položaja ljudskih odborov pri financiranju tega zavarovanja niti jih zadosti ne vzpodbuja k ustreznim preventivnim ukrepom. Vse to so vprašanja, ki jih v predloženem zakonu skušamo postaviti na nove temelje.

Upoštevajoč gospodarsko zmogljivost kmetijskih proizvajalcev in težnjo po čim hitrejšem prehodu na popolno samofinanciranje zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, predloženi zakon omogoča, da bomo na podlagi posebej sprejetih predpisov lahko ustrezno zniževali proračunske prispevke občin za sklade zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev in skladno s pogoji in zahtevami agrarne politike pravilno določali prispevek kmetijskih proizvajalcev, ki imajo davku zavezane dohodke od kmetijstva. Lažje prilagajanje specifičnim zdravstvenim pogojem terja večjo centralizacijo pri določanju instrumentov financiranja. Zato predloženi zakon prepušča določanje načina in višine pretežnega dela finančnih virov okrajnim ljudskim odborom.

Da pa bi čimbolj vskladili to zavarovanje z delavskim, opuščamo dosedANJI splošni osebni prispevek — glavarino in uvajamo premijo, ki jo bodo plačevali nosilci zavarovanja v višini, kakršno bo določil vsako leto vnaprej okrajni ljudski odbor na predlog upravnega odbora sklada. Če bi bili dohodki sklada med letom nezadostni, bo dana s pomočjo jamstva okraja možnost najetja kredita pri banki. Kolikor ob zaključnem računu sklada ne bi bilo možno vrniti najetega kredita iz rezerve sklada ali iz rednih dohodkov sklada v naslednjem poslovnem letu, predvideva zakon možnost predpisa dodatne premije, hkrati pa tudi možnost soudeležbe občinskih proračunov.

Sistem pozavarovanja izpopolnjuje predlog zakona s tem, da natančneje določa rizike, ki se obvezno pozavarujejo na ravni ljudske republike. Tako bodo pozavarovani samo tisti riziki, ki nastajajo kot posledica različnih objektivnih zdravstvenih pogojev v okrajih.

Proračunski prispevki občin se bodo določali tako, da bo Ljudska skupščina s posebnim odlokom določila samo najnižjo stopnjo prispevka, ki so jo dolžni plačevati občinski proračuni v sklade zdravstvenega zavarovanja za tiste vrste bolezni, ki so posebnega družbenega pomena, kot na primer nalezljive bolezni, tuberkuloza, duševne bolezni, obvezna cepljenja itd. To bo ljudske odbore postavilo glede minimalnih obveznosti v enak položaj in jih hkrati

močno vzpodbujalo k preventivnim zdravstvenim ukrepom, česar dosedanji zakon, ki je proračunske prispevke vezal na dohodke skladov, ni mogel doseči.

Prav je, če opozorim še na spremembe, ki jih predvideva zakon v financiranju razširjenega zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev. Po predlogu zakona morajo stroške razširjenega zavarovanja v celoti pokrivati prizadeti zavarovanci sami. Predlog zakona določa, da predpiše ljudski odbor, na čigar območju se uvede razširjeno zdravstveno zavarovanje, posebno premijo v taki višini, da bo z njo zagotovljeno financiranje vseh obveznosti, ki izvirajo iz razširjenega zavarovanja. Če pa bi se ob zaključnem računu sklada pokazal primanjkljaj, se predpiše še dodatna posebna premija v višini, ki bo zadoščala za pokritje celotnega primanjkljaja.

Ob takih spremembah v sistemu zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev je še prav posebej potrebno opozoriti na odgovorno vlogo upravnih odborov skladov. Če želimo, da zdravstveno zavarovanje postane v resnici stvar zavarovanih kmetijskih proizvajalcev samih, je toliko bolj zahtevna in odgovorna njihova naloga pri upravljanju skladov. Pomembnost te naloge se bo prav posebej pokazala pri sporazumnem določanju programa dela zdravstvenih zvodov, ki bodo morali zagotoviti ustrezno raven zdravstvenih storitev tudi za kmetijske proizvajalce in ustvariti pogoje za smotrno ureditev odnosov z zdravstveno službo. Razen tega bodo upravni odbori skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev morali pri sklepanju pogodb za izvajanje programov dela zdravstvenih zavodov upoštevati finančno sposobnost skladov glede na cene, ki se bodo postavljale za posamezne zdravstvene storitve. Le ob takem sodelovanju bo možno, da bodo sredstva skladov racionalno koriščena za izboljšanje zdravstvenega stanja zavarovancev.

Na zaključku moram poudariti še to, da s predlogom zakona še nismo mogli prenesti vseh pristojnosti na občine. Veže nas še zvezni zakon, ki določa sklade samo pri okrajnih zavodih za socialno zavarovanje. Ko bo sprejet že dalj časa napovedani zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja, bo skladno z delavskim zavarovanjem, možno tudi sklade zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev prenesti na občine oziroma občinske zavode za socialno zavarovanje.

Tovariši ljudski poslanci! Dovolite mi, da ob tej priložnosti obrazložim še predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961. Ti primanjkljaji se cenijo na 450 do 500 milijonov dinarjev in so nastali zaradi večjega koriščenja pravic iz zavarovanja, kot smo to pričakovali. Logično je, da te primanjkljaje ne morejo prevzeti proračuni, temveč jih morajo poravnati predvsem koristniki sami. Na tem je zasnovan predlog odloka o kritju letošnjih primanjkljajev. Čeprav pomeni predlagana rešitev delno prelivanje sredstev, ki ni v skladu z bodočim sistemom financiranja, pa je še najbolj primerna, ker nastajajo letošnji primanjkljaji kot posledica dosedanjega sistema financiranja in jih je zato potrebno tudi reševati v tem okviru.

Izvršni svet Ljudske skupščine LRS se strinja z amandmaji skupščinskih odborov k predlogu zakona in k predlogu odloka.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Slišali ste obrazložitev. Pričcnjam razpravo k predlogu zakona. Kdo želi besedo?

Dr. Ivan Kopač: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Ko smo v januarju 1960. leta sprejemali zakon o osnovnem zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, je bil pred našimi očmi namen, da družba s pomočjo tega zakona omogoči kmetijskemu proizvajalcu ugodnejše in uspešnejše zdravstveno varstvo. Znano je bilo, da so se kmetje in njihovi svojci v znatno manjši meri zatekali v naše zdravstvene ustanove po zdravstveno pomoč kot ostali državljani. Vzrok je bil deloma v nižji zdravstveni prosvetljenosti in konservativnosti, deloma v insuficientnosti zdravstvenih ustanov, deloma pa je bilo iskati vzroke tudi v relativno visokih stroških, ki bi jih imel samoplačnik pri zdravljenju ali pa pri drugih zdravstvenih uslugah. Vse to se je negativno odražalo na zdravstveno stanje kmečkega prebivalstva.

Zakon o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, sprejet leta 1960, je že v tem kratkem obdobju do danes ugodno vplival na rezultate zdravstvenega varstva kmečkega prebivalstva. Večina naših zdravstvenih ustanov beleži v statistikah znatno večji priliv kmetov in njih svojcev. Predvsem opažamo, da so se kmetje v mnogo večji meri uspešno posluževali specialističnih ambulant, raznih dispanzerjev, splošnih bolnišnic, specialnih bolnišnic za tuberkulozo in za duševne bolezni. Pri resnejših, bolj zapletenih in bolj urgentnih obolenjih, ki spadajo v domeno internistične, kirurške in ginekološke zdravstvene dejavnosti, so se oboleli kmetijski proizvajalci in njih svojci v večji meri posluževali prav tovrstnih ustanov. Na ta način je bilo mogoče pri večjem številu kmetijskih proizvajalcev pravočasno spoznati razne bolezenske splete in kurativno uspešneje ukrepati, kar pomeni velik prispevek k zmanjšanju prezgodnje umrljivosti našega prebivalstva in k zmanjšanju števila invalidnih oseb med našimi kmetijskimi proizvajalci.

Naš celoten družbeni razvoj in zdravstvena politika v povojni dobi so v naših zdravstvenih ustanovah zagotovili solidnejšo materialno osnovo in boljše kadrovske zasedbo. Tako se strokovni nivo medicinskega obravnavanja v naših zdravstvenih ustanovah, posebno v centrih, naglo približuje ali ponekod celo prekaša istovrstni nivo v tako imenovanih ekonomsko razvitejših državah. Zdravstvene ustanove, ki so vsako leto številnejše, boljše opremljene, ki razpolagajo z vse večjim številom strokovnih medicinskih kadrov vseh profilov, postajajo, kar je objektivni pojav za družbo tudi dražje. Zato je razumljivo, da stroške za zdravstveno ustanovo na takem nivoju in takem obsegu lahko prenese le združenje proizvajalcev preko socialnega in zdravstvenega zavarovanja. Posebej velja to za dolgotrajne množične socialne bolezni, kot so na primer, tuberkuloza, duševne bolezni, rakasta obolenja, naraščajoča epidemija raznovrstnih poškodb, ki zahteva drago kirurško zdravljenje in dolgotrajno medicinsko rehabilitacijo, razna infektivna obolenja in dolgo potekajoče ginekološke bolezni.

Naj mimogrede omenim še posebej tuberkulozo, saj omogoča sprememba pričujočega zakona novo pomoč pri celotnem našem antituberkuloznem boju. Umrljivost za tuberkulozo se vsako leto zmanjšuje. V zadnjih letih akcentuirano pada in beležimo okoli 25 umrlih na 100 000 prebivalcev letno. Vendar glede nivojev umrljivosti za tuberkulozo še zdaleč nismo dosegli na primer skandinskega nivoja. V Ljudski republiki Sloveniji umira za tuberkulozo še vedno okoli 400 do 500 oseb. Ta umrljivost pa je zanimiva po svoji socialni strukturi. Po strokovnih analizah Inštituta za tuberkulozo na Golniku je umrljivost za tuberkulozo prav pri kmečkem prebivalstvu štirikrat večja kot pri drugih zavarovanih. Obolenje za tuberkulozo in razširjenost tuberkuloze med

prebivalstvom pa ne pada tako naglo kot umrljivost. V razne specialne bolnišnice in pljučne oddelke sprejemamo še vedno letno okoli 8000 tuberkuloznih bolnikov. Zato predstavlja razširjenost tuberkuloze in obolevanja za to bolezenij prav med kmečkim prebivalstvom za našo družbo še vedno težak socialno ekonomski problem.

Sprememba zakona omogoča poleg specialnega in hospitalnega zdravljenja tudi dolgotrajno domicilno zdravljenje in vse vrste ambulatnega tretiranja brez participacije, ter tudi financiranje individualne preventive v naših dispanzerjih. Tako so dani vsi pogoji, da ne bo popuščala intenzivnost zdravstvene službe prav na tem področju, saj bi tako popuščanje lahko povzročilo, da bi glede tuberkuloze lahko zopet zašli v stanje težkih epidemij iz polpretekle dobe, kar je še vedno primer v ekonomsko in kulturno zelo zaostalih deželah.

Vkljub temu, da pomeni sprememba zakona zopet korak naprej v splošnem zdravstvenem varstvu, pa postaja spričo vse večje druginje v zdravstvu delno plačevanje raznih zdravstvenih uslug s strani kmečkih proizvajalcev posebno težak problem, zlasti še za tiste kmetovalce, ki imajo številnejšo družino in majhen dohodek. Zato je v interesu kmetijskih proizvajalcev in njih svojcev, zdravstvenih ustanov kot tudi komun, da stremimo za tem, da čimpreje dosežemo razširjeno zdravstveno zavarovanje in seveda v končnem cilju splošno socialno zavarovanje za vse državljane. Vse to pa bo mogoče doseči le ob nadaljnih uspehih celotnega našega gospodarstva, ob dvigu industrijske in zlasti še kmetijske proizvodnje.

Predsednik inž. P a v l e Ž a u c e r: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem dajem predlog zakona na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev. Ugotoviti bomo morali še ali je predlog zakona v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o delu na domu.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec Davorin Ferligoj prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko ljudski poslanec Martin Zakonjšek prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Stane Brečko prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Lado Oblak prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Miran Košmelj: Tovariši ljudski poslanci! Ko je Izvršni svet razpravljal o problematiki dela na domu, je prišel do zaključka, da naj zakon o

delu na domu ne obravnava samo delovnih razmerij, temveč da je potrebno problem dela na domu obravnavati čimbolj kompleksno. Zato predlog zakona ne ureja le delovnih razmerij, ki nastanejo z opravljanjem dela na domu, temveč tudi omogoča organiziranje dela na domu kot stalno obliko dela za tisti del proizvodnje gospodarskih in drugih organizacij ter zavodov, ki je v določenih pogojih in v posameznih primerih zaradi neekonomičnosti in nerentabilnosti ne kaže uvesti v lastnih prostorih. Ta nova dolžnost, ki jo dajemo proizvodnji pa seveda ne pomeni, da proglašamo delo na domu za naprednejši način proizvodnje od tistega, ki se odvija v organiziranih obratih. S stališča moderne proizvodnje delo na domu gotovo nima posebne perspektive, v prehodnem obdobju pa vsekakor lahko pomaga premostiti določene težave, ki nastajajo zaradi objektivnih in subjektivnih razlogov. V tem okviru pa predstavlja predlog zakona o delu na domu določeno novost. Zato dovolite, da obrazložim najbolj bistvena določila, ki jih vsebuje predlog zakona.

Prvič. Delo na domu bodo po predlogu zakona lahko organizirale le gospodarske in druge organizacije ter zavodi z družbenimi sredstvi. Naj posebej poudarim, da bodo to možnost imele tudi stanovanjske skupnosti. S tem bo omogočeno svobodnejše organiziranje proizvodnje in bolj sproščeno sklepanje delovnih razmerij.

Delo na domu bodo organizacije in zavodi lahko organizirali na dva načina: bodisi da organizirajo delo na domu v delovnem razmerju, bodisi izven njega, to je po naročilu. Doslej je bilo mogoče organizirati delo na domu le po naročilu, kar pa so v glavnem koristili privatni obrtniki in le v manjši meri socialistični sektor. Po predlogu zakona bodo odslej privatniki kot organizatorji dela na domu izključeni.

Dejstvo, da predlog zakona daje možnost organiziranja dela na domu v delovnem razmerju, bo imelo ugodne posledice predvsem za delavce, ki jim je domača obrt stalni in glavni vir dohodkov. Le-ti v primerih, ko bi posamezne organizacije iz kakršnihkoli razlogov ne hotele sklepati delovnih razmerij za delo na domu lahko, če to seveda dopuščajo tržni pogoji, ustanovijo novo podjetje ali zavod, ki bo organiziral določeno delavnost kot delo na domu v delovnem razmerju. Možnost za ustanavljanje novih proizvodnih organizacij, ki bodo lahko organizirale delo na domu v delovnem razmerju, vsekakor podpira nove odnose pri delu na domu. Po tej poti bo v bodoče mogoče reševati probleme, ki jih poznamo zlasti v nekaterih tradicionalnih zvrsteh domače obrti, kjer marsikje celo dandanes nekatere trgovinske organizacije izkoriščajo delavce v domači obrti oziroma delavce, ki delajo na domu po naročilu.

Predloženi zakon ureja delo na domu po naročilu v tem smislu, da opredeljuje pojem in pogoje za sklenitev naročilnega razmerja. Tako dovoljuje organiziranje dela na domu po naročilu tako kot delo na domu v delovnem razmerju, samo organizacijam z družbenimi sredstvi. To pomeni, da zakon zadene vso privatno obrt, ki odslej ne bo smela več organizirati dela na domu. Hkrati so v predlogu zakona določbe, po katerih se lahko organizira delo na domu po naročilu le tako, da se naročilne pogodbe sklepajo z vsakim delavcem neposredno, kar pomeni, da bo pogodbeno delo opravil delavec sam, ne pa ga oddajal v izvršitev drugemu, s čimer pa seveda ni mišljeno, da mu ne bi smeli pomagati člani njegove družine. Zasebno posredovanje dela na domu po naročilu je v predlogu zakona izrecno prepovedano, ker so se doslej na ta način dogajale zlorabe in izkoriščanja posameznikov.

Drugič. Delo na domu bo imelo za proizvajalca različne posledice, kar zavisi od tega, ali bo sklenjeno delovno razmerje, ali pa bo delo opravljeno po naročilu.

V primeru, ko gre za delo na domu v delovnem razmerju pridobi delavec vse pravice in dolžnosti, kakršne imajo delavci, ki delajo v rednem delovnem času v prostorih gospodarske organizacije. Tako se na primer te pravice izenačujejo glede osebnih dohodkov, dopustov, zdravstvenega in tehničnega varstva, varstva mladine, žena in invalidov, strokovnega usposabljanja, socialnega zavarovanja itd., vključno do pravice samoupravljanja. To pomeni v urejanju delovnih razmerij korak naprej, kajti po dosedanjih predpisih, razen izjeme, ki velja za invalide po zakonu o invalidskem zavarovanju, ni bilo mogoče uveljaviti nobene oblike dela na domu kot delovno razmerje.

Predlagani zakon o delu na domu bo omogočil vključitev v delovno razmerje celi vrsti oseb, ki se v današnjih pogojih iz različnih vzrokov ne morejo vključiti v delo v prostorih gospodarskih in drugih organizacij, so pa pripravljene, da se z delom na domu aktivno vključijo v organizirano proizvodnjo. S pravilnim razumevanjem organizacij, z zadostno aktivnostjo občinskih ljudskih odborov in zlasti z ustrezno prizadevnostjo zavodov za zaposlovanje delavcev, bo možno ustvariti pogoje, da se racionalno zaposli mnogo oseb, ki so sedaj bodisi na spisku med nezaposlenimi, ali pa se iz zdravstvenih, starostnih, družinskih in podobnih razlogov niso sposobne vključiti v delovno razmerje v prostorih gospodarskih organizacij.

Pri delu na domu po naročilu so posledice za delavce precej drugačne. Delavcu, ki prevzame določeno delo z naročilno pogodbo, pripada le pravica do higienskega in tehničnega varstva pri delu in pravica do socialnega zavarovanja v primeru nesreče pri delu ali poklicnega obolenja.

Tretjič. Posebej moram poudariti, da določila predloženega zakona ne posegajo v delavnost domače obrti, dokler se opravlja na domu neorganizirano, to je dokler se domači obrtnik ne vključi v eno izmed oblik delovnih razmerij po tem zakonu. Široke možnosti, dane v predlogu zakona, pomenijo nove vzpodbude za širjenje kroga ljudi, ki bodo preko organiziranega dela na domu v večji meri kot doslej razvijali bogato tradicijo kvalitetne domače obrti v naši republici.

Četrtrič. Da se ne bi dogajale zlorabe, predvideva predlog zakona družbeni nadzor nad opravljanjem dela na domu na dva načina. Gospodarske in druge organizacije bodo morale voditi poseben razvid delavcev na domu z vsemi potrebnimi podatki o delu na domu. Delavci na domu pa bodo dobili v roke posebno obračunsko knjižico, ki bo podvržena potrditvi upravnega organa občinskega ljudskega odbora. To bo dokument, ki bo služil delavcu za dokazovanje pravic iz delovnih razmerij in socialnega zavarovanja, upravni organi pa bodo na podlagi vpisanih podatkov imeli pregled nad obsegom opravljenega dela in višino osebnega dohodka, kar je važno za ugotavljanje delovne dobe in obsega pravic iz socialnega zavarovanja oziroma za preverjanje pravilnosti vplačil proračunskega prispevka iz osebnega dohodka in dohodnine od dela na domu po naročilu. Razen tega je v predlogu zakona predvideno, da se s posebnim izvršilnim predpisom določi, v katerih gospodarskih dejavnostih zaradi zaščite zdravja in varnosti prebivalcev ni dovoljeno organiziranje dela na domu.

Iz povedanega sledi utemeljenost predloženega zakona o delu na domu. Zato predlagam, da ga v celoti sprejmete.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Pričenjam razpravo k predlogu zakona. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, dajem predlog zakona na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko? (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o delu na domu. Ugotoviti bomo morali ali je bil zakon o enakem besedilu sprejet tudi v Zboru proizvajalcev.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, in sicer na predlog odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1960.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec Davorin Ferligoj prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Lado Božič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog odloka pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem dajem predlog odloka na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960. Ugotoviti bomo še morali ali je predlog odloka v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961.

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko ljudski poslanec Ivan Kovačič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec Davorin Ferligoj prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca zakonodajnega odbora ljudskega poslanca Vere Kolarič prebere poročilo ljudski poslanec dr. Sonja Kukovec. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Predstavnik Izvršnega sveta pa je predlog odloka ustno obrazložil že pri 2. točki dnevnega reda. Zato dajem predlog odloka s spremembami in dopolnitvami v obravnavo. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, dajem predlog odloka na glasovanje. Kdor je za predlog odloka naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961.

Predsednik Zbora proizvajalcev me je obvestil, da je Zbor proizvajalcev sprejel vse predloge zakonov in odlokov v enakem besedilu kakor naš zbor.

Ker je s tem dnevni red izčrpan, zaključujem 22. sejo Republiškega zbora.

Seja je bila zaključena ob 17.30 uri.

23. seja

(19. decembra 1961)

Predsedoval: inž. Pavle Žaucer, predsednik
Republiškega zbora

Zapisnikar: Stane Sotlar

Začetek seje ob 17.35 uri.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 23. sejo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, ki jo je sklical predsednik Ljudske skupščine LRS.

Odsotnost ljudskih poslancev je bila ugotovljena že na skupni seji obeh zborov Ljudske skupščine LRS.

Zapisnik današnje seje bo vodil ljudski poslanec Stane Sotlar.

Prosim zapisnikarja zadnje seje Draga Seligerja, da prebere zapisnik. (Zapisnikar ljudski poslanec Drago Seliger prebere zapisnik 22. seje.)

Ima kdo od tovarišev ljudskih poslancev kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, ugotavljam, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Na današnji seji bomo obravnavali predloge zakonov in odlokov, ki jih je Ljudski skupščini LRS predložil v obravnavo Izvršni svet. Zato predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LRS;

2. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije;

3. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961;

4. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v prvem tromesečju 1962;

5. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov;

6. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I. v Ljubljani, Okrajnega sodišča II. v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih.

Ali obstoja k predlaganem dnevnem redu kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LRS.

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Stane Vrhovec prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Franc Belšak prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti? (Ne.)

Pričenjam razpravo k predlogu zakona. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem dajem predlog na glasovanje. Kdor je za ta zakonski predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LRS.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec Miran Cvenk prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za proračun, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun ljudski poslanec Jože Slavič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Stane Brečko prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Lado Božič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Matija Maležič: Tovariši in tovarišice! Družbeno politični razvoj vodi h krepitvi vloge republike pri razvijanju gospodarstva na njenem območju. Eno izmed najvažnejših področij, na katerem mora republika s svojim vplivom doseči optimalne ekonomske rešitve in izvršitve prioriternih nalog postavljenih z zveznim in republiškim planom, je področje kreditiranja. Obstoječi kreditni mehanizem, v katerem so Narodna banka in specializirane banke, kreditira le komunalne banke, je ne le izključil vpliv republike na urejanje obratnih sredstev gospodarskih organizacij in s tem na tempo razvoja gospodarske aktivnosti na raznih področjih, temveč je vodil k centralizaciji in birokratizaciji kreditnega sistema ter okrnil vlogo komunalnih bank kot posredovalca med zveznimi bankami in gospodarskimi organizacijami.

Zakon o bankah sicer omogoča ustanovitev republiške banke, katere delokrog pa je v glavnem omejen le na sredstva republiških skladov in proračunov. Zato doslej nismo pristopili k ustanovitvi republiške banke, temveč smo izvajanje njenih nalog pogodbeno prenesli na republiške poslovne enote Jugoslovanske investicijske banke in Jugoslovanske kmetijske banke.

Z določili 14. poglavja zveznega družbenega plana za leto 1962, ki govori o ukrepih kreditne politike in o predlogu splošne kreditne bilance za leto 1962, se na podlagi dosedanjih izkušenj dajejo republiškim bankam širše pristojnosti na področju kreditiranja, kot je to predvideno po veljavnih predpisih. Republiške banke bodo razen s sredstvi po zakonu o bankah razpolagale s sredstvi republiških organov in zavodov, ki so se doslej štela za centralne depozite, in s sredstvi iz centralnih bančnih virov, to je iz emisije, ki so po zveznem družbenem planu in po splošni kreditni bilanci namenjena za kreditiranje obratnih sredstev gospodarstva na območju republike.

Narodna banka in zvezne specializirane banke bodo prenesle na republiške banke določene kredite, ki jih že imajo komunalne banke pri teh bankah. Zvezne banke v bodoče ne bodo več neposredno kreditirale komunalnih bank, kot se je to dogajalo doslej. S tem bo procedura kreditiranja komunalnih bank enostavnejša in hitrejša, kar bo omogočilo, da bo kreditna intervencija učinkovitejša kot doslej. Da bi se omogočilo uveljavljanje in krepitev kreditnega potenciala republiških bank, bodo republiške ljudske skupščine pooblašene, da morejo predpisati posebno obvezno rezervo komunalnih bank pri republiški banki, ki bo v letu 1962 lahko znašala po predvidevanjih 5% vseh sredstev komunalnih bank. Pod takimi pogoji postane republiška banka lahko pomembna kreditna institucija.

Njene naloge bodo predvsem v prelivanju in usmerjanju sredstev znotraj republike, v kreditnih intervencijah za izvrševanje prioritarnih nalog, postavljenih s plani republike in komun v okviru smernic splošne kreditne politike.

K osnutku zakona je sprejel Izvršni svet dva amandmaja, ki sta bila obrazložena že s strani posameznih odborov in zato smatram, da ni potrebno, da jih ponovno obrazložim. S tem je, mislim, ustanovitev Splošne banke oziroma sprejetje zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke LRS utemeljeno.

Predsednik inž. Pavle Žaucer: Pričenjam razpravo o predlogu zakona. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke LRS. Ugotoviti bomo morali še, ali je predlog tega zakona v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o spremembah proračuna LRS (republiškega proračuna) za leto 1961.

Prosim poročevalca odbora za proračun, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun ljudski poslanec Jože Slavič prebere odborovo poročilo. Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Vera Kolarič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog odloka pismeno obrazložil. Ker je predstavnik Izvršnega sveta izjavil, da predloga odloka ne želi obrazložiti še ustmeno, pričenjam razpravo.

Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in dajem predlog odloka na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o spremembah proračuna LRS (republiškega proračuna) za leto 1961. Ugotoviti bomo morali, ali je predlog odloka v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962.

Prosim poročevalca odbora za proračun, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun ljudski poslanec Jože Slavič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Vera Kolarič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog odloka pismeno obrazložil. Ker je predstavnik Izvršnega sveta izjavil, da predloga odloka ne želi obrazložiti še ustno, pričenjam razpravo.

Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962. Ugotoviti bomo še morali, ali je predlog odloka v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrивati s prispevkom iz občinskih proračunov.

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko ljudski poslanec Vinka Simonič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec Miran Cvenk prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Lado Božič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog odloka pismeno obrazložil. Ker predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka ne želi še ustno obrazložiti, pričenjam razpravo.

Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, dajem predlog odloka na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov. Ugotoviti bomo še morali, ali je predlog odloka v enakem besedilu sprejel tudi Zbor proizvajalcev.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I. v Ljubljani, Okrajnega sodišča II. v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih.

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca odbora ljudskega poslanca Martina Koširja, prebere odborovo poročilo ljudski poslanec Ivan Herzog. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Ivan Ros prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog odloka pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, dajem predlog odloka na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor sprejel predlog odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I. v Ljubljani, Okrajnega sodišča II. v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih.

Tovariši ljudski poslanci! Predsednik Zbora proizvajalcev me je obvestil, da je Zbor proizvajalcev sprejel vse zakonske predloge in odloke v istem besedilu kot naš zbor.

Ker je s tem dnevni red seje izčrpan, zaključujem 23. sejo Republiškega zbora.

Seja je bila zaključena ob 18.10 uri.

ZBOR PROIZVAJALCEV

21. seja

(28. septembra 1961)

Predsedoval: Lojze Ocepek, predsednik
Zbora proizvajalcev

Zapisnikar: Franc Perše

Začetek seje ob 17.40 uri.

Predsednik Lojze Ocepek: Tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 21. sejo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS, ki jo je na podlagi 60. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije sklical predsednik Ljudske skupščine LRS.

Zapisnik današnje seje bo vodil Franc Perše.

Že na skupni seji je bilo sporočeno, kateri poslanci našega zbora so se opravičili in jim je bila odsotnost odobrena.

Prosim zapisnikarja zadnje seje, da prebere zapisnik. (Zapisnikar ljudski poslanec Ivan Videnič prebere zapisnik 20. seje.)

Ima kdo od tovarišev poslancev kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, smatram, da je zapisnik odobren. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Glede na gradivo, ki ga je prejel naš zbor v obravnavo, predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu sklepa o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961.

Ali ima kdo od ljudskih poslancev kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog k dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Ali želi kdo od ljudskih poslancev staviti Izvršnemu svetu kakšno vprašanje oziroma ali želi od državnih sekretarjev ali drugih vodilnih uslužbencev kakšno pojasnilo o delu njihovih uradov in zavodov ter o opravljanju zadev iz njihove pristojnosti? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. in edino točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu sklepa o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Namesto poročevalca odbora za gospodarstvo ljudskega poslanca Janeza Petroviča, prebere odborovo poročilo ljudski poslanec Anton Seljak. — Glej priloge.)

Predlog sklepa je Izvršni svet pismeno že obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog še ustmeno obrazložiti?

Vlado Majhen: Tovariši ljudski poslanci! Predsednik Sklada tovariš Riko Jerman, ki je zadržan z obrazložitvijo v Republiškem zboru, me je po-

oblastil, da dam obrazložitev v njegovem imenu. Ko predlagamo prvi letni načrt Sklada LRS za šolstvo v potrditev Ljudski skupščini, naj v glavnih obrisih prikažem problematiko, ki jo mora reševati Sklad v začetku svojega delovanja ter pojasnim osnovne cilje, ki si jih bo sklad prizadeval doseči v prihodnje. Podlago za izpolnitev predvidenih nalog daje zakon o financiranju šolstva, ki zagotavlja šoli poleg stalnih materialnih sredstev tudi obliko samostojne družbene inštitucije, za katero je uveljavljeno načelo družbenega upravljanja.

Izvajanje in izpopolnjevanje komunalnega sistema na področju šolstva prihaja še posebej do izraza po izidu temeljnega zakona o financiranju šolstva. S tem zakonom so bili ustanovljeni družbeni skladi za šolstvo z namenom, da se razvija družbena samouprava na področju izobraževanja in vzgoje ter zagotovi zadosten in trajen vir dohodkov za osnovno dejavnost šol in za njihovo gradnjo in opremo. S tem so bili dani znatno boljši pogoji za razvoj šolskih ustanov.

Pred ustanovitvijo sklada LRS za šolstvo smo financirali republiško šolstvo iz različnih republiških virov in sicer je bilo dano v letu 1960 iz republiškega proračuna za tekoče potrebe 1065 milijonov, iz republiškega sklada za kadre 382 milijona, iz republiškega sklada za negospodarske investicije 390 milijonov in iz republiškega investicijskega sklada za negospodarske investicije 40 milijonov. Skupaj torej 2417 milijonov v letu 1960. V letu 1961 pa znašajo sredstva 4307 milijonov dinarjev, kar je znatno več.

Način financiranja je v prejšnjih letih slonel na načelih proračunskega poslovanja, kar je imelo za posledico odvisnost šol od subjektivnih ocen proračunskih organov politično teritorialnih enot in drugih. Tak način financiranja pa je izločal iz dejanskega soodločanja in odgovornosti sam delovni kolektiv šolske ustanove kot tudi šolske odbore kot družbene organe upravljanja. Znatna sredstva, ki so bila izločena iz narodnega dohodka za investicije v šolstvu, so bila dokaj razdrobljena in zato tudi manj uspešna.

Sklad LRS za šolstvo, ki zdaj združuje vse obstoječe vire financiranja republiškega šolstva, se je ob ustanovitvi znašel pred zelo široko zasnovano investicijsko dejavnostjo. Iz predloženega finančnega načrta za leto 1961 izhaja, da so v teku investicijska vlaganja kar pri 65 šolskih objektih poleg vlaganj za izboljšanje opreme in drugih učnih pripomočkov. Upravni odbor sklada se zaveda, da je glede na obstoječe finančne možnosti sklada tako široka investicijska dejavnost neracionalna. V letošnjem finančnem načrtu so sicer sprejete tudi te investicije, vendar pa samo zato, ker predstavljajo zatečeno stanje oziroma ker so bile dejansko zasnovane še pred ustanovitvijo sklada, torej prej kot bi lahko sklad določil politiko financiranja investicij.

Poleg težav investicijskega značaja, na katere je naletel sklad ob začetku svojega delovanja, pa se vzporedno pojavlja tudi problem financiranja osnovne dejavnosti šolskih ustanov. V tekočem letu bodo predvidene potrebe za materialne izdatke narasle v primerjavi z lanskim letom kar za 74 %, deloma tudi zaradi novoustanovljenih šol in šol, ki so šele v razvoju.

Izdatki za osebne dohodke so se povečali v prvi vrsti zaradi zvišanja plač na osnovi novih predpisov ter v zvezi s tem tudi zaradi prispevkov, ki obremenjujejo osebne dohodke. V takšnem nepredvidenem večjem obsegu niso mogle biti v republiškem proračunu upoštevane vse potrebe šolskih ustanov. Del sredstev, ki jih je sklad predvidel za investicije, je moral porabiti za kritje potreb osnovnih dejavnosti, ki so nastale tekom tega leta.

Iz navedenih razlogov predloženi finančni načrt za leto 1961 še ne more pomeniti kvalitetne spremembe v odnosih na področju financiranja in upravljanja v šolstvu, vendar je to prehoden pojav in je v tej etapi nujen. V prihodnje si bo sklad prizadeval zasnovati takšne odnose do financiranih ustanov, ki ustrezajo načelom novega sistema financiranja šolstva. Nova razmerja sklada do šolskih ustanov bodo omogočala, pa tudi prisiljevala in vzpodbujala samoupravne organe šolskih ustanov in njihove delovne kolektive k prizadevanju za čim racionalnejšo uporabo dodeljenih sredstev, zlasti tistih, ki so namenjena za tekoče potrebe.

Prvi napotek za delo sklada v tej smeri bodo objektivna merila, po katerih naj sklad razdeljuje svoja sredstva. Ta merila bodo morala biti izkustvena in zelo povprečna, vendar pa bodo morala upoštevati najpomembnejše elemente, ki vplivajo na obseg in specifične pogoje dela določene šolske institucije. Enaka merila bodo vpeljana za vse ustanove, ki so vezane na sklad in bodo sprejeta po isti metodi. Ker jih bo sprejemal upravni odbor sklada, ki ga predstavljajo zastopniki vseh prizadetih ustanov, lahko pričakujemo, da bodo merila predstavljala tudi realne odnose med ustanovami in ustanov do sklada.

Ker so osebni izdatki in honorarji najpomembnejši del izdatkov, bo sklad še posebej zainteresiran na tem, da kolektivi šolskih ustanov sprejemajo pravilnike za njihovo notranjo delitev, seveda po kriteriju količine in kakovosti opravljenega dela.

Pri tako zasnovanem funkcioniranju sklada bi dajatve sklada predstavljale dohodek šolskih ustanov, s katerim bi samostojno gospodarile. Tak odnos sklada do šolskih ustanov, ki bi odpravil dosedanjo proračunsko neelastičnost, pa je mogoč le, če bodo dohodki sklada tudi dejansko zagotovljeni. V tej zvezi želim opozoriti na določilo 27. člena temeljnega zakona o financiranju šolstva, po katerem so ustanovitelji odgovorni za to, da dobiva šola sredstva, ki grede za njeno osnovno dejavnost. Nadalje je treba upoštevati, da dosedanja raven sredstev za osnovno dejavnost ne omogoča kritja vseh realnih potreb ustanov, zaradi česar je računati na potrebo po njihovem hitrejšem naraščanju.

Ustanovitev sklada po vsem tem ne more v tej situaciji pomeniti razbremenitev proračuna, temveč nasprotno. Razumljivo je, da je naloga sklada, da v okviru gospodarjenja z družbenimi sredstvi skrbi, da se funkcionalna potrošnja omeji na stvarne potrebe, ki omogočajo postopno prilagoditev delovanja ustanove družbenim potrebam in da krepí zakonsko načelo, da ustanova samostojno razpolaga z vsemi sredstvi, ki ji pripadajo po zakonu ali ki jih doseže s svojo dejavnostjo. Poglavitna pravica šolske ustanove naj bi se uveljavljala s tem, da se dodeljena sredstva za osnovno dejavnost med letom ne morejo znižati, ne glede na morebitne bistvene spremembe, ki nastopijo med letom. Prav tako naj ustanova dodeljena sredstva oziroma svoj dohodek, ki ga pridobi s svojo dejavnostjo ali dotacijami izven sklada, uporablja po lastni presoji.

Že pri začetku dela občinskih šolskih skladov se je v mnogih primerih pokazala težnja, naj bi sredstva šolskih skladov občin, ki se formirajo po novih instrumentih, krčila potrebe za osnovno dejavnost in za investicije, da bi se tako razbremenili občinski proračuni. To je v očitnem nasprotovanju z intencijami zakona, ki predvideva zagotovitev sredstev za financiranje osnovne dejavnosti tudi takrat, če se povečajo izdatki šol zaradi splošnih ukrepov.

Ustvarjena sredstva občinskih skladov znašajo z 31. avgustom 1961 skupno 6,1 milijarde dinarjev, medtem ko so znašala v letu 1961 ustvarjena sredstva

preračunana na osem mesecev 6,6 milijard dinarjev. Že ta podatek in upoštevanje približno 20 % povečanje stroškov, nam da slutiti, da bo konec leta čutili primanjkljaj, ki se sedaj delno krije z zmanjševanjem investicij. Vzroki za tako stanje so lahko pozno formirani upravni odbori in nepravočasne razprave svetov za šolstvo in drugih družbenih organov o materialnih problemih šolstva.

Natanko določeni odnosi skladov za šolstvo do proračunskih dotacij, morajo v smislu zakona o financiranju šolstva sloneti na objektivnih merilih in šele ta omogočajo, da bo sklad ustvarjal taka razmerja do šolskih zavodov, ki bodo zagotavljala dejanske možnosti za njihovo samoupravljanje. To je še zlasti pomembno za občinske sklade za šolstvo, ker so to najmlajši samoupravni organi, ki delujejo na družbeno izredno pomembnem področju.

Na področju investicijske izgradnje bo sklad stremel za tem, da bo ožil obseg investicijskih vlaganj, zato bo sklad podpiral investicijska vlaganja samo tistih ustanov, ki po svojem pomenu sodijo v republiško šolstvo. Sredstva sklada, ki so namenjena za investicije, bo sklad omejil na manjše število koristnikov, da bi dosegel hitrejšo dograditev objektov in s tem večjo racionalnost investicij.

Tudi predlog novega zakona o izgradnji investicijskih objektov, ki ga je sprejel Zvezni izvršni svet, daje skladu večje možnosti, da pri sprejemanju investicijskih programov za šolske objekte in opremo vpliva na bolj ekonomične in bolj racionalne rešitve. Sedanji gradbeni stroški za šolsko enoto — razred se gibljejo od 4,5 do 10 milijonov dinarjev. Tako velike razlike v stroških pa v nobenem primeru niso opravičene in so posledica nezadostne prizadevnosti investitorjev. Sklad je mnenja, da pocenitev zasnov ne pomeni razvrednotenja šolskih prostorov in bo glede tega zasledoval smotrnost projektiranja in izvajanje investicij preko svojega strokovnega nadzornega organa. Sklad bo vzpodbujal interes ustanov za racionalno gradnjo, ker je neracionalna gradnja dražja in ker povzroča pozneje večje obratovalne in vzdrževalne stroške. Po drugi strani pa naj bi ti prihranki pri izvedbi investicijskega vlaganja pripadli šolski ustanovi in naj bi z njimi razpolagali delovni kolektivi ustanov samostojno.

Že v začetku sem pojasnil razloge, ki upravnemu odboru sklada niso omogočali, da bi obrazložena načela za svoje delovanje uveljavil že v tem finančnem načrtu. Zato predlagam tovariši ljudski poslanci, da sprejmete predloženi finančni načrt za leto 1961, ki predstavlja za prizadete šolske ustanove v danih pogojih zadovoljujočo rešitev.

Predsednik Lojze Očepek: Slišali ste poročilo in obrazložitev.

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog sklepa o soglasju k finančnem načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog sklepa o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961 v Zboru proizvajalcev soglasno sprejet.

Ljudske poslance obveščam, da je Republiški zbor sprejel obravnavani sklep v enakem besedilu kot naš zbor.

Ker je s tem dnevni red seje izčrpan, zaključujem 21. sejo.

Seja je bila zaključena ob 18. uri.

22. seja

(23. novembra 1961)

Predsedoval: Lojze Ocepek, predsednik
Zbora proizvajalcev

Zapisnikar: Franc Perše

Začetek seje ob 16.15 uri.

Predsednik Lojze Ocepek: Tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 22. sejo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS, ki jo je na podlagi 60. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti sklical predsednik Ljudske skupščine LRS.

Predno preidemo na delo, imam žalostno dolžnost, da vam sporočim, da smo v času od zadnje seje izgubili člana našega zbora tovariša Mirka Lorgerja.

Tovariš Mirko Lorger se je že mlad vključil v napredno gibanje in je temu ostal zvest do svoje prezgodnje smrti. Kot vidnega javnega delavca, ki je nesebično deloval in si prizadeval za boljše življenje delovnih ljudi, so proizvajalci v Mariboru izvolili pri zadnjih volitvah že drugič za svojega zastopnika v našem zboru. Z njim je izgubil naš zbor in tudi proizvajalci njegove skupine zvestega sodelavca. Predlagam, da njegov spomin počastimo z enominutnim molkom. (Poslanci vstanejo in z enominutnim molkom počaste spomin umrlega.) Slava njegovemu spominu! (Slava.)

Zapisnik današnje seje bo namesto odsotne tovarišice Mare Fras vodil ljudski poslanec Franc Perše.

Odsotnost članov našega zbora je bila opravičena že na skupni seji. Prosim zapisnikarja zadnje seje Franca Peršeta, da prečita zapisnik. (Zapisnikar ljudski poslanec Franc Perše prebere zapisnik 21. seje.)

Ima kdo od tovarišev poslancev kako pripombo k prečitanemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če ni pripomb, smatram, da je zapisnik odobren. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o gozdovih;
2. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o delu na domu;
3. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev;
4. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1960;

5. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih v letu 1961;

6. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice LRS;

7. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LRS.

Ima kdo od tovarišev poslancev kako pripombo ali kak spreminjevalni predlog k dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Ali želi morda kdo od tovarišev ljudskih poslancev pred prehodom na dnevni red staviti kako vprašanje Izvršnemu svetu oziroma ali želi od državnih sekretarjev ali drugih vodilnih uslužbencev kakšna pojasnila o delu njihovih uradov in zavodov ter o opravljanju zadev iz njihove pristojnosti? (Ne javi se nihče.)

Ker ni vprašanj, prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o gozdovih.

Na skupni seji je predstavnik Izvršnega sveta dal k predlogu zakona obrazložitev. Preden pa preidemo na obravnavo, moramo slišati še poročilo odborov.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec inž. Desanka Kozič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec inž. Jože Drnovšek prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročila odborov, na skupni seji pa tudi obrazložitev. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo?

Tone Hafner: Tovariši ljudski poslanci! Da bi se temeljni in republiški zakon o gozdovih čim boljše uveljavila, mislim, da je potrebno najprej analizirati, kako so vplivali ukrepi novega gospodarskega sistema na gozdarstvo.

Analiza dogajanj v teh nekaj mesecih letošnjega leta opozarja na nekatera vprašanja in probleme, katere bo treba rešiti z družbenim planom za leto 1962 in ustreznimi gospodarskimi finančnimi predpisi. Če hočemo, da bi se tudi gozdna proizvodnja razvijala skladno z drugimi panogami narodnega gospodarstva, bo potrebno problematiki gozdne proizvodnje posvečati več pozornosti in jo tudi hitreje reševati.

Po svoji organski sestavi gozdarstvo zaradi prirodnih pogojev sicer ne bo nikoli doseglo industrije, vendar je sedanja struktura karakteristična, ko moramo gozdarstvo označiti kot sorazmerno zaostalo panogo gospodarstva. To trditev nam najlažje ilustrira udeležba osebnih dohodkov v strukturi bruto dohodka. To primerjavo dajem po podatkih, ki jih je zbral občinski ljudski odbor Kranj za leto 1961. Odnos osebnih dohodkov do skupnega dohodka znaša v kranjski občini v tekstilni industriji 12 %, v gospodarstvu nasploh 13 %, v gozdarstvu pa 33 %.

Te številke nam dokazujejo, koliko je v gozdarstvu še ročnega dela in zaradi česar je proizvodnja nujno draga in neekonomična. V tej zvezi se postavlja kot osnovna naloga, opremiti gozdarstvo s stroji v vseh fazah dela. Kakšne možnosti ima v tej smeri še gozdarstvo, nam ilustrira primer gozdnega gospodarstva Kranj, ki je z uvedbo nekaj motornih žag v prvem polletju 1961

dvignilo produktivnost v gozdni proizvodnji skokovito za 16 %. Težave pri opremljanju gozdarstva z mehanizacijo so v dejstvu, da je večino opreme treba uvoziti, da je zato draga, da so uvozni roki dolgi in da ni rezervnih delov. Posebno poglavje je kreditiranje opreme za gozdarstvo. Kmetijstvo dobiva na primer kredite z 20 % udeležbo, 2 % obrestno mero in petnajstletnim rokom vračanja. Gozdarstvo nima nobene možnosti za tak nakup, razen če je priključeno kakšni obliki kmetijstva. Gozdno gospodarstvo Kranj plača letno 8 milijonov za prevoze kmetijskim voznikom. Z nabavo treh goseničarjev in dveh kolesnih traktorjev v vrednosti 15 milijonov bi ta sredstva ostala podjetju, pri tem pa bi še znižali stroške za 20 % ne da bi bili odvisni pri organizaciji ciklusa proizvodnje. S kreditom bi tako strukturno spremembo lahko izvedli v enem letu, ob lastnih sredstvih pa najhitreje v treh letih.

Po podatkih občinskega ljudskega odbora Kranj so se prispevki iz dohodka v letu 1961 dvignili za gozdarstvo na 203,9 % nasproti letu 1960, medtem ko so v vsem gospodarstvu padli na 57,4 %. Z uvedbo prispevka na izredni dohodek je posebno prizadeto gozdarstvo, ki zaradi nizkega organskega sestava in nizko priznanih osebnih dohodkov, predstavlja skoraj polovico vseh obveznosti iz dohodka. Vkljub zvišanju absolutne vrednosti ustvarjenih osebnih dohodkov in skladov je ta odnos še vedno nezadovoljiv. Po istih podatkih je odnos čistega dohodka za sklade v primerjavi s celotnim dohodkom v tekstilni industriji 9 %, v gospodarstvu nasploh 8 %, v gozdarstvu pa 3 %. Še hujše nesorazmerje pa nastaja, če primerjamo ustvarjeni čisti dohodek za sklade na enega zaposlenega. Ta znaša v letu 1961 za tekstilno industrijo 310 000 din, za gospodarstvo v celoti 282 000 din in za gozdarstvo 49 000 din. Celo kmetijske zadruge kranjskega področja, ki se ukvarjajo z nakupom in prodajo lesa oziroma kmetijskih pridelkov, bodo po teh podatkih ustvarile 226 000 dinarjev skladov iz čistega dohodka na enega zaposlenega.

Na terenu obstajajo pretežne tendence po vključevanju gozdarstva v kmetijsko proizvodnjo. Te tendence imajo svoje osnove predvsem v tem, da hočejo nekatere kmetijske zadruge in kmetijska posestva gospodariti še vedno prav tako kot individualni kmet z vso stihijo razdrobljene proizvodnje, le da v večjem obsegu. Razen tega menijo nekateri, da z vključevanjem gozdne proizvodnje v kmetijsko lahko pri obračunu za gozdno proizvodnjo izkoristijo še prednosti, ki jih ima kmetijska proizvodnja.

Zvezni predpisi, ki so bili letos uveljavljeni v gospodarstvu, so za gozdarstvo znižali le stopnjo obresti poslovnega sklada za gozdne komunikacije od 6 na 2 %. Sicer pa gozdarstvo nima nobenih drugih olajšav, razen plantažiranja, ki pa se po svojem značaju že bolj približuje kmetijski proizvodnji. Ta olajšava pa ni bistvena. Za gozdno gospodarstvo Kranj znaša okoli 6 milijonov dinarjev, pri tem pa so se v primerjavi z letom 1960 dvignile druge obveznosti za več kot 300 %.

V nasprotju s tako obremenitvijo gozdarstva pa ima kmetijstvo po družbenih instrumentih tele olajšave: ne plačuje rednega prispevka od dohodka v višini 15 %, ne plačuje obresti od poslovnega sklada in je rok za odplačilo kreditov za stalna obratna sredstva 35 let, v gozdarstvu pa le 25 let.

Ob takih olajšavah bi tudi gozdnemu gospodarstvu ostalo v letu 1961 okoli 64 milijonov dinarjev sredstev več, kar bi akumulativnost gozdarstva izenačilo z ostalimi panogami in mu omogočilo hitrejšo modernizacijo in porenitev proizvodnje. Vse te olajšave se nanašajo na družbene prispevke federaciji, dočim so prispevki nižjim organom v glavnem enaki. Zaradi tega je razum-

ljiva tendenca po razbijanju tako imenovanih »čistih« gozdno gospodarskih organizacij in tendenca vključevanja v kmetijstvo. Vprašanje pa je, kaj pri takem kombiniranju pridobi gozdarstvo oziroma tudi kmetijstvo. Tako združevanje ob takem internem prelivanju sredstev ne sloni na realnih ekonomskih osnovah.

Mišljenja sem, da je treba to upoštevati pri formiranju gozdno gospodarskih območij in dodeljevanju gozdov ter pojem gozdno gospodarskega območja uporabljati pravilno in koristno za perspektivni razvoj gozdne proizvodnje, ne pa tako, da bi bila gozdna proizvodnja le objekt izkoriščanja drugih dejavnosti.

Nastaja tudi vprašanje diferencialnih obremenitev gozdno gospodarskih organizacij. Po sedanjih instrumentih diferencialna obremenitev ne obstaja, razen delno v prispevku od izrednega dohodka, ki pa v celoti ne zajema pogojev posameznih gozdno gospodarskih organizacij. Tako bo akumulativnost posameznih gozderskih podjetij še tudi letos zelo različna in bodo podjetja z boljšimi naravnimi pogoji lahko ustvarjala tako imenovane zaloge skladov, medtem ko bodo gozdno gospodarska podjetja s slabšimi naravnimi pogoji še nekaj let občutno zapostavljena.

Problem obstaja tudi v zvezi s koriščenjem gozdnega sklada iz prispevkov za pospeševanje gozdov v državljanski lastnini. Iz dosedanjih razprav med kmetijskimi zadrugami in občinskimi ljudskimi odbori o uporabi tega sklada je opaziti, da ostajajo glede na potrebe in stanje gozdov v državljanski lastnini za reprodukcijo in investicije le minimalna sredstva. Analiza pokaže, da od predvidenih sredstev za leto 1962 ne bi bilo 20 % teh sredstev likvidnih, 40 % se porabi za gozdersko službo, 40 % pa ostane za reprodukcijo in investicije. So primeri po občinah, da teh 40 % predstavlja le 45 % sredstev nasproti porabljenim sredstvom v lanskem letu ali 35 % nasproti operativnim planom gozdno gospodarskih načrtov za leto 1962.

Razprava bo morala teči v tej smeri, da bodo morale kmetijske zadruge od komercialne razlike k 35 % primakniti še najmanj 65 %, da bodo dela po programu gozdno gospodarskih načrtov izvedena. Tu bo treba računati tudi s sodelovanjem gozdnih posestnikov samih. Pri tem bodo morali občinski ljudski odbori odigrati zelo pomembno vlogo.

Iz zelo obsežne in aktualne problematike sem nakazal le nekaj problemov, ki ovirajo skladen razvoj gozdne proizvodnje z drugimi gospodarskimi panogami in sodim, da bi jih bilo treba v prihodnje bolj uspešno reševati.

Predsednik Lojze Očepek: Besedo ima ljudski poslanec inž. Jože Drnovšek.

Inž. Jože Drnovšek: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! V svoji diskusiji želim razpravljati o dveh vprašanjih, ki jih ureja predlog novega republiškega zakona o gozdovih, in sicer o gozdno gospodarskih območjih in o vprašanju Krasa.

Ker bomo v prihodnje pristopili k formiranju gozdno gospodarskih območij, kot to predvideva 4. člen predloga zakona, bi hotel poudariti pomembnost pravičnega formiranja teh območij. Če se ozremo nazaj, vidimo, da je že stari republiški zakon iz leta 1953 postavil gozdno gospodarska območja kot temelj za dolgoročno gozdno gospodarsko načrtovanje.

Z gozdno gospodarskimi območji je prišlo do specializacije strokovnih kadrov na vseh področjih gojitve gozdov z namenom, da se poveča hektarski prirastek in izboljša kvaliteta lesa. Na področju izkoriščanja gozdov se rešuje v območnem merilu vprašanje mehanizacije pri sečnji in obdelavi lesa, zlasti pa pri spravilu in izvozu lesa iz gozda.

Gozdno gospodarska območja so značilen instrument določene gozdno gospodarske politike, ki teži za tem, da se s specializacijo kadrov in prilagoditvijo vseh proizvodnih sredstev konkretnim potrebam ter z investicijami, ki jih omogoča koncentracija gozdov v velikih in finančno močnih gospodarskih organizacijah, doseže čim hitrejšo povečanje prirastka po količini in vrednosti. Ta gospodarsko politična smer temelji na izkušnjah, da drobitev gozdov, zlasti pri družbenem sektorju, na majhne gozdno gospodarske organizacije, nujno povzroča večje režijske stroške. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev morajo namreč majhna gozdna gospodarstva zanemarjati gozdno gojitvena dela, s čimer zavirajo hitrejšo rast proizvodne zmogljivosti gozdov, pa tudi hitrejšo rast storilnosti kadrov v gozdni proizvodnji.

Misel o gozdno gospodarskih območjih je preživela najtežjo krizo, ko so po letu 1954 začeli v nekaterih okrajih ustanavljati gozdna gospodarstva v mejah okrajev. Takrat je prišlo do tehle delitev.

Tolminsko gozdno gospodarsko območje je bilo razdeljeno na gozdno gospodarstvo Gorica in gozdno gospodarstvo Tolmin tako, da je Gorica dobila aktivne gozdove, to je Trnovski in Idrijski gozd, gozdnemu gozdarstvu Tolmin pa so ostali pasivni gozdovi v zgornji dolini Soče z velikimi gojitvenimi potrebami. Naše najmočnejše gozdno gospodarsko območje Postojna, je bilo razdeljeno na okraje Gorica, Postojna in Ljubljana, tako da je njegovo jedro, gozdno gospodarstvo Postojna, prišlo v zelo težaven položaj in se je pojavilo vprašanje njegovega obstoja. Gozdove v neposredni okolici Postojne je upravljalo okrog 60 km oddaljeno gozdno gospodarstvo Ljubljana.

Od ljubljanskega gozdnega gospodarstva so bili izloženi gozdovi, ki so ležali na območju okrajnega ljudskega odbora Kočevje in Trbovlje, tako, da je to gozdno gospodarstvo izgubilo najbližje gozdove, zadržalo pa je oddaljene, ker so pač ležali na območju okraja.

Brežiško gozdno gospodarstvo je prevzelo od gozdnega gospodarstva Ljubljana gozdove v okolici Litije, izgubilo pa gozdove v svoji neposredni bližini, ker jih je odvezel OLO Novo mesto. Če bi bil tudi okrajni ljudski odbor Celje zahteval, da se gozdovi na njegovem območju pripojijo gozdnemu gospodarstvu Celje, tedaj bi gozdno gospodarstvo Brežice dobilo tako nemogočo in neugodno ozemeljsko obliko, da bi že ta onemogočila racionalno gospodarjenje.

Okraj Ptuj je odtrgal od gozdnega gospodarstva Maribor gozdove točno po okrajni meji tako, da so bile raztrgane že urejene temeljne gozdne enote.

Ko so se pokazale neugodne posledice zanemarjanja načel in neupoštevanja gozdno gospodarskega območja, je v intervenciji Izvršnega sveta prišlo do nekaterih sporazumov. Pri tem so bili izvršeni določeni popravki meja gozdno gospodarskega območja. Gozdno gospodarstvo Gorica je bilo tako zopet združeno z gozdnim gospodarstvom Tolmin, gozdno gospodarstvo Ljubljana je vrnilo gozdnemu gospodarstvu Postojna večji del gozdov, dobilo pa od Brežic nazaj gozdove v okolici Litije; gozdno gospodarstvo Brežice je zadržalo gozdove v okolici in na ozemlju OLO Celje, poleg tega pa mu je tudi OLO Novo mesto vrnil bližnje gozdne komplekse.

Po tem preobratu so se gozdna gospodarstva v Sloveniji ustalila in se uspešneje razvijala kot v drugih republikah.

Kakšne so izkušnje z gozdno-gospodarskimi območji v drugih republikah? LR Hrvatska je pred štirimi leti razdelila vse gozdove na občine, pri tem pa se je pokazalo, da tiste občine, ki nimajo aktivnih gozdov, nimajo tudi finančnih možnosti za njihovo ureditev in pogozdovanje, v občinah z močnimi, aktivnimi gozdovi pa so se pod vtisom lokalnega bogastva pokazali znaki neracionalnega trošenja sredstev. Zato so v LR Hrvatski že pred dvema leti zavrgli načelo občinskih gozdnih gospodarstev in se vrnilo na načelo gozdno gospodarskega območja. V drugih republikah, kjer so do nedavna bila gozdna gospodarstva organizirana kot zavodi s samostojnim financiranjem, so stali vedno pred dilemo, ali naj s težavami izločijo iz rednih proračunov potrebna dodatna finančna sredstva, ali pa naj zanemarijo gozdno gojitvene naloge.

Zaradi uspešnega gospodarjenja z družbenimi gozdovi so se gozdno gospodarski in tudi politični krogi zunaj LR Slovenije vedno pogosteje zgledovali po naši republici. Vrstile so se delegacije najrazličnejših forumov, ki so proučevale naš sistem gospodarjenja z družbenimi gozdovi in gozdovi nasploh. Rezultat vsega tega je tudi v tem, da je novi temeljni zakon o gozdovih, ki je pričel veljati 4. maja 1961, prevzel temeljne teze o pomenu in vlogi gozdno gospodarskih območij. Lahko trdimo, da je zamisel o gozdno gospodarskih območjih dobila s tem zakonom polno priznanje in legalizacijo. Gozdno gospodarska politika, ki je bila v preteklem desetletju z republiškimi predpisi in ukrepi preizkušena v Sloveniji, se bo sedaj lahko uveljavila tudi na podlagi zveznega zakona o gozdovih. Pripomniti pa moramo, da gre ta zakon glede območij še korak dalje, ko določa, da se družbeni gozdovi v okviru enega gozdno gospodarskega območja izroče v upravljanje eni gospodarski organizaciji, ki naj samo z dohodki, ki jih ustvarja sečnja gozdov po načelu trajnosti donosov, krije vse stroške intenzivnega gojenja gozdov. To načelo smo že do sedaj skušali uveljaviti v Sloveniji. Vendar pa smo s planskimi predpisi o višini cene lesa na panju, to je z gozdno takso in drugimi ukrepi v določeni meri podpirali šibkejša gozdna gospodarstva. Zato novi zvezni zakon o gozdovih nakazuje nekatere probleme, zlasti probleme o finančni sposobnosti gozdnih gospodarstev pri ustvarjanju potrebnih sredstev za gojenje gozdov, ki še niso rešeni. Na splošno lahko trdimo, da so naša gozdna gospodarstva z izjemo treh, to je Bleda, Postojne in Maribora, finančno razmeroma šibka tako, da bodo za njihovo utrditev potrebni še razni ukrepi.

Zamisel o gozdno gospodarskih območjih temelji na načelu, da naj vsi gozdovi, ne glede na lastništvo, v okviru gozdno gospodarskih območij sestavljajo celoto in da je treba z njimi gospodariti tako, da se njihova produktivnost čim hitreje poveča.

Že preje sem poudaril potrebo po enotnem gospodarjenju z vsemi gozdovi v okviru gozdnega gospodarskega območja, ne glede na lastništvo. Če upoštevamo sedanjo obliko gospodarjenja z zasebnimi gozdovi in po kmetijskih zadrukah, se pojavlja vprašanje, kako naj zagotovimo enotno izvajanje vseh tistih funkcij, ki so bistvene za enotnost gozdno gospodarskih območij. Te funkcije so predvsem: enotno urejanje gozdov, specifični gozdno-gojitveni ukrepi glede na stanje gozdov, ki je značilno za vsako posamezno gozdno gospodarsko območje, problematika graditve prometne mreže, ki je sploh ne moremo racionalno reševati v okviru posameznih lastniških kategorij, enotnost reševanja problemov varstva gozdov, industrije itd. Važno je tudi dejstvo, da vsi gozdovi,

ne glede na lastništvo, pomenijo enotno surovinsko bazo za lesno industrijo. Vsi gozdni proizvajalci so namreč zainteresirani, da se ta industrija uspešno razvija, da bo mogla z ustreznimi cenami in prodajnimi pogoji ustvariti finančno bazo za pravilno funkcioniranje gozdno gospodarskih organizacij in proizvajalcev gozdnih asortimajev nasploh.

Gozdno gospodarska območja, kot jih je legaliziral zvezni temeljni zakon o gozdovih, niso odvisna od meja okrajev in občin. To načelo je poudarjeno tudi v študijah, izvedba tega določila pa je pokazala, da pri današnjem stanju politično teritorialne razdelitve Slovenije le v nekaterih primerih pride do očitnih nasprotij s tem načelom.

V okviru enega samega okraja ležijo tale gozdno gospodarska območja: tolminsko, blejsko, kranjsko, ljubljansko, novomeško, celjsko, slovenjegraško, mariborsko in murskosoboško.

V območju dveh okrajev leži postojnsko gozdno gospodarsko območje (Koper in Ljubljana) ter brežiško (Novo mesto in Celje). Ponekod segajo sicer posamezne manjše površine gozdov tudi iz enega okraja v drugega, toda te površine so nepomembne in rešitev takih vprašanj lahko prenesemo na redno gozdno urejevalno službo.

Kar zadeva občine, imamo samo eno gozdno gospodarsko območje, to je nazarsko, ki je identično z območjem občine Nazarje. Vsa druga gozdno gospodarska območja zajemajo večje ali manjše število občin in to praviloma v celoti. Načela gozdno gospodarskega območja ni mogoče vskladiti z zahtevo po osnovanju gozdno gospodarskih organizacij za posamezne občine, in sicer zato, ker bi občinska gozdna gospodarstva imela tako šibko finančno ekonomsko bazo, da zaradi nesorazmerno visoke režije ne bi mogla akumulirati potrebnih sredstev za gojitev gozdov in za napredno gospodarjenje z gozdovi sploh. Občinska gozdna gospodarstva bi bila sicer sposobna izvesti sečnje gozdov, toda tudi to z znatno manjšo storilnostjo, na smotrnejšo gojitev gozdov pa taka miniaturna gospodarstva ne bi mogla misliti.

Vendar pa je treba poudariti, da zamisel o enotnih gozdno gospodarskih območjih odpira široke možnosti za uveljavljanje vpliva občin, ne samo na področju upravnega nadzorstva, temveč tudi na gospodarskem področju. V mnogih primerih bo možno meje gozdnih obratov prilagoditi občinskim mejam, evidenco o gozdnih fondih prilagoditi mejam obratov in s tem tudi občin ter z ustanavljanjem obratnih delavskih svetov oziroma svetov ekonomskih enot in z razširitvijo njihovih pooblastil, pri čemer pa je treba hkrati skrbeti tudi za enotnost gozdno gospodarskih območij, upoštevati vse bistvene interese komune.

Nekaj misli bi hotel posvetiti še bodočnosti našega Krasa. Vsa leta po osvoboditvi se je bolj ali manj smotrno uporabljalo velike zneske, ki jih je naša skupnost dala za ozelenitev in pogozditev Krasa. Danes se potniku, ki potuje po Krasu, že kažejo sadovi vlaganj. Ne bi želel v svoji diskusiji razpravljati o smotrnosti teh vlaganj, pač pa o tem, kaj in kako bo v prihodnje s financiranjem in z nadaljevalnimi deli na Krasu.

Kot je večini poslancev znano, se je do sedaj financiralo pogozdovanje Krasa iz več virov in to iz okrajnega in republiškega gozdnega sklada ter iz proračuna oziroma z dotacijami republike. Z novim zveznim zakonom je prenehal obstajati okrajni republiški gozdni sklad ter se formirajo samo občinski gozdni skladi za zasebni sektor lastništva. Sredstva teh skladov bodo na Krasu zelo pičila. Naš predlog zakona predvideva financiranje pogozdovanja

Krasa iz občinskih in okrajnih proračunov ter republiškega proračuna, deloma pa tudi iz dohodkov, ki jih ustvarjajo kraške kulture.

Koliko sta sposobna financirati Kras oba kraška okraja oziroma kraške občine, vidimo iz vsakoletnih proračunov republike, ki jim mora dajati dotacije za pokritje proračunskih izdatkov in za investicije. Zato bo vsekakor potrebno poskrbeti, da bodo čimprej izdelani po zakonu predvideni dolgoročni in letni načrt in da bodo s tem v zvezi zagotovljena sredstva za njihovo izpolnitev. Potrebno bo mobilizirati vsa razpoložljiva sredstva, da nadaljujemo z deli na Krasu, da privedemo gospodarjenje na takšno raven, da bo mogel Kras čimpreje vračati sredstva, katera so bila vložena.

Na koncu bi še poudaril, da je na terenu čutiti bojazen, da glede na slabo razvite občine oziroma primanjkljaje v njihovih proračunih ne bo dovolj razumevanja za vlaganja v nadaljevalna dela na Krasu in da bo propadalo še tisto, za kar je družba dala že težke milijone.

Predsednik Lojze Ocepek: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče ne javi več k besedi, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona o gozdovih, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o gozdovih soglasno sprejet.

Ker predlog zakona obravnava tudi Republiški zbor, bomo morali ugotoviti, ali ga je sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o delu na domu.

Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ljudskega poslanca Pavla Žerovnika prebere odborovo poročilo predsednika odbora Jože Bergant. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec Henrik Cigoj prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Franc Naglič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je zakon pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Inž. Viktor Kotnik: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Predlog zakona o delu na domu ne ureja le delovnih razmerij, ki nastajajo z opravljanjem dela na domu, temveč tudi omogoča organiziranje dela na domu kot stalno obliko dela za tisti del proizvodnje gospodarskih in drugih organizacij ter zavodov, ki je v določenih pogojih in v posameznih primerih zaradi neekonomičnosti in nerentabilnosti ne kaže uvesti v lastnih prostorih. Ta nova dolžnost, ki jo dajemo proizvodnji, pa seveda ne pomeni, da proglašamo delo na domu za naprednejši način proizvodnje od tistega, ki se odvija v organiziranih obratih. S stališča moderne proizvodnje delo na domu gotovo nima posebne perspektive, v prehodnem obdobju pa vsekakor lahko pomaga premostiti določene težave, ki nastajajo zaradi objektivnih in subjektivnih razlogov. V tem okviru

pa predstavlja predlog zakona o delu na domu določeno novost. Zato dovolite, da obrazložim najbolj bistvene določbe, ki jih vsebuje predlog zakona.

Delo na domu bodo po predlogu zakona lahko organizirale le gospodarske in druge organizacije ter zavodi z družbenimi sredstvi. Naj posebej poudarim, da bodo to možnost imele tudi stanovanjske skupnosti. S tem bo omogočeno svobodnejše organiziranje proizvodnje in bolj sproščeno sklepanje delovnih razmerij.

Delo na domu bodo organizacije in zavodi lahko organizirali na dva načina, bodisi kot delo na domu v delovnem razmerju bodisi izven njega, to je po naročilu. Doslej je bilo mogoče organizirati delo na domu le po naročilu, česar so se v glavnem posluževali privatni obrtniki in le v manjši meri socialistični sektor.

Predloženi zakon ureja delo na domu po naročilu v tem smislu, da opredeljuje pojem in pogoje za sklenitev naročilnega razmerja. Tako dovoljuje organiziranje dela na domu po naročilu prav tako kot dela na domu v delovnem razmerju samo organizacijam z družbenimi sredstvi. To pomeni, da privatna obrt ne bo smela več organizirati dela na domu. Hkrati so v predlogu zakona določbe, po katerih se lahko organizira delo na domu po naročilu le tako, da se pogodba sklepa z vsakim delavcem neposredno, kar pomeni, da bo pogodbeno delo opravljal delavec sam, ne bo ga pa mogel dajati v izvršitev drugemu, s čimer seveda ni mišljeno, da mu ne bi smeli pomagati člani njegove družine.

Zasebno posredovanje dela na domu po naročilu je v predlogu zakona izrecno prepovedano, ker so se doslej dogajale na ta način razne zlorabe in izkoriščanja posameznikov.

Delo na domu bo imelo za proizvajalca različne posledice, kar zavisi od tega, ali bo sklenjeno delovno razmerje, ali pa bo delo opravljeno po naročilu.

V primeru, ko gre za delo na domu v delovnem razmerju, pridobi delavec vse pravice in dolžnosti, kakršne imajo delavci, ki delajo v rednem delovnem času v prostorih gospodarske organizacije. Tako se na primer te pravice izenajčujejo glede osebnih dohodkov, dopustov, zdravstvenega in tehničnega varstva, varstva mladine, žena in invalidov, strokovnega izpopolnjevanja, socialnega zavarovanja itd., vključno pravica do samoupravljanja. To pomeni v urejanju delovnih razmerij korak naprej. Predlagani zakon o delu na domu bo omogočil, da se bodo vključile v delovno razmerje osebe, ki se v današnjih razmerah iz različnih vzrokov ne morejo vključiti v delo v prostorih gospodarskih in drugih organizacij, so pa pripravljene, da se z delom na domu aktivno vključijo v organizirano proizvodnjo.

Pri delu na domu po naročilu so posledice za delavca drugačne. Delavcu, ki prevzame določeno delo z naročilno pogodbo, pripada le pravica do higienskega in tehničnega varstva pri delu in pravica do socialnega zavarovanja v primeru nesreče pri delu ali poklicnega obolenja.

Da se ne bi dogajale zlorabe, predvideva predlog zakona družbeni nadzor nad opravljanjem dela na domu na dva načina. Gospodarske in druge organizacije bodo morale voditi poseben razvid delavcev na domu z vsemi potrebnimi podatki o delu na domu, delavci na domu pa bodo dobili v roke posebno obračunsko knjižico, ki jo bo moral potrditi upravni organ občinskega ljudskega odbora. To bo dokument, ki bo služil delavcu za dokazovanje pravic iz delovnega razmerja in socialnega zavarovanja, upravni organi pa bodo na podlagi vpisanih podatkov imeli pregled nad obsegom opravljenega dela in višino oseb-

nega dohodka, kar je važno za ugotavljanje delovne dobe in obsega pravic iz socialnega zavarovanja oziroma za preverjanje pravilnosti vplačil proračunskega prispevka od osebnega dohodka in dohodnine pri delu na domu po naročilu. Razen tega je v predlogu zakona predvideno, da bo posebni izvršilni predpis določil, v katerih gospodarskih delavnostih zaradi zaščite zdravja in varnosti prebivalcev ni dovoljeno organiziranje dela na domu. Iz povedanega sledi utemeljenost predloženega zakona o delu na domu, zato predlagam, da ga v celoti sprejmete.

Predsednik Lojze Očepk: Slišali ste poročila in obrazložitev. Prehajamo na obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona o delu na domu, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o delu na domu v Zboru proizvajalcev soglasno sprejet.

Tudi o tem zakonu razpravlja Republiški zbor in bomo morali ugotoviti, če ga je sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev.

Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ljudskega poslanca Pavla Žerovnika, prebere odborovo poročilo predsednik odbora ljudski poslanec Jože Bergant. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Janko Lukan prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti? (Ne.)

Slišali ste poročila, hkrati pa ugotavljam, da odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ni sprejel amandmajev, ki jih je predlagal zakonodajni odbor. Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da se izjavi glede amandmajev, ki jih je predlagal zakonodajni odbor k 36. in 39. členu.

Jože Bergant: Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja sprejema amandmaje, ki jih je predlagal zakonodajni odbor.

Predsednik Lojze Očepk: Ker se odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja strinja z amandmaji, so ti postali sestavni del zakona. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev sprejel predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev.

Tudi ta zakon obravnava Republiški zbor in bomo morali ugotoviti, če ga je sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1960.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec Anton Seljak prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Franc Naglič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predlog odloka je Izvršni svet pismeno obrazložil. Želi morda predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.)

Slišali ste poročila in pričujem razpravo: Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1960, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1960 v Zboru proizvajalcev sprejet.

Tudi glede tega odloka bomo morali ugotoviti, če ga je Republiški zbor sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih v letu 1961.

Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ljudskega poslanca Pavla Žerovnika prebere odborovo poročilo predsednik odbora Jože Bergant. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec Marija Vild prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Bojan Leskovar prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predlog odloka je Izvršni svet pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.)

Ugotavljam, da odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja še ni sprejel amandmajev, ki sta jih predlagala odbora za gospodarstvo in zakonodajni odbor. Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da se glede amandmajev izjavi.

Jože Bergant: Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja se strinja z amandmaji, ki sta jih dala odbor za gospodarstvo in zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev.

Predsednik Lojze Očepek: Amandmaji so na ta način vsklajeni. Pričujem razpravo: Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče ne javi, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih v letu 1961, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.) Ugotavljam,

da je predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih v letu 1961, v Zboru proizvajalcev soglasno sprejet.

Tudi glede tega odloka bomo morali ugotoviti, če ga je Republiški zbor sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice za LRS.

Prosim poročevalca odbora za gospodarske organizacije, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarske organizacije ljudski poslanec **Nada Božič** prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec inž. **Jože Drnovšek** prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročilo in predlog odloka. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo?

Miro Posega: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Dovolite mi, da v imenu Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije dam kratko obrazložitev predloženega statuta.

Statut Obrtno-komunalne zbornice LRS temelji na določbi 192. člena zakona o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu, na podlagi katerega morajo prilagoditi zbornice, ki nadaljujejo z delom, svojo organizacijo in delo temu zakonu.

Občni zbor Obrtno-komunalne zbornice LRS je razpravljal in sprejel statut v predpisanem roku in ga predložil v potrditev Zboru proizvajalcev LS LRS.

Poleg splošnih določb, ki so potrebne za pravilno izvajanje nalog zbornice, vsebuje predloženi statut spremembe in dopolnitve v skladu s citiranim zakonom. Naloga zbornice po tem zakonu je pospeševati gospodarsko področje obrti in komunale, kar izhaja iz dopolnjenega imena zbornice, ki se sedaj glasi Obrtno-komunalna zbornica LR Slovenije.

Članstvo v zbornici je obvezno za vse obrtno-komunalne zbornice za ožja območja, poleg tega pa še za poslovna združenja, ki se ukvarjajo pretežno s posli, ki spadajo v gospodarsko področje zbornice.

Po predpisih zakona ni več članstva predstavnikov družbenih skupnosti.

Statut ureja tudi primere prostovoljnega članstva. Kot doslej ima zbornica tudi v predloženem statutu svoje organe: občni zbor, upravni odbor, nadzorni odbor ter predsedstvo.

Nova organa zbornice pa sta svet za obrt in svet za komunalno, vsak kot organ s pravico odločanja za gospodarsko dejavnost, za katero je ustanovljen.

Ustanovitev teh dveh organov s pravico odločanja je narekovalo dejstvo, da je priključena zbornici poleg dosedanjega gospodarskega področja obrti tudi komunalna dejavnost. Zaradi specifičnosti ene in druge dejavnosti in zaradi boljšega izvajanja nalog tako obrti kot komunale, določa statut taka ločena organa.

Za razvijanje omenjenih gospodarskih dejavnosti omogoča statut ustanovitev pomožnih strokovnih organov, sekcij, odborov, komisij, katerih delovno področje se določi s posebnimi pravilniki.

Statut vsebuje tudi določbe o finančnem poslovanju, ki so v skladu s citiranim zakonom. Stopnjo in osnovo za obračunavanje prispevka določi za vsako leto občni zbor.

Finančni načrt in zaključni načrt pošlje zbornica v potrditev za finance pristojnemu upravnemu organu, skupaj s sklepom, s katerim sta določeni stopnja in osnova za obračunavanje prispevka zbornici.

Občni zbor se sklicuje redno na dve leti in takrat sprejme tudi ustrezne sklepe glede financiranja zbornice.

V statutu je tudi nova institucija — častno sodišče, ki odloča o kršitvi dobrih poslovnih običajev, ki jih zagrešijo člani zbornice.

Predloženi statut vsebuje torej določila za reševanje nalog zbornice s področja obrti in komunale v skladu z zakonom o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu, določa pravice in dolžnosti organov zbornice in naloge drugih zborničnih institucij, kar je za tako zbornico potrebno, zaradi česar predlagam njegovo potrditev.

Predsednik Lojze Očeppek: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če se nihče več ne javi k besedi, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev sprejel predlog odloka o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice LRS in s tem potrdil statut te zbornice.

Prehajamo na 7. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LRS.

Prosim poročevalca odbora za gospodarske organizacije, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarske organizacije ljudski poslanec Ivan Kováč prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec inž. Jože Drnovšek prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročila. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče ne javi k besedi, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LRS, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Zbor proizvajalcev sprejel predlog odloka o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LRS, ki ga je zbornica sprejela 27. junija 1961.

Tovariši ljudski poslanci, glede na to, da Republiški zbor še ni končal z delom, moramo počakati, da ugotovimo, ali je predloge zakonov in odlokov, sprejel v enakem besedilu. Zato prekinjam sejo do obvestila.

(Seja je bila prekinjena ob 17.20 uri in se je nadaljevala ob 17.30 uri.)

Predsednik Lojze Očeppek: Zbor proizvajalcev obveščam, da je Republiški zbor sprejel predloge zakonov in odlokov o katerih smo razpravljali od 1.—5. točke dnevnega reda in o katerih je sklepal Republiški zbor enakopravno z našim zborom v enakem besedilu.

Ker je s tem dnevni red seje izčrpan, zaključujem 22. sejo Zbora proizvajalcev.

Seja je bila zaključena ob 17.35 uri.

23. seja

(19. decembra 1961)

Predsedoval: Lojze Ocepek, predsednik
Zbora proizvajalcev

Zapisnikar: Mara Fras

Začetek seje ob 17.45 uri.

Predsednik Lojze Ocepek: Tovariši ljudski poslanci! Pričenjam 23. sejo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS, ki jo je na podlagi 60. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije sklical predsednik Ljudske skupščine LRS. Zapisnik današnje seje bo vodila tovarišica Mara Fras.

Že na skupni seji je bilo ugotovljeno, kateri poslanci so opravičili svojo odsotnost.

Prosim zapisnikarja zadnje seje ljudskega poslanca Franca Peršeta, da prebere zapisnik. (Zapisnikar ljudski poslanec Franc Perše prebere zapisnik 22. seje.)

Ima kdo od ljudskih poslancev kako pripombo k prečitnemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, smatram, da je zapisnik odobren. (Predsednik in zapisnikar podpišeta zapisnik.)

Za današnjo sejo predlagam glede na predloge zakonov in odlokov, ki jih je poslal Ljudski skupščini Izvršni svet, tale dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke LR Slovenije;
2. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961;
3. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v prvem tromesečju 1962;
4. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov.

Ima kdo od tovarišev poslancev kak dopolnilni ali spreminjevalni predlog k predlaganemu dnevnemu redu? (Ne javi se nihče.) Ker ni pripomb, potem ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Pred prehodom na dnevni red vprašam tovariše poslance, če morda želi kdo postaviti kakšno vprašanje Izvršnemu svetu oziroma ali želi od državnih

sekretarjev in drugih vodilnih uslužbencev kakšno pojasnilo o delu njihovih uradov in zavodov ter o opravljanju zadev iz njihove pristojnosti? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo ljudski poslanec inž. Boris Pipan prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za proračun, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun ljudski poslanec Stane Rebernik prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Janez Lesjak prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Želi morda predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti?

Dr. Marijan Dermastia: Tovariši ljudski poslanci! Zakon o republiški gospodarski banki, o katerem danes razpravlja Ljudska skupščina, je dan Ljudski skupščini v razpravo po kratkem postopku. Razlog leži v ugotovitvi Izvršnega sveta, da je ustanovitev republiške gospodarske banke postala nujnost, ker bo tako v veliki meri omogočeno hitrejše razvijanje gospodarstva v naši republici. Koncentracija denarnih sredstev, ki jo bo omogočila nova republiška gospodarska banka, bo ugodno vplivala na pravilno preskrbovanje gospodarstva s potrebnimi kreditnimi sredstvi. Le-to bo omogočeno z boljšim izkoriščanjem časovno prostih sredstev pri komunalnih bankah in republiških skladih. Prav tako pa bo taka koncentracija sredstev v okviru republike omogočila tudi boljšo in bolj ekonomično uporabo vseh drugih sredstev v republici, kakor tudi dodatnih sredstev v skladu s splošno emisijsko politiko.

Republiška gospodarska banka bo omogočila tudi bolj ekonomično poslovanje republiških avtonomnih skladov, ker bo lahko skrbela tudi za njihovo finančno administracijo in s tem zmanjšala njihove stroške. Republiška gospodarska banka bo v skladu z razvojem kreditne politike naše države vedno bolj težila k upravljanju vseh tistih zadev s področja kreditiranja, ki odločujoče plivajo na celoten razvoj gospodarstva v republici. Skladno s temi cilji bo poskrbela, da čimprej prevzame neposredno upravljanje vseh kreditnih poslov, ki jih danes upravljajo podružnice zveznih specializiranih bank.

Zato predlagam v imenu Izvršnega sveta, da Zbor proizvajalcev razpravlja o predloženem zakonu in ga s predlaganimi amandmaji odborov sprejme.

Predsednik Lojze Ocepek: Ker ste predlog zakona že prejeli, predlagam, da besedila zakona ne beremo. Se strinjate s tem predlogom? (Strinjamo.)

Slišali ste poročila in obrazložitev. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije v Zboru proizvajalcev sprejet.

Ker o tem zakonskem predlogu razpravlja tudi Republiški zbor, bomo morali ugotoviti, če ga je sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961.

Prosim poročevalca odbora za proračun, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun ljudski poslanec I v a n k a K u k o v e c prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec E l i c a D o l e n c prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predlog odloka je Izvršni svet pismeno obrazložil. Želi morda predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.) Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961 v Zboru proizvajalcev sprejet.

Tudi o tem odloku razpravlja Republiški zbor in bomo zato morali ugotoviti, če ga je sprejel v enakem besedilu.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962.

Prosim poročevalca odbora za proračun, da da poročilo. (Poročevalec odbora za proračun ljudski poslanec P e t e r T o m a z i n prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec E l i c a D o l e n c prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predlog odloka je Izvršni svet pismeno obrazložil. Želi morda predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.)

Slišali ste poročilo in pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962 v našem zboru sprejet.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov.

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca odbora za gospodarstvo ljudskega poslanca Tončke Banovec prebere odborovo poročilo ljudski poslanec Š t e f a n P a v š i č. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja, da da poročilo. (Poročevalec odbora za vprašanje dela in socialnega zavarovanja ljudski poslanec Ivan Žmahar prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora ljudski poslanec Janez Lesjak prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predlog odloka je Izvršni svet pismeno obrazložil. Želi morda predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka še ustno obrazložiti? (Ne.)

Slišali ste poročila in pričenjvam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka v našem zboru soglasno sprejet.

Zbor proizvajalcev obveščam, da je Republiški zbor sprejel predlog zakona in predloge odlokov, o katerih je sklepal enakopravno z našim zborom, v enakem besedilu.

Ker je s tem dnevni red seje izčrpan, zaključujem 23. sejo Zbora proizvajalcev. Prihodnja seja bo sklicana pismeno.

Seja je bila zaključena ob 18.10 uri.

SKUPNE SEJE

REPUBLIŠKEGA ZBORA IN ZBORA PROIZVAJALCEV

21. seja

(28. septembra 1961)

Predsedoval: Miha Marinko, predsednik
Ljudske skupščine LRS

Začasni tajnik: Lojze Piškur

Začetek seje ob 10.20 uri.

Predsednik Miha Marinko: Pričenjam 21. skupno sejo Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS.

Svojo odsotnost so opravičili naslednji ljudski poslanci Republiškega zbora: Davorin Ferligoj, Maks Dimnik, Stane Sotlar, Boris Kocijančič, Maks Vale, Ivan Regent, dr. Miha Potočnik, dr. Joža Vilfan, dr. Draga Černelč, Olga Vrabič in od Zbora proizvajalcev Andrej Babnik, Nada Božič, Ivan Kovač, Stane Dolenc, Jože Gerbec, Dana Košak, Marko Klemenčič, Ivan Krofl in Franc Naglič.

Ker je med odsotnimi tudi tajnik skupščine tovariš dr. Miha Potočnik, prosim za odobritev, da bi tajniške posle na tej seji opravil ljudski poslanec Lojze Piškur. (Skupščina je ta predlog soglasno sprejela.)

Prosim tovariša Lojzeta Piškurja, da prebere zapisnik 20. skupne seje. (Ljudski poslanec Lojze Piškur prebere zapisnik 20. skupne seje.)

Ima kdo kako pripombo k prečitnemu zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, ugotavljam, da je zapisnik odobren in da se ga lahko podpiše.

Izvršni svet predlaga, naj bi na skupni seji obravnavali poročilo o gibanju gospodarstva v prvem polletju leta 1961 s posebnim ozirom na delovanje gospodarskega sistema.

Poslan je bil tudi predlog resolucije o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti pri otroškem varstvu. Imamo predlog skupine poslancev, da se ustanovi in izvoli komisija za ustavna vprašanja ter imamo predlog odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov.

Sklepali bi tudi o razrešitvi in izvolitvi nekaterih sodnikov.

Zato predlagam za današnjo sejo tale dnevni red:

1. Obravnavanje poročila o gibanju gospodarstva v prvem polletju 1961 s posebnim ozirom na delovanje gospodarskega sistema;
2. obravnava in sklepanje o predlogu resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu;
3. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o ustanovitvi komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije;
4. obravnava in sklepanje o predlogu odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov in
5. sklepanje o razrešitvi in izvolitvi sodnikov.

Ima kdo kak drug predlog za dnevni red? (Ne javi se nihče.) Če ne, smatram, da je predlagani dnevni red sprejet.

Pismenih poslanskih vprašanj ni in vprašam, če ima kdo pred prehodom na dnevni red kakšno ustno vprašanje? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo poročila o gibanju gospodarstva v prvem polletju 1961.

Poročilo sta že obravnavala oba odbora za gospodarstvo. Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo Republiškega zbora, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo Republiškega zbora, ljudski poslanec Franc Popit prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev, ljudski poslanec Anton Seljak prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Uvodno besedo k razpravi o poročilu bo imel član Izvršnega sveta tovariš Tone Bole.

Tone Bole: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Izvršni svet Ljudske skupščine LRS je predložil Ljudski skupščini poročilo o gibanju gospodarstva v letošnjem prvem polletju z željo, da se na tem mestu pretehtajo in ocenijo problemi, ki so prišli v obdobju minulih mesecev do izraza v gospodarski aktivnosti letošnjega leta. Izvršni svet je smatral za umestno in potrebno, da v tem poročilu da poudarek predvsem tistim problemom in značilnostim, ki izhajajo iz delovanja gospodarskega sistema, in sicer zato, ker sedaj že imamo dokumentacijski material, ki nam prikazuje razdelitev narodnega dohodka, dohodka in čistega dohodka na osnovi v letošnjem letu dopolnjenega gospodarskega sistema.

Zelo jasno pa je, da pri oceni gospodarskih dogajanj letošnjega leta ne smemo pustiti v nemar problemov, ki nam lahko v prihodnosti povzročajo težave in materialno ovirajo nadaljnje izgrajevanje gospodarskega sistema. V mislih imam namreč predvsem probleme, ki so povzročili rahlo zaostajanje proizvodnje za planom, ne ravno zadovoljivo stanje plačilne bilance in že kar kronično nelikvidnost gospodarstva.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Ker je Izvršni svet pripravil podrobnejše poročilo o gibanju gospodarstva in ga poslal vsem tovarišem poslancem, nadalje okrajnim ljudskim odborom, družbenim organizacijam in drugim, mi dovolite, da v razpravi ocenim probleme, katerim je Izvršni svet dal posebni poudarek, ko je razpravljal o gospodarskih gibanjih letošnjega leta.

Analiza delovanja gospodarskega sistema je bila sestavljena na podlagi polletnih periodičnih obračunov. Polletni obračuni so namreč po uveljavitvi dopolnil in sprememb v gospodarskem sistemu prva kompleksna in tudi uradna dokumentacija, na temelju katere lahko prvič ocenimo osnovne tendence, kako in kam se je razporedil stvarni dohodek med družbo in gospodarsko organizacijo in kako so razporejale čisti dohodek gospodarske organizacije same. Prav zaradi tega so analize takšne vrste še predvsem pomembne za okrajne in občinske ljudske odbore in za gospodarske organizacije. Analize in zaključki pa naj bi predvsem zasledovali osnovne smotre gospodarskega sistema, povečanje učinkovitosti v poslovanju gospodarskih organizacij, povečanje produktivnosti, objektiviziranje delitve dohodka itd.

Ker poročilo, ki je pred vami, obravnava globalno realizacijo in razdelitev dohodka in čistega dohodka ter probleme, ki so s tem v zvezi, želim v uvodu

k razpravi omeniti, kakšen je položaj gospodarskih organizacij, kako so se gospodarske organizacije prilagajale novim gospodarskim pogojem in kakšne napore moramo podvzemanj v prihodnosti, da bodo gospodarski učinki prišli v čim večji meri do polnega izraza.

Spremembe v gospodarskem sistemu so s svojimi posledicami delovale in delujejo na pogoje gospodarjenja. Junija meseca smo v razpravi na tem mestu ugotovili, da proces prilagajanja ni dovolj uspešen niti dovolj intenziven v posameznih proizvodnih formacijah in gospodarskih organizacijah. Teh ugotovitev ne velja danes samo ponoviti, temveč jim dati prvo mesto, ko razporejamo gospodarske probleme po njihovi pomembnosti.

Vprašamo se, kako je potekal proces prilagajanja po posameznih področjih gospodarskega sistema, pri tem mislim predvsem na tisti del sistema, ki ureja delitev dohodka, na devizno reformo, na kreditni sistem in na vsklajevanje proizvodnje s potrošnjo. Če najbolj zgoščeno ocenimo delitev celotnega dohodka v polletnih obračunih, ugotovimo naslednje. V primerjavi z obdobji lanskega leta je bil ustvarjen celotni dohodek v višini 117 %, narodni dohodek v višini 113 % in del narodnega dohodka za gospodarske organizacije v višini 124 %. Spremembe, ki so bile izvršene v letošnjem letu so povzročile bistvene premike v strukturi celotnega dohodka posameznih gospodarskih panog, prav tako pa so tudi povzročile bistvene premike v strukturi koristnikov narodnega dohodka, ker je povsem izrazit porast v delu narodnega dohodka, ki pripada gospodarskim organizacijam. To pomeni, da so novi instrumenti delitve dohodka med družbo in kolektivom ugodnejši od lanskih, predvsem pa zagotavljajo pogoje, da se pri povečanem poslovanju in boljšem gospodarjenju krepki materialna osnova organov samoupravljanja, pri tem pa tudi temelji za dejansko samostojnost in za uspešno izpolnjevanje nalog, ki so jih prevzeli kolektivi s prehodom na nov gospodarski sistem.

Težko je sedaj oceniti, koliko so izvršeni premiki rezultat spremenjenih delitvenih razmerj med družbo in kolektivom in v koliko so rezultat drugih činiteljev, predvsem delitve dohodka znotraj gospodarskih organizacij. To omenjam predvsem zato, da ne bi prilagajanje procesa delitve dohodka znotraj gospodarskih organizacij začelo zaostajati za splošnimi delitvenimi načeli in razmerji v gospodarskem sistemu.

Analiza gibanja gospodarstva omenja med vzroki, ki vplivajo na počasnejšo rast proizvodnje in storilnosti dela tudi dejstvo, da proizvajalec še ni učinkovito vključen v delitev dohodka gospodarske organizacije. Pri sprejemanju pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnega dohodka, bo treba temeljito pretehtati ali so v perspektivi za nekatere gospodarske organizacije smotrna delitvena razmerja — pa čeprav jih vzamemo z rezervo — kakršna so se oblikovala po polletnih obračunih. Polletni obračuni so namreč pokazali, da so nekatere gospodarske panoge, kjer je družbeni proizvod v primerjavi z lanskim letom nižji od letošnjega, medtem ko se je osebni dohodek oblikoval na ravni, ki je tudi do 35 % višja od lanskega leta. Pri takih in sličnih primerjavah ne gre za razpravo, ali je osebni dohodek previsok ali ne. Gre pa za odločno orientacijo na dinamično vsklajevanje proizvodnje in gospodarskih uspehov z osebnim dohodkom na višji ravni.

Zelo malo je primerov, da so delavski sveti zgrabili probleme s te plati. Polletni obračuni, čeprav vsebujejo še dosti pomanjkljivosti, nudijo zelo pomembno in interesantno analitsko gradivo delavskim svetom ravno za razpravo

in gospodarsko odločanje. V bližnji prihodnosti se bodo tudi zbori proizvajalcev srečali z omenjeno problematiko, saj jih 21. člen zakona o sredstvih gospodarskih organizacij pooblašča, da dajo priporočila in pripombe k pravilnikom o delitvi čistega dohodka, če mislijo, da osnove in merila v teh pravilnikih niso v skladu z gospodarsko politiko.

Pravilniki o delitvi čistega dohodka in osebnega dohodka kot interni zakonodajni akti kolektivov, predstavljajo za sistem delitve dohodka v širšem smislu besede, osrednji mehanizem gospodarskega sistema.

Ko je ta forum junija meseca razpravjal o gibanju gospodarstva, je bilo ugotovljeno, da priprave za sprejemanje pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnega dohodka potekajo prepočasi. Podatki, zbrani v ta namen meseca septembra, ne dajejo bistvenega izboljšanja. Po podatkih občinskih ljudskih odborov je več kot 60 % gospodarskih organizacij, ki še niso pričele delati ali pa so v začetku priprav za izdelavo pravilnikov.

Pravilnike o delitvi čistega dohodka je sprejelo do septembra samo 184 gospodarskih organizacij, pravilnike o delitvi osebnega dohodka pa 196 organizacij. Iz podatkov je razvidno, da so še vedno podjetja, ki so sprejela samo pravilnik o delitvi osebnega dohodka, čeprav se je stalno in povsod poudarjalo, da brez pravilnika o delitvi čistega dohodka ni mogoče sprejeti pravilnika o delitvi osebnega dohodka.

Na splošno so gospodarske organizacije naletele na dokaj težak problem pri izdelavi tarifnih pravilnikov zaradi pomanjkljivo izdelanih ekonomskih analiz. Gospodarske organizacije so v večini primerov samo registrirale svoje poslovne dohodke, niso pa jih tudi analizirale. V mnogih primerih podjetja ne znajo najti osnov in meril za delitev čistega dohodka, zato tudi še niso pristopila k zbiranju podatkov, ki naj bi služili kot dokumentacija za izdelavo analiz. Ugotavlja se, da kolektivi usmerjajo svoje delo predvsem na izdelavo pravilnikov o delitvi osebnega dohodka, medtem ko je na področju delitve čistega dohodka do zdaj še zelo malo narejenega.

Položaj, v katerem se nahajajo kolektivi v pogledu sistema notranje delitve čistega dohodka, je vse prej kot zadovoljiv. Čaka nas še veliko in pomembno delo. Pravilnike morajo pregledati in oceniti še zbori proizvajalcev, če so njihova delitvena načela vsklajena z načeli, za katerimi stremimo v sistemu delitve dohodka nasploh. Težko si je predstavljati, kdo bo zborom proizvajalcev pripravil ustrezne analize in predloge, kajti ljudski odbori so tako rekoč brez organov za delo in delovna razmerja, katerih dolžnost je opraviti to delo.

Da bo ta zahteven program dela pravočasno in kvalitetno izvršen, bo potrebno vsestransko angažiranje in sodelovanje delovnih kolektivov samih, občinskih ljudskih odborov, zbornic, sindikatov in drugih družbenih organizacij ter upravnih organov, dragocena pa bo tudi strokovna pomoč institucij, ki se po naruri svojega posla ukvarjajo s to problematiko.

Osnovno pri tem je, da se predvsem kolektivi sami aktivirajo in poglobijo v neposredno izdelavo sistema notranje delitve, ker samo tako se lahko preveri pravilnost osnov in meril, na katerih bodo sloneli pravilniki in drugi normativni akti, ki bodo urejali delitvena razmerja v podjetju.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Namenoma sem posvetil nekoliko več besed ravno problemom in pripravam, s katerimi se gospodarske organizacije srečujejo pri prilagajanju novim gospodarskim pogojem ravno na področju delitve dohodka. Namreč, neizgrajena delitev in neustrezno oblikovanje raz-

merij v delitvi čistega in osebnega dohodka, so lahko zelo plodna tla za mnenja, ki zagovarjajo potrebo takšnih ali drugačnih regulativnih ukrepov na tem področju. In kar je najvažnejše, od razmerij, kakršna se bodo formirala med proizvodnostjo in storilnostjo na eni ter osebnim dohodkom na drugi strani, je v veliki meri odvisno, s kakšno intenzivnostjo se bodo razvijali procesi delitve družbenega dohodka v naslednjem in v prihodnjih letih.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! V nadaljnji razpravi želim omeniti na kakšne probleme in težave so gospodarske organizacije naletete v procesu prilagajanj novemu kreditnemu režimu, ki lahko pomeni kot mehanizem zelo dinamičen činitelj v gospodarskem sistemu in gospodarstvu nasploh. Gospodarstvo kot celota se je predvsem težko prilagajalo spremembam, ki so nastale v kreditni politiki. Spremembe v kreditni politiki, ki so bile izvedene v prvem polletju lanskega leta in katerih osnovni smisel je bil v tem, da gospodarske organizacije in družbeni investicijski skladi zagotovijo večja denarna sredstva za pokrivanje tekočih potreb v proizvodnji, so povzročale največje težave v gospodarstvu.

V razpravah zbornic in na sejah ljudskih odborov so se težave okoli obratnih sredstev omenjale kot glavna ovira za nadaljnji dinamični razvoj proizvodnje. Načelo, da gospodarske organizacije in družbeni investicijski skladi zagotovijo večja denarna sredstva za pokrivanje potreb v proizvodnji, se je konkretiziralo v splošni kreditni bilanci letošnjega leta na takšen način, da naj bi se povečala obratna sredstva iz gospodarstva in družbenih investicijskih skladov za 112 milijard, iz bančnih sredstev pa za 62 in pol milijard.

Formiranje obratnih sredstev iz gospodarstva glede na njihov gospodarski pomen še zdaleč ni zadovoljivo. Vendar nam podatki kažejo, da so gospodarske organizacije spremenile enostransko orientacijo vlaganja lastnih sredstev samo v osnovna sredstva. Sorazmerno še ugodnejše je vlaganje v obratna sredstva iz družbenih investicijskih skladov, saj so družbeni investicijski skladi v letošnjem letu vložili v obratna sredstva v obliki stalnih kreditov — mislim v Ljudski republiki Sloveniji — 5 milijard 700 milijonov in v obliki kratkoročnih kreditov okoli 5 in pol milijard dinarjev. Potrebno pa je tudi omeniti, da splošna kreditna politika ni povsod in pravočasno reagirala na tistih točkah gospodarskih gibanj, kjer je intervencija bančnih sredstev bila neogibna in edino mogoča. Ker se je bančna intervencija v skladu z načeli kreditne politike letošnjega leta v glavnem omejila samo na namenske kredite, bi želel v zvezi s prakso dodeljevanja namenskih kreditov v gospodarstvu omeniti sledeče:

Med namenskimi krediti je bil letos položaj še dokaj ugoden pri izvoznih in uvoznih kreditih. V zvezi z izvoznimi krediti je treba celo ugotoviti, da so gospodarske organizacije nekaterih panog teh kreditov ne poslužujejo v zadostni meri in je Jugobanka, ki v glavnem posreduje kredite te vrste, morala v nekaterih primerih celo sama dati iniciativo, da so gospodarske organizacije kredite te vrste sprejele. Ne glede na izvozno uvozne kredite pa je potrebno ugotoviti, da so namenski krediti v industriji nasploh že zdavnaj izgubili značaj pravih namenskih kreditov, saj so postali sredstvo za kritje obratnih potreb v rednem poslovanju.

V procesu prilagajanja gospodarskih organizacij novim kreditnim pogojem, pa povzroča največ težav in jim ne daje pravilne orientacije v prihodnosti režim odobravanja kreditov komunalnim bankam s strani Narodne banke za pokrivanje občasnih potreb obratnih sredstev industrije v II. polletju. Ko-

misija pri Glavni centrali Narodne banke FLRJ, ki je sestavljena iz predstavnikov zveznih gospodarskih sekretariatov namreč odobrava kredite posameznim gospodarskim organizacijam individualno preko njihovih komunalnih bank. Ta postopek je povsem v nasprotju z doseženo decentralizacijo v gospodarstvu in bančništvu. Ima izrazito obeležje administrativne distribucije kreditov, zane-marja samostojno kreditno funkcijo komunalnih bank, ki naj bi jo le-te imele po določbah zakona o bankah in zakona o kreditnih in drugih bančnih poslih, in končno, občutno zavlačuje postopek odobritve kredita, saj poteče od vložitve zahtevka do odobritve več kot dva meseca.

Dodatna bančna sredstva za kreditiranje iz osrednjih bančnih virov bi bilo treba decentralizirati na ožja območja po ekonomskih merilih, kar bi omogočilo hitro kreditno intervencijo, razen tega pa bi pritegnilo k reševanju kreditnega položaja v gospodarstvu preko upravnih odborov decentraliziranih bank dejansko vse tiste družbene činitelje, ki tudi sicer sodelujejo pri reševanju problematike posameznih industrijskih strok in gospodarskih organizacij, in sicer komunalne in republiške organe, sindikate, zbornice itd. Takšen sistem odobravanja kreditov kot ga imamo sedaj pa ni prilagojen doseženi stopnji družbenega razvoja v gospodarstvu. Komunalne banke niso še zaživele kot prave poslovne banke, ki naj poslujejo na temelju ekonomskih načel, in ki bi razpoložljiva sredstva plasirale povsod tam, kjer takšen plasman zagotavlja tudi največje ekonomske rezultate.

Nadaljnje izgrajevanje sistema naj bi ustvarilo takšne pogoje, da bodo lahko že komunalne banke same rešile večino primerov na področju obratnih sredstev, ki se pojavljajo na njihovem območju. Odobravanje kreditov s strani republike in zveze bi moralo biti izjema in samo v tistih primerih, ko posebnih problemov res ni mogoče rešiti drugače kot s takšno kreditno intervencijo. S splošnimi kreditnimi intervencijami pa se ne zmanjšuje vloga decentraliziranih skladov, predvsem sredstev, zbranih v komunalnih bankah, ki lahko v okviru razpoložljivih sredstev postanejo pomemben faktor racionalnega in ekonomičnega plasmaja razpoložljivih sredstev na področju komun, kar naj bi gospodarske organizacije pri sprejemanju pravilnikov o delitvi čistega dohodka tehtno pretresle.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Gospodarstvo v celoti, komercialne službe v podjetjih in izvozne gospodarske organizacije se zelo počasi in neučinkovito, posebno če računamo na daljšo perspektivo, prilagajajo novim pogojem, ki nastajajo kot posledica devizne reforme. V naši zunanje trgovinski menjavi sta osnovna predvsem dva problema: prvič, porast deficita plačilne bilance zaradi premajhnega izvoza in prevelikega uvoza in drugič, neugoden regionalen razpored zunanje trgovinske menjave. Izvoz iz naše republike, ki znaša v prvem polletju letošnjega leta nekaj čez 11 milijard, je sicer samo za en poen nižji od plana. Na prvi pogled bi izgledalo, da se izvoz in uvoz vsklajujeta in da se plačilna bilanca ugodno razvija. Toda pri tej, da rečemo tako ugodni situaciji moramo upoštevati, da je visok indeks izvoza v naši republiki v glavnem rezultat intenzivnega izvoza v minulih mesecih. Izvoz v minulih mesecih je namreč potekal še po starih pogodbah, ki so slonele na pogojih prejšnjega deviznega režima. Novih zaključkov na osnovi devizne reforme, ki bi nam zagotavljali izvoz v prihodnosti, je zelo malo in če se število pogodb nemudoma ne poveča, lahko pričakujemo nadaljnje zmanjšanje izvoza v prihodnosti.

V zunanje trgovinski menjavi se bomo srečali z dokaj zahtevnimi zunanjimi tržišči. Spomnimo se, da se je večina izvoznikov ob uvajanju novega sistema znašla v težkem položaju, vendar pa je večina našla tudi izhod, kar dokazuje, da je reforma mnoge kolektive prisilila, da temeljito pretehtajo vse možnosti in poiščejo notranje rezerve, ki omogočajo približevanje njihove proizvodnje pogojem na zunanjih tržiščih. Državni sekretariat za blagovni promet, zbornice in banke so že do sedaj vlagale napore v tej smeri, vendar so te naloge tako zahtevne, da bo morala biti njihova pomoč v prihodnosti še učinkovitejša in bo potrebno še tesnejše sodelovanje. Razumljivo pa je tudi, da vzrokov za takšen položaj ne moremo povsod pripisati kar samo slabemu gospodarjenju v kolektivih. V takih primerih bo nujno potrebno z večjo gibčnostjo reševati problem stimulacije pri proizvodnji za izvoz.

Mišljena seveda ni podpora težnjam nekaterih poslovnih krogov po kompleksnem povečanju izvozne stimulacije, temveč je mišljena tehtna presoja nekaterih izvoznih premij in prilagajanje konkretni situaciji na zunanjih tržiščih, da tako preprečimo eventualne negativne posledice z izgubo težko doseženih tržišč, predvsem na področju čvrstih valut.

Že v prihodnjih dneh se nameravajo podvzeti ukrepi, ki bi povečali izvoz. Namerava se povečati izvozne kontigente nekaterih proizvodov. Nadalje se namerava izvoziti zaloge nekaterih gospodarskih panog, ki so prerasle normalne potrebe. Potrebno bo hitro in koordinirano delo sekretariata za blagovni promet z zbornicami in gospodarskimi organizacijami, da se naše gospodarstvo čimbolj učinkovito vključi v neposredne akcije za zboljšanje položaja plačilne bilance. Koordinirana akcija takšne vrste pa bo predvsem dragocena v okviru priprav na izvoz v prihodnjem letu. Izvoz industrijskih izdelkov bo moral nadomestiti zmanjšan izvoz kmetijskih pridelkov, predvsem mesa in živine, kot posledice suše v letošnjem letu. Ker pa je izvoz industrijskih izdelkov naše republike v skupnem izvozu zelo pomemben, smatram, da bo skupna akcija takšne vrste še predvsem potrebna.

V sedanjih pogojih gospodarjenja dobivajo finančne in komercialne službe v podjetjih še prav posebno vlogo. Uspešno gospodarjenje predpostavlja čim večjo vsklajenost proizvodnje s potrošnjo, učinkovitost v nabavah, v prodaji itd. V preteklih letih je vladala skoraj v vseh industrijskih strokah močna konjunktura, saj so industrijski proizvajalci na domačem trgu ali v izvozu plasirali dejansko vse količine blaga, ki so ga proizvedli. Letos pa se je položaj na trgu bistveno spremenil. Še pred uveljavitvijo novih gospodarskih ukrepov je prišlo v prvih mesecih do občutnega naraščanja cen v gospodarstvu, in sicer tako nabavnih kot prodajnih. Precej podjetij je namreč še pred uveljavitvijo sprememb zvišalo svoje cene zaradi negotovosti glede dejanskega učinka teh sprememb, pozne izdaje predpisov in teženj ustvariti si glede na nekatere izkušnje iz preteklih let potrebne rezerve. Po uveljavitvi teh ukrepov se je ta proces nekaj časa še nadaljeval, tako da so cene na splošno dosegle precej višjo raven kot lani. Proti koncu prvega polletja letošnjega leta, pa se je ta proces skoraj ustavil. V drugem polletju bo sicer verjetno še prišlo do nekaterih premikov v cenah, vendar je treba poudariti, da se je na celi vrsti področij precej zmanjšalo povpraševanje po nekaterih vrstah blaga, s tem pa so se zmanjšale tudi možnosti za doseganje višjih cen. V zvezi z gibanjem nivoja cen pa je potrebno ugotoviti, da bodo instrumenti novega gospodarskega sistema dopuščali vsaj v nekaterih gospodarskih panogah odločnejšo usmeritev

podjetij k znižanju svojih prodajnih cen, zlasti pa pri tistih izdelkih, kjer je prišlo hkrati tudi do zastoja v prodaji. Verjetno ne bo smotrno zagovarjati in vztrajati na politiki kalkuliranega dohodka, hkrati pa predlagati organom upravljanja omejevanje proizvodnje z vsemi posledicami, ki takim odločitvam v gospodarstvu sledijo. Takšni in slični problemi bodo prišli še zlasti do polnega izraza, če bomo v prihodnosti prešli na obračun realiziranega, ne pa kalkuliranega ali kot pravimo ustvarjenega dohodka.

Povečana osebna potrošnja postaja vse zahtevnejša. Struktura potrošnje se dinamično menja. Proizvodnja sredstev za delo, predvsem v strojegradnji in gradbeni industriji, struktura in obseg investicijske potrošnje odpira nove dolgoročne probleme. Izvoz postaja pomemben činitelj gospodarskega razvoja naše republike. Vse to so problemi, ki bodo zahtevali tehtne obravnave, smeje odločitve, predvsem pa kvalitetnih kadrov, da bodo učinkovito izkoristili možnosti, kakršne bo zahtevalo bolj sproščeno blagovno gospodarstvo kot je naše.

Tudi družbene gospodarske organizacije in gospodarski upravni organi se morajo organizirano vključiti v omenjeno problematiko, ki se javlja v zvezi s spremembami v gospodarskem sistemu. Gospodarstvo še ni tako vsklajeno in gospodarski sistem tako izgrajen, da gospodarski organi izven gospodarstva lahko svoja učinkovanja oprejo samo na avtomatizem gospodarskega sistema in delovanje tržišča, temveč morajo gospodarstvu učinkovito pomagati pri odstranjevanju ovir, ki lahko zavirajo in motijo nenehen vzpon proizvodnje.

Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Nadaljnje izgrajevanje sistema v smeri politično že sprejetih načel in vsestranska aktivnost gospodarstva v novih pogojih gospodarjenja, predstavlja temeljne družbene naloge v najširšem smislu besede. Od njih je v pretežni meri odvisen gospodarski razvoj v prihodnosti.

Predsednik Miha Marinko: Predlagal bi krajši odmor. Hkrati pa bi obvestil skupščino, da bom po odmoru zaradi protokolarnih obveznosti odsoten in bo v tem času vodil sejo podpredsednik dr. Heli Modic.

(Seja je bila prekinjena ob 11.25 uri in se je nadaljevala ob 11.50 uri.)

Podpredsednik dr. Heli Modic: Nadaljujemo sejo in prehajamo na obravnavo o poročilu. Kdo želi besedo? (K besedi se javi ljudski poslanec Svetko Kobal.)

Svetko Kobal: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Mislim, da je po referatu, ki ga je imel tovariš Tone Bole težko povedati kaj posebnega, ker je bilo poročilo tako izčrpno, da je marsikateremu diskutantu zajelo vse njegove misli, ki jih je želel povedati ob tem poročilu. Zato bom prispeval k poročilu, ki se danes obravnava na našem zasedanju, le nekaj bežnih misli.

Popolnoma se strinjam z ugotovitvijo, da so rezultati prve polovice letošnjega leta, kot to ugotavlja poročilo, ugodni in zadovoljivi, zlasti če upoštevamo, da je to prehodna doba oziroma doba, v kateri so nastopili prvi rezultati spremenjenega gospodarskega sistema, kar je prav gotovo dodatna težava pri prilagajanju gospodarskih organizacij novim razmeram. Čeprav so rezultati za spoznanje manjši kot v lanskem letu, pa vendarle mislim, da lahko na podlagi študija notranjih odnosov damo resno priznanje novemu gospodarskemu sistemu, vsekakor pa tistemu delu, ki je že začel funkcionirati. Če trdim, da se je naš novi gospodarski sistem pokazal učinkovitega, potem moram reči, da je pri

tem najpomembnejše dejstvo, da je v našem gospodarstvu v tem obdobju in prav tako še intenzivneje po naši razpravi v juniju prišlo do živahnega vsestranskega delovanja gospodarskih organizacij in do neprimerno intenzivnejšega iskanja raznih rešitev, ki bi omogočile, da se produkciji da nova kvaliteta, zlasti glede produktivnosti in stroškov.

V tem obdobju lahko beležimo vrsto akcij posameznih gospodarskih organizacij, ki so bodisi same od sebe ali pa prisilno — prav gotovo tudi sistem sam potiska gospodarske organizacije k napredku — iskale nekatere rešitve, ki so bile že tudi prej aktualne, vendar jih gospodarske organizacije niso iskale s tolikšno intenzivnostjo. Tu gre za razna sodelovanja in kooperacije med podjetji, ki so v tem obdobju zlasti živahne. Kot konkreten zelo pomemben rezultat novega sistema naj navedem zmernejše in racionalnejše zaposlovanje nove delovne sile in ugoden premik v strukturi tega zaposlovanja v smeri neindustrijskih panog, to se pravi panog, za katere se v planu predvideva hitrejše napredovanje. To, za kar smo se v preteklih letih zaman trudili, da bi se namreč zaposlovanje obdržalo v racionalnih mejah in v mejah možnosti in da bi se vzporedno s tem zagotovil tudi določen standard zaposlenih; na tem področju torej, na katerem nikakor nismo mogli doživeti kakega posebnega rezultata, je novi gospodarski sistem takoj pripomogel k učinkovitim uspehom, kar potrjuje tudi današnje poročilo.

Zahvaljujoč tem dejstvom, je v tem obdobju resno narasla tudi produktivnost. Mislim, da je novi sistem svoj zrelostni izpit v celoti položil, čeprav morda na nekatera vprašanja ni najboljšo odgovoril, kar pa je dostikrat pripisati tudi temu, da smo tega učenca ali napačno vprašali ali pa mu nismo dali polne besede. S tem hočem reči, da se tu in tam pojavljajo nekateri pomisleki v zvezi z uvajanjem novega gospodarskega sistema, ki so često posledica težav v katere je gospodarstvo objektivno zašlo. Jasno pa je seveda, da brez težav ne more biti napredka. Toda če analiziramo vplive gospodarskega sistema na posamezna področja, potem lahko na splošno zaključimo, da so težave v gospodarstvu največje tam, kjer so se ohranili stari administrativni odnosi in kjer novega gospodarskega sistema še niso uvedli. Dobršen del težav izhaja prav iz tega dejstva. To se nanaša tako na določene probleme v zvezi s delitvijo dohodka znotraj podjetij, kot na reševanje tega problema v zvezi z drugimi problemi v gospodarskem sistemu, nadalje na vprašanje bančnega, kreditnega in deviznega sistema ter še na vsa druga področja, o katerih je bilo tu že veliko govora. Menim, da je tu nek pesimizem popolnoma odveč in v kolikor se pojavlja, je tudi docela neutemeljen, nasprotno mislim, da bi morali napeti vse sile, da se nov gospodarski sistem čimprej uveljavi še tudi na vseh tistih področjih, na katerih se doslej še ni uveljavil — ta ugotovitev pa izhaja tako iz poročila odbora za gospodarstvo kot iz poročila tovariša Boleta.

V tej zvezi sem mislil podkrepiti še stališče, ki ga je v svojem poročilu zavzel odbor za gospodarstvo, da so nekateri restriksijski ukrepi najbrže res že preživeli in da je čas, odkar so bili ti ukrepi uvedeni, prinesel že tolikšne spremembe, da je v nekem smislu odrezal osnovo, na podlagi katere so ti ukrepi bili sprejeti.

Glede investicijske potrošnje, čeprav nam vse analize kažejo, da so indeksi letošnje investicijske potrošnje v primerjavi z lanskoletno potrošnjo precej višji, nam vendar ti indeksi kažejo, da so deloma rezultat absolutnega povečanja, deloma pa tudi rezultat enakomernejše dinamike potrošnje teh sredstev.

Če pa analiziramo še vse vire, ki so na razpolago za investicije do konca letošnjega leta — to je sredstva gospodarskih organizacij iz skladov — potem lahko zaključimo, da spričo dejstva, da so močno presahnili viri, ni pričakovati, da bi se investicije tudi v naslednjih mesecih tako intenzivno dvigale, kot so se v začetku letošnjega leta. Res da je to samo eden izmed restriktivskih ukrepov, katerega pa bi prav tako kazalo proučiti, če je še v celoti umesten in ali ni že začel v nekem smislu zavirati tempo našega razvoja.

Pri obravnavi poročila o gibanju gospodarstva v prvem polletju letošnjega leta, je bilo v odboru za gospodarstvo Republiškega zbora sproženo tudi vprašanje statistike, ki je prav sedaj eden izmed izredno pomembnih faktorjev, s pomočjo katerega lahko spremljamo rezultate, ki jih dosega nov gospodarski sistem. To vprašanje je bilo posebej obravnavano zato, ker smo vsi, ki se kakorkoli ukvarjamo s temi vprašanji, bili letos v izredno težkem položaju, da prav takrat, ko bi najbolj rabili točne podatke, nismo imeli ničesar pri rokah. Če bi danes dali na primer Narodni banki nalogo, da zbere podatke, koliko sredstev je angažiranih za obratna sredstva v gospodarstvu, bi videli, da jih skoraj ne more zbrati oziroma, da ta naloga zahteva velika preračunavanja, pri čemer na koncu nihče ne bi mogel z gotovostjo trditi, da je tak podatek res verodostojen. To vprašanje sem omenil samo zato, ker se mi zdi, da bo nadaljnji razvoj gospodarstva še veliko bolj kot doslej zahteval, da tekoče spremljamo vsa dogajanja in da bomo v vsakem trenutku sposobni oceniti gibanja znotraj gospodarstva. To še zlasti poudarjam zaradi tega, ker se mi zdi, da imamo prav na tem področju opravka s precejšnjimi neskladnostmi. Verjetno od gospodarskih organizacij še nikoli nismo zahtevali toliko najrazličnejših podatkov, kot jih zahtevamo zdaj, na drugi strani pa verjetno tudi še nikoli nismo imeli na razpolago tako slabih in neažurnih podatkov kot jih imamo zdaj. Toda ni stvar v tem, da gospodarske organizacije dajejo premalo podatkov, ampak je v tem, da je sistem zbiranja podatkov zapleten in neracionalen. Zato bi bilo treba ta sistem proučiti in dokončno določiti, komu naj se pošiljajo podatki, kakšni in kdaj, hkrati pa usposobiti zavod za statistiko, da bo vsem pristojnim organom res sproti lahko dajal vse potrebne podatke, ne pa da jih zdaj vsak organ zase neposredno zbira pri gospodarskih organizacijah. Pri tem običajno nihče niti ne pomisli, koliko zbiranje takih podatkov stane. Zato bi bilo koristno, če bi se določilo, katere podatke je treba zbirati redno in kdo je plačnik za zbiranje tistih podatkov, ki se zahtevajo od gospodarskih organizacij izven rednega zbiranja podatkov. Na ta način bi se zahteve po podatkih znatno omejile, ker bi spoznali, da je zbiranje nekih posebnih podatkov izven standardnih daleč od vsake racionalnosti v primerjavi z izdatki, ki so za to potrebni.

Prav tako pa je treba rešiti tudi vprašanje organizacije same statistike, ali naj se ti podatki zbirajo pri občini, pri okraju ali republiki. Na vsak način bi moralo biti zbiranje podatkov organizirano tako, da se pri tem lahko uporabijo sodobna tehnična sredstva, ki se danes žal ne uporabljajo v zadostni meri in da se celoten material dovolj ažurno da na razpolago vsem tistim organom, ki ga rabijo. Ta problem seveda ne sodi ravno k analizi poročila, ki je v obravnavi, vendar pa je z vsem tem najtesneje povezan. Hotel sem samo opozoriti nanj in priporočiti, da se prouči, ker je prav o tem problemu bilo z več strani slišati razne pripombe.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Besedo ima ljudski poslanec Jože Vonta.

Jože Vonta: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! To kar sem mislil povedati v zvezi z novim gospodarskim sistemom, so pravzaprav povedali v svojih poročilih že gospodarski odbori in tovariš Bole v svojem ekspezeju. Poudaril pa bi še enkrat, da nov gospodarski sistem ni povečal samo intenzivnosti planske proizvodnje in disciplino, ampak je pomagal še za korak dalje. Delavsko upravljanje postaja na podlagi novega gospodarskega sistema vse bolj resnično delavsko upravljanje. Danes ne upravlja podjetja več samo delavski svet, temveč že sleherni delavec, ki dejansko razmišlja o problemih, ki nastajajo v proizvodnji in o stvareh, ki hitrejšo proizvodnjo ovirajo. V marsikaterem podjetju ugotavljamo danes, da je nekoliko zaškripalo, toda ne v slabem smislu, temveč tako kot bi moralo zaškripati že davno prej. Delavci se danes zanimajo za sleherni stvar v podjetju, zanima jih realizacija proizvodnje, rentabilno izkoriščanje sredstev, ki so na razpolago itd.

Toda kakor moramo na eni strani ugotoviti ugodne posledice, ki jih pri naša novi gospodarski sistem, tako moramo na drugi strani ugotoviti določene težave v zvezi z nekaterimi administrativnimi ukrepi, ki so še ostali in ki so v določeni meri bolj škodovali hitrejši proizvodnji, večji produktivnosti in boljšemu asortimanu kot pa koristili. Med te težave sodi tudi vprašanje kreditiranja oziroma problem obratnih sredstev. Nekatera podjetja so se znašla v težki situaciji ne samo zaradi tega, ker so se zanašala na razne razpise za dodeljevanje obratnih sredstev, ampak prvenstveno zaradi tega, ker so nekateri svoje sklade porabila v letošnjem letu za rekonstrukcije, medtem ko so ta sredstva bila v preteklih letih na razpolago za obratna sredstva.

Prav posebne težave preživlja v letošnjem letu tekstilna industrija. Prav je, da izvajamo pritisk na tržišče z uvozom tekstilnega blaga in da je to treba delati tudi v bodoče. Toda prav je, če pri tem sodeluje tudi industrija, da se z njo posvetujemo, kaj in kako naj se uvozi oziroma, kaj naša industrija lahko izdela in česa ne more.

Nadaljnji problem je, kako naj tekstilna industrija izboljša svoj asortiman. Vemo, da je glede asortimaja bila tekstilna industrija doslej več ali manj v zelo ugodnem položaju in je šele letošnje leto nastopila delna stagnacija. Težav glede tega na trgu ni bilo, in ker je bil manjši asortiman, je zaradi tega bilo treba tudi manj obratnih sredstev. Če pa danes hočemo imeti tržišče bolj založeno z domačim blagom, potem je treba imeti na zalogi tudi več surovin, ker se le na ta način asortiman lahko izpopolni in bolj prilagodi potrošniku.

Spregovoril bi še o postopku za odobravanje cen. Ne bom zanikal tega, da je prav in potrebno, da omejujemo skrajno zviševanje cen v tekstilu, toda hkrati se moramo vprašati, čemu ta postopek ni bolj priročen in krajši. Ni slučaj namreč, da nekatera podjetja — morda tudi zaradi lastnih administrativnih napak — čakajo po tri do štiri mesece na odobritev cene in ker je med tem minila sezona, jim blago devet mesecev leži na zalogi. Ker običajno tako blago v prihodnji sezoni ni več tako iskano, obleži na zalogi in ga ni več mogoče prodati. To se pravi, da zaradi določenih administrativnih ukrepov izgubljammo na eni strani pri hitri realizaciji prodaje, na drugi strani pa hkrati desortiramo tudi tržišče. S tem želim naglasiti, da so pri formiranju cen res velike težave.

V svetu se cene formirajo glede na modo ali pa na podlagi boljšega ali slabšega tržišča ter se avtomatično znižajo, kadar je trg nasičen. Tudi pri nas so nekatera podjetja v prvem polletju morala znižati cene, čeprav so jih lansko leto zviševala. Toda pri uradnem določanju cen se žal premalo upošteva, zlasti pri proizvodnji sintetičnih tkanin, koliko dela, prizadevanj in študija je potrebno predno pridemo do proizvoda, pri čemer se tudi režija znatno poveča. Režija pa je seveda toliko večja, kolikor je manjša proizvodnja. Kadar bo sintetičnih tkanin na trgu dovolj in kadar bo proizvodnja teh tkanin večja, se bodo tudi cene tem proizvodom lahko znižale. Prav administrativno določanje cen pa lahko vpliva na večjo ali manjšo proizvodnjo in tudi na večjo ali manjšo produktivnost, še posebej pa na razpoložanje delovnih kolektivov.

Končno še nekaj besed v zvezi s kreditiranjem. Glede kreditiranja s strani komunalnih bank je treba na žalost reči, da se vrši še vedno vse preveč centralno in po določenih kanalih, pri čemer imajo občine in okraji še vedno premalo vpliva na kreditiranje, zlasti v zvezi z dodeljevanjem obratnih sredstev tistim proizvodnim panogam, za katere so občine še posebej zainteresirane.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Besedo ima ljudski poslanec Miha Berčič.

Miha Berčič: Letošnje polletne bilance gospodarskih organizacij niso pomembne samo zato, da lahko ugotovimo, kakšni uspehi so doseženi v posameznih podjetjih v našem gospodarstvu, pač pa so pomembne tudi zato, da vidimo, kako delujejo gospodarski instrumenti, sprejeti na februarskem zasedanju Zvezne ljudske skupščine.

Strinjam se s splošnimi ugotovitvami, da spremembe in dopolnitve gospodarskega sistema dajejo velike možnosti za gospodarjenje, za rast proizvodnje in produktivnosti ter, da so te spremembe pomembne za nadaljnjo krepitev delavskega samoupravljanja in komunalnega sistema. Kljub temu, da v tem času še ni bilo mogoče ugotoviti vseh učinkovitosti sistema pa se na drugi strani vendarle uvajajo določeni administrativni in restriktijski ukrepi kot jih omenja tudi predloženo poročilo. Mnenja sem, da glede sistema samega niso nerešena ta vprašanja, ampak da do sedaj še vedno niso uveljavljeni ukrepi, ki so bili februarja napovedani in ki jih delovni kolektivi pričakujejo.

Pri obravnavi poročila bi se omejil na problem amortizacije kot enega izmed vprašanj, ki je ostalo odprto v zvezi z obrazloženim stališčem pri sprejemanju novih ukrepov v gospodarstvu. Predloženo poročilo govori na 25. strani o tem vprašanju in se omejuje na dve konstataciji. Prvič, da se je pričakovalo, da spremembe glede amortizacije ne bodo imele posebnega vpliva na oblikovanje delitve dohodka, in drugič, da pri tem še vedno obstaja močna zahteva gospodarskih organizacij za revalorizacijo osnovnih sredstev, kar je povezano z vprašanjem ekonomske vloge amortizacije kot vira financiranja proste in razširjene reprodukcije v delavskem samoupravljanju. Te formulacije torej ne zavzemajo takih stališč k temu vprašanju. Ne glede na to pa se mi zdi nesporno, da sodi rešitev tega vprašanja v okvir sistema, ki se uveljavlja. Pri tem izhajam iz naslednjega: v celoti podpiram stališče, naj bo osnovna oblika zajemanja sredstev za potrebe družbe pri gospodarskih organizacijah v obliki dajatev od osnovnih in obratnih sredstev, ter v obliki obresti od sredstev s katerimi kolektivi gospodarijo. Konsekventna izvedba tega principa pa terja,

da se vrednost obstoječih osnovnih sredstev spravi v sklad, tako s fizično kakor s tehnološko sposobnostjo proizvajalnih sredstev in naprav, kot tudi z njihovo ekonomsko funkcionalnostjo oziroma funkcionalno sposobnostjo na tržišču. Ukrep ponovne določitve in cenitve vrednosti osnovnih sredstev pod temi vidiki predstavlja hkrati tudi najbolj objektivizirano osnovo za odmero dajatev gospodarskih organizacij za potrebe družbe. Če to vprašanje ni rešeno pa se seveda pojavljajo druge, mnogo manj popularne in ekonomsko upravičene oblike zajemanja dohodka, ki ravno zaradi tega izgube svoj napovedani smoter. Tako na primer 25 % davek na izredni dohodek ni več to, kar je bilo rečeno ob njegovi uvedbi, namreč nekak korekcijski faktor raznih izjem, ki naj bi po izračunih zajel v državi okoli 20 milijard dinarjev, ampak je postal več ali manj pavšalen ukrep, ki po ocenitvi samo v ljubljanskem okraju predstavlja 7 milijard dinarjev. Dodam samo še, da zadeva tako gospodarske organizacije, ki prosto formirajo cene, kot gospodarske panoge, ki imajo že od prej ali pa v zadnjem času fiksno odrejene cene. Odločilni činitelj pri tem pa je seveda obstoječa amortizacijska osnova osnovnih sredstev.

Nadaljnji pozitivni razvoj reševanja tega vprašanja, pa je odvisen tudi od močnejšega delovanja ekonomskih zakonov na domačem tržišču, kot od vključevanja naše proizvodnje na svetovni trg, kar ravno novi sistem zagotavlja. Pri tem je poseben problem tudi ureditev amortizacije, ko bi gospodarske organizacije pri določanju obsega morale imeti tudi določeno manevrsko možnost, kajti pri sedanjih pogojih, kakršni so na tržišču, često ne bi mogle koristiti maksimalne mere, ker se sicer pričakuje, da bi realna amortizacija lahko povzročila resne motnje v investicijski potrošnji, se pravi bodisi pri enostavni ali razširjeni reprodukciji. Če pa z obravnavanjem amortizacije v naših pogojih primerjamo privatnega kapitalista in njegov način obravnavanja tega vprašanja, potem vidimo, da je njegova finančna manevrska možnost mnogo večja, ker izključno zaradi pogojev na tržišču vlaga svoja ali najeta sredstva v povečanje ali zamenjavo osnovnih sredstev.

V zvezi z vključevanjem našega gospodarstva v svetovno tržišče ter z novo pariteto dinarja nasproti dolarju v odnosu 750 nasproti prejšnjim 632 dinarjev, nerešeni problem amortizacije še bolj zaostruje položaj, saj je v večini gospodarskih organizacij amortizacijska osnova šla v razkorak s kurzom 632, še toliko bolj pa gre to seveda danes. Pozitivne novosti, ki jih prinaša novi sistem z določili o formiranju in porabi poslovnega sklada, nudijo ugodno osnovo pri urejanju realne amortizacije in usmerjanju teh sredstev za reševanje problema obratnih sredstev na ekonomski osnovi, ob večjih možnostih gospodarskih organizacij samih. Ta pot bi bila ekonomsko mnogo bolj pogojena s stvarnimi možnostmi, pogoji in potrebami, kot je spričo sedaj še centraliziranega sistema dodeljevanja obratnih kreditov, pri čemur komunalne banke ne morejo odigrati tiste vloge, kot jim je bila sicer namenjena. Seveda pa to vprašanje terja posebno razpravo, ki pa je v vzročni zvezi z obravnavanim predmetom.

Ne bom na tem mestu omenjal vseh vzročnih pojavov in problemov, ki so v zvezi z amortizacijo, saj navajam te stvari v prvi vrsti kot vprašanje, kakšni so predvsem izgledi za rešitev tega vprašanja. Poudarjam, da za rešitev teh vprašanj obstoja res močna zahteva gospodarskih organizacij, kar navaja tudi predloženo poročilo.

Podpredsednik dr. Heli Modic: K besedi se je prijavil ljudski poslanec Stane Kavčič.

Stane Kavčič: Tovariši in tovarišice! Polletno obdobje v tako dinamičnem gospodarstvu, kot je naše, ki je polno raznih rešenih in deloma tudi nerešenih gospodarskih problemov, gledano parcialno pa tudi določenih nasprotij, ki so se v preteklem obdobju lahko tudi zaostrila, površnemu opazovalcu, če gleda stvari predvsem prakticistično, daje lahko napačno sliko. Vse to se v naši praksi dogaja in mislim, da je prav, da vse to tudi vidimo, da to poskušamo analizirati in postopno odpravljati. Mislim pa, da vendar ob vsem tem ne bi smeli, ko dajemo analizo novega gospodarskega sistema za prvo polletje, se pravi za prvih šest mesecev njegovega življenja, izgubljati izpred oči nekaterih osnovnih postavk novega gospodarskega sistema.

Ko smo v začetku letošnjega leta razpravljali o tem sistemu, ne samo v skupščini, temveč tudi na političnih forumih, veste, da nismo pri vsem tem poudarjali in zasledovali samo neposrednih jutrišnjih gospodarskih učinkov, ampak smo poudarjali predvsem nekatere globoke družbeno politične spremembe, ki jih je ta sistem moral prinesiti oziroma smo pričakovali, da jih bo prinesel. Vi veste, da smo nov sistem primerjali s takimi kvalitetnimi in družbenimi spremembami, kot je bila leta 1952 uvedba delavskega samoupravljanja. Skratka, ta sistem je v političnem smislu začel odpirati novo etapo družbenih odnosov pri nas in naj bi pomenil novo afirmacijo proizvajalcev. Z njim bi morala dobiti novo vsebino naša neposredna socialistična demokracija, hkrati pa bi morali z njim dobiti nov udarec ostanki mezdnih odnosov, kot tudi preživeli ostanki administrativno socialističnih konceptov. Mislim, da se glede na take ambicije in upravičene politične aspiracije novega sistema upravičeno postavlja pred vse nas vprašanje, ali so bila taka pričakovanja upravičena in ali se v družbeno političnem smislu razvijajo stvari v nakazani smeri. Nadalje, ali dejansko deluje sistem v smislu političnega osvobajanja oziroma vse večje afirmacije neposrednih proizvajalcev, ali pogloblja našo demokracijo in že tudi deloma osvobaja od dela, o čemer smo takrat tudi govorili.

Sodim, da je to prvo vprašanje, na katero bi bilo treba dati jasen odgovor in da je ta odgovor popolnoma na dlani. Sistem je pokazal, da so bila vsa naša prizadevanja in pričakovanja v tem smislu popolnoma upravičena in da se v delovnih kolektivih dejansko razvija zelo živ proces mobilizacije delavcev in afirmacije delavskega samoupravljanja. Statistike kažejo, da je samo v zadnjih šestih mesecih stopilo v neposredno samoupravljanje samo v Sloveniji štiri do pet tisoč novih neposrednih proizvajalcev.

Politične analize razpoloženja v delovnih kolektivih pa kažejo, da delavci tu in tam verjetno niso do kraja razumeli teoretične postavke sistema in vsega tistega, kar je teorija rekla ob tej priložnosti, ampak so delovni kolektivi ta sistem instinktivno dojeli. Delavci skratka čutijo, da je to dejansko korak naprej in da to pomeni poglobljanje njihovih pravic in dolžnosti, pri čemer so se tudi dejansko pokazali sposobne sprejeti večje pravice in večje dolžnosti, ki jim jih ta sistem v političnem smislu nalaga. Mislim, da je potrebno poudariti to tudi zaradi tega, ker v naslednjem obdobju prehajamo v intenzivno razpravo o novi ustavi, ki bo morala v tem smislu, kot je to že tudi nakazal v svojem intervjuju tovariš Kardelj, skoraj bi rekel, izhajati predvsem iz teh sprememb in procesov ter iz tega dogajanja, ki se danes v kolektivih vrši in ki ga je

sprožil predvsem novi gospodarski sistem, ga pospešil in mu dal zelo jasno smer.

Drugič, kakšni so materialni rezultati? Mislim, da je obdobje, v katerem so se materialni premiki vršili, pravzaprav zelo neugodno in je to dejstvo treba imeti pred očmi, če hočemo pravilno oceniti tudi same neposredne materialne rezultate. Sam sistem je bil navsezadnje sprejet v začetku marca, zadnji dodatni predpisi so izšli šele meseca maja, zatem so bili dopusti in tako bi ne bilo po mojem mnenju nič preveč zaskrbljujoče, če bi zaradi vseh teh dejstev imeli tudi v materialnem pogledu manjše rezultate, kot jih imamo. Toda če pogledamo stanje v Sloveniji, vidimo, da imamo tudi materialne rezultate absolutno zadovoljive, merjene seveda s sedanjimi številkami in s sedanjo evidenco, ki je v svoji osnovi šestokrat bolj usmerjena v to, da pokaže, kaj je bilo narejenega, kot pa v to, da bi pokazala s kakšnimi ekonomskimi učinki je bila določena stvar dosežena. O tem pa še kasneje nekaj besed.

Osnovno je vendar v pogledu materialnih odnosov dejstvo, da lahko ugotovimo, da so se kolektivi, nekateri bolj, nekateri manj, nekateri z večjimi, drugi z manjšimi napori obrnili k samemu sebi in predvsem pri sebi, v svojih lastnih proizvodnih kapacitetah in po svojih lastnih materialnih in umskih sposobnostih iščejo poti naprej. Danes ne prihajajo več pred družbo samo z materialnimi zahtevami, ampak trkajo predvsem na tista vrata, kjer upajo, da bodo našli razumevanja za to, da se spremene ti ali oni instrumenti ali uredi te ali one stvari, ki objektivno zavirajo, da bi lahko s polno paro krenili dalje. Na te faktorje apelirajo, češ razvežite nam roke, da bomo lahko do kraja izkoristili materialne možnosti in kapacitete s katerimi razpolagamo. To se mi zdi, da je danes ena od osnovnih karakteristik odnosov med kolektivi in skupnostjo oziroma sistemom.

Razumljivo je, da so se pri takih premikih morali pokazati mnogi nerešeni problemi v ostrejši obliki, kot pa so se kazali v prejšnjem sistemu. To je normalna, logična posledica in bi bilo čudno, če bi bilo drugače. Naša naloga je predvsem ta, da preprečimo, da zaradi novih problemov, nasprotij in pororcev, ki se ponekod kažejo v močnejši obliki kot so se kazali prej, ne pademo v paniko, da nas zaradi tega ne zagrabi strah in pričenmo stvari reševati predvsem z dodatnimi administrativnimi predpisi, temveč smo sposobni pogumno in vsestransko na osnovi objektivnih dejstev videti nastajajoče probleme in jih skušati reševati v smeri utrjevanja in izgrajevanja sistema. Vse to pa mora biti seveda v skladu z intencijami sistema in v skladu s celotnimi družbenimi premiki, ker gre tu v bistvu za celotne družbene odnose in ne samo za konkreten gospodarski sistem.

V tej zvezi bi bilo treba nekatere pojave prevelike zaskrbljenosti in prevelike nestrpnosti odklanjati. Ti pojavi so precej površna, rekel bi celo aktivistično planerska reakcija na nekatere probleme, ki se sedaj kažejo v našem gospodarstvu. Sedanje stvari in nerešene probleme je treba globlje analizirati, videti globlje vzroke za njihovo nastajanje in se pri njihovem postopnem odстранjanju orientirati morda tudi na daljši čas.

Poleg nekaterih konkretnih materialnih problemov, kot so to naša zunanjetrgovinska bilanca, dalje kreditni in devizni sistem, nekateri preveliki razponi v osebnih premikih — ti so, ne samo konkreten materialni, temveč tudi političen problem, o čemer je bilo že tudi govora. — pa razvoj sam z vso

ostrino opozarja tudi na nekatere druge principialne in še nerešene probleme. Tu mislim predvsem na sistem planiranja, na celotno njegovo metodologijo, na sistem evidence, ki je zgrajena na tej osnovi, na sistem obračunov itd. Vi veste, da se ponekod postavlja celo vprašanje, kaj sedaj? Vsiljuje se celo vprašanje, ali je važnejši sistem, ali pa je važnejši plan? Že tako postavljeno vprašanje kaže, da tu nekaj ni v redu. Ne gre za to ali bo sedaj sistem uničil plan ali bo plan uničil sistem. Takšno vprašanje je za mene statično. Če prihaja do takih nesorazmerij potem se verjetno postavlja vprašanje, kako sedanji stopnji razvoja materialnih in proizvodjalnih sil in doseženi stopnji družbenih odnosov in družbene zavesti prilagoditi sistem planiranja ter vse drugo, kar je z njim v zvezi. Vprašanje pa se tako postavlja zaradi tega, ker smo predvsem na tem področju doživeli v zadnjih letih verjetno najmanj sprememb. Zato je razumljivo, da so tu nastala sedaj nekatera nasprotja, ki zahtevajo svojo družbeno rešitev. Mislim, da bo moral sistem planiranja v bodoče mnogo manj poudarjati svoje naturalne kvantifikacije in mnogo manj kot doslej razdeljevati rezultate proizvodnje, temveč bolj zasledovati v svoji osnovni smeri ekonomske učinke in mnogo bolj kot do sedaj razdeljevati ali pa skušati uravnavati pogoje proizvodnje. To se pravi, da bo plan moral biti mnogo bolj ekonomski regulator v skladu z obstoječim stanjem proizvodjalnih sil in družbenih odnosov in mnogo manj neposredni in direktni razdeljevalec rezultatov proizvodnje. Sodim, da je samo v tej smeri mogoče in tudi potrebno usmerjati nadaljnje diskusije in naša razmišljanja ter plan in sistem vsklajevati v eno enoto, kar dejansko tudi sta.

V takih družbeno ekonomskih premikih se mi zdi, da je vloga subjektivnega faktorja izredno važna, zlasti še, če podrobno analiziramo dogajanja v naših kolektivih, ki ne potrebujejo več nekih jasnih materialnih in konkretnih rešitev, diktiranih od zunaj. Često so jim take rešitve ali diktati nesimpatični in povzročajo več škode kot koristi. Naši delovni kolektivi potrebujejo demokratično in sproščeno atmosfero medsebojnega, lahko bi rekel, duhovnega kontaktiranja in obračunavanja s pogledi in stališči in šele kadar je ustvarjeno tako vzdušje, morejo v skladu s svojimi pogoji, razmerami in možnostmi najti pravilne in konkretne rešitve.

V tej zvezi se mi zdi, da je naloga nas ljudskih poslancev in drugih političnih delavcev, predvsem v tem, da se moramo pokazati sposobni razumeti sedanje procese, ki jih novi sistem odkriva in odpira. Pokazati se moramo sposobni uživeti se v dane razmere v kolektivih in se od njih marsičesa tudi naučiti ter na osnovi teh pozitivnih izkušenj nas samih obračunati v naših organih in forumih še z marsičem, s čimer še nismo obračunali, kar pa dejansko že spada v preteklost in v obdobje, ki je karakteristično za prejšnja leta, ki pa ga je sedanji čas že prerasel.

Da bom pri tem konkretno, naj navedem to, kar je rekel tovariš Bole, da so nekatere gospodarske panoge procentualno mnogo bolj povečale svoj osebni dohodek kot pa dohodek. Če je to res, potem mora biti to predmet naše najbolj odločne kritike. Lahko pa je tudi nekaj drugega res, namreč, da smo v našem gospodarstvu imeli panoge, ki so imele vsa leta zaradi politike cen relativno znatno nižji dohodek in zaradi tega tudi izrazito nižje osebne dohodke, čeprav njihov kvantum dela v primerjavi z drugimi verjetno ni bil dosti nižji. Nastane vprašanje, ali smemo kar tako obsoditi dejstvo, če so sedaj te gospodarske panoge nekoliko bolj sproščeno zadihale, kot se temu reče,

in so v tem smislu napravile neke določene premike. Sodim, da je treba stvari konkretno analizirati.

Vzemimo drug primer. Vsi premogovniki v Sloveniji imajo razen Velenja za prvo polletje letošnjega leta 37 milijonov skladov. Mislim, da ne moremo trditi, da je produktivnost v naših premogovnikih zelo nizka, vemo pa tudi, da so delovni pogoji objektivno vzeto težki. Medtem pa ima ena sama železarna 600 do 700 milijonov skladov. Sedaj se lahko dogodi, da bo železarna, ki ima tako velik dohodek v skladu s svojim povečanim dohodkom mirno povečala tudi svoje osebne dohodke. Ko bomo ocenjevali ta odnos, bo morda marsikdo rekel, češ, narastel je dohodek in s tem tudi osebni dohodek, čeprav ta nekaj manj, zato so stvari v redu in ni kaj reči. Če pa sedaj to primerjamo z objektivnim položajem rudarjev, bi bila stvar najbrže drugačna, če bi rudarji vseh teh 37 milijonov, ki jih imajo na skladih, razdelili za plače, pa čeprav bi v svojih odnosih med skladi in plačami imeli mnogo slabši proporc, kot so ga imeli v prejšnjih letih. Vendar bi se zelo premislil predno bi šel v kak rudnik in rekel, samo plače si povišujete, na reprodukcijo pa nič ne mislite in podobno.

Skratka, mislim, da smo sredi burnega dogajanja, ko je še mnogo starega v novem in zato marsikaj tega, kar se kaže kot novo ni nujno, da je tudi dobro in tudi vse tisto, kar se pokaže kot staro ni nujno, da takoj odklonimo. S tem hočem poudariti, kako vse to zahteva od nas, od subjektivnih političnih sil maksimum poglobljanja v probleme, kako to zahteva razpravljanja, razmišljanja in obračunavanja z nekaterimi pojmi in gledanji, kajti le na tak način bomo konstruktivno sodelovali.

Naša naloga je torej na osnovi politično ekonomskih rezultatov, ki jih je dalo prvo polletje, ugotoviti vsestranske pozitivne lastnosti novega sistema in z vsemi političnimi in gospodarskimi sredstvi, v kolektivih in drugod, tako rekoč na vseh družbenih nivojih pospeševati ta sistem in ga utrjevati, obenem pa dalje razvijati politične odnose, se pravi osvobajati proizvajalca, ker je to hkrati tudi najboljša pot k temu, da bo njegova produktivnost in iz njega izhajajoč ekonomski učinek čim večji.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Besedo ima ljudski poslanec Rudi Čačinovič.

Rudi Čačinovič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Dovolite mi, da sicer nekoliko fragmentarično in deloma tudi na podlagi, lahko bi rekli, anekdotičnih podatkov ilustriram posebno vprašanje, ki se nam poraja pri uvajanju oziroma pri sprovanju našega novega gospodarskega sistema, in sicer z vidika, ki je mogoče zlasti na začetku najbolj izzival diskusije, mnenja in pomisleke posameznih pesimistov. Material, ki smo ga prejeli, pa tudi uvodna izvajanja tovariša Boleta, so osvetlila celotno problematiko zelo široko in se s tem v celoti strinjam. Prav zato, ker sem prepričan, da bo novi gospodarski sistem dal pozitivne rezultate, se mi zdi, da bi bilo treba, pa čeprav samo bežno, osvetliti tudi ta del problema.

Pesimjsti so se ob uvajanju novega sistema poleg raznih drugih argumentov, sklicevali tudi na »socialne vidike« — pod narekovajem seveda — in trdili, da bodo z novim sistemom favorizirani v osebnih dohodkih le delovni ljudje tako imenovanih razvitih področij. Če primerjamo indeks gibanja

osebnih dohodkov zaposlenih v Ljudski republiki Sloveniji junija letošnjega leta, bomo videli, da predstavlja nasproti republiškem povprečnemu indeksu 100, indeks 80 za področje Novega mesta ter indeks 71 za področje Murske Sobote vsaj navidezno argument za takšne trditve, ne glede na to, da je na primer v panogi industrije med vsemi področji Slovenije razlika med osebnimi dohodki zaposlenih v različnih strokah ter da področje Novega mesta ali Murske Sobote nimata najbolj ugodne strukture v svoji industriji. Res pa je tudi, da so pri isti stroki razlike v ravni povprečnih osebnih prejemkov zaposlenih.

Večje ali manjše razlike bodo seveda še tudi v prihodnje, prav tako pa lahko pri novem sistemu pričakujemo tudi večje ali manjše oscilacije. Vendar pa nam že dosedanji razvoj dokazuje, da ta sistem omogoča zaposlenim tudi na manj razvitih področjih, da prav po tej poti dosežejo cilj, čeprav so bili mnogi mnenja, da je to moč doseči le z nekako administrativno uravnalovko, ne glede na škodljive posledice, ki bi jih imela za tempo našega gospodarskega razvoja, za odnose v delovnih kolektivih samih in tudi za odnose med našimi gospodarskimi organizacijami. Ker je to problem, ki ni samo slovenski in se pri nas pojavlja v znatno manjši meri kot na nekaterih drugih področjih, mi dovolite, da vas za trenutek povedem na druga, enaka področja, o katerih govorimo; da so prav tako nerazvita in za katera uveljavljamo posebno investicijsko politiko.

Navedel bom samo tiste konkretne primere, ki smo jih videli ali s katerimi smo se seznanili letos, ko smo s predsedniki naših pomurskih komun obiskali Makedonijo, Črno goro in Kosmet. Bili smo v organiziranih stikih z najrazličnejšimi predstavniki komun, okrajev, republik in gospodarskih organizacij. Prav v času, ko smo bili v Črni gori in ko smo posebej poudarjali izredno hiter gospodarski in vsesplošni dvig povojne Črne gore, je nek partijski organ načel problem, o katerem smo govorili v mnogih naših kontaktih, namreč problem, ki je izražen v želji, da bi čim prej odpravili podedovano krivico iz preteklosti in končno dosegli, da bi dobil delavec v Rožaju, delavec v Kranju, v Prizrenu ali Tetovu za enako prizadevanje enako plačilo.

Če bi ta problem reševali v skladu z administrativnimi pojmovanji in prakso črnegledih kritikov sistema, bi imeli kaj slaba merila kako za enako delo doseči enako plačilo. Vendar je prav novi sistem nakazal resnično zanesljiva merila in tudi zanesljivo pot, po kateri bi lahko čimprej odpravili podedovano krivico. Bili smo namreč v različnih podjetjih in bi lahko navajal primere, čeprav je to bilo šele po nekaj mesecih, odkar je bil uveden nov sistem delitve dohodka in so imeli šele prve izkušnje. Danes bi verjetno lahko govorili o mnogih primerih in bi se verjetno lahko seznanili tudi s statističnim povprečjem, ki je že doseženo.

Dovolite mi, da navedem samo nekaj podatkov, s katerimi smo se seznanili v industriji bombaža »Kosovka«, to je v velikem, modernem in dobro opremljenem podjetju v okolici Prištine. Tam so uporabljali nove pravilnike o delitvi dohodka in čistega dohodka že od 1. maja. Že po nekaj mesecih je analiza pokazala ne le napredek v odnosih znotraj kolektiva, to je boljše sodelovanje med člani delovnega kolektiva — upoštevati moramo, da je to kolektiv, ki ga v ogromni večini sestavljajo žene, deloma Srbkinje, največ pa Šiptarke, Ciganke, Turkinje iz popolnoma vaških področij, daleč proč od vseh industrializiranih središč, ki so pravzaprav šele pred kratkim prišle v industrijo

— ampak je bilo zabeleženo tudi zmanjšanje števila izostankov in to v mesecu maju štirikrat manj kot v aprilu. Prav tako je porasla produktivnost za 20 %, osebni dohodki delavcev pa za 10 %. Tako so prejemki v tej industriji bili že precej blizu prejemkom v slični industriji v Kranju oziroma v naših najbolj tradicionalnih tekstilnih centrih. Tako smo dobili na tem, lahko bi rekli zaostalem področju potrdilo za našo trditev, da je prav za kraje s polproletarsko delovno silo novi sistem izredno stimulativen glede proizvodnosti dela in da pospešuje pravilne in napredne notranje odnose tudi v mladih delovnih kolektivih. Celo na takih nerazvitih področjih, s prevladujočo zaostalo miselnostjo in predsodki je novi sistem odprl edino možnost ter najhitrejšo pot, po kateri bo naša skupnost v celoti odpravila podedovano krivico iz minulosti in se uvrstila, kar je med seboj pogojeno, ne le med socialistične, ampak tudi tehnično najbolj napredne skupnosti.

Slične primere bi lahko navedel še tudi od drugod. To čisto anekdotično ugotovitev sem posebej hotel omeniti kot ilustracijo k vsemu temu o čemer danes razpravljamo in to prav zategadelj, ker moramo pri tem misliti, kaj pomeni podjetje s takšnimi odnosi in v takem okviru, o katerem je govoril moj predhodnik tovariš Kavčič.

Tu se ne bi podrobno spuščal v probleme investicijske izgradnje, ki so problemi za sebe in v probleme zaposlitve delovne sile na teh področjih. Vendar je jasno, da je eno z drugim povezano, zato je taka investicijska politika danes na teh področjih edino smiselna in pravilna. To še posebej gledano skozi zahteve, ki jih pred delovne kolektive postavlja nov gospodarski sistem.

Če naj te bežne ugotovitve za področje izven naše republike vzporejam sedaj z notranjim razvojem v Ljudski republiki Sloveniji in primerjam to z razvojem našega pomurskega področja, potem nam te ugotovitve izrečeno resnico samo potrjujejo. Čeprav so pri prehajanju na novi gospodarski sistem še precejšnja oklevanja in predvsem organizacijske slabosti, ki jih bo treba postopoma odstranjevati in sistem sam še bolj dopolnjevati, nam vendarle že polletni rezultati kažejo, da se je pri nas narodni dohodek v primerjavi z lanskim letom dvignil za 48 %, ali v primerjavi z republiškim povprečjem za 13 %, kar je vsekakor razveseljivo. Naše gospodarske organizacije so vkljub izredno visokemu porastu tistega dela narodnega dohodka, ki odpade na skupnost in ki se pri nas povečuje skoraj še za enkrat toliko in predstavlja 90 % — v Ljudski republiki Sloveniji znaša torej 6 % in predstavlja zato seveda poseben problem — vkljub temu so naše gospodarske organizacije povečale osebni dohodek zaposlenih preko planirane ravni ter zahvaljujoč novemu sistemu razdelile kljub svojemu skromnemu obsegu 200 milijonov čistih dohodkov več kot lani v istem obdobju. Seveda bi na podlagi statistike te stvari lahko še dalje razčlenjeval, želel pa sem samo fragmentarično ilustrirati problem, o katerem se je pri uvajanju novega sistema tako pri nas in morda še bolj v zveznem merilu precej diskutiralo.

Zato je razumljivo, da so pri nas delovni kolektivi v tistih podjetjih, kjer še niso šli na nov sistem delitve dohodka, zahtevali, da se ta čimprej uvede in to ne samo zaradi povečanih osebnih dohodkov, ampak tudi zaradi izboljšanja notranjih odnosov in iz razlogov, ki predstavljajo popolnoma novo kvaliteto v našem celotnem gospodarskem in tudi družbenem razvoju. Ta zahteva naših delovnih kolektivov pa je hkrati tudi najboljša afirmacija tega

novega sistema in dokaz, da se naši ljudje zavedajo, kje je pot k splošnemu in njihovem osebnemu napredku.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Besedo ima ljudski poslanec Jože Slavič.

Jože Slavič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! V polletni analizi gospodarstva Slovenije je navedena tudi ugotovitev, da je v gibanju gospodarstva prišlo do sprememb pri deležu posameznih dejavnosti pri celotnem ustvarjenem dohodku. Najmanj porasta kaže indeks trgovine — 114. Prikaz o udeležbi družbe v dajatvah pa nam kaže za trgovino, da je padla za 11,4. Iz tega sledi, da je kljub zmanjšanju relativne udeležbe za 8,1 položaj za te organizacije boljši, kar se kaže tudi v čistem dohodku gospodarskih organizacij trgovine, ki so letos vzporedno s povečanjem prometa sorazmerno povečale sklade in osebne dohodke. V osnovi je bil ustvarjen pogoj za realnejši položaj kolektivov trgovine v pogojih nove delitve dohodka.

Mislím, da moramo prav zaradi povečanega pomena blagovnega prometa zabeležiti na tem področju pojave, ki v mnogočem ovirajo nadaljnji vpliv novega gospodarskega sistema in ki jih ne opazimo samo na področju trgovskih gospodarskih organizacij. Pri nekaterih od teh pojavov lahko zasledimo zelo nevarne tendence, kot je zavestno omejevanje proizvodnje v nekaterih panogah gospodarstva.

Dva pojava, ki smo ju zabeležili, vzbujata še posebno skrb in sta v škodo nadaljnjemu stabilnemu naraščanju proizvodnje. Predvsem se še vedno preveč ločuje proizvajalca od potrošnika. V tej zvezi imamo opravka s tendencami karteliranja in distributerstva na ožjih ali širših področjih, kar vodi celo do takih pojavov, kot sem jih že omenil, da hočejo iz nekega centra ali po neki skupini ljudi omejevati proizvodnjo. Semkaj spadajo tudi prikriti monopoli v raznih oblikah in taki pojavi, da se na primer uvozi nek proizvod za širši krog potrošnikov, pri tem pa se uredba o servisih in o obveznem dajanju navodil za uporabo teh proizvodov ne upošteva. Za primer naj povem, da jugoslovanski nosilec licence, s katerim je naročnik stroj sporazumno uvozil, ni hotel po uvozu imeti s tem nobene zveze, čeprav je to dolžnost pri uvajanju proizvodnje tega stroja v naši državi pogodbeno z licenco prevzel. Poglejmo samo kakšne so šele podobne pritožbe državljanov, ki kupijo uvožene stroje. Veliko ljudi je zaradi takega ravnanja prepričano, da se tu ne da nič napraviti, ker je določena gospodarska organizacija ali pa neka skupina ljudi gospodar monopolnega položaja.

Z monopolom pa imamo danes opravka v še vedno živi »vezani«² trgovini. Tu ni samo detajlist proti širokemu potrošniku, temveč tudi podjetja med seboj. V proizvodnji in pri zunanji trgovini so primeri, ko izvoznik izkorišča obratna sredstva industrije, ta pa zopet veže prodajo enega proizvoda z drugim. V »vezavi«² je hkrati tudi eden od vzrokov za nekurantne zaloge v trgovini.

Drugo vprašanje, ki je danes glede na pomanjkanje obratnih sredstev še zlasti pereče, pa je naraščanje nekritih zalog v trgovini. Trgovska podjetja so povečala svoje zaloge, čeprav je bil priliv novih kreditov majhen. Deloma so temu krivi pogoji, pod katerimi kredite dobijo. S skromnimi sredstvi se je krpalo, kar se je krpati dalo. Tako je le malo možnosti za lastno udeležbo pri kreditih, kar je pa pogoj za povečanje obratnih sredstev. Pri takem polo-

žaju je pritisk industrije in drugih panog uspešnejši, »vezana« trgovina pa uspeva.

Podatki iz našega okraja kažejo, da so prav panoge kovinske in elektroindustrije ter industrije gradbenega materiala nesorazmerno visoko založile trgovsko mrežo, pri čemer znašajo indeksi celo 150, 165, 144 itd. To bi morda govorilo o nasprotnem, kar sem trdil v zvezi z obratnimi sredstvi, toda dejstvo, da so daljša razdobja v katerih primanjkuje določenih artiklov teh panog, je že pravilo. Pri vrsti proizvajalcev ugotavljamo vse prepočasno preorientacijo na dejansko povpraševanje. To pa je razumljivo pri položaju, da še vedno skoraj polovico prometa na drobno oskrbujejo grosisti. Pri vrsti artiklov, ki so namenjeni predvsem široki potrošnji, drži, da pridejo na trg samo po volji distributerjev — uvoznikov. Zdi se mi, da sta občutek varnosti in lagodnosti raznih monopolistov tako zasidrana, da tudi že javna tribuna pri marsikom več ne zaleže. Groteskno je slišati ob tem pritoževanja zaradi kreditov, tožbe zaradi počasnega obračanja sredstev, naraščanja nekurantnih zalog itd. Ni vsega kriva trgovina na drobno, čeprav tudi tu ni vse v redu. Mislim tudi, da bi prizadeti kolektivi pri poznavanju dejanskega položaja lahko kaj več povedali k takemu stanju.

Še nekaj o »komunski distribuciji«, če naj ta pojav omejim na ozke lokalne vzroke. Razno diriganje surovin in določanje kupcev ali dobaviteljev po lokalnih organih, je prav tako nevarno. Bilo je več prizadevanj, da proizvajalci z dežele najdejo pot do potrošnika v mestu in narobe. Toda naenkrat ni lokalov in pristojni forumi izjavljajo, da so potrebe krite. Da se nekateri proizvodi dobe samo v kraju proizvodnje, je splošno znano. Našim kmetijskim proizvodnim organizacijam v Murski Soboti je trajno intervencijo uspelo obdržati le v primorskem Splitu. Pa še tu so bili že dvakrat pred deložacijo. Drugod se branijo neposrednih stikov brez grosista z izgovorom, češ, če vzamemo od vas, nas bodo bojkotirala komunalna podjetja in komuna. Poznani pa so še drugi načini. Pota iz tega pa so znana: več dejanskega upoštevanja načel novega sistema, pri tem pa naj bo tržišče svobodno in ob enakih pogojih za vse. Več zrelosti tudi pri raznih fiskalnih ukrepih komun v okviru danih pooblastil. Vkljub napakam pa nam kaže tržišče vsaj v osnovnih obrisih tendenco, da pozitivnih gibanj ne bo mogoče ustaviti. Prihajajo pa razočaranja in draga življenjska šola za tiste, ki vztrajajo na starem.

V zvezi z blagovnim prometom bi še omenil značilen pojav, da se je letos zelo dvignil delež blaga iz proizvodnje socialističnega sektorja kmetijskih gospodarstev in kmetijskih zadrug. Samo v našem okraju je delež v realizaciji kmetijskih gospodarstev in kmetijskih zadrug narastel od 800 na 1300 milijonov ali v odstotkih od 30 na 42 v polletju. To je vsekakor pomemben porast. Pri takem stanju se kvalitetno spreminja udeležba socialističnega sektorja v kmetijstvu, ki postaja že skoraj enako pomemben drobnemu proizvajalcu. Sedaj je naša pozornost usmerjena bolj k nadaljnji krepitvi materialne baze socialističnega sektorja kmetijstva. Vendar imamo prav na tem področju opravka z nekaterimi problemi, ki terjajo hitre rešitve na področju blagovnega prometa.

Pri nas smo mnenja, da je za nadaljni razvoj našega kmetijstva prav tako kot proizvajati važno priti čimbolj neposredno na trg s cenanim in dobrim blagom. Zato vkljub pravici, da tudi kmetijstvo oblikuje svojo polno lastno ceno kot panoga, ne pa kot posamezna enota, predstavlja eno glavnih nalog v bližnji prihodnosti, poceni in kvalitetna proizvodnja. Ta pa naj gre do potroš-

nika mimo vseh nevarnosti branjevske miselnosti v posameznih potrošniških centrih, pa bosta potrošnik in proizvajalec zadovoljna. Tudi tu je potreben tisti neposredni kontakt: proizvodnja — potrošnja, kot ga terjajo mnogi za industrijo, ki pa ga kmetijstvu ne bi radi priznali, pa bo hitro konec žalostnih zgodb o dolgi poti blaga. Z različnimi reorganizacijami na zaprtem tržišču ne bomo dosti dosegli, predvsem pa ne s starim načinom dela različnih nakupovalcev. Proizvajalci in potrošniki se morajo med seboj neposredno najti. Samo z razpravljanjem o tem, kdo bo imel licenco do odkupovanja, pri čemer med vrsticami lahko preberemo željo, kdo bo dobil pravico do izkoriščanja obeh, proizvajalca in potrošnika, ne bo nič rešeno.

Ob koncu še nekaj o notranjih problemih v gospodarjenju naših gospodarskih organizacij. Drži, da so naši proizvajalci hitro spoznali, da je novi gospodarski sistem in z njim nova delitev dohodka, pomembna pridobitev. Toda od spoznanja do realizacije je mnogokje trnova pot računice, želja po ohranitvi privilegijev na račun drugih in podobno. Mnogo je tudi strahu pred dejansko delavsko oblastjo v kolektivih. Analize nam kažejo, da so centralistične tendence marsikje še močne in da je dejansko neposredno upravljanje še šibko. Mislim, da je prav razbijanje centralizma dobro sredstvo za odpravo pojavov in tendenc o katerih sem govoril.

Tovariši in tovarišice, iz prepičanja, da je novi sistem delitve dohodka najzanesljivejše sredstvo za nadaljnji zdrav razvoj, se strinjam z ugotovitvami v poročilih.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Kdo še želi besedo? Besedo ima ljudski poslanec Ivan Hercog.

Ivan Hercog: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Poročilo o gibanju gospodarstva v uvodu ugotavlja, da je ob novem gospodarskem sistemu prihajalo do težkoč in problemov na področjih, kjer so se na novo uveljavljali administrativni ukrepi, kot so maksimiranje cen, deligiranje izvoza in uvoza itd. V naši občini lahko na primeru rudnika Mežica najbolje vidimo, kako so zaradi maksimiranja cene svinca nastopile resne težave, ki pa so za letošnji razvoj podjetja imele določene pozitivne posledice. Na prvi pogled se to čudno sliši. Kolektiv je moral namreč rešiti vprašanje obratovanja rudnika v novih pogojih, pri tem pa so prvi izračuni pokazali, da bi rudniku bila potrebna celo več stot milijonska subvencija. Toda s prizadevnostjo je kolektiv letošnji plan proizvodnje za prvih osem mesecev presegel za okoli 6 %, in kar je za nas, ki tam živimo, še posebej razveseljivo je, da so se ob tem preseženem planu v znatnih količinah povečale tudi odkrite rudne rezerve z uvedbo novega načina sledenja. Svinec, ki smo ga bili preje vajeni prodajati le v blokih, ga danes ob teh ukrepih predelamo v najrazličnejše produkte: pločevino, šibre, palice itd., za kar dosega seveda podjetje na tržišču znatno ugodnejšo ceno.

Nadaljnji ukrep je bil v tem, da je podjetje opustilo postranske dejavnosti, kot na primer transport, razne delavnice in podobno. Podjetje je pri tem zmanjšalo število zaposlenih za več kot 200 ljudi, pri tem pa preseгло plan fizičnega obsega proizvodnje za 6,2 %, blagovnega pa za 5,5 %. Res, da so sicer v prvem tromesečju veljale še stare cene in da so se nove uveljavile šele v zadnjih petih mesecih, res je tudi, da bo moral kolektiv premagati še prenekatero težavo, vendar je dejstvo, da jih je danes sposoben že samostojno premagovati.

Pri izvozu pa je problem v tem, da podjetje dobi maksimirano ceno in so tu določene pomanjkljivosti, ki bi jih bilo treba odstraniti, če hočemo zagotoviti potrebno stimulacijo.

Na tem konkretnem primeru sem hotel prikazati, da so novi ukrepi povzročili začetne težave, toda v končnem rezultatu so se vendarle pokazali določeni pozitivni uspehi.

Se eno, dovolite mi, da se na tem mestu zahvalim v imenu prebivalstva mežiške doline Izvršnemu svetu, da je rešen pereč problem povezave doline z ostalo Slovenijo, kar sem na tem mestu pred nekaj meseci iznesel kot kritično.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Besedo ima ljudski poslanec Stane Nunčič.

Stane Nunčič: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Razpravljaj bom o nekaterih značilnostih gospodarstva v prvem polletju leta 1961 ob uveljavljanju novega gospodarskega sistema. Komaj dobrega pol leta je minilo, ko uveljavljamo nov gospodarski sistem in že ugotovljamo vse od posameznih gospodarskih organizacij do komune, da je nov gospodarski sistem vnesel v gospodarstvo bistvene spremembe, ki se pozitivno odražajo v nadaljnjem porastu proizvodnje in krepitvi materialnih sredstev družbenega sektorja gospodarstva, ne glede na nekatere slabosti, ki izhajajo predvsem iz formalnega pojmovanja novih gospodarskih ukrepov.

Če vzamemo za izhodišče, da imajo novi gospodarski ukrepi, ki jih letos uveljavljamo, predvsem za cilj, da vplivajo na krepitev družbene lastnine, na boljše gospodarjenje in na poglobljanje socialistične demokracije, da ustvarijo ali vsaj ustvarjajo čimbolj enake pogoje za gospodarjenje in da vplivajo na izenačenje dinarja, ki ga podjetja plačujejo iz materialnih stroškov, z dinarjem, ki ga uporabljajo iz čistega dohodka, in če upoštevajoč vse to, kritično analiziramo konkretni položaj, bodisi v naši komuni ali pa drugod — saj je situacija skoraj povsod zelo podobna — lahko glede prednosti novega gospodarskega sistema napravimo celo vrsto ugotovitev, ne glede na to, da se pojavljajo tudi nekatere slabosti, ki pa jih bo mogoče odpraviti.

Analize gospodarjenja v prvem polletju letošnjega leta so skoraj povsod pokazale, da je uveljavljanje novih predpisov sprostito vsestransko iniciativo večine članov delovnih kolektivov gospodarskih organizacij povsod tam, kjer so k uvajanju novega sistema pristopili tako, da so k reševanju gospodarske problematike pritegnili celoten delovni kolektiv. Značilno je namreč, da so mnoge gospodarske organizacije ob sestavljanju letošnjega družbenega plana precej pesimistično predvidevale formiranje dohodka. Tako je na primer v naši komuni družbeni plan predvidel v gospodarskih organizacijah precej manj ugodno delitev, kot pa jo je pokazala polletna realizacija. V ilustracijo navajam, da je obseg proizvodnje dosegel nekaj nad 40 % glede na plan, medtem ko je čisti dohodek podjetij dosežen v višini 59 %. Ti uspehi so bili doseženi predvsem zaradi boljšega gospodarjenja, saj so v celi vrsti podjetij občutno znižali materialne stroške ne glede na to, da smo lahko na tržišču opazili celo dvig cen nekaterih surovin, ki jih trošijo podjetja. Ta rezultat smo dosegli, ker se je uveljavil novi sistem nagrajevanja, ki povezuje osebne dohodke vedno bolj s poslovnim uspehom podjetja ter tako mobilizirali slehernega člana v kolektivu, da skrbno in racionalno uporablja proizvodjalna sredstva. Jasno je, da so uspešni rezultati v gospodarjenju doseženi predvsem v tistih podjetjih,

ki so vsebinsko dojeli smisel novega gospodarskega sistema in kjer so že takoj v prvih mesecih letošnjega leta pristopili k izpopolnjevanju organizacije dela, k formiranju ekonomskih enot, k decentralizaciji delavskega upravljanja, skratka, kjer so v praksi skušali čimprej uveljaviti vsebino novih gospodarskih ukrepov in s tem doseči boljše gospodarjenje. Poglobilo se je tudi družbeno upravljanje. Vse to seveda vpliva na krepitev družbene lastnine in hkrati na krepitev temeljev delavskega upravljanja.

Kot sem uvodoma omenil, naj bi novi gospodarski sistem ustvaril čimbolj enake pogoje za gospodarjenje, saj je to med drugim eden glavnih namenov uveljavljanja tega sistema. Če v tej luči analiziramo polletne rezultate, lahko ugotovimo, da že letošnji predpisi o obdavčenju dohodka oziroma bolje o plačevanju prispevka iz dohodka, pomenijo določen napredek. Stimulacija je brez dvoma večja, kot je bila v preteklosti, ne glede na to, da se še marsikje pojavi primer, da je za podjetje izkoriščanje kapacitet rentabilnejše le do določenih meja, da preko teh mej ne povečuje proizvodnje, pa čeprav bi to terjale družbene potrebe. Poseben prispevek iz dohodka, ki je po zakonu uveden samo za letošnje leto, je dejansko precejšnja destimulacija za vsestransko uveljavljanje čim bolj rentabilnega gospodarjenja. Vendar so te stvari znane in je bilo že tudi v našem gospodarskem tisku nanizanih že nekaj primerov, ki nazorno ilustrirajo slabe strani tega predpisa. V splošnem pa lahko ugotovimo, da je nov gospodarski sistem precej bolj izenačil pogoje gospodarjenja, ne glede na to, da ostajajo še nekatere neenakosti, ki pa izvirajo iz načina investicijskih vlaganj v določenem podjetju ali iz kakršnihkoli drugih specifičnih pogojev, kar pa z notnim sistemom ni mogoče rešiti.

Nadalje vse bolj opažamo, da se v vsakem podjetju uveljavlja princip enotne vrednosti dinarja, če ga smem tako imenovati. Ne glede na že obstoječe prispevke iz dohodka je decentralizacija upravljanja, predvsem pa formiranje ekonomskih enot, povzročila, da podjetja vedno bolj varčujejo pri materialnih stroških, kar se v preteklih letih ni dogajalo. Tako se sedaj povsod tam, kjer so že formirane ekonomske enote, stroški vežejo na osebne dohodke, kar povzroča, da v kolektivih razpravljajo o slehernem materialnem izdatku. To pa pomeni družbeno kontrolo predvsem nad tistimi vrstami materialnih stroškov, za katere ni normativov in ki nastajajo v sorazmerju z večjo ali manjšo zavestjo odgovornih ljudi v podjetjih.

Navedeno je torej vplivalo, da smo dosegli take rezultate v gospodarjenju. Slabosti, ki so se pojavljale in katerih je še cela vrsta, pa je mogoče odpravljati le tako, da vsestransko angažiramo vse subjektivne faktorje v podjetjih. Ne glede na navedene pozitivne rezultate opažamo predvsem v zadnjem času, da podjetja prepočasi pristopajo k urejanju sistema nagrajevanja po novih predpisih, pa čeprav imajo ponekod že formirane ekonomske enote in tudi sicer urejeno organizacijo. Precej mlačnosti se čuti pri pripravah za delitev čistega dohodka na sklade in na osebne dohodke. Izgleda, da se marsikje skriva težnja, kako bi čim več rezultatov novega načina gospodarjenja usmerili v povečanje osebnih dohodkov. Tu bo potrebno precej budnosti, tako da bo razmejitev med skladi in osebnimi dohodki pravilna in družbeno ter ekonomsko upravičena, ker sicer lahko pride do raznih odstopanj, ki bi imela neugoden vpliv, ne samo na gospodarjenje v podjetjih, ampak tudi navzven, ker bi lahko prišlo do neutemeljenih razlik v osebnih dohodkih. Poleg tega pa je prav, da zagotovimo krepitev skladov in ne bi bilo pravilno, če bi se sredstva, ki jih

morda ponekod v večji meri zagotavlja nova delitev dohodka, uporabila za osebne dohodke, ne pa za krepitev materialnih temeljev kolektiva oziroma za druge družbene potrebe kolektiva ali komune.

Posebne težave v zvezi s pripravami na sprejem pravilnikov o delitvi čistega dohodka na sklade in osebne dohodke pa nastajajo v manjših obrtnih obratih, kjer nimajo dovolj strokovnega kadra, obrtne zbornice pa jim nudijo premalo ali pa skoraj nobene pomoči. S tem v zvezi nastaja vprašanje, ali so obrtne zbornice v sedanji organizacijski obliki sposobne nuditi majhni obrti tako pomoč, ko se danes vse življenje odvija v okviru komune. Bilo bi prav, proučiti tudi to vprašanje in prilagoditi organizacijo obrtnih zbornic stopnji razvoja, to je formiranju komunalnih obrtnih zbornic.

Tu so navedena le nekatera vprašanja, ki so se pojavila v letošnjem letu v zvezi z uveljavljanjem novih predpisov v našem gospodarstvu. Kompleksni učinek, ki ga bo imel nov gospodarski sistem, pa je še težko videti glede na relativno kratko dobo, saj pol leta nê pomeni veliko. Vendar že dosedANJI rezultati dokazujejo družbeno ekonomsko upravičenost novih ukrepov ter bo potrebno, da si bodo vsi družbeno politični in gospodarski činitelji vsestransko prizadevali za njihovo dosledno uveljavljanje, ker lahko pričakujemo, da bo nov gospodarski sistem dal v prihodnje še boljše rezultate.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Se še kdo javlja k besedi? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem zaključujem razpravo.

Na podlagi poročil in razprave mislim, da lahko ugotovimo, če se skupščina s tem strinja, da je poročilo z nekaterimi pripombami odobreno. Se strinjate s tem predlogom? (Poslanci se strinjajo.)

Prekinjam sejo, ki se bo nadaljevala popoldne ob 16. uri.

(Seja je bila prekinjena ob 13.25 uri in se je nadaljevala ob 16.15 uri.)

Podpredsednik dr. Heli Modic: Nadaljujemo sejo in prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu.

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko ljudski poslanec Martin Zakonjšek prebere odborovo poročilo. — Gej priloge. — Na koncu poročila doda:)

Martin Zakonjšek: Tovariši in tovarišice! Odbor me je pooblastil, da o nekaterih problemih poročam obširneje. Resolucija, o kateri razpravljamo, je dragocen dokument, ki daje smernice, na osnovi katerih bodo lahko družbene, gospodarske in politične organizacije skupno z državljani urejale vprašanja varstva otrok. Je zbir teženj in problemov na tem področju, vendar spričo zgoščene vsebine ne morem podrobno navajati vseh posameznih vprašanj.

Najpomembnejša se mi zdi sprostitev organizacije otroškega varstva in s tem v zvezi uveljavitev samoiniciative državljanov pri urejanju teh vprašanj. Obstajajo tendence, da lahko varstvo otrok pravilno organizirajo samo strokovne službe, vsa ostala skrb za varstvo otrok pa da je neke vrste šušmarstvo. Druge tendence so se pojavile pri tistih državljanih, ki za svoj naraščaj ne čutijo posebne odgovornosti in menijo, da je družba edina poklicana in dolžna, da opravlja funkcijo varstva otrok. Razveseljivo je dejstvo, da je

podobnih tendenc zelo malo in da so naši državljani, strokovne službe in organi družbenega upravljanja večinoma pripravljeni pomagati ter prispevati svoj delež k urejanju teh vprašanj. Mislim pa, da bo treba še precej političnega dela, da se bo k urejanju teh vprašanj vključilo večje število prebivalstva in da bomo tako dosegli večje uspehe.

Večkrat se ne zavedamo, da posredno ali neposredno opravljamo varstvo otrok tudi kadar se ta služba razvija mimo strokovnih služb. Zato resolucija predvideva registracijo vseh obstoječih ustanov in raznolikih porajajočih se oblik otroškega varstva. Osemletka na primer, ki organizira izvenrazredno otroško dejavnost v krožkih, ki s svojo kuhinjo skrbi za prehrano otrok, nudi lahko pri tem delu veliko pomoč. Ta način varstva je lahko zelo pomemben, če je namen tega dela res otroško varstvo in če so za to dejavnost, predvsem za šolske kuhinje, zagotovljena ustrezna sredstva.

Resolucija predvideva nov način financiranja varstvenih ustanov, kar se mi zdi zelo pomembno, kajti sredstva, ki so se doslej zbirala za varstvo otrok iz različnih virov so se razdeljevala kot dotacije ne glede na to, za kaj so bila porabljena. Pomembno je zlasti stališče glede investicij in investicijskega vzdrževanja ter dejstvo, da je za sredstva, ki so namenjena za redno poslovanje določeno, da so njih nosilci lahko državljani sami.

Pomembno je opozoriti tudi na dejstvo, da marsikje v načrte za graditev stanovanjskih naselij oziroma v urbanistične načrte, niso vključeni prostori, namenjeni otroškemu varstvu, kljub dejstvu, da zvezni zakon take prostore predvideva. Niso tudi izjemni primeri, da prostore za varstvo otrok v načrtih sicer predvidijo, vendar jih posamezni investitorji črtajo iz programov ali pa jih že zgrajene odprodajo kot poslovne prostore ali podobno.

Mislim, da bi bilo zato prav, da v prihodnje zavoljo sproščene iniciative, nakazane v resoluciji, odločneje terjamo, naj pri novih gradnjah upoštevajo te potrebe, predvsem pa predvidijo sredstva za take objekte.

Prav gotovo bo treba tudi strokovnim službam posvetiti več pozornosti. Niso izjemni primeri, ko je po iniciativi državljanov varstvena služba že bila organizirana, vendar je inšpekcijski organ oziroma strokovne službe zaradi svoje okorelosti in birokratskih metod niso odobrili in je tako iniciativa državljanov ostala neizkoriščena.

Ker je v resoluciji posebno poudarjena vloga stanovanjske skupnosti pri skrbi za varstvo otrok, se mi zdi prav, da bi občinski ljudski odbori v prihodnje v večji meri prenašali sredstva na stanovanjske skupnosti in s tem razbremenili občinske ali sektorske službe, stanovanjskim skupnostim pa omogočili, da bodo vsaj v nekaterih občinah, razen komunalnih dejavnosti (popravila cest, urejanje zelenic) skrbele tudi za varstvene ustanove svojega območja oziroma jih skupaj z državljani organizirale povsod tam, kjer bo potrebno.

Še posebej želim pri urejanju otroškega varstva poudariti vlogo gospodarskih organizacij. Že iz obrazložitve resolucije, ki jo je predložil Izvršni svet je razvidno, kako velik odstotek mater in žena je zaposlen v gospodarstvu. Prav gotovo je, da te žene in matere ne morejo v polni meri opravljati svojih delovnih nalog, če svojih otrok nimajo preskrbljenih, s tem pa trpi proizvodnja prav gotovo večjo škodo, kot če bi dali določena sredstva za urejanje varstvene službe. Marsikateri kolektivi, v katerih v pretežni meri prevladuje ženska delovna sila, so to potrebo uvideli, tako da že imamo primere, ko so varstveno službo organizirali na ta način. Obstaja pa še vrsta gospodarskih organizacij,

kjer organi samoupravljanja nimajo posebnega posluha za te potrebe in pogosto sredstva raje razdelijo za osebne izdatke, namesto da bi razmišljali o reševanju problematike otroškega varstva.

To so vprašanja, o katerih sem imel namen govoriti. Zaključujem z željo, da bi resolucija obrodila obilo uspeha v občinah in stanovanjskih skupnostih in da bi bila v pomoč vsem prizadevnim državljanom in sleherni pobudi v tej smeri.

Odbor se strinja z amandmajem odbora za prosveto in kulturo, da se v uvodnem delu predloga resolucije na prvi strani črta predzadnji odstavek.

Odbor predlaga, da Ljudska skupščina LRS sprejme predlog resolucije z navedeno spremembo.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo ljudski poslanec Jelka Vrhovšek prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Martin Košir prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Zakonodajna odbora obeh zborov sta skupaj razpravljala o predlogu resolucije in prosim poročevalca, da da skupno poročilo. (Poročevalec obeh zakonodajnih odborov ljudski poslanec Janko Lukšan prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Ali želi predstavnik Izvršnega sveta dati ustno obrazložitev k predlogu resolucije?

Vlado Majhen: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Izvršni svet je predložil Ljudski skupščini LRS resolucijo o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu. Pred tem so obravnavali resolucijo Svet za šolstvo in Svet za socialno varstvo ter ustrezni skupščinski odbori. Vsi so soglašali z mnenjem Izvršnega sveta, da je treba razvijati otroško varstvo po enotnih načelih in vzporedno z družbenim napredkom. Sedaj je resolucija pred Ljudsko skupščino in v imenu Izvršnega sveta predlagam, da jo oba zbora obravnavata in sprejmeta.

V preteklem obdobju se je otroško varstvo reševalo na različne načine. Družbene službe so ga razvijale v skladu s svojimi resornimi nalogami in prizadevanji, pri čemer so se na tem področju doslej uveljavili trije glavni organizatorji: socialne službe, šolstvo in stanovanjske skupnosti. Socialne službe skrbje za mladino brez staršev in za otroke, katerih starši iz kakršnihkoli vzrokov niso sposobni oskrbovati in vzgajati svojih otrok. Socialne službe zbirajo take otroke v posebnih socialnih zavodih. Večji del stroškov za oskrbo in vzgojo otrok plačujejo politično-teritorialne enote.

Šolstvo je razvijalo predvsem zavode za predšolsko mladino in je varstvo otrok upoštevalo le vzporedno, če je dajalo pri sprejemu prednost otrokom zaposlenih staršev. Predšolske ustanove so se financirale kot šole iz proračunov ljudskih odborov, starši pa so plačevali samo stroške za prehrano.

Največji razmah pa so dosegle v zadnjem času kombinirane ustanove za varstvo otrok stanovanjskih skupnosti. V življenje jih je priklicala zaposlenost staršev. Ustanove nudijo varno zatočišče otrokom v času, ko so starši zaradi družbenega dela odsotni z doma, otroci pa brez nadzorstva. V stanovanjskih

skupnostih so razvili zelo raznovrstne oblike otroškega varstva, ki so značilne po tem, da so enostavne in cenejše, po dejavnosti pa celo raznolike. Materialna skrb in skrb za strokovne kadre je skoraj povsod prepuščena le stanovanjskim skupnostim in družinam, od komun pa dobivajo le malo pomoči.

Raznovrstna izhodišča in pojmovanja o otroškem varstvu so povzročila tudi neenotnost v organizaciji varstvenih ustanov. Pri tem je značilno, da so socialne in predšolske ustanove otroškega varstva v materialnih ozirih zahtevnejše od ustanov stanovanjskih skupnosti. Ker so vlagale komune v socialne in predšolske ustanove večja materialna sredstva kakor varstvene ustanove v stanovanjski skupnosti, so se znašle družine v neenakopravnem položaju, kar je povzročilo precej upravičenih kritik. Resolucija skuša odpraviti tako stanje, saj postavlja vse ustanove otroškega varstva v enak položaj in priporoča komunam, da prevzamejo enako obveznost do vseh, s tem pa glede obveznosti plačevanja uslug izenačijo tudi starše z enakimi merili.

Osnovni namen resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu kajpada ni v tem, da odpravimo dosedanje slabosti v otroškem varstvu, temveč v tem, da pospešimo nadaljnji razvoj otroškega varstva, ki zaostaja za dejanskimi potrebami. V temeljnih načelih poudarja resolucija, da je otroško varstvo sestavni del splošnih prizadevanj za družbeni napredek in izboljšanje življenjskih razmer delovnih ljudi. Družbeni napredek in izboljšanje življenjskih razmer delovnih ljudi pa sta odvisna od vključevanja državljanov v čim višje in bolj ekonomične oblike proizvodnega dela.

V naši republiki smo dosegli dokaj visoko stopnjo vključevanja žena v proizvodnjo, kar povečuje materialno osnovo naših družin ter krepí ekonomsko neodvisnost in družbeno enakopravnost žena. Prizadevanje za doseg večje produktivnosti dela pa zahteva od proizvajalcev zbranost pri delu, ter nenehno nadaljnje izobraževanje in izpopolnjevanje. Postavlja se vprašanje, ali lahko zaposleni starši, oče in mati, zadostijo hkrati zahtevam proizvodnje in potrebam družine, to je skrbi za vzgojo otrok. S tem se povezuje še drugo vprašanje, ali lahko starši mirno in zbrano delajo na delovnem mestu, če ni otrokom zagotovljeno varno življenje med njihovim delovnim časom. Pokazalo se je, da starši ne morejo rešiti teh problemov brez družbene pomoči v obliki dobro organizirane varstveno-vzgojne dejavnosti.

Pri organizaciji varstva otrok odklanja resolucija ekstremna stališča, ki se običajno pojavljajo pri reševanju tega problema tako po svetu kot tudi pri nas. Konservativne sile kritizirajo vključevanje žena-mater v proizvodnjo in zahtevajo njihov povratek k družini in k otrokom. Taka prizadevanja lahko najdejo opravičilo samo v izkoriščevalskih družbenih sistemih, kjer družina ne uživa pomoči družbe. Resolucija odklanja tudi drugo ekstremno smer, ki skuša družinsko skrb docela nadomestiti z družbeno in v bistvu osvoboditi družino vsake skrbi za otroka. To stališče odklanjamo, ker se zavedamo, da tak način varstva prikrajšuje otroka za bogastvo emocionalnega življenja, ki ga doživlja v urejeni družini. Resolucija se postavlja na jasno in humano stališče, da mora otrok ostati v družini, družba pa je dolžna ukreniti vse, da bo skupaj z družino zagotovila mladi generaciji pravilno nego in vzgojo. Ne gre torej za kakršnokoli prenašanje odgovornosti za mlado generacijo z družine na družbo ali obratno, temveč za medsebojno pomoč in dopolnjevanje.

V poglavju o činiteljih, ki naj razvijejo otroško varstvo, zavzemajo prvo mesto starši. Resolucija jih vzpodbuja k razvijanju široke iniciative za ustanavljanje varstvenih ustanov za otroke. V mehanizmu našega družbenega

upravljanja imajo vse možnosti, da vplivajo na odločitve organov družbenega upravljanja. Kot proizvajalci lahko postavljajo to vprašanje v delavskih svetih, kot stanovalci in potrošniki pa v stanovanjskih skupnostih, na odločitev komun pa lahko vplivajo na zborih volivcev. Pri tem pa je jasno, da bodo ustvarjali starši najboljše pogoje za delovanje varstvenih ustanov, če bodo nenehno povečevali produktivnost svojega lastnega dela in s tem krepili materialne temelje delavskega samoupravljanja in komune, hkrati s tem pa povečevali tudi svoje osebne dohodke. To jim mora biti osnovno vodilo, sicer njihovim željam in potrebam po otroškem varstvu ne bo mogoče zadostiti.

Ko se obrača resolucija na delavske svete in ljudske odbore, da posvetijo posebno pozornost otroškemu varstvu, jih ne poziva h karitativnemu reševanju družine in otrok, temveč je njen namen jasen:

Prvič — zagotoviti družinam proizvajalcev take življenjske in delovne pogoje, v katerih bodo povečevali produktivnost dela in s tem materialne pogoje za zboljšanje življenjskih razmer v komuni.

Drugič — zagotoviti mladi generaciji zdravo okolje, v katerem se bo pripravljala za dobre proizvajalce in koristne člane naše politične skupnosti.

Ustanove otroškega varstva bodo napredovale le, če bodo ljudski odbori in strokovne službe izpolnili naloge, ki jim jih postavlja resolucija. Le-te pa so: otroško varstvo je treba vključiti v programe komunalnega razvoja, povečevati je treba materialno podlago stanovanjski skupnosti, strokovne službe morajo nesebično pomagati otroškemu varstvu z vzgojnimi, socialnimi in zdravstvenimi uslugami. Zlasti bo potrebno usposabljanje strokovne in laične kadre za delo v teh ustanovah. Osnovni pogoj za nadaljnje uspehe pa je koordinirano delo vseh teh činiteljev, katerim naj načeljujejo stanovanjske skupnosti in komune. Cepitev sil ob današnjih velikih potrebah bo povzročala le težave pa tudi počasnejše napredovanje.

Da bi pospešili razvoj otroškega varstva, priporoča resolucija najrazličnejše oblike. Med njimi so prav gotovo take, ki ne bodo zahtevale niti od družbe niti od staršev velikih materialnih sredstev. Prav to dejstvo so ljudski poslanci posebej podčrtali, ko so v odborih Ljudske skupščine obravnavali predlagano resolucijo. Ljudski poslanci so zlasti kritizirali gradnje, ki zaradi dragega vzdrževanja zavirajo zanimivo in pestro življenje v varstvenih ustanovah. Sodimo, da bo mogoče zagotoviti smotrno gradnjo bodočih ustanov otroškega varstva predvsem na ta način, da bodo tudi te ustanove temeljile na načelih družbenega upravljanja in da bodo delovale kot samostojne družbene ustanove s svojimi dohodki, tako da ne bodo več proračunske ustanove.

Doslej je zaviralo ustanavljanje ustanov otroškega varstva tudi pomanjkanje strokovnega kadra. Povsem razumljivo je, da nam bo takega kadra v prihodnje še bolj primanjkovalo, če pričakujemo razširitev varstveno-vzgojne službe. Resolucija nakazuje tako rešitev, da bi se v to dejavnost vključevali tudi starši in državljani kot družbeni delavci.

To vključevanje je koristno iz več razlogov.

Prvič — na ta način lahko širimo omrežje varstvenih ustanov, ne da bi bili odvisni od tega, kdaj bomo izobrazili zadostno število strokovnih kadrov.

Drugič — nove strokovne kadre lahko izobražujemo iz vrst laikov, ki bodo pokazali posebno veselje in uspehe za to delo.

Tretjič — starši lahko s prostovoljnim delom nekoliko pocenijo usluge varstvenih ustanov.

Četrtič — z družbenim delom v teh ustanovah si bodo pridobivali starši izkušnje v vzgojnem delu, ki jih bodo lahko koristno uporabljali v družinski vzgoji, saj je končno vendarle naš namen, da se starši določen čas ukvarjajo z vzgojo mladine.

Pred ljudskimi odbori je naloga, da vsem tem kadrom strokovno pomagajo in da ustvarijo pravilne odnose med strokovnimi kadri in družbenimi delavci. Če se je med strokovnimi delavci pojavil preplah, misleč, da v teh ustanovah niso več potrebni, potem je to znamenje, da ali ne vidijo perspektive, ki se jim prav sedaj odpira na tem področju, ali pa je to izraz pretirane in primitivne ekonomizacije v teh ustanovah, ki bo lahko povzročila škodo pri vzgojnem delu.

V uvodu sem omenil, da je bilo financiranje otroških varstvenih ustanov doslej dokaj različno, zaradi česar je obstojala med njimi tudi dokajšnja neenakost. Da bi odpravili tako stanje in da bi ustvarili enake pogoje za vse ustanove otroškega varstva, predlaga resolucija naslednjo rešitev:

Prvič, da ustanovitelj preskrbi sredstva za gradnjo, opremo, investicijsko vzdrževanje in amortizacijo. Vsi ti elementi naj bi sestavljali enotno osnovno družbene pomoči vsem ustanovam otroškega varstva.

Drugič, vsi drugi stroški, ki izvirajo iz dejavnosti ustanove, pa naj se zaračunavajo staršem kot cena za usluge, ki jih daje ustanova njihovim otrokom. Vse usluge se morajo kajpada zaračunavati po dejanskih ekonomskih cenah.

S tem se pojavlja vprašanje ali bodo mogli vsi starši plačevati dejanske cene uslug. Zavedamo se, da nekateri starši, zlasti tisti, ki imajo več otrok, tega verjetno ne bodo zmogli. Rešitve pa ne vidimo v tem, da bi zaradi tega usluge varstvenih ustanov znižali na najnižjo zmožljivo mero, temveč v tem, da takim staršem pomagamo s socialno pomočjo, ki pa je ne nudi varstvena ustanova, kar mora dobiti dejanske stroške povrnjene, temveč naj se socialna pomoč dodeljuje staršem iz družbenih sredstev, ki so za to namenjena.

Resolucija o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu je zgrajena na dosedanjih izkušnjah v tej dejavnosti. Te izkušnje in pa nove možnosti za njen nadaljni razvoj, ki nastajajo v pogojih komunalne graditve ter samouprave državljanov, odpirajo perspektive za hitrejši in uspešnejše reševanje teh problemov, kar je pglavitni namen te resolucije.

Predsednik dr. Heli Modic: Prehajamo na obravnavo. Kdo želi besedo? Besedo ima ljudski poslanec Marija Vild.

Marija Vild: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Predložena resolucija o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu nedvomno predstavlja pomembno napotilo za hitrejše reševanje problemov otroškega varstva. Iz priložene dokumentacije je razvidno, da se krog oskrbovancev iz leta v leto veča, verjetno pa v teh številkah niso zajete vse oblike varstva, ki jih organizirajo stanovanjske skupnosti, Društva prijateljev mladine, ponekod pa tudi že vaše skupnosti.

Četudi je število varovancev naraslo, je v varstvenih ustanovah zajetih le nekaj nad 3% vseh otrok. Če upoštevamo, da je v Sloveniji med vsemi zaposlenimi že okrog 40% žensk, vidimo, da je prav na tem področju še premalo storjenega. Kljub velikim finančnim težavam, v katerih so se znašle komune z manj razvitim gospodarstvom, ko so začele reševati najprej probleme proiz-

vodnih kapacitet, pozneje šolstva in zdravstva, bi se dalo tudi na področju varstva otrok več storiti, če bi v organih oblasti in upravljanja bilo več žena, katerim so ti problemi bližji. Po večjih mestih in industrijskih središčih je kar precej vrtec in kombiniranih ustanov, ki se prilagajajo potrebam družine tako glede prehrane, kakor tudi glede celodnevne varstva. Vzdrževanje teh ustanov je marsikje težavno. Toda, kakor je nesprijemljiva težnja nekaterih staršev, da naj bi ljudski odbori krili vse stroške varstvenih ustanov, tako z druge strani nimajo vsi starši enakih možnosti za plačevanje prispevkov.

Novi gospodarski sistem in načela o razdeljevanju osebnih dohodkov odpirajo tudi na tem področju širše možnosti. Še vedno pa ostaja težavnejše reševanje otroškega varstva v kmetijskem okolju. Velika kmetijska gospodarstva imajo tudi več medsebojno oddaljenih delovišč, in je zaradi tega odpiranje nujno potrebnih ustanov onemogočeno. Isti problem je tudi na vasi, kjer že sicer, posebej pa še zaradi odhoda moške delovne sile v industrijo, precejšen del bremen prevzema žena, ki se tako prezaposlena ne more dovolj posvetiti varstvu in vzgoji otrok.

V obeh primerih je mnogo težje organizirati varstvo v kakršnikoli obliki. Verjetno bi se bolj obnesle oblike, ki še niso ustaljene, se pa v praksi že pojavljajo. To je varstvo pri drugih družinah, posebno organizirane sobe, v poletnih mesecih pa igrišča, kjer opravlja nadzorstvo nad večjim številom otrok laik. Tu seveda ni govora o kakem večjem vzgojnem učinku, vendar je zaposlena mati med delom vsaj brez skrbi, kar je že tudi precej. Za začetek taka oblika zadovoljuje. Pokazala pa nam bo kakšne so potrebe okoliša, da se organizira vzgojno-varstvena ustanova, v kateri bi delali strokovno usposobljeni ljudje.

Več bi kazalo storiti za usposabljanje laičnega kadra, ki že dela v takih ustanovah, ki jih organizirajo posamezni hišni sveti. Tem ljudem bi bilo treba omogočiti, če že ne enoletno šolanje, pa vsaj več krajših seminarjev, na katerih bi si pridobili primerno znanje.

Veliko smo pridobili s prenosom varstvenih ustanov iz prosvetnega resora na ljudske odbore in v sedanji fazi naprej na stanovanjske skupnosti. Morda so s tem prenosom te ustanove izgubile nekaj vzgojnega aspekta, pridobile pa so na primernejših oblikah, kot so to kombinirane ustanove, kjer se lahko v isti ustanovi zberejo vsi otroci določene družine in je za njo organizirana tudi primerna prehrana. Ženi - proizvajalki se s tako obliko varstvene ustanove zelo pomaga.

Organiziranje kakršnihkoli oblik mora biti elastično. Prilagajati se mora potrebam družin v določenem okolišju, ker le tako lahko računamo na večjo pripravljenost staršev na sodelovanje, kakor tudi pri sofinanciranju. Proračuni naših komun se često iz objektivnih razlogov zmanjšujejo, kot na primer letos, z obvezno rezervo. Praksa nam je že v mnogih primerih pokazala, da gospodarstveniki kadar v komuni pretresajo prioritetni red investicij, potiskajo prav investicije s področja družbenega standarda na zadnje mesto. To pa ni prav. Prav zaradi tega je resolucija toliko pomembnejša in upam, da bo pripomogla k temu, da bodo tudi na področju varstva otrok realizirane postavke v perspektivnem družbenem planu. Upoštevati moramo, da je varstvo otrok družbena skrb in ne »sociala«, da je to del družbenega samoupravljanja ter sestavni del socialistične družbene ureditve in skrbi za človeka.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Želi še kdo besedo? Besedo ima ljudski poslanec Marija Zupančič.

Marija Zupančič: Družbena pomoč družini postaja spričo visokega odstotka zaposlenih žena, pa tudi spričo novega načina življenja, ki ga poraja hitra industrializacija, z vsakim dnevom bolj potrebna in nepogrešljiva. Dokument, ki ga danes sprejemamo, je po vsebini in obliki odraz sedanje stopnje razvoja komunalnega sistema in odraz zaupanja komunalnim organom in staršem, da bodo s pravilnim vrednotenjem ustanov za otroke dalje razvijali in izboljševali družbene oblike dela z otroci kot pomoč družini.

Iz materiala, ki je priložen resoluciji, je razvidno, da je prispevek staršev v strukturi celokupnih stroškov varstveno-vzgojnih ustanov kot najvišje organiziranih oblik pomoči družini, po podatkih iz leta 1959 razmeroma nizek — 26 %. To izhaja od tod, ker je bilo doslej v navadi, da so ljudski odbori kot ustanovitelji poleg investicij in investicijskega vzdrževanja krili tudi v celoti stroške strokovnega osebja, ponekod pa so dajali še večje subvencije.

Ta sistem pa se je začel rušiti, ko se je z nastankom in razvojem stanovanjskih skupnosti na novo razmahnilo ustanavljanje igrišč, domov igre in dela in drugih ustanov za otroke ter razne oblike dela z otroki. Nenadoma smo imeli dve vrsti ustanov, ene, ki so prejemale velike subvencije družbe in druge v stanovanjskih skupnostih, ki so jedva životarile. Zdaj smo sredi procesa, ko prevzemajo stanovanjske skupnosti vse ustanove, da bi bile na ta način tesneje povezane s terenom. Razlike pa so ponekod še ostale. Povsod na terenu razmišljajo o potrebi, da se materialna udeležba staršev poveča, da bi mogli z družbenimi sredstvi širiti omrežje in izboljševati delovne pogoje v sedanjih ustanovah, ki so ponekod res tako zasilne, da težko govorimo o možnosti organiziranega vzgojnega dela in o tem, kar je zapisano v drugi točki temeljnih načel resolucije, da je namreč naloga družbenih oblik varstva otrok tudi v tem, da smotrno aktivizira otroke zmogljivosti in okolje. Čeprav je formiranje sredstev za otroške varstvene ustanove zelo pomembno vprašanje, pa bi ne smeli pri tem zapostaviti širino varstveno-vzgojnega dela, ki zajema mnoge oblike dela z otroki, prav tako pa tudi ne kvalitete dela v otroško-varstvenih ustanovah ali drugih oblikah dela z otroki.

Glede financiranja je potrebna pravilna presoja plačilne zmogljivosti staršev, pa tudi presoja njihove zavesti. Prav tako je potrebna pravilna ocena vrednosti dobro organiziranega otroškega varstva za družbo. Pomembna je zato, ker pripomore, da se starši, razbremenjeni skrbi za otroke, lahko intenzivneje posvečajo delu v proizvodnji, ker organizirano varstvo preprečuje, da bi otroci zašli na stranpota, kar se pozneje tudi z velikim denarjem ne da več popraviti.

Ko je dal Izvršni svet v obravnavo resolucijo o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu, sodim, da tega ni storil samo in predvsem zato, ker je treba na novo urediti financiranje, ampak predvsem zato, da bi to problematiko vsestransko osvetlil in da bi sprejetje resolucije pripomoglo k hitrejši rasti družbenih oblik skrbi za otroke. Zato bi bilo zelo zgrešeno, če bi njen smisel omejevali in ga celo uporabljali samo za reševanje enega vprašanja. To zlasti poudarjam, ker ponekod na terenu razpravljajo v tem in samo v tem smislu.

Ob tej priložnosti bi posebej rada poudarila važnost skrbi za vedno boljšo vsebinsko raven otroških ustanov pri oblikah dela z otroki. Tudi na to področje vse bolj prodira miselnost in spoznanje, da mora biti cena uslug odvisna od njihove kvalitete. Kolikor bolj bodo sami starši pritegnjeni tudi k vzdrževanju

ustanove, toliko bolj se bodo sami zanimali tudi za kvaliteto uslug ali obratno, kolikor boljše bodo usluge, toliko laže bo postavljati cene.

V tej smeri bo novi način financiranja gotovo deloval zelo pozitivno. Seveda pa ne bo mogoče vse krivde za slabo strokovno delo z otroki prevaliti izključno samo na vzgojno osebje. Videti in primerjati je treba tudi materialne pogoje, v katerih posamezne ustanove delajo, in je treba družbeno pomoč usmeriti tudi v izboljšanje prostorov, opreme, učil, vzgojil in podobno.

Družbeni delavci, ki delamo na vzgojnem področju, pričakujemo, da bodo resolucijo na terenu pravilno razumeli in da bo delovala vsestransko vzpodbudno, kot je to tudi njen namen.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Besedo ima ljudski poslanec Francka Bevk.

Francka Bevk: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Skrb za človeka mora biti osnovna in vodilna težnja družbe. Mnogo smo storili za boljše delovne pogoje in za zaščito delavcev v tovarni. Potrebna pa je nenehna skrb ne samo za sedanji rod, ampak tudi za zdrav telesni razvoj mladega rodu, iz katerega raste nova generacija bodočih proizvajalcev. Zaposlenost se veča iz dneva v dan, s tem pa nujno raste zaposlenost mater, pada pa možnost, da bi matere same mogle ves čas bedeti nad otroki. Nujno je, da vsaj delno odvrzemo skrb za otroke z ustanovami otroškega varstva v raznih oblikah. Nekoč so samo bolje situirani starši pošiljali otroke v otroške ustanove, danes pa morajo biti otroške ustanove sestavni del socialistične vzgoje. Zato moramo vrata v otroške ustanove na široko odpreti vsem otrokom.

Dokler ne bo mogoče v kraju ali rajonu urediti sodobne otroške ustanove, bi vpeljali enostavnejše in cenejše oblike otroškega varstva. Pri gradnji novih stanovanjskih blokov že mislimo in načrtujemo gradnjo garaž za avtomobile, pri tem pa ne mislimo tudi na otroške prostore in igrišča. Ker pa so za otroke dvorišča med bloki pretesna, si prostor za igrišča izberejo na prometni cesti — ali ni nujno, da pride do prometne nesreče? Tistim, ki jim še ne moremo nuditi moderne varstvene ustanove, uredimo vsaj skromne čiste sobe v bloku ali v sklopu stanovanjskih hiš, kjer se bodo pod nadzorstvom strokovne osebe lahko brez skrbi igrali. Zraven naj bo še soba za šolske otroke, kjer bi pod nadzorstvom delali naloge med tem, ko so njihovi starši zaposleni.

V naši občini je več kot 7300 zaposlenih v industriji in od tega nad polovico žena. Iz tega sledi, da sta večinoma oba starša zaposlena. Predšolskih in šolskih otrok, katerih starši so zaposleni, je nad 2000. V občini pa imamo le dva otroška vrtca s kapaciteto 90 otrok. Lahko si zamislimo, koliko otrok je brez nadzorstva in prepuščeno cesti. Misliti je treba tudi na njihovo prehrano. Zato so tudi ti otroci slabše vzgojeni, manj oskrbovani in dosegajo v šoli po večini slabše uspehe. Ta problem je prav tako pereč, če ne še bolj, na kmetijskih družbenih obratih, in to ne samo varstvo otrok, temveč tudi prehrana. Občinski ljudski odbor predvideva v petletnem planu gradnjo novih ustanov otroškega varstva za potrebe v komuni. Vendar naj gospodarske organizacije, stanovanjske skupnosti, društva prijateljev mladine, druge družbene organizacije in starši sami ne čakajo samo na to, kar predvideva komuna.

Pomembno vlogo pri ustanavljanju vseh oblik otroškega varstva naj bi v industrijskih krajih imela podjetja. Ta gradijo stanovanja za svoje delavce, obenem pa naj bi gradila tudi otroške domove, oziroma prostore za otroke

delavcev, ter jim nudila varstvo in to v okviru svojih možnosti. Če pogledamo sklad pri našem občinskem ljudskem odboru, v katerega se natekajo sredstva gospodarskih organizacij za stanovanjsko izgradnjo, vidimo, da bi lahko resneje reševali probleme otroškega varstva, saj znaša ta sklad 140 milijonov dinarjev. Zavedati se moramo: če bi starše, zlasti pa zaposlene matere, med delom rešili skrbi za otroke, bi se lažje usposabljale na delovnem mestu, kar je za razvoj proizvodnje neogibno. S tem bi storilnost dvignili.

V vseh stanovanjskih skupnostih naj vstavijo v program ustanovitev potrebnih ustanov za otroško varstvo. Pri tem naj predvsem sodelujejo starši, ki so še zlasti odgovorni za varstvo otrok. Vem, da pomeni vsaka taka ustanova veliko finančno obremenitev, vem pa tudi, da se bo vsak dinar, ki ga bomo vložili v to dejavnost, bogato obrestoval. Vzgojili bomo zdrave otroke, s pravičnimi odnosi do ljudi in skupnosti, razbremenili bomo zaposlene starše, zlasti zaposlene matere ter bomo dvignili storilnost dela, ker bodo starši v miru opravljali svoje delo. S tem, da bodo otroci pod nadzorstvom, bomo preprečili marsikatero prometno nesrečo, katere žrtev bi sicer bili otroci. Zato je nujno, da pri investiranju novih gradenj damo prioriteto potrebam otroškega varstva.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Želi še kdo besedo k tej točki dnevnega reda? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem razpravo in dajem predlog resolucije na glasovanje. Kdor je za predlog resolucije, naj prosim dvigne roko? (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala! Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je resolucija o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu soglasno sprejeta.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o ustanovitvi komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije.

Pismeni predlog je bil poslancem razdeljen in predlagam, da ga ne beremo. Se s tem predlogom strinjate? (Poslanci se strinjajo.)

Prosim predstavnika skupine poslancev tovariša Franca Kimovca, da predlog obrazloži.

Franc Kimovec: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Skupina 21 poslancev, ki so podpisali osnutek odloka, ki je pred vami, je predložila predsedniku Ljudske skupščine LRS ta osnutek odloka o ustanovitvi komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije ter osnutek odloka o izvolitvi predsednika, tajnika in članov republiške komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije. Podpisniki smo želeli, da o tem predlogu razpravlja skupščina že na tej seji, ker smatramo, da je zadeva precej nujna.

To svojo pobudo utemeljujemo s tem, da je z odlokom Zvezne ljudske skupščine z dne 3. decembra 1960 ustanovljena Zvezna komisija za ustavna vprašanja s svojim dosedanjim delom že prispevala k temu, da so se izoblikovali pogledi glede osnovnih načel za ustavno ureditev družbenih razmerij v republiki. Smatramo, da je tako mogoče pristopiti k sistematičnemu delu za pripravo besedila za novo republiško ustavo.

Naloga republiške komisije bo, da pripravi osnutek nove republiške ustave na osnovnih načelih Zvezne komisije, vendar pa povsem samostojno. Menim, da podrobno opisovanje naloge, ki jo bo morala opraviti komisija, ni potrebno,

zlasti ne zaradi tega, ker sodimo, da tovariši ljudski poslanci poznajo vsebino razgovora, ki ga je pred dvema mesecema imel za javnost predsednik Zvezne komisije za ustavna vprašanja tovariš Edvard Kardelj, in je razgovor bil objavljen v »Borbi« in v naših časopisih. Njegove misli o temeljnih izhodiščih naše nove ustave so vzbudile pri naših delovnih ljudeh širok interes in bogate razprave, kar vse terja nadaljno obdelavo načetih vprašanj. Zato sodim, da je prav, če naša Ljudska skupščina izvoli republiško komisijo za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije.

Predlagamo, da bi komisija štela 31 članov, vključujoč v to število predsednika in tajnika. Njeni člani so v glavnem ljudski poslanci, nadalje družbeno politični in znanstveni delavci, poleg tega pa so zastopani tudi predstavniki narodnih manjšin. Komisija je z odlokom pooblaščen, da pritegne k delu tudi posameznike, kakor tudi ustanove in institute za posamezna področja. S tem smatram, da je utemeljitev naše pobude zadostna.

Predlog za sestavo komisije pa je naslednji: za predsednika predlagamo tovariša Miho Marinka, za tajnika dr. Joža Vilfana, za člane pa Milana Apiha, Viktorja Avblja, Majdo Bojc, Toneta Boleta, Rudija Čačinoviča, dr. Josipa Globevnika, dr. Jožeta Goričarja, Jožeta Ingoliča, Rika Jermana, Staneta Kavčiča, Borisa Kraigherja, Vlada Krivica, dr. Sonjo Kukovec, dr. Gorazda Kušaja, Franca Leskoška, Staneta Markiča, dr. Helija Modica, Jožeta Pernuša, Franca Popita, dr. Miho Potočnika, Mitjo Ribičiča, Francko Strmole-Hlastec, dr. Maksa Šnuderla, Plinia Tomasina, Vido Tomšič, Aleksandra Töröka, Josipa Vidmarja, Janeza Vipotnika in Borisa Zihlerla.

Podpredsednik dr. Heli Modic: Na osnovi 34. člena poslovnika predlagam, da obravnavamo predlog odloka kot nujen, brez prejšnje obravnave v odborih oziroma v komisijah. Se skupščina s tem predlogom strinja? (Poslanci se strinjajo.)

Ker se skupščina s tem predlogom strinja, prehajamo takoj na obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujemo obravnavo in prehajamo na glasovanje o predlogu odloka o ustanovitvi komisije za pripravo osnutka nove ustave. Kdor je za predlog tega odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala! Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Sedaj dajem v razpravo še predlog skupine poslancev o sestavi te komisije, ki ga je v imenu skupine poslancev dal France Kimovec. Želi morda glede tega predloga kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, preidemo na glasovanje o sestavi komisije. Kdor je za predlagani sestav komisije, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je skupščina soglasno sprejela odlok o ustanovitvi komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije in izvolila njene člane.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov.

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za organizacijo oblasti in upravo ljudski poslanec Nerino Gobbo prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca obeh zakonodajnih odborov, da da poročilo. (Poročevalec obeh zakonodajnih odborov ljudski poslanec Ivan Ros prebere poročilo obeh odborov. — Glej priloge.)

Želi morda predstavnik Izvršnega sveta predlog odloka ustno obrazložiti? (Ne.)

Prehajamo na obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog tega odloka, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala! Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov soglasno sprejet.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na sklepanje o razrešitvi in izvolitvi sodnikov.

Prosim poročevalca odbora za volitve, da da poročilo. (Poročevalec odbora za volitve ljudski poslanec inž. Vilma Pirkovič prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi morda predstavnik Izvršnega sveta predlog sklepa še ustno obrazložiti? (Ne.) Če ne, dajem predlog v obravnavo. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem dajem sklepa, da se razreši Savo Šifrer kot sodnik Okrožnega sodišča v Ljubljani in da se izvoli za sodnika Okrožnega sodišča v Murski Soboti Ladislav Pentek ter za sodnika Okrožnega sodišča v Novem mestu Stanislav Prijatelj, na glasovanje. Kdor je za ta predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala! Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog sklepa soglasno sprejet.

S tem je dnevni red skupne seje izčrpan in zaključujem 21. skupno sejo. Ločeni seji obeh zborov bosta po krajšem odmoru.

Seja je bila zaključena ob 17.10 uri.

22. seja

(23. novembra 1961)

Predsedoval: Miha Marinko, predsednik
Ljudske skupščine LRS

Tajnik: dr. Miha Potočnik

Začetek seje ob 10.20 uri.

Predsednik Miha Marinko: Začenjam 22. skupno sejo Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev.

Svojo odsotnost so opravičili naslednji ljudski poslanci Republiškega zbora: inž. Štefka Lorbek, Anton Peternel, Ivan Rančigaj, Štefan Gyöfi, Ivan Videnič, Tine Lah, dr. Heli Modic in Franc Šušteršič ter iz Zbora proizvajalcev: Mara Fras, Jože Knez, Viktor Pintarič, Milan Ogris, Ernest Tramšek, Ivan Novak, Ivan Knez in Anton Pirc.

Prosim tajnika, da prečita zapisnik zadnje skupne seje. (Tajnik dr. Miha Potočnik prebere zapisnik 21. skupne seje.) Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, menim, da je zapisnik odobren.

Izvršni svet predlaga, naj bi na skupni seji obravnavali predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva in priporočilo o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Ljudski republiki Sloveniji.

Predsednik Višjega gospodarskega sodišča LRS je predložil poročilo o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leto 1960 in 1961, ki sta ga obravnavala že oba odbora za gospodarstvo in predlagala, naj se to poročilo obravnava tudi na skupni seji obeh zborov.

Razen tega obstoji predlog, naj bi na skupni seji poslušali obrazložitev k predlogu zakona o gozdovih. Sklepati je treba tudi o razrešitvi in izvolitvi sodnikov. Administrativni odbor Ljudske skupščine pa bo dal svoje poročilo.

Glede na to predlagam za današnjo sejo tale dnevni red:

1. obravnava in sklepanje o predlogu resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva;

2. obravnava in sklepanje o predlogu priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Ljudski republiki Sloveniji;

3. obravnava poročila Višjega gospodarskega sodišča LRS o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leto 1960 in 1961 in sklepanje o predlogu resolucije;

4. obrazložitev k predlogu zakona o gozdovih;

5. obravnava in sklepanje o razrešitvi in izvolitvi sodnikov;

6. poročilo administrativnega odbora Ljudske skupščine.

Je morda še kak dodaten predlog k dnevni red? (Ne javi se nihče.) Če ne, ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet.

Pismenih poslanskih vprašanj ni, razen če je morda kakšno ustno vprašanje? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva.

Prosim poročevalca odbora za zdravstvo in socialno politiko, da da poročilo. (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko, ljudski poslanec Albin Jensterle, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za organizacijo oblasti in upravo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za zdravstvo in socialno politiko, ljudski poslanec inž. Pepca Perovšek, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim še poročevalca obeh zakonodajnih odborov, da prebere skupno poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, ljudski poslanec Franc Treven, prebere skupno poročilo. — Glej priloge.)

Zeli predstavnik Izvršnega sveta dati še ustno obrazložitev?

Ada Krivic: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Nagel družbeni razvoj, predvsem krepitev družbene materialne baze ter vedno večje uveljavljanje širokega mehanizma družbenega samoupravljanja v komuni, ustvarja pogoje, da se skrb za človeka, ki je naša temeljna družbena naloga, izvaja hitreje in uspešneje. Ugotoviti moramo, da je doslej socialno varstvo kot del socialne politike iz objektivnih, deloma pa tudi iz subjektivnih razlogov, zaostajalo za razvojem drugih družbenih služb ter za splošnimi družbenimi potrebami in gospodarskimi možnostmi naše družbe. Socialnemu varstvu je poverjena poleg splošne skrbi za človeka še posebna skrb za tiste državljane, za katere ne zadoščajo splošni ukrepi, ampak potrebujejo posebne družbene pomoči. V preteklem obdobju so se v glavnem uspešno izvajale vse splošne naloge socialnega varstva na temelju obsežne zvezne in republiške zakonodaje, ki jo dopolnjujejo v poslednjem času še naslednji novi republiški zakoni: zakon o višji šoli za socialne delavce, zakon o rejništvu, zakon o izvajanju strožjega nadzora nad mladoletnimi prestopniki in zakon o socialnih zavodih.

Posebno pomembna vzpodbuda za nadaljni razvoj je nedvomno tudi resolucija Ljudske skupščine LRS o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu. V Sloveniji sicer še nimamo temeljnega zakona za področje socialnega varstva. Prav zato pa je danes predložena resolucija izredno pomembna za usmerjanje in za nadaljnji razvoj socialnega varstva kot družbene službe v komuni.

Osnovni namen te resolucije je ustvariti take pogoje, da bi bilo družbeno varstvo bolj učinkovito ter da ne bi zaostajalo za dejanskimi potrebami in možnostmi. Dosedanji, pretežno upravni način reševanja socialnih nalog v komuni ne ustreza več ekonomskemu in družbenemu potencialu naših občin in družbe kot celote ter zahteva kvaliteten premik v razvoju socialnega varstva s tem, da se v to delo vključi celoten mehanizem komune tako, da bo socialna služba razširila in poglobila svoje delo ter postala bolj učinkovita kot doslej. Poleg dosedanjih pretežno kurativnih posegov, to je družbenega varstva otrok in odraslih, ki ga narekujejo občinski, republiški in zvezni predpisi, predvi-

deva resolucija razširitev socialnega dela predvsem na odstranjevanje vzrokov za nastanek negativnih socialnih problemov, to je hitrejše razvijanje socialne preventive.

Nagli razvoj našega gospodarskega in družbenega življenja vnaša velike spremembe v strukturo prebivalstva, v odnose med ljudmi in predvsem v odnose v družini, kar vse poraja vrsto novih socialnih nalog, ki postajajo v naših pogojih stvar vsakodnevne skrbi različnih družbenih činiteljev v komuni, tam kjer občan in njegova družina živi in dela. Ta vprašanja pa je mogoče uspešno reševati le v okviru stanovanjskih in krajevnih skupnosti ter gospodarskih organizacij ob sodelovanju družbenih in strokovnih organizacij in ustanov, torej preko razvitega mehanizma družbenega samoupravljanja ter neposrednega sodelovanja in odločanja občanov samih.

Zato resolucija poudarja, da je komuna s svojimi samoupravnimi organi in družbenimi službami organizator in kordinator vseh naporov naše družbe v skrbi za človeka, ne pa zgolj neposredni izvrševalec številnih predvsem kurativnih nalog, ki pripadajo ljudskim odborom po pozitivnih predpisih. Komune naj torej na področju socialnega varstva vodijo bolj sistematično politiko kot so jo to doslej. Med činitelji, ki naj razvijejo socialno delo, so v prvi vrsti stanovanjske in krajevne skupnosti, s pomočjo katerih se lahko najbolj življenjsko in uspešno rešujejo vsakdanja vprašanja občanov in njihovih družin in kjer je mogoče razviti njihovo neposredno sodelovanje do najvišje mere.

Stanovanske in krajevne skupnosti so doslej v znatni meri razvile komunalno in različno servisno dejavnost in dosegle lepe uspehe pri uveljavljanju raznih oblik otroškega varstva, predvsem kot družbeno pomoč zaposlenim staršem, dočim so ostali vidiki socialnega dela še nerazviti. To so predvsem zaščita bolnih, starih, preventivna zaščita mladoletnikov, skrb za borce in žrtve fašističnega nasilja, skrb za invalidne in dela manj zmožne osebe in številna druga vprašanja, katera ne more danes reševati občan sam v okviru svoje družine in potrebuje splošno družbeno pomoč. Stanovanske skupnosti sicer dobro poznajo stanje in probleme na svojem področju, primanjkuje pa jim kadra in materialnih sredstev, zato se vsa njihova dejavnost omejuje predvsem na posvetovalno vlogo, kot pomoč socialno-upravnim organom ljudskega odbora pri reševanju konkretnih socialnih nalog.

Resolucija priporoča komunam, naj usposobijo stanovanjske in krajevne skupnosti s tem, da jim nudijo zlasti vsestransko kadrovsko, materialno in strokovno pomoč. Nekatere komune že imajo pozitivne izkušnje, ker s sistematičnim instruktažnim delom na seminarjih in v drugih oblikah izobražujejo in usposabljaajo laični kader socialnih delavcev iz vrst družbenih delavcev. Ta pot kaže novo smer razvoja in omogoča, da komune postopoma prenašajo del socialno-varstvenih nalog na stanovanjske skupnosti in odredajo za to tudi denarna sredstva, s katerimi stanovanjske skupnosti same razpolagajo. Uspešen razvoj organiziranega socialnega dela s pomočjo kadrovskih socialnih služb v mnogih naših gospodarskih organizacijah dokazuje, da se v praksi uveljavlja načelo, da je reševanje vsakdanjih vprašanj proizvajalca predpogoj za dvig njegove storilnosti in s tem proizvodnosti podjetja samega, predpogoj za ustvarjanje materialnih sredstev posameznega proizvajalca kot tudi gospodarske organizacije in skupnosti kot celote. Resolucija opozarja gospodarske organizacije, naj učinkovito ukrepajo pri reševanju vseh perečih socialnih vprašanj, ki jih poraja nagel gospodarski razvoj, novi ekonomski sistem, uvedba eko-

nomskih enot, sistem delitve dohodka in drugi ukrepi. Tu so v veliki meri prizadete predvsem ženske kot nekvalificirana delovna sila, starejši delavci z zmanjšano delovno storilnostjo in invalidne in bolehnne osebe pri katerih je bistveno vprašanje njihove prekvalifikacije in rehabilitacije oziroma drugih primernih ukrepov.

Poleg sodobnih proizvodnih metod naj gospodarske organizacije razvijajo tudi sodobne metode organiziranega dela pri reševanju vsakdanjih vprašanj svojih članov. Pri tem je izredno pomembno, da socialna služba v gospodarskih organizacijah vedno bolj razvija preventivne oblike, ki so ekonomsko utemeljene, in jih razširja in pogloblja z usposabljanjem laičnih strokovnih delavcev iz vrst proizvajalcev samih, predvsem sindikalnih delavcev. S tem bo v sedanjih pogojih preventivno socialno delo v podjetjih dobilo šele pravo širino.

Številna vprašanja proizvajalca in njegove družine je mogoče uspešno reševati le ob najtesnejšem sodelovanju strokovnih služb gospodarskih organizacij s stanovanjsko in krajevno skupnostjo ter strokovno socialno službo v komuni. Po dosedanji praksi pa često vale odgovornost za nerešena vprašanja drug na drugega. Gospodarske organizacije bodo v bodoče z namenskimi sredstvi, ki jih bodo prispevale v novo ustanovljene socialne sklade komune, pospešile reševanje nekaterih konkretnih za njih perečih vprašanj, ki se dajo boljše rešiti v okviru stanovanjske skupnosti, kot pa v samem podjetju. Reševanje življenjskih razmer in socialnih problemov proizvajalca potemtakem ni nika kršna sociala, temveč predpogoj za intenzivno, zbrano in kvalitetno delo proizvajalca pri stroju in tvori tako sestavni element uspešnega gospodarjenja.

Resolucija dalje poudarja veliko vlogo, ki so jo že doslej imele družbene in strokovne organizacije, ki imajo v svojem programu skrb za človeka in jih poziva naj v sedanjih pogojih našega družbenega razvoja aktivizirajo svoje članstvo in dopolnjujejo s svojim delom strokovne službe in široko aktivnost stanovanjskih skupnosti in drugih samoupravnih organov v komuni.

V Sloveniji ugotavljamo znaten napredek v razvoju socialnega dela izven ožjega področja socialnega varstva, na ostalih področjih javnih služb, v zdravstvu, v šolstvu, v notranji upravi, v socialnem zavarovanju, v delovnih odnosih in drugod. Omenjeno pestro socialno delo je bilo doslej vse premalo vsklajeno v merilu komune in vloženi trud ter sredstva često niso bila v skladu z rezultati tega dela. Resolucija priporoča komunam razvijanje sodobnih oblik in metod dela pomoči državljanom, ki so zrasle iz naše dosedanje prakse ter so v skladu z našimi družbenimi potrebami, perečo družbeno problematiko in ekonomskimi pogoji. Pri tem uveljavljamo osnovno načelo, da naj bo občan sam aktiven činitelj pri urejanju in reševanju svojih problemov. Tu smo šele na začetku poti. Prve izkušnje in oblike bolj življenjskega reševanja je treba razvijati dalje in vskladiti naše delo z drugimi strokovnimi službami, znanstvenimi zavodi in institucijami.

Resolucija priporoča komunam naj razvijejo dobro organizirano strokovno službo in pospešijo ustanavljanje centrov za socialno delo kot samostojno strokovno službo socialnega varstva v komuni. Pri tem je važno, da vrše ljudski odbori prenos nalog iz upravnega organa na novi samoupravni zavod, skladno s kadrovske in organizacijske rastjo centra, da se center strokovno usposobi za vedno širše naloge tako, da ostanejo končno pri organu socialnega varstva ljudskega odbora le naloge upravnega postopka.

Na osnovi sistematičnega proučevanja in analiziranja vzrokov socialnih problemov in iskanja primernih ukrepov za njihovo reševanje bodo centri prispevali k hitrejšemu razvoju sodobnih, znanstveno utemeljenih metod in oblik pomoči posamezniku, njegovi družini oziroma kategorijam, ki potrebujejo posebno družbeno pomoč. Solidno dokumentirani material ter analiza stanja in problematike bo omogočila ljudskim odborom, da preko Sveta za socialno varstvo in Sveta za varstvo družine ter drugih samoupravnih organov v komuni, usmerjajo in koordinirajo socialno delo ter vodijo sistematično politiko na področju socialnega varstva v komuni. Pred ljudskimi odbori je naloga, da omogočijo strokovno usposabljanje kadra vseh vrst profilov in stopenj izobrazbe, ki dela v službah socialnega varstva, kakor tudi na drugih področjih javnih služb in v gospodarstvu.

Še vedno je znatno pomanjkanje socialnih delavcev kot osnovnega strokovnega kadra, ki se izobražuje v Višji šoli za socialne delavce predvsem za javne službe in za gospodarstvo. Z razširjanjem preventivne dejavnosti socialnega dela v komuni se odpirajo vedno nove potrebe po usposabljanju kadra na delovnem mestu in po dopolnitveni izobrazbi za druge stroke, predvsem za pedagoge, za medicinski in drugi kader, ter po hitrejšem usposabljanju prostovoljnih socialnih delavcev iz vrst članov raznih družbenih organizacij in sindikalnih delavcev. Na ta način bomo omogočili uspešnejše delo v stanovanjski in krajevni skupnosti, v gospodarskih organizacijah, v družbenih organizacijah in na raznih drugih področjih našega življenja.

Pri tem je zelo odgovorna naloga Višje šole za socialne delavce in Društva za socialne delavce, ki morata dosedanje uspele oblike izobraževanja in usposabljanja kadrov še izpopolniti in vključiti v redne oblike izobraževanja v komuni ter pomagati komunam, da odločneje usposabljuje kader za to družbeno dejavnost.

Končno poudarja resolucija potrebo po povečanju materialnih sredstev za socialno varstvo ter priporoča ustanavljanje socialnih skladov ter financiranje celotne dejavnosti socialnega varstva v komuni. Dosedanja proračunska sredstva so omogočila izpolniti le redne obveznosti komune, predvsem za osnovno dejavnost, dočim je na področju investicijske izgradnje bilo izredno malo sredstev komaj za osnovno vzdrževanje socialnih ustanov. V sklade bi se poleg proračunskih sredstev stekala tudi sredstva drugih politično-teritorialnih enot, namenska sredstva gospodarskih organizacij in družbenih organizacij, zavodov in občanov. S tem bi omogočili večjo mobilizacijo sredstev, bolj načrtno in smotno gospodarjenje s temi sredstvi ter povečano družbeno kontrolo. Bistvo za razmah socialnega dela v komuni in vzpodbuda za bolj življenjsko reševanje socialnih problemov je v tem, da bodo lahko vse organizacije, ki že vrše socialno delo, participirale pri sredstvih sklada. Doslej je bilo to omejeno le na upravne organe socialnega varstva v občini. Sklad je samostojen, ima družbeno upravljanje in posluje na osnovi programa in finančnega načrta. V obrazložitvi programa sklada daje komuna preko Sveta za socialno varstvo smernice za delo sklada. Z ustanavljanjem skladov bi se omogočila bolj načrtna uporaba sredstev in dala stimulacija za mobiliziranje dodatnih sredstev za razvoj te družbene dejavnosti pri nas. Tendence, ki se pojavljajo v diskusiji o skladih, da naj se z zveznimi ali republiškimi predpisi določi participacijska stopnja na dohodek v občini, niso v skladu s politiko samostojnega razpolaganja s sredstvi v komuni. Socialno varstvo je izrazito družbena naloga, torej stvar

osnovne teritorialne enote, ki s svojo politiko pokaže svoje vrednotenje te družbene dejavnosti, to je razvijanje družbene skrbi za človeka:

Tovariši ljudski poslanci! V nadaljnjem razvoju komunalnega sistema in krepitve notranjih odnosov v komuni pomeni predložena resolucija o bodočem razvoju družbene skrbi za človeka važno vzpodbudo k napredku teh odnosov. Zato predlagam v imenu Izvršnega sveta, da Ljudska skupščina predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva sprejme.

Izjavljam, da Izvršni svet sprejema vsa dopolnila, ki so jih sprejeli posamezni odbori Ljudske skupščine na svojih sejah.

Predsednik Miha Marinko: Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo?

Vera Kolarič: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Iz predložene resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva je razvidno, da socialno delo dobiva v naši socialistični družbi vse večji družbeni pomen in vrednost. To področje že krepko presega okvire državne uprave in daje široke možnosti za družbeno udejstvovanje najrazličnejšim organizacijam, zavodom, ustanovam in organom. V zvezi s širšo demokratizacijo družbenih služb, menim, da je zelo važno in potrebno, kar pa je že v sami resoluciji nakazano, da se tudi socialne službe od upravnih organov prenesejo na samoupravne družbene inštitucije, ki bodo strokovno obravnavale naloge s področja socialnega varstva in sistematično ugotavljale ter analizirale vzroke nastalih socialnih problemov, iskale primerne ukrepe, ki so potrebni za konkretno reševanje problemov in tudi same sodelovale pri reševanju nastalih problemov.

Če izhajam iz omenjene ugotovitve resolucije, menim, da je Zavod za socialno delo občine Maribor-Center, ki smo ga ustanovili letos februarja meseca, potrdil to misel. Zavod za socialno delo je finančno samostojen in se vodi po načelih družbenega upravljanja. Njegov neposredni nadzorni organ je svet za varstvo družine in socialno skrbstvo. Zavod ima svoj strokovni kolegij. Nagrajevanje in plačevanje uslužbencev ima zavod urejeno po novih načelih nagrajevanja s pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov. Prepričani smo, da je prav ureditev osebnih dohodkov pripomogla, da zavod nima problemov glede namestitve strokovnih delavcev, pedagogov, psihologov in socialnih delavcev, brez katerih bi skoraj bilo nemogoče misliti na obstoj zavoda. Pripomniti moram, da je osnovna misel ob ustanovitvi zavoda bila, da zavod organizacijsko in kadrovsko zasnujemo tako, da bo njegovo delo čimbolj prilagojeno potrebam in pogojem v naši občini. Zato smo zasnovali vlogo tega zavoda tako, da mora opravljati strokovno socialne službe, da mora biti iniciator potrebnih socialnih služb v komuni, koordinator dejavnosti teh služb in prizadevanj, da mora biti analitik družbenih pojavov v komuni in pobudnik za razvoj najrazličnejših preventivnih oblik ter pomočnik pri formiranju teh služb. Prav zaradi tega pri organiziranju tega centra nismo šli na kopiranje kateregakoli že obstoječega centra v drugih republikah ali pri nas, saj je center v Mariboru zaenkrat prvi v naši republici, kar pomeni, da smo ga začeli graditi iz osnove.

Tako smo tudi posle prenašali na zavod postopoma, po proučitvi in v soglasju z družbenim organom zavoda. Najprej so bili prenešeni tisti posli, ki so nujno zahtevali poglobljeno in strokovno socialno delo, to je socialno delo z otroki in z mladoletniki z vzgojnimi motnjami ter strožji nadzor nad

mladoletniki po noveli kazenskega zakonika. Urejeno je bilo sprejemališče družinskega tipa za mladoletnike, v pripravi pa je ureditev disciplinskega centra, klubskih prostorov, delavnice in prostorov za svobodne aktivnosti šolskih in pošolskih otrok. Zavod se pripravlja tudi na grupno delo z družbeno neprilagojeno mladino in starši. Pri delu z mladoletniki je zelo važno njihovo vključevanje v delo. Socialni delavec, ki je obravnaval doslej preko 300 primerov, je v 80 primerih zelo uspešno reševal ta problem. Takoj v začetku je bila v zavod prenešena tudi služba rejništva in posli referata za varstvo družine v celoti. Tako so bili v zavod prenešeni v glavnem vsi posli s področja socialno varstvenega organa.

Želim poudariti, da zavod dela na posameznem primeru vse do izdaje upravnega akta, katerega izda po predlogu zavoda pristojni upravni organ občine. Prav zaradi tega, ker zavod pripravi in strokovno obdela celoten problem, se je število uslužbencev pri občini, ki so delali doslej na tem referatu, znižalo na minimum. Ostala sta le dva referenta, ki opravljata upravne posele tudi s področja zdravstva, kolikor jih mora upravni organ za enkrat še reševati.

Poleg omenjenih nalog pa se je zavod priključil tudi aktivnosti vseh organov in organizacij v komuni, ki delujejo v splošni skrbi za človeka. Pri reševanju svojih nalog na preventivnem področju socialnega dela se po svojem strokovnem teamu direktno povezuje s komisijo za socialno varstvena vprašanja pri stanovanjskih skupnostih in krajevnih odborih. Delo v teh komisijah je v zadnjem času posebno zaživel. Saj se v te komisije pritegujejo vsi družbeni delavci, ki delujejo v različnih socialno varstvenih komisijah. Zavod je izdelal osnutek programa dela komisij pri stanovanjskih in krajevnih skupnostih, ki so ga vse komisije osvojile, pri čemer se nekatere naloge na terenu že izvajajo. Zelo pomembno delo je pridobivanje sodelavcev na terenu, za katere zavod skupno s stanovanjsko skupnostjo pripravlja in organizira seminarje ter jih tako usposablja za socialno delo na terenu.

Preventivno socialno delo nalaga tudi nujno potrebo po povezovanju s šolami. Razgovori, ki jih je strokovni kader zavoda že imel z učiteljskimi kolektivi in člani šolskih odborov, so pokazali, kako nujne so take oblike sodelovanja, saj učiteljski kadri doslej niso bili poučeni, kako naj v posameznih primerih postopajo, ko opazijo prve znake socialne ogroženosti ali vzgojnih odstopanj. Iz dosedanjih izkušenj pa vidimo, da so učitelji pripravljene sodelovati in pomagati pri odpravi negativnih socialnih problemov. Prav s takim načinom dela pa si je zavod pridobil vrsto prostovoljnih socialnih delavcev med učitelji.

Nadaljnje delo zavoda pri razvijanju preventivnih oblik socialnega dela pa mora biti usmerjeno na povezovanje in vzpostavljanje stikov s podjetji, predvsem s socialno kadrovskimi oddelki. Doslej se je to delo odražalo le v reševanju konkretnih primerov. Naloga zavoda pa je, da daje pobudo za razvoj kadrovske socialnih služb tam, kjer teh še ni, da z njimi sodeluje in jih strokovno usposablja za socialno delo.

V razpravi sem navedla osnovne naloge, ki jih zavod že izvaja. Mnenja sem, da bodo z ustanovitvijo občinskih skladov za socialno varstvo dane še večje možnosti za razvoj socialnih služb v komuni. Čeprav so to le prve izkušnje glede novih oblik dela na področju socialnega varstva, saj naš zavod dela šele deset mesecev, lahko vseeno trdim, da je zavod opravičil svoj obstoj in da bo nadaljnja praksa in izkušnja pokazala, ali je bilo delo v zavodu

pravilno zastavljeno. Prepričana sem, da bo resolucija, ki jo danes naša skupščina sprejema, mnogo doprinesla k temu, da bodo komune smejeje pristopale k organiziranju različnih oblik socialnih služb, predvsem pa socialnih centrov. In prav v tem je velik pomen predložene resolucije.

Predsednik Miha Marinko: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če nihče, zaključujem obravnavo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva soglasno sprejet.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Ljudski republiki Sloveniji.

Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo, ljudski poslanec Maks Dimnik, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo Republiškega zbora, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo Republiškega zbora, ljudski poslanec Davorin Ferligoj, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev, ljudski poslanec Štefan Pavšič, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev, ljudski poslanec inž. Jože Drnovšek, prebere skupno poročilo obeh odborov. — Glej priloge.)

Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da da obrazložitev.

Miran Košmelj: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Priporočilo o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Ljudski republiki Sloveniji, ki ga imamo pred seboj, predstavlja pravzaprav zaključek razprave o strokovnem izobraževanju kadrov za gospodarske organizacije in družbene službe, razprave, ki je bila na tem mestu dne 23. maja letos. Tedanje razprave v skupščinskih odborih in v skupščini sami so pokazale vrsto slabosti, težav in napačnih pojmovanj, s katerimi se srečujemo v naših prizadevanjih za reformo strokovnega izobraževanja. Predloženo priporočilo, ki je sestavljeno po skrbnih analizah celotnega gradiva iz omenjenih razprav, preverjenih ocen stanja na terenu in zlasti temeljitega razčiščevanja posameznih stališč najprej v Svetu LRS za strokovno izobraževanje, pozneje pa v Izvršnem svetu, ima namen zagotoviti potrebno enotnost gledišč o najvažnejših problemih. Predvsem pa vzpodbuditi in vskladiti akcijo vseh prizadetih organov. Sodimo namreč, da je skrajni čas za intenziven prehod iz dosedanjega precej stihijskega reševanja problematike strokovnega izobraževanja v sistematično organizirano akcijo, če hočemo doseči, da strokovno izobraževanje ne bo več zaostajalo za splošnim gospodarskim in družbenim razvojem.

Mislím, da mi v obrazložitvi ni potrebno utemeljevati posameznih stališč, ki jih vsebuje predlog priporočila. Predloženo priporočilo obravnava namreč

vsa tista vprašanja, ki so bila v omenjenih razpravah načeta, le da v zgoščenih formulacijah jasneje izraža težnje in rešitve, ki so bile tedaj že nakazane. Zato želim namesto ponovnega obravnavanja že znanih dejstev obvestiti tovariše ljudske poslance o bodočem delu Sveta LRS za strokovno izobraževanje, ki naj bi — v kolikor boste priporočilo sprejeli — pospešilo čimbolj popolno izvajanje priporočila.

Predvsem nameravamo po sprejetju priporočila takoj organizirati široka posvetovanja z vsemi činitelji, zainteresiranimi za strokovno izobraževanje v okviru politično-teritorialnih enot, z gospodarskimi zbornicami, z izobraževalnimi ustanovami in drugimi institucijami, ki se ukvarjajo s problematiko strokovnega izobraževanja. Na teh posvetovanjih bo potrebno obrazložiti obravnavano priporočilo in nakazati rešitve, kako zagotoviti organizacijske, kadrovske in materialne pogoje za uresničitev priporočila. Vzporedno s tem bo Svet LRS za strokovno izobraževanje pospešeno delal na tem, da se razčistijo tudi tista vprašanja, ki terjajo poprejšnje študijske analize, pa tudi vprašanja, na katera priporočilo zaradi še veljavnih in zastarelih predpisov še ne more dati konkretnih odgovorov in zato le načelno nakazuje bodoče rešitve.

V gospodarskih organizacijah in družbenih službah bo treba v smislu priporočila zagotoviti predvsem, da bo skrb za sistematično in sodobno izobraževanje sestavni del gospodarske politike oziroma sodobnega gospodarjenja vsakega podjetja. Prav tako mora postati vzgoja proizvajalcev za upravljalce integralni del vsake strokovne vzgoje. Tem problemom je bilo v pretežni meri posvečeno tudi gradivo odbora za družbeno nadzorstvo in ekspozice predsednika tega odbora tovariša Leskoška na zasedanju Ljudske skupščine v mesecu maju. Kakor vidite, tudi predloženo priporočilo postavlja v ospredje enovitost izobraževalnega procesa za proizvajalca in za upravljalca.

S področja organizacijskih vprašanj bodo naša prihodnja prizadevanja usmerjena predvsem na to, da reorganiziramo dosedanje vajenske šole, šole s praktičnim poukom in industrijske šole v ustrezne poklicne šole. Ta reorganizacija, ki jo moramo na vsak način pripraviti najkasneje do novega šolskega leta, bo imela za posledico globoke vsebinske spremembe, katerih glavni namen bo zagotoviti tako zelo potrebno funkcionalno povezanost te vrste šol s proizvodnjo. Proizvodnja bo namreč sama morala postaviti zahteve glede profilov kadrov, kakršne želi od šole oziroma kakršnih podjetja sama ne morejo izobraziti s priučevanjem. To bo najboljša revizija vseh poklicev in učnih programov za posamezne poklice, ki se bodo v celoti lahko prilagajali potrebam moderne proizvodnje. S tem bodo tudi odpadle zadnje togosti ne samo v učnih programih, temveč tudi v dobi izobraževanja, na kar je zaradi raznih predpisov imela vse premajhen vpliv proizvodnja sama in smo zato nemalokrat izobraževali strokovne kadre za posamezne poklice dokaj neracionalno.

Iz predloga priporočila je nadalje razvidno, da delavcev v posameznih poklicih tudi ne bomo več razvrščali po administrativno predpisanih stopnjah kvalifikacije — polkvalificiran, kvalificiran, visoko kvalificiran. Menimo namreč, da te kvalifikacijske stopnje pomenijo stopnjo strokovne usposobljenosti, ki je pa ne morejo ugotavljati v šolah, temveč je to stvar gospodarskih organizacij in družbenih služb samih. Ob teh reorganizacijah naj še posebej poudarjam nujnost razmejitev poklicnih šol; ki služijo obrti in industriji. Praksa namreč kaže, da se v dosedanjih obrtnih vajenskih šolah od skupnega števila vajencev izobražuje 30 % vajencev iz industrije, čeprav v industriji večji del

profilov posameznih poklicev ni istoveten s profili, kakršne potrebuje obrt. To pa je gotovo neracionalen način izobraževanja.

Naši naporji za organizacijo poklicnih šol bodo seveda morali biti usmerjeni tudi v to, da razširimo mrežo poklicnih šol in da jim zlasti zagotovimo prepotrebno sodobno opremo. Hkrati bo to delo morala spremljati skrb za kvaliteto družbeno upravljanje v izobraževalnih ustanovah, v katerih morajo dobiti prevladujoč vpliv predvsem koristniki bodočih kadrov. Poleg nujno potrebnih reformnih ukrepov velja vse to v enaki meri tudi za tehnične in njim ustrezne strokovne šole za gospodarstvo in družbene službe.

Svet LRS za strokovno izobraževanje bo v najkrajšem času dal v razpravo načela o verifikaciji izobraževalnih ustanov. Verifikacija bo imela predvsem namen zagotoviti potrebno kvaliteto dela izobraževalnih ustanov, ki se bodo želele verificirati. Ob razpravi o načelih za verifikacijo bomo obširneje govorili o minimalni stopnji teoretičnih in praktičnih znanj, o razmerju med splošno izobraževalnimi, strokovno teoretičnimi in strokovno praktičnimi predmeti, razmerju, ki mora biti zagotovljeno v učnih načrtih šol za posamezne poklice oziroma za posamezne vrste strokovnih kadrov. V zvezi s tem bi rad poudaril, da bomo prav z verifikacijo lahko preverjali, ali je zagotovljena uresničitev osnovne ideje priporočila — to je enovitost izobraževalnega procesa za proizvajalca in za upravljalca — na ta način, da bomo zagotovili ustrezna razmerja med posameznimi predmeti. Zavedati se moramo, da spada v izobraževanje strokovnih kadrov tudi družbeno-politična vzgoja in splošno izobraževalni predmeti in da le-teh ne smemo izločati iz predmetnikov strokovnih šol. To jasno sledi iz uvodne misli priporočila, ki pravi, da bo »le vsestransko izobražen proizvajalec lahko prevzemal in uspešno opravljal naloge upravljalca«. Seveda pa priporočilo nakazuje le smernice za bodoči razvoj strokovno izobraževalnih ustanov in se v podrobnosti, kakšno vlogo naj imajo posamezni predmeti v predmetnikih, ne more spuščati.

Predlog priporočila še posebej poudarja, da je treba zagotoviti ustrezne materialne pogoje za izobraževalne ustanove. V najkrajšem času bomo v ustreznih organih razpravljali o potrebnih ukrepih, ki so nujni za zagotovitev boljšega odnosa do strokovnih šol v prihodnjem letu. Rad bi posebej poudaril samo to, da bodo morale gospodarske organizacije dosti bolj sodelovati predvsem pri financiranju poklicnih in tehničnih šol, kot so sodelovale letos. Brez takšnega sodelovanja in pa seveda tudi brez boljšega odnosa politično teritorialnih enot do strokovnih šol ni mogoče računati na nujno potreben preokret, s katerim bi ustvarili take pogoje, ki bodo omogočili doseganje visoke kvalitete izobraževanja.

V Svetu LRS za strokovno izobraževanje se že pripravljamo na temeljito razpravo v zvezi z učnimi kadri in prosvetno pedagoško službo za strokovne izobraževalne ustanove. Morali bomo učinkovito delati na izgradnji celotnega sistema ustreznega izobraževanja učnega kadra. V študiju je tudi že celotna problematika, ki se nanaša na doraščajočo mladino, kateri bomo morali čimprej zagotoviti enak družbeni položaj in zadostno družbeno skrb, da bi jo tako lahko oblikovali v sposobne in zavedne državljane naše socialistične družbe.

Tovariši ljudski poslanci! S pravilnim razumevanjem vloge strokovnega izobraževanja in z vsestransko pomočjo vseh prizadetih činiteljev ne bo težko

uresničiti načel, ki jih bomo danes sprejeli. Zato v imenu Izvršnega sveta predlagam, da predloženo priporočilo sprejmete.

Glede sprememb, ki jih predlagajo skupščinski odbori, izjavljam, da se s temi spremembami Izvršni svet strinja.

Predsednik Miha Marinko: Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? Besedo ima ljudski poslanec Marija Aljančič.

Marija Aljančič: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Uresničenje priporočila o strokovnem izobraževanju je v sedanjem obdobju, ko se neposredni proizvajalci zavestno vključujejo v upravljalске skupnosti v ekonomskih enotah in ko neposredno odločajo o politiki strokovnega izobraževanja, vse bolj pomembno. Zato je prav, da sedaj, ko je že potekel določen čas po sprejemu resolucije v Zvezni ljudski skupščini o strokovnem izobraževanju, nekoliko pogledamo, kako se smernice te resolucije izvajajo in odražajo v posameznih krajih in da spregovorimo nekaj besed o problemih, ki jih priporočilo, ki ga danes sprejemamo, obravnava in navaja.

Če imamo pred očmi sedanjo stopnjo razvitosti proizvodjalnih sredstev in naloge, ki izhajajo iz perspektivnega programa razvoja, je jasno, da bomo morali v naslednjem obdobju usposobiti večje število proizvajalcev na samem delovnem mestu za visoko kvalificirane delavce, ker na ta način najhitreje uspešno povezujemo teorijo s prakso in pridobivamo nove kadre.

Veliko pomanjkanje kadrov v gospodarstvu in na drugih področjih, kot posledica prejšnje gospodarske nerazvitosti, naravnost terja večje napore družbenih činiteljev. Potrebe po kadrih so zlasti velike v strokah, ki so se v zadnjih letih najhitreje razvijale. V našem koprskem okraju so to kovinska, živilska in kemična stroka, promet, trgovina in gostinstvo. Če upoštevamo, da je priporočilo odraz novih pogledov na vlogo strokovnega izobraževanja, na šolanje in usposabljanje kadrov sploh, kot tudi na uzakonitev najbolj naprednih izkušenj pridobljenih in uveljavljenih v praksi, moramo na osnovi analize, ki je bila nedavno izdelana v našem okraju, vkljub temu reči, da smo v uveljavljanju izobraževanja po novih principih šele sredi reformnega procesa, ki pa že dobiva svojo podobo in je že mogoče oceniti njegove dobre, pa tudi pomanjkljive strani.

Odnos gospodarskih organizacij do konkretnega izvajanja načel resolucije o strokovnem izobraževanju je ostal še vedno enak. Vse preveč radi ugotavljajo le neuporabnost kadrov, ki prihajajo iz sedanjih srednjih in strokovnih šol, zelo malo pa so gospodarske organizacije storile za to, da bi se obstoječe slabosti odpravile in da bi se vedelo kakšne vrste kadrov v posameznih gospodarskih organizacijah potrebujejo.

Na sedanji stopnji razvoja je potrebno v prvi vrsti ugotoviti, kakšna strokovna izobrazba je potrebna za posamezne vrste kadrov in kakšno strokovno usposabljanje mora slediti, da se doseže to, kar je za posamezno delovno mesto potrebno. Šele tedaj, ko bomo to ugotovili, se bo mogoče odločiti, kdo bo prevzel strokovno izobraževanje posameznih kadrov. Ko bomo imeli izdelane potrebe po kadrih, bomo lahko točneje določili, kakšen kader bodo usposabljala podjetja sama, kakšnega pa strokovne in druge šole.

Za sistematično in organizirano izobraževanje je v podjetju potrebna predvsem dobra organizacija kadrovske službe. To je tisti pomemben del vodstva

podjetja, ki se mora ukvarjati z vsemi problemi proizvodnje izhajajoč iz odnosa proizvajalca do proizvodnje. Kot mora tehnični sektor ugotoviti, kakšni stroji in kakšne investicije so za proizvodnjo potrebni, tako mora kadrovski sektor ugotoviti, kakšni kadri so za to proizvodnjo potrebni.

Kadrovski oddelki so v 14. podjetjih našega okraja organizirani zelo različno, toda bistveno je, da nikjer ne zavzemajo vodilnega položaja v podjetju. Njihova funkcija se ne vrednoti enako kot funkcija tehnične ali komercialne službe. To je sicer nekoliko razumljivo spričo tega, da so doslej kadrovske službe opravljale v glavnem le tehnično delo v zvezi s pridobivanjem novega kadra, z ugotavljanjem stopnje kvalifikacije in druge personalne zadeve. Toda nove potrebe strokovnega izobraževanja dajejo kadrovskim službam dosti širše in odgovornejše naloge. Seveda so za tako delovanje teh služb potrebni strokovni kadri. Najprimernejši so ljudje, ki pridobijo potrebne izkušnje na primernem delovnem mestu in ki potem te izkušnje izpopolnijo s potrebnim znanjem uporabnih znanosti in metodike dela z ljudmi. Ker je število takih delavcev majhno, je važno, da so ti pravilno razmeščeni.

Z analizo je bilo ugotovljeno, da v našem okraju razpolagajo podjetja z znatnimi sredstvi za izobraževanje kadrov in sicer z okoli 78 milijonov letno. Najmanj sredstev ima za te namene kmetijstvo, in sicer niti 1 % ne od prej navedene vsote. Vkljub temu pa se izobraževalni centri venomer srečujejo z velikimi materialnimi problemi, ko hkrati ugotavljamo, da se ta sredstva trošijo često za namene, ki z izobraževanjem kadrov nimajo dosti skupnega. Po nepopolnih podatkih je bilo od celotne vsote za sistematično izobraževanje porabljenih približno 20 do 25 milijonov din.

Iz analize stanja v posameznih podjetjih je razvidno, da bodo podjetja v naši občini koristila le del možnosti, ki jih daje predpis glede sredstev za strokovno izobraževanje. Prav pa bi bilo, če bi neizkoriščena sredstva podjetij zbirali pri določenih organih, na primer pri občini, in jih koristili za skupne potrebe izpopolnjevanja kadrov v gospodarstvu. Dosedanje koriščenje teh sredstev nam med drugim kaže tudi to, da je kadrovska služba v naših podjetjih principialno še nerazkoriščena in da se ji ne posveča dovolj skrbi. V nekaterih podjetjih še prevladuje načelo, da je podjetje dolžno skrbeti samo za strogo strokovni del vzgoje, otepajo se pa programa družbeno ekonomske vzgoje oziroma so mnenja, da so in morajo biti za to zadolžene neke druge družbene ali politične organizacije izven podjetja. Jasno pa je, da tega v našem sistemu ne moremo ločiti, ker ne moremo ločiti proizvajalca od upravljalca. Tudi ne moremo smatrati, da je vzgoja nekoga zaključena, če samo dobro opravlja svoje delo, kajti naša ureditev zahteva tako usposobitev, da bo lahko vsak proizvajalec odgovorno sodeloval in odločal v organih upravljanja. To načelo velja tako za delavca kot za tehničnega vodjo v gospodarski organizaciji. Zato lahko vprašanje vzgoje uspešno rešuje le enoten načrt, ki bo proizvajalca usposobil za konkretno delovno mesto in za to, da bo lahko tehtno sodeloval in odločal v upravnih organih.

To je še posebno važno, če upoštevamo, da se velik del mladine, in sicer skoraj četrtina vključi v razne gospodarske organizacije s sklenitvijo učne pogodbe, drugi, nič manjši del mladine, ki ne nadaljuje šolanja, pa se vključi neposredno v proizvodnjo. Na ta način je v veliki meri od samih podjetij odvisna tako strokovna kot družbena vzgoja te mladine. Po dovrstitvi osnovnošolske obveznosti 40 % mladine ne uživa organizirane vzgoje, razen v kolikor

jo zajamejo in dajejo podjetja. Splošna stopnja družbeno ekonomske izobrazbe pa je v podjetjih še vedno prenizka, da bi mogli proizvajalci zasledovati družbeno ekonomske instrumente in da bi tako lahko zavzeli določena stališča glede na svoje neposredne koristi in koristi družbene skupnosti. Nujno je, da na tem področju hitreje napredujemo.

V praksi se vse bolj uveljavlja izobraževanje na osnovi izrednega študija. To pa nam je hkrati najboljša potrditev, kako pravilni, družbeno koristni in daljnosežni so bili ukrepi, ki so se izvedli v zadnjih letih na področju šolstva, ker se je tako velikemu številu mladine pa tudi starejšim ljudem šolanje močno približalo. Ta oblika izobraževanja daje široke možnosti gospodarskim organizacijam in ustanovam, da pridobijo na najcenejši in na zelo praktičen način strokovno visoko izobražen kader, ki bo navezan na svoj delovni kolektiv. Gospodarske organizacije in ustanove morajo to obliko študija tudi materialno podpreti in dati tem študentom določene olajšave.

Sistem strokovnega izobraževanja temelji na znanju, ki ga daje osemletna osnovna šola. Zato menim, da se morajo naporj naše družbe, predvsem pa občin v večji meri usmeriti v to, da bodo vsi otroci zaključili obvezno šolanje, z dejansko opravljeno osemletko. Trenutno je pri nas še vedno 32 % mladine, ki preneha s šolanjem v sedmem, šestem ali celo nižjem razredu. V našem okraju je ta odstotek znatno višji in znaša 64 %. To pa povzroča velike težave pri izvajanju načela, da je skupno izhodišče za vsako strokovno izobraževanje osemletna osnovna šola.

Kljub temu, da je ta odstotek zelo visok, pa se število učencev, ki uspešno dovršijo osnovno šolo, veča hitreje, kot pa se širi in pridobiva šolski prostor za učence. Število učencev, ki dokončajo osnovno šolo, se nenehoma veča in prav tako želja, da bi šolanje nadaljevali. Tako je v našem okraju letos končalo osmi razred 900 otrok, od katerih se jih 249 ni moglo vpisati v srednje strokovne šole. Zato je bil še večji naval na gimnazijo, ki je tako le s težavo in muko rešila vprašanje sprejema. To vprašanje se bo v naslednjih letih še bolj zaostriilo, saj bo v šolskem letu 1963/64 končalo osnovno šolo približno 2000 otrok. Težnja je, da celotna generacija, ki konča osemletno šolanje, nadaljuje s študijem. Administrativno omejevanje vpisov bi ne bilo pravilno, ker je naval na srednje šole tudi odraz povečanega življenjskega standarda, zadrževanje tega procesa pa bi povzročilo škodo, saj je težnja po višji izobrazbi v skladu s sodobnim tehničnim in industrijskim razvojem.

Problema vključevanja mladine, ki konča obvezno šolanje, ne moremo reševati šele ob nastanku, ampak je treba že davno prej temu vprašanju posvetiti več skrbi.

Decentralizacija srednjih in višjih šol oziroma pravilnejša porazdelitev le-teh po posameznih področjih je bila dosežena v skladu s prizadevanjem za reformo šolstva in je že dala svoje rezultate v tem, da se, s približanjem teh šol posameznim krajem, more znatno večje število mladine lažje izbirati in vključevati v poklice, ki si jih žele. Če govorimo namreč o poklicnem usmerjanju mladine, lahko rečemo, da je poleg drugih objektivnih in subjektivnih činiteljev, ki odločajo pri usmerjanju v poklice, brez dvoma eden od najvažnejših činiteljev ta, katere šole v nekem kraju obstojajo. Ravno zaradi decentralizacije šol pa lahko ugotovimo, da se vse večje število mladine vključuje v srednje strokovne šole. Po podatkih Sveta za strokovno izobraževanje LRS se je namreč v letu 1953 vpisalo le 13 % učencev v srednje strokovne šole,

v letu 1960 pa že 28 % učencev. Zato je pri nadaljnjem širjenju strokovnih šol treba upoštevati tudi to dejstvo.

Nekaj o financiranju šolstva. Pri proračunih za leto 1961 smo sicer pričakovali, da se bodo izdatki v primerjavi z lanskim letom znatno povečali. Toda to povečanje je še večje, kot smo pričakovali in znaša v našem okraju 64 % več kot lansko leto ali 380 milijonov več v odnosu do 623 milijonov, kolikor je znašal proračun. To predstavlja za občino precejšnjo obremenitev. Kljub temu pa predstavlja prehod na novi sistem financiranja, čeprav je ta šele na začetku, važen instrument postopnega osamosvajanja šolskih skladov, ki bo omogočil, da sredstva, porabljena za šolanje, ne bodo več v taki meri rezultat subjektivnih gledanj in vplivov. Doslej so bile namreč dotacije v večji ali manjši meri tudi rezultat subjektivnih gledanj.

V našem okraju je bil na primer v letošnjem letu v proračunih posameznih občin namenjen za šolstvo naslednji odstotek:

Herpelje 33 %, Ilirska Bistrica 27 %, Izola 30 %, Koper 27 %, Piran 29 %, Postojna 42 % in Sežana 36 %.

Po koncentraciji šolstva pa bi morala dati največ občina Koper, dejansko pa je ta odstotek najvišji v občini Postojna. Šolski skladi bi se hitreje osamosvojili oziroma bi hitreje prišli do rednega dotoka sredstev, če bi participacija občin na vse sklade ne bila več v obliki dotacije iz proračuna, ampak bi se skladu za šolstvo določila procentualna participacija pri določenih dohodkih občine po merilih dosedanjega gospodarjenja in potreb posameznih šol. Seveda bi ta participacija morala biti določena iz najstabilnejših virov dohodkov posamezne občine.

Lahko rečemo, da smo v uveljavljanju izobraževanja po novih principih šele sredi reformnega procesa, da pa so prvi uspehi in rezultati že vidni. Pri tem bo potrebno, da bo pošolsko izobraževanje bolj koordinirano in bolj sistematično, pri čemer bo treba v merilu občine ali okraja določiti ustrezne organe, ki bodo za to konkretnije skrbeli. Tako kot pri občinskih ljudskem odboru odsek za šolstvo zasleduje vso problematiko rednega šolstva, bi pri istem občinskem odboru moral biti nek drug organ, ki bi sistematično spremljal in analiziral razvoj ter skrbel za celotni sistem pošolskega izobraževanja.

Predsednik Miha Marinko: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Zaključujem razpravo in prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Ugotavljam, da je predlog priporočila soglasno sprejet.

Pred prehodom na naslednjo točko dnevnega reda odrejam 20 minut odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 11.45 uri in se je nadaljevala ob 12.25 uri.)

Predsednik Miha Marinko: Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo poročila Višjega gospodarskega sodišča o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leto 1960 in 1961.

Prosim predsednika Višjega gospodarskega sodišča LRS tovariša Jerneja Štanteta, da da obrazložitev k poročilu.

Jernej Štante: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Zahvaljujem se predsedstvu Ljudske skupščine LRS za pozornost, ki jo je pokazalo v odnosu do gospodarskega sodstva s tem, da me je v skladu s skupščinskim poslovníkom pozvalo, da predložim poročilo o delu gospodarskih sodišč v LRS obema zboroma Ljudske skupščine.

Predloženo poročilo obsega poleg opisa dela gospodarskih sodišč v LRS še raznovrstno gospodarsko-pravno in družbeno-politično problematiko, ki je prihajala do izraza pri delu gospodarskih sodišč LRS v zadnjih letih. Predmeti obravnavani pred gospodarskimi sodišči so v veliki meri posledica nepravilnega poslovanja v gospodarstvu ali pa neustreznega reagiranja gospodarstva na ukrepe oblastnih in drugih organov pri urejanju gospodarstva kot celote. Čeprav je bilo poročilo statistično zaključeno s prvim polletjem tega leta, je obdržalo polno aktualnost, ker osvetljuje razvoj gospodarstva v vseh tistih točkah, kjer najpogosteje prihaja do trenj med posameznimi gospodarskimi subjekti. Do teh trenj prihaja delno zaradi nepravilnega ravnanja ene ali obeh pogodbenih strank ali napačnega razlaganja njihovih pravic, včasih pa celo zaradi namerne špekulacije, deloma pa tudi zaradi nepopolnosti oziroma preživelosti obstoječih predpisov ter vrzeli v gospodarsko pravnem sistemu.

Predloženo poročilo predstavlja v prvi vrsti analizo pojavov v gospodarstvu, ki zavirajo ali pa celo preprečujejo ostvaritev ciljev naše družbene in gospodarske politike. Ta analiza seveda ne ocenjuje gospodarske in z njo povezane družbene problematike kompleksno, ker se pač opira predvsem na tiste pojave, ki so jih gospodarska sodišča lahko ugotovila ob obravnavanju konkretnih njim predloženih zadev. Mnenja smo, da se bo to poročilo lahko po svoji aktualnosti navezalo na poročilo o gibanju gospodarstva, ki je bilo obravnavano na prejšnjem zasedanju Ljudske skupščine LRS. V določeni meri predstavlja celo dopolnitev omenjenega poročila s stališča gospodarsko sodne prakse. Poročilo je aktualno tudi v zvezi s predvideno reformo pravosodnega sistema, v katerem je treba, v skladu s stopnjo sedanjega razvoja, najti ustrezno mesto tudi za sedanja gospodarska sodišča. Informiranost o gospodarsko pravni problematiki ter o delu gospodarskih sodišč in o njihovi vlogi v našem gospodarstvu, bo vsekakor v prid tudi ustavodajnim in zakonodajnim organom pri njihovem delu za nadaljno graditev in izpopolnjevanje našega družbenega sistema. Gospodarska sodišča so reševala predložene gospodarske spore ter gospodarske, kazenske, likvidacijske, registerske in druge zadeve v skladu z izdanimi zakonitimi predpisi in v postopku, ki so ga skušale čimbolj poenostaviti in skrajšati. Ker pa je bila cela vrsta gospodarsko pravnih področij urejena v tem času pomanjkljivo, je gospodarsko sodstvo uporabljalo pri reševanju predloženih zadev pravna načela, ki jih je v nemajhni meri izoblikovala in utrdila ravno njihova, lastna praksa. Značilno za to prakso je, da so gospodarska sodišča skušala zakonite predpise, ki so zaostali za dinamičnim razvojem naše družbe in njenim gospodarstvom, vedno živo tolmačiti v skladu z doseženimi družbenimi in gospodarskimi spremembami.

Delo gospodarskih sodišč ni bilo obremenjeno s formalnim legalizmom oziroma je bil ta v praksi gospodarskega sodstva zreduciran na minimum. To je razvidno iz predloženega poročila, še bolj pa prihaja ta ugotovitev do izraza v priznanjih, ki jih dajeta anketi Republiške trgovinske zbornice in Republiške zbornice za industrijo, gradbeništvo ter promet v zvezi s predlogi za reorganizacijo gospodarskega sodstva.

Mnenja sem, da na tem mestu lahko poudarim pomembno vlogo, ki jo opravlja gospodarsko sodstvo pri odpravljanju nesporazumov, ki kalijo medsebojno sodelovanje pravnih subjektov v gospodarstvu, pri discipliniranju gospodarskih organizacij in odgovornih oseb, če pride do družbeno škodljivega delovanja, pri urejanju statusa gospodarskih organizacij in njihove odgovornosti navzven ter tudi pri reguliranju pravnih razmerij, izhajajočih iz družbenega premoženja, ki je zamrznilo v prezadolženih gospodarskih organizacijah, ko preidejo v prisilno likvidacijo. Nadalje presojuje gospodarska sodišča v upravno računskih sporih tudi zakonitost aktov službe družbenega knjigovodstva. Pri tem varujejo zakonite pravice in interese gospodarskih ter upravno teritorialnih enot.

Pri sedaj veljavnem kreditnem sistemu so imela gospodarska sodišča še posebno pomembno vlogo pri pospeševanju denarnega obtoka. To potrjujejo v poročilu navedeni statistični podatki o milijardnih terjatvah, ki so bile najprej iztožene v mandatnih postopkih, nato pa še prisilno izterjane v izvršbah.

Sodišča zmagujejo ogromen porast pripada v letu 1961 le z največjimi napori. Pri tem omenjam, da je bilo prisilno izterjavanje v izvršbah znatno ovirano tudi zaradi tega, ker so številne gospodarske organizacije imele blokirane svoje bančne račune.

Pri vsem svojem delovanju niso gospodarska sodišča nikoli pozabljala na svojo vzgojno in preventivno funkcijo. Obe sta prihajali do izraza ob reševanju posameznih primerov na obravnavah in v odločbah. Nadalje moram omeniti, da je gospodarsko sodstvo vzgajalo in poučevalo v gospodarskem in strokovnem časopisju ter na številnih seminarjih funkcionarje delavskega upravljanja in odgovorne uslužbence v gospodarstvu z obravnavanjem značilnih primerov iz gospodarsko sodne prakse in s tolmačenjem zakonitih predpisov ter uzanc.

Gospodarska sodišča predstavljajo pri nas specializirane sodne organe za popolnoma določen krog subjektov in za določene vrste sporov. Zato morajo imeti sodniki pri gospodarskih sodiščih, če naj rešujejo zadeve strokovno in na primerni višini tudi posebno specializacijo. Pri tem ne zadošča samo detaljno poznavanje obstoječih predpisov s področja gospodarstva, uzanc in splošnih pravnih pravil obligacijskega prava, temveč tudi vpogled v našo splošno družbeno in gospodarsko problematiko. Sele obvladanje celotnega kompleksa med seboj povezanih in dopolnjujočih se pravnih predpisov, splošnih pravnih pravil in temeljnih principov našega socialističnega gospodarstva, omogoča gospodarskemu sodniku pravilno analizo in pravilno rešitev vprašanj, ki marsikdaj pravno še niso dovolj razčiščena. Omenjena specializacija sodnikov je nedvomno pozitivno vplivala na kvaliteto odločb gospodarskih sodišč. Ta kvaliteta se kaže v relativno majhnem številu pritožb zoper odločbe na prvi stopnji in v še manjšem številu primerov, ko je bilo tem pritožbam ugodeno.

Drugi element, ki v znatni meri vpliva na hitrost in kvaliteto dela gospodarskih sodišč, pa je institucija občasnih sodnikov pri teh sodiščih. Institucija občasnih sodnikov, ki jih za Višje gospodarsko sodišče voli Ljudska skupščina iz vrst neposrednih upravljalcev v gospodarstvu, javnih delavcev in strokovnjakov iz raznih panog gospodarstva, se je v vsem obdobju gospodarskega sodstva pokazala kot eden izmed bistvenih procesnih elementov našega gospodarsko sodnega sistema ter brez nje gospodarsko sodstvo pač ne bi doseglo sedanjega nivoja. Dolgoletna praksa je pokazala, da pri gospodarskem razsojanju res aktivno lahko sodelujejo le tisti občasni sodniki, ki so v stalnem

kontakta z našim gospodarstvom, bodisi, da se udeležujejo kot strokovnjaki neposredno v določeni gospodarski panogi, bodisi, da poznajo našo gospodarsko problematiko kot vodilni uslužbenci v gospodarskih organizacijah, ali kot člani kolektivnih organov upravljanja, ali pa da delajo na takšnih delovnih mestih v javni upravi, na katerih so v stalnem kontaktu z našim gospodarskim življenjem in z našo gospodarsko zakonodajo. Ravno splošna gospodarskopolična razgledanost in strokovnost občasnih sodnikov v veliki meri pripomore do tega, da se spori ne zavlečujejo, da se izvedejo vsi tisti dokazi, ki so v konkretnem primeru bistveni za razčiščenje spornega in včasih celo nemarno zameglenega dejanskega stanja in da se ob aplikaciji pravnih norm uveljavlja ustrezna prožnost. Na tak način je pravna presoja v vsakem primeru v skladu s temeljnimi principi našega socialističnega gospodarstva in njegovimi zakonitostmi, pa tudi z njegovo stalno dinamiko, v širšem pogledu pa tudi s splošnimi koristmi naše družbene skupnosti.

Mislím, da ni pretirano, če trdim, da sta ravno specializacija sodnikov pri gospodarskih sodiščih ter aktivno sodelovanje strokovnih občasnih sodnikov v največji meri prispevali k sedanji ekspeditivnosti gospodarskih sodišč ter k splošno priznani kvaliteti izdanih sodnih odločb. Sedanji sistem gospodarskih sodišč predstavlja specifično, in če gledamo na rezultate dosedanjega dela, nedvomno uspešno kombinacijo med profesionalnim sodnikom-specialistom ter občasnimi sodniki, ki izhajajo iz vrst socialističnih gospodarskih krogov, ki pa vendarle nikoli ne zastopajo neposrednega interesa udeleženih strank v sporu. Zato sem mnenja, da je treba obdržati dosedanje institucije občasnih sodnikov v vsem obsegu in pri izbiri upoštevati njihovo splošno gospodarsko-politično razgledanost oziroma obvladanje konkretne specialne stroke.

Poročilo obravnava položaj in vlogo gospodarskih sodišč v našem družbenem sistemu, problematiko izterjavanja denarnih dolgov, gospodarske spore, gospodarske prestopke, problematiko prisilnih likvidacij, upravno obračunskih sporov in register gospodarskih organizacij.

Dovolite, tovariši ljudski poslanci, da v zvezi s predloženim poročilom nakažem nekaj aktualnih problemov iz našega gospodarstva, za katere sem mnenja, da sem nanje dolžan opozoriti. Po svojem obsegu je nedvomno na prvem mestu vprašanje medsebojnega kreditiranja v gospodarstvu ter izterjevanje zapadlih dolgov. Gospodarska sodišča pospešujejo to izterjevanje z izdajanjem plačilnih nalogov ter z dovoljevanjem izvršb na bančna dobroimetja. Osnovne problematike vse večjega medsebojnega kreditiranja pa gospodarska sodišča sama s temi sodnimi inštrumenti ne morejo rešiti. Izredni porast mandatnih tožb in izvršb v letu 1961 zaradi vse večjega obsega medsebojnega kreditiranja, ki pogosto presega plačilne sposobnosti številnih dolžnikov, je deloma posledica sedaj veljavnega sistema delitve dohodka, ki se ugotavlja že na podlagi izdanih faktur. Mnenja sem, da bi delitev dohodka v gospodarskih organizacijah na podlagi finančnih rezultatov, ki bi jih dale že realizirane fakture, imela nujno za posledico zmanjšanje obsega medsebojnega kreditiranja na normalno mero. To bi seveda pripeljalo do bolj realnega medsebojnega poslovanja, ki bi temeljilo na finančni in kreditni sposobnosti sopogodbentikov.

K olajšanju tega problema bi lahko prispevala tudi uvedba poslovne menice kot kreditnega in plačilnega sredstva v našem gospodarstvu. Pri nas menica ni mogla pridobiti te funkcije, ker gospodarske organizacije ne morejo eskontirati menic pri svojih bančnih zvezah, da bi na ta način lahko takoj mobilizirale tista sredstva, ki so jih z menico kreditirale svojim upnikom.

Če bi to obstojalo, bi lahko prišla menica v promet kot plačilno in kreditno sredstvo. Toda tak menični sistem predstavlja obstoj meničnega kredita, ki ga imajo banke in kreditno sposobne menične dolžnike, ki nimajo blokirane bančnega dobroimetja. Če se ta dva pogoja lahko ustvarita, — to pa ni stvar presoje gospodarskega sodstva — potem ni razloga, da se ne bi sedanja funkcija menice, ki v notranjem prometu zajema v glavnem le jamstvo pri potrošniških kreditih, razširila tudi na funkcijo, ki jo pridobi s kroženjem kot kreditni in plačilni papir. Sprostitev prometa z menico bi potegnila za seboj sprostitev zdravega kreditiranja, ki bi se lahko reguliralo v dobršni meri brez intervencije sodišč. Kroženje menice v gospodarstvu brez sodelovanja bank pa ne bi imelo večjega gospodarskega pomena.

Razumljivo je, da bi uvedba take menice ter njena organska vključitev v plačilni promet, zahtevala neko daljše razdobje in tudi določeno predpripravo. Neposredno izterjevanje zapadlih dolgov pa je mogoče učinkovito pospešiti tudi brez menice še na drug način in to prav v okviru postopka pred gospodarskimi sodišči. Po sedanjih predpisih sta za realizacijo izterjave potrebna dva postopka, najprej mandatna tožba z izdajo plačilnega naloga in nato šele po njegovi pravnomočnosti predlog na izvršbo, ki mu sledi sodna izvršba na bančno dobroimetje. Torej dva zaporedna postopka, z dvema samostojnima sodnima aktoma, z dvakratnim taksiranjem in seveda z nujnim podaljšanjem roka od začetka izterjave do njenega perfektuiranja. V tej zvezi se nujno postavlja vprašanje, ali je poprejšnji mandatni postopek z izdajo plačilnega naloga res neogibno potreben. Pri tem vedno bolj prihajamo do prepričanja, da utemeljene potrebe zanj dejansko ni. Zakaj bi ne smelo sodišče dovoliti takojšnje izvršbe že na podlagi overjene fakture ali druge podobne listine, zlasti, ko ima stranka v samem izvršilnem postopku še vedno pravico vložiti zoper tak sklep ugovor in s tem pravočasno preprečiti izvedbo ali jo vsaj odložiti, dokler se zadeva dokončno ne razčisti pred sodiščem. Zakaj vztrajati na nekih klasičnih oblikah sodne izterjave, če ugotavljamo, da je mogoče ves postopek znatno poenostaviti, skrajšati in seveda tudi poceniti, zlasti ko vidimo, da je tempo razvoja našega gospodarstva te klasične oblike že na številnih področjih davno prerasel. Zato smo v svojem poročilu predlagali združitev mandatnega in izvršilnega postopka v en sam postopek, v katerem pa bi bila kljub temu obema strankama zagotovljena zadostna zaščita njunih pravic.

Novi ekonomski sistem ima za cilj, da stimulira gospodarske organizacije, pa tudi posameznike v delovnih kolektivih k aktivnejšemu delavskemu upravljanju, k povečanju proizvodnje, k njenemu racionaliziranju, pa tudi k rentabilnejšemu poslovanju. Pri gospodarskih sodiščih se je to odrazilo v pospešenem iztoževanju in prisilnem izterjevanju kreditiranih obratnih sredstev in v aktivnejši udeležbi strank v dejansko spornih zadevah. Stranka je imela večji interes na uspešnem izidu pravde, ker je ta izid pač vplival v določeni meri tudi na njen čisti dohodek. Tudi na ponudene poravnave pred sodišči zastopniki strank niso zlahka pristajali, dokler se niso popreje posvetovali pri manjših podjetjih z delavskim svetom, sicer pa vsaj z direktorjem ali z upravnim odborom.

Kljub navedenim pozitivnim opažanjem pa gospodarska sodišča ugotavljajo, da v administrativnem aparatu gospodarskih organizacij še vedno obstajajo elementi birokratske pasivnosti pri iskanju novih virov dohodka in njegovi realizaciji. Na drugi strani pa se ugotavljajo težnje, dosežati večji dohodek ne z iskanjem notranjih rezerv in povečano storilnostjo, ampak v glavnem z zviševanjem cen proizvodov ali storitev. Visoko število vloženi izvršilnih pred-

logov pri gospodarskih sodiščih je sicer na prvi pogled impresivno, vendar pa ne kaže v pravi luči prizadevnosti gospodarskih organizacij do izterjevanja njihovih obratnih sredstev, ki jih imajo pri svojih kupcih ali pri drugih dolžnikih. Skoraj pri vseh izvršbah se gospodarske organizacije namreč poslužujejo le načina, v katerem se dolžnikovo bančno dobroimetje zarubi in nato prenese ustrezen znesek na upnikov bančni račun. Ta način izvršbe je pač najbolj enostaven in je bil tudi učinkovit, dokler so imeli dolžniki neblokiran sredstva v banki. V zadnjem času pa imajo številne gospodarske organizacije svoje račune v banki skoraj permanentno blokirane, zaradi tega traja tudi več mesecev; preden pride upnik po tej poti do svojega plačila. Ta problematika je še bolj zaostrena, ker nekatere banke ščitijo svoje komitente, poleg tega večja podjetja organizirajo dotok svojih sredstev od zunaj na posebne separatne račune, ki običajno niso znani niti strankam niti sodišču.

Čeprav se glasi izvršilni sklep, da se zarubi dobroimetje zavezane stranke na kateremkoli računu pri banki, ta ne izvede izvršbe na navedeni separatni račun. Kljub temu, da prihajajo upniki zaradi neuspešnih izvršb v težave, čakajo pasivno cele mesece, da banka izvede izvršilni sklep, ki ga je izdalo sodišče. V takih primerih bi morali upniki predlagati pač izvršbo, ki bi bila za dolžnika najtežja in bi ga prisilila, da bi pospešeno plačal dolg, ali pa da bi ga čimprej realizirali v izvršbi. Naša podjetja na primer nikoli ne vodijo izvršbe na terjatve, ki jih ima dolžnik proti svojim kupcem. Še bolj učinkovite bi bile v takih primerih premočinske izvršbe na surovine in na blago, ki ga ima dolžnik v svoji zalogi ali kje drugje. Če bi se podjetja posluževala tudi teh načinov izvršbe, bi bile njihove terjatve nedvomno hitreje poplačane.

Seveda pridejo omenjene oblike izvršb v poštev le subsidiarno, se pravi tedaj, kadar upnik ugotovi, da njegova izvršba na bančno dobroimetje ne bo uspešna oziroma da bo trajala predolgo časa. Navedene težje oblike izvršb pa bi bile učinkovite seveda le pod pogojem, če bi opravljala premočinsko izvršbo gospodarska sodišča sama ob ustreznih predpisih, ki bi zagotovili čim ekspeditivnejši postopek. Način izterjevanja v izvršbi izključno preko bank seveda ni v skladu s sedanjo in prihodnjo dinamiko obračanja obratnih sredstev ter ima lahko težje posledice za naše gospodarstvo in za prizadete kolektive. Zaradi tega predlagamo, da vse zbornice v LRS opozorijo gospodarske organizacije na ta problem birokratskega izterjevanja v izvršbi in da naj delavski sveti ter upravni odbori obvezno razpravljajo o tej problematiki. Centrali Narodne banke pa se naj naroči, da naj izvede v zveznem merilu akcijo, da se odpravi v podružnicah eventualno nezakonito ščitenje interesov njihovih komitentov v izvršbi. Centrala Narodne banke naj bi tudi poskrbela, da se odpravijo separatni računi večjih gospodarskih organizacij, ki po dosedanjih izkušnjah obstojajo marsikje verjetno samo zaradi tega, da preprečijo uspešnost izvršbe.

V vsakdanjem življenju opazamo, da kakovost blaga na trgu ni v skladu z interesi potrošnikov in industrije. Iz prakse gospodarskih sodišč ugotavljamo, da podjetja vkljub temu ne posvečajo pri sklepanju pogodb svoje pozornosti v zadostni meri kakovosti izdelkov. Prav tako ne posvečajo gospodarske organizacije zadostne pozornosti pravočasnemu in pravilnemu izpolnjevanju pogodb. Sorazmerno redki so primeri, ko dajejo kupci prejeta blago zaradi nepravilno izpolnjene pogodbe na razpolago prodajalcu, ko odstopijo od pogodbe zaradi navedenega razloga, ko zahtevajo znižanje cene za blago z napakami in podobno. Na discipliniranem izpolnjevanju pogodb je zainteresirana vsa naša

skupnost in ne le prizadeta gospodarska organizacija. Od tega so namreč v znatni meri odvisni nastopi raznih motenj na trgu pa tudi kvaliteta blaga. Prav iz teh razlogov je dolžnost gospodarskih organizacij, da same izpolnjujejo disciplinirano svoje pogodbene obveznosti do največje možnosti, prav tako pa to zahtevajo tudi od svojih pogodbenih partnerjev. Skoro vsaka pogodbeni nedisciplinirana ima za posledico škodo za gospodarsko organizacijo za katero je bila pogodba nepravilno izpolnjena. Včasih te škode zaradi pomanjkanja blaga na trgu ne trpi gospodarska organizacija sama, temveč potrošniki.

Prav z zahtevami na plačilo odškodnine, nadalje z dajanjem nekvalitetnega ali prepozno dobavljenega blaga na razpolago, z odstopi od pogodb in s podobnimi ukrepi bi lahko v sorazmerno kratkem času bistveno izboljšali pogodbeno disciplino in s tem stanje na trgu. Pomemben napredek bi bil, če bi gospodarske organizacije pri vsakem nepravilnem izpolnjevanju pogodbe imele pred očmi škodo, ki preti njim in skupnosti. Na podlagi teh ugotovitev bi morala gospodarska organizacija uveljavljati nasproti pogodbeno nezvestemu partnerju ustrezne zahtevke in se v skladu s težo pogodbene nediscipline z njim po razčiščenju situacije eventualno poravnati. Vse to naj bi bilo izvršeno z namenom, da bi se pogodbeni disciplina s strani partnerjev v bodoče izboljšala in to brez sodelovanja sodišča.

Pač pa bi lahko razsodišča pri zbornicah kot posebna oblika poravnalnih organov bistveno prispevala k reševanju te problematike, če se gospodarske organizacije ne bi mogle med seboj same sporazumeti. Le v skrajnem primeru naj bi se gospodarske organizacije zatekale po pomoč na sodišče pri uveljavljanju zahtevkov v zvezi s pogodbeno disciplino. Tudi na ta problem, ki je pač usedlina administrativnega gledanja na funkcijo gospodarstva in gospodarskih organizacij, je treba opozoriti zbornice, ki naj bi z vztrajno vzgojno akcijo izboljšale opisano nezadovoljujoče stanje v gospodarstvu. Sodbe in druge odločbe gospodarskih sodišč ter njihove obrazložitve vsebujejo pogosto pomemben material za prizadete gospodarske organizacije, ki se nanaša na njihovo organizacijsko, personalno ali poslovno problematiko. Organi delavskega upravljanja pa običajno ne razpravljajo o tem, ker administrativni organi v podjetju prikrivajo za njih negativno izpadlo odločitev sodišča. Zaradi tega smo mnjenja, da bi bilo treba v bodoči zakon o gospodarskih organizacijah vnesti tudi določilo, ki bi nalagalo direktorju gospodarske organizacije, da obvezno in pod sankcijo organizira pred organi delavskega upravljanja razpravljanje o sodbi, ki je z organizacijskega, materialnega ali personalnega gledišča aktualna za gospodarsko organizacijo. Do izida tega predpisa pa naj bi se preko zborov proizvajalcev ali zbornic opozorilo predsednike delavskih svetov, da je njihova dolžnost, da organizirajo tako razpravo v delavskem svetu, čim gospodarsko sodišče pošlje v ta namen sodno odločbo. Sodniki gospodarskih sodišč bodo seveda na razpolago, če bi bilo treba dati delavskemu svetu oziroma njegovemu predsedniku kaka pojasnila.

Med gospodarskimi spori zavzemajo pomembno mesto spori v zvezi s sklepanjem in izpolnjevanjem gradbenih pogodb. Ob stalno rastoči gradbeni aktivnosti, bodisi, da gre za industrijske, komunikacijske ali stanovanjske gradnje ali za gradnje splošnega družbenega standarda, je razumljivo, da prihaja med pogodbenimi partnerji do pogostih konfliktov, ki se v zadnji fazi rešujejo pred gospodarskimi sodišči. Pri reševanju teh sporov je težava zlasti v tem, ker je gradbeno-pravna materija raztresena v celi vrsti predpisov, ki so od svojih

izdaj doživeli že ponovne spremembe in dopolnitve. Ta okoliščina nedvomno otežuje ustrezno pravno orientacijo ter zahteva stalno zasledovanje naše zakonodaje in tudi specialno usmeritev nekaterih sodnikov pri gospodarskih sodiščih posebej na to pravno področje. Kljub obilici predpisov pa se na področju gradbenega prava še vedno pojavljajo pravne vrzeli, ki jih mora nato sodna praksa izpolniti v konkretnih primerih z ustreznimi splošno veljavnimi pravnimi načeli.

V tej zvezi se zaradi enotnosti sodne prakse, pa tudi zaradi koristi strank postavlja kot ena izmed nalog naše zakonodaje vprašanje ustreznih dopolnitev in sprememb veljavnih gradbenih predpisov, v drugi fazi pa tudi kompilacija teh predpisov v skupnem gradbeno-pravnem kodeksu. Smatramo, da je dosežanja judikatura gospodarskih sodišč v povezavi z operativno prakso obogatila to pravno področje v tolikšni meri, da so za izdajo takšnega kodeksa že dani vsi potrebni pogoji. Nekatero probleme, na katere smo opozorili v našem pismenem poročilu, je rešil novi zakon o investicijski izgradnji, ki je bil sprejet v začetku tega meseca. Vendar pa omenjeni zakon ni mogel rešiti vseh vprašanj, zato čaka na tem področju gospodarska sodišča pri reševanju posameznih primerov, a tudi naše zakonodajne organe, še dovolj pomembnih gospodarsko-pravnih in gospodarsko-političnih problemov.

Kakor spodbujajo prevelika gradbena podjetja monopolistične težnje z vsemi posledicami, pa premajhna gradbena podjetja spet povzročajo razkropljenost strokovnega kadra in mehanizacije ter njuno nerentabilno izkoriščanje. Premajhna gradbena podjetja večkrat ne morejo v redu izpolniti prevzetih obveznosti ter zabredejo prej ali slej ne samo v tehnične temveč tudi v finančne težave. Le-te pripeljajo na koncu včasih tudi do prisilne likvidacije gradbenega podjetja. Mnenja smo, da bi bila najbolj na mestu neka srednja pot ob istočasni ustanovitvi močnih servisnih podjetij za gradbeno mehanizacijo. Seveda je to le misel, ki bi jo morali posebej proučiti za to pristojni organi.

Nadalje je treba zaostriiti odgovornost projektantov za izdelavo neustrezajočih projektov, katerih pomanjkljivosti se marsikdaj pokažejo šele tedaj, ko je objekt popolnoma ali napol dograjen. Tu bi se ne smeli omejiti samo na sankcije za gospodarski prestop, temveč bi morali uvesti tudi polno odškodninsko odgovornost, tako kot velja za izvajalca. V posebno hudih primerih pa naj bi sodišče odgovorno projektantsko organizacijo ali posameznega projektanta še diskvalificiralo za prevzemanje tovrstnih projektantskih del. Odškodninsko in gospodarsko-kazensko odgovornost bi bilo treba razširiti tudi na organe, ki so odgovorni za potrditev projekta. Dopolniti bi bilo treba tudi predpise o plačevanju začasnih in končnih situacij, konkretizirati pravice in dolžnosti arbitražnih komisij v gradbenih zadevah ter pravice investitorja do varščine oziroma do celotnega ali delnega zadržanja plačila.

Zaradi vedno večjega obsega prevoza blaga s kamioni so v stalnem porastu tudi spori s področja cestnega prometa. Pri reševanju teh sporov nastajajo težave, posebno zaradi tega, ker nimamo pozitivnih predpisov, ki bi enotno urejali notranji cestni promet. Enotno je urejen samo mednarodni cestni promet, in sicer s konvencijo iz leta 1958. Zato bi se bilo treba čim prej lotiti domače kodifikacije vsega cestnega prevoza. Ta kodifikacija naj bi bila v temeljnih načelih prilagojena omenjeni mednarodni konvenciji, specifične probleme domačega prevoza pa naj bi uredila samostojno. Po našem mnenju

bi bilo treba uvesti tudi obvezno kasko in jamstveno zavarovanje za vsa motorna vozila ne glede na lastništvo.

Proučiti bi bilo treba tudi vprašanje, ali je pravilno, da se pravdni in izvršilni stroški v zgubljenih sporih, mandatnih in izvršilnih zadevah knjižijo med materialne izdatke. Ti stroški tvorijo v nekaterih podjetjih že pomembno knjigovodsko postavko, saj bodo tožena podjetja iz LRS morala plačati svojim upnikom poleg glavnice in zamudnih obresti v letošnjem letu okrog poldrugo milijardo dinarjev samo na sodnih taksah. Mnenja smo, da bi morali ti stroški bremeniti čisti dohodek, tako kot to že velja glede kazni za gospodarske prestopke. To bi imelo za posledico, da bi podjetja bolj pazila na pravilno in pravočasno izpolnjevanje pogodb ter na redno plačevanje denarnih dolgov.

Tudi materialno-pravna vprašanja zavarovanja pri nas niso urejena s pozitivnim predpisom in bi bilo zato treba čimprej izdati zakon o zavarovalni pogodbi, ki bi predstavljal obvezno podlago za izdajo posameznih zavarovalnih pravilnikov.

Iz poročila o gospodarskem kazenskem sodstvu izhaja, da so vse inšpekcijske službe nezadostno zasedene in da se zato nekateri gospodarski prestopki niti ne ugotavljajo, nekateri pa v premajhnem številu. Toda tudi od ugotovljenih gospodarskih prestopkov je prijavljeno javnim tožilstvom razmeroma majhno število. Po našem mnenju so s predpisi, ki urejajo gospodarske prestopke, zaščitene tako pomembne družbene dobrine, da bi družba morala imeti evidenco nad temi kršitvami in da bi jih morala preprečevati po potrebi tudi s kaznovanjem. Dosedanji negativni odnos do pregona velikega dela gospodarskih prestopkov ne more biti družbeno opravičljiv. Zato bi morali okrepiti inšpekcije službe v kadrovske, strokovnem in materialnem pogledu. Te bi morale posvetiti pomembnim kršitvam predpisov, ki se doslej sploh niso preganjale, ali so se preganjale le izjemoma, vso potrebno pozornost in v bolj pomembnih primerih dosledno prijavljati javnim tožilstvom tako gospodarske organizacije kot tudi odgovorne osebe. Pri tem naj bi inšpekcijske službe kot odgovorne osebe ugotavljale ne le vodilno osebje v gospodarskih organizacijah, temveč tudi neposredno odgovorne uslužbence. Dogaja se, da osebe na vodilnih položajih v gospodarskih organizacijah, proti katerim je bil izrečen v gospodarsko kazenskem ali v prisilno likvidacijskem postopku varstveni ukrep prepovedi opravljanja vodilnih funkcij za določeno dobo, prevzemajo ne glede na to vodilne funkcije v drugih gospodarskih organizacijah. Zato smo mnenja, naj bi se z zakonitim predpisom določilo, da se mora vsakdo, ki se poteguje za vodilni položaj v gospodarstvu ali pa kje drugje, izkazati s potrdilom eventualno Višjega gospodarskega sodišča, da ni izrečen proti njem navedeni varstveni ukrep. Višja gospodarska sodišča bi morala seveda voditi registre oseb, proti katerim je bil izrečen ta ukrep, in bi se morala v izrečenih varstvenih ukrepih med seboj obveščati.

Po sedanjih predpisih se zaradi gospodarskih prestopkov kaznujejo pravne in odgovorne osebe. Obrati s samostojnim obračunom in notranje samostojne obratne enote v okviru večje gospodarske organizacije nimajo statusa pravne osebe. Zato se kaznuje po zakonu o gospodarskih prestopkih gospodarska organizacija kot celota, čeprav je storila gospodarski prestopke poslovno in organizacijsko oddaljena ter ekonomsko samostojna obratna enota. Jasno je, da učinek takšnega kaznovanja ne zadene v takem primeru obratne enote. Zato tako kaznovanje ne more doseči v obratni enoti, ki je storila gospodarski pre-

stopek, zaželenega vzgojnega učinka. Zato predlagamo, da bi se dopolnili dosedanj veljavni predpisi o kaznovanju gospodarskih prestopkov tako, da so kaznive tudi obratne enote, ki samostojno obračunavajo dohodek, čeprav po sedaj veljavnih predpisih niso pravne osebe.

Obrtna in druga manjša podjetja se borijo s knjigovodskimi težavami. Do teh težav prihaja, ker nimajo ustreznih knjigovodskih uslužbencev. Tako stanje ima za posledico, da imajo številne manjše gospodarske organizacije neurejeno knjigovodstvo, zaradi katerega lahko pride do zasebnega prilaščanja družbenega premoženja in do prikrivanja gospodarskih in finančnih uspehov organizacije v škodo skupnosti. Prezaposleni honorarci in upokojeni knjigovodje tega knjigovodskega problema ne morejo rešiti. Zato predlagamo, da bi se pospešeno organizirala za posamezne ali več občin dobra knjigovodska servisna služba za vodstvo knjig v manjših gospodarskih organizacijah. Pri tem poudarjamo, da bi morali občinski ljudski odbori in njihovi organi stalno spremljati delo prav te službe in pravočasno preprečevati njeno površno ter nestrokovno delo ali pa daljšo prekinitev dela. Prav v zvezi s knjigovodstvenimi servisi predlagamo, da bi se dopolnil zakon o gospodarskih prestopkih tako, da gospodarska organizacija, ki zaupa vodstvo svojega knjigovodstva drugemu za knjigovodstvo specializiranemu podjetju, ne odgovarja za nepravilno vodenje knjigovodstva. Za tako vodenje naj bi bilo izključno odgovorno knjigovodsko servisno podjetje s svojimi odgovornimi osebami.

Finančno inšpekcijska služba je ugotovila za leto 1960, da je bilo knjiženih 87 % primanjkljajev v breme izrednih izdatkov, 11 % v breme sklada podjetij in le 2 % v breme odgovornih oseb. Glede na to ugotovitev je treba poskrbeti, da bodo gospodarske organizacije ugotavljale v večji meri osebno odgovornost in primanjkljaje. Tudi ob letnih inventurah je treba temu problemu posvetiti posebno pozornost. Inventurne komisije in finančne inšpekcije naj poskrbijo, da bo ta osebna odgovornost čim popolneje ugotovljena.

Glede na problematiko proizvodnje in prodaje pokvarjenih živil smo mnenja, da je treba v interesu zdravja potrošnikov razširiti in intenzivirati službo sanitarne inšpekcije. Koristnost in nujnost te službe je pri vedno večji industrijski proizvodnji živil in pri sedanjem stanju na trgu očitna. Kljub temu pa nekateri ljudski odbori zmanjšujejo proračunska sredstva, namenjena sanitarni inšpekciji, tako da ta nima zadostnih sredstev za preiskavo vzetih vzorcev živil. Inšpektorji se zato v primerih dvomljive pokvarjenosti ne upajo jemati vzorcev in jih dajati v preiskavo živilsko-kemičnim laboratorijem. Izpostavljeni so namreč nevarnosti, da bi stroške preiskave morala kriti sanitarna inšpekcijska služba, ki pa nima sredstev za te preiskave. V tem letu je občutno padlo število preiskanih vzorcev živil, ki so jih predložili sanitarni inšpekcijski organi. To gotovo ni v skladu z nakazano problematiko živil na našem trgu in z interesi potrošnikov, da se pokvarjena živila še pred prodajo izločijo iz trga. Zato predlagamo, da preskrbijo občine in drugi organi sanitarni inšpekcijski službi tolikšna sredstva, da se bo lahko ta služba opravljala tako, kot to zahtevajo interesi potrošnikov. Proizvodnjo živil v podjetjih in živila v trgovini bi morala sanitarna inšpekcija kontrolirati stalno in sistematično. V hujših primerih proizvodnje in prodaje pokvarjenih živil pa bi bilo potrebno strokovno diskvalificirati odgovorne uslužbenke, četudi okvara živil ne bi bila posledica kaznivega dejanja. Poleg tega bi morali na podjetja,

ki proizvajajo ali prodajajo živila sistematično izvajati stalen moralni pritisk, ki bi naj imel vzgojni učinek.

Poostri je treba inšpekcijsko službo tudi v zvezi z izvajanjem odredbe o posebnih pogojih, po katerih se smejo dajati v promet posamezni industrijski izdelki. Ta kontrola ne sme biti le formalna; to je, ali so prodani gospodinjski in drugi aparati z garancijskim listom in z navodilom za uporabo, ampak tudi, ali se je servisna služba dejansko organizirala in če obstajajo nadomestni deli. Iz vsakdanjega življenja vemo, da servisna služba pogosto ne funkcionira in da ni nadomestnih delov za kupljene industrijske izdelke. Koristi potrošnikov zahtevajo, da se nastopi proti tistim, ki so odgovorni za funkcioniranje te službe in za obstoj nadomestnih delov na trgu.

Poleg preganjanja težjih deviznih in zunanjetrgovinskih gospodarskih prestopkov, bi se moralo uvesti tudi uradno preganjanje nelojalne konkurence, ki jo povzroči naše podjetje drugemu našemu podjetju na tujem trgu. Isto velja tudi za primere, ko naša podjetja zbijajo cene pri prodaji našega blaga na tujem trgu. Častna sodišča pri zbornicah niso zadovoljila pri reševanju te problematike.

V zvezi s problematiko na področju prisilne likvidacije predlagamo, naj zvezni zakonodajni organi čimprej uveljavijo že pripravljene in v razpravah obdelane osnutke uredbe o spremembah in dopolnitvah določb o prisilni likvidaciji.

Na podlagi dosedanjih izkušenj gospodarski sodišč z vodenjem registra predlagamo, naj se izdajo novi predpisi, ki naj nadomestijo dosedanjo pomanjkljivo ureditev vodenja registrov.

Ves pravosodni sistem je v reorganizacijskem postopku in o prihodnji organizaciji sodstva teče razprava. Mnenja sem, da je razprava o tem problemu potrebna in da naj zajame vse kroge, ki jim je do pravičnega in brezhibnega poteka sodnega dela. Nedvomno je, da je treba tudi gospodarsko sodstvo decentralizirati in demokratizirati v skladu z doseženimi družbenimi spremembami. V zvezi s to problematiko opozarjam samo na rezultate anket, ki sta jih izvedli republiška trgovinska zbornica in republiška zbornica za industrijo, gradbeništvo in promet pri več kot 200 pomembnih gospodarskih organizacijah v naši republici.

Na koncu sem dolžan še poudariti, da se mali kolektivi gospodarskih sodišč v LRS, od administracije do sodnikov in občasnih sodnikov, resno in požrtvovalno trudijo, da bi kljub povečanemu dotoku raznih zadev, ki spadajo v njihovo pristojnost, opravljali zadane naloge v čim krajšem času, čim kvalitetneje in v skladu z doseženimi družbenimi in ekonomskimi spremembami. Vsi ti kolektivi se namreč dobro zavedajo, da s takim delom pomagajo ne le posameznim gospodarskim organizacijam, temveč vsej naši skupnosti. Prepričan sem, da bosta tak način dela in taka zavest značilna za te kolektive tudi pri njihovem bodočem družbenem delu.

Tovariše ljudske poslance naprošam, da v diskusiji kritično ocenijo delo gospodarskih sodišč v LRS, Ljudsko skupščino pa prosim, da poročilo sprejme.

Predsednik Miha Marinko: Ker so poročilo obravnavali pristojni odbori, prosim poročevalca odbora za gospodarstvo obeh zborov, da poročilo. (Namesto odsotnega poročevalca obeh gospodarskih odborov, ljudskega poslanca Jožeta Tramška, prebere skupno poročilo ljudski poslanec Ivo Janžekovič. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca zakonodajnih odborov, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnih odborov obeh zborov, ljudski poslanec Andrej Babnik prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Pričenjam razpravo o poročilu, kakor tudi o obrazložitvi, ki jo je dal tovariš Jernej Štante: Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.)

Ker se nihče ne javi, prehajamo na obravnavo resolucije, ki sta jo oba zbora predlagala skupščini. Predlog resolucije sta obravnavala oba gospodarska in tudi oba zakonodajna odbora. Želi morda kdo razpravljati k resoluciji? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče ne javi, dajem predlog resolucije na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog resolucije soglasno sprejet.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obrazložitev predloga zakona o gozdovih. Poročila odborov bodo prebrana na ločenih sejah. Prosim predstavnika Izvršnega sveta za obrazložitev.

Jože Ingolič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Velike površine gozdov, pomembnost lesa kot važne surovine za razvoj lesno predelovalne industrije, pa tudi za izvoz ter pomembnost varovalnih funkcij gozdov so ob dejstvu, da na področju gozdarstva, zlasti v LRS, v znatni meri prevladuje drobnoblagnova proizvodnja in da je modernizacija gozdarstva sestavni del naše agrarne politike in naporov, ki jih tudi na tem področju usmerjamo za vse večje uveljavljanje socialističnih proizvodnih odnosov na vasi, pglavitni razlog, da smo v Sloveniji vedno posvečali največjo pozornost gospodarjenju z gozdovi. Prav zato smo tako aktivno posegali v urejanje odnosov v gozdarstvu, da ustvarimo čim širšo družbeno ekonomsko podlago za izvajanje gospodarskih ukrepov v gozdovih, ki naj pripomorejo k večji proizvodnji in večji produktivnosti ter k nadaljnjemu poglobljanju socialističnih odnosov tako na družbenem kot privatnem sektorju gozdarstva.

Zvezni temeljni zakon o gozdovih, ki je bil uveljavljen spomladi leta 1961, ureja sam neposredno vso problematiko gospodarjenja z družbenimi gozdovi, pri čemer se odpravlja dosedanje administrativno upravljanje, namesto tega pa uvaja upravljanje teh gozdov po delovnih kolektivih. S tem se gospodarjenje z družbenimi gozdovi prilagaja osnovnim principom našega gospodarskega sistema. Navedeni zakon ureja neposredno tudi druga vprašanja gozdarstva. Ta vprašanja v predlogu republiškega zakona o gozdovih niso zajeta, vendar jih bomo pri obravnavanju predloga morali imeti pred očmi, ker tvori republiški zakon o gozdovih šele skupaj z zveznim temeljnim zakonom organsko celoto. Zato dovolite, da v tej zvezi opozorim vsaj na osnovna vprašanja, ki jih neposredno ureja zvezni zakon.

Ta vprašanja so uveljavljena predvsem z opredelitvijo nekaterih osnovnih kategorij, kot so splošni smotri gospodarjenja z gozdovi in trajnost gozdne proizvodnje, kompleksnost gospodarjenja z gozdovi, vrste gozdov po namenu gospodarjenja, gozdno gospodarska območja kot ekonomsko-organizacijski instrument, obveznost gospodarskih načrtov za vse gozdove, subjekti gospodarjenja z gozdovi in podobno.

Kot vam je znano, je na podlagi okvirnih določil takratnega zveznega zakona o gozdovih večino teh družbenih norm v Ljudski republiki Sloveniji uvedel že dosedanji republiški zakon o gozdovih. Le-te so bile v preteklih letih pri nas praktično preizkušene in so dale dobre rezultate. Na enak način

je v zveznem zakonu opredeljena enotna pristojnost organov oblasti in uprave na določenih stopnjah, všteti gozdarsko inšpekcijo. Poleg vprašanja enotnih družbenih norm, postavlja zvezni zakon še številna enotna temeljna načela, kakor so poslovanje po načelih delitve dohodka, razvijanje delavskega samoupravljanja v gozdarstvu, opustitev načela o izključni pravici gozdno-gospodarskih organizacij do gospodarjenja z družbenimi gozdovi, vključevanje zasebnih gozdov v socialistično proizvodnjo na širših temeljih in povečanje vloge komune pri gospodarjenju z gozdovi. Moramo pa pripomniti, da ima delavsko upravljanje v gozdarstvu še vedno svoje specifičnosti; te so zlasti posledica administrativno določene biološke amortizacije gozdov, ki ne ustreza dejanski amortizaciji glede na stanje in strukturo gozdov ter maksimirane cene gozdnih proizvodov. Smatramo, da so omenjene specifičnosti le prehodnega značaja in da jih bo mogoče odstraniti z našim splošnim gospodarskim razvojem.

Za posamezna vprašanja s področja gozdarstva pa zvezni zakon pooblašča republike, da jih uredijo s svojimi zakoni. Predlog republiškega zakona o gozdovih je povsem izkoristil navedena pooblastila in pri tem uredil zlasti vprašanja glede gospodarjenja z zasebnimi gozdovi, glede intenzivnejšega izkoriščanja gozdov in gozdnih zemljišč, plantažne proizvodnje lesa, pogozdovanja Krasa in še nekatera druga vprašanja. Kot izhodišče za ureditev navedenih vprašanj, nam je v glavnem služila današnja stopnja razvoja gozdarstva in cilji, ki jih na področju gozdarstva lahko dosežemo spričo splošnega gospodarskega razvoja. Glede stopnje razvoja gozdarstva v naši republiki, je zlasti važno podčrtati naslednja dejstva.

Gozdno gospodarske organizacije so že pred leti prerasle v podjetja oziroma v obrate kmetijskih zadrug. Tudi na tem področju se je razvilo in utrdilo delavsko upravljanje. V okviru gozdnih gospodarstev se spričo uvedbe delitve dohodka uspešno izvaja decentralizacija delavskega upravljanja na gozdne obrate kot osnovne ekonomske enote. Utrdilo se je gospodarjenje na osnovi gozdno-gospodarskih načrtov, zlasti na področju družbenih gozdov. Na področju privatnega sektorja smo z izvajanjem ukrepov, ki jih je omogočal že dosedanji republiški zakon o gozdovih, v glavnem uspeli vskladiti sečnjo s proizvodnimi zmogljivostmi gozdov. Z izvajanjem politike prispevkov od sečnje lesa se je utrdila družbeno ekonomska osnova za racionalnejše gospodarjenje v privatnih gozdovih, ob sočasni krepitvi najrazličnejših oblik kooperacije in s tem določenega uveljavljanja novih odnosov tudi na področju gospodarjenja s privatnimi gozdovi. Gozdno gospodarske organizacije so se v zadnjih letih kolikor toliko opremile s stroji za gradnjo cest in prevoz lesa. Šele nedavno pa so se začele opremljati tudi s sodobno opremo za sečnjo, spravilo in tudi gojitev gozdov.

Skupno število zaposlenih v družbenem sektorju gozdarstva ob naraščajoči proizvodnji pada, kar kaže na določeno povečanje produktivnosti zaradi uvajanja mehanizacije, novih delovnih metod in novih načel delitve dohodka. Vse to je doprineslo k nadaljni racionalizaciji gozdne proizvodnje. Tako se odstotek tehničnega lesa postopoma dviga, večina, do 80 % posekanega lesa, pa je namenjena blagovnemu prometu, kar predstavlja zanesljivo surovinsko osnovo za dosedanji obseg lesno predelovalne in kemične industrije.

Da se omogoči večja proizvodnja in uvajanje sodobnih gojitvenih ukrepov, so bili vloženi veliki napor in sredstva za izgradnjo ustrežajoče mreže gozdnih komunikacij. V tem razdobju je pomembna tudi decentralizacija pristojnosti

glede družbenih gozdov od republike na okrajne in občinske ljudske odbore, s čimer je uspelo zainteresirati širši krog strokovnih in političnih forumov za obravnavanje problematike v gozdarstvu.

Eno najpomembnejših vprašanj, ki jih rešuje predlog novega republiškega zakona o gozdovih, je vsekakor vprašanje gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Kot je znano, je potencialna proizvodna zmogljivost zasebnih gozdov v naši republiki celo večja od proizvodne zmogljivosti družbenih gozdov. Če bi to zmogljivost izkoristili, bi se donosi teh gozdov v doglednem času celo podvojili. Prav v tej možnosti pa je med drugim iskati skupni interes družbe in posameznih lastnikov gozdov za nadaljnji napredek privatnih gozdov, za njihovo intenziviranje glede večjih donosov in s tem tudi večjih dohodkov tako za privatnega gozdnega posestnika, kot za gozdno gospodarske organizacije, gozdna gospodarstva in kmetijske zadruge.

Intenziviranje gozdarstva zahteva prav tako kot modernizacija kmetijstva znatna tehnična sredstva in temeljito poznavanje moderne tehnologije. Brez teh dveh osnovnih faktorjev je tudi napredek privatnih gozdov nemogoč. Izolirana drobno blagovna proizvodnja se ni sposobna posluževati niti prvega niti drugega faktorja, ker pač tako razdrobljena, kot je naša, ne predstavlja take gospodarske osnove, da bi bila individualna uporaba strojev in druge tehnične opreme sploh rentabilna. Poleg tega pri večini lastnikov niti ni interesa, da bi gozd intenzivirali. Naj v tej zvezi navedem najosnovnejše podatke v posestni strukturi gozdov.

V LR Sloveniji je okoli 562 000 ha privatnih gozdov. Ta površina je po podatkih Zavoda za statistiko LRS iz leta 1951 last 144 000 kmetijskih in 66 000 nekmetijskih lastnikov. Ta odnos se je v zadnjih letih prav gotovo še dalje spremenil v korist nekmetijskih lastnikov.

Vseh nekmetijskih in kmetijskih lastnikov je v Sloveniji po istih podatkih 161 000 ali 77 % in le-ti razpolagajo povprečno s komaj 2,4 ha gozda, oziroma z 21 % vseh gozdnih površin. Za omenjeno kategorijo lastnikov gozdov predstavlja gozd le dopolnilni vir dohodkov, zato ta kategorija v glavnem ni zainteresirana na večjem napredku svojih gozdov. Njihov glavni dohodek je bodisi v celoti iz nekmetijstva, ali pa kombiniran iz kmetijstva in nekmetijstva. Ta kategorija v glavnem čaka svoj vsakoletni etat za posek in je s tem skrb za gozd v glavnem končana.

Nadaljnjo skupino gozdov predstavljajo kmetijska gospodarstva z 8—15 ha skupnih zemljišč. Ta kategorija šteje 13 % gozdnih posestnikov in razpolaga s 25 % gozdnih površin. Tej skupini pomeni gozd in delo v njem nekoliko večji vir dohodkov, vendar pa je tudi ta kategorija gozdnih posestnikov v večji meri zainteresirana na dohodkih iz kmetijstva, z našim splošnim gospodarskim razvojem pa tudi v vse večji meri na dohodek iz nekmetijstva.

Preostali lastniki gozdov so kmetijska gospodarstva z nad. 15 ha skupnih površin. Teh je v Sloveniji okoli 10 % in posedujejo okoli 54 % gozdnih površin. V teh gospodarstvih se gibljejo gozdne površine od 10 ha naprej. To so v glavnem višinska kmetijska gospodarstva, ki so tudi glavni proizvajalci tržnih viškov lesa, čeprav zaradi primitivnega načina gospodarjenja ne v takem obsegu niti kvaliteti niti ceni, kakor bi omogočale njihove površine in zmogljivosti gozdov. Ta gospodarstva so spričo zapostavljanja zlasti živinoreje, v največji meri odvisna od dohodkov iz gozda. Ni slučaj, da se je prav na področju teh gospodarstev najdalj razvila kooperacija.

Že z dosedanjim izvajanjem zakona o gozdovih in zakona o gozdnih skladih se je poleg drugega omejeval dohodek kot rezultat lastnine gozdov in stimulariral dohodek od lesa le kot rezultat dela v teh gozdovih. Ocenujemo, da je znašal dohodek od lastnine gozdov v obliki rente po oprostitvi prispevkov za les za domače potrebe in steljo letno okoli 2 milijardi dinarjev. Dohodek od dela v gozdu in uslug pri izkoriščanju zasebnih gozdov pa je znašal okoli 4 in pol milijarde dinarjev letno ali skoraj dva in pol krat toliko kot dohodek od gozda kot lastnine.

Iz omenjenega stanja in odnosov smo torej izhajali že pri izvajanju doseданjega zakona o gozdovih, pri razvijanju naše aktivnosti pri nadaljnji modernizaciji gozdarstva in poglobljanju socialističnih odnosov na vasi. Gornje je osnova tudi predloženemu zakonu o gozdovih. Sprovajanje take politike je že doslej v znatni meri vplivalo, da se je gospodarjenje vsaj v določenem delu privatnih gozdov razvijalo v smeri povečanja proizvodnih zmogljivosti. Spričo splošnega gospodarskega napredka, spričo spremenjene socialne strukture prebivalstva, ob možnostih vključevanja kmetijskih in gozdnih posestnikov oziroma njihovih družinskih članov v vse bolj razvijajoče se nekmetijske dejavnosti, pa so ti ukrepi privedli do razmeroma zelo široke kooperacije, zlasti na pretežno gozdarskih področjih. Najbolj se je razvijala kooperacija v gozdarstvu v kranjskem; celjskem in mariborskem okraju, razvija pa se tudi drugod. Tako izvaja na primer kmetijska zadruga Črna na Koroškem že do 80 % vseh sečenj v zasebnih gozdovih v lastni režiji na osnovi prostovoljnih pogodb z zasebnimi lastniki. Kmetijske zadruge in gozdna gospodarstva opravljajo v zasebnih gozdovih poleg odkupa lesa tudi druga dela, ki jim lastnik sam ni kos, kot so odkazovanje drevja za sečnjo, urejanje gozdov, izgradnja in vzdrževanje gozdnih komunikacij, gojenje gozdov itd..

Zvezni temeljni zakon o gozdovih in predlog republiškega zakona pa poleg take prostovoljne kooperacije predvidevata tudi obvezne ukrepe glede gospodarjenja z zasebnimi gozdovi, kjer je to smotrno in izvedljivo in obenem določata pogoje in primere, v katerih se zasebni gozd prepušča v gospodarjenje gospodarski organizaciji. To so primeri, kjer lastnik ne gospodari po gozdno gospodarskem načrtu, če tako slabo gospodari, da je ogrožena trajnost gozdne proizvodnje in če ne izvršuje predpisanih ukrepov za preprečevanje gozdnih škod. Zasebni gozd se prepusti v gospodarjenje gospodarski organizaciji tudi v primerih, če se spremeni v plantažo in je pri tem treba zagotoviti strokovno izvedbo, ali če to narekujejo skupni gospodarski interesi in so potrebni enotni tehnični postopki, lastnik gozda pa v teh primerih nima pogojev, da bi pri gospodarjenju z gozdom uporabljal sodobne gozdno-gospodarske metode in tehnično opremo.

V dosedanjem sistemu je zasebni lastnik lahko realiziral del cene lesa na panju, les in steljo za domače potrebe, kakor tudi možnost zaslužka pri izkoriščanju lastnega gozda. Te pravice jasneje opredeljuje in omogoča tudi nov republiški zakon kmečkim lastnikom gozdov, pravice nekmečkih lastnikov gozdov pa zožuje samo na ustrezni del cene lesa na panju. Poleg tega ima kmečki lastnik prednostno pravico, da se ob enakih pogojih kot gozdni delavec ali voznik vključi v delo gospodarske organizacije, ki gospodari v njegovem gozdu in si s tem zagotovi približno enake dohodke kot doslej. Ekonomska razmerja nasproti lastnikom gozdov se bodo urejala vsekakor tako, da se vzbudi njihov interes za kooperacijo, obenem pa se zaščiti družbeni interes pri gospo-

darjenju z gozdovi. Novi sistem zagotavlja lastniku, ki sam ne gospodari s svojim gozdom, rento od gozda, in sicer v višini najmanj 50 % cene lesa na panju. Doslej je lastnik izjemoma lahko dosegel tudi nadpovprečno ceno lesa na panju; v največ primerih pa je bila ta cena spričo primitivnosti gozdne proizvodnje tako nizka, da je rente ostalo zelo malo ali pa nič. Strokovno gospodarjenje z gozdovi po gozdno gospodarskih organizacijah in sodelovanje lastnika s to organizacijo bo vsekakor imelo za posledico na eni strani racionalnejše gojenje in izkoriščanje gozdov, na drugi strani pa bo lastnik poleg plačila za svoje delo in opravljene storitve v vsakem primeru prejel tudi rento, katere minimalno višino sedaj zagotavlja zakon. Ob dobrem gospodarjenju bo ta renta lahko tudi večja in se bosta o njeni konkretni višini iznad v zakonu določene, pogodila lastnik in gospodarska organizacija. Ker na renti participirata torej oba partnerja, bosta oba zainteresirana, da bo gospodarjenje z gozdovi čim uspešnejše.

Skupno gospodarjenje z zasebnimi gozdovi bodo opravljale kmetijske zadruge in gozdna gospodarstva oziroma kmetijska posestva, ki imajo usposobljene gozdne obrate. Čeprav ponekod še vedno primanjkuje strokovnega kadra, so se te organizacije toliko okrepile in oskrbele s tehnično opremo, da bodo lahko izvrševale naloge v okviru kooperacije in obveznih ukrepov v zasebnih gozdovih. Prispevek za gozdni sklad bodo v primerih skupnega gospodarjenja plačevale prizadete gospodarske organizacije. Smatramo, da bo vključevanje zasebnih gozdov v skupno gospodarjenje po strokovno usposobljenih gospodarskih organizacijah teklo postopoma, skladno z gospodarsko politiko občinskih ljudskih odborov, v kolikor se bodo za to usposabljele gospodarske organizacije, zlasti kmetijske zadruge in gozdna gospodarstva in kolikor bo to omogočal splošni gospodarski razvoj naše republike.

Kakor je torej razvidno iz predloženega zakona, so predvideni ukrepi za napredek privatnih gozdov postavljeni v skladu z družbenimi interesi na tem področju ter hkrati prilagojeni privatni lastnini teh gozdov. Zato razna nepravilna tolmačenja zakona, zlasti tam, kjer gre za določena pooblastila glede omejevanja individualnega gospodarjenja z gozdovi, nimajo nobene podlage.

Ob težnjah in ciljih nadaljnjega podružabljenja gozdne proizvodnje v večjih gozdno gospodarskih enotah, se tudi v bodoče zagotavlja materialna podlaga za napredek gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v obliki prispevkov od sečnje lesa iz teh gozdov. Ti prispevki se po novih predpisih popolnoma decentralizirajo in se v celoti stekajo v občinske in medobčinske gozdne sklade. Občine bodo s temi sredstvi lahko uspešno usmerjale in razvijale gospodarjenje v zasebnih gozdovih. Obenem pomenijo ta sredstva tudi del družbene materialne podlage za delo zadrug in drugih gospodarskih organizacij, ki bodo angažirane pri izvajanju nalog za nadaljnji napredek zasebnih gozdov. Medobčinski gozdni skladi pa naj bi zagotavljali izvrševanje gozdno-gospodarskih ukrepov v primerih, kadar je njihovo izvajanje smotrnejše v povezavi v okviru gozdno gospodarskega območja, ki se razteza preko več občin. Prispevek za pospeševanje zasebnih gozdov je začasno uredil republiški zakon z dne 26. junija tega leta. Ta predlog pa rešuje vprašanje prispevka na širših osnovah, v skladu z vso drugo problematiko gospodarjenja z gozdovi.

Današnje stanje gozdov nam omogoča letno sečnjo okoli 3 milijone m³ lesa. Zaradi naglega porasta potrošnje lesa pa ne moremo več računati, da bi mogli tudi v bodoče vse potrebe po lesu kriti iz naravnih gozdov, čeprav

se gospodarjenje z njimi v znatni meri izboljšuje. Če bomo hoteli dvigniti n. pr. potrošnjo papirja od današnjega povprečja 10 kg na prebivalca na raven razvitejših držav, to je na 50 kg in več, bomo morali proizvodnjo papirja in s tem v zvezi porabo celuloznega lesa povečati za nekajkrat. Odkod vzeti les za to in še za druge potrebe? Kakšne možnosti imamo glede povečanja donosov lesa, če bi nadaljevali izključno z dosedanjim načinom gospodarjenja v naravnih gozdovih, nam pokaže naslednji podatek:

V naši republiki je okoli 930 000 hektarov gozdov. Ti gozdovi dajejo povprečno letni prirastek 3 in pol m³ na hektar ali skupaj 3 250 000 m³. Z dosedanjimi ukrepi bi bilo mogoče doseči, da se proizvodna zmogljivost gozdov po računih Zavoda za gospodarsko planiranje n. pr. v 50 letih poveča na 5 m³ prirastka na hektar oziroma na 4 650 000 m³ letno. Jasno je, da bi torej zašli brez potrebe v velike težave, če bi čakali samo na to, kar nam lahko dajo le naravni gozdovi. Zato je bilo nujno, da smo se lotili ustvarjanja najrazličnejših vrst intenzivne proizvodnje lesa v obliki plantaž in drugih intenzivnih gozdnih nasadov. Če upoštevamo, da imamo velike površine gozdov na relativno gozdnih tleh in če n. pr. v prihodnjih 10 ali 15 letih zasadimo 110 000 hektarov gozdnih plantaž, lahko že v 20 letih podvojimo proizvodnjo lesa in s tem odprem boljše perspektivo predelovalni industriji, zlasti kemični, in s tem seveda tudi zadovoljevanju rastočih potreb po papirju in drugih proizvodih, katerih osnovna surovina je les.

Iz povedanega torej sledi, da je mogoče v 20 letih na predvidenih 110 000 hektarjih gozdnih plantaž in intenzivnih nasadih producirati isto lesno maso kot na sedemkrat večji površini naravnih gozdov. Plantažni nasadi nam obenem dajejo možnost periodičnega izkoriščanja vmesnega prostora med drevjem tudi za kmetijske kulture, zlasti za krmne rastline, s čemer se rentabilnost plantaž še poveča.

Vso pozornost bomo torej morali posvetiti tudi proizvodnji lesa izven naravnih gozdov, to je osnovanju plantaž hitro rastočega drevja. Zato predvideva predlog zakona še bolj smotrno izkoriščanje zemljišč. Tako predvideva pogozdovanje hribovitih predelov, ki so neprimerni za sodobno kmetijsko proizvodnjo oziroma za plantažiranje, obenem pa spreminjanje ekstenzivnih ravninskih gozdov s slabim prirastom v intenzivne gozdne plantaže ali v intenzivne kmetijske kulture, če so zemljišča primerna za strojno obdelavo na veliki površini in če se s tem doseže donosnejše izkoriščanje takšnih zemljišč.

Ker gre za gospodarsko važne ukrepe, bodo pristojni organi dovoljevali, odslej pa tudi odredili izvedbo intenziviranja za plantažiranje primernih zemljišč, z individualnim odobravanjem plantažiranja pa se bomo hkrati izognili tudi nepravilnemu posegu v ravninske gozdove in bodo prišli v poštev samo tisti, katerih relief, globina tal, fizikalna in kemijska svojstva omogočajo intenzivnejše gospodarjenje.

Pri krčenju gozdov in ustvarjanju plantaž gre torej za racionalno rotiranje intenzivnih kultur, gozdnih in kmetijskih, pa tudi za konsociacijo gozdnih s kmetijskimi kulturami v neprimerno krajših časovnih obdobjih, kot znaša obhodna doba v naravnih gozdovih, ob čemer bomo lažje regulirali sečnje v naravnih gozdovih in s tem tudi tam dvigali prirastek na višino, ki jo omogočajo gozdna rastišča. Ob krčenju gozdov in njihovem spreminjanju v plantaže ne bo in tudi ne sme biti prizadet izgled in naravne značilnosti pokrajine. Drevesne plantaže ali novo nastali sadovnjaki bodo sicer lahko delno spremenili

izgled pokrajine, vendar le v smislu njenega olepšanja. Prav zato pa ne bo mogoče pri krčitvah upoštevati raznih neupravičenih teženj po romantiki, ki ne bi imela zveze z lepim izgledom in tipiko slovenske pokrajine.

Ko govorimo o določbah zakona glede intenziviranja gozdne proizvodnje, dovolite, da povem še nekaj misli o tistih določbah, ki govorijo o pogozdovanju Krasa. Določila o pogozdovanju Krasa so v predlogu republiškega zakona povsem nova. Zvezni zakon tega vprašanja ne ureja, ampak ga prepušča republikam. Zato predlog zakona glede Krasa upošteva naše potrebe in možnosti. Na našem Krasu, ki zajema površino okoli 230 000 hektarov, od tega 60 000 ha gozdov, imamo še najmanj 20 000 hektarov površin, kjer je možna le gozdna vegetacija. Od tega je 6000 hektarov golih površin, ki jih je treba pogozditi, na ostalih 14 000 hektarih površin pa je treba že obstoječo gozdno vegetacijo izboljševati. S tem bi se gozdnatost na Krasu povečala od dosedanjih 25 na 30 % in bi se s tako stopnjo v znatni meri doseglo zadovoljivo biološko in gospodarsko ravnovesje med gozdno in kmetijsko površino, ki je na kraških tleh zaradi neugodnih prirodnih pogojev posebno občutljiva.

Po osvoboditvi smo pogozdili letno okoli 400 hektarov površin, vzdrževali okoli 7000 hektarov starih kraških nasadov in izvajali potrebno varstveno službo, za kar smo letno potrošili 70 do 80 milijonov dinarjev, večinoma iz bivšega republiškega gozdnega sklada in le manjši del iz lokalnih sredstev. Metode in organizacija pogozdovalnega dela pa niso bile dovolj sistematične in uspešne, ter so bila dela preveč usmerjena na najbolj odročna in najslabša zemljišča, kjer ni bilo pričakovati posestnih sporov. V bodoče bo treba dajati poudarka intenzivnim kulturam hitro rastočih vrst na rastiščih, kjer lahko pričakujemo hitre in dobre rezultate.

Predlog zakona zato predvideva poseben režim razpolaganja s kraškimi zemljišči, organizacijo pogozdovalnih del in financiranja. Kadar je kraško zemljišče možno zaščititi pred neugodnimi vplivi samo s pogozdovanjem, se lahko tako zemljišče za dobo 30 let izloči iz dosedanjega gospodarjenja in preda v gospodarjenje organom ali organizaciji, ki bo izvajala pogozdovalna dela z namenom, da se zagotovi zaščita tal z gozdno vegetacijo, in v končni fazi tudi proizvodnja lesa. Tak ukrep je možen ne glede na lastništvo, izvrševal pa se bo postopoma in v skladu z načrtom ter ekonomskimi možnostmi.

Posamezne občine ali več občin skupaj lahko ustanove poseben organ ali zavod za usposobitev kraških zemljišč. Usposobitev kraških zemljišč za gozdno proizvodnjo se izvršuje po perspektivnem načrtu in letnih načrtih za območje vsake občine. Financiranje se v glavnem prenaša na proračune, ker je pogozdovanje krasa po eni strani splošno družbeni problem, ne pa problem ene gospodarske panoge, po drugi strani pa bodo občinski in medobčinski gozdni skladi, ki bodo sicer sodelovali pri tem financiranju, imeli na kraškem območju le skromna in nezadostna sredstva. Del teh sredstev pa bo nujno usmerjati tudi na kraške predele znotraj gozdno gospodarskih območij.

Da se okrepi zainteresiranost prizadetih organov in zagotovi uspešnost nalog, predvideva predlog, da zagotovijo za pogozdovanje potrebna sredstva iz svojih proračunov občinski in okrajni ljudski odbori prizadetih območij in republika.

Predlog republiškega zakona vsebuje nadalje podrobnejša določila o gozdno gospodarskih območjih. Po določitih zveznega zakona o gozdovih so namreč družbeni gozdovi posameznih gozdno gospodarskih območij ekonomski

temelj za poslovanje gozdno gospodarskih organizacij, to je gozdnih gospodarstev in kombinatov. V naši republiki se zasebni in družbeni gozdovi marsikje močno prepletajo ter tvorijo enotne zaokrožene komplekse. Zato in zaradi splošne pomembnosti gozdov, moramo postopoma težiti k temu, da se v nadaljnjem gospodarskem razvoju oblikujejo gozdno gospodarska območja kot osnovne enote gospodarjenja z gozdovi ne glede na lastništvo. Tak način oblikovanja gozdno-gospodarskih območij je za Slovenijo pomemben tudi zato, ker omogoča prehajanje na skupno racionalno gospodarjenje na višji strokovni ravni tudi v zasebnih gozdovih.

Predlog omogoča postopno oblikovanje takšnih gozdno gospodarskih območij in pooblašča okrajne ljudske odbore, da določijo območja, potem ko so dobili mnenja občinskih ljudskih odborov ter gozdno gospodarskih in drugih zainteresiranih organizacij. To nalogo so okrajni ljudski odbori zadovoljivo vršili tudi že doslej na podlagi določil prejšnjega republiškega zakona o gozdovih iz leta 1953. Gre za strokovno nalogo rajonizacije gozdov in gozdne proizvodnje v Ljudski republiki Sloveniji. Ta rajonizacija v ničemer ne vpliva na materialno prizadetost okrajnih ali občinskih ljudskih odborov niti ne na formiranje ekonomskih enot, ki se v glavnem vsklajujejo s področji občinskih ljudskih odborov.

Predloženi zakon zasleduje edino pravilno načelo, da se formirajo taka gozdno gospodarska območja v okviru katerih je mogoče organizirati veliko in racionalno gozdno proizvodnjo, ki bo sposobna sprejeti moderno tehniko itd. Zato ne podpira drobljenja obstoječih gozdno gospodarskih območij.

Skladno z določbami zveznega zakona o gozdovih naj republiški zakoni omogočajo, da se pri gospodarjenju z gozdovi doseže trajnost in povečanje njihovega donosa. Zaradi tega se morajo gozdovi stalno negovati, vzdrževati, urejati in pospeševati. Potrebne ukrepe vsebujejo načrti za gospodarjenje z gozdovi, ki se po določenih zveznega zakona sestavljajo praviloma za vse gozdove; zvezni zakon vsebuje določila o gozdno-gospodarskih načrtih za gozdove v družbeni lastnini, naš predlog zakona pa razširja ta določila tudi na gozdove v državljanski lastnini.

Določila o sestavljanju, sprejemanju in potrjevanju teh načrtov ter o evidenci njihovega izvrševanja zagotavljajo kolektivom njihove pravice samoupravljanja, obenem pa upoštevajo tudi strokovnost in družbene interese, ki jih ščiti občina, ki bo odslej tudi pristojna za potrjevanje teh načrtov.

Ukrepi za varstvo gozdov so bili doslej izrazito upravnega značaja. V predlogu zakona pa se skladno s sedanjim gospodarskim sistemom te naloge prenašajo na gospodarske organizacije oziroma na lastnike gozdov, občine pa prevzemajo pravico in dolžnost administrativne intervencije, kolikor bo izvajanje te intervencije potrebno. S tem so interesi družbe zavarovani v primerih, ko lastniki oziroma gospodarske organizacije same ne bi izvajale potrebnih varstvenih ukrepov. Administrativno predpisovanje tako imenovanih gozdnih redov je s tem postalo nepotrebno. Določila o primarni predelavi lesa, ki jih vsebuje predlog zakona, so okvirna in omogočajo uveljavitev podrobnejših republiških predpisov o racionalnem izkoriščanju lesa. Dosedanji republiški predpisi o žagah venecijankah namreč niso imeli primerne pravne podlage in zato tudi niso bili dovolj učinkoviti.

Načela predloženega republiškega zakona o gozdovih so v skladu z našim ekonomskim družbenim sistemom; njihova uveljavitev v našem ekonomskem

sistemu odpira široko perspektivo razvoja gospodarstva in omogoča, da se bo gozdarstvo razvijalo vporedno z drugimi gospodarskimi področji, tako glede tehničnega napredka, kot glede poglobljanja socialističnih odnosov. Zato Izvršni svet Ljudske skupščine LRS predlaga, da predloženi zakon sprejmete, skupaj s predloženimi amandmaji ustreznih skupščinskih odborov.

Predsednik Miha Marinko: Ker bo, kot rečeno, obravnava predloga zakona o gozdovih na ločenih sejah prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na volitve in razrešitve sodnikov.

Prosim poročevalca odbora za volitve, da da poročilo. (Poročevalec odbora za volitve, ljudski poslanec Ivan Žmahar, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi morda predstavnik Izvršnega sveta dati še ustno obrazložitev? (Ne želi.) Dajem predlog sklepa, da se razreši dr. Peter Pavlič, sodnik Okrožnega sodišča v Celju, in da se izvolijo Dušan Puh za sodnika Okrožnega sodišča v Kopru, Franc Križman za sodnika Okrožnega sodišča v Mariboru in Slavko Nemanič za sodnika Okrožnega sodišča v Celju, v obravnavo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.)

Dajem predlog tega odloka na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog sklepa o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč soglasno sprejet.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, to je na poročilo administrativnega odbora.

Prosim poročevalca administrativnega odbora, da da poročilo. (Poročevalec administrativnega odbora, ljudski poslanec Mirko Remec, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Ugotavljam, da je poročilo sprejeto.

S tem je dnevni red skupne seje izčrpan in zaključujem sejo. Ločeni seji bosta ob 16. uri.

Seja je bila zaključena ob 13.50 uri.

23. seja

(19. decembra 1961)

Predsedoval: Miha Marinko, predsednik
Ljudske skupščine LRS

Tajnik: dr. Miha Potočnik

Začetek seje ob 10.20 uri.

Predsednik Miha Marinko: Pričenjam 23. skupno sejo Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev.

Svojo odsotnost so opravičili ljudski poslanci Republiškega zbora: Stane Nunčič, Matevž Hace, Albin Kuret, Alojz Libnik, Tone Fajfar, dr. Ivan Kopač, inž. Pepca Perovšek in Ciril Knez, iz Zbora proizvajalcev: Jože Knez, Miro Posega, Ivan Videnič in Dana Košak.

Prosim tajnika Ljudske skupščine LRS, da prebere zapisnik zadnje seje. (Tajnik dr. Miha Potočnik prebere zapisnik 22. skupne seje.)

Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če nihče, ugotavljam, da je zapisnik odobren.

Izvršni svet predlaga, naj bi na skupni seji obravnavali informacijo o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v LR Sloveniji za leto 1961 in predlog resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Treba pa bo sklepati tudi o izvolitvi in razrešitvi sodnikov.

Glede na to predlagam za današnjo sejo naslednji dnevni red:

1. obravnava informacije o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v LRS za leto 1961;
2. obravnavanje in sklepanje o predlogu resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu in
3. sklepanje o izvolitvi in razrešitvi sodnikov.

Ali se s predlaganim dnevnim redom strinjate? (Poslanci se strinjajo.) Ker ni pripomb, smatram, da je ta predlog dnevnega reda sprejet.

Ljudski poslanec Sveto Kobal je poslal pismeno vprašanje o potrebi rekonstrukcije ceste Ljubljana—Kranj—državna meja. Na to vprašanje bo odgovoril predstavnik Izvršnega sveta tovariš Bojan Polak.

Bojan Polak: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Ljudski poslanec Svetko Kobal iz Kranja je naslovil Izvršnemu svetu naslednje vprašanje:

Splošno je znano dejstvo, da je v zadnjih letih promet v Sloveniji silno porastel. Še posebno pa se je dvignil cestni promet, kar v številnih predelih Slovenije povzroča akutne probleme pri cestnem omrežju, ki ne ustreza tako zahtevam hitrega odvijanja prometa, kakor tudi ne varnosti prometa. Med problemi cestnega omrežja, ki so v zadnjih letih postali že akutni, je še posebno viden problem ceste I. reda Ljubljana—Kranj—Jesenice—Rateče s priključkom na državno mejo proti Avstriji na Jezerskem, na Ljubelju in Podkorenu. Navedena cesta je bila zgrajena za promet, ki se je odvijal pred vojno, po vojni pa razen popravil in manjših adaptacij ni doživela praktično nobenih izprememb. Promet pa je zlasti v zadnjih letih tako narastel, da danes posamezni sektorji navedene ceste predstavljajo glede na obseg prometa in tehnično stanje ceste relativno skoraj najslabši del cestnega omrežja Slovenije. Med najkritičnejše točke spadajo sektorji, kjer gre cesta skozi večje aglomeracije prebivalstva (Šentvid, Medvode, Kranj, Jesenice ter sektorja Naklo—Črničev in Žirovnica—Jesenice).

Kritičnost stanja navedene ceste nam kažejo nekateri podatki o prometu v zadnjih letih in podatki o stanju ceste. Število motornih vozil je v okraju Kranj naraslo v letih 1960 nasproti letu 1959 za 33 %, v letu 1961 nasproti 1960 pa za 23 % in znaša trenutno 6051 vozil. Na promet na cestah, v glavnem na cesti I. reda, pa neposredno vpliva tudi število motornih vozil na sosednjih območjih, zlasti okraja Ljubljane, od koder je redno, posebno pa ob nedeljah velik priliv izletnikov.

Kljub temu pa bi število domačih vozil še ne povzročalo nerešljivih problemov, če ne bi cesta Ljubljana—Rateče z vpadnicami predstavljala glavno prometno žilo za prihod inozemskim motornih vozil na ozemlje Jugoslavije. Število inozemskih vozil, ki so vstopila ali izstopila iz Jugoslavije preko mejnih vpadnic na cesto Ljubljana—Rateče, je znašalo v 1960. letu 56 000, v letu 1961 pa se je povzpelo na rekordno število 94 080 vozil. V konicah je bilo registrirano v letu 1960 na dan 2430, v letu 1961 pa tudi preko 4000 vozil, ki so vozila po navedeni cesti.

Problem otežuje nadalje tudi dejstvo, da se skoraj na skrajnem koncu ceste nahajajo Jesenice z železarno, iz katere se v večjem delu prevažajo produkti tudi po cesti s težkimi kamioni, ki popolnoma blokirajo promet na posameznih delih ceste. V takih primerih je prehitavanje nemogoče, formirajo se cele kolone vozil, ki izsiljujejo prednost, ovirajo srečavanje in podobno. Vse te okoliščine povzročajo številne nesreče, tako domačih kot tudi vozil iz inozemstva, ki iz leta v leto naraščajo z vse hujšimi materialnimi posledicami in človeškimi žrtvami. V letu 1960 je bilo na cesti I. reda 225 nesreč, v letu 1961 pa se je število nesreč ponovno dvignilo za 13 %, kar je daleč nad povprečjem nesreč v republiki. Analize nesreč kažejo, da je vse večji del nesreč posledica objektivnih okoliščin, relativno pa padajo nesreče, ki izvirajo iz subjektivnih faktorjev. Iz tega izhaja, da je prometna varnost na tej cesti vse manjša in da se položaj lahko samo slabša.

Dolžina ceste, o kateri je govora, znaša 77 km. Še danes so na njej 4 neprimerni leseni mostovi, 31 popolnoma nepreglednih ovinkov, 44 km ceste je široke le 5 m ter z nepravilnim strešnim nagibom. Tudi del navedene ceste od Šentvida do Naklega, ki je bil do nedavnega še primeren za povečani promet, kaže zaradi prevelikih obremenitev znake hitrega razpadanja. Dograditev predora na Ljubelju in ceste od Ljubelja do Naklega, s povečanim pričakovanim

turističnim prometom ter povečanim številom domačih vozil, bo položaj še poslabšala ter se bo prometna varnost še nadalje zmanjšala.

V letu 1960 in 1961 so bili podzvzeti številni ukrepi, da bi se stanje vsaj začasno izboljšalo. V ta namen je bila vsa cesta I. reda opremljena s fosforescentnimi znaki, skoraj po vsej dolžini je izločen promet z vprežnimi vozili in kolesi, obnovljeni in pomnoženi so prometni znaki, zgrajena so avtobusna postajališča izven cestne površine, povečana je preglednost z odstranitvijo manjših objektov, na nekaterih odcepih je razširjeno cestišče, okrepljena je cestna služba ter močno izboljšana varnostna služba. Vsi ti ukrepi so dali določene rezultate v letu 1961 in omogočili, da se je tako povečan promet vsaj za silo odvijal. Vendar vsi ti ukrepi ne morejo rešiti problema katerega lahko reši samo gradnja nove moderne ceste, ki bi bila sposobna nuditi varen in hiter promet, ki ga lahko v naslednjih letih pričakujemo. Odlaganje rešitve tega perečega problema otežkoča tudi zadovoljivo rešitev urbanističnih vprašanj v mestih in krajih, skozi katera oziroma mimo katerih bi morala teči trasa nove ceste.

Zato naprošam Izvršni svet Ljudske republiške Slovenije, da pojasni, kako misli rešiti navedeno vprašanje in kakšni so izgledi v naslednjih letih?

Odgovor: Vprašanje zajema analizo prometno-tehnične neustreznosti cestne zveze od Ljubljane do Jesenic, ki deloma zaradi slabih elementov in dotrajanega vozišča ter stalno naraščajočega prometa domačih in tujih vozil že povzroča določene konflikte v odvijanju prometa, še neznan trasa bodoče sodobnejše ceste pa ovira urbanistične zasnove. Menim, da zadeva vprašanje širši, splošnejši problem izboljšave cest v Sloveniji, s tem pa ne želim zmanjšati konkretnega problema, nakazanega v vprašanju.

Kljub vsem ukrepom od leta 1945 dalje, to je od časa, ko je bilo stanje cest še precej slabo, se ceste pri nas niso izboljšale še v takšni meri, da bi vsaj v glavnem ustrezale sodobnemu, še manj pa pričakovanemu prometu; čeprav je bilo od tedaj moderniziranih 817 km važnejših cest in zgrajenih 120 mostov v dolžini 3100 m. Doseženi in pričakovani promet bi zahteval hitrejši tempo izboljšav, vendar razpoložljiva sredstva pretežno iz virov politično-teritorialnih enot — le majhen del prispevajo koristniki sami — niso omogočila večjih in radikalnejših ukrepov.

Tudi v bodoče bo izboljšava cest prvenstveno finančni in v manjši meri tehnični problem. Trenutno stanje cest zahteva velike stroške za redno vzdrževanje, ker je nad polovico cest I. in II. reda, ki so dejansko najbolj obremenjene, še vedno gramoznih, medtem ko je druga polovica cest bila modernizirana med vojno in nimajo ustrezne podlage. Zato te ceste naglo propadajo. Take vrste cesta je tudi cesta Ljubljana—Jesenice, posebno še na odseku Naklo—Černivec in Lesce—Jesenice.

Razpoložljiva sredstva za ceste I. in II. reda so trenutno prenizka, da bi omogočila sočasno vzdrževanje in modernizacijo. S porastom motornih vozil bodo v nekaj letih dohodki od koristnikov porasli, vendar bi bilo treba pravčasno izboljšati stanje cestne mreže. Kritično obdobje teh let bi bilo mogoče premostiti z ustreznimi, vsaj srednjeročnimi krediti, ki jih za ceste ni mogoče dobiti v takšnem iznosu, da bi omogočili radikalnejše modernizacije. Z združenjem sredstev zainteresiranih gospodarskih organizacij in s koncentracijo razpoložljivih sredstev na najvažnejše ceste, ki so pomembne za širša področja, na škodo manj važnih lokalnih cest, bi bilo mogoče tudi v danih pogojih

rešiti vsaj najbolj pereče probleme, med katere spadajo tudi deli imenovan $\acute{e}$ ceste.

Sodobnejša cestna povezava od Ljubljane do Jesenic bi zahtevala po oceni približno 10 milijard sredstev. Priključki do mejnih prehodov, med njimi tudi Naklo—Ljubelj, pa še nadaljnjih 5 milijard. V pripravi je izdelava širše študije o stanju in izboljšavi cestnega križa Slovenije, ker tudi na drugih krakih tega križa obstojajo mnogi problemi; za cesto Ljubljana—Jesenice pa se izdeluje investicijski program, medtem ko je že v izdelavi idejni projekt za najbolj obremenjeni in neugodni odsek Naklo—Črničev.

Pristojni okrajni in občinski organi ob tej cesti so že načelno obveščeni o bodoči trasi, znani po dosedanjih študijah. Čim hitreje financiranje trase zahteva tudi predvidena položitev daljinskega plinovoda na tem območju. Skratka, investicijska preddela za cesto Ljubljana—Jesenice so v teku. Izgleda, da bodo v začetku prihodnjega leta zaključena in trasa fiksirana, ker je to v interesu ceste, kakor tudi ostalih interesentov. Hkrati bo izdelan tudi idejni projekt za odsek Naklo—Črničev in s tem ustvarjeni tehnični pogoji za začetek gradnje. Izgradnja ceste bo seveda odvisna od finančnih zmogljivosti ter prioritetnega zaporedja, ki ga bodo narekovali prometni oziroma ekonomski razlogi, pri čemer pa bo najvažnejša iniciativa zainteresiranih politično-teritorialnih organov in ostalih koristnikov pri zbiranju sredstev za modernizacijo posameznih cestnih odsekov.

Predsednik Miha Marinko: Ali se ljudski poslanec Svetko Kobal zadovolji z odgovorom? (Da.) Je morda še kakšno ustno vprašanje? (Ne javi se nihče.)

Če ne, potem prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na obravnavo informacije o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v LR Sloveniji za leto 1961. Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da da obrazložitev.

Miran Košmelj: Tovariši ljudski poslanci! V naši republiki smo v letošnjem letu mnogo in podrobno razpravljali o družbeno-političnih načelih notranje delitve dohodka v gospodarskih organizacijah. Pred tednom dni je o teh vprašanjih obsežno razpravljajl drugi plenum Glavnega odbora SZDL Slovenije. Na mnoge pojave in probleme, ki nastajajo pri urejanju notranje delitve, opozarja informacija o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah, ki je predložena Ljudski skupščini v obravnavo.

Iz informacije je razvidno, da so v njej zajeti predvsem tisti problemi, katerih kršitev spada v neposredno pristojnost delovnih kolektivov. Informacija ne obravnava tistih objektivnih ovir, ki zaradi nekaterih nerešenih vprašanj v sistemu delitve med družbo in gospodarskimi organizacijami tudi še povzročajo določene težave pri izgradnji mehanizmov notranje delitve. Pozornost do problemov, ki jih moramo reševati znotraj podjetij je v tem času še posebej potrebna, ker je izpopolnjeni gospodarski sistem postavil gospodarske organizacije v ekonomsko odgovornejši in občutljivejši položaj. Izgrajevanje politike dobrega in samostojnejšega gospodarjenja delovnih kolektivov je proces, ki zahteva bistveno nove poglede na gospodarjenje. Zato je tembolj potrebno presoditi, kako se oblikujejo ti novi pogledi ter kakšne slabosti in deformacije spremljajo ta proces.

Če na kratko povzamem najbolj bistvene ugotovitve predložene informacije, potem moram predvsem poudariti, da smo že sedaj priča mnogih pozitivnih premikov na področju gospodarjenja in upravljanja. Delovni kolektivi so — kot rezultat intenzivne in vsestranske politične aktivnosti — v glavnem že sprejeli splošno koncepcijo o povezanosti notranje delitve s pogoji in z rezultati gospodarjenja ter s potrebami perspektivnega razvoja podjetja. Na tej podlagi so tekle široke razprave o tem, kako uveljaviti naprednejše oblike upravljanja. Te dobivajo zlasti z oblikovanjem ekonomskih enot čedalje jasnejše obrise in mnogo prispevajo k materialni vzpodbudi proizvajalcev za boljše gospodarjenje, z doslednejšo realizacijo načela »vsak po svojem delu« in za skupno odgovornost za upravljanje. Iz tega izvirajo vse večje zahteve za ustrezne spremembe v organizaciji dela podjetij. Práv po zaslugi teh širokih razprav so prišle jasneje na dan razne slabosti, ki jih bomo danes obravnavali in za katere je delavski razred sam najbolj zainteresiran, da jih odpravi. Ob jasnih konceptih so posamične slabosti in deformacije predvsem zelo resno opozorilo, da jih je treba čimprej odpraviti, zlasti ker niso posledica nerešenih problemov gospodarskega sistema, temveč so jih zakrivili razni subjektivni razlogi.

Najbistvenejše slabosti, ki jih povzemam iz predložene informacije, so naslednje:

Marsikje so v pripravah za izdelavo pravilnika o delitvi čistega dohodka pogrešili predvsem v tem, da niso poprej v kolektivih vsestransko obdelali bistva delitve čistega dohodka. Pogovarjali so se le o delitvi, ustvarjanje sredstev za delitev pa so zanemarili. Z delitvijo čistega dohodka so si hoteli najprej zagotoviti zaželeno raven osebnih dohodkov, morebitni ostanek pa naj bi šel v sklade. Takšen način dela je bil razlog, da so zanemarili poprejšnje strokovne priprave in analize ekonomskega stanja ter pogojev za perspektivni razvoj podjetja. Posledice takih napačnih izhodišč so očitne: napačne predstave o tem, kdo je nosilec ustvarjanja in uživanja sadov. To odseva tudi iz razprav v zvezi s centralizacijo sredstev in decentralizacijo upravljanja. Od tod izvirajo težave pri uvajanju ekonomskih enot, zlasti tistih, ki so oblikovane samo zato, da bi bilo zadoščeno nekim splošnim političnim stališčem, niso pa zagotovljeni potrebni materialni pogoji in ustrezni pravni status proizvajalca. Zato ni čudno, če prihajajo do izraza razprave in poizkusi razdeliti proizvajalce v dve različni kategoriji, in sicer v tiste, katerih zasluga in delež pri delitvi dohodka po delu naj se meri pretežno po pokazateljih fizične proizvodnje in fizične produktivnosti dela, in tistih, ki si pripisujejo zasluge za ekonomsko produktivnost dela, to je za splošni uspeh gospodarjenja.

Neredko naletimo na mišljenje, da ni mogoče izdelati zanesljivih osnov in meril za delitev čistega dohodka, dokler ne pokaže periodični obračun za vsaj devet mesecev, kako deluje gospodarski sistem. Podobno se tudi uveljavlja mišljenje, da je sprejetje pravilnika o delitvi čistega dohodka vsakoletno enkratno opravilo, ki naj se prilagaja trenutni situaciji, ne pa jasno začrtani perspektivni politiki gospodarjenja v podjetju. Taka zgrešena mnenja so med vzroki za številna pooblastila v pravilnikih, na osnovi katerih lahko delavski sveti, ponekod pa celo njihovi izvršilni organi, po prosti presoji spreminjajo razmerja med osebnimi dohodki in skladi oziroma morejo za vsako poslovno leto sproti določiti nove osnove za delitev.

Pri ocenjevanju dinamike osebnih dohodkov in mehanizmov njihove notranje delitve moramo upoštevati, da se je pretežni del premikov v osebnih

dohodkih izvršil v letošnjem letu še na osnovi starih tarifnih pravilnikov, večinoma z enostavnim povečevanjem starih tarifnih postavk. Tako so dosežani mehanizmi delitve osebnih dohodkov vse premalo postavljali osebne dohodke v odvisnost od rezultatov gospodarjenja.

Pri novih pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov velja opozoriti zlasti na naslednje slabosti: namesto novih, originalnih rešitev za realizacijo načela »vsakemu po njegovem delu«, je še vse preveč naslonitev na razna merila, povzeta iz starih tarifnih pravilnikov. V zvezi s tem je sploh značilna zelo pogosta uporaba stare terminologije. Vsi skupaj še preradi uporabljamo na primer izraz »plača« namesto »osebni dohodki«, delitev osebnih dohodkov na »fiksni in variabilni del«, tarifna postavka kot zagotovljeni del »plače« itd. Med osnovami za ugotovitev deleža v sredstvih za osebne dohodke se še često uporabljajo administrativno predpisane kvalifikacije. Bistvo tega problema je v tem, da se običajno za uporabo stare terminologije skriva stara mezdna miselnost in stari odnosi.

V zvezi z že omenjenimi poizkusi razdelitve proizvajalcev v dve kategoriji, naj omenim, da so v pravilnikih običajno izdelane predvsem osnove in merila za fizično delo, merila za uspehe poslovanja pa so večinoma zelo slabo izdelana. Zaradi tega prihaja do delitve sredstev za osebne dohodke na različne vire, ki imajo različno prioriteto in različno vrednost za posamezne kategorije proizvajalcev. Pri tem se s pomočjo raznih zapletenih koeficientov in korekcijskih faktorjev večkrat zelo spretno skrivajo neupravičeno visoki osebni dohodki in razponi za vodilne upravne in strokovno-operativne uslužbence. Trditve, da za to kategorijo proizvajalcev ni mogoče najti objektivnih osnov in meril za ocenjevanje njihovega dela, dokazujejo samo to, da ni še bilo zadosti pritiska in dovolj dobre volje, da bi našli boljše rešitve; za nekatere pravilnike so značilni tako zapleteni mehanizmi o delitvi osebnih dohodkov, da jih večina proizvajalcev sploh ne more razumeti in da posamezniki sploh ne znajo izračunati svojih osebnih dohodkov. Izdelava objektivnih osnov in meril za osebne dohodke bo sicer zahtevala večjo razčlenjenost. Vendar ni dvoma, da je za začetek pametneje sprejeti tak mehanizem delitve, ki bo razumljiv slehernemu proizvajalcu, kot pa dopuščati, da se za zapletenimi mehanizmi delitve skrivajo razne težnje po neupravičeno visokih dohodkih in razponih samo za nekatere ljudi v podjetju.

Obravnavo kratko povzetih slabosti pri izdelavi pravilnikov o notrjni delitvi naj za uvod v razpravo dopolnim še z dvema problemoma, ki sta v tem času še posebno važna. Resno velja namreč opozoriti vse gospodarske organizacije in družbene činitelje — med njimi zlasti zbere proizvajalcev — prvič, na vlogo, ki jo ima notranja delitev dohodka v našem gospodarskem in družbenem sistemu in drugič, na njihove bodoče naloge potem, ko bo praksa pokazala kakovost sprejetih pravilnikov o notranji delitvi dohodka.

P r v i č : Kot že omenjeno so družbeno-politična načela o delitvi dohodka po delu pretežno v vseh naših kolektivih zmagala. Ni pa možno trditi, da so kolektivi že spoznali funkcionalno povezanost notranje delitve dohodka z gospodarskim in družbenim sistemom. Verjetno se tega še ne zavedajo dovolj niti vsi odgovorni gospodarski in družbeni činitelji v komuni. Postavljata se namreč vprašanji:

— ali s pravilniki uveljavljeni sistemi notranje delitve dohodka zagotavljajo stalno in zavestno povečanje produktivnosti dela, ekonomičnosti in rentabilnosti gospodarjenja in s tem še hitrejši gospodarski napredek in

— ali utegnejo morebitne deformacije v notranji delitvi povzročiti take ovire v razvoju proizvodnje in potrošnje, da bi bilo potrebno z administrativnimi ukrepi poseči na področje notranje delitve.

Nekateri pojavi kažejo, da gospodarski krogi v podjetjih dokaj kratkovidno prezrejo ta vprašanja takrat, ko pripravljajo lastno ureditev notranje delitve. Namesto, da bi stremeli za optimalnimi rešitvami in z njimi podprli uveljavljanje najprogressivnejših načel gospodarskega sistema, še marsikje gledajo na sistem enostransko samo z vidika njegovih pomanjkljivosti, urejanje notranje delitve pa jemljejo za formalnost.

Optimalne rešitve notranje delitve so dane, če so upoštevani cilji družbeno-ekonomskega sistema. Z ekonomskega vidika je predvsem nujno, da pravilnik o delitvi čistega dohodka s svojim mehanizmom osnov in meril zagotavlja zadostna sredstva za razširjeno reprodukcijo, za rast družbenega standarda ter za osebno potrošnjo in to v skladu z družbenimi načrti in perspektivnimi programi komun in višjih politično-teritorialnih enot. Realizacija tega načela zahteva od gospodarskih organizacij zgraditev sistema notranje delitve na osnovah in merilih, ki izhajajo iz elementov produktivnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti poslovanja. Ta zahteva bo postala še bolj aktualna, ko bo vpeljana načelo, da se celotni dohodek ugotavlja po plačanih in ne po izdanih fakturah.

Ustreznost notranje delitve, če jo presojava z družbenega vidika, bo dosežena, če bo gospodarski organizaciji zagotovljena demokratičnost. Gre za to, v kakšnem obsegu in kako je sproščena ekonomska zainteresiranost večine proizvajalcev, njihovih ožjih in širših kolektivov za gospodarjenje in upravljanje. Samo zagotovitev vsestranske zainteresiranosti proizvajalcev lahko ustvarja take medsebojne odnose v kolektivu, ki temelje na načelu delitve »vsakemu po njegovem delu«. Kdor na to pozablja, pozablja na dragocene izkušnje, da nobena administrativna sila ne more nadomestiti ustvarjalne sile, kakršna se lahko sprosti v proizvajalcih, če so materialno vzpodbujeni, da smotrno gospodarijo.

Zbori proizvajalcev so prav sedaj pričeli analizirati sprejete pravilnike. Omenjena vidika sta zanesljivi merili za presojo ekonomske in družbene kakovosti pravilnikov. Pri tej presoji velja še posebej upoštevati, da je povezanost med notranjo delitvijo dohodka ter razvijanjem gospodarskega in družbenega sistema obojestranska in vzajemna. Postalo je že očitno: čimbolj bodo mehanizmi notranje delitve pospeševali splošen gospodarski in družbeni razvoj in s tem uveljavljali progressivna načela družbeno-ekonomskega sistema, tem manjša bo potreba in tudi možnost za uvajanje raznih administrativnih ukrepov in obratno. Zato je potrebno ocenjevati sisteme notranje delitve v posameznih gospodarskih organizacijah tudi s tega vidika.

Zelo bi bilo koristno, če bi Zbori proizvajalcev ob obravnavi posameznih pravilnikov vabili na svoje seje člane prizadetih kolektivov zato, da bi z njimi skupno ocenili pravilnike po nakazanih vidikih. Na ta način bi Zbori proizvajalcev tudi najlaže preverjali, ali je postopek pri sprejemanju pravilnikov zagotovil aktivno sodelovanje najširšega kroga proizvajalcev in jim omogočil, da so že pred sprejemom spoznali in ocenili predlagani mehanizem notranje delitve.

Menim, da bi lahko taka metoda družbene intervencije postala učinkovita tudi takrat, ko podjetja poskušajo povečevati čisti dohodek z neupravičenim dviganjem cen. Marsikje namreč proizvajalci spregledajo protislovje, v katerega zapadejo, ko se odločajo za dviganje cen, misleč, da jim le to lahko pri-

pomore k zboljšanju njihovega standarda. Javne razprave na takih skupnih sejah bi lahko mnogo pripomogle, da bi proizvajalci spoznali, kako odločilno sta povezana realnost osebnih dohodkov in oblikovanje dohodka na osnovi povečanja produktivnosti dela.

Take in podobne metode dela Zborov proizvajalcev bi tudi uspešno razkrivale negativnost raznih mnenj in stališč, ki so nasprotna družbeno-ekonomski vlogi notranje delitve in ki so vzrok znanih, v informaciji še posebej obravnavanih pomanjkljivosti. Zlasti bi tak način razpravljanja koristil tistim vodilnim ljudem v gospodarskih organizacijah, ki vkljub tolikim dosežanim razpravam in dokazom še vedno niso spoznali, da decentralizacija upravljanja ni v nobenem nasprotju z moderno organizacijo proizvodnje niti s koncentracijo sredstev. Prav tako bi verjetno na tak način lahko še učinkovitejše pokazali na tiste primere nepravilnosti v delitvi osebnih dohodkov, ki nimajo nič skupnega z načelom »vsakemu po njegovem delu«. Obravnavanje primerov prisvajanja pretiranih osebnih dohodkov nekaterih vodilnih ljudi in primerov nenormalnih razponov med najnižjimi in najvišjimi osebnimi dohodki, bi hitro razkrilo moralne lastnosti in gospodarsko nesposobnost posameznikov, ki povzročajo politično škodo in kompromitirajo gospodarski sistem. Zavedati pa se moramo, da lahko take pojave trajno odpravi predvsem dobro izgrajeni mehanizem notranje delitve, odločilen vpliv samoupravnih organov, razvite oblike neposrednega upravljanja in učinkovita realizacija delitve osebnih dohodkov po delu.

Še posebej velja poudariti, da se bodo vsa sedanja zatrjevanja o primerčnosti in ekonomski uspešnosti konkretne notranje delitve v posamezni gospodarski organizaciji pokazala v pravi luči ob zaključnem računu. Njegovi podatki bodo razkrili, v kolikšnem obsegu so zagotovljena zadostna sredstva za razširjeno reprodukcijo in družbeni standard ter kakšen je odnos med doseženimi gospodarskimi rezultati in porabljenimi sredstvi za osebne dohodke. Če kdaj, potem velja za zaključne račune in njihove analize za leto 1961, da jih morajo delovni kolektivi v ohrambo in v korist nadaljnjega sproščanja gospodarskega sistema obravnavati iz navedenih vidikov. Te razprave v kolektivih bodo morale biti konkretna ekonomska in družbena ocena lastnega mehanizma notranje delitve s tem, da bodo delovni kolektivi njegovi odločilni sodniki in hkrati pobudniki za njegovo nadaljno izpopolnitev in za takojšnje ukrepe, ki naj odpravijo vzroke nezdravih pojavov. Seveda bodo analize zaključnih računov tudi družbenim organom solidna podlaga za oceno delovanja sistemov notranje delitve. To ocenjevanje bo moralo biti resna presoja kako in s kolikšno družbeno odgovornostjo gospodarijo delovni kolektivi v pogojih sedanjega gospodarskega sistema. Tudi tem organom bo morala taka analiza dati dovolj pobud za to, da bodo v svojih odnosih do delovnih kolektivov in v svoji funkciji usmerjanja gospodarskega in družbenega razvoja našli iz družbenega in ekonomskega vidika najprimernejše metode in oblike svojega dela.

Drugič: S sprejemom in uveljavljanjem pravilnikov o notranji delitvi se odpirajo gospodarskim in družbenim činiteljem obsežne naloge. Nekatere gospodarske organizacije v tem mesecu precej hitijo z izdelavo in sprejemanjem pravilnikov. Ni dvoma, da bo že zaradi tega precej takih, ki ne bodo ustrezali niti po vsebini niti po postopku. Toda pri nalogah, ki se jih bomo morali lotiti po novem letu, je predvsem važno razumeti, da je izgradnja mehanizma no-

tranje delitve proces, ki se ne konča s sprejemom pravilnikov. S sprejemom pravilnikov se šele začno obsežne in dolgotrajne nove naloge, kajti praktično izvajanje sprejetih pravilnikov ter razni novi problemi, ki jih bo pokazala praksa, bodo odkrili šibke točke mehanizma notranje delitve in nakazovali neurejena vprašanja. Vse to bo zahtevalo mnogo organiziranega, koordiniranega, predvsem strokovnega dela, da bi izpopolnjevali sisteme notranje delitve tako, da bodo ekonomsko in družbeno učinkovito delovali v samih kolektivih, s svojimi rezultati pa pomagali uspešno razvozljavati še odprte probleme v sistemu delitve med družbo in podjetjem. Iskanje in uveljavljanje učinkovitejših mehanizmov notranje delitve bo neizogibno povzročalo tudi spremembe v organizaciji dela in upravljanja, nastanek in razvoj specializiranih služb itd. Še posebej velja opozoriti, da je treba vse to urejanje in izpopolnjevanje sproti regulirati s pravili in pravilniki. Ni mogoče več brez škode za notranje odnose dopustiti, da se ti samoupravni akti tako zanemarjajo in tako malomarno ter površno izdelujejo, da niti vsebinsko niti oblikovno ne ustrezajo. Vsem tem nalogam bodo morali prilagoditi vsebino in metode dela vsi družbeni činitelji, zlasti pa strokovni in znanstveni zavodi, ki se bodo morali usposobiti, da bodo gospodarskim organizacijam dajali učinkovitejšo strokovno pomoč kot doslej.

Tovariši ljudski poslanci! Žal še nimamo dovolj gradiva, da bi lahko ocenili uveljavljanje delitve dohodka v družbenih službah, ki so že prešle na ugotavljanje in delitev dohodka, kot na primer zdravstvo, razni prosvetni, socialni, znanstveni in drugi strokovni zavodi. To pa seveda ne izključuje razprave tudi o teh vprašanjih. Nasprotno. Razprava, ki bi zajela tudi ta področja, bo lahko samo obogatila naše izkušnje in opozorila na probleme, ki nastajajo prav zato, ker še ni dovolj prizadevanj za tesnejšo vključitev teh služb v komunalni in gospodarski sistem.

Obravnavanje celotne problematike notranje delitve dohodka ob zaključku leta v tem visokem domu, naj bo še en ploden prispevek k popolnemu razumevanju revolucionarnega dela za izgradnjo naše socialistične družbe.

Predsednik Miha Marinko: To informacijo so obravnavali tudi skupščinski odbori. Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo Republiškega zbora ljudski poslanec **Miran Cvenk**, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev, da da poročilo. (Poročevalec odbora za gospodarstvo Zbora proizvajalcev ljudski poslanec **Jože Ulčar** prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja Zbora proizvajalcev, da da poročilo. (Poročevalec odbora za vprašanje dela in socialnega zavarovanja ljudski poslanec **Ivan Žmahar** prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročila. Ker je bila ustna obrazložitev dana že na skupni seji, pričnjam obravnavo. Kdo želi besedo?

Jože Bergant: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! O delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov se zadnji čas zelo veliko govori. Največ pač zaradi tega, ker je pred vrati novo leto, se pravi čas, do katerega naj bi gospodarske organizacije izdelale svoje pravilnike o delitvi čistega dohodka in o delitvi osebnih dohodkov. Iz prakse pa nam je znano, da je precej gospo-

darskih organizacij, ki bodisi zaradi objektivnih in še več zaradi subjektivnih vzrokov svojih pravilnikov o delitvi čistega dohodka še niso izdelale oziroma jih sedaj z vso naglico pripravljajo. Tako verjetno ti na hitro pripravljene pravilniki ne bodo kdo ve kako kvalitetni.

Kot enega izmed glavnih objektivnih vzrokov, da te pravilnike tako počasi pripravljajo, navajajo gospodarske organizacije, da jim niso bili znani novi gospodarski inštrumenti in njihov vpliv na delitev čistega dohodka. Na tem je sicer nekaj resnice, vendar so ti inštrumenti bili znani že v prvem polletju in je tako ostalo še dovolj časa za sestavo pravilnikov. Zato mislim, da so glavni vzroki predvsem le subjektivnega značaja.

Vsi vemo, da so gospodarske organizacije šle v tem letu v decentralizacijo z namenom, da bi čim bolj zainteresirale neposredne proizvajalce za dobro gospodarjenje v podjetju in da bi res bilo čim več proizvajalcev tudi upravljalcev. Do tukaj je še nekako šlo. Vsi so bili za to, da je decentralizacijo treba izvesti, ker da bo to zelo koristno in da se bo odgovornost za uspeh podjetja prenesla s tem na slehernega člana kolektiva. Toda, ko je bilo treba dati tem decentraliziranim organom, to je ekonomskim enotam, materialna sredstva, da bi z njimi razpolagala po svoji uvidevnosti, kar bi pomenilo, da bi bili člani kolektiva udeleženi tudi pri gospodarjenju s sredstvi katere ustvarjajo, pa je bilo navdušenja hitro konec.

Razni naši računovodje, ali bolje rečeno, skoro vsi uslužbenci gospodarsko računskih sektorjev so se temu uprli, češ da je to nemogoče, pri čemer so navajali najrazličnejše razgovore, in to le iz bojazni, da bi jim morda ne naprtili še kakega dodatnega dela. Mislim pa, da delitev dohodka ni delo samo uslužbencev gospodarsko računskega sektorja in samo stvar prehodnega značaja, temveč je to problematika, s katero naj bi se ukvarjala vrsta ljudi, kot tudi zbornice, združenja, zlasti pa zbori proizvajalcev. Marsikje so pri sestavljanju pravilnika za delitev dohodka v gospodarski organizaciji premalo upoštevali ekonomičnost in rentabilnost podjetja, povečanje proizvodnje itd. Organom delavskega samoupravljanja pa je treba dati materialno osnovo, da bodo sposobni svojo reprodukcijo tudi razširiti, da se bodo zavedali, da morajo za to reprodukcijo sami prispevati, ne pa samo čakati, kaj jim bo dala družba. Treba je prekiniti s tehnokratsko tendenco vodilnega kadra, da je dovolj, če ti vedo, kako se deli dohodek v gospodarski organizaciji, temveč je treba z načeli delitve dohodka seznaniti vse člane kolektiva, ki morajo biti neposredno soudeleženi pri postavljanju teh načel in da tudi vedo kakšen uspeh je gospodarska organizacija dosegla.

Občinski ljudski odbori pa bi morali preko odseka za delo in preko zbora proizvajalcev opozarjati gospodarske organizacije, ki bi iz svojega čistega dohodka preveč dajale na osebne dohodke, da bi ne prišlo do takih nesorazmerij v osebnih dohodkih, kot se to pojavlja zadnje čase. Zato bi bilo treba posvetiti več pozornosti prav tem odsekom za delo pri občinskih ljudskih odborih, do katerih imajo ponekod dokaj mačehovski odnos, saj niso preskrbljeni niti s kadrom, tako da opravlja te posle večkrat v velikih industrijsko zelo razvitih občinah ena ali dve osebi, kar je spričo važnosti nalog odločno premalo.

Pri delitvi osebnih dohodkov so ponekod šli predaleč, zlasti v manjših podjetjih, kjer so ti dohodki že kar lahko bi rekli fantastični. Neredko se dogaja, da ima direktor ali upravnik nekega malega podjetja, ki ima zaposlenih desetino ali dve delavcev, veliko večje osebne dohodke kot na primer pred-

sednik občinskega ali okrajnega ljudskega odbora, čeprav ta soodgovarjata za gospodarstvo vse občine oziroma okraja.

Treba je analizirati tudi osebne dohodke v družbenih službah, saj imajo nekateri zelo visoke dohodke in je vprašanje ali so do takih dohodkov upravičeni. Na vsak način pa je treba urediti osebne dohodke naših prosvetnih delavcev, da se bodo vsaj malo približali dohodkom zaposlenih v gospodarskih organizacijah. Tem ljudem posvečamo premalo pozornosti, čeprav nam vzgajajo naše otroke in je od tega, kako jih bodo vzgajali, v mnogočem odvisno, kakšni bodo pozneje člani naše socialistične družbe.

Na koncu še nekaj besed o tem, kako smo v Železarni Jesenice razdelili osebne dohodke in kako delimo čisti dohodek. Pravilnik o delitvi čistega dohodka je sedaj že tretjič v razpravi v kolektivu. Prva dva pravilnika sta se nam zdela pomanjkljiva, zato smo sedaj izdelali še tretjega, ki bo v teh dneh sprejet na centralnem delavskem svetu, s pripombami, ki jih je dal kolektiv. Letos smo izvedli decentralizacijo delavskega samoupravljanja in ustanovili 31 ekonomskih enot. Pravilnik o delitvi čistega dohodka določa, da gre 71,4 % za osebne dohodke, 28,6 % pa za sklade. Vsaka ekonomska enota dobi celoten pripadajoči del osebnega dohodka in z njim sama razpolaga, potem dobi vso amortizacijo za vzdrževanje in 20 % amortizacije za zamenjavo. Ostala amortizacija za zamenjavo se zbira centralno zato, da se v posamezni ekonomski enoti, kjer je to potrebno res lahko nekaj naredi. Posamezna ekonomska enota namreč za taka dela ne bi imela sama dovolj sredstev, zato so ji potrebna sredstva iz centralnega sklada.

V razpravi je sedaj tudi vprašanje, ali naj bi vsa sredstva, ki jih dobi podjetje dali v celoti ekonomskim enotam, da bi te popolnoma samostojno razpolagale z njimi. Vendar bomo tudi tu morali najti ustrezna merila, da bodo ekonomske enote od teh sredstev prispevale določen del v centralni sklad podjetja in to v glavnem zaradi začete rekonstrukcije Železarne. Predvidevamo, da bi bil odnos ekonomske enote glede obveznosti nasproti podjetju tak, kot je odnos podjetja v obveznosti nasproti družbi. Kako nam bo to uspelo bomo videli v bližnji prihodnosti.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Ivo Janžekovič.

Ivo Janžekovič: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Čeprav je razprava o problemih notranje delitve dohodkov nekoliko pozna, menim, da zaradi tega ne izgublja na svojem pomenu in aktualnosti in to predvsem iz naslednjih razlogov.

Prvič: urejanje sistema notranje delitve dohodka po delu in uveljavljanje ter konkretizacija splošnih gospodarskih načel novega gospodarskega sistema v obliki pravilnikov o delitvi čistega in osebnih dohodkov, ni in ne more biti enkratni akt, temveč je to šele začetek dolgotrajnejšega procesa v katerega smo se v zadnjem času intenzivneje vključili. Prav zaradi izredno globokih materialnih in družbeno političnih posledic oziroma vplivov zahteva, da ga bomo morali skozi dolgo obdobje skrbno zasledovati in iz teh gibanj povzemati izkušnje za nadaljnje izpopolnjevanje.

Drugič: če pogledamo število pravilnikov, ki so že sprejeti oziroma so že v razpravi ali pa so materiali in dokumentacija že pripravljene, bi navidezno lahko bili zadovoljni. Na področju Maribora je sedaj sprejelo oziroma ima

pripravljeno dokumentacijo že okrog 70 % od 440 gospodarskih organizacij. Tu so všteta tudi mala obrtna podjetja, ki so najštevilnejša in kjer je najmanj storjenega.

Če pogledamo industrijo, je odstotek seveda mnogo višji in predstavlja 98 % vseh podjetij, ki so že sprejela pravilnike o notranji delitvi, ali pa imajo že vse pripravljeno za sprejem. Če gledam na ta problem le s kvantitativne strani, bi lahko bili zadovoljni. Menimo pa, da že prihajamo v fazo, ko bo treba dati več poudarka kvaliteti, se pravi notranji vsebini teh pravilnikov, ki sankcionirajo materialno in politično plat novo nastajajočih odnosov v naših kolektivih. Če pogledamo ta problem s te strani, potem menim, da prihaja ta razprava v skupščini o pravem času.

Tretjič: novi gospodarski sistem je v svoji osnovni intenci delitve po delu in po doseženih uspehih, pokazal že nekatere izredno pozitivne rezultate tako v materialnem, kot tudi v družbeno političnem pogledu. Pokazal pa je tudi nekatere negativne momente, ki so v tem procesu prišli do izraza in na katere je treba opozoriti, obenem pa usposobiti organe upravljanja in proizvajalce, da jih korenito odstranijo. Menim, da bi bilo napačno, če bi kakorkoli podcenjevali rezultate letošnjega gospodarjenja, ki so posledica sprememb v gospodarskem sistemu, zlasti pa sistema delitve dohodkov. Upal bi si trditi nasprotno, da je bilo te rezultate, glede na nekatere težave objektivne prirode, mogoče doseči le s takim sistemom notranje delitve, ki je dal materialno osnovo za sproščanje iniciative neposrednih proizvajalcev, da čim bolje gospodarijo.

Želim poudariti, da bi bilo zgrešeno, če bi se kolektivi v tej fazi razvoja usmerjali preveč samo na kritiko nekaterih pomanjkljivosti v sistemu delitve med družbo in kolektivi ter na druge pomanjkljivosti v sedanjem sistemu. Taka orientacija brez dvoma ne bi koristila niti kolektivom niti skupnosti. Težišče našega dela je po mojem treba usmeriti predvsem v smer maksimalnega izkoriščanja obstoječih možnosti, ki jih daje nov gospodarski sistem, predvsem pa na problematiko znotraj podjetij, kjer je še vedno veliko neizkoriščenih možnosti.

Če se pri tem ustavim samo pri dveh problemih, kako in kakšne metode upravljanja moramo uporabiti, da zagotovimo kar največ možnosti pri upravljanju proizvodnje ne v tehničnem smislu, ampak v družbeno-političnem in tako zagotoviti, da bo iniciativa proizvajalcev lahko prišla do izraza. Ali lahko trdimo, da smo s formiranjem ekonomskih enot storili že vse, da zagotovimo polno udeležbo neposrednega proizvajalca v procesu ustvarjanja dohodka. V mnogih naših kolektivih so se ustavili pri tem, da so ekonomskim enotam določili, kako se formira osebni dohodek, prepustili so jim reševanje problemov s področja delovnih razmerij, vse drugo, kot je formiranje in poraba skladov, amortizacije in sredstev za investicijsko vzdrževanje pa je ostalo pri starem. O tem so se često vodile in se še vodijo tehnokratske razprave ali bi kazalo dati ekonomski enoti 20 ali 50 % amortizacije, ocenjevala se je zavest delovnega kolektiva, ali je sposoben ali ne, da odloča tudi o teh vprašanjih. Vse to kaže precejšnjo mero nezaupanja do članstva v delovnih kolektivih. Ob takih razpravah se je često angažiral le vrh, članstvo pa je bilo pri tem izključeno. Stvari je treba obrniti na glavo. Kolektivom v ekonomskih enotah bi bilo treba prepustiti v upravljanje vse, potem pa se z njimi meniti, kaj smatrajo, da bi bilo bolj ekonomično in koristno, če bi se upravljalo skupaj. Stopnja decentralizacije naj ne bi bila stvar, o kateri naj odloča vrh, temveč stvar svobodne in

zavestne odločitve celotnega kolektiva. Kolektivi, ki so v tej smeri že v letošnjem letu reševali ta vprašanja, so dosegli tudi zelo ugodne rezultate. Naj navedem samo primer Rudnika Mežice, ki je izkazoval v začetku leta po novih inštrumentih okrog 200 milijonov primanjkljaja za pokritje osebnih dohodkov in ki je v tričetrt leta nadoknadil celoten primanjkljaj in ustvaril celo nekaj milijonov skladov.

Najdejo pa se tudi taki primeri, ko je pravilnik o pristojnosti samoupravnih enot poln fraz o decentralizaciji. Prvi členi prenašajo vse pristojnosti navzdol, v naslednjih pa se stvari omejujejo tako, da od vsega prenašanja na neposredne proizvajalce, na koncu praktično ne ostane ničesar.

Zato menim, da morajo v sklopu pravil o delitvi dohodka biti precizno in jasno formulirane rešitve, ki onemogočajo samovoljo, čeprav formulacije na papirju same še ne zagotavljajo tudi že takih metod upravljanja. Vendar tudi te pravne plati ne bi smeli podcenjevati.

Drug problem, ki je vezan s prvim, pa je vprašanje notranje delitve osebnega dohodka. Že v uvodu navedene številke kažejo, da je tudi na tem področju bil storjen velik korak naprej. Skoraj ni gospodarske organizacije, ki bi ničesar ne storila v smeri konkretizacije načela delitve po delu, pa četudi samo v uvajanju klasičnih meril, to je norm in akordov. Veliko gospodarskih organizacij, zlasti v industriji pa je našlo nove rešitve, ki stimulirajo neposrednega proizvajalca v gospodarjenju z vsemi elementi, ki v procesu gospodarjenja nastopajo. Tu mislim predvsem na poslovne stroške in kvaliteto. Postavlja se vprašanje, če je torej načelo delitve po delu in gospodarskih uspehih politično sprejeto, zakaj ni več storjenega na področju praktičnih rešitev. Zakaj še vedno precejšnje število gospodarskih organizacij nima pripravljenih pravilnikov in kje so razlogi, da so nekateri pravilniki po svoji vsebini slabi.

Prvič: Menim, da je precej krivde na tem, da se je na pravilnike gledalo preveč s tehnokratskega vidika. V pravilnikih so gledali zgolj neko formalnost, ki jo je treba izpolniti zaradi zakona. Stari sistem, kakršen je bil, je v delovnih kolektivih bolj ali manj gojil miselnost, da bo že družba reševala probleme, če se bodo ti kje pojavili. To je bila ena izmed ovir, da so se kolektivi premalo odločno in predvsem premalo hitro obrnili navznoter v iskanje notranjih rezerv, kjer so se jim z novim sistemom prav na področju notranje delitve, odpirale velike možnosti.

Drugič: Novi sistem delitve in konkretizacija načela delitve po delu je nujno terjala spremembe tudi v sistemu upravljanja, ki je bilo do zdaj izkjučno v rokah centralnih organov. Tu pa je nastal nov problem, češ čemu vnašati nemir v kolektive in dopuščati, da se vsakdo vtika v vse, ko pa se tako laže in brez pretresljajev gospodari. Birokratski element se je temu uprl in se deloma še upira, ne sicer s političnimi niti z ekonomskimi argumenti, ker je na obeh frontah bolj ali manj propadel, pač pa se zateka k vsem mogočim tehnokratskim kombinacijam ter izgovorom, da stvari tako zavlačuje. Končno, za slabosti so krivi tudi vsi družbeni činitelji, ki se niso znali opreti na razpoloženje v kolektivih in zlomiti odpor, obenem pa tam, kjer ni bilo sposobnih kadrov, organizirati konkretno pomoč pri izdelavi pravilnikov, temveč so se zadovoljevali le s splošnimi deklaracijami. Menim, da je prav v tej smeri treba v bodoče organizirati konkretnejšo pomoč s strani zbornic, ljudskih odborov, strokovnih institucij, političnih organizacij itd. Spričo takih okoliščin in nekaterih subjektivnih slabosti je razumljivo, da je prišlo ob sproščenem si-

stemu delitve čistega in osebnih dohodkov do določenih deformacij, ki v ekonomskem pogledu sicer ne predstavljajo mnogo, ki pa v političnem pogledu kažejo na določene slabosti in deformacije v zavesti nekaterih ljudi. Ti pojavi so prišli do izraza zlasti in visokih in neupravičenih razponih dohodkov za nekatere vodilne ljudi.

S tem v zvezi bi rekel naslednje. Dejstvo je, da so ti pojavi prišli na površje povsod tam, kjer je bila delavska samouprava le bolj pastorka v kolektivu in kjer tudi druge stvari niso bile urejene. Značilno je, da je povsod tam najti še kopico drugih nerešenih problemov. Teh pojavov je razmeroma zelo malo v večjih kolektivih, ker se vpliv proizvajalcev preko samoupravnih organov čuti močneje. Te pojave pa ne moremo iskati samo v gospodarstvu, temveč jih zasledimo tudi v družbenih službah in to povsod tam, kjer je proces osamosvajanja od administrativnih metod krenil hitreje. Najdemo jih kot negativne izrastke in kot vzporednega spremljevalca izredno pozitivnih procesov osvobajanja etastičnih oblik na področju družbenih služb. Bilo pa bi nepravilno, če bi te posamezne primere posploševali in bi izgledalo, kot da je to tipično za sedanji sistem notranje delitve. Menim, da je resnica prav narobe in da je stotisoče članov naših kolektivov znalo postaviti stvari na pravo mesto. Zato bi bilo nepravilno, če bi iskali način, kako odpraviti te pojave z administrativnim določanjem zaslužkov.

Tega pa ne moremo odpraviti tudi ne samo z deklaracijami. Usposobiti moramo predvsem organe upravljanja in kolektive, da se bodo sami znotraj svojih organizacij borili zoper take pojave. V tem je jedro rešitve. Ni dovolj, da samo apeliramo na zavest ljudi, treba je predvsem, da organi upravljanja korigirajo pravilnik o delitvi, ki je defekten in ki omogoča, da pride do takih nezasluženih dohodkov. Predvsem v tej smeri je treba kolektivom nuditi konkretno pomoč vseh družbenih činiteljev. Menimo, da ni treba uprizarjati nobenih pogromov na direktorske plače, kjer so te upravičene, pa četudi presegajo stotisoč in če so se kolektivi za to iz utemeljenih razlogov svobodno odločili. Bolj je problematičen tisti, ki si dovoli izplačevati visoke osebne dohodke, pa čeprav ti ne dosežejo stotisoča, v kolektivu pa slabo gospodarijo. Strah oziroma bojazen pred ponovnim oživljanjem uravnilovskih tendenc ne more biti opravičilo, da proti takim pojavom ne bi najodločneje nastopili. Premiki v strukturi zaposlenih z nižjimi prejemki, kažejo pozitivno težnjo hitrega upadanja števila tistih z najnižjimi zaslužki. Vendar bi kazalo z inštrumenti delitve postaviti stvari tako, da bi pri uspehu ekonomskih enot oziroma podjetja ne bili vsi udeleženi z enakim odstotkom, temveč diferencirano, osnovni proizvajalci z višjim, vodilni z nižjim odstotkom, ker je 10 % od 20 000 samo 2000, od 150 000 pa je že 15 000. Tudi o tem bi bilo treba razmisliti. Dejstvo je, da je danes stanje še tako, da je večina vodilnih ljudi vezana v svojih osebnih dohodkih bolj na uspeh celote, da je le malo primerov, da bi ti zaslužki bili v večji odvisnosti od njihovega lastnega dela na delovnem mestu. Prav iz teh razlogov menim, da bi bila diferencirana udeležba umestna.

Z doslednim delom in s konkretno pomočjo vseh činiteljev je treba delati na izpopolnjevanju sistema notranje delitve, na demokratizaciji upravljanja. Taka usmeritev mora dati v kratkem času zelo dobre rezultate. Dobri rezultati pa bodo najboljši argument zoper vse tiste težnje, ki vidijo izhod le v vračanju nazaj na sistem večjega administrativnega poseganja v gospodarstvo. Taki kolektivi, ki bodo storili vse, da uredijo stvari na znotraj in bodo izkoristili do

kraja vse možnosti, ki jih novi sistem daje, bodo tudi najboljši zaveznik navzven v težnji za nadaljnje izpopolnjevanje in dosledno uveljavljanje načel novega sistema v celoti ter na vseh področjih.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Tine Lah.

Tine Lah: Tovarišice in tovariši! Dovolite mi, da v razpravi nanizam nekaj preprostih misli o problemu delitve dohodka in osebnih dohodkov na področju šolstva. Razpravljaj bom o tistem delu poročila, ki govori o potrebi nadaljnje decentralizacije delavskega samoupravljanja in o problemih, ki iz tega izhajajo. Smatramo — vsaj določen krog ekonomistov in komercialistov to smatra — da je eden od centralnih problemov, na katerega bomo trčili pri nadaljnji decentralizaciji delavskega samoupravljanja v gospodarski organizaciji, problem decentralizacije obračunavanja dohodka, v tehničnem pomenu besede. Obstoječi predpisi, po katerih se organizira knjigovodska evidenca, v nobenem primeru več ne ustrezajo potrebam decentraliziranega delavskega samoupravljanja in potrebam obračunavanja dohodka po ekonomskih enotah. Drug problem, ki iz tega izhaja, pa je problem zelo hitre in intenzivne, na zelo široki fronti organizirane strokovne izobrazbe vseh neposrednih proizvajalcev, toliko bolj pa kvalificiranih ljudi oziroma ljudi, ki zasedajo vodilna mesta, od koder prihajajo materiali, o katerih naj bi neposredni proizvajalci kot upravljalci gospodarske organizacije in kot faktor proizvodnega procesa razpravljali. No, in izhajajoč iz te ugotovitve, bi rad spregovoril o problematiki delitve čistega dohodka v šolstvu, ker smatram, da je šolstvo zelo važen faktor v zvezi z družbenim procesom proizvodnje.

Če govorimo o problematiki delitve čistega dohodka v šolstvu, potem moramo seveda upoštevati dejstvo, da je to panoga, v kateri razpravljamo o tem problemu zelo malo časa, in nas je tu proizvodnja seveda zelo prehitela. Kar zadeva dognana stališča dejansko capljamo tu zelo daleč za njimi. Razen tega pa je treba priznati, da velja pri razpravljanju o problemih delitve dohodka v šolstvu upoštevati celo vrsto specifičnosti. Tu imamo opravka z vrsto specifičnih pogojev, ki jih je treba pri uveljavljanju sistema dohodka v šolstvu neposredno upoštevati. No, in če dovolite, bi se dotaknil nekaterih takih specifičnih pogojev.

Specifično za šolstvo je v tem pogledu dejstvo, da šolstvo slej ko prej ali pa nikoli ne bo imelo opravka z objektivnim regulatorjem, kot je na primer tržišče za vsakovrstno proizvodnjo. Tržišče kot objektivni regulator, bi sploh v našem gospodarskem sistemu, kot je znano, moralo odigrati zelo važno vlogo. Mi pa vzporedno z uveljavljanjem sistema dohodka, tako vsaj izgleda, nismo uspeli vzporedno uveljaviti stabilizacije našega tržišča, kajti stabilizirano tržišče bi kot objektivni regulator pomenilo zelo važen faktor v našem gospodarskem sistemu. Pri tem se seveda ne bi spuščal v probleme konvertibilnosti našega dinarja, v probleme še večjega vključevanja našega nacionalnega tržišča v svetovno tržišče itd., ker so to splošno znane stvari. Ugotovil bi samo, da na področju šolstva slej ko prej ne bomo imeli opravka s takšnim objektivnim regulatorjem, in tudi ne s sličnim regulatorjem kot je to na področju proizvodnje nacionalno ali pa svetovno tržišče. Zaradi tega bomo morali vso skrb posvetiti temu, da najdemo nekaj adekvatnega, če hočemo, da tudi na področju šolstva zagotovimo določen sistem dohodka. Tu, vsaj v tej fazi, v kateri se

nahajamo, naletimo takoj na problem vloge skladov za šolstvo politično-teritorialnih enot. Ker torej tržišča ni, bo verjetno sklad za šolstvo moral izdelati določen mehanizem, ali vsaj objektivne kriterije, po katerih bo ta sklad dodeljeval sredstva v imenu družbe vsem šolskim institucijam, pri čemer bo treba upoštevati dejstvo, da bodo slej ko prej v sistemu dohodka predstavljala tako dobljena sredstva večino sredstev šolske institucije, razen nekaterih izjem glede na specifičnost določene šolske institucije.

Mnenje, da naj bi skladi za šolstvo poslovali s čim manj administrativnega osebja, s čim manj ljudi, ki bi strokovno proučevali to problematiko, je po mojem mnenju zgrešeno. Takoj zdaj bom izkoristil priložnost in predlagal, da republiški sklad za šolstvo, pa tudi skladi za šolstvo pri ljudskih odborih, čimprej razmislijo o tem problemu in nastavijo primerno število ljudi, kajti to je zelo važno vprašanje. Letos bomo sicer še našli izgovor in rekli, da še na administrativen način razdelimo sredstva, pač pa bomo zato prihodnje leto težje ugotavljali objektivne kriterije. Škoda je vsakega meseca, ki na ta način mine, zato predlagam, da se pri teh skladih takoj formira potreben strokovni kader, ki bo v kolikor mogoče kratkem času izdelal določen mehanizem in pripravil objektivne kriterije, ki bi vsaj v določeni meri lahko nadomestili pomanjkanje tistega faktorja, o katerem sem uvodoma govoril, to je tržišča, ki ima na področju proizvodnje vloge objektivnega regulatorja.

V zvezi s problemom, kako ugotoviti merila, po katerih bi šolske institucije prišle do svojega dohodka po objektivnih merilih, je treba takoj načeti tudi vprašanje, ali bi se eventualno ne moglo rešiti ta vprašanja tudi z določeno decentralizacijo dela nacionalnega dohodka, ki bi se kanaliziral na osebne dohodke državljanov, ki naj bi potem neposredno prispevali svoj delež po študentu tisti šolski instituciji, ki študenta formira oziroma, ki ga pripravlja na diplomu.

V zvezi s tem vprašanjem bi mogoče bilo treba načeti tudi vprašanje, kako bi gospodarska organizacija, ki pošilja bodisi svoje zaposlene, ali pa ki pošilja svoje štipendiste na višje šole, s tako decentraliziranim delom nacionalnega dohodka neposredno obračunavala stroške s šolskimi institucijami. Imam občutek, da ta vprašanja samo na prvi pogled izgledajo nerešljiva, zelo problematična in težka, da bi pa, če bi se poglobili v to problematiko, lahko v dokaj kratkem času našli ustrezne rešitve.

Pedagoški proces se samó v določeni meri lahko primerja s proizvodnim procesom. Tako, kot imamo v proizvodnem procesu tri faktorje: delo, sredstva in predmete dela, tako imamo tudi v pedagoškem procesu učitelja, učenca in pa sredstva, ki jih učitelj in učenec potrebujeta, da bi se lahko razvijal pedagoški proces. Toda, ko primerjamo to navidezno sličnost faktorjev pedagoškega in proizvodnega procesa, moramo ugotoviti, da je proizvodni proces v tovarni hitro končan in se produkt tega proizvodnega procesa dokaj hitro pojavi na tržišču, seveda ob pogoju, da je to tržišče objektivni regulator, kjer se avtomatično po zakonitostih, ki na tržišču vladajo, odmeri s strani družbe vrednost, ki je ustvarjena.

Pedagoški proces, pa čeprav traja izobraževanje štiri, osem ali pa deset let, je daljši, ker sega celo v čas po diplomu. Zato so to tipične dolgoročne naložbe, ki neposredno ne kažejo svojega učinka. Blago, ki ga daš na tržišče, potrošnik kupi, če je dobro, če pa je slabo, ga odkloni. Medtem pa se slab kader kot rezultat pedagoškega procesa pokaže šele po nekaj letih zaposlitve,

ko se vidi, da je naložba bila neprimerna in da je produkt tega pedagoškega procesa slab. Zaradi tega so te dolgoročne naložbe manj interesantne kot so naložbe v gospodarstvu, ki je kratkoročnejše. Glede na dejstvo, da je delo eden izmed najvažnejših faktorjev proizvodnega procesa, pa je krivično, če v določeni fazi razvoja družba temu faktorju ne posveča v materialnem pogledu dovolj skrbi.

Šolstvo kot družbena panoga je pri nas — kakor je splošno znano — relativno zelo zaostala panoga. Karikirano rečeno, primerjali bi jo lahko nekako s kmetijstvom do pred nekaj leti. Na to področje družba iz znanih razlogov dovolj ne investira in ker dovolj ne investira, je posredno v zvezi s tem tudi zelo nizka, že skorajda neopravičljivo nizka raven osebnih dohodkov. Rezultat vsega tega je, če primerjamo vpis na nekatere fakultete ljubljanske Univerze dejstvo, da bomo že v nekaj letih imeli celo vrsto šolskih institucij, kjer ne bo dovolj učiteljev, ki bi organizirali pedagoški proces. Če na eni strani pospešujemo razvoj proizvodjalnih sil, na drugi pa hkrati ugotavljamo, da šolstvo zaostaja, se pravi, da zaostaja tista družbena panoga, ki daje na razpolago kadre, ki organizirajo tak proizvodjalni proces, potem je taka ugotovitev, če se namreč z njo strinjamo, neposreden signal in zelo važno opozorilo, da je treba takoj urediti materialno bazo šolstva in urediti osebne dohodke delavcev, ki se ubadajo s problemi na področju šolstva, kajti škoda je prepustiti en sam mesec, da ne govorim o letih.

Tudi na področju proizvodnje smo najprej pričeli uveljavljati načela delavskega samoupravljanja, pa smo že po enem letu ugotovili, da ne moremo dalje, če ne bomo uredili tudi materialne baze delavskega samoupravljanja.

Trenutno smo na področju šolstva v fazi, ko skušamo tudi tu uveljavljati načela sistema dohodka. Toda je istočasno treba urediti tudi materialno bazo tega sistema, kajti brez te materialne baze takega sistema dohodka ni mogoče uspešno uveljavljati.

No, končno bi rad spregovoril še nekaj besed o tem, kako učitelji v šolskih institucijah razpravljajo o možnostih, ki jih imajo, da bi uveljavili tak sistem dohodka. Čeprav sem uvodoma kritično omenil nekatere momente, ki bi nepoučenemu nekako kazali, da ni velikih izgledov, da bi lahko uveljavljali pri taki situaciji, kot jo imamo, tak sistem dohodka, moram vendar ugotoviti, da je kljub temu možno v šolstvu precej napraviti. Predvsem je treba po mojem mnenju uveljaviti v šolskih institucijah tak sistem dohodka, ki ni neposredno vezan na določeni obseg sredstev, ki so šolskim institucijam trenutno na razpolago. To pa zaradi tega, ker smatram, da bi bilo nerealno pričakovati, da bi bila že v letu 1962 — tako namreč nekateri učitelji pričakujejo — naša družba v stanju temeljito spremeniti materialno bazo šolstva in jo izboljšati v taki meri, da bi bili vsi ti problemi, o katerih sem uvodoma govoril, takoj urejeni. Če se pričakuje približno za 20 % povečanje sredstev, ki bodo na razpolago za šolstvo — ne vem točno koliko bo to — se da s takim povečanjem materialnih sredstev v vsaki šolski instituciji, upoštevajoč to, kar sem pravkar povedal, uveljaviti tak sistem dohodka, oziroma sprejeti pravilnik o formiranju dohodka in pravilnik o delitvi osebnih dohodkov. Jasno pa je, da bodo v ta namen morali vsi ljudski odbori in republika doprinesiti maksimalne žrtve v breme svojih proračunskih sredstev, da bi najprej pokrili vsaj potrebe, ki so rezultat povečanih cen oziroma so rezultat linearnega povečanja osebnih dohodkov; razen tega pa je treba povečati minimalna sredstva, da bi lahko

uspešneje uveljavili pravilnike o formiranju dohodka in pravilnike o delitvi osebnih dohodkov.

Zato pravim, da bodo morali ljudski odbori, z republiko na čelu, ko bodo letos razpravljali o proračunu, to upoštevati in pogumno ukrepati, pa četudi na račun kakega drugega sektorja; kajti, če je trenutno šolstvo v položaju, kot je bilo pred leti kmetijstvo, naj bo zdaj neka druga panoga eno ali dve leti v položaju, kot je bilo doslej šolstvo in kmetijstvo.

Nadalje bi želel spregovoriti nekaj besed o tem, kakšna merila uveljavljamo v pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov.

Ne bi se ustavil samo pri enem od meril, in pri enem od objektivnih kriterijev, kot je na primer osnovna vrednost delovnega mesta — ker to ni najbolj interesantno in je splošno znano. Tudi se ne bi ustavil pri naslednjem merilu, kot so službena leta. Omenil bi samo, da je splošno mišljenje, da je treba službena leta ali v celoti odpraviti iz sistema delitve osebnih dohodkov, če pa jih v sistemu obdržimo, jih obdržimo samo z majhnim delom osebnih dohodkov, tako da bi temu merilu na ta način zmanjšali veljavo. Imamo pa nadaljnja merila, med katerimi je interesantnejše — jaz bi se tega takoj dotaknil — tako imenovano anketo študentov.

Ko smo pričeli razpravljati o tem, da je treba v sistem delitve osebnih dohodkov vnesti tudi merilo, ki naj bi bilo odvisno od ankete študentov, smo doživeli seveda strahovito kritiko; cela vrsta tovarišev meni, da je to neresna stvar, da so študenti neresni ljudje, ki v večini primerov ne bi resno sodelovali pri ustvarjanju takega objektivnega merila, po katerem bi učiteljem v vseh šolskih institucijah odmerjali osebni dohodek.

No, jaz bi se pri tem malo podrobneje ustavil, in sicer zaradi tega, ker je to zanimivo vprašanje nasploh. Ustavil bi se pri problematiki, ki jo najbolj poznam, to je pri problematiki na višjih šolah.

Na višji šoli je učitelj več ali manj samostojna oseba; na višji šoli ni inšpekcije; na višji šoli nihče ne prihaja v imenu Zavoda za pedagoška vprašanja; nihče ne prihaja v imenu družbe, da bi prisostvoval pri pouku in ugotavljal, ali je pouk v redu ali ni v redu. Skratka, mislim, da je malo držav na svetu, kjer bi imel profesor tako kot po teh najnovejših predpisih, ki jih pri nas uveljavljamo na področju višjega in visokega šolstva, večjo svobodo kot jo ima pri nas. In prav je, da je tako. Vsi pa se bomo strinjali s tem, da je vrednost pedagoške ure velika takrat, če učitelj na višji ali visoki šoli, pa seveda tudi na fakulteti, pri pedagoškem delu uveljavlja moderne, pedagoške metode. Ne bom zdaj govoril o tem, katere so moderne pedagoške metode, ker jih je cela vrsta, in ker ni vsaka ustrezna za vsak predmet. Tu je treba uveljavljati ob različnem času pri različnih predmetih zelo različne pedagoške metode. No, in ta anketa študentov, ki bi bila popolnoma anonimna, izvedena ob koncu predavanj, bi vsebovala tudi vprašanja, s katerimi bi študente vprašali, kako so zadovoljni s takimi in takimi pedagoškimi metodami pri predavanju. Potem bi dali na primer vprašanje, ali imajo kake konkretne predloge, kako bi tako ali drugačno pedagoško metodo spremenili. Pa še kako slično vprašanje bi uvrstili v anketo. Stvar uprave je seveda, kako sistemizira in definira ta vprašanja, zato se v to ne bi spuščal. Skratka, s to anketo ne bi stavili študenta v položaj, da bi on kot študent neposredno odmerjal osebni dohodek, ampak ga samo prisiljujemo, da nam pove, kako je zadovoljen s pedagoškimi

metodami in če ima kake pripombe, kako take pedagoške metode spreminjati. Glede na odgovore, ki bodo seveda različni: dobro, slabo, odlično itd., s potrebno informacijo pred anketo itd., pa bo potem uprava šole, ki mora oceniti učitelja na bazi sistema točk, na vsako vprašanje oziroma na odgovor, ki ga študent da, posredno lahko ugotovila, koliko točk si je iz naslova take ankete profesor nabral. In ker je vsaka točka vredna na primer 200 din — to je seveda odvisno od konkretnega sistema razdelitve osebnih dohodkov — bo seveda posredno osebni dohodek odvisen tudi od take ankete, ne pa neposredno.

Naslednje merilo — teh je lahko še cela vrsta — je na primer število izpitov. Za vsakega izprašanega dobi profesor določen znesek, ali pa recimo, za vsako uro predavanja pri dodatnem izobraževanju bodisi pri raznih seminarjih itd., dobi tako in tako tarifo.

Hočem namreč povedati, da je cela vrsta izredno interesantnih meril tudi v šolstvu, ki so po moji oceni, če čitam ta material, danes celo realnejša, kot pa so v gospodarskih organizacijah. Kajti v šolstvu s takimi merili, o katerih sem govoril, neposredno merimo dejansko delovno storilnost, in na ta način odmerjamo res realno zasluženi osebni dohodek. Kajti tu, v šolstvu, nimamo opravka s tržiščem. Zaradi tega v šolstvu ne moremo izkoriščati trenutne konjunkturo na tržišču ali pa recimo, deliti dosežene dohodke na škodo skladov itd. To tudi zaradi tega, ker take kategorije na področju šolstva, kot je tržišče na področju proizvodnje, enostavno nimamo, in so zaradi tega vsa ta merila neposrednejša, realnejša in dejansko izraz določenega opravljenega dela.

Sistem delitve dohodka v zvezi s pravilnikom o formiranju dohodka na področju šolstva pa mora biti seveda odvisen od dohodka, ki se v nekem določenem letu doseže. Med letom se osebni dohodek akontira tako kot v gospodarski organizaciji; na koncu leta pa se ugotovi, koliko je doseženega dohodka. Če ga je več, kot se je med letom izplačalo kot akontacijo, se osebni dohodek poveča. V začetni fazi je seveda treba to dodajanje omejiti z določenim koeficientom. Če pa je dohodka manj, pa dobi posameznik manj, kot je po merilih iz pravilnika o delitvi osebnih dohodkov mogoče dobiti. Pri tem moramo ugotoviti, da ni nobene neposredne povezanosti med skladom za šolstvo na eni strani in med sistemom dohodka na drugi strani. Eno je vprašanje pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov — to je stvar kolektiva šolske institucije — drugo pa je delitev sredstev iz sklada za šolstvo, — to pa je stvar družbe oziroma aparata in upravnega odbora, ki upravlja s temi sredstvi. Zadnje pa je odvisno od kriterijev, po katerih bo ta sklad razdeljeval sredstva šolskim institucijam. Družba bo morala v bodoče jasno povedati, koliko sredstev potrebuje šolska institucija, če se ve, koliko sredstev se zahteva za najkvalitetnejši nivo pedagoškega procesa po kriterijih, ki jih določa sklad za šolstvo. Če pa družba takih sredstev ne zagotavlja, je potem jasno, da bo raven kvalitete pedagoškega procesa na tej šolski instituciji za toliko nižji. Na ta način bodo nastali čisti in jasni odnosi med šolsko institucijo in družbo prav preko sklada za šolstvo.

Naslednja stvar, o kateri bi rad spregovoril nekaj besed, in ki je specifičen problem na področju šolstva, pa je dejstvo, da imamo veliko število šolskih institucij, ki imajo možnost, da ali kot take ustvarjajo določene dohodke, ali pa da posamezni člani kolektiva šolske institucije zaradi svoje strokovnosti — ker so potrebni bodisi gospodarskim organizacijam, bodisi drugim institucijam itd. — zaslužijo precejšnje zneske. Smisel uveljavljanja sistema dohodka na področju šolstva je v tem — in mislim, da se v tem ne razlikuje veliko od

gospodarske organizacije — da je treba ustvariti v šolskih institucijah take pogoje dela in take pogoje na področju delitve osebnih dohodkov, da bo vsak posameznik materialno zainteresiran vse svoje delo obračunavati preko šole; ne pa tako, kot sedaj in kot je bilo to v preteklosti, da član kolektiva neke šolske institucije sicer dobi vsakega prvega skromno plačo, ker je pač v delovnem odnosu s šolsko institucijo, izven te šolske institucije pa zasluži — kar je obče znano — nekajkratni znesek v primerjavi s tem, ki ga prejme v šoli iz naslova mesečne plače. Hočem reči, da je zelo važno, da uveljavimo v sistemu delitve dohodka načelo materialne, ne administrativne stimulacije za doseganje osebnega dohodka. Sistem je treba postaviti tako, da bo imel vsakdo interes staviti vse svoje sposobnosti na razpolago šolski instituciji, ki organizira najrazličnejše dejavnosti, pri čemer je treba vsakogar materialno tako stimulirati, da se bo v celoti angažiral v ustanovi in da bo njegov celoten osebni dohodek šel preko institucije.

Po mojem bi bilo nujno potrebno to zagotoviti tudi v gospodarstvu, kajti na ta način bi bila cela vrsta političnih vprašanj, ki izvirajo iz dejstva, da nekateri prijavljajo preko 20 milijonov osebnih dohodkov na leto, avtomatično urejena. Enak kot problem decentralizacije samoupravljanja in decentralizacije obračuna dohodka v gospodarskih organizacijah, pa je ta problem tudi na področju šolstva. Tudi na področju šolstva je treba dohodek formirati ne za celotno šolsko institucijo, ampak po obračunskih enotah. Predvsem je to zelo jasno tam, kjer je več učnih oddelkov ali pa kjer je več sektorjev dejavnosti. Tam je treba formirati obračunske enote in dohodek obračunavati po obračunskih enotah. Če pa to napravimo, potem moramo decentralizirati tudi samoupravljanje. To se pravi, v vseh obračunskih enotah je treba formirati posebne komisije kot podaljšane roke sveta šolske institucije in formirati tudi poseben organ — ki sicer po predpisih še ni možen — to je svet kolektiva, ki bi naj uveljavljal načelo gospodarjenja znotraj take obračunske enote.

Predsednik Miha Marinko: Prekinjam sejo in odrejam krajši odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 12.10 uri in se je nadaljevala ob 12.50 uri.)

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Slava Faletič.

Slava Faletič: Tovariši ljudski poslanci! V informaciji o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v Ljudski republiki Sloveniji za leto 1961 je Sekretariat za delo Izvršnega sveta obširno nanizal vrsto težav in nepravilnosti, ki smo jih na tem področju zasledili v tem letu. Tudi moja razprava naj bi prispevala nekaj misli k razčiščenju tega aktualnega in obširnega področja dela.

Novi gospodarski sistem je dejavnost v gospodarskih organizacijah zelo razgibal. Več ali manj smo to tudi pričakovali, vendar smo v začetku mislili, da bodo rezultati, ki smo jih pri tem pričakovali, doseženi hitreje in z manj zapletenosti. Ovire in oklevanja se pojavljajo skoraj povsod in kolektivi skušajo bolje ali slabše reševati velike naloge, katere so pred njimi. Na eni strani je novi sistem zaostрил potrebe po prožnosti, po gibčnem spremljanju trga, po hitrem odkrivanju rezerv in iznajdljivem iskanju prave perspektive vsakega posameznega kolektiva. To je naloga, ki je za vse gospodarske organizacije

bistvenega pomena. Toda novi sproščeni sistem ne nalaga samo naporov, ki so v zvezi z utrjevanjem in uveljavljanjem podjetij navzven, pač pa je tesno in neločljivo povezan tudi z ustvarjanjem novih, naprednejših razmer znotraj posameznega podjetja.

Obe vprašanji sta za vsak kolektiv enakega življenjskega pomena. Problematično pa je najti med njimi pravo ravnotežje, ki bo vedno sproti ustvarjalo podlago nadaljnjemu napredku. Toda letošnja praksa dokazuje, da se pozornost rada obrne preveč v eno ali v drugo smer, če izvzamemo seveda najbolj negativne primere, ko se pozornost sploh nikamor ne obrne. Tako uhajanje s prave smeri ustvarja vrsto problemov, ki imajo na zunaj najrazličnejše oblike in zaradi tega ustvarjajo včasih hujši videz kot je dejansko stanje.

Ena izmed možnih in precej pogostih oblik je posvečanje premajhne pozornosti notranjim razmerjem oziroma notranji delitvi v podjetjih. Ta se kaže predvsem v omejevanju dela organov delavskega samoupravljanja in v vsiljevanju mnenj vodstva celotnemu kolektivu, kadar so ta utemeljena in prav tako kadar niso. Tako ravnanje seveda škoduje temu, da s kratenjem pravic dušimo tudi občutek odgovornosti. Tako se prizadevnost omejuje na ozek krog ljudi, medtem ko vsi drugi ne jemljejo problemov podjetja za svojo zadevo ter so tudi brezbrizni za nadaljnji razvoj podjetja. Vendar pa kaže sedanja praksa, da se ta oblika nepravilnosti, ki jo navadno imenujemo absolutizem vodilnih oseb, že izgublja in prav gotovo ni več tako nevarna, kot je bila včasih. Na njeno mesto sili druga napaka, ki se na zunaj včasih po krivem označuje kot rešitev prve, čeprav ne pomeni nikakršne rešitve, pač pa po svojem bistvu zahaja v drugo, ravno nasprotno nepravilnost. To je zgrešena demokratizacija, oziroma neomejeno upoštevanje vseh najrazličnejših mnenj in zahtev, ki prihajajo iz vrst kolektiva.

Nikakor ne menim, da so vsa ta mnenja nepravilna. Nasprotno, prav gotovo je večina izmed njih dobrih in kljub temu, da ne zadevajo vedno v cilj, so v bistvu pozitivna, kolikor prav ta širina upoštevanja pripomore k razgibanju kolektivov. Pritegovanje slehernega delovnega človeka k reševanju problemov mora namreč v končnem rezultatu imeti pozitivne posledice. Dokler pa je tak proces v prehodnem razdobju, ko se načela šele razčiščujejo, prihaja seveda do raznih slabosti, ki se kažejo v slabitvi občutka za pravo mero. Take pojave opazamo letos bolj pogosto kot kdajkoli prej. Največ škodljivih posledic se opaža v izdelavi, sprejemanju in izvajanju pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov. Bistvena pomanjkljivost, ki se je pri tem pokazala, je posvečanje velike pozornosti vprašanju notranje delitve. S tem seveda ne menim, da to vprašanje ni važno, saj je njegova rešitev ena izmed osnov za obstoj in razvoj podjetja. Toda ta pozornost je tu in tam doživela svojo deformacijo, ko se je usmerila izključno v notranjo delitev sredstev oziroma v iskanje najugodnejših meril za vsakega posameznika, mnogo manj skrbi pa je bilo posvečeno vprašanju, kako priti do sredstev in kako jih porazdeliti, da bodo dala tudi v perspektivi kar največ rezultatov.

Ta problem ni nov, saj je bil obravnavan že na mnogih razpravah. Vendar je pri tem važno naglasiti, da se lažje zavzame stališče do teh napak v primeru, ko se izkaže, da je široke možnosti sproščene sistema izkoristil oziroma izrabil le del kolektiva in si na račun prikrajševanja drugim oziroma neutemeljeno visokih razponov omogočil visoke in pretirano visoke osebne dohodke. Manj preprosto pa postane stališče takrat, ko pojav ni omejen le na nekaj ljudi, pač pa

je ob normalnih razponih in ohlapnih kriterijih celotna kvota osebnih dohodkov očitno previsoka, tako glede na vloženo delo kakor tudi glede na razmerje med skladi in osebnimi dohodki.

Pri tem ne more veljati zagovor, da končno vsak lahko deli le tisto, kar ustvari, in da so večji dohodki nujno rezultat tudi večjih prizadevanj. Na tej točki tega vprašanja ni več mogoče obravnavati samo z materialnega stališča, pač pa ga je nujno treba obravnavati z moralnimi merili, ki jih postavlja vsaka družba v lastno obrambo.

Smatram, da je treba poudariti te nepravilnosti zaradi tega, ker je v sedanjem sistemu nastal med gospodarskimi organizacijami neenak položaj. Nekatere panoge imajo predpisane cene, ki jih kljub zviševanju stroškov ne morejo spremeniti, medtem ko so nekatera podjetja z monopolnim položajem imela že pred prehodom na novi sistem prodajne cene z visokim dohodkom; kajti trg je bil zaradi pomanjkanja njihovih izdelkov primoran na to ceno pristati. Poleg tega pa jim je pri vsakem zvišanju stroškov ostala še daljnja možnost za zviševanje prodajnih cen. S tem je bila dana možnost za ustvaritev višjega dohodka, ki ga večinoma usmerjajo v osebne dohodke kot dodatek za prizadevanja delovnega kolektiva.

Še nekaj je potrebno vedno znova poudariti, namreč odnos podjetje — skupnost. Načelno bi bilo normalno, da bi tisti, ki ima več in boljša sredstva ter tehnično bolj opremljeno podjetje, dajal skupnosti tudi večja sredstva. Temeljni ekonomski politični problem v našem sistemu in v naši vsakdanji praksi pa je ravno nasproten omenjenemu načelu, ter se kaže v tem, da stari in zastareli industriji s tehnično zastarelimi sredstvi, to je z nizko vrednostjo osnovnih sredstev, nalagamo še dodatna bremena. Taka podjetja proglasimo za tista, ki ustvarjajo tako imenovani izredni dohodek, dejansko pa se mučijo, kako ta izredni dohodek ustvariti. V tem je konkreten ekonomsko-politični problem ter je treba v tej smeri razmišljati in sprejeti ustrezne spremembe in rešitve.

Na splošno bi torej ob naštevanju teh pomanjkljivosti lahko ugotovili, da se je celotna akcija ponekod preveč oddaljila od osnovnih meril, ker je niso povsod obravnavali kot del procesa, ki je usmerjen naprej, pač pa so dopustili, da je zašla v stran in postala sama sebi namen. Vendar je dolžnost nas vseh, ki smo v podjetjih, da rešujemo te stvari v mejah, ki so primerne, ter ne dopustimo, da bi zavzele tak obseg, da bi bilo potrebno posegati z administrativnimi sredstvi. Taki ukrepi bi lahko samo škodovali napredku, ki ga je prinesel nov gospodarski sistem. Zato bi ne smeli dovoliti, da v posameznih kolektivih še nastajajo upi, da bodo stari inštrumenti reševali težave, ki so nastale zaradi delovanja novega sistema, ki je v bistvu razkril sama dejstva. Vsi smo namreč vedeli, da sam novi sistem ne daje več dohodka, temveč nam samo omogoča, da končno pridemo do čistih računov. In če je pokazal novi sistem, da nekatere stvari niso v redu, potem tega ni kriv sistem, temveč je treba take pomanjkljivosti urediti tam, kjer so se pojavile, ne pa pri tem upati, da bo prišla rešitev s starimi administrativnimi ukrepi.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Pavel Žerovnik.

Pavel Žerovnik: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! V svoji razpravi bi rad, naslanjajoč se na informacijo Izvršnega sveta Ljudske skup-

ščine LRS o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov, potrdil njene ugotovitve. Posamezna vprašanja pa bi skušal še razširiti, zlasti zato, ker pri delitvi po delu ne gre samo za enkratno delo, kot so nekateri posamezniki pa tudi gospodarske organizacije razumeli, marveč gre za daljši proces in za sistematično delo nekaj let.

Če se dotaknem v prvi vrsti pripravljanih del, potem moram na samem začetku ugotoviti, da nekateri globlje vsebine, ki je v tem, da delavsko upravljanje ne obsega samo organizacijo procesa proizvodnje, temveč tudi razširjeno reprodukcijo, kar nujno zahteva, da delavci razpolagajo s sredstvi zaradi zagotovitve reprodukcije in da vršijo delitev svojega proizvoda, niso razumeli. Do take trditve me navaja dejstvo, da do zadnjega časa vsaj v večji meri, razen gospodarskih organizacij in sindikatov, ni bilo nikogar, ki bi ga ta delitev globlje zanimala. Delitev mora glede na opravljeno delo predstavljati materialno prizadetost vseh udeležencev do take mere, da zagotovi tak način poslovanja, ki daje najboljše ali čim večje uspehe. Ta materialna prizadetost pa ni samo stvar kolektiva, temveč tudi vrste drugih činiteljev znotraj komune, ki morajo z vso politično prizadevnostjo, zlasti pa z globljim poznavanjem problematike sleherne gospodarske organizacije pomagati usmerjati politiko gospodarjenja v tem smislu, da bodo tako posameznik, kot enota, kakor tudi celoten kolektiv v največji meri družbeno koristni. Premajhno poznavanje problematike kolektivov prav s strani ljudskih odborov je tudi eden od vzrokov, ki je dopustil, da so posamezne, zlasti manjše gospodarske organizacije, predvsem v obrti pristopale k izdelavi pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov tako, kot so v preteklosti pristopale k izdelavi tarifnih pravilnikov — namreč brez občutja, brez potrebne dokumentacije, brez analize svojega poslovanja in podobno. Skratka, v nasprotju s postopkom, kakršen se zahteva pri sprejemanju oziroma pri uvajanju novega sistema delitve dohodka po delu — s sprejemanjem za to ustreznih pravilnikov.

Da je to tako, nam govori tudi dejstvo, da je bilo na začetku bodisi v obravnavi ali pa izdelano več pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov kot pravilnikov o delitvi čistega dohodka. Razprav torej, na katerih bi se prvenstveno govorilo o načelih delitve, je bilo odločno premalo, zaradi česar tudi ni bilo večjega sodelovanja s strani neposrednih proizvajalcev. Zato v mnogih primerih ugotavljamo neskladnost med proizvodnostjo, rentabilnostjo in ekonomičnostjo poslovanja.

Vzporedno s pripravljanimi deli na pravilnikih, ki naj bi zagotavljali delitev dohodka po delu, pa je bila v večini naših gospodarskih organizacij izvršena tudi decentralizacija delavskega upravljanja. Zasedujoč rezultate ugotavljamo zlasti to, da so decentralizacijo v nekaterih kolektivih vsebinsko v celoti razumeli ter jo tako tudi izvršili, v mnogih primerih pa je decentralizacija izražena bolj v določeni tehniki, bolj v rezanju kolektiva na nekaj enot, ali pa so to nekateri razumeli tudi kot svojestvarnost časa; tu pa seveda o neki vsebini ni in ne more biti govora. Tak način decentralizacije so izvedli povsod tam, kjer na problematiko, ki zahteva nov sistem delitve, gledajo mačehovsko, kjer se nikakor ne morejo otresti starih nazorov in konservativnih gledanj, kjer nimajo za to organiziranih analitičnih služb, ki bi redno zasledovale problematiko organizacije proizvodnje, kjer bi proučevali rentabilnost, ekonomičnost in podobno.

Da bi v bodoče lahko napravili na tem področju veliko več, moramo biti sedaj, ko uvajamo nov sistem in ugotavljamo tudi prve težave in napake, veliko bolj odločni in zahtevni pri organizaciji takih služb v okviru gospodarskih organizacij in občinskih ljudskih odborov, ki bodo material, kakršen nam je z ustreznimi analizami potreben, tudi pripravljali.

V večini primerov lahko namreč ugotovimo, da ustrezni referati za delo pri občinskih ljudskih odborih nimajo niti kadra, kaj šele sposobnega kadra, ki bi lahko pripravljali ustrezne materiale in jih dajal na razpolago tako zboru proizvajalcev, kakor tudi posameznim gospodarskim organizacijam, na osnovi česar bo edino mogoča graditev primerne sistema delitve dohodka po delu.

Zanimivo je, da je odnos prav do teh referatov pri večini ljudskih odborov precej slab, da na te referate še vedno ne gledajo kot na referate, ki bi morali biti po svoji vrednosti in pomembnosti v prvem, ne pa v drugem ali celo tretjem planu. Tak odnos do tega nas je privedel tako daleč, da smo zelo pozno začeli reagirati na anomalije v osebnih dohodkih, ki so presegle zlasti pri nekaterih vodilnih uslužbencih vse meje. Tak način obravnave je tudi povzročil, da so pravilnike izdelovali v glavnem le v ožjem krogu strokovnih ljudi, katerim se sicer glede opravljenega dela ne more ničesar očitati; vendar je sistem posameznih pravilnikov tako zapleten, zlasti kjer posameznih stvari ne obravnavajo ali vsaj ne tolmačijo v absolutnih zneskih, marveč v točkah, koeficientih, faktorjih in podobnem, da se dogaja to, kar se nam je dogajalo tudi v preteklosti, da na začetku postavljena razmerja na primer 1 : 4 ali 1 : 5 med najnižjo in najvišjo plačo oziroma osebnim dohodkom ne drže, marveč se vzpenjajo tudi na 1 : 10 ali celo 1 : 15 in več, kar obravnavamo tudi v informacijah in kar v praksi dejansko tudi obstoja. Vzroki za tak način obravnave so verjetno tudi v tem, da se z decentralizacijo položaj strokovnih služb v posameznih gospodarskih organizacijah ni prav nič spremenil. Ne opravljajo določenih administrativnih, tehničnih in ekonomskih uslug za potrebe enot v gospodarski organizaciji, marveč se še vedno oprijemljejo najbolj mamljivega dela, to je oblasti. Smatram za potrebno, da se tudi s tega mesta o teh stvareh nekaj več spregovori.

Se danje stanje pri izdelavi pravilnikov je zadovoljivo. Na območju radovljiške občine bodo 103 gospodarske organizacije sprejele pravilnike do roka, čeprav niso imeli do 20. novembra v 24 gospodarskih organizacijah v občini glede pravilnikov še ničesar opravljenega. Za te organizacije smo lahko resnično zaskrbljeni, oziroma lahko izrazimo dvom, kakšna bo vsebina njihovih pravilnikov. Delni vzroki za zaostajanje so predvsem v tem, kar sem že uvodoma poudaril, da manjše organizacije nimajo ustreznih kadrov, ki naj bi delali tako pri pripravljalnih delih kot pri končnem oblikovanju pravilnikov, in so zato čakale, da tak pravilnik v neki obliki pripravijo ustrezne zbornice ali da ga dobe od nekoga, ki te pravilnike sestavlja. Tudi ustrezne strokovne komisije, ki so formirane pri občinskih ljudskih odborih, vsaj do sedaj še nimajo izdelanih osnovnih konceptov svojega dela in to zaradi tega, ker ne spremljajo poteka dela, predvsem pa zaradi nepoznavanja notranje problematike posameznih gospodarskih organizacij. Zato po vsej verjetnosti Zboru proizvajalcev ne bodo dale zelenega materiala. Imam občutek, da bo to delo tako, kot je bilo v velikih primerih ob sprejemanju pravilnikov v gospodarskih organizacijah, ko smo se v glavnem omejevali na delitvena razmerja in še to v odstotkih med osebnimi dohodki in skladi.

Če za ilustracijo navedem še nekaj ugotovitev, potem so te predvsem v naslednjem. V vseh primerih se za osnove delitve čistega dohodka upoštevajo potrebe po skladih, vendar so postopki zelo različni. Razen v manjših izjemnih primerih ni solidnih izračunov, zlasti glede na bodoče pogoje, potrebe po skladih so v večini primerov bolj ocena, zaradi česar po vsej verjetnosti niso odraz dejanskih potreb. Ugotovljeno pa je, da se v večini primerov skladi večajo. Nadalje, v večini primerov je delitev na osebne dohodke in sklade centralna, to je na ravni gospodarske organizacije, v manj primerih pa tudi ekonomske enote razpolagajo s svojimi skladi. V večini primerov je, kot sem že rekel, razmerje med skladi in osebnimi dohodki zelo togo. Glede delitve osebnih dohodkov se srečujemo v glavnem s tako imenovanim točkovnim sistemom, tako da se osnove in merila točkujejo. Splošno načelo pravilnikov je kompleksna delitev ustvarjenih osebnih dohodkov. Razmerja med najnižjo in najvišjo postavko oziroma osebnim dohodkom ne presegajo 5,8; vendar to ne daje zagotovila, da v končnem obračunu to razmerje ne bi bilo deformirano.

S temi podkrepitvami sem hotel, kolikor sem uspel, samo dopolniti informacijo Izvršnega sveta, ki je bila pripravljena z vso skrbnostjo in objektivno presojo. Prepričan sem, da bomo v prihodnje morali vložiti še veliko naporov in dela, če bomo hoteli oblikovati resnično tak sistem delitve dohodka po delu, ki bo primeren današnji stopnji našega družbenega razvoja. S tem, da je bil ta material dan v razpravo pred najvišji slovenski forum, pa mislim, da je odveč vsak pomislek, da v primernem času v svojih prizadevanjih ne bi tudi uspeli.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Ivan Kovač.

Ivan Kovač: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Dejstvo je, da naš gospodarski sistem vedno bolj vnaša v gospodarske organizacije nove spodbude za čim boljše gospodarjenje, za večjo produktivnost dela in da odločilno vpliva na ustvarjanje večjega čistega dohodka. Zato je zelo važno, da tiste gospodarske organizacije, ki imajo zastarelo in iztrošeno opremo, še z večjo odgovornostjo razpravljajo o delitvi čistega dohodka in gledajo bolj perspektivno, kajti drugače bodo vsak dan v težjem položaju. Naj navedem za primer podjetje, kjer so že nekaj let premalo vodili računa o nadaljnji perspektivi. Prav tako pa se niso dovolj resno zavzeli in razmišljali o težavah, ki so nastopile v letošnjem letu, ampak so celo ukinili tretjo izmeno, kar je stanje še poslabšalo. Po vsestranski proučitvi položaja je podjetje, ki nima perspektive, prišlo do sklepa, naj se podjetje likvidira ali preusmeri v drugo dejavnost. V tem podjetju — to je Tekstilna tovarna Šempeter — so se v letošnjem letu povprečni osebni dohodki znižali na 15 000 din. Nasprotno temu pa imamo pozitiven primer v Juteksu v Žalcu, kjer so se delavci več let zavestno odpovedovali višjim osebnim dohodkom in s tem doprinali dokajšen delež k modernizaciji svojega podjetja. Osebni dohodki v tem podjetju so bili izredno nizki, saj so znašali v lanskem letu in še v prvi polovici letošnjega leta povprečno le 13 000 din, mnogo delavcev pa je prejemale od 8000 do 10 000 din mesečno. Sedaj pa se po dohodkih že približujejo ostali tekstilni industriji z 18 000 din na mesec. Pri tem je treba poudariti, da je imel kolektiv pred seboj jasno perspektivo, ne glede na vse težave, ki jih je moral premagovati.

V mnogih kolektivih že vse letošnje leto zelo živahno razpravljajo o delitvi osebnega dohodka; največ razprav se nanaša na najnižje in najvišje osebne

dohodke. Sindikalne organizacije, Socialistična zveza in ostale politične organizacije so s svojim aktivnim delom veliko prispevale k temu, da so se razprave razvijale v pravilni smeri. Prav tako je tudi občinski zbor proizvajalcev, ki je dajal gospodarskim organizacijam razna priporočila, nekajkrat razpravljal o teh vprašanjih. Tako ni pri nas v nobeni gospodarski organizaciji prišlo do izplačila pretirano visokih osebnih dohodkov, kot se to ponekod dogaja.

Poseben problem, o katerem se največ razpravlja in je še vedno izredno pereč, je v tem, da so osebni dohodki najnižje kategorije delavcev izredno nizki. Čeprav se je situacija v letošnjem letu že nekoliko izboljšala, je takih primerov še vedno precej, in to v mnogih gospodarskih organizacijah, vključno v rudniku. O teh vprašanih razpravljajo politične organizacije, zbor proizvajalcev pa daje ob analiziranju pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov ponovno vsem gospodarskim organizacijam priporočila za povišanje najnižjih osebnih dohodkov.

Nadalje se pojavlja problem v zvezi s predpisovanjem obveznosti gospodarskim organizacijam, ki imajo pavšalno določene družbene obveznosti. Občinski ljudski odbor je te obveznosti posameznim gospodarskim organizacijam, predvsem obrtnim podjetjem, odmerjal dokaj nizko, z namenom, da se pri teh dejavnostih povečajo sredstva skladov, ki naj bi jih podjetja uporabila za nabavo osnovnih sredstev in za modernizacijo, saj je znano, da so ta podjetja v večini primerov še dokaj primitivna. Toda skoraj povsod so te olajšave izkoristili za dvig osebnih dohodkov. Tako so se osebni dohodki v tretjem tromesečju znatno dvignili in ponekod močno presegajo osebne dohodke industrije.

Posledica se kaže v tem, da posamezniki že odhajajo iz industrijskih podjetij v ta obrtna podjetja, z namenom, da dosežejo večje osebne dohodke.

Kolikor pa bo — kar se bo gotovo zgodilo — občinski ljudski odbor v bodoče povečal pavšalne obveznosti, in bodo člani teh kolektivov hoteli obdržati doseženo višino osebnih dohodkov, bodo ta podjetja nujno morala dvigniti cene svojim proizvodom in uslugam. S tem sem hotel opozoriti na to, kako važna in odgovorna je naloga občinskih ljudskih odborov pri predpisovanju pavšalnih obveznosti gospodarskim organizacijam.

Kot v vsej Sloveniji tako tudi v gospodarskih organizacijah v naši žalski občini delovni kolektivi zelo počasi sprejemajo pravilnike o delitvi čistega dohodka in pravilnike o delitvi osebnih dohodkov. Po mojem mnenju gredo priprave in sprejemanje pravilnikov v dveh smereh. En del gospodarskih organizacij je takih — ta je zaenkrat še v manjšini — ki razumejo to izredno važno in odgovorno nalogo kot proces in kjer delajo na tem že vse leto, pri tem pa sodelujejo tudi vsi proizvajalci v ekonomskih enotah. Pri teh podjetjih dejansko že v praksi izpopolnjujejo svoj sistem delitve osebnega dohodka, tako da so sprejeti pravilniki res odraz dejanskega stanja v kolektivu. Drugi del gospodarskih organizacij — predvsem manjših, ki jih je žal še mnogo — pa je takih, da bodo to nalogo dokaj formalno in na hitro opravile. Zato menim, naj bodo sprejeti pravilniki v teh organizacijah le okvir, ki ga bo treba stalno izpopolnjevati in to na tak način, da bodo pri tem aktivno sodelovali vsi proizvajalci in sproti vnašali vse pozitivne elemente, ki lahko največ pripomorejo k dvigu proizvodnosti in boljšega gospodarjenja nasploh.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Slavica Zirkelbach.

Slavica Zirkelbach: Tovarišice in tovariši! Letošnjo jesen so kolektivi na naših vzgojno-izobraževalnih ustanovah pričeli živo razpravljati o formiranju družbenih skladov za šolstvo in o delitvi dohodka po delu. Začeli so mrzlično iskati ustrezne rešitve.

Na naših šolah je izdelana vrsta pravilnikov o delitvi dohodka, v katerih so kot elemente za delitev dohodka upoštevali predvsem obseg in pogoje dela, strokovnost in potrebno prakso. Nismo pa še dosti slišali o tem, kako naj bi dejansko ugotavljali uspeh dela. Marsikje razpravljajo o tem, vendar se je pokazalo, da to ni tako preprosto vprašanje, da bi se ga že dalo rešiti bodisi z anketo učencev, zlasti na nižji in srednji stopnji, bodisi s posegom prosvetno pedagoške službe s standardiziranimi testi in podobno.

Pri vseh razpravah pa je bilo našim prosvetnim delavcem povsem jasno, da se v okviru šolskega kolektiva ljudje med seboj prav dobro poznajo in znajo tudi vrednotiti delo svojih tovarišev. Zato mislim, da bo to vprašanje znal rešiti zrel kolektiv, v katerem so se navajeni o delu odkrito pogovoriti. Dati mu moramo le možnost, da to začne.

Mislim, da bi bilo treba z letom 1962 povsod začeti z delitvijo dohodka po delu, ne glede na to, kakšne so možnosti za povečanje družbenih skladov za šolstvo oziroma globalov, ki jih bodo naše šole dobile, čeprav smo pri tem vsi prepričani, da jih bo treba precej povečati. Odlaganje tega vprašanja bi nam sedaj, ko se kolektivi na to pripravljajo, povzročilo škodo ne samo s tem, ker bi lahko spet pasivizirali prosvetne delavce, temveč zlasti zato, ker bi odlagali rešitev vprašanja, ki je za razvoj naše družbe zelo pomembno. Zanimanje za to vprašanje nam kaže, da je rešitev možna. V naših komunah razpravljajo o tem vprašanju, ne samo v krogu prosvetnih delavcev, o tem razpravljajo v občinskih sindikalnih svetih, Socialistični zvezi, v svetih za šolstvo in v upravnih odborih družbenih skladov za šolstvo. Delo pa je pokazalo, da je brez pomoči strokovnih služb rešitev težja. Vprašanje je le, katere strokovne službe so to, oziroma, kje naj se organizirajo. Ne strinjam se s tovarišem, ki je rekel, da bi se te strokovne službe morale organizirati pri upravnih odborih družbenega sklada za šolstvo. Strinjam pa se s tešnjo, ki sem jo zasledila v materialu za konferenco mest, naj bi se zavodi za prosvetno pedagoško službo organizirali tako, da bi lahko dajali šolam strokovno pomoč ne samo pri reševanju pedagoških vprašanj, temveč tudi pri reševanju organizacije, gospodarstva, delitve dohodka in podobno.

Sedaj so se ponekod obrnili po pomoč k zavodom za izobraževanje kadrov in organizacijo dela. Vendar strokovnjak brez tesnega sodelovanja z učiteljskimi kolektivi in pedagoško službo ni zmož delati. V ekonomskih analizah, ki so jih izdelale strokovne službe, je bilo zelo jasno dejstvo, da učno vzgojno delo že nekaj časa ni pravilno vrednoteno in je to že škodilo kvaliteti dela, zlasti mlajšega kadra. Vendar je v zadnjem času v naših komunah precej razumevanja za probleme prosvetnih delavcev. V ljudskih odborih pa po večini prevladuje mnenje, da se bo položaj šolstva in prosvetnih delavcev lahko izboljšal le, če bodo spremenjeni inštrumenti delitve dohodka. Seveda je pri tem vprašanje, koliko so to upravičeni trdit v komunah, v katerih so letos namenili šolstvu manjši odstotek sredstev proračuna kot prejšnja leta. Vprašanje sredstev za šolstvo je zato v letu 1962 zelo pereče in mislim, da bi morali o njem v komunah zelo resno razpravljati.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec dr. Draga Černelč.

dr. Draga Černelč: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Rada bi se dotaknila nekaterih problemov, ki se postavljajo ob uveljavljanju sistema delitve dohodka v zdravstvenih zavodih.

Novi zakonski predpisi na področju zdravstva so postavili kolektive zdravstvenih zavodov pred popolnoma nove naloge, ki jim dajejo najširše možnosti za uspešno upravljanje in gospodarjenje.

Zdravstveni zavodi so se z novim financiranjem zdravstvene službe glede višine osebnih dohodkov v glavnem približali nagrajevanju v gospodarskih organizacijah. Z uvajanjem novega sistema v zdravstvenih zavodih pa se še ni bistveno izboljšala kvaliteta zdravstvenih storitev, niti se ni bistveno povečal obseg njihovega dela, kar je razumljivo, ker je to šele začetek dolgotrajnega procesa, ki je za zdravstvo povsem nov.

Kot pozitivno moramo šteti težnjo kolektivov zdravstvenih delavcev po večji decentralizaciji oziroma ustanovitvi ekonomskih enot. Pri delitvi dohodka so se kolektivi najprej osredotočili na osebne dohodke. Sestavili so pravilnike o delitvi osebnih dohodkov in šele potem pravilnike o delitvi dohodka sploh. Težava je bila namreč v tem, da jim niso bili znani pogoji, pod katerimi bodo sklenili pogodbo z zavodi za socialno zavarovanje. Zavedati se moramo, da predstavljajo celotni dohodek zdravstvenega zavoda vse vrste obračunskih storitev na podlagi števila oskrbnih dni ali števila ambulantnih pregledov ter pogodbenih cen. Nastaja pa težava, kako objektivno in realno določati stvarno ceno zdravstvenih storitev, in ali je sploh število oskrbnih dni lahko objektivno merilo za delo v zdravstvenih ustanovah. Prav tako je težavno jemati število oskrbnih dni kot merilo za kvaliteto storitev. Najbolj primerno je, da skušajo zavodi za socialno zavarovanje določati ceno oskrbnega dne ne na podlagi delovnega programa ali kvalitete dela, marveč na podlagi dejanskih stroškov v preteklem letu. Pri sklepanju pogodb nastopajo kolektivi zdravstvenih zavodov kot enakovredni partnerji ter se torej ocena njihovega dela ne določa na podlagi kvalitete, ampak le na nekoliko spremenjen način, kot je to bilo v prejšnjih letih. To se pravi na osnovi pavšaliranja, ki je otežkočilo celokupno pripravljjanje pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov. Za enakopravno določanje pogodbene cene bi bilo nujno, da se najprej določi izhodišče, to je realna stopnja zasedenosti, in nato kategorizira zdravstvena ustanova, da ni pogodbeno cena odvisna od razpoložljivih sredstev socialnega zavoda.

Dokler ne bodo rešena vprašanja objektivnega vrednotenja zdravstvenih zavodov, način določanja pogodbenih cen, ne moremo govoriti o pravilni delitvi dohodkov znotraj zavoda med ekonomskimi in zdravstvenimi delavci.

Pri reševanju tega vprašanja ni dovolj, da se v pogodbeni ceni zagotove potrebna sredstva za materialne izdatke, amortizacijo itd., ampak da se omogoči zdravstvenim zavodom tudi normalno oblikovanje skladov. Nadaljnje decentralizacije in razvijanja upravljanja zdravstvenih zavodov si ne moremo zamisliti samo v delitvi osebnih dohodkov, ampak je tu nujno oblikovanje skladov skupno za zavod kakor tudi za posamezne ekonomske enote.

Ko stojimo pred začetkom novega poslovnega leta, bi dejansko moral vsak zdravstveni zavod že imeti določene osnove za bodoče poslovanje, to je pogodbeno ceno zdravstvenih storitev, okvirni odstotek zasedenosti, s katerim

naj stopa v pogodbeni odnos s plačnikom, in kaj služi kot osnova za dogovarjanje cene.

Zavedamo se, da imamo znotraj zdravstvenih zavodov še mnogo nerešenih problemov: Ti so, da seznanimo vsakega člana zdravstvenega zavoda z osnovnimi načeli oblikovanja in delitve dohodka ter da postane vsem jasno, da je večina mesečnih dohodkov variabilna ter vedno odvisna, ne samo od količine, ampak tudi od kvalitete zdravstvenih storitev ter od gospodarjenja in varčevanja tako s sredstvi kakor z delovnim časom, kar ne sme iti na škodo kvalitete storitev. Prav zato je nujno, da najdemo način, kako ugotavljati kvaliteto zdravstvenih storitev.

Glede vsega tega še ni jasnih odločitev, vendar je pozitivno dejstvo, da o vseh teh nerešenih vprašanjih vse bolj in bolj razpravljajo. Morda smo šli najdalj glede tega prav v mariborski bolnišnici, kjer imamo ekonomske enote, ki že same odločajo o vprašanjih, ki zadevajo delovne odnose, ki same razpolagajo s 40 % vseh skladov, imajo svoje cene, skratka, same ustvarjajo in delijo dohodek in osebni dohodek, obračunavajo dohodke in izdatke in same formirajo tudi sklade. Vsak zdravstveni delavec naj bi v pravem pomenu besede postal aktivni soupravljaec zdravstvenega zavoda oziroma ekonomske enote.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Riko Jerman.

Riko Jerman: Tovarišice in tovariši poslanci! Informacija o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah nam posreduje družbeno politične probleme, ki se nanašajo v prvi vrsti na obsežnejše in bolj dominantne gospodarske panoge.

Ob tej priliki vas želim seznaniti z nekaterimi problemi delitve dohodka v komunalni dejavnosti, ker ravno na tem področju bistveno zaostajamo glede razčiščevanja vsebine, ki naj bi jo delitev čistega dohodka imela. Na področju komunalnega gospodarstva je v zvezi z delitvijo dohodka odločilen njegov ekonomsko upravni status. Ta status za mnoge komunalne organizacije še sploh ni urejen. Organizacijske oblike, v katerih delujejo organizacije komunalne dejavnosti, so zelo različne od podjetij z ustrezno notranjo organizacijo in delitvijo dela ter z organi upravljanja, kjer se notranja razmerja urejajo tako kot v drugih gospodarskih organizacijah, pa do zavodov, ustanov in režijskih grup, ki še nimajo organov delavskega upravljanja. Izostanek samoupravljanja ima za posledico, da vzdržujemo neekonomske odnose tudi tam, kjer obstojajo pogoji za uvedbo ekonomskih odnosov. Vpliv pa je tudi nasproten; neekonomski odnosi ne dajejo pogojev za uvedbo samoupravljanja.

Organizacija komunalne dejavnosti je neekonomska. V večini primerov je razdeljena na množico organizacij, zaradi majhnega obsega pa ni mogoča ustrezna delitev dela. Fluktuacija delovne sile je v komunalnem gospodarstvu zelo velika. Tudi ta prispeva k neizoblikovanim ekonomskim odnosom in k položaju proizvajalca v tej panogi gospodarstva. Nasprotno pa so vzrok za fluktuacijo tudi delovni pogoji, ki ne omogočajo plačilo po delovnem uspehu in gospodarjenju.

Čeprav je komunalna dejavnost v primerjavi z drugimi panogami gospodarstva po obsegu majhna, pa je njen značaj vendar zelo pomemben glede življenjskih pogojev občanov, zlasti v večjih naseljih. Ob neurejenih ekonom-

skih in organizacijskih problemih v komunalnem gospodarstvu rešujejo občine aktualne probleme s tega področja v znatni meri samo s pomočjo svojega upravnega aparata. Ob že tako številnih družbenih problemih, s katerimi se morajo občine danes ukvarjati, pa imajo opravka tudi z reševanjem množice drobnih nalog, ki po svoji naravi ne sodijo v upravno poslovanje občine, pač pa na področje dejavnosti komunalno gospodarskih organizacij. Tudi tu naletijo na enake in podobne vzroke in posledice. Sredstva, ki jih vlagajo občine za delovanje komunalnih služb, čeprav so po obsegu zelo skromna, niso vselej smotno naložena. Nasproti temu pa obstoji velika zainteresiranost občanov za komunalno urejanje in v mnogih primerih velika pripravljenost materialno podpreti takšna prizadevanja ljudskih odborov.

Ta uvod v problematiko delitve čistega dohodka in osebnih dohodkov v komunalnem gospodarstvu, se mi zdi potreben zato, da vas opozorim na množico neurejenih odnosov na tem področju, ki čakajo pobude občin.

V komunalnem gospodarstvu je torej predvsem problem, kako priti do pogojev, v katerih bomo lahko ustvarili dohodek z vsemi pozitivnimi nasledki; ki jih ta proces ustvarja. Predpisi o spremembah v gospodarskem sistemu, ki so bili sprejeti v letošnjem letu, dajejo načelno vsem dejavnostim in vsem delovnim kolektivom enake pogoje za ustvarjanje vrednosti njihovih proizvodov in uslug. S tem so v osnovi dani tudi enaki pogoji za delo in obstoj. Delitev dohodka je postavljena tako, da se stimulira povečanje proizvodnje in produktivnosti dela neposrednih proizvajalcev, delovnih kolektivov in občin. Predpisi o spremembah v gospodarskem sistemu pa v tolikšni meri ne spreminjajo položaja gospodarskih organizacij v komunalni dejavnosti, še manj pa seveda pri drugih organizacijskih oblikah v komunalni dejavnosti kot so samostojni zavodi, proračunske ustanove, obrati gospodarskih podjetij in režijske grupe ljudskih odborov.

Kljub temu pa lahko ugotovimo napredek v tistih komunalnih organizacijah, ki imajo status podjetja, kjer so že evidentne določene spremembe glede notranje delitve čistega dohodka. V teh kolektivih so dane možnosti za uveljavljanje stimulativnejših oblik nagrajevanja. Vendar se učinki teh možnosti nujno gibljejo v ozkih, pogojenih okvirih cen komunalnih uslug, ki dosledno ne temelje na ekonomskih načelih. Po drugi strani pa mora biti enačenje cen postopno in v skladu s predvidenim porastom življenjske ravni delovnih ljudi. Zaradi različnih organizacijskih oblik in stopnje notranje organizacije ustanov komunalne dejavnosti ne obstoja popoln statistični pregled o oblikovanju in o delitvi dohodka v komunalnih organizacijah.

Iz nepopolnih podatkov, ki se nanašajo pretežno le na pomembnejša komunalna podjetja in komunalne zavode v naših večjih mestih, je razvidno, da je znašal v letu 1960 v komunalnih podjetjih čisti dohodek na enega zaposlenega okoli 647 tisoč dinarjev, v komunalnih zavodih pa le okrog 450 tisoč, torej za 44 % manj. Povprečno izplačani osebni dohodek je v komunalnih zavodih za 43 % manjši kot v komunalnih podjetjih. Tudi realizacija v prvem polletju 1961 kaže skoraj enaka razmerja. Čisti dohodek na zaposlenega se je dvignil v komunalnih podjetjih za okrog 14 %, v komunalnih zavodih pa za okrog 20 %. Ker je čisti dohodek na enega zaposlenega večji in ker se cene komunalnih uslug, ki jih opravljajo te komunalne organizacije, v tekočem letu niso dvignile, je možno predpostavljati, da indeks povečanja čistega dohodka na zaposlenega približno ustreza povečani storilnosti. V primerjavi s čistim

dohodkom pa so se povprečne plače nasproti letu 1960 dvignile pri komunalnih podjetjih le za 6 %, pri komunalnih zavodih pa so ostale iste. V tej primerjavi niso upoštevane seveda vse tiste spremembe, ki so nastale v zadnjih mesecih letošnjega leta.

Povečanje celotnega dohodka v prvem polletju letošnjega leta nasproti enakemu obdobju v preteklem letu je večje, kakor pa porast povprečnih osebnih dohodkov. Iz tega lahko zaključimo, da v komunalnih organizacijah ni bilo primerov nagrajevanja v smislu nagrajevanja preko dosežene produktivnosti. Nasprotno, gibanje povprečnega osebnega dohodka je tako v komunalnih podjetjih kot v zavodih pod nivojem gibanja tako ugotovljene produktivnosti. Tudi razmerje med povprečnim osebnim dohodkom v komunalnih podjetjih in komunalnih zavodih je kljub drugačni strukturi delovne sile preveliko. Povprečno izplačani osebni dohodek v opazovanih komunalnih zavodih znaša povprečno okrog 18 tisoč dinarjev, v komunalnih podjetjih pa je bil lani za 43 % manjši, letos pa je za 50 % večji kot v zavodih. Ker imajo komunalna podjetja že nekaj let utrjeno delavsko samoupravljanje, v komunalnih zavodih pa o upravljanju zaposlenih še ne moremo govoriti, kaže to na vzroke zaostajanja osebnega dohodka kljub večji produktivnosti dela, kar pa vpliva na kvaliteto in količino komunalnih uslug.

V komunalni dejavnosti obstojajo tudi takšni materialni pogoji, ki omejujejo družbeno samoupravljanje delavskih svetov, posebno pri formiranju in delitvi čistega in osebnega dohodka zaradi drugačnega obravnavanja cen komunalnih uslug, kot cen proizvodov in uslug, ki jih nudijo organizacije drugih panog gospodarstva. Poleg tega je nivo cene neposredno odvisen tudi od materialnega stanja komune, kot največjega naročnika kolektivnih komunalnih del in od materialnega stanja potrošnikov individualnih uslug. Dokler se ne koordinirajo ti odnosi, in dokler se ne bo odvajal primeren del narodnega dohodka, seveda v raznih oblikah, v komunalno dejavnost, tudi uvajanje pravilnikov o delitvi čistega dohodka in podobno ne bo imelo tolikšen učinek kot ga lahko v pozitivnem smislu zasledujemo v podjetjih drugih panog gospodarstva.

Tovariši poslanci, želel sem opozoriti na probleme delitve dohodka v komunalnih organizacijah tudi zato, da bi nam bili razumljivejši vzroki nezadovoljivega stanja na tem področju gospodarstva.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Nerino Gobbo.

Nerino Gobbo: Tovariši ljudski poslanci, dovolili mi boste, da se bom dotaknil nekaterih problemov, ki mogoče niso najbolj tesno povezani z današnjo glavno tematiko, vendar pa nanjo vplivajo.

Takoj bom povedal, da je prepotrebno, da se s takimi razpravami v dnevnem tisku in na raznih sestankih družbeno-političnih organizacij, pravočasno kritizirajo skrajnosti glede višine plač nekaterih vodilnih uslužbencev, kakor tudi da se usmeri delitev čistega dohodka in osebnih dohodkov tako, da se poišče pravo razmerje med potrebami nadaljnjega življenja in razvoja podjetja in komune po eni strani, in razmerje med osebnim dohodkom in porastom rentabilnosti ter uspehom podjetja na drugi strani. Toda, kakor hitro se delovni kolektiv globlje spušča v obravnavo tega vprašanja, upoštevajoč zlasti te važne vidike, nujno naléti na dejstvo, da mnogi elementi, ki so predpogoj za uspešno

poslovanje podjetja, za povečanje produktivnosti in rentabilnosti, niso odvisni samo od delovnega kolektiva. No in medtem, ko ekonomske enote v podjetju iščejo način, kako izkoristiti notranje rezerve, o katerih tudi mnogokrat govorimo, naletijo tudi na tiste rezerve, katerih koriščenje ni odvisno od njih. Zato je pričakovati, da prav tako, kakor se znotraj delovnega kolektiva povečuje pritisk ene ekonomske enote na drugo in teh enot skupno na vodstvo podjetja za odpravljanje notranjih napak in pomanjkljivosti, prav tako moramo pričakovati pritisk delovnih kolektivov navzven, nasproti organom ali zoper pojave, ki otežujejo delo delovnih kolektivov.

Rekel bi celo, da je treba ta proces pospešiti in delovnim kolektivom omogočiti, da pride ta pritisk čim bolj do izraza, tako da bodo zakonodajni organi še bolj ustrezno določali družbeno-ekonomske normative in smernice za gospodarjenje.

Tu bi lahko navedel konkretne primere, ki dokazujejo, kako sedanji gospodarski ukrepi, ki so v glavnem delovali zelo pozitivno, vendarle niso prišli popolnoma do izraza, čeprav je treba delati na tem, da pridejo popolnoma do izraza. Lahko bi dokazali, kako so tudi pri nas, na našem področju, doseženi vidni rezultati in kako so ti ukrepi sprožili v delovnih kolektivih živahne akcije in iniciative za izkoriščanje rezerv, razprave in približevanja k boljšemu gospodarjenju in k bistvenemu izboljšanju gospodarjenja v samem podjetju. Ne gre torej za to, da ti novi inštrumenti niso pravilni. Nasprotno, gre za to, da jih je treba dosledno sprovajati in pri tem odpravljati nekatere pomanjkljivosti, ki se pojavljajo ob delovanju teh inštrumentov. Te pomanjkljivosti povzročajo določene posledice, katerim bi se bilo zelo dobro izogniti.

Vzemimo na primer vprašanje obratnih sredstev. Pri tem bom zelo konkreten. Naša skupnost je ob določenem času ugotovila, da se financiranje obratnih sredstev ne izvaja v sorazmerju s financiranjem osnovnih sredstev. No, in prišli smo do določene nevsklajenosti, zaradi česar je bilo potrebno ukrepati. Ko smo analizirali to nevsklajenost, smo startali v glavnem s parolo »podjetja so tista, ki so povzročila, da je prišlo do takšnega stanja, ker pač niso s svojim vlaganjem, s svojim investiranjem skrbela, da bi sorazmerno investirala v obratna in osnovna sredstva«. Dobro, mi vsi smo podpirali tako akcijo, ker je bila skrajno potrebna. Samo ta zaključek, kaj je bil glavni vzrok, ni bil pravilen in lahko trdimo, da tako delovanje podjetij ni bilo vzrok, temveč posledica. Ravnanje podjetij je bilo posledica predpisa, inštrumenta, ki je do tedaj urejal, kako naj se formirajo osnovna in kako obratna sredstva. Obstojal je namreč zakonit predpis, ki je določal, naj bi zato, da se doseže povečanje proizvodnje, ker je podjetje vlagalo svoja sredstva v osnovna sredstva, banka zagotovila tudi obratna sredstva. To navajam zaradi tega, ker moramo končno ugotoviti, da nam je ušel iz rok eden izmed osnovnih činiteljev, to je proporcionalno investiranje v obratna in osnovna sredstva, kar bi moralo biti urejeno še mnogo prej s pozitivnimi predpisi, ki bi pravilno usmerjali gospodarske organizacije. Zato, ker smo dolgo časa pustili te proporce, smo potem prišli do takšne situacije, da je bilo treba strogo postopati, kar je imelo seveda poleg pozitivnih tudi negativne posledice; toda tudi te posledice bi lahko odpravili z določeno aktivnostjo pri sprovajanju teh inštrumentov.

Naj navedem primer iz našega delovnega kolektiva. Naš delovni kolektiv je imel vseskozi težave z obratnimi sredstvi in to iz preprostega razloga, ker so restrikcije prišle v času, ko podjetje še ni bilo v celoti dograjeno in ko

banka ni imela več denarja, da bi po pogodbi prevzete obveznosti do podjetja lahko izpolnila. V takšnem položaju ni bilo mogoče, da bi podjetje samo uspelo pravočasno formirati obratna sredstva. V našem primeru smo si zato, da bi ublažili težave, na primer z obratnimi sredstvi, izposodili tista sredstva, ki so bila namenjena po odobrenem programu za dograditev, da bi tako dosegli osnovne pogoje za normalno in ekonomsko poslovanje.

Ne bom tu navajal, kako je bilo lepo ugotoviti recimo, da dobiš za lastna sredstva, ki jih posodiš banki, obresti v višini 3 %, medtem ko dobi za ista sredstva banka, kadar jih izplača, od 6 do 9 %. Tako sta dva virmana stala podjetje 2 400 000 dinarjev. Hujše je to, da smo zato morali odložiti gradnjo in da danes ista gradnja stane skoraj še enkrat toliko. Še enkrat toliko sredstev je treba torej dati za isti objekt in še za enkrat toliko je treba povečati določeno investicijsko kvoto. Za še enkrat daljšo periodo je treba obremeniti proizvodnjo z obrestmi in s tem povečati tudi proizvodne stroške.

Podoben primer je nastal z odložitvijo gradnje stanovanjskega bloka, zaradi česar smo seveda morali plačati za isti stanovanjski blok 30 % več kot pa je bilo dogovorjeno s pogodbo. Naj mimogrede povem, da znaša to eno z drugim 90 milijonov dinarjev, kar prav gotovo ni malo, ker predstavlja 18 % skupnih sredstev, ki jih je podjetje vložilo v osnovna sredstva.

Naslednja posledica takšnega stanja je ta, da smo v letu 1960 dosegli skoraj 3 milijarde bruto produkta. Zato, ker smo rentabilno poslovali in znatno povečali proizvodnjo, smo sorazmerno s tem odvedli družbi tudi več sredstev, kar je vsekakor pravilno. Toda kljub temu nismo dobili prepotrebni obratni sredstev. In ker nismo dobili teh prepotrebni obratni sredstev, smo morali v naslednjem letu zmanjšati obseg proizvodnje, in s tem v zvezi tudi prispevek skupnosti. Če bi nam za obratna sredstva ostal dobršen del tega, kar smo odvedli nad tem kot je bilo predvideno s planom — to pa smo mogli samo zaradi povečanja proizvodnje in dobrega poslovanja v letu 1960 — bi dokončno rešili vprašanje malih obratni sredstev in bi tako tudi v letu 1961 lahko dosegli tak obseg proizvodnje in tako rentabilnost, ki bi nam omogočila, da odvajamo družbi več sredstev tudi v naslednjih letih. Tako pa se je zgodilo, grobo rečeno, kot tistemu kmetu, ki poje koruzo ki je namenjena za seme. Oprostite tej primeri, ampak na nek način bi bilo treba najti sorazmerje, po katerem lahko, če več ustvarjamo, tudi več odvajamo v obratna sredstva tam, kjer je proizvodnja rentabilna. Naj povem, da smo v letu 1960 imeli koeficient obračanja 6, običajen za našo panogo pa je 2; seveda smo to dosegli med drugim predvsem s stiskanjem in varčevanjem na vsej fronti. Naj mimogrede povem, da bi nam to brez aktivnega delovanja vseh ekonomskih enot in vseh samoupravnih organov v podjetju sploh ne uspelo — šlo je za širšo mobilizacijo vseh sil. Občutno smo morali zmanjšati na primer zaloge surovin in zaloge polizdelkov, zato smo tudi od časa do časa stali, ker nismo pravočasno prejeli surovin, katerih zaloge smo zmanjšali. Nekaj oddelkov, ki so preje delali v treh izmenah je prišlo na dve, nekateri na eno, nekajkrat pa smo celo stali. Ko pa je banka sprostila nekaj sredstev, s katerimi bi nam lahko položaj olajšala, je ta sredstva dala samo za kritje zalog. Zalog pa nismo imeli, ker jih sami nismo mogli ustvarjati. In ko smo se obrnili na banko in izpolnili tam predpisane obrazce je banka morala enostavno odgovoriti, kredita vam ne moremo dati, ker zalog nimate. Mislim, da bi lahko bil predpis o kreditiranju zalog tako prožen ali vsaj tako tolmačen, da bi lahko dobil kredit tudi tisti, ki zalog nima,

ker jih ni mogel ustvariti. Zaradi tega smo morali ustaviti sleherno nadaljnje investiranje, morali smo ustaviti tudi odpravljanje ozkih grl v proizvodnji, ki bi s sorazmerno zelo majhnimi naložbami lahko dala znatno večji efekt. To smo storili v času, ko konkurenčna podjetja investirajo in renovirajo, tako da bomo čez čas v konkurenčni borbi nepripravljeni.

Po mojem mišljenju bi moral v takih primerih prevladati kriterij, da je podjetjem, ki so rentabilna in od katerih družba dobi svoj delež, podjetjem, ki so kreditno sposobna in potrebujejo sredstva za normalno obratovanje, potrebno ta sredstva zagotoviti. S tem hočem reči, da so obratna sredstva eden od elementov za rentabilnost poslovanja in to element, ki ni odvisen samo od podjetja. Mi smo v tem času vložili 170 milijonov naših sredstev, v prihodnjem letu bomo vložili še 100 milijonov. Da pa bi se sami rešili iz tega stanja, bi morali čakati do leta 1964. Do takrat pa bo treba najti neko rešitev. Ne moremo namreč doseči rentabilnosti podjetja, če podjetje ne dobi sredstev glede na oceno, kako je rentabilno in koliko je kreditno sposobno, ampak dobi sredstva le, če so ta sredstva v banki na razpolago. Za take primere, ki so jasni, bi po mojem mišljenju bilo treba — ponavljam to, kar sem že popreje rekel — vzeti drugod, kjer je pač mogoče in dati semkaj, pa čeprav na račun novih investicij za osnovna sredstva.

No, še en primer, ki je pomemben. Glede na pomanjkanje obratnih sredstev so podjetja v precej neenakem položaju. Prva kategorija podjetij so podjetja, ki proizvajajo finančne izdelke, v drugo kategorijo spadajo podjetja, ki proizvajajo surovine, tretja kategorija pa obsega grosistična podjetja. Najbolj izpostavljena pomanjkanju obratnih sredstev so podjetja, ki proizvajajo finalne izdelke, manj prizadeta so ostala. Naši glavni dolžniki so grosisti. Grosist naših računov ne plača, često pa z denarjem, ki bi ga moral vrniti kupi devize, da uvozi blago, ki ga mi že proizvajamo. Ne gre za primer intervencije trgovskih podjetij na tržišču zato, da bi omejili apetite domačega proizvajalca, ker dobro vemo, po kakšnih cenah se uvoženo blago prodaja, da je konjunktorno. Tu gre konkretno za diverzantsko in špekulativno akcijo, ki se izvaja z denarjem industrijskih podjetij in na račun oziroma v škodo industrijskih podjetij. V podrobnosti ne bi šel, ker je bilo v časopisju navedenih že mnogo takih primerov, kako uvažamo blago, ki ga ne potrebujemo. Nočem pa, da bi to tolmačili kot nekak primitivizem, češ da so podjetja proti uvozu, ker mislim, da so te stvari jasne. Uvažaj naj se tisto, česar doma nimamo, ali kar doma predrago proizvajamo, pri tem pa se naj skrbi, da se uvažajo stvari, ki so res potrebne, da se cene znižajo ali da cene ne rastejo, ne pa stvari, ki niso potrebne in za katere lahko tudi domači kupec, če jih hoče imeti, plača nekaj več, čeprav so domačega izvora. Popolnoma se strinjam, da moramo to prepustiti delovanju gospodarskih instrumentov in da je tu treba čim manj administrativnih ukrepov. Samo, zdaj se administrativno uvažaj in se sredstva za uvoz delijo administrativno in to za intervencije na tržišču, ki niso nobene intervencije. S podrobno analizo in z več primeri bi lahko dokazal, kakšne so te intervencije in kako konkretno vplivajo na razvoj domačega tržišča. Zadnjič sem na primer videl steklenico šampanjca — stane 2500 dinarjev! Ko sem to komentiral v razgovoru z nekim gospodarstvenikom sem rekel, da se mi zdi to predrago. On pa je rekel: »luksus pa naj se plača«. V redu, naj se plača, toda na steklenici je pisalo »Šampanjec Dobradona«. To pomeni, da je iz uvoza, deviz za to pa ne bi bilo treba dajati. Tudi doma lahko damo nalepitj lepo etiketo na steklenico,

pa povečamo ceno. Imamo zadosti dobrega vina, uvažamo pa »Chianti«, »Valpolicelle« itd. Mimogrede lahko rečem, da je ta »Chianti«, ki se pri nas pije zelo slab. Toda ne gre za par steklenic vina in ne bi hotel, da se s tem stvar vulgarizira. Gre za princip, gre za blago, ki je pri nas na zalogi, tovariši! Na zalogi imamo, če ne povsem enake ali celo boljše kvalitete pa gotovo prav nič slabše kot uvoženo — in tudi cene so nižje.

Mimogrede naj povem, da so v tem letu tako naša podjetja kot podobna podjetja v glavnem znižala cene. Za to znižanje ni bila potrebna intervencija na tržišču. Potrebno je bilo stvari urejati tako, da pride bolj do izraza odpravljanje nekaterih pomanjkljivosti.

Še en primer. Znano je, da je pri nas preveč kapacitet za proizvodnjo vijačnih izdelkov. Ker ni ta proizvodna panoga tehnološko problematična, je prišlo v njej do prevelikih investicij. Zaradi tega imamo danes prevelike kapacitete. Razen tega je pri tej proizvodnji prišlo do zastoja oziroma do velikih zalog tudi zaradi zmanjšanja premije. Tu ni več kaj dosti narediti, ker konkurenca zunaj prodaja te izdelke po taki ceni, kot stane našo domačo proizvodnjo komaj material. No, in tu imamo zelo konkreten primer. Nekateri grosisti računov domačih podjetij za to blago niso plačali, za ta denar pa so uvozili iz Vzhoda na vagone vijakov. Strinjam se, da moramo tudi tam kaj kupiti, ker je tam pozitivna bilanca odprta, ampak, da jih rešimo njihovih zalog zato, da še bolj zamrznejo naše, pa res ni pametno. Tako ne bi smeli ravnati. Nekdo bi rekel, dobro, zakaj pa kreditirate grosiste. Seveda jih kreditiramo, in sicer zato, ker nimamo sredstev za lastne zaloge. Te verige ne moremo pretrgati, pa jo bo enkrat treba, in samo tam, kjer je podjetje rentabilno.

Vzemimo za primer proizvajalce surovin. Proizvajalci surovin imajo nekaj monopolen položaj. Ne dajo blaga, če ne dobijo bianco menice. Potem, ko so dobavili surovine, sedejo na tekoči račun — pa smrt fašizmu. Zanje je s tem stvar končana. Postavlja se vprašanje, če je to v tej situaciji pravilno in upravičeno. Tovariši, mi smo morali zato, da medenino dobimo, plačati to medenino dva meseca vnaprej, čeprav je nismo dobili v celotni dogovorjeni količini. V tej situaciji, ko gre za pomanjkanje obratnih sredstev, si tega ne moremo privoščiti, zato pač trpi produktivnost. Vem pa, da stiska z obratnimi sredstvi še ni prišla do izraza v celoti, zaradi tega, ker so doslej bili možni še najrazličnejši načini in rešitve — razen kompenzacije brez kreditiranja, nakup deviz s kreditom itd. Vse to je odpadlo in bodo te restrikcije prišle bolj do izraza v tem letu, oziroma v začetku prihodnjega leta. Zato bi bilo treba temu vprašanju posvetiti nekaj pozornosti.

Mi sicer ugotavljamo in z zadovoljstvom komentiramo, da so podjetja zadnje čase vlagala toliko in toliko sredstev v obratna sredstva, kar preje niso delala. Vendar s tem še zdaleč niso rešila tega vprašanja. Po drugi strani pa nimamo točnih pokazateljev, kakšne so posledice in koliko problemov se nam odpira in zato ne moremo oceniti, koliko nas ta vloženi dinar dejansko stane.

Obstaja pa še en problem, ki se bo prav tako prepozno odrazil, če ne bomo pravočasno ukrepali, to je vprašanje stopnje amortizacije, posebno tistega dela, ki je namenjen zamenjavi. Zdi se mi tovariši — mogoče se motim — če ne bomo hitro ukrepali bomo v isti situaciji, kot smo bili z obratnimi sredstvi. Namreč, na kratko povedano, amortizacijo odvajamo po določenem ključu, ki se približuje obračanju anuitet s konstantno kvoto, ne glede na to, koliki je dejanski iztrošek strojev in ne glede na to, ali stroji delajo v eni ali treh

izmenah. Posebno sedaj, ko se stroji amortizirajo prej moralno kakor fizično, bomo kmalu v situaciji, ko bomo morali vse kapacitete obnavljati naenkrat ali skoraj naenkrat. Ne bomo pa tega zmogli, ker tudi družba ne bo mogla v tistem trenutku vlagati toliko in na tako široki fronti. Po mojem mišljenju se ta sredstva morajo formirati v podjetju in mora za to skrbeti vsa skupnost, tako da bomo v določenem času lahko renovirali. Renovirali pa tako, da bomo konkurenčni navzven in navznotraj. To je po mojem mišljenju odločilna bitka, če hočemo reči, da smo se do zdaj učili in da gre zdaj za res. Tedaj bo treba tudi nekaj imeti, če bomo hoteli s čim delati.

Mnenja sem, da je v skladu z vprašanjem delitve čistega dohodka in osebnih dohodkov treba obdelati tudi vprašanja, ki zajemajo celokupno poslovanje podjetja. Poslovanje pa ne more biti popolno, če ne zajema tudi tistih elementov, ki vplivajo na formiranje celokupnega dohodka, vključno njegovo delitev. Urejanje teh vprašanj ni samo stvar delovnih kolektivov, temveč širše skupnosti, pa tudi odnosa podjetja do banke, do državnih organov itd. V nasprotnem primeru razprave o usmeritvi, ki morajo iz tega slediti, ne bodo popolne in bo to šlo na škodo bodisi popolne uveljavitve gospodarskih ukrepov, ki jih moramo izvajati, v določenem pomenu pa tudi na škodo nadaljnjega uveljavljanja organov samoupravljanja.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Julij Beltram.

Julij Beltram: Informacija Sekretariata Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS za delo o delitvi čistega dohodka prikazuje delitev dohodka v novem sistemu, kar daje informaciji še posebno vrednost. Predvsem dokazuje neosnovanost skepse v sposobnost kolektivov, da pri delitvi mislijo tudi na jutrišnji dan. Prav tako nas opozarja na nekatere slabosti in pomanjkljivosti pri iskanju meril za delitev dohodka po delu.

Današnja razpravo o informaciji razumem kot prispevek pri odpravljanju tistih pomanjkljivosti, ki ovirajo proces prilagajanja in vsklajevanja našega gospodarstva v novem sistemu delitve dohodka. Ker nam informacija daje le povprečke za panoge gospodarstva ali vrsto delavcev, je potrebno, da vidimo v splošnem pozitivnem razvoju tiste slabosti, ki zaslužijo posebno pozornost.

Pododbor za industrijo odbora za družbeno nadzorstvo je v novembru obravnaval del te problematike, ki zadeva nekatera pretiravanja v osebnih dohodkih tako v gospodarskih organizacijah kot v ustanovah. Dovolite, da o tej problematiki povem nekaj misli in navedem nekaj podatkov.

V zadnjem času, zlasti v tem letu, so nesorazmerno porasli dohodki vodilnih uslužbencev v vseh podjetjih. V neredkih primerih, ki jih obravnavamo kot ekscese, so osebni dohodki porasli za 50 %, pa tudi za 250 % in več. Vodilno osebe v podjetjih in mnogih ustanovah ima že take osebne dohodke, da jim ni treba iskati dodatnih honorarnih služb, skratka dohodke, ki pomenijo za naše razmere visok standard. To pa ni malo, in je, če hočete, svoje vrste uspeh. Tisti, ki odskakujejo od povprečij te vrste vodilnih uslužbencev, so prav zaradi splošnega porasta svojih osebnih dohodkov pojav, ki zadeva že njihove negativne osebne kvalifikacije.

V tem naglem naraščanju osebnih dohodkov vodilnih uslužbencev tiči svojevrstna logika. Ta temelji na upanju, da se bodo tako nižje kategorije lažje pomaknile na lestvici. To je neke vrste materialni pritisk kolektiva na vodilno

osebje, ki ga tako moralno obvezuje, da se podjetju posveti v celoti in ga spravi na višje mesto, s tem pa tudi kolektiv v ugodnejše materialne pogoje. Tako je le v najboljšem primeru. In če je tako, je v tem izraz visoke zrelosti kolektiva. V velikem nasprotju s takim razumevanjem in preudarnostjo delavcev je oderuško seganje po neupravičenih in nezasluzenih sredstvih tistih, ki ne poznajo mere in ki cene za svoje delo ne znajo spraviti v sklad s splošno priznanimi normami ter se tako odtujujejo delovni sredini.

Pododbor za industrijo je obravnaval probleme pretiranih osebnih dohodkov tudi s stališča, kako taki dohodki vplivajo na splošno rast osebnih dohodkov v kolektivu, kar pomeni ob manjšem porastu proizvodnosti ustvarjati iluzorno predstavo o višjem standardu. Nastaja vprašanje, kje je meja med racionalnim in moralnim, kakšna je višina primerne nagrade. Sama številka namreč še tudi ne pove vsega, če ne motrimo vsakega primera konkretno v odnosu na delovno mesto, na podjetje, pa tudi na kraj dela.

V nič boljšem položaju nismo, ko obravnavamo razmerja na lestvici. Vse je odvisno od strukture kolektiva in politike v podjetju. Tu seveda ne mislim na tiste primere, ki so evidentni in ki bolj sličejo na krajo kot na nagrado za delo. Mislim na take primere, ki jih naša javnost sicer obsoja kot ekscese, ki pa jih ni tako malo, kot to običajno ocenjujemo.

Dovolite, da navedem nekaj primerov. V nekem elektropodjetju srednje razvite občine je bilo v prvih 10 mesecih izplačanih 1580 osebnih dohodkov, od tega 304 po 44 000 din, 158 pa po 54 000 din, 143 po 88 000 din, 45 po 96 000 din in 30 po 127 000 din. V neki tovarni je bilo od skupnega števila 13 580 izplačanih osebnih dohodkov 673 po 44 000 din, 212 po 53 000 din, 96 po 66 000 din, 26 po 88 000 din in 20 po 140 000 din. V manjši bolnišnici je bilo od 2200 izplačanih osebnih dohodkov 316 po 45 000 din, 52 po 54 000 din, 59 po 70 000 din, 44 po 91 000 din, 47 po 116 000 din mesečno. To razmerje in višina izplačil osebnih dohodkov je pod republiškim povprečjem in niti ne vključuje pavšalnih prejemkov.

Ljudi s takimi dohodki je vedno več in se število takih že giblje med 10 in 40 % zaposlenih. Ta ugotovitev je sama po sebi razveseljiva, če je za take dohodeke materialno kritje in če to ne prizadeva kategorij na spodnjem delu lestvice in seveda tudi razvoja podjetja. Kaže pa nam, da je število tistih, ki se obravnavajo kot pretiravanja, razmeroma visoko. Toda tudi ta razmerja in razmeroma visoko število prejemkov na taki višini ne dajejo potrebnih elementov za oceno, kaj je primerno. Za tako oceno so potrebna predvsem objektivna merila, potrebna je mera posluha in občutek za pravilno mero pri vodilnem kadru.

Pri tem so zgovorna razmerja, ki nastajajo pri delitvi dohodkov na sklade. Teh podatkov sicer v celoti nimamo, nekateri primeri nas vendarle opozarjajo na ta problem. Neka tovarna pohišta je razdelila svoj dohodek takole: 95 % na osebne dohodke, 5 % pa na sklade podjetja. Pri taki delitvi so ob sicer večji proizvodnosti narasli osebni dohodki le za 5,5 %. Popolnoma jasno je, da taka delitev pomeni dezinvestiranje. In če iščemo vzroke za tako delitev, seveda ti niso v sistemu in ne v kolektivu, pač pa v blokiranih cenah za prodajo pohišta, ki so vsiljene kolektivu.

To je slabši primer delitve, ki nas opozarja na faktorje, ki so izven moči kolektiva in ki ovirajo normalno vključevanje podjetja v tržni mehanizem in njegovo neovirano rast. Poznamo pa tudi primere, kjer je šlo naraščanje oseb-

nih dohodkov na račun skladov podjetja. Ko govorimo o tako imenovanih razponih v osebnih dohodkih, je prav, da ne pozabljamo na spremembe, ki so nastale in nastajajo v strukturi proizvajalcev. Razponi morajo biti odraz objektivnega stanja današnje proizvodnje, ki je po svojem obsegu in zlasti po kvaliteti ter po načinu rezultat nove kvalitete dela celotnega kolektiva — tudi nižjih razredov. Z drugimi besedami, dvignila se je strokovna raven celotnega kolektiva. Poleg tega moramo upoštevati tudi to, da nimamo takega sistema, ki bi resno zavezal odgovorno vodilno mesto tudi materialno za posledice neuspehov, saj občina kot garant praviloma vedno intervenira, če nastane škoda tudi zaradi slabega ali neuspešnega poslovanja.

Zato se mora tudi višina nagrajevanja vodilnega osebja prilagoditi tem razmeram. Tisti, ki obračajo problem pretiravanja o prejemkih vodilnih ljudi češ: v podjetju niso problem visoke plače, ampak nizke, so povedali mnogo več, kot če bi obravnavali zgolj vsote celokupnih prejemkov nad — da tako rečem — normalo; v primerjavi s skupnim ustvarjenim dohodkom. Res, celotna vsota pretiranih prejemkov ni tako pomembna, toda njena moč na tendenco splošnega dviga je velika. Zato je tembolj upravičena obsodba škodljivih pojavov sprejemanja pretiranih osebnih honorarjev in nagrad, ki kvarno vplivajo na rast posameznika in njegove osebnosti in deformirajo celotne odnose v družbi.

Kot olajševalno okolnost lahko upoštevamo dejstvo, da so taki materialni odnosi v kolektivih nastali tudi zato, ker je pot nova in še ne proučena. Zato ne gre obsojati vsevprek. Bati se moramo le tega, da ne bi zaradi dosedanjih tendenc bili prizadeti osnovni pogoji življenja zaposlenih ljudi, in miselnosti, ki se nujno gradi v sferah, ki jih omogočajo dohodki ljudi teh kategorij.

Predsednik Miha Marinko: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Ker nihče več, zaključujem razpravo. Zaključkov k informaciji ni predvidenih, mislim pa, da sta informacija in sama razprava dali svoj prispevek k obravnavanju danes najaktualnejših problemov. Z drugo točko dnevnega reda bomo nadaljevali popoldne na skupni seji ob 16. uri.

(Seja je bila prekinjena ob 14.05 uri in se je nadaljevala ob 16.20 uri.)

Predsednik Miha Marinko: Nadaljujemo skupno sejo. Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Prosim poročevalca odbora za prosveto in kulturo, da da poročilo. (Poročevalec odbora za prosveto in kulturo ljudski poslanec **Lojze Piškur** prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Prosim poročevalca obeh zakonodajnih odborov, da da poročilo. (Poročevalec zakonodajnega odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev ljudski poslanec **Marija Zupančič** prebere skupno poročilo. — Glej priloge.)

Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog resolucije še ustno obrazložiti?

Vlado Majhen: Tovariši ljudski poslanci! Po dolgotrajnih razpravah o reformi gimnazije predlaga Izvršni svet Ljudski skupščini resolucijo o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno izobraževalnem sistemu. Obravnavanje gimnazije se je pričelo kmalu po odločitvi, da je treba reformirati celotni šolski sistem v naši državi, ker je prišel v nasprotje z novimi družbenimi potrebami,

ki so vznikle iz revolucionarne preobrazbe naše socialistične družbe. V obsežnih razpravah, ki so trajale nekaj let, je sodelovala skoroda vsa slovenska javnost, od staršev do prosvetnih delavcev, od osnovnih šol do visokošolskih zavodov. Zavoljo splošnega zanimanja za reformo gimnazije je Izvršni svet svetoval svetu za šolstvo, naj reformo gimnazije obravnava tudi svet za strokovno izobraževanje in univerzitetni svet ljubljanske univerze. Potemtakem je resolucija rezultat vseh pozitivnih sugestij, ki jih je mogel zbrati svet za šolstvo v raznih razpravah, in zadostna razprava za prve korake k reformi gimnazije, ki bo dobila svojo dokončno fiziognomijo šele v nadaljnjem reformnem procesu, na katerega bodo vplivali zlasti šolski odbori, učiteljski zbori, ustanovitelji gimnazij in vsi tisti družbeni činitelji, ki se bodo zanimali za izobrazbo, kakršno bo v nadaljnjem razvoju oblikovala reformirana gimnazija.

Često se je ponavljalo vprašanje, zakaj smo zavlačevali z reformo gimnazije. Resnica je, da je gimnazija šola, ki ji oblikujemo novo fiziognomijo šele potem, ko je večina naših šol že stopila na pot šolske reforme. Sodim, da naslednji vzroki opravičujejo tako zaporedje šolske reforme na Slovenskem.

Prvič, z reformo gimnazije smo posegli v najstarejšo slovensko srednjo šolo. V daljni in tudi v bližnji preteklosti je bila gimnazija osrednja in najpomembnejša šola v srednješolskem sistemu. Večina slovenskega izobraženstva je šla iz gimnazije na fakultete in je še danes prepričana, da je gimnazijska izobrazba najboljša podlaga za univerzitetni študij. Potemtakem ni nič nenavadnega, če je vse izobraženstvo z veliko pozornostjo spremljalo reformo gimnazije in bedelo nad tem, da se reformirani gimnaziji očuvarjo njene pozitivne izkušnje, ki si jih je pridobila v stoletni praksi.

Drugič, kratek pogled v zgodovino štiriletnega srednjega šolstva pokaže, da je bila gimnazija ves čas najbolj množična srednja šola. Ob nastanku stare Jugoslavije, to je v šolskem letu 1918/19 je bilo v Sloveniji 20 gimnazij in 28 srednjih strokovnih šol. V dvajsetih gimnazijah je bilo takrat 4914 ali 79 % učencev, v 28 srednjih strokovnih šolah pa le 1282 ali 21 % učencev. V šolskem letu 1939/40 je bilo v Sloveniji 18 gimnazij s 4349 ali 68 % učencev in 16 rednih strokovnih šol z 2046 ali 32 % učencev. V šolskem letu 1960/61 je bilo v Sloveniji 27 gimnazij s 7700 ali 35 % srednješolcev in 52 srednjih strokovnih šol s 14 025 ali 65 % učencev.

Čeprav je torej očitno, da se je od leta 1918 do 1961 stalno zmanjševala udeležba gimnazije v srednješolskem izobraževanju, ko je postopno nazadovala od 79 % na 35 %, medtem ko je strokovno šolstvo postopno naraslo od 21 na 65 %, zavzema vendarle gimnazija kot vrsta šole še vedno prvo mesto v srednjem šolstvu.

Tretjič, v preteklosti je bila gimnazija edina srednja šola, iz katere je bilo mogoče nadaljevati študij na univerzi. Po dolgotrajnih bojih so si to pravico priborila v stari Jugoslaviji tudi učiteljišča, medtem ko so vse štiriletne strokovne šole pridobile to pravico šele v novi Jugoslaviji. Čeprav je bilo s tem gimnaziji vzeto prvenstvo za vpis na univerzo in čeprav se je iz leta v leto povečeval odstotek vpisov absolventov srednjih strokovnih šol na univerzo, se je v obdobju enega desetletja, to je od 1950 do 1960 spremenila struktura vpisa na univerzo za 23,9 %. V letu 1950 je bilo na univerzi 85,6 % gimnazijcev, v letu 1960 pa 61,7 %, kar kaže, da se iz leta v leto zmanjšuje odstotek vpisa gimnazijcev za 2,4 % in za prav toliko povečujejo odstotki vpisa absolventov strokovnih šol. Trenutno stanje na univerzi je še vedno takšno, da imajo gim-

nazijci še vedno večino na vseh fakultetah, razen na ekonomski ter na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, kjer so v večini absolventi srednjih strokovnih šol.

Pri reformi gimnazije smo morali torej upoštevati troje dejstev. Prvič, da je treba očuvati pozitivne dosežke, ki jih je izoblikovala gimnazija v skoraj stoletni praksi, drugič, da je gimnazija še vedno najbolj množična srednja šola in tretjič, da imajo gimnazijci še vedno večino med slušatelji na univerzi.

Ko smo iskali rešitev za reformo gimnazije, smo spoznali, da ne gre zgolj za notranjo reformo stare gimnazije, ki bi jo bilo mogoče oblikovati izolirano od ostalih šol, temveč za mnogo težje in globlje vprašanje, kakšno mesto in vlogo naj ima gimnazija v celotnem šolskem sistemu. Vlogo in naloge gimnazije smo lahko našli šele po resoluciji o izobraževanju strokovnih kadrov in po reformi visokošolskega študija. Analiza srednješolskega sistema in spremembe, ki jih v njem povzroča inverzija študija v visokem šolstvu, so nam dali jasnejšo podobo nove gimnazije.

V prvem poglavju resolucije utemeljujemo vlogo gimnazije v vzgojno izobraževalnem sistemu. Sodim, da so prve tri točke tega poglavja dovolj jasne in nedvoumne, zaradi tega bi hotel dodati le nekaj pojasnil k 4. točki, ki pravi: »Gimnazija naj organizira različne oblike študija za državljane v delovnem razmerju, ki potrebujejo širšo splošno izobrazbo.« S tem obvezujemo gimnazijo, naj se prav tako, kot vse druge šole, ukvarja z izobraževanjem odraslih. Dosedanje izkušnje so namreč pokazale, da je splošno izobraževanje odraslih neogibno potrebno. Doseganje vse višje strokovnosti, čeprav v istem poklicu, pogosto ni mogoče brez poglobljene splošne izobrazbe, ki je temeljni pogoj za specializirano višjo strokovnost. Takim ljudem naj pomaga gimnazija s tistimi področji splošne izobrazbe, ki so zanje nad vse pomembna. Gimnazija naj pomaga tudi odraslim iz proizvodnje, ki se žele vključiti v visokošolski študij. Z vključevanjem kvalificiranih delavcev v visokošolski študij smo dosegli minimalne uspehe. Izkušnje kažejo, da bi lažje osvajali znanje na visokih šolah, če bi pred vpisom obvladali določeno splošno izobraževalno vsebino gimnazije in to tisto, ki je za njihov nadaljnji strokovni študij posebej važna.

V naslednjih letih bomo morali intenzivno reševati problem srednjega šolstva, ker teži vsa mladina v Sloveniji, ki konča osnovno šolo, v srednje šole. Ker za vse ne bo prostora v rednih šolah, se bo moral del mladine takoj vključiti v proizvodnjo in javne službe, omogočiti pa ji bo treba izobraževanje v posebnih oblikah za odrasle. To nalogo bodo morale prevzeti poleg vseh strokovnih šol tudi gimnazije.

Pri določanju vzgojno izobraževalnih nalog reformirane gimnazije, ki jih vsebuje drugo poglavje resolucije, so bila odločilna tri temeljna načela. Prvič, reforma splošne izobrazbe. V skupščinskih odborih je bilo postavljeno vprašanje, ali ne obstoji nevarnost, da bo gimnazija ohranila staro pojmovanje in vsebino splošne izobrazbe. Za reformo splošne izobrazbe predvideva resolucija dvoje: najprej razširitev splošne izobrazbe s tehnično vzgojo in delom v proizvodnji. Stara klasična splošna izobrazba se je omejevala v glavnem na družbeno, jezikovno in naravoslovno-matematično področje, medtem ko pojmujeemo v današnjih pogojih splošno izobrazbo širše. Tu gre za izpopolnjeno tehnično vzgojo, ki postaja enakovreden in sestavni del splošne izobrazbe. S pojmom tehnične vzgoje pa označujemo uporabljanje tistih tehničnih pridobitev, ki so se že uveljavile v splošni ljudski rabi, kot je na primer danes telefonija, elek-

trična sila v zasebnem življenju, uporaba motornih vozil, sodobna tehnika v administraciji itd.

Nadaljnji pogoj za reformo splošne izobrazbe pa je reforma vsakega predmeta posebej. Pri tem teži resolucija k odpravi nepotrebnega historicizma v posameznih predmetih in še posebej k temu, da bi seznanili učence s sodobno družbeno stvarnostjo in z najnovejšimi dosežki znanosti.

Drugo načelo, ki je vplivalo na oblikovanje vzgojno izobraževalnih nalog zahteva, naj bo gimnazija tudi zaključna šola. K temu so nas vodili trije razlogi. Prvič, da omogočimo absolventom gimnazij lažje vključevanje v poklice, če ne nameravajo nadaljevati študija. Drugič, da se v obdobju šolanja ne ukvarjajo samo s splošnim izobraževanjem, temveč tudi s praktičnim delom ter na ta način smiselno povezujejo splošno in strokovno izobrazbo. In tretjič, po inverziji študija na visokih šolah morajo prihajati tudi gimnazijci v te šole z določenim praktičnim znanjem, ki ga morajo pridobiti že v gimnaziji. Za doseg zaključnosti in hkrati strokovnosti gimnazijskega izobraževanja, predlaga resolucija uvedbo raznih strokovnih predmetov, prilagajanje tehnične vzgoje tem predmetom in prostovoljnih dejavnosti učencev tudi temu namenu.

Tretje načelo, ki nas je vodilo pri oblikovanju reformirane gimnazije, je odločitev, da tudi gimnazijo povežemo z njenim neposrednim okoljem, predvsem s komuno. Ker velja to načelo za vse strokovne šole, ne vidimo vzrokov, zaradi katerih bi morala predpisovati gimnazijske programe republika. Sodimo, da se bo gimnazija utrdila kot dobra srednja šola le, če bo zaživela s svojim okoljem. Resolucija priporoča, naj zlasti strokovne predmete in tehnično vzgojo načrtujejo v skupnem sodelovanju gimnazije, gospodarske in družbene organizacije in komune.

Resolucija izenačuje gimnazije s strokovnimi šolami tudi v pogledu verifikacije. Gimnazije pooblašča, da samostojno sestavijo predmetnike in učne načrte, Svet za šolstvo LRS pa, da določi minimalne pogoje glede predmetnika in učnega načrta, in za verifikacijo. Ni dvoma, da se bodo morale gimnazije po načelih, ki jih izraža resolucija, izoblikovati v boljše srednje šole, kot so bile doslej. To pa bo odvisno predvsem od tega, kako se bodo reformnega dela oprijeli šolski odbori in učiteljski zbori, pa tudi gospodarske organizacije in družbene službe, predvsem pa komune.

V imenu Izvršnega sveta predlagam skupščini, da obravnava resolucijo in jo sprejme. Hkrati izjavljam, da sprejemam spremembe, ki so jih predlagali skupščinski odbori.

Predsednik Miha Marinko: Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (K besedi se prijavi ljudski poslanec Milo Vižintin.)

Milo Vižintin: Tovariši ljudski poslanci! Res je, da je gimnazija v pretekli dobi odigrala pomembno vlogo. O tem bi ne bilo treba več govoriti. Toda z razvojem, ki smo ga dosegli, je bila ta gimnazija pravzaprav v vedno večjem razkoraku. Namreč zato, ker je bila obremenjena s stvarmi, ki niso puščale prostora, da bi v njo vnesli sodobnost; zato je seveda gimnazija tekla do sedaj nemoteno po svoji normalni poti, čeprav je na eni strani vsebinsko odmirala, po drugi strani pa živela funkcionalno, materialno; živela je sicer, vsebinsko pa ni več ustrezala, ker je bila preobremenjena s predmeti, ki niso bili več v skladu s sedanostjo oziroma kakor sem prej rekel, niso dajali več

prostora današnjim potrebam, kot bi to bilo v skladu z našim konkretnim družbenim razvojem. Zdaj imamo po večletnih razpravah in obravnavah predlog resolucije, ki je našel gimnaziji njeno pravo mesto, skladno z našim družbenim razvojem.

Doslej je bila gimnazija obremenjena z zgodovinskimi dejstvi, ki so daleč za nami, od spoznavanja grške kulture, od Rimljanov, kje vse so le-ti bili, pa kod so vse bile Napoleonove armade in tja do Marije Terezije in do Franca Jožefa, pri tem se je konkretno vse skupaj ustavilo. Seveda je razumljivo, da se ljudje, ki so prišli iz gimnazije, in nastopili svoja nova oziroma svoja prva delovna mesta, tu niso znašli, ker od gimnazije niso dobili nobenega takega znanja, da bi ustrezalo za eno ali drugo delovno mesto, razen splošne srednje izobrazbe. Imeli niso nobenih pogojev, da bi se lahko s to srednjo šolo direktno zaposlili. Pač pa so smatrali še vedno tako kot njihovi starši, ki so pošiljali v to šolo svoje otroke, da je to najboljša šola, da je to pravzaprav edina možnost, če hočeš priti na fakulteto. Toda kakor že vidimo pri našem do sedaj reformiranem šolstvu, imamo precejšen odstotek dijakov, tudi iz drugih šol, ki jim je omogočeno, da gredo na fakultete. Podatki nam razen tega tudi kažejo, da se je zaposlilo po končani gimnaziji samo 10% dijakov v raznih službah. Če pa bo zdaj gimnazija imela predmete, kakor jih predvideva in nakazuje resolucija, potem smo prepričani, da bo to spremenjena gimnazija, ki bo prilagojena našim razmeram. Kajti, če hoče poznati dijak, ki gre v to šolo naš družbeni red, če hoče spoznati tehnične dosežke, če hoče skratka spoznati ekonomske in druge družbene probleme, potem mora seveda obravnavati take predmete, ki mu dajejo nov pogled na svet, tako da s filozofijo, sociologijo itd. lahko hitreje pridobi materialistični svetovni nazor. Spoznati mora proizvodnjo, spoznati procese v gospodarski organizaciji, spoznati delo na območju kometne, kot to nalaga resolucija. Zato mislim, da je s tem naložena velika odgovornost in skrb činiteljem v komuni, kako bodo gimnazijo obravnavali, kako jo bodo usmerjali, in kako bodo prosvetnemu kadru tudi pomagali, da bo izvajal te smernice. Vsekakor bo to pozitivna stvar, ker bo s te srednje šole lahko v večji meri prihajal kader v razne družbene službe, pa tudi v gospodarske organizacije; prav takega kadra nam sedaj zelo primanjkuje in nova gimnazija ne bo le stopnja za vstop na fakulteto kakor je bila prej, ampak bo lahko izoblikovala dijake že za kak določen poklic, tako da se bodo lahko tudi takoj zaposlili.

Dalje govori resolucija tudi o učenju jezikov. Kakor vemo, je bila naša mladina doslej usmerjena v glavnem na učenje angleškega jezika. To je v redu, če upoštevamo industrijski razvoj anglosaškega sveta. Ne moremo pa zapirati oči pred dejstvom, da so tudi drugod na tehničnem področju zelo napredovali. Ne moremo razumeti, zakaj taka antipatija do ruskega jezika, ko vendar vemo, da je Sovjetska zveza dosegla neverjeten tehnični napredek, da je tam prav gotovo mnogo tehnične literature itd. Zakaj ne bi krepkeje podpirali tudi učenje tega jezika, da bi se lahko na primer posluževali v izvirniku njihovih tehničnih dosežkov itd., pa tudi mednarodnim odnosom bi bilo to v korist.

To je eno vprašanje, ki zadeva učenje jezikov, drugo vprašanje pa je v tem, da se mi zdi, da na Slovenskem zanemarjamo tudi druge jezike. Vemo, da govori na primer v Latinski Ameriki večina prebivalstva španščino. Če pa pogledamo, koliko ljudi zna pri nas španski jezik, vidimo, da imamo razen morda španskih borcev, ki so sodelovali v španski revoluciji, prav redke ljudi,

ki bi obvladali španščino, pa vendar so tam za nas ugodni pogoji. Revolucionarna gibanja se krepijo itd., pa tudi sicer se vedno bolj razvijajo mednarodni stiki in bi bilo potrebno, da bi navajali našo študirajočo mladino tudi k učenju tega jezika. V naših šolah tudi ne bi smeli zanemarjati jezikov, ki jih govorijo naši sosedni narodi, na katere neposredno mejimo; tudi tu imamo stike in tudi tu je potrebno znanje jezikov. Skratka, reči hočem, da bi morali pouk jezikov preorientirati, da bi ga morali nekoliko preusmeriti, zgolj od angleškega jezika tudi na druge jezike, ki so za mednarodno sodelovanje in za občevanje in sožitje zelo potrebni. Seveda ne smemo podcenjevati tudi francoščine, ker vemo, da v afriških deželah govori precej ljudi francoski jezik, kajti tudi s temi deželami ima Jugoslavija vedno več stikov itd. Zato tega ne gre zanemarjati: Omenil bi še arabščino in podobno.

Predlagana resolucija daje vse pogoje, da se navedene potrebe upoštevajo, in upam, da ne bo ostala na papirju, ampak da bodo vsi odgovorni činitelji, tako v komuni kot drugod, ki delajo na teh vprašanjih, tudi pomagali, da se bodo načela resolucije, ki jo bomo danes prav gotovo sprejeli tudi uresničila.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Maks Dimnik.

Maks Dimnik: Tovariši in tovarišice ljudski poslanci! Želel bi še enkrat poudariti dve zelo pomembni in značilni spremembi, ki ju uvajamo s to resolucijo o vlogi in nalogah gimnazije.

V reformi in spremembah učno vzgojnega procesa na gimnazijah zavzema uvedba »tehnične vzgoje in priučevanja praktičnega znanja v proizvodnih procesih« izredno važno in nujno potrebno obogatitev vsebine znanj in usposobljenj, ki naj jih dobijo absolventi v šoli.

Za sedanjí, še bolj pa za prihodnji čas, je značilno, da se z neverjetno naglícó širi uporaba tehničnih sredstev, aparatov in naprav, tako v proizvodnji, upravnih in družbenih službah, kakor tudi v zasebnem življenju. Hitri tempo življenja, visoke zahteve, ki jih postavljamo tako pri delu kot tudi v družbenem dogajanju, zahtevajo prav od vsakega državljana precejšnje tehnično znanje za smotrno uporabo teh tehničnih dosežkov in za pravilno izkoriščanje možnosti, ki se mu s tem nudijo.

Dosedanji način pouka v gimnazijah je glede tega naredil bore malo. Mnogokrat se je tej problematiki prav iz načelnih razlogov izogibal. Morda zveni ironično, če ugotovimo, da mnogi absolventi gimnazij za časa svojega študija sploh niso imeli možnosti, da bi se naučili nekaterih povsem vsakdanjih in življenjsko nujnih tehničnih postopkov, kot na primer uporabe električnih aparatov, magnetofona, projektorja, računskih in pisalnih strojev. Tudi niso spoznali sodobne prometne, administrativne in druge tehnike. Ta najosnovnejša tehnična znanja in usposobitev za njih koristno uporabo pa so potrebna, če se naj absolventi gimnazij znajdejo v sodobnem življenju, da se ne bodo ponavljali primeri, kot sedaj, ko teoretično odlično izobraženi in kultivirani ljudje sploh nimajo pojma o praktičnem delu in jim to onemogoča hitro prilagajanje pri nastopih zaposlitve. Tehnična vzgoja v takem obsegu je torej nujno potrebna in jo terja današnji čas in sedanji način življenja. V svobodnih dejavnostih, kot so to delo v krožkih, v ljudski tehniki itd., bo posameznik lahko še bolj spoznaval določene panoge tehničnih znanj do precej visoke ravni strokovnosti

ali usposobljenosti, kar mu bo omogočilo uspešno delo na primernih delovnih mestih.

Druga pomembna značilnost novih predlogov za spremembe in za izboljšanje izobraževanja na gimnazijah je v uvajanju znanj strokovne, ekonomske in praktične tematike z ustreznim delom na delovnih mestih v raznih delovnih procesih. Ta predlog je treba pozdraviti iz več razlogov, zlasti iz naslednjih:

1. Gimnazije dobijo ravno s to obliko vzgoje in izobraževanja karakteristiko zaključene izobraževalne ustanove, katere absolventi so strokovno primerno pripravljene za delo na raznih delovnih mestih v proizvodnji, v javnih in družbenih službah oziroma so vsestransko dobro pripravljene za nadaljevanje študija na višjih in visokih šolah.

2. Vprašanje povezovanja teorije s praktičnim delom, razčiščevanje problemov družbeno-ekonomskih odnosov in seznanjanje z delovanjem delavskega upravljanja ne samo teoretično na predavanjih, ampak živo v samem življenju, se bo na ta način lahko uresničilo in uspešno izvajalo.

3. Z dopolnitvijo in uvedbo »izbirnih strokovnih predmetov« bo omogočeno, da se diplomanti po lastni izbiri lahko takoj po dovršeni gimnaziji res dobro pripravijo za posamezna delovna mesta v gospodarstvu in v javnih službah. Tako bo poleg drugega omogočeno, da bodo gimnazije glede na potrebe po kadrih, ki jih nakazuje kadrovska politika komune, lahko izbirale ta dodatna strokovna izobraževanja tako, kot je to najbolj potrebno. Na tak način se bodo tesno povezali program gimnazije, zahteve kadrovske politike komune, težnje vzgojnega kadra in pa koristi samih dijakov, in bo tako zagotovljen tudi najboljši uspeh dela.

V zvezi s takim izboljšanim načinom izobraževanja v gimnazijah pa se bo nedvomno pojavilo vprašanje potrebnih finančnih sredstev za ureditev pogojev študija, na primer delavnic, laboratorijev, opreme, učil in tudi sredstev za funkcioniranje kot tudi za nagrajevanje učno vzgojnega kadra v teh strokah. Vsekakor bo nujno potrebno zagotoviti primerna finančna sredstva — odločilno vlogo naj bi tu imela komuna oziroma občina kot nosilec družbenih skladov za šolstvo, pa tudi gospodarske in druge organizacije, ki bodo od kadrov, ki jih bo gimnazija tako usposobila, imele takojšnjo neposredno pozitivno korist.

Smatram, da je predložena resolucija o vlogi in nalogah gimnazije umestna in za nadaljnji pozitivni razvoj našega izobraževalnega sistema potrebna; zato bom zanjo glasoval.

Predsednik Miha Marinko: Besedo ima ljudski poslanec Martin Zakonjšek.

Martin Zakonjšek: Tovarišice in tovariši ljudski poslanci! Resolucija o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu je dragocen dokument, ki bo v prihodnje koristno služil pri uresničevanju tistih nalog, ki jih pred nas postavlja reforma šolstva. Z resolucijo soglašam in bom zanjo glasoval.

Želim pa spregovoriti o nekaterih obrobni zadevah, ki se bodo pri izujanju te resolucije močno odražale. Menim, da je dosedanja gimnazija precej storila za formiranje mladega človeka in da bistveno ni zaostajala za drugimi srednjimi šolami v naši republiki. Gotovo pa je res, da se je doseglo premalo.

Zaradi tega bo izvajanje resolucije, ki jo danes sprejemamo, težka naloga, vendar tako pomembna, da bo nujno v to delo vključiti vse subjektivne sile, če hočemo, da bodo rezultati čim boljši.

Pojavili se bodo očitni problemi, ki bodo skušali zavirati hitrejši razvoj gimnazije v Sloveniji. S tem, da uvajamo k rednim učnim uram še tehnični pouk s proizvodnim delom, praktična znanja in deloma tudi proste dejavnosti dijakov, nastajajo za vrsto gimnazij novi problemi v zvezi s prostorom in materialnimi sredstvi.

Resolucija teh problemov seveda ne more rešiti, lahko pa poudarimo, da jih morajo z vso odgovornostjo pomagati reševati vsi faktorji v komuni. Če hočemo organizirati tehnični pouk, moramo za to imeti učilnice, ki jih bomo spremenili v delavnice, ali pa delavnice same. Lahko si pomagamo tudi z delavnicami na strokovnih šolah, če te niso ves teden zasedene. To pa je redke primer oziroma bo še redkejši, ker bodo morale strokovne šole izrabiti vse kapacitete spričo povečanega priliva gojencev. Tudi pouk na strokovnih šolah ne bo zastoj, torej bo treba najti zanj finančna sredstva. Konkretno, če bi hotela II. gimnazija v Ljubljani organizirati v II. poletju pouk za prostovoljce v kovinski, elektrotehnični, kemijski, lesni in tekstilni stroki na drugih šolah, bi morala imeti okrog 6 milijonov dinarjev. Tako bi obiskovalo od rednih 1033 dijakov tehnični pouk le okrog 300 dijakov.

Podobna težava je s proizvodnim delom. Od vseh podjetij občine Ljubljana-Center, ki jih je obiskal organizator tehničnega pouka in proizvodnega dela na gimnaziji, so vsa razen »Gradisa« odklonila sprejem dijakov v proizvodno delo. Upoštevati je treba dejstvo, da ta občina nima veliko primernih podjetij, ki bi ustrezala željam po tehničnem pouku in proizvodnem delu. Saj so v središču mesta večinoma uradi, banke, zavodi, ustanove in podobno. Da bi pa dijaki hodili v pisarne, ne bi bilo primerno, saj gre za to, da se seznanijo s proizvodnjo. Če računamo, da bi bil dotok v naslednjih letih približno tolikšen kakor letos, se bo samo na tej gimnaziji nekaj let sprejemalo po 400 novincev v prvi razred. Ta dotok v gimnazijo bi lahko zmanjšali samo s strogi sprejemnimi pogoji ali pa s povečanjem kapacitete strokovnih šol.

Če bi torej hoteli v občini Ljubljana-Center uspešno organizirati tehnični pouk in proizvodno delo, bi morali misliti na osamosvojitve, kajti na uslužnost tehničnih srednjih šol in proizvodnje za daljšo prihodnost ne bi mogli računati. Bilo pa bi preveč izolirano in predrago, če bi reševali ta problem samo v okviru občine Center. Zaradi tega se prihaja do spoznanja, da je najbolj smotrna ureditev tehničnega pouka in proizvodnega dela v okviru celega mesta za vse ljubljanske gimnazije, tako za II. gimnazijo, za Bežigrad, Vič, Moste in Šentvid. Kjerkoli bi izven mesta zgradili center za tehnični pouk, v katerem bi se zvrstili vsi gimnazijci ljubljanskega mesta po določenem razporedu, bi zanj vse občine morale prispevati primeren odstotek. Zavod bi lahko bil samostojen finančni zavod oziroma servis, ki bi služil vsem petim gimnazijam.

Skratka, bilo bi prav, da razmislimo o načinu, kako ustanoviti take centre tako v Ljubljani, kot v drugih mestih, kjer bi bili potrebni. Proučiti je treba tudi nove obveznosti materialnega značaja, ki jih nalaga uvajanje tehničnega pouka in proizvodnega dela. Tu nastajajo težave predvsem za gimnazije, ki imajo veliko število dijakov, torej v Ljubljani, Celju in Mariboru. Medtem pa se da ta vprašanja v mestih z manjšim številom dijakov lažje rešiti, zlasti še tam, kjer imajo razvito industrijsko zaledje.

Posebna problematika čaka tiste gimnazije, kjer v bližini ni razvite industrije ali pa je ta samo enovrstna. Ta problem nam govori in nakazuje, da bo pri izvajanju resolucije potrebna trezna presoja dejanskega stanja in razmer, če hočemo, da bo resolucija tudi v praksi dosegla svoj namen.

Predsednik Miha Marinko: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Zaključujem razpravo in dajem predlog resolucije na glasovanje. Kdor je za predlog resolucije, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je resolucija soglasno sprejeta.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na volitve in razrešitve sodnikov.

Prosim poročevalca odbora za volitve, da da poročilo. (Poročevalec odbora za volitve ljudski poslanec Ivan Alt prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Želi predstavnik Izvršnega sveta dati še ustno obrazložitev? (Ne.) Želi kdo besedo k predlogu sklepa? (Ne javi se nihče.)

Dajem predlog sklepa, da se razreši Jože Baričević kot sodnik Vrhovnega sodišča LRS v Ljubljani in da se izvolita Niko Pogačar za sodnika Vrhovnega sodišča LRS v Ljubljani in Drago Makarovič za predsednika Okrožnega sodišča v Celju, na glasovanje. Kdor je za predlog tega sklepa, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog sklepa o volitvah in razrešitvah sodnikov soglasno sprejet.

S tem je dnevni red skupne seje izčrpan in zaključujem sejo. Ločene seje bodo takoj po odmoru.

Seja je bila zaključena ob 17.10 uri.

PRILOGE

POROČILO

O GIBANJU GOSPODARSTVA V PRVEM POLLETJU LETA 1961 S POSEBNIM OZIROM NA DELOVANJE GOSPODARSKEGA SISTEMA

I.

UVOD

Predloženo poročilo obravnava doseženi gospodarski razvoj v prvem polletju letošnjega leta predvsem s stališča vpliva izpopolnitev in sprememb gospodarskega sistema na gibanje gospodarstva.

Izpopolnitve in spremembe gospodarskega sistema, ki jim je bil osnovni namen nadaljnje povečanje učinkovitosti v poslovanju gospodarskih organizacij, povečanje produktivnosti, akumulativnosti ter objektiviziranje delitve dohodka in s tem krepitev socialističnih družbenih odnosov v proizvodnji, vzporedno s tem pa vrsto ukrepov, katerih namen je bila vskladitev potrošnje z našimi materialnimi možnostmi odnosno z okviri, ki so bili v letošnjem letu središče pozornosti na celotnem gospodarskem pa tudi družbeno-političnem področju.

Vse analize in izračuni so nam že predhodno prikazovale izredno pomembnost sprememb gospodarskega sistema za naš celoten družbeni in gospodarski razvoj, še posebej pa je bil očiten njihov pomen s stališča nadaljnjega uveljavljanja delavskega upravljanja in komunalnega sistema ter krepitev njune materialne osnove. Rezultati periodičnih obračunov gospodarskih organizacij, pa tudi drugi podatki, nam take ocene v celoti potrjujejo. Postopno uveljavljanje sprememb nam sicer sedaj še ne omogoča preciznih zaključkov, vendar pa ne glede na to lahko ugotovimo, da spremembe in izpopolnitve gospodarskega sistema v celoti podpirajo naš osnovni politični program ter moramo zato njihovo uveljavljanje še nadalje krepiti in v nakazani smeri sistem še nadalje razvijati in izpopolnjevati.

Razvoj proizvodnje in potrošnje v letošnjem prvem polletju sicer ne dosega v celoti vsestransko ugodne dinamike razvoja, ki smo ga dosegli v lanskem letu. To in pa težkoče, ki se pojavljajo zaradi uveljavljanja objektivnejših ekonomskih instrumentov v posameznih podjetjih neutemeljeno vzpodbuja ponekod negativne ocene izvršenih dopolnitev sistema ter se iščejo rešitve v vračanju na staro. Take ocene gospodarskega razvoja in gospodarskega sistema sicer ne prihajajo s strani delovnih kolektivov in zato niso pomembne in bistvene za rezultate naših analiz. Vendar pa je treba na take pojave opozoriti, ker so odraz težnje po distribuciji sredstev, odnosno težnje po nadaljnem administriranju ter gospodarjenju v podjetjih na podlagi državne intervencije mesto na podlagi izkoriščanja objektivnih materialnih in ekonomskih pogojev posameznega podjetja.

Napačno bi bilo ocenjevati uveljavljanje novih ukrepov gospodarskega sistema, katerih osnova je nadaljnje odpravljanje administrativnih posegov v

gospodarjenje delovnih kolektivov, odnosno vse večje uveljavljanje delovanja objektivnih ekonomskih zakonitosti, kot vzrok za nekatere probleme, ki se pojavljajo v letošnjem letu. Spremembe gospodarskega sistema, ki so se usvajale postopoma v teku prvega polletja, so še premalo časa v veljavi, da bi se mogli že v celoti pokazati vsi pozitivni učinki, ki jih spremembe lahko dajo; nekatere spremembe, predvsem iz področja devizne reforme in kreditnega sistema pa se še ne izvajajo po osvojenih načelih. Spremembe niso še v zadostni meri prišle do izraza pri ukrepanju neposrednih proizvajalcev in v nekaterih primerih celo še ne pri gospodarskih organizacijah. Podrobnejša ocena pokaže, da je do največjih težkoč in problemov prihajalo prav na področjih, kjer smo zadržali ali pa na novo uveljavljali administrativne ukrepe, kot so n. pr. obratna sredstva, distribucija investicijskih sredstev, maksimiranje cen, diriganje izvoza in uvoza, zakasnjevanje v objavi predpisov, nekatere omejitve potrošnje in podobno.

Nedvomno je, da se bodo spremembe v sistemu lahko šele postopno uveljavljale. Njihov učinek bo tem večji in bo prišel toliko preje do izraza, kolikor manj bodo delovni kolektivi omejevani pri svojem gospodarjenju. Začasni ukrepi, ki se pokažejo morda zaradi usmerjanja gospodarskega razvoja kot potrebni, morajo biti dobro utemeljeni tako, da so politično in ekonomsko upravičljivi, odpraviti pa se morajo takoj, ko se pokažejo kot nepotrebni.

Poseben problem, ki se kaže ob obravnavanju delovanja sprememb gospodarskega sistema, je odnos sistema nasproti planu. Pojavljajo se težnje po prilagoditvi sistema nalogam perspektivnih planov, kar bi lahko pomenilo celo to, da naj se odpravijo najbolj napredne težnje sistema zato, da bi zagotovili proporce, ki jih je postavil perspektivni plan. Taka stališča so v načelu nepravilna, saj mora sistem ustvarjati pogoje za polno izkoriščanje vseh ustvarjalnih sposobnosti in materialnih zmogljivosti, plan pa mora postavljati ocene bodočega gospodarskega razvoja ob upoštevanju teh pogojev. To pomeni, da je plane treba prilagoditi sistemu in jih po potrebi tudi menjati, v kolikor pozitivno delovanje sistema povzroča drugačne proporce od planiranih, čeprav po drugi strani ne moremo podcenjevati vloge plana pri uveljavljanju zavestnih sil, ki pospešujejo naš gospodarski razvoj ter za ocenjevanje sistema preko plana.

Težkoče in problemi, ki se tako kot vsa leta pojavljajo tudi letos, ne smejo biti osnova za ocene o zaostajanju gospodarskega razvoja. Gospodarski sistem zaradi kasne uvedbe sprememb, oklevanja pri njihovem uvajanju, kratke dobe njegovega delovanja ter zadrževanje nekaterih administrativnih centralističnih metod vplivanja na gospodarstvo, ni mogel najti vseh pozitivnih rezultatov in učinkov, ki jih on lahko da. Zaradi tega bi bilo neodgovorno postavljati zaključke, da navedene težkoče in problemi izvirajo iz sprememb gospodarskega sistema. Dosežena stopnja porasta proizvodnje, produktivnosti dela ter vseh oblik potrošnje nam vsekakor dokazuje, da se intenzivni gospodarski razvoj iz prejšnjih let nadaljuje tudi v letošnjem letu.

Nadaljnja sprostitev iniciative neposrednih proizvajalcev, ki jo omogočajo na eni strani že uveljavljene spremembe gospodarskega sistema, na drugi strani pa postopno odpravljanje še obstoječih administrativnih intervencij, bodo nedvomno omogočile in vzpodbudile že v letošnjem, zlasti pa v naslednjih letih še uspešnejši in skladnejši gospodarski razvoj, kot smo ga dosegli doslej.

II.

OSNOVNE ZNAČILNOSTI GOSPODARSKEGA RAZVOJA

Za oceno doseženega razvoja v prvem polletju letošnjega leta so najkarakterističnejši naslednji podatki:

	Plan LRS		Indeksi LRS		FLRJ	
	1961	1960	1961	1960	1960	1961
	1960	1959	1960	1959	1959	1960
Celotni dohodek	111	119	119	125	116	
Industrijska proizvod.	111	116	110	118	109	
Produktivnost v industriji	107	110	105	109	104	
Izvoz	112	114	111	118	104	
Uvoz	—	171	97	125	98	
Zaposlenost skupaj	104	106	106	—	—	
— v gospodarstvu	104	106	106	109	107	
— v negospodarskih dejavnostih	104	106	106	—	—	
Investicije v osnovna sredstva skupaj	103	151	117	134	124	
— zvezne	—	141	66	129	100	
— ostale	—	155	130	137	137	
— gospodarske	106	145	112	137	119	
— negospodarske	98	166	127	126	138	
Proračunska potrošnja	116	123	118	120	121	
Izdatki prebivalstva	—	121	125	124	123	
Osební dohodki na zaposlenega						
v gospodarstvu	—	124	125	...	...	
Življenjski stroški	—	111	111	109	107	
Realni dohodki delav.	—	109	112	...	...	
Cene proizvajalcev v industriji	—	—	—	101	105	
Odkupne cene kmetij. proizvodov	—	—	—	108	112	
Splošni indeks maloprodajnih cen	—	107	109	105	107	
Zaloge:						
— surovin	—	98	101	—	—	
— dovršenih izdel.	—	94	130	—	—	

1. Družbeni plan za leto 1961 je predvideval porast industrijske proizvodnje za 11 %, ki se je v prvem polletju povečala za 9,7 % nasproti istemu obdobju lani, odnosno za 5,5 % nasproti povprečju lanskega leta.

Dinamika gibanja kaže znatne razlike v naraščanju industrijske proizvodnje po posameznih mesecih v letošnjem nasproti lanskemu letu (indeksi porasta v posameznem mesecu nasproti povprečju preteklega leta):

	I	II	III	IV	V	VI
1960						
1959	93	104	114	113	113	122
1961						
1960	94	99	114	108	108	109

Na različno dinamiko proizvodnje v lanskem in letošnjem letu so vplivali predvsem spremenjeni tržni pogoji. Medtem, ko so bili pogoji za prodajo industrijskih izdelkov lani skozi vse leto zelo ugodni, so letos novi gospodarski ukrepi že pričeli v večji meri delovati tako, da je tržišče postajalo vse bolj zahtevno. Kljub temu, da so se sredstva vseh vrst potrošnje močno povečala, so zaloge industrijskih izdelkov stalno naraščale. Medtem, ko so bile zaloge končnih izdelkov v januarju za 11 % večje od povprečja lanskega leta, so do konca junija porasle že na 31 %. Tako naraščanje zalog, poleg tega pa še nekateri drugi problemi, kot je pomanjkanje obratnih sredstev, pomanjkanje nekaterih uvoznih surovin ter zaostajanje nekaterih investicij, so vplivali na to, da je dinamika industrijske proizvodnje letos počasnejša kot v lanskem letu.

Četudi je mogoče opravičevati zaostajanje industrijske proizvodnje za lanskoletno dinamiko ter za planom z nekaterimi objektivnimi težkočami, pa naraščanje zalog nikakor ne bi smelo biti opravičilo za zmanjševanje ali omejevanje proizvodnje. Zaloge so namreč v veliki meri naraščale zaradi tega, ker se podjetja niso v zadostni meri in pravočasno prilagajala zahtevam trga glede kvalitete in sortimenta blaga, zlasti pa niso prilagajala stanju na trgu cene svojih izdelkov. Tę ugotovitve najbolj potrjuje dejstvo, da raven proizvodnje najbolj zaostaja pri blagu za široko potrošnjo, kjer pa so se kupni fondi najbolj povečali. Porast izvoza industrijskih izdelkov le za 5 % kaže, da tudi tu niso bile izčrpane vse možnosti, da bi se na podlagi povečane prodaje omogočilo boljše izkoriščanje kapacitet.

Obstoječe kapacitete kakor tudi pogoji na trgu dopuščajo oceno, da bi bilo planirani obseg proizvodnje, ki je bil postavljen zelo optimistično, do konca leta možno doseči, v kolikor bodo gospodarske organizacije v večji meri sledile zahtevam domačega trga in možnostim izvoza.

2. Po družbenem planu za 1. 1961 je bilo predvideno povečanje obsega vse kmetijske proizvodnje za 10,5 %. Na to povečanje naj bi zlasti vplivala razširitev setvenih površin in obsežnejše izvajanje agrotehničnih ukrepov. Predvideni porast proizvodnje je temeljil predvsem na povečanju obsega organizirane proizvodnje. Velika razširitev obsega, ki je bil predviden za proizvodnjo v kooperaciji, sicer zaradi slabosti akcije in pomanjkanja sredstev ni bil dosežen, vendar pa je bilo doseženo znatno povečanje površin tako, da je bilo v celoti zajetih v organizirani proizvodnji že 28 % vseh njihovih površin. Pri tem je zlasti pomemben nadaljnji razvoj družbenih posestev, ki so še nadalje krepila svojo organizacijsko in tehnično usposobljenost.

Posebno pomembni uspehi so bili doseženi na področju živinoreje, zlasti pri pitanju živine, četudi je zastoj pri izvozu začasno zavrl hitrejši porast proizvodnje.

Izredno ugodna letina se pričakuje v sadjarstvu. Da bi uspeli zagotoviti čimbolj racionalno uporabo in predelavo vsega pridelka, bo potrebno mobilizirati ustrezna sredstva ter vse ljudske odbore, zlasti pa organe blagovnega prometa in kmetijstva, pravtako pa tudi industrijo. Ustvariti bo potrebno odgovarjajoče kapacitete za hrambo in pulpiranje sadja ob pomoči državnih materialnih rezerv.

Po ocenah Sekretariata IS za kmetijstvo in gozdarstvo se pričakuje, da bo realizacija kmetijske proizvodnje v letošnjem letu na nivoju planirane skupne kmetijske proizvodnje, pri tem bo poljedelska proizvodnja preseгла planirano

za 2%, sadjarska proizvodnja pa za okoli 85%, medtem, ko bo vinogradništvo, živinoreja in predelava nekoliko izpod planirane.

3. Gradbena proizvodnja je bila v prvem polletju nasproti istemu obdobju lani sledeča:

	1. VI. 1960	1. VI. 1961	Indeks
vrednost vseh del v milijonih din	19 545	27 177	139
od tega: gradbena dela	14 687	20 108	137
obrtiška dela	4 858	7 069	146
opravljene ure delavcev pri graditvah v 000	29 103	30 432	105
povprečno število delavcev pri graditvah	27 168	27 738	102

Povečanju vrednosti izvršenih del za 39% ne ustreza enako povečanje fizičnega obsega zaradi povišanja cen gradbenih storitev, ki so se po oceni Biroja gradbeništva Slovenije povišale za 20 do 30%. Realna vrednost gradbenih del bi bila tako za okoli 10% višja od lanskega leta ter približno na planirani ravni.

V prvem polletju je bilo opaziti na trgu značilne tendence naraščanja cen gradbenih materialov in s tem v zvezi tudi gradbenih uslug, kar je še podpirala močna zasedenost gradbenih kapacitet. Indeks cen gradbenih materialov je bil po mesecih sledeč:

	ϕ 1960 = 100
januar	106
februar	105
marec	108
april	111
maj	117
junij	119

Pri posameznih gradbenih materialih so bili indeksi v juniju nasproti povprečju lanskega leta sledeči:

cement	122
opeka	146
deske	113
okensko steklo	104
žičniki	102

Tendence stalnega povečevanja cen so povzročile težave pri investitorjih, ki so morali za planirani fizični obseg del angažirati večja finančna sredstva. V juniju se je zmanjšalo naročanje novih gradbenih del s strani investitorjev, višina neplačanih situacij pa je še nadalje narasla. Gradbena podjetja so začela zmanjševati število objektov in so se usmerila na objekte dobrih plačnikov, ponekod pa so odpustila odvečno delovno silo. Medtem, ko je število delovne sile v gradbenih podjetjih v prejšnjih letih do avgusta stalno naraščalo, se je letos v juniju začelo zniževati.

Vskladitev obsega gradbenih del z razpoložljivimi investicijskimi sredstvi v drugem polletju bo še bolj vplivala na obseg gradbenih del; vzporedno s tem pa se že ugotavlja znižanje cen glavnih gradbenih materialov.

4. Gibanje števila zaposlenih kaže tako kot v prejšnjih letih tudi letos razmeroma intenzivno zaposlovanje. Skupno število zaposlenih se je povečalo

v prvem polletju za 6 %, pri čemer je ugodna zlasti ugotovitev, da je vključevanje zaposlenih najbolj intenzivno v kmetijstvu in obrti, pa tudi v trgovini in gostinstvu, to je v dejavnostih, kjer je povečanje zaposlenih najbolj potrebno in tudi v skladu s predvidevanji plana, medtem ko je v ostalih panogah dinamika zaposlovanja v primerjavi s prejšnjimi leti v upadanju.

Analiza gibanja zaposlenih v gospodarstvu kaže, da so na tem področju pozitivni vplivi izpopolnitev gospodarskega sistema najbolj prišli do izraza, kar dokazuje, da sistem že navaja kolektive, da z manjšim številom zaposlenih povečujejo izkoriščanje kapacitet in s tem ustvarjanje družbenega proizvoda in narodnega dohodka. Stopnja porasta zaposlenosti, ki je v prejšnjih letih naraščala skozi vse leto, se je v letošnjem letu od aprila dalje ustalila. To gibanje kažejo naslednji indeksi:

	januar	februar	marec	april	maj	junij	julij
1959	100,0	100,4	101,9	104,1	105,9	106,8	108,3
1960	100,0	100,7	102,2	103,8	105,4	106,7	107,8
1961	100,0	100,5	102,4	103,3	104,0	104,4	104,5

5. Podatki Narodne banke kažejo, da je bil iztržek trgovine v prvem polletju letos za 21 % večji kot lani. Če uporabimo indeks cen na drobno, lahko računamo, da se je fizični obseg blagovnega prometa skozi trgovino povečal za okrog 11 %.

V tem času se je iztržek gostinstva in turizma povečal za 27 %. Fizični obseg gostinskega in turističnega prometa pa je nižji za okrog 7 %, ker so se cene za gostinske usluge močno dvignile (za okrog 37 %). Zmanjšanje fizičnega obsega gostinskega in turističnega prometa kaže tudi gibanje števila prenočitev gostov v najpomembnejših turističnih krajih. Število prenočitev domačih gostov je nasproti prvemu polletju lani letos višja le za 2 %, število prenočitev tujih gostov pa za 10 %.

Vrednost odkupa kmetijskih pridelkov je v prvem polletju letos po podatkih Narodne banke za 10 % višja kot je bila lani in znaša 15,4 milijard dinarjev.

Po podatkih Zavoda za statistiko so cene na drobno letos v juniju za 9 % višje od cen v lanskem juniju; nasproti letošnjemu maju pa so v povprečju ostale nespremenjene.

	Junij 1960 = 100
Skupni indeks	109
blagovni indeks	109
indeks industrijskih izdelkov	107
prehrana	113
tekstilni izdelki	102
obutev	110
kurivo	114
pohištvo	118
predmeti za gospodinjstvo	108
poljedeljsko orodje	114
obrtne storitve	131
kulturne storitve	130

Vrednostni obseg izvoza je za skoraj 11 % večji kot lansko leto ter le malenkostno zaostaja za planom, ki je računal s povečanjem za 12 %. K povečanju skupnega izvoza je prispeval zlasti izvoz kmetijskih pridelkov, medtem ko izvoz industrijskih izdelkov močno zaostaja.

V milijon deviznih dinarjev je znašal izvoz:

	Izvršitev v I. polletju		Indeks
	1960	1961	
Industrija	7 966	8 371	105
Kmetijstvo	1 818	2 428	134
Gozdarstvo	218	266	122
Skupaj	10 002	11 065	111

Na manjšo vrednost izvoza je vplival padec cen na svetovnem trgu nekaterim proizvodom kot so: živo srebro, svinec in cink.

Poudariti je treba, da je uvajanje sprememb deviznega poslovanja kot pomembnega dela sprememb gospodarskega sistema najbolj zaostalo ter da je na tem področju bila uvedena vrsta operativnih ukrepov, ki so zavrli pozitivne učinke, ki so se pričakovali od sprememb v deviznem poslovanju. Pretežni del izvoza v letošnjem I. polletju je bil izvršen po lanskih zaključkih, torej še po starem zunanjetrgovinskem sistemu. Zato je otežkočena ocena kakšno bo gibanje zunanjetrgovinske menjave po novih zaključkih in ob novem deviznem režimu. Pričakovati pa je, da se bodo v prihodnje pojavile določene težave, ki se v prvem polletju še niso pokazale, zlasti pri plasmanu tistih proizvodov, katerih izvoz je bil doslej močno subvencioniran. Zato bodo proizvodna in izvozna podjetja morala posvečati posebno skrb prilagajanju svojih proizvodov zahtevam zunanjega tržišča tako v pogledu sortimenta kot tudi proizvodnih stroškov ter si ob pogojih novega zunanjetrgovinskega režima ustvariti pogoje za povečan izvoz.

Da bi se izvoz v teku drugega polletja uspešneje razvijal, naj bi zbornice, gospodarske organizacije ter ostale institucije in organi posvetili vprašanju izvoza — uvoza posebno skrb tako, da bi se obstoječe možnosti čimbolj izkoristile.

6. Porast osebnih dohodkov je bil v letošnjem prvem polletju nasproti istemu obdobju lani visok. Povprečni nominalni osebni dohodki na zaposlenega so se povečali v gospodarstvu za 25 %, v negospodarskih dejavnostih pa za 17 %, realni osebni dohodki pa za 13 oziroma za 5 %.

Porast realnih osebnih dohodkov na zaposlenega v gospodarstvu sicer nekoliko presega doseženo povečanje produktivnosti dela. V kolikor pa primerjamo povprečne osebne dohodke letošnjega prvega polletja z lanskim drugim polletjem pa ugotavljamo, da so osebni dohodki na zaposlenega letos celo malenkostno nižji. Te razlike so verjetno rezultat visoke ravni proizvodnje proti koncu leta ter večjih izplačil osebnih dohodkov nad tarifnimi postavkami, vendar pa kažejo na to, da je porast osebnih dohodkov v večji meri vsklajen s porastom proizvodnje in produktivnosti kot izhaja iz odnosov med istimi obdobji različnih let.

Skladno s povečanjem osebnih dohodkov prihaja tudi do močne spremembe v grupaciji zaposlenih glede na višino osebnega dohodka. Udeležba zaposlenih

z nizkimi dohodki se močno zmanjšuje, povečuje pa se udeležba zaposlenih s srednjimi dohodki. Ugotovitev, da se skladno s celotnim gospodarskim razvojem in stanjem na trgu zmanjšuje kategorija zaposlenih z nizkimi osebnimi dohodki ter da se v skladu z razvojem produktivnosti povečuje udeležba zaposlenih s srednjimi dohodki, je vsekakor pozitivna. Pri tem pa moramo ugotoviti, da je povečanje dohodkov najintenzivnejše pri kategorijah z najvišjimi dohodki.

Število zaposlenih v gospodarstvu po skupinah osebnih dohodkov je bilo naslednje (struktura v %):

	januar	1961	
		april	junij
do 10 000	6,1	1,5	1,1
10 000— 15 000	23,8	14,4	11,8
do 15 000	29,9	15,9	12,9
15 001— 20 000	27,3	22,6	23,0
20 001— 25 000	17,8	20,8	21,0
25 001— 30 000	11,2	14,4	16,0
od 15 001 do 30 000	56,3	57,8	60,0
30 001— 40 000	9,4	14,3	15,6
40 001— 50 000	2,8	6,9	6,5
50 001— 60 000	0,9	2,6	2,7
60 001— 80 000	0,5	1,6	1,7
80 001—100 000	0,1	0,5	0,4
nad 100 000	0,06	0,03	0,2
nad 30 000 skupaj	13,76	25,93	27,1

Iz tabele je razvidno, da znaša udeležba zaposlenih z osebnimi dohodki do 30 000 v juniju 1961 še vedno 72 %. Visok porast cen prehrabnem proizvodom je prizadel v največji meri ravno to kategorijo zaposlenih, zaradi česar je porast realnih osebnih dohodkov pri teh kategorijah najmanjši. Nekatere analize kažejo, da je del osebnih dohodkov, ki je ostal polkvalificiranim in nekvalificiranim delavcem za neprehrabne potrebe celo v nominalnem znesku letos nižji kot v lanskem letu. Ta nesorazmerja bi vsekakor zahtevala podrobnejše proučitev.

Vse analize v naši republiki, prav tako pa tudi v zveznem merilu, upoštevajo pri ugotavljanju realnih osebnih dohodkov indekse življenjskih stroškov po stalni listi, ki jih izračunava Zavod za statistiko. V letošnjem polletju znaša ta indeks v LRS 111. Poleg tega se ugotavlja porast življenjskih stroškov tudi na podlagi ankete o družinskih proračunih, po katerih se ocenjuje indeks porasta življenjskih stroškov na 119. Ta podatek se zaradi nezadostne reprezentativnosti ankete ne uporablja, vendarle pa kaže na to, da metodološki problemi pri izračunavanju življenjskih stroškov niso rešeni. S tem postaja problematično tudi izračunavanje realnih osebnih dohodkov, katerih porast se verjetno izkazuje previsoko. Prikazane razlike v indeksih naraščanja življenjskih stroškov namreč nakazujejo oceno, da je stopnjo porasta življenjskih stroškov za 11 % smatrati kot minimalno.

7. Proračunska potrošnja, ki je bila v prvem četrtletju še za 35 % večja kot v lanskem letu, se je v drugem četrtletju bistveno zmanjšala tako, da

znaša indeks porasta za celo polletje le še 118. Če upoštevamo porast cen, bi bil s tem realni porast proračunov nižji od povečanja, prédvidenega v planu.

	I n d e k s	
	Plan	Realizacija
	1961	1. VI. 1961
	1960	1. VI. 1960
Republiški proračun	127	127
Proračuni okrajnih LO	108	115
Proračuni občinskih LO	114	115
Skupaj	116	118

Kljub temu, da so dohodki za 30 %, izdatki pa le za 18 % večji kot v lanskem letu, je pričakovati v avgustu, pa tudi v septembru, ko bo banka dolžna odtegniti 10 % dohodkov kot posebno rezervo, začasne težave v rednem finansiranju proračunskih izdatkov.

Dinamika dohodkov in izdatkov v prvem polletju tega leta nasproti istemu obdobju lani je takale:

	v milijonih din		
	1. VI. 1960	1. VI. 1961	Indeks
			$\frac{1. VI. 1961}{1. VI. 1960}$
Dohodki	18 007	23 408	130
— republiški proračun	5 387	6 953	129
— proračuni okrajnih LO	4 068	5 277	130
— proračuni občinskih LO	8 552	11 178	131
Izdatki	17 770	21 042	118
— republiški proračun	5 408	6 865	127
— proračuni okrajnih LO	4 014	4 609	115
— proračuni občinskih LO	8 348	9 568	115

Povečanje najpomembnejših dohodkov je precej enakomerno. Večji porast je dosežen pri prispevku od osebnega dohodka (porast dohodkov prebivalstva) ter pri taksah (gospodarska sodišča), medtem, ko dohodki iz zasebnega sektorja zaostajajo ter bi bilo potrebno pospešiti izterjavo (indeksi porasta bruto dohodkov):

	$\frac{1. VI. 1961}{1. VI. 1960}$
Proračunski prispevek od osebnega dohodka	115
Prispevek od osebnega dohodka	158
Prometni davek	117
Dohodnina	115
Takse	204
Ostalo	133
Skupaj	136

Na podlagi dosedanje realizacije dohodkov je možno oceniti, da bo planirane proračunske izdatke mogoče realizirati kljub formiranju obvezne 10 % rezerve.

8. Ukrepi, ki so bili sprejeti v letošnjem letu zaradi omejevanja investicijske potrošnje oziroma zaradi stabilizacije tržišča, se postopno odražajo tudi na obsegu investicijske potrošnje. Visoka stopnja porasta investicij, ki smo jo beležili v prvih mesecih letošnjega leta, se postopno znižuje ter so bile investicije v juniju 1961 le še za 10 % višje kot v juniju 1960. Po posameznih obdobjih se je razvijala investicijska potrošnja v letošnjem letu nasproti istemu obdobju lanskega leta takole (indeksi):

I	I-II	I-III	I-IV	I-V	I-VI
103	120	126	124	119	117

Investicijska vlaganja sicer nominalno še vedno presegajo obseg, ki je bil predviden z družbenim planom, če pa upoštevamo doseženi porast cen, razlike niso več pomembne. V letošnjem letu uvedeni režim akontacij za gradbena dela in za opremo nakazuje oceno, da se bo obseg investicij še nadalje zmanjševal. Zato je pričakovati tudi določeno umirjenost na področju gradbeništva, zadostno oskrbljenost z gradbenim materialom in znižanje cen, lahko pa pride tudi do začasne stagnacije v proizvodnji gradbenega materiala. Ker se raven investicijske potrošnje že približuje planiranemu obsegu, bi nadaljnje zniževanje investicij lahko šlo na škodo proizvodnje in gospodarskega razvoja na sploh. Zato bo potrebno čimprej proučiti utemeljenost posameznih ukrepov, da ne bi prišlo do negativnih vplivov na koriščenje obstoječih in usposabljanje novih kapacitet.

Investicije v osnovna sredstva so bile po virih sredstev sledeče:

	v milijonih din		Indeks
	1. VI. 1960	1. VI. 1961	
Zvezna sredstva	9 577	6 300	66
Republiška sredstva in sredstva ljudskih odborov	11 955	15 906	133
Sredstva gospodarskih organizacij	21 316	28 248	133
Ostala sredstva	4 621	5 182	121
Skupaj	47 469	55 636	117

Vlaganja iz zveznih sredstev so v močnem upadanju zlasti zato, ker se podjetja v vedno večji meri preusmerjajo na financiranje iz lastnih virov.

Iz strukture investicij je razvidno, da so vlaganja v negospodarske panoge narasla močnejše kot v gospodarske.

	Struktura v %		Indeks
	1. VI. 1960	1. VI. 1961	1. VI. 1960
Gospodarske panoge	65,5	62,6	112
Negospodarske panoge	34,5	37,4	127
Skupaj	100,0	100,0	117

Razlogi taki strukturi investicij so delno že restriktijski ukrepi, ki so v večji meri prizadeli sredstva za gospodarske kot za negospodarske investicije. Poleg tega so na tako strukturo bistveno vplivala tudi zmanjšana vlaganja iz zveznih sredstev, ki gredo skoro v celoti za gospodarske namene.

Na investicijsko izgradnjo v prvem polletju je vplivalo tudi pomanjkanje sredstev pri mnogih investitorjih, ki so ali precenili lastne možnosti ali pa niso mogli pravočasno preskrbeti sredstev za kritje podražitev oziroma nepredvidenega povečanja obsega del. Zlasti so bili v težavah nekateri občinski skladi, ki so ob koncu junija dolgovali gradbenim podjetjem okoli 18 milijard dinarjev.

9. Spremembe v kreditnem sistemu kot važnem elementu za polno uveljavitev vseh sprememb gospodarskega sistema še niso v celoti uveljavljene po prejetih načelih. Kljub jasno formulirani kreditni politiki in politiki pri dodeljevanju kreditov s strani komunalnih bank, ki bi morale razpolagati s prostimi sredstvi gospodarstva in sredstvi poslovnih bank, se v bančni praksi še nadalje odražajo centralistične tendence. Krediti se odobravajo komunalnim bankam še nadalje brez sistema, individualno za posamezna podjetja. Na ta način je Narodna banka dejansko še naprej ostala neposredni kreditor gospodarstva, vloga komunalnih bank pa se je pri kreditiranju iz dodatnih sredstev omejila le na tehnično posredovanje pri odobravanju kreditov.

Stagnacija na področju kreditiranja v prvem polletju 1961 je povzročila zmanjšanje likvidnosti gospodarstva in urejenosti finančnega poslovanja, kar je imelo tudi negativen vpliv na obseg proizvodnje in realizacije.

Obratna sredstva v gospodarstvu so porasla (brez sklada obratnih sredstev) v prvem polletju tega leta za 9996 milijonov. Porast beležijo tako bančni krediti in posojila, kot tudi krediti in posojila iz družbenih investicijskih skladov,

Gospodarske organizacije so v prvem polletju koristile kot obratna sredstva poleg kreditov in posojil iz bančnih sredstev in iz družbenih investicijskih skladov ter poleg sklada obratnih sredstev še ustvarjeni nerazporejeni čisti dohodek. Po periodičnih obračunih morajo gospodarske organizacije odvesti v centralni depozit 70 % nerazporejenega čistega dohodka (18 milijard).

Iz teh sredstev se na podlagi odloka o dodeljevanju kreditov za obratna sredstva v drugem polletju že dodeljujejo krediti za obratna sredstva gospodarstvu. Za industrijska in trgovska podjetja v LR Sloveniji je bilo do 15. septembra dodeljenih okoli 10,6 milijard dinarjev. Znatne možnosti za sprostitev obratnih sredstev obstojajo tudi v izterjavi dolžnikov in povečanju učinkovitosti izkoriščanja obratnih sredstev. Podjetja bi si lahko olajšala položaj z intenzivnejšim vlaganjem lastnih sredstev v obratne namene, kar še vedno ni zadovoljivo.

Z izločanjem sredstev v centralne depozite se zmanjšujejo sredstva komunalnih bank kot neposrednih kreditorjev gospodarstva. Sredstva komunalnih bank se bodo v drugem polletju zmanjšala še zaradi obveznega izdvajanja 10 % sredstev skladov v obvezne rezerve, zaradi odplačila posebnih kreditov za ohranitev likvidnosti pri Narodni banki (4,9 milijard) ter zaradi obveznosti gradbenih podjetij, da do konca leta vrnejo namenske kredite.

III.

DELOVANJE IN VPLIV GOSPODARSKEGA SISTEMA NA GOSPODARJENJE

Dokončnejša ocena delovanja vseh instrumentov gospodarskega sistema ter drugih ukrepov, ki so bili v obravnavanem obdobju sprejeti zaradi usmerjanja gospodarstva, je otežkočena predvsem zato, ker

- smo v letošnjem letu pristopili k tako temeljitim spremembam in izpopolnitvam gospodarskega sistema, da se njihov vpliv na gospodarjenje ne more precizno analizirati, dokler ne razpolagamo s podatki za daljše časovno obdobje;

- se delovni kolektivi v kratkem času še niso mogli v celoti prilagoditi novim pogojem gospodarjenja;

- je bila istočasno s sistemom sprejeta vrsta ukrepov, ki so v določenem obsegu omejevali uvajanje objektiviziranih instrumentov sistema, obenem pa so preusmerjali pozornost kolektivov od uvajanja sistema k reševanju tekočih problemov;

- so neurejene razmere na področju kreditiranja z obratnimi sredstvi, pretirano medsebojno kreditiranje podjetij in podobno otežkočali delovnim kolektivom racionalno koriščenje sredstev, s katerimi razpolagajo in ker

- delovni kolektivi še niso izvršili vseh potrebnih priprav kot so interni pravilniki o delitvi čistega in osebnega dohodka.

Kljub navedenemu pa nam razpoložljivi podatki omogočajo zadosti zanesljive ocene o pozitivnem delovanju izpopolnitev in sprememb gospodarskega sistema, ki jih poskušamo v naslednjem obravnavati iz različnih vidikov.

1. Oblikovanje in delitev celotnega dohodka po periodičnih obračunih za prvo polletje 1961

Analiza delovanja gospodarskega sistema na rezultate poslovanja gospodarskih organizacij je bila sestavljena na podlagi polletnih periodičnih obračunov. Od 3530 gospodarskih organizacij, ki so zavezane predložiti periodične obračune, jih je predložilo periodične obračune sicer le 1218, vendar pa te zajemajo preko 90 % celotne proizvodnje v LRS. V analizi ni bilo mogoče zajeti gospodarskih organizacij, ki niso zavezane predlagati periodičnih obračunov, kot je to kmetijstvo, gozdarstvo in podobno.

Spremembe, ki so bile izvršene v letošnjem letu, so povzročile bistvene premike v strukturi celotnega dohodka posameznih gospodarskih panog, prav tako pa so vplivale tudi na premike v obsegu akumulacije po posameznih gospodarskih panogah. Na te spremembe je vplivalo predvsem:

- objektivizirana delitev celotnega dohodka za vse gosodarske dejavnosti, kar je omogočalo enotnejše pogoje poslovanja;

- sprememba uvoznih in izvoznih instrumentov ter devizna reforma, kar je vplivalo na spremembe celotnega dohodka in materialnih stroškov;

- politika cen, ki je omogočila skladnejše odnose v cenah in s tem možnost, da se vsem gospodarskim dejavnostim v večji meri omogoči samostojnejši gospodarski razvoj.

Čeprav zaradi kratke dobe delovanja sistema ne moremo sestaviti podrobnejše primerjave z lanskim letom, nam razpoložljivi podatki vendarle kažejo,

da so spremembe bistveno vplivale na poslovanje in položaj gospodarskih dejavnosti. Poleg tega pa nam ti podatki omogočajo tudi dosti realne ocene o spremembah osnovnih odnosov glede razdelitve ustvarjenega dohodka med delovne kolektive in družbo.

V obravnavanih podjetjih je bil ustvarjen naslednji celotni dohodek (v milj. din):

	1. VI. 1960	1. VI. 1961	Indeks
I. Celotni dohodek	529 590	619 463	117
1. Nabavna vrednost blaga	203 534	233 948	115
2. Vrednost porabljenega materiala	145 058	172 566	119
3. Usluge drugih	14 987	20 610	138
4. Investicijsko vzdrževanje osn. sr.	8 529	12 551	147
5. Ostali materialni stroški	4 454	6 928	156
Materialni stroški skupaj	376 553	446 603	119
II. Družbeni proizvod	153 037	172 860	113
1. Amortizacija	12 038	13 864	115
III. Narodni dohodek	140 999	158 996	113
1. Osebni dohodki v materialnih stroških	4 499	5 147	114
2. Stalni prispevki družbeni skupnosti	29 796	35 864	120
IV. Dohodek gospodarskih organizacij	106 704	117 985	110
1. Družbeni prispevki	37 972	28 750	76
V. Čisti dohodek gospodarske organizacije	68 732	89 235	130
1. Neto osebni dohodki	27 387	37 194	136
2. Družbeni prispevki iz čistega dohodka	17 136	25 298	148
3. Skladi gospodarskih organizacij	24 209	26 743	110

Iz prikazanih odnosov bi mogli ugotoviti predvsem sledeče:

— Dosežen je bil znaten porast celotnega dohodka kot posledica povečanja proizvodnje in vsklajevanja cen.

— Vrednost porabljenega materiala za proizvodnjo se je povečala bolj kot celotni dohodek. Iz tega bi mogli sklepati na neracionalno trošenje materiala, dejansko pa se v tem odražajo predvsem velike spremembe gospodarskega sistema na oblikovanju cen (povečanje cen nekaterih vrst domačega materiala, povečanje cen surovin zaradi zvišanja obračunskega tečaja dolarja). Zato povečanja materialnih stroškov ne moremo ocenjevati kot posledico slabega poslovanja podjetij. Do močnega porasta izdatkov za usluge je prišlo prvenstveno zaradi povečanja prevoznih tarif, tudi cen obrtnih uslug in podobno. Velik porast izdatkov za investicijsko vzdrževanje gre predvsem na račun železnice, ki na podlagi novih predpisov finansira iz te postavke stroške za vzdrževanje spodnjega ustroja, poleg tega pa so izdatke za te namene povečale tudi druge dejavnosti, zlasti industrija. Povečana vplačila amortizacije temelje delno na povečanih amortizacijskih stopnjah, delno pa na povečanju osnovnih sredstev.

— Večji porast materialnih izdatkov vpliva na manjše povečanje narodnega dohodka (13 %) in družbenega proizvoda (13 %). Na podlagi spremenjenih tarif prometnega davka in povečanih stopenj od poslovnega sklada so porastle te obveznosti za 20 %, kar poleg porasta materialnih stroškov vpliva na to, da je dohodek gospodarskih organizacij le za 10 % večji kot lani.

V primerjavi z obračuni lanskega leta se tako vse do dohodka gospodarskih organizacij odnosi, ki vplivajo na dohodek podjetja s stališča gospodarskih organizacij, navidezno poslabšujejo. Vendar pa je treba poudariti, da je taka sprememba rezultat ciljev, ki smo jih zasledovali ob uvajanju sprememb v delitvi dohodka, to je, da naj se pretežni del splošnih družbenih potreb pokriva s fiksnimi obveznostmi pred delitvijo dohodka gospodarskih organizacij. Dohodek gospodarskih organizacij se s tem sicer zmanjša, vzporedno pa se zmanjša tudi udeležba družbe na dohodku. Zmanjšanje udeležbe družbe na dohodku ter prehod iz progresivnega na proporcionalni način udeležbe vzpodbuja na večjo aktivnost kolektivov pri gospodarjenju. Učinek teh sprememb je razviden iz polletnih obračunov gospodarskih organizacij, po katerih se je pri 10% povečanju dohodka povečal njihov čisti dohodek za 30%. Vsekakor bo potrebno podrobneje analizirati, v koliko je tako povečanje čistega dohodka zaslugá kolektivov in v koliko zasluga sistema.

V strukturi celotnega dohodka je tako prišlo do naslednjih bistvenih sprememb (v milij din):

	1. VI. 1960		1. VI. 1961		Indeks
	Znesek	Struktura	Znesek	Struktura	
I. Celotni dohodek	529 590	100	619 463	100	117
Narodni dohodek	140 999	27	158 996	26	113
II. Narodni dohodek	140 999	100	158 996	100	113
Dohodek gosp. organizacije	106 704	76	117 985	74	110
III. Dohodek gosp. organizacije	106 704	100	117 985	100	110
Neto sredstva gosp. organizacije	51 596	48	63 937	54	124

Opomba: V neto sredstvih gospodarskih organizacij so zajeti neto osebni dohodki in sredstva za sklade po odbitku vseh prispevkov.

Zmanjšanje udeležbe družbe in proporcionalno zajemanje dohodka gospodarskih organizacij predstavlja bistveno kvaliteto spremembo v našem gospodarskem sistemu, ki je letos in bo v še večji meri v bodoče vplivala na racionalnost gospodarjenja in učinkovitost izkoriščanja razpoložljivih sredstev.

Rezultati, ki so razvidni za gospodarstvo kot celoto v principu odgovarjajo vsem gospodarskim panogam, četudi bi iz prikazanih razmerij brez podrobnejše analize lahko prišli do napačne ugotovitve, da se položaj nekaterih panog poslabšuje. Udeležba družbe (pod udeležbo družbe so zajete vse dajatve in prispevki, ki jih plačujejo gospodarske organizacije zvezi, politično-teritorialnim enotam in skladom, tako da predstavljajo ostala sredstva neto dohodek gospodarskih organizacij) na ustvarjenem narodnem dohodku se je gibala takole (udeležba v %):

	V narodnem dohodku		
	1. VI. 1960	1. VI. 1961	Razlika
Industrija	65,4	58,9	— 6,5
Gradbeništvo	39,3	45,2	+ 5,9
Promet	31,8	40,5	+ 17,7
Trgovina	67,0	50,9	— 8,1
Obrt	41,8	51,0	+ 9,2
Skupaj	60,3	56,5	— 3,8

V dohodku gospodarskih organizacij pa se je gibala udeležba družbe tako:

	V dohodku gospodarskih organizacij		
	1. VI. 1960	1. VI. 1961	Razlika
Industrija	56,0	46,3	— 9,7
Gradbeništvo	37,9	44,3	+ 6,4
Promet	29,8	44,4	+ 13,6
Trgovina	58,8	47,4	— 11,4
Obrt	32,8	45,5	+ 12,7
Skupaj	52,0	46,0	— 6,0

Iz primerov je razvidno:

— da se udeležba družbe v dohodku tistih dejavnosti, kjer je bila doslej nadpovprečna, zmanjšuje in obratno, kar ustreza osnovnemu cilju, ki je bil postavljen ob spremembi gospodarskega sistema, t. j., da se z objektivnimi ekonomskimi instrumenti ustvarjajo pogoji za enotnejše pogoje poslovanja vseh gospodarskih organizacij;

— da se povečuje udeležba družbe pri tistih dejavnostih, ki so imele doslej glede delitve sredstev izjemen položaj ali kjer je v strukturi narodnega dohodka visoka udeležba osebnih dohodkov, od katerih se po prejšnjem sistemu ni obračunaval družbeni prispevek (n. pr. gradbeništvo, promet, obrt); pri vseh teh dejavnosti pa se je že ob uvajanju sistema računalo s porastom cen, ki je bil tudi realiziran, zaradi česar se lastna sredstva gospodarskih organizacij kljub relativnemu povečanju udeležbe družbe v absolutnem znesku povečajo.

Odnosi, ki se kažejo pri delitvi sredstev že v samem začetku uvajanja stimulativnih sprememb dajejo vse pogoje, da se bo materialna osnova delovnih kolektivov v bodoče še hitreje krepila.

Zaradi ilustracije navajamo še odnose po posameznih industrijskih strokah, kjer so spremembe še bolj očitne, utemeljujejo pa se lahko enako kot zgoraj prikazane spremembe za gospodarske panoge.

Udeležba družbe v %

	V narodnem dohodku		V dohodku gospodar. organizacij	
	1. VI. 1960	1. VI. 1961	1. VI. 1960	1. VI. 1961
Elektroenergija	48,9	52,9	24,9	33,9
Premog	41,3	47,4	38,8	40,6
Nafta	54,7	67,9	36,1	57,4
Črna metalurgija	68,2	50,5	64,0	42,7
Barvna metalurgija	67,7	58,7	61,5	46,5
Nekovine	60,5	55,8	56,3	47,2
Kovinska industrija	63,2	56,4	56,5	47,7
Elektroindustrija	62,5	56,3	57,3	48,9
Kemična industrija	71,9	64,4	64,3	48,1
Gradbeni material	45,4	53,0	43,7	47,3
Lesna industrija	56,2	57,7	49,6	48,3
Papirna industrija	74,9	71,9	65,7	48,1
Tekstilna industrija	75,4	66,6	58,9	47,7
Usnjarska industrija	58,0	59,9	54,0	48,4
Zivilska industrija	71,4	73,2	40,9	41,9
Gumarska industrija	54,6	55,2	66,0	48,0
Grafična industrija	64,6	54,6	60,2	49,2
Tobačna industrija	93,4	88,7	60,0	47,8

Prikazani odnosi so rezultati povprečij in zato ne prikazujejo v celoti pravilne slike. Podjetjem, ki so doslej slabo poslovala, se namreč družbene obveznosti po novem sistemu delitve dohodka povečajo, kar vpliva na odnose, ki se prikazujejo za stroko kot celoto.

2. Struktura proizvodnje in sistem

Ena od ugotovitev, ki izhaja iz analize gibanja gospodarstva v letošnjem prvem polletju je, da je prišlo med posameznimi gospodarskimi panogami do znatne spremembe v pogledu njihove udeležbe v celotnem ustvarjenem dohodku. Kljub nepopolnim podatkom je razvidna tendenca krepitve terciarnih dejavnosti v skupni družbeni proizvodnji. Celotni dohodek se je povečal v prvem polletju letos nasproti prvemu polletju lani takole (v indeksih):

Industrija	116
Gradbeništvo	130
Promet	127
Trgovina	114
Obrt	133
Stan. kom. dej.	154
Skupaj	117

Čeprav so te spremembe tudi rezultat povečanja cen in ne samo porasta proizvodnje, pridobivajo nekatere kritične dejavnosti v strukturi celotnega dohodka večji pomen, kakršen jim dejansko tudi pripada. Formiranje cen, ki bodo vse bolj ustrezale dejanskim ekonomskim pogojem, bo vplivalo na večjo akumulativnost teh dejavnosti in s tem tudi na njihov hitrejši razvoj v bodoče.

Nov sistem delitve dohodka med podjetji in družbo omogoča, da se organsko povečujejo sredstva gospodarskih organizacij, če njihovo poslovanje ustreza vsposodbudnim in objektivnim instrumentom gospodarskega sistema. Pri tem naraščajo v absolutnem znesku tudi sredstva za splošne družbene potrebe, četudi relativno nekoliko manj kot sredstva gospodarskih organizacij.

Osnovna razdelitev razpoložljivih sredstev po koristnikih bi bila po zaključnih računih za l. 1960, preračunanih na nove instrumente, naslednja:

	Družbeni proizvod po zaključnih računih za l. 1960			
	Stari instrumenti		Novi instrumenti	
	znesek	struktura	znesek	struktura
Skupna sredstva	386 005	100	394 240	100
— federacija	125 497	32,5	119 518	30,3
— LR in LO	38 828	10,1	44 982	11,4
— podjetja	176 923	45,8	184 983	46,9
— ostalo (soc. zav. itd.)	44 757	11,6	44 757	11,4

Odnosi, ki izhajajo iz teh primerjav kažejo na določeno povečanje udeležbe kolektivov in politično teritorialnih enot v skupni družbeni proizvodnji,

kar ustreza krepitvi materialne osnove delavskega upravljanja in komunalnega sistema. Vendar pa ta delitev sredstev predstavlja primarno delitev družbenega proizvoda, ki bi se ob upoštevanju nekaterih obveznosti, ki so bile uvedene v letošnjem letu (odplačevanje začetnega sklada obratnih sredstev, obresti od družbenih investicijskih skladov) nekoliko spremenila v korist centraliziranih sredstev.

Ugotovitev o določenem povečanju sredstev gospodarskih organizacij pomeni pozitivno oceno delovanja sistema ter zato niso razumljivi dvomi, ki se ponekod pojavljajo glede tega, če bo mogoče ob veliki udeležbi decentraliziranih sredstev zagotoviti tako strukturo investicij, ki najbolj ustreza osnovnemu konceptu našega gospodarskega razvoja oziroma strukturi, ki jo predvidevajo družbeni plani.

Odgovor na to vprašanje lahko najdemo že v postavljenih in sprejetih načelih razvoja našega družbenega in gospodarskega sistema, ki temelji na delavskem in družbenem upravljanju in na komunalnem sistemu. To pa pomeni, da moramo dosledno krepiti njihovo materialno osnovo, kar se dosega s postopno decentralizacijo sredstev ter odpravljati administrativne posege, ki vplivajo na njihovo odločanje, tako da bodo na strukturo vlaganj vplivali vse bolj samo ekonomski pogoji.

Vse doslej izvršene analize kažejo, da je bila ekonomska učinkovitost vlaganj iz decentraliziranih sredstev tudi za večkrat večja od vlaganj iz centraliziranih sredstev. Vrsta rekonstrukcij, ki je bila izvršena ali pa se pripravlja v naši republiki, temelji v celoti na lastnih sredstvih gospodarskih organizacij. To pomeni, da se delovni kolektivi vse bolj zavedajo, da njihova perspektiva zavisi izključno od njihovega lastnega prizadevanja ter zato iščejo ne samo načina kako povečati in modernizirati svojo proizvodnjo, temveč tudi kako z razpoložljivimi sredstvi doseči čim večje učinke.

Odločanje o investicijah iz centraliziranih sredstev povzroča vrsto ovir in zaprek predno pride do realizacije programov, četudi so ekonomsko vsestansko utemeljeni. Z gradnjo novih objektov se pogosto zavira tudi rekonstrukcija obstoječih objektov, ki bi mogli dati v krajšem času in ob manjših vlaganjih potrebno proizvodnjo.

Problem zagotovitve določene strukture proizvodnje, s čimer se zagovarja centralizacija sredstev, pomeni v bistvu težnjo po močnem diriganju gospodarskega razvoja in tudi po gospodarski avtarkiji. Vzporedno s tem pa bi se zmanjševala mednarodna delitev dela, kar ni v prid razvoju tistih dejavnosti v našem gospodarstvu, za katere imamo najboljše ekonomske pogoje, oziroma katere bi nam omogočale doseči najvišjo stopnjo produktivnosti dela.

Polna uveljavitev decentralizacije sredstev je v veliki meri odvisna od njihove zadostne mobilnosti. To pomeni, da je treba ob zagotovitvi polne samostojnosti delovnih kolektivov in ob upoštevanju njihovih ekonomskih interesov uveljaviti tak bančni sistem, ki bo omogočal zadostno mobilnost decentraliziranih sredstev in s tem njihovo hitro in učinkovito izkoriščanje.

Vprašanje strukture proizvodnje je v neposredni povezavi s sistemom planiranja, ki pogojem družbenih odnosov, ki se bodo ob obstoječem in še nadalje izpopolnjenem gospodarskem sistemu ustvarjali, več ne ustreza.

Utemeljenost in upravičenost vlaganj iz decentraliziranih sredstev je mogoče prikazati z nekaterimi podatki v LRS. Udeležba gospodarskih investicij iz splošnega investicijskega sklada se stalno znižuje ter je znašala po letih:

1958	— 39,8 %
1959	— 35,2 %
1960	— 29,3 %
I.—IV. 1961	— 13,2 %

kljub temu pa je porast proizvodnje zlasti v industriji izredno intenziven zaradi visoke učinkovitosti investicij iz lastnih sredstev gospodarskih organizacij.

3. Vpliv gospodarskega sistema na realizacijo družbenih planov

Vse analize našega dosedanjega gospodarskega in družbenega razvoja kažejo, da je doseženi razvoj temeljil na pozitivnih in vzporednih ukrepih gospodarskega sistema in da je bil tem uspešnejši in tem hitrejši, čim bolj so ti ukrepi upoštevali dejansko stopnjo razvoja proizvodjalnih sil in družbenih odnosov. V primerih, kadar posamezni ukrepi gospodarskega sistema niso ustrezali že doseženi stopnji gospodarskega razvoja so se takoj pojavile negativne tendence, ki jih je bilo treba odpravljati z ustreznimi korekturami. To kaže, da je gospodarski sistem treba izpopolnjevati tako, da bo v vsakem primeru upošteval pogoje našega bodočega gospodarskega razvoja in da bo kot tak vedno za korak pred njim ter ga bo tako čim bolj pospeševal.

V zvezi s tem je treba ugotoviti, da predstavlja gospodarski sistem z vsemi njegovimi ukrepi eno izmed najpomembnejših postavk, ki jo je treba upoštevati pri sestavljanju naših letnih in perspektivnih planov ter programov. To pomeni, da je treba plan prilagajati pozitivnemu udejstvovanju gospodarskega sistema in ga po potrebi tudi menjati, v kolikor gospodarski sistem povzroči drugačna gibanja od tistih, ki so predvidena v planu, v kolikor seveda ta gibanja ustrezajo splošnim konceptom našega gospodarskega in družbenega razvoja.

Za čim bolj uspešno in učinkovito sestavljanje letnih in perspektivnih planov ter programov je zato izredno pomembno, da so ob njihovi sestavi poznani ukrepi gospodarskega sistema, ki naj bi veljali za določeno obdobje, ker bo le na ta način mogoče zagotoviti njihovo večjo realnost oziroma odpraviti potrebo po njihovem spreminjanju.

Namen sedanjih izpopolnitev našega gospodarskega sistema je predvsem v tem, da se zagotovi nova maksimalna vzpodbuda za nadaljnji razvoj ter da bodo osnova za vključitev vseh osnovnih činiteljev našega razvoja in za aktiviranje vseh rezerv, ki lahko doprinesejo k njegovi pospešitvi. Pri sestavi letošnjih letnih in perspektivnih planov in programov teh izpopolnitev še ni bilo mogoče upoštevati. To pomeni njihovo bistveno pomanjkljivost, ker moramo računati s tem, da bodo te izpopolnitve povzročile ne samo drugačno

razporeditev sredstev po podjetjih in gospodarskih panogah ter imele določene vplive na razvoj osebne potrošnje, temveč bodo odločilno vplivale tudi na intenziven porast proizvodnje in produktivnosti dela. Vprašanje, ki se pri tem pojavlja je, v koliko bodo sprejete perspektivne osnove za bodoči razvoj ustrezale delovanju tako izpopolnjenega gospodarskega sistema in v koliko ne bodo povzročile bistvenjših sprememb v njihovih osnovnih proporcijah tako v zveznem merilu kot v politično-teritorialnih enotah. Vsekakor bo pri morebitnem prilagajanju perspektivnih planov in programov osnovnim učinkom, ki jih bo povzročil izpopolnjeni gospodarski sistem, moral biti odločilen gospodarski sistem in ne postavljeni perspektivni programi, ker bi v nasprotnem primeru negirali njegov pozitivni vpliv na gospodarski razvoj.

Osnovna ugotovitev, ki iz tega izhaja je, da bi ukrepi gospodarskega sistema morali biti pripravljeni in preverjeni že pred sestavo samih perspektivnih planov in programov, kar bi omogočilo dosti realnejše predvidevanje gospodarskega in družbenega razvoja. Neposredna odvisnost našega razvoja o pozitivnih institucijah gospodarskega sistema narekuje zato, da se v bodoče temu področju daje prvenstveni pomen ter naj služi kot najpomembnejša osnova za sestavljanje tako perspektivnih kot tudi letnih družbenih planov. Seveda pa je nemogoče pričakovati, da bi bilo za daljšo obdobje mogoče predvideti razvoj gospodarskega sistema v vseh podrobnostih in v celoti, kar je sicer za razdobje enega leta možno. Zato je zlasti pri programih perspektivnega razvoja treba računati s tem, da se bodo morali menjati, v kolikor bi se pokazalo, da ne ustrezajo pozitivnim rezultatom gospodarskega sistema oziroma v kolikor bi se gospodarski sistem še nadalje izpopolnjeval v cilju krepitve pravic in vzpodbude neposrednih proizvajalcev.

Ocenjevanje gospodarskih dogajanj v letošnjem letu, ki sloni na podatkih za polletno obdobje, ter na zelo grobih ocenah vpliva novih ekonomskih ukrepov na poslovanje gospodarskih organizacij in na osnovo delitev sredstev, še ne more biti podlaga za to, da bi zavzemali odločna stališča, da razvoj, ki ga omogoča sistem, ni v skladu s planskimi postavkami. Nikakor ne bi smeli vztrajati na določeni vsklajenosti planov z ocenami, ki niso sigurne, ker je osnovno doseganje temeljnih ekonomsko političnih ciljev in ne številčno vsklajevanje.

V letošnjem letu so bili vzporedno z uvajanjem sprememb v gospodarskem sistemu sprejeti tudi posebni ukrepi, katerih namen je bila zagotovitev večje stabilnosti v gospodarstvu, oziroma vskladitev potrošnje z našimi materialnimi možnostmi. S temi ukrepi se je hotelo začasno omejiti potrošnjo proračunskih in investicijskih sredstev politično-teritorialnih enot ter gospodarskih organizacij. Četudi so se v določenem obdobju ti ukrepi glede na močno naraščanje zlasti investicijske potrošnje pokazali kot neogibni, pa so začasno vendarle povzročili tudi določene negativne pojave, ki so se negativno odrazili na poslovanje gospodarskih organizacij in ljudskih odborov. Kljub svoji ekonomski upravičenosti so namreč taki ukrepi, katerih veljavnost posega pogosto celo še v preteklo obdobje, po eni strani zavrli hitrejše in uspešnejše uveljavljanje sistema, po drugi strani pa so ponovno povzročili nezaupanje v stabilnost pravic kolektivov in komun glede razpolaganja z ustvarjenimi sredstvi, kar ima lahko tudi škodljive vplive na planiranje in izvajanje planov, prav tako pa tudi neugodne politične posledice.

Zavedamo se, da so v določenih obdobjih določeni ukrepi za usmerjanje razvoja neogibni, vendar pa se taki ukrepi ne morejo vedno nanašati le na decentralizirana sredstva, poleg tega pa so lahko samo začasni. Stalen sistem blokiranja oziroma omejevanja potrošnje sredstev nakazuje določene slabosti v vrednostnem in materialnem bilansiranju sredstev ter je rešitev treba iskati predvsem na tem področju. Vsekakor je za uspešno funkcioniranje gospodarskega sistema kot celote nujno, da se sistem restrikcij potrošnje sredstev omeji samo na najnujnejše ukrepe. Taki ukrepi naj bi bili samo začasni, ekonomsko in politično dobro utemeljeni, ter bi se morali odpravljati takoj čim se pokažejo kot nepotrebni, ker v nasprotnem primeru nujno zavirajo uspešno delovanje gospodarskega sistema.

4. Osnovni zaključki o delovanju sistema

Namen uvedbe sprememb in dopolnitev gospodarskega sistema je bil, da se doseže večja ekonomičnost in rentabilnost v gospodarjenju, hiter razvoj proizvodnje in potrošnje ter visoka produktivnost dela ter da se vskladi sistem gospodarjenja z obstoječimi odnosi družbenega in delavskega upravljanja in da se ustvarjajo pogoji za njihovo nadaljnje poglobljanje.

Učinkovanje sprememb gospodarskega sistema nam karakterizirajo sledeči podatki:

	Indeks
	1. VI. 1961
	1. VI. 1960
Realiziran celotni dohodek	117
Realiziran narodni dohodek	113
Del narodnega dohodka za gosp. org.	124
Del narodnega dohodka za skupnost	106
Produktivnost	105

V koliko so izvršeni premiki rezultat samo spremenjenih pogojev gospodarjenja, temelječih na izpopolnitvah gospodarskega sistema in v koliko so rezultat drugih činiteljev je sicer sedaj še težko oceniti, vendar pa ne glede na to lahko ocenimo gibanja kot pozitivna tudi s stališča delovanja sistema.

Večja efikasnost gospodarjenja je predstavljala potrebo izenačenja pogojev poslovanja. Z uvedbo devizne reforme naj bi se odstranila izkrivljanja v ekonomiki, ki jih je povzročilo omejevanje vplivov zunanjega tržišča ter drugi administrativni posegi na področju uvoza in izvoza.

Zaradi relativno kratkega časa, od kar so uveljavljene spremembe devizne reforme še ni mogoče podati kvantificirane ocene njenih učinkov. Nesporno pa je, da so spremembe že vplivale na to, da so se kriteriji racionalnosti v proizvodnji in potrošnji poglobili. Lahko pričakujemo, da bodo ti že v drugem polletju imeli močnejši vpliv predvsem na zelo pozitivne spremembe strukture proizvodnje za izvoz.

Za odpravljanje razlik, ki so jih imele posamezne dejavnosti v svojem poslovanju, je predvsem pomembna načelno enaka obremenitev vseh gospodarskih dejavnosti po enotni stopnji prispevka na vložena sredstva ter spremembe stopenj prometnega davka, ki naj bi odpravile neupravičene razlike v dohodkih gospodarskih organizacij zaradi izrednih ugodnih pogojev tržišča, ter uvedbe rudniškega prispevka, katerega namen je bil, da zniža dohodek gospodarskih organizacij, ustvarjen zaradi izredno ugodnih naravnih pogojev.

Navedene spremembe so delno že vplivale na izenačevanje pogojev gospodarjenja, kar nakazujejo premiki deleža družbe na dohodku gospodarskih organizacij, saj se ti gibljejo po panogah v letu 1961 od 44,3 % do 46,3 %, medtem ko je bil razpon v prvem polletju lani od 29,8 % do 58,8 %.

Spremenjen način delitve dohodka in njegovo obdavčenje, načelno po enotni stopnji za vse gospodarske dejavnosti, je važen element stimulativnosti, ki je bil uveden v gospodarstvu. Gibanje proizvodnosti v vseh panogah in strokah gospodarstva kaže na smotrnost uvedenega načina delitve dohodka. Če upoštevamo še dejstvo, da delitev dohodka znotraj gospodarskih organizacij še ni izvedena na osnovi novih principov, ker mnoge gospodarske organizacije še niso sprejele pravilnika o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, lahko sklepamo, da veljavni sistem delitve dohodka še ni sprostil vseh ustvarjalnih sil, ki bi še bolj intenzivirale proizvodnjo in proizvodnost. Nasproti prejšnjemu progresivnemu zajemanju dela dohodka za družbo je novi proporcionalni način zajemanja mnogo objektivnejši ter je v celoti upravičil svojo uvedbo.

Že pred uvajanjem sprememb gospodarskega sistema se je pričakovalo, da bodo spremembe delovale toliko močneje v kolikor bolj bodo odpravljeni razni ekonomsko neupravičeni posegi. V zvezi s tem se je pričakovalo tudi določene premike v cenah. V industrijski proizvodnji so se cene povečale v nekaterih industrijskih strokah takole: v proizvodnji premoga za 9 %, v črni metalurgiji za 5 %, v nekovinah za 5 %, v kovinski industriji za 8 %, v kemični industriji za 3 %, v proizvodnji gradbenega materiala za 44 %, v lesni industriji za 10 %, v usnjarski industriji za 6 %, v gumarski industriji za 34 %, v živilski industriji za 8 % ter v lesni industriji za 33 %. Medtem ko so v preje naštetih industrijskih strokah cene narasle, pa so se v barvni metalurgiji znižale za 2 %, v elektroindustriji za 1 %, v tekstilni za 5 %, v papirni industriji pa so ostale cene na isti ravni.

Četudi je povečanje cen vplivalo na porast zalog nekaterih vrst blaga, ne moremo tega oceniti kot negativno delovanje sprememb gospodarskega sistema. Podjetja namreč še ne vodijo ustrezne politike zmanjšanja zalog z znižanjem cen in ta ukrep še odlagajo.

Povprečne cene posameznih vrst proizvodov, ki so bile dosežene v prvem polletju letos, ne moremo imeti za dokončno oblikovanje. Pričakovati je tudi še v drugem polletju spremembe cen in to še posebno zaradi tega, ker so bile v mnogih primerih določene brez temeljitejših analiz s strani gospodarskih organizacij, tako glede delovanja gospodarskega sistema kot delovanja tržišča.

Že pri uvedbi sprememb na področju oblikovanja in režima koriščenja amortizacije se je pričakovalo, da spremembe ne bodo imele posebnega vpliva na oblikovanje in delitev dohodka. Spremembe amortizacije zaradi nekaterih sprememb amortizacijskih stopenj in porasta vrednosti osnovnih sredstev niso pomembne. Obračunana amortizacija v prvem polletju letošnjega leta znaša 13 864 milj. dinarjev, medtem ko je znašala v istem obdobju lani 12 037. Pri tem pa obstoja še vedno močna zahteva gospodarskih organizacij po revalorizaciji osnovnih sredstev, kar je povezano z vprašanjem ekonomske vloge amortizacije kot vira financiranja proste in razširjene reprodukcije v pogojih delavskega samoupravljanja.

Četudi na osnovi nepopolnih podatkov iz prekratkega obdobja, kot je bilo že popreje omenjeno, da ne moremo dati podrobnejše ocene delovanja sistema, nam vendarle vse poprej prikazane ocene dovoljujejo tudi splošno oceno, da

se je sistem na naše gospodarstvo v vseh pogledih odrazil pozitivno tako na razvoj proizvodnje, investicijske politike, politike zaposlovanja, produktivnosti dela itd. Delovanje sistema namreč ne moremo gledati samo s stališča kvantitativnih odnosov, temveč predvsem s stališča doseganja postavljenih ekonomskih in političnih ciljev. Eden od zelo otipljivih dokazov o pozitivnem vplivu sistema na delovanje gospodarskih organizacij je vsekakor dejstvo, da se je ob začetku uvajanja sprememb sistema na podlagi lastnih kalkulacij znašla vrsta gospodarskih organizacij kot izredno prizadetih. V kratkem obdobju so taki kolektivi našli izhod iz takšne situacije ter so delno že na podlagi realnejših kalkulacij, delno pa na podlagi manjših ukrepov postali aktivni. Že samo dejstvo, da so spremembe povzročile tako ukrepanje v podjetjih, govori v zadostni meri o njihovi pozitivni vlogi za naš nadaljnji gospodarski razvoj. Zato je osnovna naloga vseh gospodarskih organizacij, združenj, zbornic ter drugih ustreznih organov, da pri svojem gospodarjenju in ukrepanju v čim večji meri te spremembe upoštevajo, s čimer se bo ustvarila osnova za nadaljnje izpopolnitve, ki bodo v še večji meri krepile materialne osnove in pravice delavskega upravljanja, vzporedno s tem pa se bodo ustvarjali pogoji za še uspešnejši razvoj celotnega gospodarstva ter za nadaljnje poglobljanje družbenih odnosov.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

**o obravnavi poročila o gibanju gospodarstva v I. polletju leta 1961
s posebnim ozirom na delovanje gospodarskega sistema**

Odbor za gospodarstvo Repubiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na svoji seji dne 25. septembra 1961, obravnaval poročilo o gibanju gospodarstva v prvem polletju letošnjega leta s posebnim ozirom na delovanje gospodarskega sistema, ki ga je Ljudski skupščini predložil Izvršni svet LR Slovenije. Odbor je poročilo v celoti sprejel.

V razpravah je prišla posebno do poudarka osnovna ugotovitev, da predstavljajo načela spremenjenega gospodarskega sistema, ki so se začela uveljavljati v letošnjem letu, tako pomemben napredek, da moramo vključiti in aktivirati za njihovo čimprejšnjo realizacijo poleg samih delovnih kolektivov tudi vse druge ustrezne organe in organizacije, tako da bodo vzpodbudni instrumenti sistema ne samo hitro zaživel in vplivali na gospodarski razvoj, temveč da s tem omogočimo tudi njihovo izpopolnjevanje ter prilagajanje potrebam nadaljnjega učvrščevanja delavskega upravljanja in komunalnega sistema.

Četudi se v kratkem obdobju, odkar so bile uveljavljene spremembe in izpopolnitve gospodarskega sistema, njihove dalekosežne posledice za bodoči gospodarski in družbeni razvoj še niso mogle v večji meri odraziti na gospodarjenje delovnih kolektivov, niti še ni mogoče oceniti njihovega vpliva na gospodarska gibanja v teku prvega polletja, pa nekatere ugotovitve vendarle

nakazujejo, da je že v tem kratkem času prišlo ponekod do ukrepanj, ki potrjujejo njihovo pozitivno učinkovanje na gospodarjenje v podjetjih. Tako je bilo v razpravi ugotovljeno, da so pozitivni ukrepi sistema v posameznih podjetjih že vplivali na izboljšanje njihovega poslovanja, ki se je odrazilo na splošnem izboljšanju racionalnosti pri gospodarjenju, zlasti pa na zmanjševanju materialnih stroškov, izboljšanju politike zaposlovanja in s tem povezanem porastu produktivnosti dela, na povečanem sodelovanju in večji povezavi med gospodarskimi organizacijami, kakor tudi na samostojnejšem reševanju njihovih problemov neposredno v okviru prizadetih delovnih kolektivov.

Ne glede na to, da delovanje in vpliv sistema na gospodarski razvoj iz objektivnih razlogov še ni mogoče dokončno oceniti, smatra odbor sistem v celoti kot dober ter je mišljenja, da je treba sprejeta načela hitreje in smejeje uvajati in uveljavljati v naši celotni gospodarski praksi. V razpravi je bilo namreč ugotovljeno, da so uspešnejše uveljavljanje sistema pri gospodarjenju v podjetjih zavirale na eni strani nezadostna prizadevnost in usposobljenost samih gospodarskih organizacij, na drugi strani pa tudi dejstvo, da se zaradi nekaterih administrativnih ukrepanj pozitivna načela gospodarskega sistema še niso mogla uveljaviti na vseh področjih, ki jih zajema.

V pogledu vključevanja gospodarskih organizacij v nove pogoje gospodarjenja, je odbor zlasti ugotovil, da uvedba bolj objektiviziranih inštrumentov postavlja pred gospodarske organizacije odločnejše zahteve po hitrejšem izboljševanju gospodarjenja oziroma v večji meri kot doslej postavlja osebne dohodke in sklade v odvisnost od doseženih uspehov pri poslovanju. V tem obdobju so se znašli določeni kolektivi zaradi uvedbe novih inštrumentov v dokaj kritičnem položaju, za katerega niso iskali razlogov vedno v njihovi notranji organizaciji, temveč v negativni oceni delovanja sistema kot celote. Odbor smatra, da reševanje problemov in težkoč, ki se pojavljajo v podjetjih zaradi uvajanja sistema, ni mogoče prepuščati samim delovnim kolektivom, temveč bi se morali v njihovo reševanje aktivno vključevati tudi drugi ustrezni organi in organizacije, kot so sindikati in politične organizacije, zbori proizvajalcev, zbornice in državni organi.

Ob ugotovitvi, da se gospodarske organizacije niso zadosti aktivno vključevale v nove pogoje gospodarjenja, je bil odbor zlasti mnenja, da so razlog temu ponekod tudi vodilni strokovni kadri v podjetjih, ki bodisi zaradi nezadostne usposobljenosti ali pa nezadostne interesiranosti niso izvrševali vseh potrebnih ukrepov in priprav. Odbor smatra, da je usposabljanje in vzpostavljanje iniciativnega in sposobnega vodstvenega kadra, ki bo dorasel vedno bolj zahtevnim nalogam, eden od važnih pogojev za hitro in uspešno uveljavljanje sistema.

V tej zvezi se zlasti ugotavlja, da je doslej le manjše število podjetij sprejelo pravilnike o delitvi čistega dohodka in pravilnike o delitvi osebnega dohodka, čeprav je to predpogoj za vzpostavitev pravih odnosov znotraj podjetij oziroma osnovna vzpodbuda, ki naj vpliva na povečanje interesiranosti neposrednih proizvajalcev za izboljšanje poslovanja. Podjetja so celo sprejemala pravilnike o delitvi osebnih dohodkov, ne da bi poprej uredila osnovna razmerja glede delitve čistega dohodka, kar je imelo ponekod za posledico prekomerno naraščanje osebnih dohodkov, ki ni bilo v skladu niti z doseženim porastom produktivnosti dela niti z ustvarjenim čistim dohodkom niti ni bilo moralno opravičljivo. Pri tem pa odbor obenem poudarja, da tudi

pomoč, ki se daje gospodarskim organizacijam pri urejanju teh vprašanj, ni zadostna; tako se postavljajo vse preveč le splošna načela, ne da bi se v zadostni meri razčistili osnovni pojmi, kot je to primer pri ekonomskih enotah. Pravilniki o delitvi osebnega dohodka postajajo tako inštrument za neupravičeno naraščanje osebnih dohodkov ter ponekod tudi za pretirano doseganje dohodkov posameznikov, ki so vezani le na določen položaj, ne pa na njihov dejanski prispevek k rezultatom gospodarjenja ter gredo čisto tudi na račun delavcev z nižjimi dohodki.

Pri obravnavanju doseženega gospodarskega razvoja in problemov, ki so se pojavljali, je odbor načel tudi vprašanje močnega povečanja zalog izdelkov, do katerega je prišlo zlasti v industrijskih podjetjih. Naraščanje zalog je imelo delno vpliv na manjši porast industrijske proizvodnje kot bi ga sicer dopuščale razpoložljive kapacitete. Ob upoštevanju znatnega porasta vseh oblik potrošnje se kaže, da je na naraščanje zalog vplival tudi neustrezen sortiment proizvodnje z ozirom na zahteve tržišča, prav tako pa tudi nezadosti elastično prilagajanje cen novo nastalim pogojem. Delovanje novih ukrepov gospodarskega sistema je tu vsekakor prišlo že do izraza in bo v bodoče še ostreje narekovalo našim gospodarskim organizacijam, da hitreje in bolj gibčno prilagajajo svojo proizvodnjo potrebam in zahtevam trga, če hočejo, da bodo v celoti koristile svoje kapacitete ter ustvarjale potrebna sredstva za osebne dohodke in sklade.

Odbor je še posebej obravnaval vprašanja naše zunanje trgovine. Celoten obseg izvoza sicer še dosega predvidevanja družbenega plana, vendar pa je značilno, da se ves dosedanji izvoz vrši še na podlagi lanskoletnih zaključkov in na osnovi starih zunanje-trgovinskih inštrumentov, medtem ko se nove pogodbe le počasi sklepajo. Zlasti temu področju bo treba zato posvetiti v naslednjih mesecih vso pozornost, ker prihaja do mnenj, da novi inštrumenti zunanje-trgovinskega sistema v bodoče ne bodo več omogočali izvoza ter da bo zato nujno prišlo do njegovega znižanja. Taka stališča kažejo, da se gospodarske organizacije, pa tudi njihova združenja in zbornice na probleme, ki jih postavljajo novi zunanje-trgovinski instrumenti, niso zadosti pripravili, ker so smatrali, da je vprašanje izvoza predvsem vprašanje interesa družbe kot celote in da zato mora država zagotoviti take inštrumente, ki bodo podjetjem izvoz omogočali. Takšno gledanje je v celoti napačno, saj je bil osnovni namen novih zunanje-trgovinskih instrumentov prav v tem, da v večji meri vpliva na to, da se bodo naše gospodarske organizacije tako v pogledu svojega proizvodnega procesa, proizvodjalnih stroškov, produktivnosti, cen in sortimenta čimpreje prilagodile zahtevam zunanjega tržišča. Dejstvo, da smo doslej s stimulanjem izvoza dejansko omogočali nekaterim gospodarskim organizacijam nerentabilen izvoz, gledano s stališča celotne družbene skupnosti, na drugi strani pa ustvarjanje pretiranih in ekonomsko neutemeljenih dohodkov, je nujno narekovalo, da se tudi na tem področju vzpostavijo hitreje in odločnejše bolj ustrezni ekonomski odnosi. Ne samo interesi družbe kot celote, temveč predvsem interesi gospodarskih organizacij, ki za svoje proizvode morajo iskati tudi zunanji trg, če hočejo uspevati, bodo narekovali, da se naši kolektivi intenzivneje vključijo v obstoječe pogoje in da z vso resnostjo pričnejo iskati možnosti, da se v čim večji meri vključijo v zunanje tržišče. Res je sicer, da obstoji še vrsta problemov, ki zavirajo uspešnejše vključevanje naših podjetij v svetovni trg, vendar pa je nepravilno čakanje na neke administrativne ukrepe, ki naj rešijo probleme posameznega podjetja, temveč je treba iskati z vso inten-

zivnostjo tiste možnosti, ki bodo podjetjem na osnovi njihovih lastnih zmogljivosti in sposobnosti omogočile, da se uspešno vključijo v mednarodno trgovinsko izmenjavo. Eden od problemov, ki zavira realnejše postavljanje kalkulacij pa tudi uspešnejše nastopanje naših podjetij na zunanjem trgu, je tudi prometni davek. Obračunavanje prometnega davka, ki bremeni surovine in polizdelke ter se skoncentrira na prodajni ceni končnega izdelka, ki je zato v odnosu do svetovnih cen pogosto pretirana, onemogoča vpogled v dejansko rentabilnost proizvodnje, ter otežkoča nastopanje na zunanjem tržišču.

Ob razpravi o tem problemu je bil odbor mnenja, da bi bilo potrebno vprašanje prometnega davka posebej proučiti predvsem s stališča, ali naj se pobira prometni davek tam, kjer proizvodi prenehajo neposredno s potrošnjo, t. j. v trgovini ali pa pri posameznih fazah proizvodnje kot doslej. Odbor priporoča Izvršnemu svetu, da to vprašanje posebej prouči in da pristojnim zveznim organom predlaga ustrezne ukrepe.

Poleg problemov, ki se pojavljajo pri uvajanju sprememb in izpopolnitev gospodarskega sistema zaradi težkoč in subjektivnih pomanjkljivosti v gospodarskih organizacijah, je odbor posvetil veliko pozornost tudi razpravi o doslednejšem izvajanju načel gospodarskega sistema, ki so bila sicer že sprejeta, vendar pa v praksi še niso izvedena.

V tej zvezi se je največ razpravljalo o problemu zagotavljanja obratnih sredstev. Ukrepi, ki so bili izvedeni v lanskem in letošnjem letu z namenom, da se čimveč sredstev, s katerimi razpolagajo gospodarske organizacije in politično teritorialne enote, usmeri za potrebe obratnih sredstev, so bili sicer v načelu pravilni, vendar pa so vplivali na težkoče pri poslovanju gospodarskih organizacij in zlasti v letošnjem letu zavirali hitrejši razvoj proizvodnje. Problem obratnih sredstev se še vedno ne rešuje vzporedno z gibanjem proizvodnje, podjetja nimajo jasne orientacije, kdaj in kako si bodo lahko priskrbeli ustrezna obratna sredstva ter zaradi tega ne morejo sprejemati pravočasnih ukrepov za povečanje proizvodnje. Z odobravanjem posojil za obratna sredstva, ki so se dajala iz sredstev Narodne banke v drugem polletju letošnjega leta, se ta problem ni rešil tudi zato, ker se je odobravanje obratnih sredstev vršilo brez vsakega sistema in individualno po posameznih podjetjih neposredno v centrali Narodne banke ter so komunalne banke imele pri tem samo posredniško vlogo. Po splošnem mnenju, ki je bilo iznešeno v razpravi, bi bile komunalne banke ta sredstva razporedile mnogo uspešneje in smotrneje. S takim načinom razporejanja obratnih sredstev pa se pojavlja še drug problem, t. j., da se naš bančni sistem ni razvil v tisti smeri kot je bilo predvideno ter da komunalne banke niso dobile tistih možnosti in tistega položaja, ki jim je v samem sistemu določen. Tako stanje narekuje, da se problemu zagotavljanja obratnih sredstev posveča večja pozornost, predvsem s tem, da se okrepi vloga komunalnih bank ter da se krediti za obratna sredstva razporejajo na podlagi objektivnih kriterijev in predvsem v tiste namene, ki ustrezajo hitremu naraščanju proizvodnje.

V razpravi so bili podrobneje obravnavani tudi ukrepi, ki so bili sprejeti v letošnjem letu zaradi stabilizacije našega gospodarstva oziroma zaradi vskladitve potrošnje z našimi materialnimi možnostmi. Odbor je mnenja, da so bili v dani situaciji tudi taki ukrepi v določenem obsegu vsekakor potrebni in utemeljeni, vendar pa smatra, da so v določenem ozirú omejevali hitrejši in uspešnejši razvoj proizvodnje. Po mnenju odbora bi morali biti pri izvajanju takih

ukrepov dosti bolj gibčni predvsem v tem smislu, da bi jih odstranjevali takoj, ko so odigrali svojo vlogo, nikakor pa jih ne bi smeli zakovati, ker to lahko povzroča tudi škodo celotnemu gospodarskemu razvoju. Ukrepi, ki ne ustrezajo dejanskim pogojem in potrebam gospodarjenja, povzročajo namreč nezaupanje delovnih kolektivov predvsem s stališča nezadostne stabilnosti sredstev, s katerimi razpolagajo ter formirajo postopno tudi napačno mnenje, da tudi sam gospodarski sistem ni ustrezen.

V zvezi z nerešnimi problemi glede preskrbe z obratnimi sredstvi, je prišlo do stalnega naraščanja medsebojnih obveznosti podjetij, ki močno zmanjšujejo likvidnost gospodarskih organizacij ter prav tako zavirajo razvoj proizvodnje. Odbor smatra, da je potrebno tudi to vprašanje čimprej resno obravnavati ter podvzeti ustrezne ukrepe, da se ti problemi rešijo.

Odbor je obravnaval tudi nekatera druga vprašanja, ki jih je bilo potrebno obravnavati in rešiti, če hočemo, da bi pozitivna načela gospodarskega sistema čimprej in čim boljše prišla do veljave. Tako smatra, da bi bilo potrebno čimpreje preiti od obračunavanja dohodka po sedanjem načinu na podlagi izstavljenih faktur, na ugotavljanje dohodka na podlagi izvršenih vplačil. Odvisnost dohodka podjetij od dejanskih vplačil bi gospodarske organizacije v večji meri silila, da se brigajo za solidnost svojih poslovnih partnerjev ter da skrbijo za solidnost svojih poslovnih partnerjev ter da skrbijo za poravnavanje svojih obveznosti. Poleg tega pa dosedanji način obračunavanja dohodka na podlagi izstavljenih faktur dovoljuje formiranje in potrošnje sredstev gospodarskih organizacij od proizvodnje, ki dejansko na trgu še ni realizirana. Odbor je prav tako mnenja, da bi bilo treba bolj smelo pristopati k odpravljanju maksimiranih in blokiranih cen, ker taki ukrepi ne omogočajo formiranja pravih ekonomskih odnosov v proizvodnji ter zavirajo ustvarjanje normalnih odnosov, ki jih narekujejo spremembe in izpopolnitve gospodarskega sistema. Odbor nadalje smatra, da bi se morala bistveno izboljšati tudi evidenčna služba zlasti pri ljudskih odborih zato, da bi lahko uspešneje in hitreje spremljali vsa dogajanja, do katerih prihaja na področju njihovega gospodarstva. Tu gre zlasti za to, da ljudski odbori prejemajo pravočasno in zadostne podatke, ki omogočajo potreben vpogled v njihove gospodarske organizacije, ter na tej podlagi tudi sprejemanje ustreznih ukrepov. Isto velja tudi za finančno inspekcijo, ki obstoji sedaj samo v okviru družbene evidence, ki pa komunam ne daje zadostnega vpogleda in možnosti za dobivanje potrebnih podatkov in za ukrepanje.

Za uspešnejše uvajanje gospodarskega sistema v naše gospodarske organizacije oziroma v celotno naše gospodarjenje bo zato potrebno, da v bodočem obdobju na eni strani čimbolj usposobimo naše gospodarske organizacije za aktivno vključitev v nove pogoje gospodarjenja, pri čemer je potrebno najbolj intenzivno sodelovanje vseh drugih organov in organizacij, zlasti pa ustreznih zbornic in zborov proizvajalcev. Vzporedno s tem pa je treba dosledno težiti k temu, da se že sprejeta načela gospodarskega sistema še bolj in še hitreje izvajajo tudi v praksi.

V zvezi s tem predlaga odbor Ljudski skupščini, da sprejme naslednje ugotovitve in priporočila:

1. Spremembe gospodarskega sistema v celoti ustrezajo pogojem našega nadaljnjega družbenega in političnega razvoja, zlasti pa krepitvi delavskega in družbenega upravljanja. Zato je potrebno podvzeti vse ukrepe, da se čimprej in v celoti uveljavijo v naših gospodarskih organizacijah.

2. Za uspešno uveljavljanje sistema je neogibna aktivna vključitev naših gospodarskih organizacij v nove pogoje gospodarjenja, pri čemer je potrebno intenzivno sodelovanje vseh ustreznih organov in organizacij, zlasti pa zborov proizvajalcev in zbornic.

3. Gospodarske organizacije naj čimpreje izdelajo pravilnike o delitvi čistega dohodka in pravilnike o delitvi osebnih dohodkov.

4. V primerih, kadar se v podjetjih pojavljajo določeni problemi, jim je treba nuditi ustrezno pomoč ter iskati ustreznih ukrepov, ki bodo omogočili, da se podjetja čimpreje vključijo v nove pogoje gospodarjenja.

5. Za polno uveljavitev sistema je potrebno dosledno realizirati v praksi sprejeta načela, ki veljajo za ureditev bančnega in kreditnega sistema ter zunanje trgovinskega režima. V zvezi s tem je potrebno urediti tudi problem medsebojnega kreditiranja podjetij.

6. Bolj aktivno je treba reševati tudi druge probleme, ki zavirajo uspešnejše uveljavljanje sistema, kot je problem prometnega davka, problem realizacije dohodka na podlagi plačanih faktur, problem statistične službe ter problem finančnih inšpekcij. Prav tako pa je treba pristopiti tudi k postopnemu sproščanju cen, ki so doslej še administrativno zakovane.

7. Pri uvajanju in izvajanju restriktivskih ukrepov je treba doseči, da se taki ukrepi izvajajo na tak način, ki bo čimbolj uspešen in ki bo dejansko ustrezal dejanskemu stanju našega gospodarstva, ukrepe pa čim hitreje odpravljali, ko so odigrali svojo vlogo. V tem smislu bi bilo potrebno že razpravljati o odpravi nekaterih restriktivskih ukrepov, ki so bili uvedeni v letošnjem polletju, ker se sedaj kaže, da njihov obstoj ni več neogiben.

Odbor za gospodarstvo predlaga Ljudski skupščini, da predloži poročilo Izvršnega sveta sprejme.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Popita. Št. 02-366/1-61.

Ljubljana, dne 25. septembra 1961.

Poročevalec:

Franc Popit l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

o obravnavi poročila o gibanju gospodarstva v I. polletju leta 1961
s posebnim ozirom na delovanje gospodarskega sistema

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 25. septembra 1961, obravnaval poročilo o gibanju gospodarstva v I. polletju 1961 s posebnim ozirom na delovanje gospodarskega sistema, ki ga je predložil Izvršni svet.

Predloženo poročilo obravnava doseženi gospodarski razvoj v prvem polletju tega leta predvsem s stališča vpliva izpopolnitev in sprememb v gospo-

darskem sistemu na gibanje gospodarstva. Poročilo izrecno navaja, da so spremembe gospodarskega sistema še premalo časa v veljavi — uvajale so se postopoma v prvem polletju — da bi se mogli že v celoti pokazati vsi pozitivni učinki. Razen tega tudi na nekaterih pomembnih področjih novi sistem še ni izveden, kar prav tako ovira njegovo polno izvajanje in popolno učinkovanje. Vendar pa že dosedanja rezultata potrjujejo uspešnost sprememb in dopolnitev v gospodarskem sistemu. Dosežena stopnja porasta proizvodnje, produktivnosti dela in vseh oblik potrošnje kaže, da se intenzivni gospodarski razvoj nadaljuje tudi letos.

Člani odbora so v razpravi poudarili, da je novi gospodarski sistem že v tem, sorazmerno kratkem obdobju, pokazal uspešne rezultate, predvsem, da so pričeli delovni kolektivi smotrneje gospodariti z razpoložljivimi sredstvi, da se je povečala produktivnost, nesorazmerja glede zaposlovanja delovne sile so se pričela odpravljati, delovni kolektivi sami so pričeli reševati notranje probleme in je vedno manj takih, ki čakajo na rešitev od zunaj in podobno. Prav zaradi takega delovanja sprememb in dopolnitev v gospodarskem sistemu so mnoge gospodarske organizacije uspele rešiti mnoga vprašanja, ki so doslej zavirala njihov razvoj. Odbor je soglasno ugotovil, da so te spremembe in dopolnitve gospodarskega sistema izredno pomembne za naš celotni družbeni in gospodarski razvoj in da je zato potrebno ta sistem še nadalje razvijati in dopolnjevati s krepitvijo delavskega in družbenega samoupravljanja, povezovanjem komune s podjetjem in nadaljnjo decentralizacijo sredstev. Zato je bil odbor mnenja, da so kakršnekoli težnje po korekciji gospodarskega sistema odveč, pač pa sodi, da je treba čimprej odpraviti tiste administrativne ovire, ki preprečujejo njegovo polno delovanje.

Odbor je soglašal z zaključki in stališči poročila do posameznih perečih problemov, ki so nastopali v tem prehodnem obdobju. V zvezi s temi problemi je odbor zlasti razpravljajal o bančnem in kreditnem sistemu, obratnih sredstvih, deviznem sistemu, prepočasnemu prilagajanju novemu sistemu, elastičnem uva-
janju in odpravljanju raznih začasnih ukrepov in o fluktuaciji delovne sile.

V bančnem in kreditnem sistemu je v praksi še vedno ostala stroga centralizacija, po mnenju nekaterih članov odbora celo v poostreni obliki. Komunalne banke niso dobile, zlasti glede kreditiranja industrije, tistega položaja, ki bi ga morale imeti v skladu s sistemom. Stroga centralizacija bank ovira razvoj našega gospodarskega sistema in gospodarskih organizacij. Razen tega pa je tako centralizirano finančno poslovanje zelo togo in predvsem prepočasno, da bi lahko bilo v skladu z dinamiko gospodarstva. Člani odbora so navajali konkretne primere tega togega in počasnega poslovanja, ki povzročata gospodarskim organizacijam občutno škodo. Čeprav so člani odbora soglašali, da je potrebno čim natančneje in uspešneje nadzorstvo nad trošenjem, so bili mnenja, da je to treba doseči na drug, primernejši način, ki ne bo zaviral razvoja gospodarjenja. Vloga osnovnega kreditorja gospodarstva mora preiti na komunalne banke.

Tesno povezano z bančnim in kreditnim sistemom je po mnenju odbora vprašanje obratnih sredstev. V načelu je pravilno stališče, da morajo gospodarske organizacije same skrbeti in si preskrbeti sredstva, osnovna in obratna. Seveda pa je zato potrebno nekaj časa. Zato je bil eden osnovnih problemov, ki so ga morale naše gospodarske organizacije reševati v I. polletju, vprašanje obratnih sredstev. V zvezi s tem so člani odbora opozarjali na pojav, da so se na določenih območjih v industrijskih podjetjih povečale zaloge in s tem tudi

angažiranost obratnih sredstev, medtem ko je v trgovinskih podjetjih nasproten pojav. Industrijska podjetja torej niso mogla v celoti realizirati svoje proizvodnje. Prav zato bi morali doseči povečanje zalog v trgovini, saj se šele tu pokaže, ali je blago kurantno ali ne. Tako pa se povečanje in raznolikost proizvodnje ne odrazi tudi na trgu. Omogočiti bi bilo treba trgovinskim podjetjem večje zaloge in razbremeniti industrijska. Večja decentralizacija v bančnem sistemu, ki bi okrepila vlogo komunalnih bank, bi omogočila uspešnejše reševanje tega vprašanja.

Poročilo ugotavlja, da devizna reforma po novem gospodarskem sistemu še ni zaživela in se novi ukrepi na tem področju še niso odrazili. Izvoz se je v I. polletju izvajal večinoma po starih zaključkih, sistem razdeljevanja deviz pa je še ohranil administrativni značaj. Negativne posledice takega stanja se zato, po mnenju odbora, na tem področju močno odražajo. Nujno je, da se predpisi s področja deviznega in izvoznega sistema vskladijo z novim gospodarskim sistemom in to čim prej. Po drugi strani pa morajo tudi gospodarske organizacije pokazati večjo iniciativo na področju izvoza in spraviti svoje poslovanje v sklad z novimi pogoji.

Vkljub uspehom, ki so jih gospodarske organizacije dosegle v I. polletju, lahko ugotovimo, da se mnoge od njih prepočasi prilagajajo novim pogojem gospodarjenja. Relativno majhno število gospodarskih organizacij je sprejelo pravilnike o delitvi čistega dohodka in zato še niso razčistile načel svoje gospodarske politike in razdeljevanja dohodka. Prav to dejstvo pa zavira polno učinkovanje novega gospodarskega sistema. V zvezi s tem so člani odbora poudarjali, da bi morali okrepiti svoj vpliv občinski zbori proizvajalcev in aktivno sodelovati pri razčiščevanju tega vprašanja na svojem območju.

Občinski zbori proizvajalcev bi morali zasledovati skladnost proporcev med osebnimi dohodki in skladi ter skozi to ocenjevati gospodarjenje gospodarskih organizacij. V določenih primerih, kjer bi ugotovili neskladnosti, bi morali tudi učinkovito ukrepati.

Prilaganje novemu gospodarskemu sistemu pa terja od gospodarskih organizacij poleg rešitve notranjih vprašanj, zlasti delitve dohodka, tudi jasno koncepcijo gospodarjenja in skrbno proučitev tržišča, tako domačega kakor tudi tujega. To delo so mnoge gospodarske organizacije zanemarile.

Obširno je odbor razpravljal o raznih restriktivskih ukrepih, ki so bili v prehodnem obdobju potrebni, da se zagotovi pravilno izvajanje novega sistema in disciplina v poslovanju gospodarskih organizacij. Vendar so po mnenju odbora sedaj mnogi teh ukrepov svoj namen dosegli, in bi bilo nujno pristopiti k ponovni proučitvi restrikcij in njihovem postopnem odpravljanju tam, kjer učinkujejo v nasprotju z namenom, ki so ga zasledovali. Mnogi teh ukrepov namreč v sedanjem položaju zavirajo pravi razvoj gospodarstva in preprečujejo, da bi novi sistem polno zaživel. To je tudi eden pglavitnih razlogov, da še ne moremo v celoti oceniti vseh pozitivnih strani novega sistema. Uvajanje in odpravljanje začasnih ukrepov bi bilo treba izvajati elastično in prilagoditi potrebam razvoja.

Po mnenju odbora prav navedene pomanjkljivosti v mnogem vplivajo na še vedno precejšnjo fluktuacijo delovne sile in prevelike razpone v plačah med posameznimi gospodarskimi organizacijami. Stabilizacija gospodarstva, ki bo ena glavnih posledic učinkovanja novega gospodarskega sistema, bo tudi glede tega delovala pozitivno.

V zvezi z navedenimi problemi so člani odbora poudarili vlogo delovnih kolektivov in njihovih organov samoupravljanja, pa tudi ljudskih odborov in drugih predstavniških organov, kakor tudi strokovnih združenj in zbornic. Pri tem bo potrebno zlasti pri ljudskih odborih skrbeti za učinkovite strokovne službe.

Po občirni razpravi je odbor poročilo o gibanju gospodarstva v I. poletju 1961, s posebnim ozirom na delovanje gospodarskega sistema, v celoti sprejel. Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS predlaga Ljudski skupščini, da predloženo poročilo sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Antona Seljaka.
Št. LS-02-366/2-61.

Ljubljana, dne 25. septembra 1961.

Poročevalec:

Anton Seljak l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

PREDLOG RESOLUCIJE

o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu

Ljudska skupščina LR Slovenije je na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 28. septembra 1961, obravnava naloge komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu.

Na podlagi te obravnave se ugotavlja:

Skrb za otroke je dobila pri nas v povojnem obdobju novo in širšo vsebino. Nastajala in razvijala se je kot se je kot sestavni del splošnega družbenega razvoja in kot rezultat družbene zavesti o pomenu in nujnosti prizadevanj za uspešno rast in vzgojo mlade generacije.

Z industrijskim razvojem dežele, ki naglo spreminja strukturo prebivalstva, pospešuje urbanizacijo in vse bolj vključuje ženske v proizvodnjo — kar vpliva na spremembe družinskih odnosov — postaja vedno bolj pereče varstvo otrok zaposlenih staršev, posebej še zaposlenih mater.

Da bi pomagali družinam pri otroškem varstvu, je bilo zlasti v prvih povojnih letih veliko storjenega za razširitev mreže otroških ustanov. Pri tem so bili doseženi pomembni uspehi.

V razvoju sistema ustanov otroškega varstva pa so se pokazale mnoge slabosti administrativnega reševanja, ki ni bilo ožje povezano s splošnim razvojem določenega okoliša in pri katerem niso doslej sodelovali starši in drugi državljani. Sistem otroških ustanov se je shematsko delil na socialne, zdravstvene in vzgojne ustanove. Cene teh ustanov so bile visoke in so izdatki zanje večkrat presežali materialne možnosti družbe in posameznika.

Z novim načinom financiranja, ki je ukinit administrativno planiranje in razporejanje sredstev, se je otroško varstvo začelo reševati drugače. Ko je bil uveden otroški dodatek, je skupnost zmanjšala dajatve otroškim ustanovam, povečati pa bi se morale obveznosti staršev. Ker pa za to ni bilo razumevanja, se je otroško varstvo preusmerilo predvsem v vzgojo predšolskih otrok. Take ustanove pa zaposlenim staršem niso učinkovito pomagale pri oskrbi otrok.

Novo možnosti za razmah otroškega varstva so nastopile z uvedbo delavskega in družbenega upravljanja in z razvojem komunalnega sistema. Začela

se je razvijati živahna dejavnost, ki je povezala zanimanje in pripravljenost državljanov, zlasti staršev, za skupno reševanje teh vprašanj. Tako so nastali mnogi novi družbeni mehanizmi, ki veliko prispevajo k rasti najrazličnejših oblik otroškega varstva in k povezovanju družbenih in družinskih prizadevanj za zdrav razvoj mlade generacije. V teh prizadevanjih imajo pomembno vlogo stanovanjske skupnosti.

Čeprav je bil zlasti v zadnjih dveh letih dosežen napredek tako po vsebini kakor po oblikah otroškega varstva, vendarle lahko ugotovimo, da se ta dejavnost ni razvijala enakomerno in tudi ne skladno s splošnim družbenim razvojem. Zato zmogljivost ustanov in drugih oblik varstva zelo zaostaja za dejanskimi potrebami. Vzroki za to so predvsem v nepravilnem vrednotenju teh problemov tako s strani komun kot tudi stanovanjskih skupnosti.

Z nadaljnjo krepitvijo samouprave delovnih ljudi v gospodarstvu in na drugih področjih družbenega življenja, z razvojem stanovanjskih skupnosti in komunalnega sistema ter z nenehnim večanjem materialne podlage, na kateri razvijajo samoupravni organi svojo dejavnost, zlasti pa z uveljavljanjem sistema delitve dohodka, se omogoča državljanom, da sami odločajo o reševanju vprašanj iz vsakdanjega življenja. Tako se ustvarjajo še večje možnosti za nadaljnje zaposlovanje žensk, njihovo strokovno usposabljanje in družbeno uveljavljanje, za večje delovne uspehe zaposlenih staršev in za nadaljnje dviganje življenjske ravni, kar narekuje hitrejšo in skladnejšo rast otroškega varstva. Zato Ljudska skupščina LR Slovenije sprejema

resolucijo

o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu

I. Temeljna načela

1. Otroško varstvo je sestavni del splošnih prizadevanj za uspešen vsestranski razvoj mladine, za nove družbene odnose in za izboljšanje življenjskih razmer delovnih ljudi. Zato se mora razvijati vzporedno z družbenim napredkom.

2. Otroško varstvo vključuje tudi vzgojo, kajti varstvo dosega svoj namen le, če istočasno smotno aktivizira otrokove zmogljivosti in okolje zato, da bi dosegli napredek v razvoju in oblikovanju mlade osebnosti. Otroško varstvo mora upoštevati družbene vzgojne smotre.

3. Razvoj in oblikovanje mladega človeka terjata tako od družine kakor tudi od družbe, da ustvarita otroku za to potrebne pogoje. V teh prizadevanjih se družinska in družbena vzgoja dopolnjujeta.

II. Činitelji pri razvijanju otroškega varstva

Napredek otroškega varstva je odvisen od iniciative in aktivnosti staršev in drugih državljanov, stanovanjskih skupnosti, ljudskih odborov, gospodarskih in družbenih organizacij ter drugih činiteljev v komuni.

Starši in drugi državljani omogočajo nastanek in uspešno delovanje posameznih oblik otroškega varstva s tem, da sodelujejo in prispevajo sredstva, kakor tudi s tem, da dvigajo produktivnost dela, ki krepi materialno osnovo za reševanje teh vprašanj v komuni.

Družbene organizacije krepijo zavest državljanov in jih vzpodbujajo še k aktivnejšemu delu, ki je v zvezi z otroškim varstvom, usmerjajo njihovo iniciativo ter jim pomagajo uresničevati načrte.

Stanovanjske skupnosti kot samoupravni organi državljanov in družin naj se predvsem zavzemajo za hitrejši in skladnejši razvoj vseh oblik otroškega varstva. Pri tem naj povezujejo pobudo, aktivnost in sredstva posameznikov in skupnosti.

Delavski sveti gospodarskih organizacij naj skladno s prizadevanji za povečanje proizvodnje in urejanje življenjskih razmer proizvajalcev prispevajo sredstva za razvoj in izboljšanje otroškega varstva.

Ljudski odbori naj posvečajo otroškemu varstvu posebno pozornost. Ugotavljajo naj potrebe, jih vključujejo v programe komunalnega razvoja in z večanjem materialne podlage stanovanjskih skupnosti zagotavljajo stalen in sistematičen razvoj te dejavnosti. Skrbe naj tudi za ustrezno strokovno raven vseh oblik otroškega varstva.

III. Vloga in naloge strokovnih služb

Strokovne službe, ki delujejo v občini, naj pomagajo vsem oblikam otroškega varstva uresničevati smotre in naloge na vzgojnem, socialnem in zdravstvenem področju. Zato naj izboljšujejo njihovo strokovnost in skrbe za usposabljanje kadrov.

IV. Organizacija in oblike otroškega varstva

1. Oblike otroškega varstva nastajajo in se razvijajo glede na potrebe in razmere določenega okoliša, na pobudo, s sodelovanjem in podporo zainteresiranih staršev. Otrokom nudijo varno zavetje, preskrbo, zdravo okolje, ustrezno družbo, možnosti za igre in delo ter vse, kar je potrebno za otrokov vsestranski razvoj.

2. Pri organizaciji pomoči družini pri otroškem varstvu je treba upoštevati najrazličnejše oblike. Take oblike so lahko: varstvo na dvorišču, igrišču, otroških sobah, na izletih, v raznih krožkih, na taborenjih, letovanjih; varstvo v drugih družinah, ustanovah za dnevno varstvo, pionirskih in mladinskih klubih, domovih in podobno.

3. Oblike otroškega varstva razvijajo posamezne ali več vrst dejavnosti. Pri tem se med seboj dopolnjujejo in povezujejo tudi z drugimi ustanovami in službami, ki skrbijo za otroke.

4. Vse samostojne oblike otroškega varstva se vodijo po načelih družbenega upravljanja. V vseh organih naj sodeluje čim več staršev in drugih državljanov.

V. Kadri

1. Uspehi organiziranega otroškega varstva so v marsičem odvisni od sposobnosti osebja. Narava tega dela zahteva odgovorno pa tudi strokovno izobraženo osebje.

2. Delo otroškega varstva opravljajo prosvetni, zdravstveni, socialni in drugi za to usposobljeni kadri kot stalni uslužbenci ali pa kot zunanji sode-

lavci. Ti se usposabljaajo za varstveno dejavnost redno ali izredno v ustreznih izobraževalnih ustanovah.

3. V prizadevanju, da bi pospeševali razvoj otroškega varstva, da bi tesneje sodelovali z družino in skupnostjo, naj se tudi starši in drugi državljani čim bolj vključujejo v to družbeno dejavnost. Ljudski odbori jim morajo preskrbeti strokovno pomoč.

4. Pri nagrajevanju osebja, ki se ukvarja z otroškim varstvom, je treba upoštevati splošna načela o nagrajevanju po delovnih uspehih.

VI. Ustanavljanje in financiranje

1. Oblike otroškega varstva organizirajo skupine državljanov, stanovanjske skupnosti, krajevni odbori, politično teritorialne enote ter družbene in gospodarske organizacije posamezno ali pa kot soustanovitelji.

2. Sredstva za vse oblike otroškega varstva se zbirajo iz prispevkov državljanov, družbenih skladov, ljudskih odborov in gospodarskih organizacij.

Ustanovitelj preskrbi sredstva za gradnjo, opremo, investicijsko vzdrževanje in amortizacijo ter skladno z družbenimi težnjami in možnostmi tudi sredstva za vzgojno delo. Ceno usluge, ki jo plačujejo starši, pa sestavljajo vsi drugi stroški. O višini stroškov in o obveznostih staršev odloča organ družbenega upravljanja, ki tudi gospodari s sredstvi.

Oblike otroškega varstva, ki delujejo kot samostojni zavod, poslujejo po splošnih predpisih o financiranju samostojnih zavodov.

Ko Ljudska skupščina LR Slovenije sprejema resolucijo o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu, naglašá pomembnost te dejavnosti za oblikovanje mlade generacije in za splošen družbeni napredek.

Uresničevanje resolucije terja polno zavzetost vseh činiteljev v komuni, tako za čim hitrejšo in skadnejšo razvijanje vseh oblik otroškega varstva kakor tudi za izboljšanje materialnih in kadrovskih razmer, v katerih delujejo.

OBRAZLOŽITEV

Skrb za otroke se je po vojni razvijala kot sestavni del splošnega družbenega razvoja in kot rezultat družbene zavesti o pomenu in nujnosti prizadevanj za splošno rast in vzgojo mlade generacije. Zaradi naglega spreminjanja strukture prebivalstva, pospešene urbanizacije in naraščajočega vključevanja žena v proizvodnjo postaja vedno bolj pereče vprašanje varstva otrok zaposlenih staršev, zlasti mater.

Mreža otroških ustanov se je v povojnih letih zelo razširila, vendar so se v razvoju teh ustanov zaradi administrativnega reševanja pokazale številne slabosti. Z razvojem komunalnega sistema, z uvedbo družbenega upravljanja in z novim načinom financiranja samostojnih zavodov so se pokazale nove možnosti za nadaljnji razvoj otroškega varstva.

Da bi se omogočil skladnejši razvoj otroškega varstva, predlaga Izvršni svet Ljudski skupščini predlog resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu, ki obsega splošna načela in smernice za bodoče delo na tem področju.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo
in socialno politiko

POROČILO

**k predlogu resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti
pri otroškem varstvu**

Odbor za zdravstvo in socialno politiko je na seji dne 25. septembra 1961, obravnaval predlog resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu in jo soglasno sprejel.

Odbor je pri obravnavi predloga resolucije ugotovil, da je oblika resolucije primerna pri nakazovanju smernic za reševanje otroškega varstva in da resolucija v svoji analizi pravilno povzema sedanje stanje razvoja otroškega varstva ter daje okvirne smernice za bodoči razvoj. Potrebe po razvoju raznih oblik otroškega varstva so velike, pravitako so velike pobude za ustanavljanje teh oblik, niso pa še v zadostni meri razvite strokovne službe, ki bi morale dajati vsem pobudam ustrezno strokovno pomoč oziroma nadzor. Pri razvijanju novih oblik otroškega varstva je važna tudi aktivnost in usposobljenost organov družbenega upravljanja, ki bi morali pobude prebivalstva oziroma staršev pravilno usmerjati in izkoristiti vse razpoložljive materialne možnosti.

S pravilnim pristopom k tem vprašanjem bo na podlagi smernic predloga resolucije možno razširiti dosedanje oblike otroškega varstva in vključevati v to varstvo poleg strokovno izobraženega kadra tudi laični kader, ki bo s svojim delom še pripomogel k hitrejšemu reševanju razvoja oblik otroškega varstva.

Ta nujni razvoj narekuje sedanje stanje našega gospodarstva, ki stalno vključuje večje število mater v delovna razmerja. Otroško varstvo že zajema vsak dan večje število šoloobveznih otrok in s tem sprošča starše, da se laže posvetijo delu v svojem poklicu.

Odbor se strinja z amandmajem odbora za prosveto in kulturo, da se v uvodnem delu predloga resolucije na prvi strani črta predzadnji odstavek.

Odbor predlaga, da Ljudska skupščina sprejme predlog resolucije z navedeno spremembo.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Martina Zakonjška.

Št. 02-367/1-61.

Ljubljana, dne 25. septembra 1961.

Poročevalec:

Martin Zakonjšek l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

**k predlogu resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti
pri otroškem varstvu**

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na svoji seji dne 26. septembra 1961, razpravljal o predlogu resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu.

Odbor je ugotovil, da se otroško varstvo, kakor je bilo doslej urejeno na podlagi predpisov o socialnih zavodih in o šolstvu, ne razvija več skladno z razvojem našega družbenega življenja, zlasti glede na to, da imamo že okrog 50 odstotkov družin, kjer sta oba roditelja zaposlena. Otroško varstvo ni sledilo temu naglemu razvoju, ki je posledica naše industrializacije in le počasi napreduje, zajelo je v glavnem le predšolske otroke, izvajalo se je le z vidika socialnega varstva, poleg tega pa so bile ustanove za otroško varstvo sorazmerno zelo drage.

Predložena resolucija to vprašanje rešuje na mnogo širši osnovi. Na eni strani zajema otroško varstvo tudi šolsko mladino, na drugi strani pa se vrši tako z varstvenega kot tudi vzgojnega vidika. Posebno važno je pri tem dejstvo, da rešitev, ki jo nakazuje resolucija, predvideva našim družbenim pogojem ustrezno delitev nalog pri vprašanju varstva in vzgoje otrok med družbo in družino, ki vsaka zase sprejemata ustrezen del nalog, kakor tudi finančnih bremen.

Odbor se še posebej strinja z rešitvijo, ki jo vsebuje predlog resolucije, da se močno razširi krog činiteljev pri razvijanju otroškega varstva. Pri tem niso zajeti le strokovno usposobljeni vzgojitelji, ampak v prvi vrsti tudi starši sami in drugi državljani, stanovanjske skupnosti, ljudski odbori ter gospodarske in družbene organizacije. Samo skupni naporji vseh teh činiteljev lahko pripomorejo do uspešne rešitve tega tako pomembnega vprašanja, poleg tega pa taka rešitev hkrati omogoča, da bo otroško varstvo zvezano z relativno manjšimi finančnimi stroški kot doslej.

Pri obravnavanju vprašanj financiranja otroškega varstva je odbor še posebej razpravljal o nekaterih pripombah in bojazni, ki je bila pri obravnavanju predloga resolucije izražena na terenu, da bi ureditev financiranja otroškega varstva, kakor jo predvideva predlog resolucije, utegnila prevaliti na starše večje breme kot doslej. Po daljši razpravi je odbor ugotovil, da je rešitev, kakor jo vsebuje predlog resolucije, pravilna, saj tudi financiranje te dejavnosti vsklajuje s splošnimi načeli financiranja, ki že veljajo na drugih podobnih področjih, in bolj pravilno in pravično porazdeljuje finančna bremena. Kolikor bi starši v posameznem primeru ne zmogli potrebnih dajatev, je veliko pravilneje, da se taki primeri rešujejo na podlagi virov socialnega skrbstva, in sicer neposredno prizadetim staršem, zavod za otroško varstvo pa naj v vsakem primeru dobi polno plačilo za svoje storitve. Tako nastajajo jasni odnosi, ki so v vsestransko korist; zlasti pa se ustvarja jasna razmejitev med ekonomskimi činitelji in socialnim skrbstvom.

Pri razpravi o podrobnostih je odbor smatral, da predzadnji odstavek na prvi strani v predloženi formulaciji ni potreben, ker za razumevanje motivacij, ki so narekivale to resolucijo, ne ustvarja večje jasnosti, lahko pa ga je tudi napačno tolmačiti. Glede na to predlaga odbor, da se ta odstavek črta.

S to spremembo se je strinjal tudi predstavnik Izvršnega sveta.

Odbor predlaga Ljudski skupščini, da predlog resolucije sprejme s predloženo spremembo.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Jelko Vrhovšek.

Št. 02-267/2-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Jelka Vrhovšek l. r.

Predsednik:

France Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

**k predlogu resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti
pri otroškem varstvu**

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu.

Resolucija pravilno ugotavlja, da otroško varstvo v nekaterih svojih oblikah kljub naglemu povojnemu razvoju še vedno zaostaja za našim splošnim, zlasti gospodarskim razvojem. Resolucija opozarja na te slabosti, ki so nastale kot posledice administrativnega reševanja teh problemov in kaže na nove možnosti in skladnejši razvoj celotnega sistema otroškega varstva, ki ga omogoča in zahteva današnja stopnja razvoja našega komunalnega sistema in družbenega upravljanja ter načini financiranja.

Odbor se v celoti strinja s predlagano resolucijo in predlaga Ljudski skupščini, da jo sprejme. Odbor se strinja z amandmajem, ki ga predlaga odbor za prosveto in kulturo.

Št. 02-367/3-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Martin Košir l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ
Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu

Zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS sta na skupni seji dne 27. septembra 1961, obravnavala predlog resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu.

Odbora sta ugotovila, da je predlog resolucije v skladu z načeli našega družbenega sistema, da obravnava pereče vprašanje varstva otrok zaposlenih staršev in daje splošna načela in smernice za delo na tem področju. Zato sta odbora predlog resolucije soglasno sprejela.

Pri podrobni obravnavi sta odbora soglašala z amandmajem odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora.

Zakonodajni odbor Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev predlagata Ljudski skupščini LRS, da predlog resolucije sprejme.

Za poročevalca sta odbora določila ljudskega poslanca Janka Lukana.

Št. LS 02-367/4-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Predsednik:
zakonodajnega odbora RZ:
dr. Heli Modic l. r.

Predsednik:
zakonodajnega odbora ZP:
Andrej Babnik l. r.

Poročevalec:
Janko Lukan l. r.

PREDLOG SKLEPA

k finančnemu načrtu sklada LRS za šolstvo za leto 1961

Na podlagi 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditvi in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije v zvezi z 2. odstavkom 42. člena temeljnega zakona o financiranju šolstva (Uradni list FLRJ, št. 54-687/60) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na sejah Republiškega zbor in Zbora proizvajalcev dne 28. septembra 1961, sprejela naslednji

sklep:

K finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961, ki izkazuje dohodke v znesku 4 306 957 000 din in izdatke v višini, ki ga je sprejel upravni odbor Sklada LRS za šolstvo na svoji seji dne 1. julija 1961, se daje soglasje.

OBRAZLOŽITEV

Po 42. členu temeljnega zakona o financiranju šolstva (Uradni list FLRJ, št. 53-687/60) se sredstva družbenega sklada za šolstvo razporejajo z letnim finančnim načrtom, ki ga sprejme upravni odbor sklada v soglasju s predstavniškim telesom politično-teritorialne enote.

Upravni odbor Sklada LRS za šolstvo je na svoji seji dne 1. julija 1961, sprejel finančni načrt Sklada za leto 1961, po katerem znašajo skupni dohodki 4 306 957 000 din in enako tudi izdatki sklada.

Izvršni svet k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo nima pripomb in predlaga, da da Ljudska skupščina LRS k finančnemu načrtu svoje soglasje.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

**k predlogu sklepa o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo
za leto 1961**

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na svoji seji dne 25. septembra 1961, obravnaval finančni načrt sklada za šolstvo LRS za leto 1961.

Odbor je ugotovil, da je finančni načrt sklada za šolstvo sestavljen tako, da so izdatki uravnovešeni z dohodki in da so sredstva sklada namenjena za cilje, ki se po zakonitih predpisih financirajo iz tega sklada.

Zato predlaga Republiškemu zboru, da sprejme sklep o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Matevža Haceta.
Št. 02-374/1-61.

Ljubljana, dne 25. septembra 1961.

Poročevalec:
Matevž Haca l. r.

Predsednik:
Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu sklepa o soglasju k finančnemu načrtu sklada LRS za šolstvo
za leto 1961

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 25. septembra 1961, obravnaval predlog sklepa o soglasju k finančnemu načrtu sklada LRS za šolstvo za leto 1961.

V razpravi je odbor obravnaval posebej še vprašanje financiranja manjšinskega šolstva, nakar je predlog sklepa soglasno sprejel.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog sklepa.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Janeza Petroviča.

Št. LS 02-383/1-61.

Ljubljana, dne 25. septembra 1961.

Poročevalec:

Janez Petrovič l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

PREDLOG ZAKONA

o socialnih zavodih

I. Temeljne določbe

1. člen.

Socialni zavodi (v nadaljnjem besedilu: zavodi) dajejo oskrbo, vzgojo in zdravstveno nego osebam, ki so potrebne posebne družbene pomoči in skrbi.

Za socialne zavode po tem zakonu se ne štejejo taki zavodi, ki opravljajo tudi naloge iz prejšnjega odstavka pa so urejeni s posebnimi predpisi.

2. člen

Socialni zavod je samostojen zavod in se vodi po načelih družbenega upravljanja.

Zavod je pravna oseba.

3. člen

Pri opravljanju svojih nalog zavod sodeluje z drugimi socialnimi ter s podobnimi zavodi in organizacijami.

4. člen

Zavod se financira po predpisih, ki veljajo za samostojne zavode, in po določbah tega zakona.

5. člen

Zavod ima pravila. S pravili se določita organizacija in delo zavoda. Pravila sprejme svet zavoda, potrdi pa ustanovitelj.

6. člen

Ustanovitelj ima do zavoda tiste pravice in dolžnosti, ki jih določa zakon.

II. Ustanovitev

7. člen

Zavod lahko ustanovi politično-teritorialna enota, stanovanjska skupnost, krajevni odbor, gospodarska ali družbena organizacija.

Z aktom, s katerim ustanovitelj ustanovi zavod, se določijo ime in sedež zavoda, naloge zavoda ter premoženje, ki mu je dano v upravljanje.

8. člen

Če več ustanoviteljev ustanovi skupen zavod, določijo s pogodbo, kako bodo izvrševali ustanoviteljske pravice in dolžnosti do zavoda, zlasti v kakšnem razmerju mu bodo zagotovili finančna sredstva.

9. člen

Zavod se lahko ustanovi, če so zagotovljeni potrebni strokovni uslužbenci, primerni prostori in materialna sredstva, ki so potrebna za uspešno delo zavoda.

III. Vodstvo

10. člen

Zavod vodijo svet zavoda, upravni odbor in ravnatelj.

11. člen

Svet zavoda sestavljajo:

- člani, ki jih imenuje ustanovitelj izmed javnih delavcev;
- član, ki ga imenuje ljudski odbor občine, na katerega območju je zavod, če zavoda ni ustanovila občina;

— člani, ki jih izvolijo določene organizacije in zavodi;

— člani, ki jih izvoli delovni kolektiv izmed sebe.

Ravnatelj zavoda je član sveta po svojem položaju.

V zavodu, v katerem so opravilno sposobni oskrbovanci, izvolijo tudi ti enega člana sveta izmed sebe.

Delovni kolektiv lahko izvoli največ tretjino članov sveta.

S pravili zavoda se določi, koliko članov ima svet, koliko članov izvolijo ustanovitelj, organizacije, zavodi in delovni kolektiv, katere organizacije in zavodi izvolijo člane sveta ter kako volijo člane sveta delovni kolektivi oziroma oskrbovanci.

12. člen

Svet zavoda izvoli izmed sebe predsednika.

Ravnatelj zavoda oziroma član, ki ga je izvolil delovni kolektiv, ne more biti izvoljen za predsednika sveta.

13. člen

Mandat članov sveta traja 2 leti.

Člana sveta lahko razreši še pred potekom mandatne dobe tisti, ki ga je izvolil, in izvoli namesto njega drugega člana za preostanek mandatne dobe.

14. člen

Svet:

- sprejme pravila zavoda, finančni načrt in letni delovni načrt ter sklepa o zaključnem računu;
- daje soglasje k pravilniku o osebnih dohodkih in k drugim pravilnikom;
- sklepa o višini oskrbnega dne;
- obravnava predloge, pripombe in opozorila zainteresiranih organov, organizacij, zavodov in državljanov glede dela zavoda;
- odloča o sprejemu in razrešitvi vodilnih uslužbencev, za katere pravila zavoda tako določajo;
- opravlja druge zadeve, ki so mu dane z zakonom, drugimi predpisi in s pravili zavoda.

15. člen

Upravni odbor zavoda izvoli izmed sebe delovni kolektiv.

Če šteje delovni kolektiv manj kot 6 članov, opravlja naloge upravnega odbora celotni delovni kolektiv zavoda.

16. člen

Upravni odbor:

- obravnava in daje svetu predloge zavodovih pravil, finančnega načrta, letnega načrta in drugih aktov, o katerih sklepa svet;
- sprejme pravilnik o osebnih dohodkih in druge pravilnike ter jih da svetu v soglasje;
- odloča o važnejših vprašanjih finančno-ekonomskega poslovanja zavoda, ki so mu dana s pravili zavoda;
- odloča o ugovorih zoper odločbe ravnatelja o delovnih razmerjih;
- opravlja druge zadeve, ki so mu dane z zakonom, drugimi predpisi in s pravili zavoda.

17. člen

Ravnatelja zavoda imenuje in razreši ustanovitelj.

18. člen

Ravnatelj:

- vodi zavod, organizira njegovo delo ter skrbi, da se izvajajo predpisi in pravila zavoda ter sklepi sveta in upravnega odbora;
- predstavlja in zastopa zavod;
- je odgovoren za strokovno delo v zavodu;

- je odredbodajalec za izvrševanje finančnega načrta zavoda;
- skrbi, da je delovni kolektiv obveščen o vseh važnejših odločitvah sveta in upravnega odbora zavoda;
- opravlja tudi druge zadeve, ki so mu dane z zakonom, drugimi predpisi ter s pravili zavoda.

19. člen

Ravnatelj zadrži izvršitev nezakonitega sklepa sveta ali upravnega odbora, izdanega izven upravnega postopka. Sporno vprašanje mora brez odlašanja predložiti v odločitev nadzorstvenemu organu.

IV. Uslužbenci in delavci

20. člen

Strokovno delo v zavodu opravljajo socialni, prosvetni, zdravstveni in drugi strokovni delavci, kot uslužbenci zavoda.

Zavod ima lahko zunanje sodelavce.

V. Financiranje

21. člen

Zavod se financira na podlagi finančnega načrta.

22. člen

Kolikor oskrbovanec oziroma oseba, ki ga je dolžna preživljati, nima sredstev za celotno ali delno plačilo oskrbnine, mora plačevati oskrbnino v celoti ali deloma občina, v kateri je imel oskrbovanec stalno oziroma začasno prebivališče pred sprejemom v zavod, če je dal za socialno varstvo pristojni upravni organ te občine pristanek za sprejem oskrbovanca v zavod.

VI. Nadzorstvo

23. člen

Zakonitost aktov organov zavoda nadzoruje za socialno varstvo pristojni občinski upravni organ.

VII. Prehodne in končne določbe

24. člen

Obstoječi zavodi socialnega varstva morajo svojo organizacijo in delo prilagoditi določbam tega zakona v enem letu potem, ko začne veljati ta zakon.

25. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije izda po potrebi predpise za izvrševanje tega zakona, lahko pa pooblasti Svet za socialno varstvo LRS, da uredi posamezna vprašanja s svojimi predpisi.

26. člen

Ko začne veljati ta zakon, prenehajo veljati zakon o socialnih zavodih (Ur. l. LRS, št. 26-91/54) ter predpisi, ki so bili izdani na njegovi podlagi.

27. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Organizacija in poslovanje socialnih zavodov v Sloveniji je sedaj urejena z republiškim zakonom o socialnih zavodih (Ur. l. LRS, št. 26-91/54), ki je bil izdan na osnovi Uredbe o izdajanju republiških predpisov o organizaciji, vodstvu in financiranju socialnih zavodov (Ur. l. FLRJ, št. 54/53), in z navodilom o financiranju in finančnem poslovanju, o določanju strukture cene in o skladih finančno samostojnih socialnih zavodov (Ur. l. LRS, št. 40/54).

Ti predpisi urejujejo vse zavode, ki imajo socialno-varstveni značaj, najsi bo splošno varstveni, varstveno-zdravstveni ali varstveno-vzgojni karakter. V zadnjem času je bilo sprejetih oziroma je v pripravi več zakonskih predpisov o organizaciji in poslovanju zavodov, ki so do sedaj poslovali po omenjenih enotnih predpisih. Študentski, dijaški in vajenski domovi so obravnavani kot vzgojno-izobraževalni domovi v splošnem zakonu o šolstvu, specialni mladinski domovi v zakonu o posebnem šolstvu. Tudi za domove igre in dela, ki niso zajeti v tem zakonu se ureditev šele pripravlja. Torej se iz več razlogov kaže nujna potreba pravno na novo urediti problematiko socialnih zavodov v ožjem smislu, ne samo zaradi omenjenih novih zakonskih predpisov, temveč tudi iz razlogov splošnega razvoja socialnega varstva v zadnjih letih.

Socialni zavodi se v skladu z razvijanjem komunalnega sistema vedno bolj prenašajo v pristojnost občin. Prenos zavodov v občinsko pristojnost pa nalaga občinam nove naloge in tudi nove finančne obveznosti. Organi, ki so pristojni za zadeve in naloge posameznih socialnih zavodov, morajo namreč zagotoviti zavodom finančna sredstva za delo zavoda, kakor tudi za investicije in vzdrževanje. Ti izdatki predstavljajo precejšnjo obremenitev občinskih proračunov, zato se občine branijo prevzeti in ustanavljati zavode širšega pomena. Zaradi takšnega stališča ljudskih odborov obstoja resna nevarnost, da se bo obstoječi — že tako minimalni — fond socialnih zavodov pri nadaljnji decentralizaciji še bolj zmanjšal.

Predlog zakona o socialnih zavodih ima naslednje značilnosti:

1. Ureja le socialne zavode, ki niso urejeni s posebnimi zakonskimi predpisi. To se še posebej jasno poudarja v drugem odstavku prvega člena.
2. Naloge zavodov so določene le v splošnem okviru, da dajejo oskrbo, vzgojo in zdravstveno nego osebam, ki so potrebne posebne družbene pomoči in skrbi.

S tem je dana široka možnost nadaljnjega razvijanja obstoječih in ustanavljanja novih zavodov, glede na iskanje novih oblik na tem področju.

3. Predvideva se sodelovanje z drugimi podobnimi zavodi in organizacijami, kar je že do sedaj razvita oblika, še bolj pa bo aktualna z ustanovitvijo socialnih centrov, kot samostojnih zavodov pri ljudskih odborih.

4. Dopolnitev k doseganju ureditvi predstavlja tudi določba, da zavode lahko ustanovi več ustanoviteljev skupno ter si s pogodbo določijo svoje pravice in dolžnosti do zavoda. To je posebno važno glede finančnih sredstev, potrebnih za ustanovitev in poslovanje zavoda, kakor tudi glede na teritorialni obseg takih zavodov.

5. Zavode vodijo svet zavoda, upravni odbor in ravnatelj. Preko upravnega odbora, ki se voli iz kolektiva, je poudarjena vloga delovnega kolektiva pri upravljanju zavoda. Samostojnost upravljanja je poudarjena tudi z načelom, da si zavod sam sprejme pravila o svoji organizaciji in delu. Seveda se z zakonom urejajo le bistvene naloge teh organov po splošnih načelih, ki veljajo za vodstvo samostojnih zavodov ter se prepušča podrobnejša ureditev pravilom zavoda.

6. Glede financiranja socialnih zavodov veljajo splošni predpisi o financiranju samostojnih zavodov (Ur. l. FLRJ, št. 52-847/59). Zato se bodo v skladu s 127. členom temeljnega zakona o proračunih in financiranju samostojnih zavodov financirali samostojni zavodi iz dohodkov lastne dejavnosti, lahko pa tudi iz drugih dohodkov (n. pr. dotacije, volila, darila in dr.) Socialni zavodi bodo dobivali dohodke od lastne dejavnosti z zaračunavanjem oskrbnine za oskrbni dan posameznega oskrbovanca. To oskrbnino plačuje zavodu sam oskrbovanec. Po 22. členu predloga zakona plačuje za oskrbovance, ki nimajo sredstev v celoti ali deloma občina iz katere je oskrbovanec; seveda le v primeru, če je pristojni upravni organ te občine dal svoj pristanek za sprejem zavarovanca v zavod. Predlog zakona na ta način onemogoča enostransko naganje plačil, oskrbnine v breme občine.

Z oskrbnino bo socialni zavod kril svoje osebne in materialne izdatke. V oskrbnino ne bo mogel zaračunavati svojih investicijskih izdatkov, ker se le-ti lahko po 3. odstavku 128. člena cit. zakona zaračunavajo le v primeru, če tako določajo posebni predpisi. Takšnega posebnega predpisa pa predlog zakona ne predvideva.

Socialni zavodi načeloma po predpisih niso omejeni v zaračunavanju stroškov oz. višine oskrbnega dne. Pri tem je važno vprašanje stroškov zdravstvene nege, socialnih zavarovancev v zavodih. Smatramo za primerno, da se to vprašanje obravnava in rešuje v okviru socialnega zavarovanja z novimi predpisi o zdravstvenem zavarovanju.

Prav tako bodo morali tisti socialni zavodi, ki opravljajo učno in vzgojno delo posebej reševati tudi vprašanje financiranja učnega in vzgojnega dela. Kolikor gre tu za učno in vzgojno delo na stopnji osnovne šole, zavodi teh stroškov ne bodo smeli zaračunati v oskrbni dan, ker je osnovno šolanje po ustavi brezplačno. Te stroške bo morala z dotacijo kriti občina, ki je ustanovitelj socialnega zavoda. Kolikor bi s tem občina krila stroške osnovnega šolanja oskrbovancev iz drugih občin, bo lahko zahtevala ustrezni prispevek od teh občin analogno določbam iz 31. člena temeljnega zakona o financiranju šolstva. (Ur. l. FLRJ, št. 53-687/60).

Na vsak način pa naj bo osnovni princip, da je cena za oskrbni dan ekonomska, da se čimbolj približa ekonomskemu principu.

Podrobnejša ureditev finančnega poslovanja zavodov pa se prepušča pravilom zavoda.

7. Zakonitost aktov zavoda nadzoruje za socialno varstvo pristojni občinski upravni organ.

8. S sprejetjem zakonskega predpisa prenehajo veljati zakon o socialnih zavodih (Ur. l. FLRJ, št. 26-91/54) ter predpisi, ki so bili izdani na njegovi podlagi.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo
in socialno politiko

POROČILO

k predlogu zakona o socialnih zavodih

Odbor za zdravstvo in socialno politiko je na seji dne 25. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o socialnih zavodih in ga v načelu sprejel.

To materijo je bilo potrebno, glede na zastarelost dosedanjih predpisov, urediti z novim zakonom. Predlog zakona je dovolj okviren, zato bo možno posamezna vprašanja urejevati tudi glede na specialne probleme in razmere na tem področju in na možnosti, ki jih imajo komune za rešitev teh vprašanj.

Odbor je v svoji razpravi obravnaval predvsem vprašanje investicij. To vprašanje je zelo pereče, ker je večina socialnih zavodov v starih stavbah, ki terjajo ne samo velike vzdrževalne stroške, ampak so potrebna tudi večja investicijska sredstva za preureditev teh prostorov. Po dosednji ureditvi se sredstva za investicijsko izgradnjo socialnih zavodov črpajo iz negospodarskih investicij pri občinskih ljudskih odborih. V razpravi o tem vprašanju je bilo danih več sugestij, da se investicijska sredstva ne bi financirala iz proračuna oziroma iz negospodarskih investicij, pač pa bi bilo treba najti nek stalen vir dohodkov za financiranje socialnega varstva na splošno. Najprimernejši bi bili namenski skladi, ki so se v našem gospodarskem razvoju pokazali kot najbolj prikladni. Odbor je bil mišljenja, da bo treba proučiti iz kakšnih virov bi se ti namenski skladi lahko formirali. V sedanjem razvoju je bistveno, da dobi komuna vse kompetence in da lahko o posameznih vprašanjih odloča. Za razbremenitev obstoječih socialnih zavodov je potrebno, da se čimprej razvijejo socialne službe tudi pri stanovanjskih skupnostih. S tem se bodo ne samo pocenile storitve, ampak tudi hitro reševali socialni problemi neposredno tam, kjer žive socialno ogroženi.

Pri podrobni obravnavi je odbor predlog zakona sprejel brez sprememb in predlaga Republiškem zboru, da predlog zakona sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Šebjaniča.

Št. 02-375/1-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Poročevalec:

Franco Šebjanič l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o socialnih zavodih

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o socialnih zavodih in ga po krajši razpravi sprejel brez sprememb.

Predlog zakona ureja položaj socialnih zavodov, ki niso urejeni s posebnimi predpisi. Potreba po izdaji takega predpisa je bila že dalj časa pereča, ne samo zaradi razširitve ustanoviteljskih pravic, ampak predvsem zaradi novega načina financiranja, ki zagotavlja tem zavodom večje možnosti ekonomskega obstoja in razvoja ter učinkovitejše izpolnjevanje družbenih obveznosti na teh področjih.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Št. 02-375/1-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Martin Košir l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o socialnih zavodih

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 27. decembra 1961, obravnaval predlog zakona o socialnih zavodih in ga v načelu in podrobnostih sprejel brez sprememb.

Potreba po izdaji tega zakona je, glede na zastarelost dosedanjih predpisov, ki so urejali ta vprašanja, nujna. Predlog zakona vsebuje vse novosti s področja družbenega upravljanja in financiranja zavodov. Odbor sodi, da je potreba po izdaji tega predpisa utemeljena.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Staneta Nunčiča.

Št. 02-375/3-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Poročevalec:

Stane Nunčič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG ZAKONA**o knjižnicah****Splošne določbe****1. člen**

Knjižnice, obsežene v tem zakonu, so kulturno-prosvetne ustanove, katerih knjige in drugo knjižnično gradivo (v nadaljnjem besedilu: knjižnično gradivo) je družbeno premoženje.

2. člen

Knjižnice so lahko samostojne ali v sestavu državnih organov, zavodov, šol, gospodarskih ali družbenih organizacij (v nadaljnjem besedilu: nesamostojne knjižnice).

3. člen

Samostojne knjižnice so pravne osebe in se vodijo po načelih družbenega upravljanja.

4. člen

Knjižnice, ki v zvezi z organiziranjem in pospeševanjem knjižničarske službe in stroke opravljajo poleg rednih še posebne naloge, so matične knjižnice.

5. člen

Za knjižnično gradivo in knjižnice, ki so kulturni spomeniki, veljajo predpisi o varstvu kulturnih spomenikov.

6. člen

Knjižnice zlasti:

- zbirajo, strokovno obdelujejo in hranijo knjižnično gradivo;
- omogočajo uporabo knjižničnega gradiva državljanom, zavodom in organizacijam;
- organizirajo in vodijo javne čitalnice;
- pomagajo bralcem pri razvijanju njihove splošne in strokovne izobrazbe, skrbijo za kulturno vzgojo in razvedrilo državljanov;
- nudijo pomoč pri znanstvenem in umetniškem delu;
- opravljajo informativno in dokumentacijsko službo za znanstveno in strokovno delo, sodelujejo pri sestavljanju centralnih katalogov;
- popularizirajo knjižnično gradivo z organiziranjem razstav, kulturnih prireditev, z izdajanjem katalogov, publikacij in z drugimi propagandnimi sredstvi;
- skrbijo za napredek knjižničarske službe ter sodelujejo med seboj in z drugimi organi in zavodi zaradi čim bolj smotrne uporabe knjižničarskega gradiva.

7. člen

Pravila samostojne knjižnice sprejme svet knjižnice, potrdi pa ustanovitelj. Pravila nesamostojne knjižnice sprejme ustanovitelj.

8. člen

Pravila knjižnice obsegajo zlasti določbe o imenu, namenu, nalogah, področju, organizaciji in poslovanju knjižnice ter o načinu in pogojih, kako in komu se knjižnično gradivo izposoja.

9. člen

Državljeni imajo pravico, da uporabljajo knjižnično gradivo v skladu s pravili knjižnice ob enakih pogojih.

Zaradi posebnih okoliščin se uporaba knjižničnega gradiva s pravili knjižnice lahko omeji, vendar se ne more odvzeti pravica do uporabe v študijske namene.

10. člen

Založniška podjetja in založniški zavodi kakor tudi trgovine s knjigami morajo knjige, ki jih nameravajo dati v predelavo za papir, prej ponuditi v nakup matični knjižnici, na območju katere imajo svoj sedež, in sicer za ceno, ki jim jo nudijo podjetja za predelavo papirja.

Če matična knjižnica ponudbe v 30 dneh ne sprejme, lahko ponudnik s knjigami prosto razpolaga.

Namesto matične knjižnice lahko sprejme ponudbo ob enakih pogojih vsaka druga knjižnica. Tridesetdnevni rok se šteje od dneva, ko je matična knjižnica dobila ponudbo.

Ustanavljanje in prenehanje knjižnic

11. člen

Knjižnico lahko ustanovijo Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije, politično-teritorialna enota, zavod in gospodarska ali družbena organizacija ter skupina državljanov.

12. člen

Ustanovitelj samostojne knjižnice si mora priskrbeti pred izdajo akta o ustanovitvi knjižnice mnenje za kulturo pristojnega sveta politično-teritorialne enote o možnostih in smotrnosti ustanovitve knjižnice.

13. člen

Samostojno knjižnico lahko odpravi ustanovitelj. Pred odločitvijo si mora priskrbeti mnenje za kulturo pristojnega sveta (12. člen).

V aktu o ukinitvi knjižnice se določi, katera knjižnica prevzame knjižnično gradivo.

14. člen

Samostojne knjižnice se lahko združijo na podlagi sporazuma svetov knjižnic in v soglasju z ustanovitelji. V sporazumu se tudi določi način združitve in ureditve njihovih obveznosti.

15. člen

Nesamostojno knjižnico lahko, poleg ustanoviteljev iz 13. člena tega zakona, ustanovi tudi upravni organ v okviru svojega delovnega področja kot posebno organizacijsko enoto.

Za knjižnico po določbah tega zakona se ne štejejo zbirke knjig, ki služijo za notranje potrebe organa, zavoda ali organizacije, pa niso ustanovljene kot posebna organizacijska enota.

16. člen

Nesamostojno knjižnico lahko odpravi ustanovitelj.

Določba drugega odstavka 13. člena velja tudi za nesamostojne knjižnice.

17. člen

Vsaka knjižnica mora biti upisana v register knjižnic pri pristojni matični knjižnici. Osrednji register knjižnic vodi Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani kot matična knjižnica za območje LR Slovenije.

Pravilnik o sestavi in vodenju registra izda Svet za kulturo in prosveto LRS.

Vodstvo knjižnic

18. člen

Samostojno knjižnico vodita svet knjižnice in upravnik.

Večje samostojne knjižnice imajo tudi upravni odbor, če tako določajo pravila knjižnice.

19. člen

Svet knjižnice šteje 5 do 15 članov.

Svet knjižnice sestavljajo člani, ki jih imenuje ustanovitelj, člani, ki jih delegirajo zainteresirani organi, zavodi in organizacije, ter člani, ki jih izvoli delovni kolektiv knjižnice iz svoje srede in katerih število ne presega eno tretjino članov sveta.

Upravnik je po svojem položaju član sveta knjižnice.

Pravila knjižnice določajo, koliko članov imenuje ustanovitelj, kateri organi, zavodi in organizacije delegirajo svoje člane in koliko, ter koliko članov izvoli delovni kolektiv knjižnice.

Svet knjižnice se imenuje za dve leti.

Član sveta knjižnice je lahko razrešen še pred potekom roka, za katerega je bil imenovan oziroma izvoljen, če ne more opravljati svojih dolžnosti ali jih zanemarja.

20. člen

Svet knjižnice voli iz svojih članov predsednika. Upravnik ali drug uslužbenec knjižnice ne more biti predsednik sveta.

Predsednik sveta knjižnice pripravlja, sklicuje in vodi seje sveta.

Predsednik sveta knjižnice sklicuje seje po potrebi; mora pa jih sklicati, če to zahteva tretjina članov sveta ali upravnik knjižnice.

21. člen

Svet knjižnice sklepa veljavno, če je na seji navzočih več kot polovica njegovih članov. Sklepe sprejema z večino glasov navzočih članov.

S pravili knjižnice se lahko določi, za katere odločitve sveta je potrebna večja večina glasov.

22. člen

Svet knjižnice:

- sprejme pravila knjižnice,
- sprejme letni načrt knjižnice,
- sprejme finančni načrt in sklepa o zaključnem računu knjižnice,
- spremlja delo knjižnice in ga usmerja,
- daje letno poročilo ustanovitelju,
- da ustanovitelju predlog za imenovanje upravnika,
- imenuje in razrešuje strokovne uslužbence,
- skrbi za strokovno izpopolnjevanje knjižničarskega osebja,
- opravlja druge zadeve, ki spadajo po tem zakonu ali drugih predpisih v njegovo delovno področje.

23. člen

Upravni odbor knjižnice sestavljajo člani, ki jih izvoli delovni kolektiv knjižnice iz svoje srede.

Upravnik je po svojem položaju član upravnega odbora.

Upravni odbor si izvoli iz svojih članov predsednika. Za predsednika ne more biti izvoljen upravnik.

Upravni odbor knjižnice se voli za isto dobo kot svet knjižnice. Delovni kolektiv lahko razreši posameznega člana tudi pred potekom dobe, za katero ga je izvolil, ter izvoli drugega člana na njegovo mesto.

24. člen

Število članov upravnega odbora knjižnice in način njihove izvolitve določajo pravila knjižnice.

25. člen

Seje upravnega odbora knjižnice pripravlja, sklicuje in vodi predsednik upravnega odbora.

26. člen

Upravni odbor knjižnice:

- obravnava in daje svetu predloge zavodovih pravil, finančnega načrta, letnega delovnega načrta in drugih aktov, o katerih sklepa svet;
- predpiše poslovnik in druge pravilnike v skladu s posebnimi predpisi;
- skrbi, da se izvršujejo sklepi sveta;
- daje soglasje za objavo strokovnih del knjižnice;
- odloča o ugovorih zoper odločbe upravnika o delovnih razmerjih;

– upravlja premoženje knjižnice v skladu z zakonskimi predpisi in v mejah, določenimi s pravili;

– opravlja druge zadeve, ki so mu dane z zakonom in drugimi predpisi.

V knjižnici, ki nima upravnega odbora, opravlja zadeve iz druge, četrte in pete alineje prejšnjega odstavka svet knjižnice, druge zadeve pa upravnik knjižnice.

27. člen

Upravnika knjižnice imenuje in razreši ustanovitelj.

28. člen

Upravnik knjižnice organizira delo knjižnice in jo neposredno vodi.

Upravnik skrbi za izvrševanje sklepov sveta in upravnega odbora knjižnice in je odgovoren za to, da je delo knjižnice v skladu z zakonitimi predpisi.

29. člen

Upravnik imenuje in razrešuje osebe knjižnice, razen uslužbencev, ki jih imenuje svet; izdaja odločbe o delovnih razmerjih.

30. člen

Če upravnik knjižnice misli, da je odločitev sveta oziroma upravnega odbora knjižnice v nasprotju z veljavnimi predpisi ali da ni v skladu z nalogami knjižnice, zadrži izvršitev odločitve in brez odlašanja obvesti o tem nadzorni organ, da o tem odloči.

31. člen

Knjižnica z razvito notranjo organizacijo ima strokovni kolegij.

Strokovni kolegij sestavljajo strokovni uslužbenci.

S pravili knjižnice se lahko določi, da sme svet knjižnice imenovati v strokovni kolegij tudi druge strokovnjake, ki niso uslužbenci knjižnice.

32. člen

Strokovni kolegij je posvetovalni organ upravnika knjižnice in upravnega odbora oziroma sveta knjižnice za vsa pomembnejša strokovna vprašanja, ki so v zvezi z nalogami knjižnice.

33. člen

Seje strokovnega kolegija sklicuje in vodi upravnik.

Podrobnejše določbe o sestavi in delu strokovnega kolegija predpišejo pravila knjižnice.

34. člen

Način vodstva nesamostojnih knjižnic se določi z aktom ustanovitelja. S tem aktom se lahko določi za vodstvo knjižnice tudi kolektivni organ.

Določbe o vodstvu samostojnih knjižnic se primerno uporabljajo tudi za nesamostojne knjižnice.

Matične knjižnice

35. člen

Naloge matične knjižnice za območje ene ali več občin opravlja knjižnica, ki jo določi občinski oziroma skupno več občinskih ljudskih odborov; glede financiranja teh nalog sklene ljudski odbor ali več ljudskih odborov s tako knjižnico pogodbo.

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani opravlja naloge matične knjižnice za območje Ljudske republike Slovenije, lahko pa del svojih nalog pogodbeno in s soglasjem Sveta za kulturo in prosveto LRS prenese na druge ustrezne knjižnice.

36. člen

Poleg svojih rednih nalog se matična knjižnica na svojem območju ukvarja z vprašanji organizacije in pospeševanja knjižničarske službe in stroke, posreduje izposajo knjižničnega gradiva, vodi registracijo knjižnic in evidenco njihovega knjižničnega gradiva, pomaga pri strokovnem delu knjižničarskega osebja in skrbi za njegovo vzgojo in strokovno izpopolnjevanje.

Nadzorstvo

37. člen

Zakonitost dela samostojne knjižnice nadzoruje občinski upravni organ.

Strokovno osebje

38. člen

Strokovno delo v knjižnicah opravljajo strokovno usposobljeni uslužbenci.

Kolikor knjižnice nimajo ustreznega strokovnega kadra lahko opravljajo knjižničarske posle osebe, ki nimajo ustrezne strokovne izobrazbe, imajo pa primerno splošno izobrazbo in prakso.

Financiranje knjižnic

39. člen

Financiranje dejavnosti samostojnih knjižnic se uredi s pogodbo med ustanoviteljem in knjižnico v skladu s predpisi o financiranju samostojnih zavodov.

Financiranje nesamostojnih knjižnic se uredi z ustanovitvenim aktom.

Kazenske določbe

40. člen

Založniško podjetje, založniški zavod oziroma trgovina s knjigami, ki da knjige v predelavo za papir, pa jih ni prej ponudila v nakup matični knjižnici iz 10. člena, se kaznuje za prekršek z denarno kaznijo do 200 000 dinarjev.

Poleg pravne osebe se kaznuje za prekršek iz prejšnjega odstavka tudi njen predstavnik ali odgovorna uradna oseba z denarno kaznijo do 20 000 dinarjev.

Prehodne in končne določbe

41. člen

Vse obstoječe knjižnice morajo prilagoditi svojo organizacijo in delo določbam tega zakona v šestih mesecih od dneva, ko začne veljati ta zakon.

42. člen

Dokler ne bodo v skladu z določbami tega zakona sprejeta pravila knjižnic, opravljajo dosedanja odbori knjižnic naloge svetov knjižnic.

Če knjižnica nima odbora, imenuje ustanovitelj knjižnice člane začasnega sveta, ki sprejme pravila knjižnice.

43. člen

Svet za kulturo in prosveto LRS je pooblaščen, da izda po potrebi podrobnejše predpise za izvajanje tega zakona.

44. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, prenehajo veljati vsi predpisi, ki so v nasprotju z določbami tega zakona.

45. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Knjižnice v LR Sloveniji zavzemajo med kulturno-prosvetnimi ustanovami pomembno mesto v sistemu izobraževanja prebivalstva. Zaradi tega je predvsem potrebno, da so knjižni fondi vseh vrst knjižnic dostopni javnosti, da so knjižnice povezane v enotni knjižnični mreži in da je delo vseh knjižnic v enotni knjižničarski službi. Da bi se ta načela mogla uveljaviti v tisti meri, ki bi ustrezala današnjim potrebam, je nujno, da normiramo pravni status knjižnic, njihovo delo, organizacijo knjižničarske službe, uporabo in varstvo knjižničnega gradiva in ostala vprašanja s tega področja.

Po osvoboditvi je izšlo nekaj predpisov s področja knjižničarstva, ki so se pa omejevali na ustanovitev in organizacijo določenih vrst knjižnic. Tako je izšla v letu 1945 uredba ministrstva za prosveto o ljudskih knjižnicah in pravilnik o ljudskih knjižnicah in čitalnicah. Poleg tega je bilo izdanih več predpisov o študijskih knjižnicah; uredba ministrstva za prosveto o ustanovitvi okrožnih študijskih knjižnic, odredba o ustanovitvi okrožnih študijskih knjižnic za celjsko, mariborsko in novomeško okrožje, odredba o ustanovitvi Slovanske knjižnice v Ljubljani in uredba Narodne vlade Slovenije o Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Da bi se uredila vsa zgoraj nakazana načelna vprašanja knjižnic po enotnih vidikih, se je pripravil priloženi zakonski predlog o knjižnicah.

Glavne značilnosti predloga zakona o knjižnicah so tele:

Knjižnice so ali samostojne ustanove, ki so pravne osebe in se vodijo po načelih družbenega upravljanja, ali pa so kot nesamostojne knjižnice v sestavu državnih organov, zavodov, šol, gospodarskih ali družbenih organizacij, ki določijo tudi način vodstva teh knjižnic. Pri tem je opozoriti, da je v predlogu predvidena možnost, da tudi nesamostojne knjižnice vodi kolektivni organ, da bi bilo tako boljše poskrbljeno za te knjižnice v strokovnem pogledu (2., 3. in 34. člen). Po predlogu zakona bi bilo na območju LR Slovenije zajetih 2209 knjižnic. Od teh je samostojnih 48, nesamostojnih pa 2161. Iz tega izhaja, da predlog zakona upravičeno zajema tudi nesamostojne knjižnice, ker bi brez teh pustil ob strani pretežno večino knjižnic, med katerimi so nekatere zelo pomembne.

Predlog opušta delitev knjižnic po značaju in nalogah, predvsem zato, ker knjižnice v današnjem razvoju občutno spreminjajo sestavo knjižne zaloge in s tem tudi značaj, naloge in obseg delovanja, pa tudi zato, ker naj o tem, kakor tudi o imenu, organizaciji in poslovanju knjižnice odločata ustanovitveni akt in pravila knjižnice (8. člen).

Po predlogu je lahko ustanovitelj knjižnice (samostojne in nesamostojne) Izvršni svet Ljudske skupščine LRS, politično-teritorialna enota, zavod in gošpodarska ali družbena organizacija. Nesamostojno knjižnico pa lahko ustanovi tudi upravni organ v okviru svojega delovnega področja kot posebno organizacijsko enoto (11. in 15. člen). O tem, ali so podani pogoji za ustanovitev samostojne knjižnice, si mora ustanovitelj predhodno priskrbeti mnenje za kulturo pristojnega sveta politično-teritorialne enote (12. člen).

V cilju, da bi se ustvaril pregled vseh knjižnic, predvideva 17. člen predloga vodenje registra knjižnic. In sicer naj bi Narodna in univerzitetna knjižnica vodila register knjižnic za vse območje Slovenije, regionalne matične knjižnice pa bi register vodile samo za knjižnice s svojega območja.

Vodstvo samostojnih knjižnic je urejeno po načelih družbenega upravljanja. Knjižnico vodita svet knjižnice in upravnik, večjo knjižnico pa tudi upravni odbor. Sestav sveta in upravnega odbora je urejen v 19. in 23. členu predloga zakona. Vodstvo nesamostojnih knjižnic pa določi organ, v katerega sestavu je knjižnica.

Po vzgledu modernega knjižničarstva v svetu in glede na izkušnje, ki jih imamo z delom nekaterih knjižnic v Sloveniji, uvaja zakonski predlog matične knjižnice. Naloge matične knjižnice opravlja knjižnica, ki jo določi za območje občine občinski ljudski odbor, ali knjižnica, ki jo za območje več občin sporazumno določijo ljudski odbori teh občin. Matična knjižnica se poleg svojih rednih nalog ukvarja na območju, za katero je določena, z vprašanji organizacije in pospeševanja knjižničarske službe, izposoje knjižničnega gradiva, z vodstvom registra, dajanjem pomoči pri strokovnem delu knjižnic ter s strokovnim izpopolnjevanjem osebja knjižnic. Za območje republike bo opravljala funkcijo matične knjižnice Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, ki je že do sedaj vršila v pretežni meri to funkcijo (4., 35. in 36. člen).

Financiranje knjižnic se po predlogu uredi s pogodbo med ustanoviteljem in knjižnico skladno s predpisi o financiranju samostojnih zavodov.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

k predlogu zakona o knjižnicah

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na svoji seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o knjižnicah.

V načelni razpravi je odbor ugotovil, da so načela, na katerih temelji ureditev knjižnic, ustrezna našemu razvoju. Odbor se strinja s tem, da so knjižnice ali samostojne ustanove, ki so pravne osebe in se vodijo po načelih družbenega upravljanja, ali pa so kot nesamostojne knjižnice v sestavu državnih organov, zavodov, šol, gospodarskih ali družbenih organizacij, ki določijo tudi način vodstva teh knjižnic.

Odbor se strinja tudi s tem, da se opušča delitev knjižnic po značaju in nalogah, ker knjižnice v današnjem razvoju spreminjajo sestavo knjižne zaloge in s tem tudi značaj, naloge in obseg delovanja, pa tudi zato, ker naj o tem, kakor tudi o imenu, organizaciji in poslovanju knjižnice odloča ustanovitveni akt in pravila knjižnice.

Odbor se nadalje strinja s tem, da se uvede organizacija matičnih knjižnic. Zlasti pa se odbor strinja z ureditvijo glede financiranja knjižnic, da se namreč to financiranje uredi s pogodbo med ustanoviteljem in knjižnico v skladu s predpisi o financiranju samostojnih zavodov.

V razpravi o podrobnostih je odbor posebej razpravljal o dolžnosti založniških podjetij, zavodov in trgovin, da morajo knjige, ki jih nameravajo dati v predelavo za papir, najprej ponuditi v odkup matični knjižnici. Nastaja vprašanje, kako bodo za tako ponudbo zvedele druge knjižnice, ki ne spadajo v sklop matične knjižnice, kateri je bila stavljena ponudba za odkup. Mogoči so namreč primeri, da so za tak odkup zainteresirane knjižnice iz okoliša druge matične knjižnice. Odbor zato priporoča Svetu LRS za kulturo in prosveto, da to vprašanje podrobneje uredi na podlagi pooblastila 43. člena, ki pooblašča ta svet, da k zakonu po potrebi izda podrobnejše predpise za njegovo izvajanje.

Glede na to, da odbor k predlogu zakona nima predlogov za spremembe ali dopolnitve, predlaga Republiškem zboru, da ga sprejme v predloženi obliki.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Staneta Ravljena.

Št. 02-376/1-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Stane Ravljen l. r.

Predsednik:

France Perovšek l. r.

LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
LJUDSKA SKUPŠČINA
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o knjižnicah

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o knjižnicah in ga soglasno sprejel.

Odbor je obravnaval predvsem poglavje, ki se nanaša na družbeno upravljanje knjižnic in kazenske določbe. K tem določilom odbor ni predlagal nobenih sprememb oziroma dopolnitev, strinja pa se s spremembo, ki jo predlaga zakonodajni odbor k 15. členu.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Št. 02-376/2-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Ivan Hercog l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR
Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o knjižnicah

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 27. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o knjižnicah in ga v načelu sprejel.

Ta materija do sedaj ni bila zakonsko urejena. Obstojala pa je velika potreba, da se vprašanja knjižnic uredi po enotnih vidikih. Ta vrzel bo izpolnjena s predloženim zakonom, ki ureja knjižnice kot samostojne zavode z družbenim upravljanjem.

Pri podrobni obravnavi predloga zakona je bil odbor mnenja, naj se v prvi vrsti 15. člena popravi tiskovna napaka tako, da se citira 11. člen.

Odbor je predlog zakona v celoti sprejel z navedeno spremembo in predlaga Republiškemur zboru, da ga sprejme.

Odbor je za poročevalca določil ljudskega poslanca Lada Oblaka.

Št. 02-376/3-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Poročevalec:

Lado Oblak l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG ZAKONA

o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu

Zakon o Prešernovem skladu (Uradni list LRS, št. 7-19/56) se spremeni in dopolni tako, da se njegovo prečiščeno besedilo glasi:

ZAKON

o Prešernovem skladu

1. člen

Prešernov sklad je ustanovljen v trajno počastitev največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna.

2. člen

Namen Prešernovega sklada je, dajati priznanje umetniškemu delu in ga pospeševati.

Ta namen dosega sklad s podeljevanjem Prešernove nagrade, s podeljevanjem nagrad Prešernovega sklada in s podeljevanjem štipendij za umetniško izpopolnjevanje doma ali v tujini.

Sklad podeljuje Prešernovo nagrado kot najvišje priznanje za umetniško delo.

3. člen

Sklad se vodi po načelih družbenega upravljanja.

Sklad je pravna oseba.

Sklad ima pravila. S pravili sklada se natančneje določita organizacija in način poslovanja sklada.

Pravila sprejme upravni odbor sklada, potrdi pa Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije.

4. člen

Prešernova nagrada se podeljuje na Prešernov dan, ki je slovenski kulturni praznik.

5. člen

Prešernova nagrada se podeljuje za najboljše umetniške stvaritve, objavljene, razstavljene ali izvajane po zadnji podelitvi Prešernove nagrade, izjemoma pa tudi za življenjsko delo.

6. člen

Sredstva sklada se zagotavljajo iz republiškega proračuna, iz dotacij gospodarskih in drugih organizacij in zavodov, iz daril, volil in drugih dohodkov.

7. člen

Sredstva sklada se uporabljajo po letnem finančnem načrtu.

Finančni načrt in zaključni račun sklada sprejme upravni odbor.

8. člen

Sklad upravlja upravni odbor. Upravni odbor šteje 15 članov.

Predsednika in 5 članov upravnega odbora imenuje Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije iz vrst javnih in kulturnih delavcev, po 1 člana pa imenujejo Svet za kulturo in prosveto LRS, Društvo slovenskih književnikov, Društvo slovenskih likovnih umetnikov, Društvo likovnih umetnikov uporabne umetnosti, Društvo slovenskih skladateljev, Društvo glasbenih umetnikov, Društvo arhitektov Slovenije, Združenje dramskih umetnikov Slovenije in Društvo slovenskih filmskih delavcev.

Upravni odbor se imenuje za dve leti.

9. člen

Sklad predstavlja in zastopa njegov predsednik. Predsednik sklada je odredbodajalec za izvajanje finančnega načrta sklada.

Sklad ima lahko svojo administracijo, ki jo vodi sekretar sklada. Sekretarja sklada imenuje upravni odbor sklada. Predsednik sklada lahko prenese posamezne pravice glede izvrševanja finančnega načrta sklada na sekretarja kot pomožnega odredbodajalca.

10. člen

Kolikor ni s tem zakonom drugače določeno, veljajo za sklad določbe zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov, ki se nanašajo na sklade politično teritorialnih enot.

11. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Podeljevanje Prešernovih nagrad in štipendij iz Prešernovega sklada je sedaj urejeno z zakonom o Prešernovem skladu (Ur. l. LRS, št. 7-19/56). Sklad upravlja odbor, katerega predsednika in člane imenuje Izvršni svet Ljudske skupščine LRS. Po določbah tega zakona se podeljujejo Prešernove nagrade ne samo za umetniška, marveč tudi za znanstvena dela s področja humanističnih ved. Ker pa je z zakonom o skladu Borisa Kidriča (Ur. l. LRS, št. 4-38/61) razširjena možnost podeljevanja nagrad iz sklada Borisa Kidriča na dela iz vseh znanstvenih področij, je treba temu primerno prilagoditi tudi predpise zakona o Prešernovem skladu, hkrati pa tudi njegove določbe vskladiti s predpisi o skladih političnih teritorialnih enot, ki jih vsebuje zakon o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov (Ur. l. FLRJ, št. 52-847/59).

Zaradi tega se je pripravil priloženi predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu, ki naj dosega navedeni namen. Predlog zakona vsklajuje delo in organizacijo sklada z zgoraj navedenimi predpisi. Delo Prešernovega sklada se omejuje na pospeševanje umetniškega ustvarjanja z dajanjem nagrad in štipendij. Podobno kot daje sklad Borisa Kidriča Kidričeve nagrade kot najvišje priznanje za znanstveno raziskovalno delo, bo tudi Prešernov sklad dajal Prešernove nagrade kot najvišje priznanje za umet-

niško delo (2. člen). Pomen Prešernove nagrade je poudarjen s tem, da se podeljuje za najboljšo umetniško ustvaritev oziroma za življenjsko delo (5. člen) in da se podeljuje na Prešernov dan, ki je slovenski kulturni praznik. Ker glede podeljevanja drugih nagrad in štipendij iz Prešernovega sklada zakon tega ne določa, se bodo le-te lahko podeljevale v skladu s pravili sklada tudi ob drugih dneh. Družbeno upravljanje sklada je po predlogu zakona zajamčeno na demokratičnejši način kot do sedaj s tem, da upravlja sklad 13 članski upravni odbor, katerega člani so deloma imenovani, deloma pa delegirani. Ostale določbe zakonskega predloga — zlasti določbe o financiranju sklada — so prilagojene predpisom četrtega poglavja zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov, ki obravnava sklade političnih teritorialnih enot.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

k predlogu o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na svoji seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu.

Po dosedanji ureditvi se podeljujejo Prešernove nagrade ne samo za umetniška, marveč tudi za znanstvena dela s področja humanističnih ved. Ker pa je na podlagi zakona o Skladu Borisa Kidriča prenešeno podeljevanje nagrad za dela z vseh znanstvenih področij na Sklad Borisa Kidriča, je ustrezno, da se podeljevanje nagrad iz Prešernovega sklada posebej posveti pospeševanju in priznanju umetniškega dela.

2. člen zakonskega predloga določa v zadnjem odstavku, da Sklad podeljuje Prešernovo nagrado kot najvišje priznanje za umetniško delo. Prešernove nagrade pa podeljujejo tudi drugi zavodi in organizacije. Odbor je mnenja, da naj bi Svet za kulturo in prosveto LRS uredil s temi zavodi in organizacijami, da se ustvari jasnost, kdaj gre za Prešernovo nagrado kot najvišje priznanje za umetniško delo in kdaj gre za Prešernove nagrade drugih vrst.

Ker odbor k predlogu zakona nima predlogov za spremembe in dopolnitve, predlaga Republiškem zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Potrča.

Št. 02-377/1-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Ivan Potrč l. r.

Predsednik:

France Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu in ga sprejel.

Dopolnitev zakona je bila potrebna zaradi točne razmejitve med skladom Borisa Kidriča in Prešernovim skladom, ter zaradi prilagoditve določilom zakona o proračunih. Odbor je obravnaval določila, ki se nanašajo na družbeno upravljanje, ki ga izvršuje upravni odbor, ki je deloma imenovan, deloma pa delegiran.

Odbor se je s temi določili v celoti strinjal in predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Št. 02-377/2-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Vlado Jurančič l. r.

Predsednik:

Milan Pih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 27. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu in ga soglasno sprejel.

S sprejetjem zakona o skladu Borisa Kidriča, ki določa, da se podeljujejo nagrade iz tega sklada za dela iz vseh znanstvenih področij, je bilo potrebno prilagoditi tudi predpise zakona o Prešernovem skladu tako, da ta sklad podeljuje nagrade za najboljše umetniške stvaritve. Dalje je bilo potrebno vnesti v predlog zakona tudi določila o družbenem upravljanju in o financiranju. Glede na te spremembe in dopolnitve pa je bilo potrebno izdati prečiščeno besedilo zakona. Odbor je ugotovil, da je ta predlog zakona vsklajen z obstoječimi predpisi in predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Trevena.

Št. 02-377/3-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Poročevalec:

Franco Treven l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG ZAKONA

o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji

I. Splošne določbe

1. člen

Kulturni spomeniki na ozemlju Ljudske republike Slovenije so pod družbenim varstvom.

2. člen

Za kulturne spomenike po tem zakonu se štejejo nepremični in premični predmeti ter skupine predmetov, ki so zaradi svoje arheološke, zgodovinske, sociološke, etnografske, umetniške, urbanistične in druge znanstvene ali kulturne vrednosti pomembni za družbeno skupnost.

3. člen

Varstvo kulturnih spomenikov ima namen varovati materialno dediščino slovenske kulture ter drugih kultur na območju LR Slovenije in buditi v državljanih zavest odgovornosti in skrbi zanj; ta namen se dosega zlasti s tem, da se:

- varuje neokrnjenost in izvirnost kulturnih spomenikov;
- ustvarjajo kar najugodnejši pogoji za nadaljnji obstoj kulturnih spomenikov in ukrene, kar je potrebno za njihovo redno vzdrževanje;
- preprečujejo posegi, s katerimi bi se utegnila neposredno ali posredno spremeniti lastnost, oblika, narava ali zunanost kulturnih spomenikov in s tem njihova kulturno-spomeniška vrednost;
- zagotavljajo potrebni pogoji, da bodo kulturni spomeniki po svojem namenu služili zadovoljevanju kulturnih potreb skupnosti.

4. člen

Kulturni spomeniki so zavarovani že po samem zakonu, ne glede na to, ali so družbena ali državljsanska lastnina, in ne glede na to, ali so vpisani v register kulturnih spomenikov.

5. člen

Za imetnika kulturnega spomenika po tem zakonu se šteje vsak posameznik ter vsak organ, zavod, društvo, organizacija ali druga pravna oseba, ki je lastnik, uporabnik ali posestnik spomenika ali ki ima spomenik na kakršnikoli drugi podlagi.

6. člen

Varstvo kulturnih spomenikov neposredno izvaja spomeniško-varstvena služba kot javna služba. Opravljajo jo zavodi za spomeniško varstvo v občinah (v nadaljnjem besedilu: zavodi za spomeniško varstvo). Naloge, ki so določene s tem zakonom, opravlja Zavod LRS za spomeniško varstvo.

Zavodi iz prejšnjega odstavka so samostojni zavodi, organizirani po načelih družbenega samoupravljanja. Razmerja med njimi temeljijo na vzajemnem sodelovanju in medsebojni strokovni pomoči.

7. člen

Pravico uporabe kulturnih spomenikov v družbeni lastnini ima zavod za spomeniško varstvo, kolikor ne pripada ta pravica kakšnemu drugemu organu, zavodu ali organizaciji.

8. člen

Za varovanje in vzdrževanje kulturnega spomenika, katerega imetnik ni znan, skrbi začasno zavod za spomeniško varstvo, dokler se ne ugotovi imetnik spomenika. Zavod lahko da tak kulturni spomenik v začasno varovanje in vzdrževanje muzeju, galeriji, knjižnici ali ustreznemu drugemu zavodu.

9. člen

Kulturni spomeniki, ki so bili po 31. juliju 1945 ali ki bodo v bodoče najdeni v zemlji ali vodi, se štejejo za družbeno lastnino.

Če uveljavlja zasebnik lastninsko pravico do kulturnega spomenika, ki se najde po prejšnjem odstavku, se uporablja določba 8. člena.

Pošteni najditelj kulturnega spomenika lahko zahteva nagrado. Nagrado plača najditelj v skladu s posebnimi predpisi o postopku z najdenimi stvarmi zavod za spomeniško varstvo. Če se zavod in najditelj glede višine nagrade ne sporazumeta, določi nagrado okrajno sodišče v nepravdnem postopku. Zavod za spomeniško varstvo ima pravico do povračila plačane nagrade, če prenese pravico uporabe najdenega kulturnega spomenika na drug zavod, državni organ ali organizacijo.

10. člen

Politično teritorialne enote ustanavljajo zavode za spomeniško varstvo, nadzorujejo zakonitost njihovega dela, skrbijo za to, da se izvaja služba spomeniškega varstva ter izvršujejo druge z zakonom določene pravice in dolžnosti na področju spomeniškega varstva.

11. člen

S proučevanjem in strokovnim vzdrževanjem kulturnih spomenikov ter z ustvarjanjem pogojev, da ti spomeniki služijo zadovoljitvi kulturnih potreb skupnosti, se ukvarjajo tudi muzeji, galerije in podobni zavodi.

Muzeji, galerije, knjižnice in podobni zavodi lahko v skladu s posebnimi predpisi pridobivajo kulturne spomenike z nakupom, zamenjavo ali na drug način, a vselej po sporazumu s pristojnim zavodom za spomeniško varstvo.

12. člen

Opravljanje določenih zadev v zvezi z uporabo, varovanjem in vzdrževanjem posameznih kulturnih spomenikov v družbeni lasti lahko zavod za spomeniško varstvo prepusti tudi državnemu organu ali zavodu, lahko pa tudi družbeni organizaciji ali društvu, ki po svojih pravilih skrbi za kulturne spomenike.

Svet zavoda lahko postavi poseben svet, odbor ali podoben organ kot organ družbenega upravljanja za posamezne spomenike. Ta organ sestavljajo člani, ki jih delegirajo zainteresirane družbene organizacije, ki jih določi svet zavoda in člani, ki jih izvoli svet zavoda.

13. člen

Pri varstvu kulturnih spomenikov zavodi za spomeniško varstvo sodelujejo z imetniki spomenikov, drugimi državljani in prizadetimi družbenimi organizacijami ter spodbujajo njihovo zanimanje za čuvanje in varstvo kulturnih spomenikov in njihovo sodelovanje pri ugotavljanju predmetov, ki so kulturni spomeniki.

Zavodi za spomeniško varstvo pomagajo imetnikom kulturnih spomenikov in sodelujejo z njimi pri varovanju in vzdrževanju teh spomenikov, zlasti tako, da jim dajejo strokovne nasvete in mnenja, da jih opozarjajo na potrebo po konserviranju spomenikov in da izdelujejo strokovna mnenja o tem, kakšni ukrepi so potrebni za vzdrževanje posameznih kulturnih spomenikov.

14. člen

Glede omejitve pravic imetnikov kulturnih spomenikov (predkupna pravica, razlastitev, prenos pravice uporabe in nacionalizacija) veljajo zvezni predpisi.

15. člen

Glede taksnih, davčnih in drugih oprostitvev oziroma olajšav za imetnike spomenikov veljajo posebni predpisi.

II. Obveznost imetnikov ter ukrepi za varstvo kulturnih spomenikov

16. člen

Imetnik kulturnega spomenika mora spomenik skrbno varovati, skrbeti za njegovo pravilno vzdrževanje in popravila ter pravočasno ukreniti in izvršiti vse predpisane tehnične varstvene in druge ukrepe, ki so potrebni za vzdrževanje in varstvo spomenika.

Stroške v zvezi z varovanjem in vzdrževanjem kulturnega spomenika in v zvezi s tehničnimi varstvenimi ukrepi trpi imetnik spomenika.

Če zahteva vzdrževanje, popravilo ali konserviranje kulturnega spomenika izredne stroške, ki presegajo dohodke ali druge materialne koristi, ki jih ima imetnik od tega spomenika, imetnik ni dolžan trpeti stroškov, ki presegajo dohodke oziroma koristi, razen če so bili ti izredni stroški potrebni zaradi njegove krivde.

Svet zavoda za spomeniško varstvo lahko odloči, da se v primeru iz prejšnjega odstavka izvršijo potrebna dela iz sredstev zavoda.

17. člen

Če imetnik kulturnega spomenika ne izvrši predpisanega oziroma potrebnega varstvenega ukrepa, ga na to opomni zavod za spomeniško varstvo in mu določi primeren rok, v katerem mora to storiti, z opozorilom, da bo sicer ukrep izvršen na imetnikove stroške.

Če imetnik kulturnega spomenika v roku iz prejšnjega odstavka ne izvrši odrejenega ukrepa, izvrši ta ukrep zavod za spomeniško varstvo na imetnikove stroške v mejah določb tretjega odstavka 16. člena.

18. člen

Če imetnik kulturnega spomenika v državljanski lasti odtuji kulturni spomenik, ki so bila za njegovo vzdrževanje, popravila ali konserviranje vložena večja sredstva (4. odstavek 16. člena in 2. odstavek 17. člena) mora povrniti zavodu za spomeniško varstvo znesek, za katerega se je povečala vrednost tega spomenika.

Terjatev za družbena sredstva, ki so bila vložena v nepremični kulturni spomenik v državljanski lasti, se zavaruje s hipoteko na tem spomeniku.

19. člen

Imetnik kulturnega spomenika mora dovoliti raziskovanje in proučevanje kulturnega spomenika v znanstvene in umetniške namene zavodu ali osebi, ki ima za to dovoljenje zavoda za spomeniško varstvo.

Imetnik predmeta, za katerega se domneva, da je kulturni spomenik, mora zavodu ali osebi, ki ima pooblastilo zavoda za spomeniško varstvo, dovoliti, da predmet pregleda ali izvrši potrebno raziskovanje ali proučevanje.

20. člen

Imetnik kulturnega spomenika je dolžan uslužbencu zavoda za spomeniško varstvo ali drugi od zavoda pooblašteni osebi omogočiti, da pregleda spomenik.

21. člen

Zavod za spomeniško varstvo lahko odredi, da mora imetnik kulturnega spomenika omogočiti javnosti ogled spomenika, če je glede na naravo in pomen spomenika to potrebno za zadovoljevanje kulturnih potreb državljanov, in sicer na način in ob pogojih, kot je določeno v odločbi.

Pri odločanju po prejšnjem odstavku mora zavod upoštevati premoženjske in osebne razmere imetnika, prostore v katerih je kulturni spomenik, možnost imetnika, da omogoči javnosti ogled spomenika, in stroške, ki jih ima zaradi tega imetnik.

22. člen

Če lastnik glede na okoliščine iz prejšnjega člena ne bi mogel omogočiti javnosti ogleda kulturnega spomenika v prostoru, kjer je spomenik, mu zavod za spomeniško varstvo lahko z odločbo naloži, da mora oddati spomenik za določen čas muzeju, galeriji ali ustreznemu drugemu zavodu, da ga razstavi za javnost.

Zavod za spomeniško varstvo lahko imetniku kulturnega spomenika tudi naloži, da za določen čas odda spomenik muzeju, galeriji ali ustreznemu drugemu zavodu zaradi znanstvenega raziskovanja ali proučevanja spomenika, če bi bilo tako delo v prostoru, kjer je spomenik, bistveno otežkočeno.

Če se organizira večja umetniška, znanstvena ali podobna razstava, zavod za spomeniško varstvo lahko z odločbo naloži imetniku kulturnega spomenika, da za določen čas odda spomenik prireditelju razstave.

V primerih iz prejšnjih odstavkov trpi prevzemnik kulturnega spomenika stroške prenosa ter stroške varovanja in vzdrževanja spomenika, dokler ga ne vrne imetniku, in je imetniku odgovoren z vso škodo, ki bi nastala na spomeniku v tem času. V odločbi se zagotovi varnost spomenika, rok vrnitve in morebitna odškodnina.

23. člen

Za kakršenkoli poseg, ki utegne povzročiti spremembe na kulturnem spomeniku, je potrebno vnaprejšnje posebno dovoljenje zavoda za spomeniško varstvo; v dovoljenju se predpišejo tudi pogoji za izvedbo posega.

Za take posege se štejejo zlasti: konserviranje, restavriranje, dozidanje, prezidanje, prebarvanje ali porušitev kulturnega spomenika, premestitev spomenika, zaradi katere se spremenijo varstveni pogoji, prestavitev in obratovanje industrijskih, obrtnih in drugih naprav in delovišč v zgradbi ali na zemljišču, ki je kulturni spomenik, ter druga podobna dejanja.

Omejitve iz prejšnjih odstavkov veljajo tudi za neposredno okolico nepremičnega kulturnega spomenika, če je zavarovano po 34. členu tega zakona.

24. člen

Zavod za spomeniško varstvo lahko prekliče dovoljenje, ki ga je izdal po 23. členu tega zakona, če to zahtevajo koristi varstva kulturnega spomenika. Pritožba zoper tako odločbo nima odločilne moči.

25. člen

Če je za dela iz 23. člena po gradbenih predpisih potrebno gradbeno dovoljenje, se gradbeno dovoljenje ne sme izdati, dokler ni izdano dovoljenje po 23. členu.

Če so dela iz 23. člena tega zakona potrebna za uresničenje potrjenega urbanističnega načrta ali zazidalnega načrta posebno dovoljenje po 23. členu ni potrebno. Pred izdajo gradbenega dovoljenja pa mora gradbeni organ vprašati za mnenje zavod za spomeniško varstvo. Zavod za spomeniško varstvo lahko pri tem predlaga ukrepe, ki naj jih predpiše gradbeni organ v gradbenem dovoljenju za varstvo kulturnega spomenika.

26. člen

Če se z redno rabo ali uporabo dela kulturnemu spomeniku škoda, lahko zavod za spomeniško varstvo naloži imetniku z odločbo, da sme rabiti oziroma uporabljati kulturni spomenik samo na tak določen način, da se spomeniku ne bo delala škoda; če je za varstvo kulturnega spomenika potrebno, pa zavod za spomeniško varstvo imetniku lahko prepove rabo ali uporabo tega spomenika v določene namene.

V primerih iz prejšnjega odstavka ima imetnik kulturnega spomenika pravico do odškodnine v višini dejanske škode, vendar samo če mu je bil tak ukrep naložen iz objektivnih razlogov brez njegove subjektivne krivde in mu je zaradi tega ukrepa onemogočena ali okrnjena njegova zakonito dovoljena dejavnost. Odškodnina gre v breme zavoda za spomeniško varstvo.

27. člen

Če imetnik kulturnega spomenika tako malomarno varuje ali nestrokovno vzdržuje spomenik, da je nevarnost, da bo kulturni spomenik poškodovan ali uničen, in niti potem, ko je na to pisмено opozorjen, ne poškrbi za pravilno varovanje in strokovno vzdrževanje kulturnega spomenika, mu lahko zavod za spomeniško varstvo z odločbo odredi, naj izroči ta spomenik v upravo določnemu skrbniku.

Skrbnik je upravičen ukreniti na imetnikov račun in njegove stroške vse, kar je potrebno za vzdrževanje kulturnega spomenika; ukrepe, ki so zvezani z večjimi stroški, sme storiti le z dovoljenjem zavoda za spomeniško varstvo.

V primerih iz prejšnjih odstavkov začasno poravnava stroške za vzdrževanje kulturnega spomenika zavod za spomeniško varstvo, od imetnika spomenika pa zahteva povračilo (17. člen).

Zavod za spomeniško varstvo skrbnika odveže njegove dolžnosti, če imetnik kulturnega spomenika dokaže, da je zagotovil pogoje za strokovno pravilno varovanje in vzdrževanje kulturnega spomenika.

28. člen

Kulturni spomeniki se ne smejo odvažati in ne odnašati v tujino.

Izjemoma se sme posamezen kulturni spomenik odpeljati oziroma odnesti v tujino, če to dovoli Svet za kulturo in prosveto LRS po prejšnjem zaslišanju Zavoda za spomeniško varstvo LRS.

Če je bil kulturni spomenik prenesen v LR Slovenijo iz kakšne druge ljudske republike, je treba pred izdajo dovoljenja za izvoz v tujino dobiti mnenje zavoda za spomeniško varstvo tiste republike.

Dovoljenje, da se kulturni spomenik odpelje ali odnese v tujino, se sme izdati samo, če posebni razlogi to narekujejo, pa bi izvoz tega spomenika ne pomenil pomembnega zmanjšanja števila kulturnih spomenikov določene vrste.

Dovoljenje Sveta za kulturo in prosveto LRS je potrebno tudi, če se kulturni spomenik začasno pošlje v tujino na razstavo, zaradi ekspertize, v reprezentančne namene in podobno. V dovoljenju se določi rok, v katerem mora biti spomenik vrnjen iz tujine. Določba tretjega odstavka velja tudi v tem primeru.

O dovoljenju je treba obvestiti tudi zavod za spomeniško varstvo, na katerega območju je spomenik. Ta zavod nadzoruje, da se spomenik pravočasno vrne iz tujine.

29. člen

Če imetnik kulturnega spomenika ali predmeta, za katerega se utemeljeno domneva, da je kulturni spomenik, tak predmet odtuji, zastavi, posodi, da v hrambo ali kakorkoli drugače začasno ali trajno odda drugemu, mora novega imetnika poučiti o spomeniški lastnosti tega predmeta, o morebitnih ukrepih, ki so odrejeni glede tega predmeta in o morebitnih terjatvah zavoda za vložena družbena sredstva (18. člen).

Kdor posreduje pri prodaji kulturnega spomenika, mora obvestiti zavod za spomeniško varstvo o vsakem spomeniškem predmetu, ki ga je prevzel zaradi prodaje.

30. člen

Arheološka izkopavanja in raziskovanja se smejo opravljati samo z dovoljenjem Zavoda za spomeniško varstvo LRS. Pred odločitvijo si mora zavod priskrbeti mnenje za urbanizem pristojnega republiškega upravnega organa.

Dovoljenje za arheološka izkopavanja in raziskovanja lahko dobi samo znanstveni oziroma strokovni zavod ali organizacija, ki ima zagotovljena potrebna materialna sredstva in strokovne kadre za izvršitev takega dela.

V dovoljenju za arheološka izkopavanja in raziskovanja je treba določiti območje, smer in obseg teh del, ob kakšnih pogojih in na kakšen način je treba izkopavanje in raziskovanje opraviti, da bo zagotovljena strokovnost takega dela, ter ukrepe za zadostno zavarovanje kulturnih spomenikov, ki bi se našli pri izkopavanju.

Imetnik dovoljenja za arheološka izkopavanja in raziskovanja mora po končanem delu poročati Zavodu za spomeniško varstvo LRS o izvršenem arheološkem izkopavanju in raziskovanju.

31. člen

Če ravna izvajalec arheološkega izkopavanja in raziskovanja v nasprotju z dovoljenjem, lahko Zavod za spomeniško varstvo LRS z odločbo začasno ustavi dela; če je s takim ravnanjem neposredno ogrožena varnost izkopanin, pa mu lahko tudi vzame dovoljenje.

32. člen

Arheološke najdbe ostanejo praviloma na območju zavoda za spomeniško varstvo, kjer so bile najdene. Iz tehtnih znanstvenih ali spomeniško-varstvenih razlogov lahko na predlog ali po zaslišanju zavoda za spomeniško varstvo, Svet za kulturo in prosveto LRS na seji odloči, da se oddajo ustreznemu zavodu izven tega območja.

33. člen

Če se med izvajanjem gradbenih ali drugih del odkrije arheološko najdišče ali posamezen arheološki predmet, mora izvajalec gradbenih del o tem brez odlašanja obvestiti zavod za spomeniško varstvo neposredno ali po občinskem upravnem organu za kulturo.

Občinski upravni organ za kulturo lahko začasno, dokler o stvari ne odloči zavod za spomeniško varstvo, ustavi dela in odredi druge nujne ukrepe za zavarovanje najdišča oziroma najdenih predmetov, če bi bila njihova varnost zaradi nadaljevanja del neposredno ogrožena. Odločba občinskega upravnega organa preneha veljati s potekom tretjega dne po izdaji odločbe.

Zavod za spomeniško varstvo mora brez odlašanja storiti vse, kar je potrebno za zavarovanje najdišča oziroma najdenih predmetov.

Glede na značaj najdišča lahko izda zavod za spomeniško varstvo odločbo, s katero začasno prepove gradbena dela na zemljišču, ki pomeni arheološko najdišče, in predlaga pristojnemu organu, ki je izdal dovoljenje za ožjo lokacijo gradbenega objekta, naj svojo odločbo spremeni.

Dovoljenje za ožjo lokacijo na zavarovanem zemljišču oziroma objektu se sme dati šele, če se s tem strinja zavod za spomeniško varstvo.

34. člen

Če je za dosego namena, ki ga ima zavarovanje nepremičnega kulturnega spomenika, potrebno, lahko občinski ljudski odbor na ločenih sejah obeh zborov na predlog zavoda za spomeniško varstvo odloči, da zavaruje tudi neposredno okolico kulturnega spomenika. Z odločbo je treba natančno določiti meje zavarovane neposredne okolice. Pred odločitvijo mora dati mnenje za urbanizem pristojni svet občinskega ljudskega odbora.

35. člen

Organ, ki pripravlja predlog za urbanistični načrt naselja ali dela naselja, ki je vpisano v register kulturnih spomenikov kot urbanistična celota, mora še pred izdelavo končnega osnutka urbanističnega načrta zahtevati mnenje zavoda za spomeniško varstvo.

Predlogu za urbanistični načrt naselja ali dela naselja iz prejšnjega odstavka oziroma predlogu za odlok, ki nadomestuje ta načrt, je treba priložiti tudi mnenje zavoda za spomeniško varstvo.

Če se organ, ki sklepa o urbanističnem načrtu oziroma o odloku, ki nadomestuje ta načrt, ne strinja z mnenjem zavoda za spomeniško varstvo, lahko vloži zavod ugovor na organ, ki je pristojen za potrditev urbanističnega načrta.

III. Registracija kulturnih spomenikov in drugi upravni ukrepi

36. člen

O kulturnih spomenikih se vodi register.

Register kulturnih spomenikov vodi vsak zavod za spomeniško varstvo za svoje območje.

Zavod za spomeniško varstvo LRS vodi osrednji razvid kulturnih spomenikov za območje Ljudske republike Slovenije.

37. člen

V register kulturnih spomenikov se vpiše vsak kulturni spomenik.

Kdor na kakršenkoli način pridobi kulturni spomenik ali predmet, za katerega se utemeljeno domneva, da je kulturni spomenik, ga mora priglasiti v enem mesecu potem, ko ga dobi.

Imetnik kulturnega spomenika mora priglasiti za vpis v register tudi vsako dejansko in pravno spremembo, ki nastane na tem spomeniku pozneje.

38. člen

Kulturni spomenik se izbriše iz registra, če zaradi spremenjenih okoliščin zavod za spomeniško varstvo oziroma v primeru iz 34. člena tega zakona občinski ljudski odbor odloči, da se posamezni predmet ali vrsta predmetov ne šteje več za kulturni spomenik.

Kulturni spomenik se izbriše iz registra tudi, če popolnoma propade ali če se za trajno prenese z območja zavoda za spomeniško varstvo drugam.

V zadnjem primeru sporoči to zavod za spomeniško varstvo, ki je kulturni spomenik izbrisal iz registra, tistemu zavodu za spomeniško varstvo, na katerega območje je bil kulturni spomenik prenesen. Obenem mu sporoči registrske podatke glede tega kulturnega spomenika.

39. člen

Zavod za spomeniško varstvo ugotavlja v dvomljivih primerih z odločbo, ali je posamezen predmet kulturni spomenik.

Pritožba zoper odločbo po prejšnjem odstavku nima odločilne moči.

40. člen

Svet za kulturo in prosveto LRS predpiše določbe o sestavi in vodenju registra oziroma osrednjega razvida kulturnih spomenikov ter o načinu pri-glasitve za vpis v ta register oziroma o obvestilih, ki jih morajo zavodi pošiljati republiškemu zavodu za osrednji razvid.

V registru kulturnih spomenikov morajo biti vpisani tudi podatki o stroških za vzdrževanje, popravila in konserviranje spomenika v državljanski lastnini, ki so bili kriti iz družbenih sredstev (18. člen).

IV. Zavodi za spomeniško varstvo

41. člen

Službo spomeniškega varstva opravljajo zavodi za spomeniško varstvo.

Zavod LRS za spomeniško varstvo opravlja posamezne naloge spomeniškega varstva, ki so določene s tem zakonom.

42. člen

Zavod za spomeniško varstvo ustanovi občinski ljudski odbor.

Dvoje ali več občinskih ljudskih odborov lahko ustanovi skupen zavod za spomeniško varstvo. S pogodbo določijo na kakšen način bodo izvrševali pravice in dolžnosti do zavoda za spomeniško varstvo in v kakšnem razmerju bodo prispevali k stroškom za spomeniško varstvo na območju, za katero je ustanovljen skupen zavod.

Republiški zavod za spomeniško varstvo ustanovi Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije.

43. člen

Zavod za spomeniško varstvo na svojem območju:

- skrbi za varstvo kulturnih spomenikov in za razvoj spomeniškega varstva;
- nadzoruje izvrševanje predpisov o varstvu kulturnih spomenikov ter izvajanje ukrepov, izdanih za varstvo kulturnih spomenikov;
- izvršuje sam oziroma skrbi za izvrševanje konserviranja in restavriranja kulturnih spomenikov;
- razvija v javnosti zanimanje za spomeniško varstvo;
- proučuje vprašanja spomeniškega varstva;

— sodeluje z drugimi zavodi za spomeniško varstvo in s sorodnimi zavodi in organizacijami;

— opravlja druge zadeve, ki so mu dane s tem zakonom ali s posebnimi predpisi.

44. člen

Zavod LRS za spomeniško varstvo;

— spremlja razvoj spomeniškega varstva na območju Ljudske republike Slovenije ter predlaga pristojnim organom potrebne ukrepe za napredek službe spomeniškega varstva;

— posveča posebno pozornost kulturnim spomenikom, ki imajo poseben pomen za LR Slovenijo;

— proučuje in znanstveno obdeluje vprašanja spomeniškega varstva;

— daje strokovno pomoč zavodom za spomeniško varstvo;

— skrbi za izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje strokovnih kadrov za področje spomeniškega varstva.

45. člen

Zavodi za spomeniško varstvo in Zavod LRS za spomeniško varstvo so pravne osebe.

Zavod ima pravila. Pravila sprejme svet zavoda, potrdi pa ustanovitelj. S pravili se predpišejo podrobnejše določbe o organizaciji in delu zavoda.

46. člen

Zavod vodita svet zavoda in ravnatelj.

47. člen

Svet zavoda sestavljajo po en član, ki ga delegirajo na delu zavoda zainteresirani organi, zavodi in organizacije; člani, ki jih izmed kulturnih in drugih javnih delavcev imenuje Izvršni svet ali organ, ki ga on določi, oziroma občinski ljudski odbor, ter člani, ki jih izvoli delovni kolektiv zavoda izmed sebe. Delovni kolektiv izvoli največ tretjino članov sveta. Ravnatelj je član sveta po položaju.

V svet Zavoda LRS za spomeniško varstvo delegirajo po enega člana tudi zavodi za spomeniško varstvo.

S pravili zavoda se določi število članov sveta, organi, zavodi in organizacije, ki delegirajo člane v svet, ter koliko članov imenuje ustanovitelj in koliko jih voli delovni kolektiv zavoda.

Člani sveta se imenujejo oziroma volijo za dobo dveh let.

Predsednika si izvoli svet izmed sebe. Ravnatelj zavoda ali drug član, ki ga izvoli delovni kolektiv, ne more biti predsednik sveta.

48. člen

Svet zavoda:

— spremlja opravljanje službe spomeniškega varstva in usmerja njen razvoj;

— obravnava splošna vprašanja, ki se tičejo spomeniškega varstva, sprejema ustrezne sklepe in daje smernice za delo zavoda;

- sprejema pravila zavoda, finančni načrt in zaključni račun zavoda; določi sistemizacijo delovnih mest; te akte predloži svet ustanovitelju;
- sprejme letni delovni načrt zavoda, spremlja njegovo izvrševanje in daje smernice za delo zavoda;
- sprejema pravilnik o delovnih razmerjih in pravilnik o osebnih dohodkih;
- razpisuje delovna mesta strokovnih uslužbencev; imenuje strokovne uslužbence, voli znanstvene in strokovne sodelavce; postavlja vodje organizacijskih enot v zavodu;
- skrbi, da zavod z družbenim premoženjem smotrno in pravilno gospodari;
- opravlja druge naloge, ki so mu dane s predpisi ali pravili zavoda.

49. člen

Svet odloča samo na seji.

Seje sveta sklicuje in vodi predsednik sveta.

Predsednik sveta skliče sejo po lastnem preudarku; sejo mora sklicati, če to zahteva tretjina članov sveta.

50. člen

Ravnatelja zavoda za spomeniško varstvo imenuje na podlagi razpisa Izvršni svet oziroma ljudski odbor po zaslišanju sveta zavoda.

Ravnatelj predstavlja zavod in ga zastopa.

Ravnatelj neposredno vodi zavod in organizira njegovo delo.

Ravnatelj pripravlja seje sveta v sporazumu s predsednikom sveta.

Ravnatelj izdaja odločbe o uslužbenskih razmerjih in postavlja uslužbence razen tistih, ki jih imenuje oziroma voli svet zavoda (48. člen).

Ravnatelj je odredbodajalec za izvrševanje finančnega načrta zavoda.

Ravnatelj ima pravico in dolžnost zadržati izvršitev nezakonitih sklepov sveta. Sporno vprašanje mora brez odlašanja predložiti v odločitev nadzorstvenemu organu.

51. člen

S pravili zavoda se lahko določi, da ima zavod tudi upravni odbor.

Upravni odbor sestavlja s pravili določeno število članov, ki jih izvoli delovni kolektiv izmed sebe.

Upravni odbor obravnava vprašanja, o katerih odloča svet zavoda; sprejema s pritrditvijo sveta pravilnik o delovnih razmerjih in pravilnik o osebnih dohodkih; sprejema zaključni račun zavoda in ga predloži v potrditev svetu; opravlja še druge zadeve, ki so mu dane s pravili zavoda.

52. člen

V upravnih zadevah s področja spomeniškega varstva, za katere je pristojen zavod za spomeniško varstvo, izdaja odločbe v upravnem postopku ravnatelj zavoda.

O pritožbah zoper upravne določbe vseh zavodov za spomeniško varstvo, izdane po prejšnjem odstavku, odloča Sekretariat LRS za kulturo, prosveto in znanost.

53. člen

Nadzorstvo nad zakonitostjo dela zavodov za spomeniško varstvo opravlja za kulturo pristojni upravni organ ustrezne politične teritorialne enote.

V. Financiranje zavodov**54. člen**

Financiranje dejavnosti zavodov za spomeniško varstvo se uredi s pogodbo med ustanoviteljem in zavodom v skladu s predpisi, ki veljajo za financiranje samostojnih zavodov.

55. člen

Za nadzorstvo nad zakonitostjo finančnega poslovanja oziroma nad pravilnostjo uporabe sredstev zavoda veljajo določbe Zakona o proračunih in financiranju samostojnih zavodov.

V. Odgovornost za škodo**56. člen**

Imetniku kulturnega spomenika in tudi vsaki drugi fizični ali pravni osebi, ki ravna v nasprotju z določbami tega zakona, pa je zaradi takšnega ravnanja nastala škoda na kulturnem spomeniku, zavod za spomeniško varstvo odredi z odločbo, da spravi spomenik v stanje pred škodo. Če tisti, ki mu je bilo naloženo popravilo škode, tega ne stori, stori to zavod za spomeniško varstvo na njegove stroške.

57. člen

Če se brez dovoljenja ali v nasprotju z dovoljenjem kakšna gradnja začne v zgradbi ali na zemljišču, ki je kulturni spomenik ali na zemljišču, ki je zavarovano kot neposredna okolica kulturnega spomenika (34. člen), odredi za gradbene zadeve pristojni upravni organ na zahtevo zavoda za spomeniško varstvo, da se gradnja odstrani. Če lastnik tega ne izvrši, jo da odstraniti upravni organ, ki je odredil odstranitev, na stroške lastnika, investitorja ali graditelja glede na to, koga zadene krivda, da se je gradnja protipravno začela ali nadaljevala.

VII. Kazenske določbe**58. člen.**

Z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta se kaznuje za kaznivo dejanje, kdor poškoduje ali uniči kulturni spomenik.

Če nastane zaradi dejanja iz prvega odstavka tega člena precejšnja škoda ali če je bilo dejanje storjeno z namenom, da se kulturni spomenik poškoduje ali uniči, se kaznuje storilec z zaporom najmanj šestih mesecev ali s strogim zaporom do petih let.

59. člen

Z denarno kaznijo ali z zaporom do šestih mesecev se kaznuje za kaznivo dejanje, kdor brez dovoljenja pristojnega organa izvrši na kulturnem spomeniku konservatorska, restavratska ali raziskovalna dela in je zaradi tega kulturni spomenik uničen, hudo poškodovan ali je izgubil lastnost spomenika.

Enako se kaznuje, kdor brez dovoljenja ali proti prepovedi pristojnega organa opravlja arheološko izkopavanje ali raziskovanje in je zaradi tega kulturni spomenik uničen ali hudo poškodovan ali pa je izgubil lastnost kulturnega spomenika.

60. člen

Z zaporom najmanj treh mesecev ali s strogim zaporom do petih let se kaznuje za kaznivo dejanje, kdor si pri arheološkem izkopavanju ali kako drugače prilasti izkopane ali najdene predmete, ki so kulturni spomenik.

61. člen

Z zaporom do enega leta se kaznuje za kaznivo dejanje, kdor brez dovoljenja pristojnega organa odpelje ali odnese v tujino kulturni spomenik.

Poskus je kazniv.

62. člen

Z denarno kaznijo do 20 000 dinarjev ali z zaporom do 30 dni se kaznuje za prekršek:

1. kdor brez poprejšnjega dovoljenja zavoda za spomeniško varstvo izvrši na kulturnem spomeniku poseg, ki utegne povzročiti spremembo na kulturnem spomeniku ali ga kakorkoli prizadeti (23. člen tega zakona), če s takim dejanjem spomeniku ni bila prizadeta nobena škoda ali ni bila prizadeta hujša škoda;

2. kdor brez dovoljenja ali prepovedi opravlja arheološko izkopavanje ali raziskovanje (30. in 31. člen tega zakona), če s tem kulturnemu spomeniku ni bila prizadeta nobena škoda ali ni bila prizadeta hujša škoda;

3. kdor ne priglasí zavodu za spomeniško varstvo v predpisanem roku kulturnega spomenika ali predmeta, za katerega se utemeljeno domneva, da je kulturni spomenik ali ne obvesti zavoda o kulturnem spomeniku, ki ga je prevzel zaradi prodaje (29., 37. in 64. člen tega zakona);

4. kdor zanemarja varovanje in vzdrževanje kulturnega spomenika (16. člen tega zakona);

5. kdor v nasprotju z 19., 20. ali 21. členom tega zakona ne dovoli raziskovanja, proučevanja, pregleda oziroma ogleda kulturnega spomenika ali predmeta, za katerega se utemeljeno domneva, da je kulturni spomenik;

6. kdor v nasprotju z 22. členom tega zakona ne odda kulturnega spomenika za določen čas muzeju, galeriji, drugemu zavodu ali prireditelju razstave;

7. kdor v nasprotju s 33. členom tega zakona ne obvesti pristojnega organa ali zavoda za spomeniško varstvo o najdbi arheoloških predmetov ali drugih kulturnih spomenikov ali nadaljuje z gradbenim ali drugim delom, ki je bilo začasno ustavljeno.

Če stori prekršek po prejšnjem odstavku pravna oseba, se kaznuje z denarno kaznijo do 300 000 dinarjev. Poleg pravne osebe se kaznuje tudi odgovorna oseba s kaznijo iz prvega odstavka.

VII. Prehodne in končne določbe

63. člen

Dokler za območje posamezne občine ni ustanovljen zavod za spomeniško varstvo, je občinski ljudski odbor dolžan poskrbeti, da opravlja službo spomeniškega varstva ustrezní drug zavod.

64. člen

Kdor ima kulturni spomenik, ki še ni vpisan v register kulturnih spomenikov, ali predmet, za katerega se utemeljeno domneva, da je kulturni spomenik, ga mora prigrasiti zavodu za spomeniško varstvo v štirih mesecih potem, ko začne veljati ta zakon.

65. člen

Zavod LRS za spomeniško varstvo mora v 6 mesecih po izidu tega zakona objaviti začasni spisek najpomembnejših kulturnih spomenikov na ozemlju LR Slovenije. V enem letu mora začeti z izdajanjem evidence kulturnih spomenikov v LR Sloveniji, kategorizirano in po strokah.

66. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije izda po potrebi predpise za izvrševanje tega zakona; za ureditev posameznih vprašanj lahko pooblasti Svet za kulturo in prosveto LR Slovenije.

67. člen

Ko začne veljati ta zakon, preneha veljati zakon o varstvu kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti (Uradni list LRS, št. 22-129/58), kolikor se nanaša na kulturne spomenike.

68. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Leta 1959 je Zvezna ljudska skupščina sprejela nov splošni zakon o kulturnih spomenikih (Ur. l. FLRJ, št. 17/1959). Ta zakon postavlja med drugim tudi načela za ureditev celotne službe spomeniškega varstva kot javne dejavnosti. V 8. členu splošnega zakona je določeno, da opravljajo službo spomeniškega varstva razen tistih posameznih zadev, ki so po splošnem zakonu ali po republiških predpisih dane v pristojnost državnim organom ali drugim zavodom, zavodi za spomeniško varstvo. S tem je bila ustvarjena možnost, da se služba spomeniškega varstva tako kot na področju šolstva, zdravstva itd. samostojno razvija kot družbena dejavnost. Stanje v LR Sloveniji že omogoča, da se od dosedanje stroge ločitve strokovnih nalog od upravnih nalog na področju spomeniškega varstva, kar je bila osnova dosedanjega republiškega zakona

o varstvu kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti iz leta 1958, preide na to, da se služba spomeniškega varstva kar najbolj prenese na družbene organe, državnim organom pa ostanejo samo še posamezne naloge, ki so jim v zakonu izrecno določene.

Službo spomeniškega varstva bodo po zakonskem predlogu neposredno opravljali zavodi za spomeniško varstvo v občinah kot osnovnih teritorialnih družbenih enotah. Zavod za spomeniško varstvo bo ustanovil občinski ljudski odbor za območje občine ali pa bo več občinskih ljudskih odborov sporazumno ustanovilo skupen zavod za spomeniško varstvo za svoje območje. Zavodi za spomeniško varstvo bodo izvajali celotno službo, za katero so ustanovljeni. Zlasti bodo opravljali operativne naloge in izdajali tudi vse ukrepe za varstvo kulturnih spomenikov, razen tistih, ki so izrecno z zakonom dani v pristojnost državnim organom ali republiškem zavodu za spomeniško varstvo.

Naloge republiškega zavoda za spomeniško varstvo se bodo po zakonskem predlogu omejile samo na tiste zadeve spomeniškega varstva na območju LR Slovenije, ki so v zakonu izrecno določene, to je na spremljanje razvoja spomeniškega varstva, na proučevanje in znanstveno obdelovanje vprašanj spomeniškega varstva, na strokovno pomoč zavodom in občinam, na skrb za izobraževanje strokovnih spomeniških kadrov in na določene ukrepe v zvezi z arheološkimi izkopavanji.

Naloge državnih organov na področju spomeniškega varstva bodo v bodoče v glavnem omejene na skrb, da se organizira služba spomeniškega varstva, na zagotavljanje materialnih sredstev za delovanje službe spomeniškega varstva, na izdajanje dovoljenj za izvoz ter na nadzorstvo nad zakonitostjo delovanja zavodov.

Zavode za spomeniško varstvo in republiški zavod za spomeniško varstvo vodita svet zavoda in ravnatelj, s pravili zavoda je lahko določeno, da ima zavod tudi upravni odbor. Glavna funkcija sveta zavoda je po zakonskem predlogu ta, da usmerja službo spomeniškega varstva za celotno območje, za katero je zavod ustanovljen, da spremlja njeno delovanje in da daje smernice za delo zavoda. Strokovne in upravne naloge s področja spomeniškega varstva pa opravlja strokovna služba v zavodu, ki jo neposredno vodi in organizira ravnatelj zavoda.

Določbe o obveznostih imetnikov kulturnih spomenikov in o ukrepih za varstvo spomenikov in o registraciji so v skladu z načelnimi določbami splošnega zakona in so deloma izpopolnjene. V zakonski predlog niso prevzete tiste določbe o omejitvi pravic imetnikov kulturnih spomenikov, ki so v splošnem zakonu izrecno opredeljene kot določbe temeljne zakonodaje (predkupna pravica, razlastitev itd.) in se neposredno uporabljajo.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLICKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

k predlogu zakona o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na svoji seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji.

V načelni razpravi je odbor najprej obravnaval temeljna načela, na katerih sloni predlagana pravna ureditev te materije. Po predlogu zakona tudi spomeniško varstvo preide v kar največji meri na družbene organe, ki upravljajo z zavodi za spomeniško varstvo, državnim organom pa ostanejo samo še posamezne naloge, ki so jim v zakonu izrecno določene. Taka ureditev je v celoti v skladu z načeli našega družbenega samoupravljanja in z načeli, da posamezne državne funkcije prehajajo na organe samoupravljanja, kjer so za to že dozoreli pogoji. S tem se omogoča, da se tudi spomeniško varstvo razvija kot samostojna družbena dejavnost.

Odpravlja se tudi hierarhična nadrejenost oziroma podrejenost zavodov za spomeniško varstvo, ki je značilna za državno organizacijo. To je povsem v skladu s prej navedenim načelom družbenega samoupravljanja in samostojnega opravljanja določenih družbenih zadev. Naloge republiškega zavoda za spomeniško varstvo se omejujejo samo na tiste zadeve spomeniškega varstva na območju LR Slovenije, ki so v zakonu izrecno določene, to je predvsem na spremljanje spomeniškega varstva in na strokovno pomoč drugim zavodom za spomeniško varstvo.

V razpravi o podrobnostih je odbor ugotovil, da gre v 13. in 62. členu za dve očitvidni pomoti pri prepisovanju teksta zakonskega predloga.

Tako mora v tretji vrstici prvega odstavka 13. člena namesto besedila »za čuvanje in varstvo« pravilno stati »za varovanje in vzdrževanje«, v prvi vrstici 2. točke 62. člena pa mora stati med besedama »ali prepovedi«, še beseda »kljub«, tako da se to besedilo pravilno glasi: »ali kljub prepovedi«.

Odbor se strinja tudi s spremembami in dopolnitvami, ki jih je k 6., 11., 36., 45., 57. in 65. členu predloga zakona sprejel zakonodajni odbor.

Ker odbor k predlogu zakona nima drugih predlogov za spremembe ali dopolnitve, predlaga Republiškemu zboru, da predlog zakona sprejme s predlaganimi spremembami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Marijo Aljančičevo.

Št. 02-378/1-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Marija Aljančič l. r.

Predsednik:

Franc Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji in ga po krajši razpravi soglasno sprejel.

Predlog zakona v skladu z določili splošnega zakona o kulturnih spomenikih docela ureja to kulturno področje, ki s prejšnjim zakonom ni bilo urejeno v skladu z današnjim razvojem komunalnega sistema. S tem zakonom se prenaša služba spomeniškega varstva neposredno na področne (občinske itd.) zavode za spomeniško varstvo, to se pravi na same komune, ki so vsekakor prve odgovorne tudi za to kulturno področje.

Odbor je obravnaval predlog zakona v celoti, posebej pa še določila o upravljanju zavodov in kazenske določbe. Odbor se strinja s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlaga odbor za prosveto in kulturo v 13. n 62. členu. Strinja se tudi s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlaga zakonodajni odbor k 6., 11., 36., 45., 57. in 65. členu.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Št. 02-378/2-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Stanko Brečko l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 27. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji in ga v načelu sprejel.

Pri podrobni obravnavi predloga zakona je odbor sprejel naslednje spremembe oziroma dopolnitve:

6. člen: Drugi in tretji stavek prvega odstavka naj se spremenita tako, da se glasita »Opravljajo jo zavodi za spomeniško varstvo. Zavod LRS za spomeniško varstvo opravlja samo tiste naloge, ki so mu dane s tem zakonom.«

11. člen: V tretji vrsti prvega odstavka naj se za besedo »muzeji« doda še beseda »knjižnice«.

36. člen: V prvi vrsti tretjega odstavka naj se beseda »razvid« zamenja z besedo »register«.

45. člen: V prvi vrsti prvega odstavka naj se črtajo besede »in Zavod LRS za spomeniško varstvo«.

57. člen: V prvi vrsti naj se spremeni vrstni red besed tako, da se glasi: »začne kakšna gradnja«.

65. člen: V drugi vrsti naj se zamenja beseda »spisek« z besedo »seznam«.

Odbor se strinja tudi s spremembami v 13. in 62. členu, ki jih predlaga odbor za prosveto in kulturo.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Lada Božiča.

Št. 02-378/3-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Poročevalec:

Lado Božič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic

PREDLOG ZAKONA

o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavu Univerze v Ljubljani

1. člen

Fakulteta za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo v Ljubljani se preimenuje v Biotehniško fakulteto v Ljubljani, Fakulteta za splošno medicino in stomatologijo v Ljubljani pa v Medicinsko fakulteto v Ljubljani.

2. člen

Ta zakon velja z dnem objave v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Z zakonom o preosnovanju nekaterih fakultet Univerze v Ljubljani (Uradni list LRS, št. 23-131/60) se je iz sestava prejšnje Naravoslovne fakultete izločil odsek za biologijo in je prišel v sestav Fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo, katere dejavnost se je s tem razširila na novo področje. V novem imenu »Biotehniška fakulteta« bodo zajeta vsa štiri področja.

Dosedanje ime Fakultete za splošno medicino in stomatologijo ne ustreza več predvidenemu razvoju medicinskega študija. Že v novem učnem načrtu so uvedene na medicinskem oddelku nekatere usmerjenosti, katerih število se bo predvidoma v bodoče še povečalo. Tudi stomatologija je del medicine. Na III. stopnji vzgaja fakulteta tudi zdravniške specialiste. Novo ime »Medicinska fakulteta« upošteva vse te okolnosti in je v skladu s sedanjim stanjem, kakor tudi s perspektivnim razvojem medicinskega študija.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

**k predlogu zakona o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavi
Univerze v Ljubljani**

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na svoji seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog zakona o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavi Univerze v Ljubljani.

Glede na to, da se je iz Naravoslovne fakultete izločil odsek za biologijo in prešel v sestav Fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo, smatra odbor, da je preimenovanje te fakultete v Biotehnično fakulteto ustrezno nastalim spremembam v organizaciji.

Prav tako smatra odbor, da je preimenovanje Fakultete za splošno medicino in stomatologijo v Medicinsko fakulteto v skladu s predvidenim razvojem medicinskega študija.

Glede na to, da odbor k predlogu zakona nima predlogov za spremembe in dopolnitve, predlaga Republiškemu zboru, da ga sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Šušteršiča.

Št. 02-379/1-61.

Ljubljana, dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:

Franco Šušteršič l. r.

Predsednik:

France Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

**k predlogu zakona o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavi
Univerze v Ljubljani**

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na svoji seji dne 27. septembra 1961, obravnaval zakon o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavi Univerze v Ljubljani in ga soglasno sprejel. Preimenovanje fakultet ustreza dejanskemu stanju, ki je nastalo po pripojitvi odseka za biologijo Fakulteti za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo in naj se tako nova fakulteta imenuje »Biotehniška fakulteta«, dočim naj se preimenuje sedanja Fakulteta za splošno medicino in

stomatologijo v »Medicinsko fakulteto«. Odbor z zakonodajno pravnega stališča ni imel pripomb k temu predlogu zakona.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Marijo Zupančič.

Št. 02-379/2-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Poročevalec:

Marija Zupančič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG ODLOKA

o ustanovitvi Komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije

Na podlagi četrtega odstavka 62. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 28. septembra 1961 sprejela

odlok

o ustanovitvi Komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije

I.

Ustanovi se Republiška komisija za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije.

Naloga Komisije je, da najpozneje do konca mandatne dobe Ljudske skupščine sedanjega sklica pripravi osnutek nove ustave Ljudske republike Slovenije in ga predloži Ljudski skupščini.

Ljudska skupščina bo osnutek nove ustave obravnavala in ga nato dala na javno diskusijo.

II.

Komisijo sestavljajo predsednik in potrebno število članov. Izvoli jih Ljudska skupščina na skupni seji obeh zborov izmed ljudskih poslancev ter znanstvenih in družbenih delavcev.

III.

Komisija določi sama način svojega dela.

Komisija lahko za obdelavo posameznih vprašanj tudi pritegne strokovnjake izven komisije in zahteva sodelovanje institutov in drugih zavodov ter organizacij.

IV.

Sredstva za delo Komisije se zagotovijo iz republiškega proračuna. Komisija s temi sredstvi samostojno razpolaga.

V.

Ta odlok velja takoj.

OBRAZLOŽITEV

Z odlokom Zvezne ljudske skupščine z dne 3. 12. 1960 (Uradni list FLRJ, št. 49/60) je bila ustanovljena Zvezna komisija za ustavna vprašanja z nalogo, da še pred potekom mandata tega sklica predloži Zvezni ljudski skupščini načelne postavke in stališča za novo zvezno ustavo, ki bo odsevala današnjo stopnjo družbenega in gospodarskega razvoja socialistične Jugoslavije ter postavila pravne okvire in institucije za nove družbene in politične odnose in za njihov nadaljnji demokratični razvoj. Navedena komisija bo predvidoma že do konca meseca novembra tega leta pripravila osnutek za novo zvezno ustavo, o katerih bo predhodno razpravljala Zvezna ljudska skupščina začetkom meseca decembra, nakar bo dan osnutek v javno razpravo, ustava sama pa naj bi bila predvidoma sprejeta v mesecu februarju prihodnjega leta.

V diskusiji o osnutkih dosedaj pripravljenih ustavnih tekstov v zvezi z novo ustavo so se tudi v naši republiki že v tolikšni meri izoblikovali pogledi glede osnovnih načel za ustavno ureditev družbenih razmerij v republiki, da je že mogoče pristopiti k sistematičnemu delu za pripravo tekstov za novo republiško ustavo. To nalogo naj bi prav tako kot v zvezi vodila posebna Republiška komisija, ki naj bi opravila svoje delo v ustreznem roku v skladu s potekom priprav za novo zvezno ustavo.

Naloga Republiške komisije bo, da pripravi osnutek nove republiške ustave sicer na osnovnih načelih, ki jih je že sprejela Zvezna komisija, vendar pa povsem samostojno, ne da bi čakala na podrobnejša stališča in formulacije od koderkoli. Sprejeto je stališče, naj republiška ustava ne bo samo kopiran formalen akt, temveč resnična samostojna odločitev, ki jo sprejme posamezna republika na podlagi lastne, izvirne in neposredne odločitve ter svojih razmer. Posamezne teze republiške ustave bo vsekakor mogoče še naknadno primerjati z osnutki ustav drugih republik in z osnutkom zvezne ustave. Tako bo osnutek ustave LR Slovenije na koncu lahko tudi še upošteval morebitne boljše in ustreznije posamezne rešitve, ki bi jih našli drugod, prav tako pa bo morda tudi kak drug ustavni osnutek lahko povzel kako primerno misel iz našega osnutka.

Podpisana skupina ljudskih poslancev zato predlaga Ljudski skupščini LR Slovenije, da ustanovi komisijo za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije s posebnim odlokom, ki ga predlaga za sprejem. Komisija naj bi bila sestavljena iz ljudskih poslancev ter znanstvenih in družbenih delavcev, po potrebi pa naj bi pritegnila k delu tudi strokovnjake in institute oziroma organizacije, ki bi lahko sodelovali pri obdelavi posameznih ustavnih vprašanj.

Skupina ljudskih poslancev:

Franc Kimovec l. r.	Franc Pirkovič l. r.
Miha Berčič l. r.	Ivan Potrč l. r.
Angela Boštjančič l. r.	Mirko Remec l. r.
Miran Cvenk l. r.	Tine Remškar l. r.
Rudolf Ganziti l. r.	Ivan Ros l. r.
Nerino Gabbo l. r.	Janko Rudolf l. r.
Štefan Gyöfi l. r.	Jože Tramšek l. r.
Albert Jakopič l. r.	Marija Vild l. r.
Slavko Kobal l. r.	Marija Zupančič l. r.
Tone Kropušek l. r.	Jakob Žen l. r.
Janko Lukan l. r.	

PREDLOG ODLOKA

o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov

Na podlagi 10. točke 21. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na sejah republiškega Zbora in Zbora proizvajalcev dne 28. septembra 1961 sprejela

ODLOK

o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov

I.

Mandat občinskih in okrajnih ljudskih odborov v Ljudski republiki Sloveniji se podaljša za toliko časa, da bodo v skladu z novimi ustavnimi predpisi izvoljeni novi ljudski odbori, vendar največ za eno leto.

II.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Volitve v sedanje ljudske odbore v LR Sloveniji so bile leta 1957, in sicer: 20. 10. 1957 v občinske zборе, 26. 10. 1957 v skupini industrije, 27. 10. 1957 pa v skupini kmetijstva občinskih zborov proizvajalcev. Volitve v okrajne ljudske odbore so bile dne 5. novembra 1957. Mandat ljudskih odborov bi tedaj potekel 26. oktobra 1961, če se računa začetek mandatne dobe občinskih ljudskih odborov od 27. 10. 1957, ko so bili izvoljeni občinski zbori proizvajalcev.

Po splošnem načelu bi morale biti nove volitve razpisane pred potekom mandatne dobe in opravljene najpozneje v dveh mesecih po razpisu (18. člen

zakona o volitvah in odpoklicu odbornikov ljudskih odborov, Uradni list LRS, št. 25/57).

Ker bodo v novih ustavnih predpisih, ki se pripravljajo, tudi spremembe o volilnem sistemu, zlasti glede sestave zbora proizvajalcev, ne bi bilo umestno, da bi se volitve v ljudske odbore izvršile pred sprejetjem novih ustavnih predpisov in pred sprejetjem novih predpisov o volitvah odbornikov ljudskih odborov.

Po 4. členu zakona o občinskih ljudskih odborih in po 6. členu zakona o okrajnih ljudskih odborih (Uradni list LRS, št. 19/52) je lahko Prezidij Ljudske skupščine LRS zaradi posebnih razmer podaljšal mandat vseh občinskih oziroma vseh okrajnih ljudskih odborov, vendar največ za dobo enega leta. Po 10. točki 21. člena ustavnega zakona odloča o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov Ljudska skupščina LRS.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 26. septembra 1961, obravnaval predlog odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov in ga soglasno sprejel.

Glede na predvideno spremembo ustavnih določil in spremembo volilnega sistema, je izdaja takega odloka nujna in potrebna.

Odbor predlaga, da Ljudska skupščina sprejme predlog odloka.

Št. 02-373/1-61.

Ljubljana dne 26. septembra 1961.

Poročevalec:
Nerino Gobbo l. r.

Predsednik:
Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ

Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu odloka o podalšanju mandata občinskih in okrajnih
ljudskih odborov

Zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev sta na skupni seji dne 27. 9. 1961, obravnavala predlog odloka o podalšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov in ga soglasno sprejela.

Mandat ljudskih odborov poteče meseca oktobra in bi morale biti razpisane nove volitve. Ker pa so v pripravi novi ustavni predpisi, ki bodo spremenili tudi volilni sistem, je potrebno, da se podaljša mandat občinskih in okrajnih ljudskih odborov do sprejema nove ustave.

Odbora predlagata, da Ljudska skupščina sprejme predlog odloka.

Za poročevalca sta odbora določila ljudskega poslanca Ivana Rosa.

Št. 02-373/2-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Predsednik:
zakonodajnega odbora ZP:

Andrej Babnik l. r.

Predsednik
zakonodajnega odbora RZ:

dr. Heli Modic l. r.

Poročevalec:

Ivan Ros l. r.

PREDLOG SKLEPA

o razrešitvi sodnikov okrožnih sodišč

Na podlagi 77. člena zakona o sodiščih (Uradni list FLRJ, št. 30/54) je bil na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije dne 28. septembra 1961

razrešen

Savo Šifrer kot sodnik Okrožnega sodišča v Ljubljani.

OBRAZLOŽITEV

Savo Šifrer, sodnik Okrožnega sodišča v Ljubljani, je dne 1. 4. 1961 prosil za razrešitev sodniške funkcije po preteku zakonitega 6 mesečnega odpovednega roka, ki mu poteče 30. septembra 1961. Imenovani se namerava zaposliti izven pravosodnega resora.

Za predlagano razrešitev so podani zakoniti pogoji po 78. členu zakona o sodiščih.

PREDLOG SKLEPA

o izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč

Na podlagi 49. člena Zakona o sodiščih (Ur. l. FLRJ, št. 30/54) sta bila na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije dne 28. septembra 1961

izvoljena

I. za sodnika Okrožnega sodišča v Murski Soboti: Ladislav Pentek, sodnik okrajnega sodišča v Murski Soboti;

II. za sodnika Okrožnega sodišča v Novem mestu: Stanislav Prijatelj, sodnik — vršilec dolžnosti predsednika Okrajnega sodišča v Trebnjem.

OBRAZLOŽITEV

I. Okrožno sodišče v Murski Soboti ima sistemiziranih 6, zasedenih pa je 5 sodniških mest. Zaradi močne obremenjenosti sodnikov pri tem sodišču je v izogib večjim zaostankom potrebno izpraznjeno mesto čimpreje zasesti.

Enak položaj je pri Okrožnem sodišču v Novem mestu. Doslej je bilo od 9 sistemiziranih, zasedenih le 7 sodniških mest. Zaradi normalnega poslovanja sodišča je potrebno vsaj eno izpraznjenih mest takoj zasesti.

II. Podatki glede predlaganih kandidatov:

Ladilav P e n t e k je rojen 3. avgusta 1933. Na pravni fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1956. Od 2. julija do 26. septembra 1957 je bil pravni referent pri OLO Murska Sobota, od oktobra 1958 do 31. decembra 1958 sodniški pripravnik pri okrožnih sodiščih v Mariboru in Murski Soboti, od 1. januarja 1959 dalje je sodnik Okrajnega sodišča v Murski Soboti. Strokovni sodniški izpit je opravil maja 1961. Pri sodišču si je pridobil solidno pravno znanje na vseh oddelkih.

Ladislav Pentek izpolnjuje po 46. členu Zakona o sodiščih vse pogoje za predlagano izvolitev.

Stanislav P r i j a t e l j je rojen 3. marca 1924. Na pravni fakulteti v Ljubljani je diplomiral leta 1950. Od leta 1950 do 2. decembra 1952 je bil sodniški pripravnik pri okrožnih sodiščih v Ljubljani in Novem mestu, nato sodnik Okrajnega sodišča v Trebnjem, od oktobra 1956 dalje pa je vršilec dolžnosti predsednika Okrajnega sodišča v Trebnjem.

Strokovni sodniški izpit je opravil leta 1952.

Med vojno se je že kot srednješolec leta 1941 vključil v OF. Leta 1942 je odšel v NOV, kjer je ostal do osvoboditve in po demobilizaciji nadaljeval s študijem.

V pravni službi pri sodiščih si je pridobil solidno pravno znanje, potrebno za sodnika višjega sodišča.

Po 46. členu Zakona o sodiščih izpolnjuje vse pogoje za predvideno izvolitev.

III. Predsednik Vrhovnega sodišča LRS ter Komisije za volitve in imenovanja OLO v Murski Soboti in Novem mestu so dali pristanek za predlagani izvolitvi.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Odbor za volitve

POROČILO

k predlogu sklepov o razrešitvi in izvolitvi sodnikov

Odbor za volitve Ljudske skupščine LRS je na svoji 18. seji dne 27. septembra 1961, obravnaval predloge sklepov o razrešitvi in izvolitvi sodnikov, ki jih je predlagal Izvršni svet Ljudske skupščine LRS. Po podrobni obravnavi posameznih kandidatov je predloge sklepov sprejel v celoti brez sprememb.

Po predlogu sklepa naj se razreši Savo Šiferer kot sodnik Okrožnega sodišča v Ljubljani. Obrazložene predloge so ljudski poslanci že prejeli in so za predlagano rešitev podani zakoniti pogoji po 78. členu zakona o sodiščih.

Izvolita pa naj se za sodnika Okrožnega sodišča v Murski Soboti Ladislav Pentek, do zdaj sodnik Okrajnega sodišča v Murski Soboti, in za sodnika Okrožnega sodišča v Novem mestu Stanislav Prijatelj, do zdaj sodnik — vršilec dolžnosti predsednika Okrajnega sodišča v Trebnjem. Za predlagana kandidata so ljudski poslanci podatke že prejeli in oba izpolnjujeta vse pogoje za predvideno izvolitev po 46. členu zakona o sodiščih. Za predlagani izvolitvi so dali tudi pristanek predsednik Vrhovnega sodišča LRS ter komisiji za volitve in imenovanja OLO v Murski Soboti in Novem mestu.

Odbor za volitve predlaga Ljudski skupščini LRS, da predloga sklepov o razrešitvi in izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Vilmo Pirkovič.

Št. LS 02-368/1-61.

Ljubljana, dne 27. septembra 1961.

Poročevalec:

inž. Vilma Pirkovič. l. r.

Predsednik:

Tine Remškar l. r.

PREDLOG RESOLUCIJE

o nalogah komune na področju socialnega varstva

Ljudska skupščina LRS je na skupni seji Republiškega zbora in Zbora prosvajalcev dne 23. novembra 1961, obravnavala naloge komune na področju socialnega varstva.

Na podlagi te obravnave ugotavlja:

Skrb za človeka je temeljna družbena naloga, ki jo rešujemo na vseh področjih našega življenja in postaja integralni del vsake družbene aktivnosti. Z razvojem delavskega in družbenega samoupravljanja, z razvojem stanovanjskih in krajevnih skupnosti, z uveljavljanjem komunalnega sistema ter zlasti s krepitvijo družbene materialne podlage so ustvarjeni ugodni pogoji za še uspešnejše izvrševanje te temeljne naloge socialistične družbe.

Posledice predvojnih in vojnih razmer so nam nalagale številne in težavne naloge, ki smo jih reševali z zakonsko ureditvijo pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja ter drugih področij socialne politike. S tem smo

reševali tudi vse splošne naloge socialnega varstva, ki je pomemben del socialne politike.

Socialno delo je v tem času prehajalo od pretežno kurativnih posegov na vedno bolj organizirano družbeno dejavnost, ki je bila usmerjena k odstranitvi vzrokov negativnih socialnih pojavov. Vendar hiter in skokovit razvoj gospodarstva in drugih družbenih dejavnosti, razvoj mest in naselij, hitra industrializacija in modernizacija kmetijstva ter s tem razvojem povezane nagle spremembe v strukturi prebivalstva in končno vedno večje zaposlovanje žena, ki vpliva na spremembe v družinskih razmerjih, povzročajo dnevno nove družbene probleme, ki zahtevajo od nas povečane napore za učinkovito družbeno varstvo posameznika in družine.

Pri reševanju teh nalog je komuna kot temeljna teritorialna samoupravna skupnost ljudi osnovno torišče za reševanje vseh problemov človeka v naši socialistični skupnosti. Komuna je nositelj in organizator naporov za dvig osebnega, družinskega in družbenega standarda ter za zadovoljitev potreb občanov. V komuni se morajo v skladu z možnostmi in potrebami reševati tudi vse naloge socialnega varstva.

Dosedanje delo na področju socialnega varstva nam kljub velikemu napredku kaže še nekatere slabosti. Naloge socialnega varstva so se reševale predvsem le kot upravne in ne kot pomembne družbene naloge. V tem času, ko na področju socialnega varstva nismo imeli razvitih strokovnih služb, je bilo tudi vse premalo poudarka na preventivni dejavnosti. Socialno varstvo se je omejevalo preveč na dajanje denarne pomoči, zavodsko oskrbo in na druge, čisto kurativne ukrepe. Takšno stanje se v določeni meri kaže danes kot slabost v praksi nekaterih komun in njihovih organov, ki vse prepočasi prehajajo na sodobne preventivne ukrepe.

Naloge socialnega varstva so po svoji naravi družbene naloge in zato lahko pričakujemo večjih uspehov na tem področju le ob povečani zainteresiranosti in povečanem pritegovanju državljanov k neposrednemu izvrševanju nalog socialnega varstva in z razvojem javnih strokovnih služb na tem področju. Razviti mehanizem družbenega samoupravljanja s povečanim vključevanjem občanov v to delo je sploh osnovno pri reševanju nalog socialnega varstva, katerega organizator je komuna. Vedno več nalog socialnega varstva rešujejo neposredno same stanovanjske in krajevne skupnosti, gospodarske in druge družbene organizacije, ki imajo v svojem programu skrb za človeka. Formiranje in razvijanje centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb socialnega varstva, ki se organizira v komuni ali za več komun hkrati, pa omogoča sistematično proučevanje in analiziranje problemov ter lajša iskanje najprimernejših ukrepov za njihovo reševanje.

Izvrševanje nalog socialnega varstva zahteva ustrezna finančna in materialna sredstva, ki omogočajo ne samo redno izpolnjevanje tekočih nalog, ampak tudi večjo investicijsko izgradnjo za potrebe socialnega varstva. Občine so dosedaj določale sorazmerno nizka sredstva za potrebe socialnega varstva, v glavnem le v svojih proračunih. Tudi to je eden izmed razlogov, da se naloge socialnega varstva niso reševale dovolj učinkovito.

Da bi skrb za človeka in družino in še posebej skrb za občane, ki so potrebni posebne družbene pomoči, postala še v večji meri vsebina dela vseh

organov in organizacij v komuni, da bi se zagotovili vsakemu članu osnovne družbene skupnosti ustrezni življenjski in delovni pogoji ob vse večjem pritegovanju občanov samih in s tem izboljšalo stanje socialnega varstva v komuni, sprejema Ljudska skupščina LRS

resolucijo

o nalogah komune na področju socialnega varstva

1. Na področju socialnega varstva je komuna s svojimi samoupravnimi organi in družbenimi organizacijami organizator družbene skrbi za človeka. Svoje splošne naloge na tem področju lahko uspešno izpolnjuje le ob neposrednem sodelovanju občanov. Komuna naj predvsem usposablja za izvrševanje teh nalog stanovanjske in krajevne skupnosti, gospodarske in druge družbene organizacije ter jim pomaga pri reševanju vsakodnevnih potreb. Stanovanjske in krajevne skupnosti so sploh osnovna oblika, preko katere se neposredno ob samopomoči državljanov rešujejo socialna vprašanja. Komuna naj jim zato nudi zlasti vsestransko strokovno, kadrovsko in materialno pomoč.

Gospodarske organizacije naj skladno s prizadevanji za povečanje proizvodnje in sodelovanju z drugimi činitelji v komuni urejajo življenjske razmere in socialne probleme proizvajalcev.

Družbene organizacije, ki imajo v svojem programu skrb za človeka, dopolnjujejo vse navedene aktivnosti v komuni ter v skladu s svojim programom povezujejo to delo ter aktivizirajo in mobilizirajo svoje članstvo za izvrševanje teh nalog.

2. Pri uvajanju novih oblik pomoči državljanom je treba dajati v komuni prednost predvsem preventivnim oblikam, t. j. odpravljanju vzrokov nastanka socialnih problemov, pri čemer moramo zajeti delovnega človeka doma in tudi v delovnem procesu v njegovi delovni organizaciji. Pri izbiranju ustreznih ukrepov v posameznem primeru je treba stremeti za tem, da le v izjemnih primerih ločimo človeka od družine in okolja, kjer dela in živi. To pomeni, da mu pomagamo pri njegovem aktivnem vključevanju v družbo in delo ter s tem omogočimo, da čimbolj sam prihaja do potrebnih sredstev za svoje preživljanje. V skladu s tem je treba dopolnjevati družinsko vzgojo in varstvo kot temeljno družbeno varstvo otrok z različnimi oblikami otroškega varstva, kot n. pr. rejništvo, skrbništvo, razne oblike dnevnega varstva otrok, zavodsko varstvo in podobno. Mladini, ki zaradi manjših ali večjih motenj zaostaja ali ki ji je otežkočen razvoj, je treba omogočiti ustrezno šolanje in takšno vključevanje v redno gospodarsko in družbeno življenje, ki najbolj ustreza življenjskemu cilju posameznika in značaja njegove prizadevnosti. Vsestransko je treba razvijati rehabilitacijo in habilitacijo mlajših oseb, njihovo zaposlovanje v zaščitnih delavnicah in gospodarskih organizacijah, z delom na domu in podobno. Organizirati je treba sodobnejšo pomoč starim in bolnim osebam na domu, torej v njihovem domačem okolju, pa tudi z oddajo v zavodsko varstvo najrazličnejših oblik.

Kvalitetno rast teh oblik bomo zagotavljali tudi z odločnejšim vključevanjem teh vprašanj v delo drugih strokovnih služb kot so urbanizem, socialno zavarovanje in podobno, pa drugih ustreznih znanstvenih in strokovnih institucij.

3. Današnji razvoj terja za uspešno izpolnjevanje nalog socialnega varstva vse raznovrstnejše in znanstveno utemeljene oblike strokovnega dela in tudi dobro organizirane strokovne službe. V občini je treba zlasti krepiti centre za socialno delo z vključevanjem sposobnih socialnih in drugih strokovnih družbenih, predvsem pa tudi prostovoljnih delavcev, in te centre dalje razvijati kot res samostojne strokovne službe socialnega varstva za posamezne občine ali za več občin skupaj. Centri naj uveljavljajo sodobne prijeme in metode za razvijanje vseh oblik pomoči. Sistematično in intezivno naj ugotavljajo in analizirajo vzroke nastalih socialnih problemov, iščejo naj primerne ukrepe, ki so potrebni za konkretno reševanje problemov in naj tudi sami sodelujejo pri njihovem reševanju.

Strokovno socialno delo naj centri razvijajo tudi na drugih področjih, zlasti v šolstvu, zdravstvu, sodstvu, notranji upravi in drugod.

Vzgojo in strokovno izpopolnjevanje kadrov, ki delajo na teh področjih, je treba razširiti in poglobiti tako na delovnem mestu kakor tudi v ustreznih vzgojnih in šolskih ustanovah. Pri njihovem nagrajevanju naj se uporablja načelo nagrajevanja po učinku in uspehu.

4. Komune bodo uspešno reševale naloge socialnega varstva le, če bodo zagotovile za to dejavnost potrebna finančna sredstva. Zaradi sistematičnega zbiranja in pravilne uporabe finančnih sredstev naj občine ustanove občinske socialne sklade za financiranje socialnega varstva. V teh skladih naj se ne zbirajo samo sredstva proračunov, ampak tudi druga sredstva, zlasti prispevki gospodarskih in družbenih organizacij, zavodov in samih občanov.

V teh skladih naj se zagotovijo tudi sredstva za investicijsko izgradnjo socialnih zavodov v skladu s petletnim družbenim programom perspektivnega razvoja.

Skladi naj bodo samostojni skladi z družbenim upravljanjem, kar bo omogočilo večjo mobilizacijo materialnih sredstev za potrebe socialnega varstva, načrtnješo uporabo teh sredstev in bolj življenjsko reševanje problemov socialnega varstva v komuni.

5. Uspešno delo za zagotovitev učinkovite skrbi za delovnega človeka zahteva sodelovanje vseh organov, organizacij in služb, ki delajo na tem področju, zlasti pa sodelovanje občinskih organov socialnega varstva z drugimi javnimi službami, organi, gospodarskimi in družbenimi organizacijami. Takšno sodelovanje bo lahko s skupnimi napori znatno izboljšalo sedanje stanje.

Ko Ljudska skupščina Slovenije sprejema resolucijo o nalogah komune na področju socialnega varstva, naglašja pomembnost te družbene dejavnosti skrbi za človeka kakor tudi za splošni napredek v družbenih odnosih. Uresničevanje resolucije bo terjalo predvsem polno zavzetost vseh državljanov pa tudi drugih činiteljev v komuni.

OBRAZLOŽITEV

k resoluciji o nalogah komune na področju socialnega varstva

Resolucija o nalogah komune na področju obravnavanja socialnih vprašanj, ki naj jo sprejme Ljudska skupščina LRS, izhaja iz splošnega stanja skrbi za človeka, ki smo ga dosegli do danes in iz katerega mora izhajati socialno varstvo. S stalnim dvigom proizvodnje smo uspeli zboljšati pogoje delovnih ljudi.

Vzporedno z znatnimi uspehi, ki smo jih dosegli na vseh področjih našega družbenega in gospodarskega življenja, se vedno intenzivnejše rešujejo socialni problemi, ki so nastali kot posledica vojnih in predvojnih razmer, kakor tudi novi problemi, ki nastajajo kot posledica velikih sprememb v družbenih razmerjih. Novi zakonski predpisi s področja delovne, socialne, šolske in zdravstvene zakonodaje rešujejo številne probleme, vendar ne morejo v celoti vskladiti reševanja nalog s področja socialnega varstva z reševanjem nalog na področju gospodarskega življenja in na področju drugih javnih služb.

Bistvene naloge socialnega varstva, ki so pomemben del socialne politike, so bile reševane predvsem s kurativnega stališča. Tak način reševanja je terjalo stanje na področju socialnega varstva ter je imelo v tej dobi prednost pred preventivo. To splošno znano kurativno delo na področju socialnega varstva je bilo zelo obsežno. Vloženi so bili veliki napor, da so se vsaj delno, če že ne v celoti omilile težave prizadetih oseb. Pri tem seveda ni ostalo in je razvoj šel naprej in se je prehajalo, čeprav počasi, na organizirano družbeno dejavnost, usmerjeno k odstranitvi vzrokov negativnih socialnih pojavov. Hiter in skokovit razvoj gospodarstva in drugih družbenih dejavnosti, razvoj mest in naselij, hitra industrializacija in modernizacija kmetijstva ter s tem razvojem povezane nagle spremembe v strukturi prebivalstva in končno vedno večje zaposlovanje žena, ki vpliva na spremembo v družinskih razmerjih, povzročajo dnevno nove družbene probleme, ki zahtevajo od nas povečane napore za učinkovito družbeno varstvo posameznika in družine.

Pomemben razlog za neenakomeren in prepočasen razvoj socialnega varstva v primerjavi z drugimi javnimi službami in gospodarstvom je predvsem v reševanju nalog socialnega varstva z upravnim aparatom. Ta je reševal mnogotere probleme čestokrat izolirano s svojim številčno in strokovno šibkim kadrom. Šele v zadnjem času se razvijajo zaradi nastajajočih potreb samostojne strokovne službe socialnega varstva na eni strani, na drugi strani pa je treba ugotoviti in upoštevati, da se že vrsta socialnih problemov rešuje tudi v gospodarskih organizacijah in drugih javnih službah in organizacijah. To predvsem v zdravstvu, šolstvu, socialnem zavarovanju itd. Prav tako se rešujejo naloge socialnega varstva v drugih družbenih samoupravnih organizacijah s strokovnimi delavci in službami, na primer v večini gospodarskih organizacij. Te službe je potrebno še nadalje krepiti s strokovnimi kadri in s pravičnim usmerjanjem socialne politike v našem družbenem in gospodarskem življenju.

Važen razlog, ki je zaviral aktivnejši razvoj socialnih služb je tudi v tem, da so bila za potrebe socialnega varstva uporabljena in planirana zelo nizka materialna sredstva. Ta so bila v glavnem proračunska sredstva.

Z družbenim samoupravljanjem, z uvajanjem samostojnih služb in kvalitetnejših kadrov ter z razvojem socialnega dela v drugih službah javnega in družbenega življenja, je bilo omogočeno reševanje problemov socialnega varstva na enakovrednejši osnovi. Socialno varstvo postaja na ta način integralni del našega gospodarskega in družbenega življenja.

Glede na to, da je danes občina kot komuna nositelj skrbi in organizator naporov za izboljšanje splošnega družbenega standarda in zadovoljitev potreb delovnega ljudstva, vidi resolucija uspešno reševanje vseh vprašanj socialne problematike v dejavnosti komune, njenih organov, služb in organizacij in v pritegnitvi državljanov k temu delu ter poskuša prikazati naloge, ki naj se izvajajo. Dejstvo je, da se vse bolj pritegujejo državljan, delajo razne komisije

ljudskih odborov, stanovanjskih in krajevnih skupnosti, družbenih in gospodarskih organizacij, ki rešujejo splošna socialna, socialno-vzgojna in socialno-zdravstvena vprašanja.

Poseben pomen imajo pri tem razvijajoči se centri za socialno delo kot samostojne strokovne službe socialnega varstva. Centri omogočajo sistematično proučevanje in analiziranje vzrokov socialnih problemov, lajšajo iskanje najprimernejših ukrepov za njihovo reševanje ter omogočajo hitrejšo razvijanje preventivnih oblik družbene pomoči državljanom. Prav v centrih se koordinirajo naporji vseh činiteljev v občini za uspešnejše in učinkovitejše socialno varstvo, iščejo se kompleksni in sodobnejši prijemi ter znanstveno utrjene metode za razvijanje vseh oblik pomoči posameznikom, družinam in posameznim kategorijam oseb, ki so potrebne pomoči.

Resolucija tedaj posebej podčrtava vlogo komune in njenih samoupravnih družbenih mehanizmov, ki vse bolj postajajo osnovni nosilec družbene skrbi za skupnost posameznika na svojem območju. Politiko socialnega varstva uveljavlja preko svojih činiteljev tako, da ugotavlja, organizira, vpliva, vodi in odloča o problemih socialnega varstva in jih, ker je najbližja potrebam državljanom, tudi konkretno rešuje. Ti činitelji so predvsem stanovanjske in krajevne skupnosti, gospodarske in druge družbene organizacije s pritegnitvijo občanov k reševanju teh vprašanj.

Stanovanjske in krajevne skupnosti so osnovni izvrševalec zadovoljevanja potreb delovnih ljudi na svojem območju; one ugotavljajo in rešujejo probleme socialnega varstva. Prav zaradi tega jim mora komuna organizirano pomagati predvsem v strokovnem, kadrovskem in materialnem pogledu.

Pomembno vlogo prevzemajo tudi gospodarske organizacije, ki z organiziranim socialnim delom poleg svojih osnovnih proizvodnih nalog rešujejo probleme svojih članov tako v gospodarski organizaciji kot tudi izven nje. Zadovoljevanje potreb in odstranjevanje problemov članov svojega kolektiva ob sodobnih proizvodnih metodah dviga proizvodnost in s tem ustvarja večja materialna sredstva, ki ponovno omogočajo izboljšanje in zadostitev potreb delovnega človeka. Pri tem opravljajo važno vlogo kadrovske-socialne službe v gospodarskih organizacijah, ki s pravilnim, načrtnim in smotrnim delom pomagajo tako članom kolektiva kot tudi organom delavskega samoupravljanja pri dvigu večje storilnosti.

Resolucija poudarja pomembnost družbenih organizacij, ki imajo v svojem programu tudi skrb za človeka. Te organizacije kot n. pr.: Zveza prijateljev mladine, razne mladinske organizacije, Rdeči križ in predvsem SZDL v okviru svojih programov, vsaka na svojem delovnem območju ugotavljajo in zbirajo problematiko, jo analizirajo in dajejo predloge za njeno reševanje, obenem pa lahko nudijo konkretno pomoč, ker so najbližje svojemu članstvu. Te družbene organizacije v tesnem sodelovanju z mehanizmom stanovanjskih in krajevnih skupnosti ter komune sploh, lahko odigrajo pomembno preventivno vlogo, zlasti tudi z aktiviziranjem in mobiliziranjem svojega članstva za izvrševanje teh nalog.

Resolucija poudarja potrebo novih oblik varstva otrok, mladine pa tudi odraslih. Daje prednost preventivnim oblikam, to je odpravljanju vzrokov nastanka socialnih problemov delovnega človeka tako doma kakor tudi na njegovem delovnem mestu. Pri vsem tem naj bo osnovno načelo, da človeka ne izdvajamo iz družine in njegovega normalnega okolja. Njegovo vključevanje

v družbo in delo naj bo prvenstveno z namenom, da se vživi v svoje okolje in da prihaja vsaj delno do potrebnih sredstev za preživljanje.

Posebej je poudarjeno, da se bodo vse te oblike kvalitetno razvijale le z odločnejšim skupnim obravnavanjem vprašanj z drugimi strokovnimi in javnimi službami, kot so urbanizem, socialno zavarovanje in podobno ter raznimi znanstvenimi in strokovnimi institucijami.

Poleg vseh činiteljev, ki rešujejo naloge socialnega varstva, pa imajo poseben pomen za reševanje teh nalog tudi najraznovrstnejše in znanstveno utemeljene oblike strokovnega dela. Zato zahteva to reševanje dobro organizirano strokovno službo v občini, kot je že uvodoma poudarjeno. Poseben pomen imajo nastajajoči centri za socialno delo, v katere so vključeni tako socialni kot tudi drugi strokovni delavci. Centri za socialno delo že rešujejo s sodobnimi prijemi, metodami in oblikami vrsto vprašanj socialnega varstva, tako kompleksnega kakor tudi individualnega pomena. Strokovna služba zahteva še nadalje krepitev strokovnega kadra kot tudi krepitev tistega kadra, ki dela na socialnih vprašanjih na drugih področjih javnih služb in v gospodarstvu.

Za osnovno izobraževanje strokovnih kadrov za socialno delo skrbi Višja šola za socialne delavce v Ljubljani. Od njene ustanovitve od leta 1955 do danes je bilo vpisanih že 233 rednih in 78 izrednih slušateljev v oddelku za javne službe. V preteklem letu je bil na tej šoli odprt oddelek za socialne službe v gospodarstvu. Na tem oddelku je vpisanih 53 rednih in 40 izrednih slušateljev. Pomembna oblika izobraževanja so tudi daljši seminarji in tečaji za uslužbence družbenih in upravnih organov socialnega varstva okrajev in občin. Seminarji so stalna oblika izpopolnjevanja v strokovnosti teh kadrov. Stalni seminarji se vršijo tudi za diplomirane socialne delavce, ko so že na delovnih mestih in potrebujejo dopolnilno strokovno izobrazbo, predvsem glede novih sodobnih oblik reševanja problemov socialne politike.

Kljub temu pa je pomanjkanje kadrov še vedno občutno. Komune še niso uspеле odločnejše šolati kadre, ki že delajo na službah socialnega varstva. V upravnih organih socialnega varstva je zaposlenih 227 uslužbencev, od katerih ima 58 % le nižjo šolsko izobrazbo, čeprav imajo dolgoletne izkušnje na področju reševanja problemov socialnega varstva.

Tako činitelji, ki aktivno delujejo v komuni, kot tudi strokovne službe socialnega varstva ne morejo mimo prostovoljnih socialnih delavcev. Te delavce je potrebno še nadalje organizirano vzgajati in jih vključevati v reševanje problemov socialnega varstva. Oni so dragocena pomoč preko katere lahko zajamemo v socialno delo mnogo članov stanovanjskih in krajevnih skupnosti.

Resolucija poudarja potrebo po povečanju materialnih sredstev za socialno varstvo. Uspešno reševanje vseh nalog socialnega varstva v komuni je predvsem odvisno od primernih materialnih sredstev. Ta so bila do sedaj v pretežni meri proračunska in zaradi tega tudi relativno nizka, ki so omogočala predvsem reševanje konkretnih in le najtežjih problemov. Resolucija postavlja načelo, da je potrebno za uspešno izvajanje teh nalog oddvojiti posebno namenska sredstva v obliki občinskih skladov z družbenim upravljanjem. Ta sklad naj bo formiran ne samo iz dosedanjih potreb proračunov, temveč z mobilizacijo vseh tistih materialnih sredstev v občini, ki jih lahko izdvojijo za potrebe socialnega varstva tudi drugi činitelji v komuni. Proračunski izdatki v letu 1960 so znašali n. pr. 1 764 000 000 dinarjev, vendar so bile s temi sredstvi krite le najnujnejše

potrebe za reševanje akutnejših socialnih problemov. Ta znesek se je v letu 1961 dvignil samo za 91 000 000.

Tudi na področju investicijske izgradnje je bilo potrošenih zelo malo sredstev, in sicer v preteklem letu 99 000 000 dinarjev, v letu 1961 pa komaj nekaj preko 48 000 000 dinarjev. Če upoštevamo, da v preteklem obdobju ni bila zgrajena niti ena socialna ustanova, tedaj je to odraz slabega stanja na področju socialnega varstva oziroma njenih investicij. Z uveljavitvijo občinskih skladov socialnega varstva se bo v nadaljnjem obdobju bistveno premaknilo reševanje socialnih problemov po sodobnih načelih.

Do sedaj se je tudi pokazalo, da so uspehi tem večji, čim tesnejše je sodelovanje raznih organov, organizacij in služb socialnega varstva z drugimi službami, organi, gospodarskimi in družbenimi organizacijami, in prav zato je treba, kakor to resolucija na koncu tudi poudarja, skupne napore usmeriti tudi v to dejavnost.

Predložena resolucija na ta način zagotavlja nadaljnji uspešen razvoj socialnega varstva v pogojih današnjega družbenega in gospodarskega sistema s podarkom, da skrb za človeka postaja vedno bolj socialistični smisel odnosov med posamezniki in v okviru skupnosti. To pa je tudi konkretna vsebina našega družbenega sistema.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo
in socialno politiko

POROČILO

k predlogu resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva v besedilu, kot ga je predložil Izvršni svet. Odbor se je strinjal s postavkami in ugotovitvami, navedenimi v resoluciji in jo je zato soglasno sprejel.

Osnovna misel resolucije, da je skrb za človeka temeljna družbena naloga, ki postaja bistveni sestavni del vsake družbene dejavnosti, terja nadaljnji pospešen razvoj posameznih socialnih služb. Dosedanji kurativni načini reševanja problemov socialnega varstva ne zadoščajo več in je zato treba pospešiti in okrepiti že začeti prehod na bolj organizirano družbeno dejavnost, usmerjeno k odstranjevanju vzrokov negativnih socialnih pojavov. Razvoj socialnih služb je v primerjavi z razvojem gospodarstva in drugih družbenih služb nekoliko zaostajal. Naloge socialnega varstva so se reševale bolj kot upravne, manj pa kot družbene naloge. Vložena so bila premajhna družbena sredstva oziroma so se bila trošila le bolj v kurativni smeri. Tudi kader je bil strokovno premalo usposobljen. Hiter razvoj gospodarstva, industrializacija, razvoj mest in naselij, nagle spremembe v strukturi prebivalstva in vedno večje zaposlovanje žena, vse to povzroča dnevno nove socialne probleme, ki zahtevajo velike napore za

učinkovito družbeno varstvo posameznika in družine. Vse to pa bomo najbolj smotno reševali v komuni, v okviru skrbi za dvig osebnega, družinskega in družbenega standarda, v skladu z možnostmi in potrebami.

Vedno več nalog socialnega varstva pa bodo reševale stanovanjske in krajevne skupnosti, gospodarske in družbene organizacije tam, kjer jih ljudje sami pomagajo reševati. Na področju stanovskih skupnosti je bilo že do sedaj mnogo opravljenega, razvile so se razne servisne dejavnosti, zelo lepi rezultati so bili doseženi na področju otroškega varstva. Krajevne skupnosti pa so se posvečale predvsem komunalni dejavnosti, manj pa so reševale socialno problematiko. Razvijati pa bi bilo treba še druge oblike socialnega dela. Gospodarske organizacije so s kadrovske socialnimi službami napravile lep korak naprej in težijo, da bi čim več problemov rešile oziroma odstranile po redni poti. Družbeno-politične organizacije uspešno mobilizirajo državljane in svoje članstvo za sodelovanje pri izvajanju nalog socialnega varstva. Izluščila so se sodobna načela socialnega varstva. Socialno delo se razvija tudi na drugih področjih, v zdravstvu, šolstvu, sodstvu. Le z ustanavljanjem centrov za socialno delo smo prepočasni. Ljudski odbori so bili premalo iniciativni pri usposabljanju strokovnega kadra za socialno delo. Tudi podiplomskemu izpopolnjevanju drugih strokovnjakov za sodelovanje na tem področju smo posvetili premalo skrbi. Zlasti za investicije so bila predvidena relativno majhna sredstva, kar tudi otežkoča ugodnejši razvoj socialnih služb.

Preraščanje komun v skupnost vseh proizvajalcev, vseh delovnih ljudi, ki načeloma rešujejo celotno problematiko, ki jih zadeva, je proces, ki napreduje ponekod hitreje, drugod zopet počasneje. V razpravi so člani odbora poudarili, da marsikje še niso v celoti spoznali, da različni kompleksi na območju komune medsebojno učinkujejo drug na drugega in da je od reševanja enih odvisna hitrost razvoja drugih. Ponekod prevladuje ozko gledanje in vidijo samo probleme gospodarskega razvoja in krepitev komune na gospodarskem področju. Gospodarski razvoj je le sredstvo, s katerim naj se povzdigne materialni in s tem vsesplošni standard delovnih ljudi. Uspešen gospodarski razvoj pa je ozko povezan z reševanjem socialne problematike. Niso še povsod prepričani, da so urejene razmere na domu, varnost otrok med delom staršev, odvzem skrbi za starejše in onemogle, s tem dobro počutje delovnega človeka in podobno, izredno pomembni činitelji, sestavni del prizadevanj za napredek gospodarstva. Prav na današnji stopnji razvoja pri nas je nujno, da se tem vprašanjem posveti največja pozornost. V zvezi s tem so bili člani odbora tudi mnenja, da je resolucija o nalogah komune na področju socialnega varstva predložena o pravem času, ker so prav sedaj dozoreli pogoji, ko je treba bolj organizirano in smotrnejše usmerjati delo na tem področju.

Mnogi člani odbora so v razpravi poudarili pomembnost družbeno-političnih organizacij, zlasti Socialistične zveze in Zveze komunistov, pri sprovajanju načel resolucije na terenu. Vsestranska zainteresiranost organizacij za izvajanje nalog na področju socialnega varstva bo sprožila še večjo ustvarjalnost delovnih ljudi pri reševanju problemov, to pa je pogoj za uspešen prehod iz dosedanjega stanja na bolj organizirano družbeno delo na tem področju.

Za uspešno izvedbo nalog bi morale tudi stanovanjske in krajevne skupnosti razpolagati z večjimi materialnimi sredstvi. Zlasti gospodarske organizacije bi lahko v veliki meri vplivale na izboljšanje stanja na tem področju. Če hočemo zagotoviti učinkovito skrb za delovnega človeka, je potrebno, da vsi

zainteresirani organi in službe gospodarske organizacije obojestransko sodelujejo. Strokovne službe v gospodarstvu pa naj v svojih analizah in predlogih za razvoj gospodarstva, gospodarske organizacije pa pri svojih ukrepih, bolj vsestransko upoštevajo celoten kompleks socialnih problemov, zlasti tistih, ki jih poraja hiter gospodarski in družbeni razvoj in sedanji gospodarski ukrepi.

Pomemben činitelj za uspešno opravljanje nalog na področju socialnega varstva je strokovnost socialnih služb. Zato pa seveda potrebujemo usposobljene in dovolj številne kadre. Socialni delavec v komuni ali podjetju mora biti strokovni, vendar tudi družbeni delavec, ki mora pri svojem delu znati sodelovati z vsemi, ki so na tem področju aktivni. Člani odbora so poudarili, da bodo morale komune bolj skrbeti za izbor in vzgojo teh kadrov, zlasti še v nerazvitih komunah, kjer so socialni problemi še bolj pereči. Zaradi velikih potreb po strokovnih kadrih tudi ne bo mogoče ostati samo pri diplomantih Višje šole za socialne delavce, ampak bo treba razvijati najrazličnejše oblike usposabljanja kadrov, ki že delajo na tem področju, z raznimi seminarji, tečaji itd. Nasploh bo potrebna večja skrb za uveljavljanje kadrov, ki delajo na področju socialnega varstva, tudi za tiste, ki nimajo potrebne strokovne izobrazbe, pa so si pridobili izkušnje pri delu, pa tudi za take, ki prostovoljno delajo na tem področju v stanovanjskih skupnostih in drugje in sicer tako, da se jih seznanja z izkušnjami in dosežki drugod ter posreduje analize in problematiko, po drugi strani pa omogoči pomoč pri reševanju problemov. Usposabljali naj bi take profile socialnih delavcev, kakršni so naši skupnosti najbolj potrebni za reševanje aktualnih problemov in nalog na področju skrbi za človeka.

O ustanavljanju centrov za socialno delo je odbor obširno razpravljal. Soglašal je s stališčem, da je treba v občinah te centre hitreje ustanavljati in krepiti, če hočemo doseči uspešnejše in znanstveno utemeljene oblike strokovnega dela in dobro organizirano strokovno službo. V teh centrih je zato treba zbrati najboljše socialne delavce in jih usmeriti k načrtnemu delu. Kjer strokovno usposobljenih socialnih delavcev občutno primanjkuje, naj center za socialno delo ustanovi več občin skupaj. Vendar po mnenju odbora ne bi bilo umestno zaradi ustanavljanja teh centrov oslabiti kadrovske socialnih služb v gospodarskih organizacijah in jim odtegniti kadre, ne da bi poskrbeli za nove.

Pomemben činitelj za uspešno delo na področju socialnega varstva so sredstva — to bodo skladi za financiranje socialnega varstva. Pri tem so člani odbora poudarjali, da se pri formiranju teh skladov občine nikakor ne morejo in ne smejo omejiti zgolj na sredstva iz proračuna, ampak mora vsaka občina glede na razmere in možnosti zagotoviti tudi dotok sredstev iz drugih virov in omogočiti najširše pobude pri določanju teh virov. To je važno tudi za gospodarsko razvitejša področja. Mobilizacija sredstev bo uspešnejša, če bodo izdelani in predloženi konkretni programi za trošenje sredstev in če bo omogočeno družbeno nadzorstvo nad racionalno uporabo.

V zelo živahni in bogati razpravi so posamezni člani opozorili še na vrsto problemov, ki so s predlaganimi načeli v resoluciji tesno povezani.

Vsi družbeni činitelji v komuni morajo skrbeti za pravilnejše in bolj smotrno zaposlovanje socialnih delavcev. Nujno je sodelovanje in pomoč drugih strokovnih služb, zlasti zdravstvene, da bo delo socialnih služb kvalitetnejše. Tudi organom družbenega upravljanja na področju socialnega varstva je treba dajati več pomoči pri izvajanju njihovih nalog. Načrtneje bo treba proučiti

socialno problematiko šolskih otrok in mladine, posebno v nekaterih predelih. Proučiti bo treba sistem izgradnje stanovanj za številnejše delavske družine izven industrijskih in mestnih središč. Poseben problem so tiste krajevne skupnosti v bližini industrijskih središč, kjer živi visok odstotek proizvajalcev, ki imajo na področju skrbi za delovnega človeka številne probleme, a le neznatna materialna in druga sredstva za njihovo reševanje.

Glede na razpravo je odbor sklenil predlagati te spremembe in dopolnitve k predlogu resolucije:

Na koncu drugega odstavka 1. točke naj se doda besedilo: »... in skrbijo zlasti za urejanje tistih socialnih problemov, ki so posledica hitrega gospodarskega razvoja.«

V tretji vrsti 5. točke naj se pred besedama »sodelovanje občinskih« vstavi beseda »obojestransko«.

Ob zaključku razprave o predlogu resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva so člani odbora razpravljali tudi o nalogah odbora pri izvajanju te resolucije. Člani odbora so sklenili, da bodo pomagali pri utemeljevanju in uresničevanju načel resolucije pri svojem delu na terenu in da bodo obravnavali na sejah odbora probleme, ki bi pri izvajanju resolucije nastali v komunah.

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora predlaga Ljudski skupščini LRS, da sprejme predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva s predlaganimi dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Albina Jensterla.

Št. 02-456/2-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Albin Jensterle l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 20. novembra 1961, obravnaval predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva in ga soglasno sprejel.

V razpravi je odbor ugotovil, da bo resolucija s svojimi smernicami pozitivno vplivala na razvoj socialnega varstva in dala potrebna napolnila za vključitev gospodarskih in družbenih organizacij, stanovanjskih in krajevnih skupnosti pri reševanju problemov socialnega varstva.

Odbor se strinja z dopolnitvami, ki jih predlaga odbor za zdravstvo in socialno politiko, in sicer v predzadnjem odstavku prve točke in v prvem odstavku pete točke in predlaga Ljudski skupščini, da sprejme predlog resolucije.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Pepco Perovšek.
Št. 02-456/1-61.

Ljubljana, dne 20. novembra 1961.

Poročevalec:
inž. Pepca Perovšek l. r.

Predsednik:
Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ
Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva

Zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS sta na skupni seji dne 21. novembra 1961, obravnavala predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva in jo sprejela brez sprememb. Strinjala sta se s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlaga odbor za zdravstvo in socialno politiko v predzadnjem odstavku 1. točke in v prvem odstavku 5. točke.

Oba odbora predlagata, da Ljudska skupščina sprejme predlog resolucije. Za skupnega poročevalca je bil določen ljudski poslanec Franc Treven.

Št. 02-456/3-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Predsednik
zakonodajnega odbora ZP:
Andrej Babnik l. r.

Predsednik
zakonodajnega odbora RZ:
dr. Heli Modic l. r.

Poročevalec:
Franc Treven l. r.

PREDLOG PRIPOROČILA

o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji

Ljudska skupščina LR Slovenije je na skupnih sejah Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 23. maja 1961 in 23. novembra 1961, obravnavala vprašanje izobraževanja strokovnega kadra in na podlagi obravnave ugotavlja:

Hitri gospodarski in družbeni razvoj je bil osnova za uvajanje novega gospodarskega sistema. Ta omogoča in terja še hitrejši razvoj, ob tem pa v

skladu z napredkom znanosti in tehnike še hitrejšo rast delovnih sposobnosti proizvajalcev, višjo kakovost in večje število strokovnjakov.

Komune in njeni činitelji že spoznavajo, da so naložbe za izobraževanje strokovnega kadra enakovredne drugim gospodarskim naložbam, in so v oblikovanju kadrovske politike in razvijanju kadrovske službe dosegle nekatere uspehe, pri čemer je najpomembnejše to, da se zaradi njihovega vpliva na izobraževanje v marsičem že spreminja nekdanji način izobraževanja. Posledica vsega tega je, da se je dvignilo zanimanje proizvajalcev in mladine za strokovno izobraževanje, da se je razširila mreža izobraževalnih ustanov — zlasti izobraževalnih centrov v gospodarskih organizacijah, tehničnih in višjih šol, da se je na vseh vrstah šol povečalo število oddelkov za odrasle, da so tudi delavske in ljudske univerze prispevale precejšen delež, da so strokovnemu izobraževanju posvetile več skrbi družbene in strokovne organizacije ter organi družbenega upravljanja.

V primerjavi s hitrim preobraževanjem družbenega življenja in uveljavljanjem novega gospodarskega sistema pa tisti, ki najbolj potrebujejo strokovnjake, še niso storili dovolj, da bi na osnovi že doseženih uspehov in večjih možnosti vsestransko pospešili izobraževanje strokovnega kadra in kar se da vskladili strokovno izobraževanje s čedalje hitrejšim razvojem proizvodjalnih sil in tako tudi s te plati podprli naša celotna družbena prizadevanja.

Ovire, zaradi katerih imamo opraviti z zaostajanjem na področju strokovnega izobraževanja, so zlasti naslednje:

— Neizdelan sistem strokovnega izobraževanja vse do delovnega mesta, zaradi česar spreminjanje obstoječih in ustanavljanje novih izobraževalnih ustanov pogosto ni rezultat načrtnih in vsklajenih prizadevanj, poleg tega pa tudi vzgojna in izobraževalna vsebina teh ustanov ni vedno prilagojena dejanskim potrebam proizvodnje, družbenih služb in družbenega samoupravljanja.

— Skrajnostna pojmovanja, ki zanikajo enotnost izobraževanja in izmed katerih je za nekatera značilno to, da priznavajo v izobraževanju samo tisti del, ki se nanaša izključno na trenutne potrebe delovnega mesta, in povzročajo mehanično delitev izobraževanja in usposabljanja za delovno mesto, zaradi česar zanikajo potrebo po izobraževanju v strokovnih šolah; za druge pa to, da ne upoštevajo nujnosti prilagajanja izobraževanja potrebam proizvodnje in družbenih služb.

— Administrativno priznavanje kvalifikacijskih stopenj (polkvalificiran, kvalificiran, visokokvalificiran delavec), od katerih je bil do uvedbe novega gospodarskega sistema odvisen med drugim tudi osebni dohodek. Predpisi na tem področju niso več v skladu z delitvijo osebnega dohodka po delu in s celotnim družbenim sistemom in dajejo potuho stari miselnosti, da je administrativno pridobljena kvalifikacija že sama po sebi pogoj za zahtevo po večjih osebnih dohodkih in drugih pravicah.

— Administrativno razvrščanje izobraževalnih ustanov na nižje, nepopolne srednje in popolne srednje šole glede na dobo trajanja izobrazbe daje podporo napačnim pojmovanjem o potrebnosti in družbeni vrednosti šol in poklicev. Ta ima za posledico, da se mladina ne odloča za poklice predvsem po svojih nagnjenjih ter sposobnostih za obvladovanje praktičnih in teoretičnih znanj. Tako se v vrednotenju poklicev še vedno ohranja razlikovanje med ročnim

in umskim delom, premalo se upošteva nadaljnje izobraževanje v poklicih samih do visoke specializacije in preveč prihaja do izraza želja po doseganju višje izobrazbe s prekvalifikacijami. Zaradi tega se delitev osebnega dohodka pa delu, ki jemlje pomen formalnim kvalifikacijam, uveljavlja počasneje kot bi se sicer.

Tako adiministrativno razvrščanje šol povzroča napačno predstavo, da so nižje razvrščene šole pripravljavnice za izobraževanje na višje razvrščenih šolah kar nasprotuje načelu o zaključenosti ustanov za strokovno izobraževanje.

— Nezaostna in neenaka skrb za vzgojo in izobraževanje mladine od časa, ko konča osnovnošolsko obveznost, do polnoletnosti, pri čemer gre tako za tiste, ki se ali zaposlijo ali stopijo v učno razmerje ali se šolajo, kakor za tiste, ki niso vključeni nikamor in največkrat ostajajo brez vsake družbene pomoči. Ta vprašanja so tudi posledica različnega položaja, v katerega jo razvrščajo zastareli predpisi (različni kriteriji za otroške dodatke, za socialno zavarovanje, za štipendije, za osebne dohodke, za družbeno samoupravljanje, za vojaško službo itd.).

— Veliko pomanjkanje stalnega predavateljskega kadra, kakor tudi pomanjkljiva pedagoška in strokovna usposobljenost precejšnjega dela tega kadra, kar vse je posledica predvsem starega načina nagrajevanja, pomanjkanja ustanov za izobraževanje strokovnega učnega kadra ter neizgrajene prosvetno pedagoške službe.

— Materialna stiska izobraževalnih ustanov, ki se prepočasi razvijajo v samostojne ustanove z zadostnimi materialnimi sredstvi in daljšo perspektivo zaradi premajhnega razumevanja in prešibke koordinacije vseh prizadetih činiteljev, predvsem pa činiteljev v komuni. Obstoječa mreža poklicnih, tehničnih in drugih šol za gospodarstvo in za družbene službe ne zadostuje. Zaradi tega prihaja do nesmotrnega odliva mladine v gimnazijo. To bo še huje v prihodnjih letih, ker raste število mladine z dokončano osnovno šolo. Že sedaj pa tudi ugotavljamo, da nimamo tega kadra dovolj in da imamo relativno nesorazmerje v strukturi strokovnih kadrov zaradi nezadostne mreže poklicnih, tehničnih in drugih šol za gospodarstvo in za družbene službe in nesorazmernega odliva teh kadrov na visokošolske zavode.

Izhajajoč iz gornjih ugotovitev Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije

priporoča

Vzgojno izobraževalni sistem naj bo v vsebinskem, pedagoškem in organizacijskem pogledu pozitiven izraz naših globokih družbenih in gospodarskih sprememb. Omogočati mora vsakemu državljanu, da se vzgaja in da si pridobi ustrezno izobrazbo ter usposobljenost za opravljanje svojih dolžnosti v poklicu in v družbenem samoupravljanju. Pri tem je treba vzgojno in izobraževalno vsebino nenehoma prilagajati razvoju proizvodjalnih sil in naši družbeni ureditvi. Izobraževanje strokovnega kadra naj bo povezano z oblikovanjem socialistične osebnosti, zakaj le vsestransko izobražen proizvajalec bo lahko prevzemal in uspešno opravljal naloge upravljalca.

Zastavljene smotre pa bo mogoče doseči samo tako, če predvsem komune in vsi njeni činitelji osvojijo skrb za izobraževalne ustanove in za oblikovanje strokovnega kadra kot enega izmed temeljev svoje gospodarske politike.

I

1. Da bo strokovno izobraževanje funkcionalno povezano s potrebami gospodarskih organizacij in družbenih služb, je treba izobraževalni proces vsebinsko in organizacijsko prilagoditi strokovnemu kadru, kakršen je potreben. Kakšen naj bo delež posameznih izobraževalnih ustanov, gospodarskih organizacij in družbenih služb v procesu izobraževanja strokovnega kadra, je odvisno od zahtev delovnega mesta, od kadrovske politike podjetja ali ustanove, od razvitosti mreže strokovnih šol in od razvoja stroke oziroma panoge.

Organi družbenega samoupravljanja morajo ugotoviti svoje sedanje in prihodnje potrebe po kadrih in na tej osnovi izoblikovati svojo kadrovsko politiko. Od te politike bodo odvisni struktura, program in delovne naloge izobraževalnih centrov in drugih ustanov za strokovno izobraževanje. Za smotno realizacijo kadrovske politike naj posvetijo vso pozornost razvoju kadrovske in drugih strokovnih služb. Naloga kadrovskih služb, izobraževalnih ustanov, upravnih organov in strokovnih organizacij je, da stalno proučujejo, kakšen delež jim pripada pri izobraževanju strokovnega kadra in da na osnovi analiz usmerjajo potek izobraževanja.

2. Sistem strokovnega izobraževanja mora temeljiti na znanju; ki ga daje osemletna osnovna šola. Odgovorni družbeni činitelji naj vložijo vse napore v to, da bo vsakemu državljanu omogočeno doseči to raven izobrazbe.

Uresničitev vzgojnih in izobraževalnih smotrov terja, da različne izobraževalne oblike do delovnega mesta povežemo v sistem družbeno enako vrednotenih ustanov od izobraževalnih centrov in drugih oblik strokovnega izobraževanja v podjetjih in družbenih službah do poklicnih (dosedanje vajenske, industrijske in druge šole s praktičnim poukom), tehničnih in drugih šol za gospodarstvo in družbene službe in do visokošolskih zavodov.

Od zahtevnosti delovnih mest, od razmerja med praktičnimi in teoretičnimi znanji ter od obsega in globine izobrazbe, ki jo morajo imeti strokovni kadri, bo zaviselo, v katerih izobraževalnih ustanovah se bodo izobraževali.

a) Glede na to, da imajo v izobraževanju pomemben delež gospodarske organizacije, zavzemajo v izobraževalnem sistemu njihovi izobraževalni centri in druge oblike strokovnega izobraževanja pomembno mesto. Zato se morajo pospešeno ustanavljati, razvijati in vraščati v celotni izobraževalni sistem.

Naloge izobraževalnih centrov so zlasti:

— da izobražujejo delavce, ki jih moremo usposobiti za delovna mesta ali za poklice s priučitvijo;

— da usposabljaajo ves kader za dejanske potrebe na delovnih mestih s tem, da prilagajajo in dopolnjujejo znanje, ki so si ga pridobili na raznih vrstah strokovnih šol;

— da pripravljajo kader za študij na drugih ustanovah, ki izobražujejo kader za potrebe gospodarskih organizacij.

Gospodarske organizacije in družbene službe, ki nikakor ne bi mogle same organizirati izobraževalnih centrov, naj jih ustanove v sodelovanju z drugimi ustreznimi gospodarskimi organizacijami, družbenimi službami, zbornicami itd.

b) Strokovni kader, ki mora obvladati praktična in teoretična znanja, kakršna so potrebna za poklic, v katerem mora na osnovi danih načrtov in

poznavanja tehnoloških procesov samostojno zbirati delovne metode in določati delovne postopke, naj se izobražuje v poklicnih šolah.

c) Strokovni kader, ki zaradi svoje širše tehnične kulture in poglobljenega teoretičnega znanja sodeluje na eni strani z delavci v obratu, na drugi strani pa z inženirji pri obdelavi konstrukcijskih detajlov in novih delovnih metod, naj izobražujejo tehnične šole. Ustrezni strokovni kader za ostala področja v gospodarstvu in družbenih službah izobražujejo tehničnim šolam ustrezne strokovne šole za gospodarstvo in družbene službe.

d) V visokošolskih zavodih, ki izobražujejo strokovni in znanstveni kader do najvišjih možnosti, naj se dosedanja reformna prizadevanja še poglobijo in izobraževalna vsebina prilagodi potrebam gospodarstva in družbenih služb.

3. V celotnem sistemu strokovnih šol je treba uveljaviti načelo zaključnosti in sestavljati učne programe na osnovi zahtev po praktičnem in teoretičnem znanju določene vrste kadra.

Z različnimi ekonomskimi pogoji za šolanje, s poklicno svetovalno službo, s sistemom vpisnih in prehodnih pogojev, predvsem pa z razširitvijo mreže poklicnih, tehniških ter drugih šol za gospodarstvo in družbene službe je treba doseči, da bo izobraževalni sistem zagotovil ustrezno številčno razmerje med posameznimi vrstami strokovnega kadra in omogočil najbolj sposobnim izobraževanje do najvišjih možnosti.

Ob vsem tem je treba pospeševati rast različnih oblik izobraževanja, ki jih narekujejo potrebe gospodarstva in družbenih služb od izobraževalnih centrov v gospodarskih organizacijah do šolskih centrov kot najširše organizirane oblike, v katero je vključenih več vrst in stopenj izobraževalnih dejavnosti.

4. Naloga vseh strokovnih šol je, da ustvarijo pogoje, v katerih bodo mogli pridobiti nadaljnjo strokovno izobrazbo tudi zaposleni. Zato je treba nadalje razvijati in izpopolnjevati najprimernejše organizacijske oblike, kot so seminarji, tečaji, oddelki za odrasle, dopisno šolanje itd.

5. V vseh izobraževalnih ustanovah je treba izdelati sistem smotrnega praktičnega pouka, ki pa se lahko izvaja v šolah, gospodarskih organizacijah ali v ustanovah.

Organi družbenega samoupravljanja so tudi dolžni, da ob sodelovanju izobraževalnih ustanov in v skladu z njihovimi programi v največji meri omogočijo izvajanje počitniške prakse in praktičnega dela učencev teh izobraževalnih ustanov.

II

1. Z uveljavljanjem načela dohodka in delitve osebnih dohodkov po delu vrednotimo proizvajalce po delovnih sposobnostih in uspehih na delovnih mestih, ne pa po administrativno priznanih kvalifikacijah. S tem izgublja sistem kvalifikacijskih stopenj (polkvalificiran, kvalificiran, visokokvalificiran delavec) svoj splošni pomen, zakaj stopnjevanje strokovne usposobljenosti v določenem poklicu je zadeva, ki naj jo rešujejo in priznavajo podjetja sama v skladu s tehnološkimi pogoji. Prav tako pa izgublja svoj pomen tudi obstoječe administrativno razvrščanje šolskih ustanov na nižje, nepopolne srednje in popolne srednje šole.

2. Resolucija Zvezne ljudske skupščine o izobraževanju strokovnih kadrov napotuje na najširšo svobodo pri ustanavljanju izobraževalnih ustanov, določanju izobraževalne vsebine in izbiranju organizacijskih oblik. Zato je nujno, da se zagotovijo potrebne pedagoške, strokovne in druge norme v tistih izobraževalnih ustanovah, ki želijo biti verificirane. Svet LRS za strokovno izobraževanje naj zato čimprej izdela ustrezna načela o verifikaciji.

III

1. V izobraževalnih ustanovah je potrebno čimprej uveljaviti načelo dohodka in delitve osebnih dohodkov po delu.

2. Potrebno pedagoško izobrazbo učnemu kadru za potrebe strokovnega izobraževanja naj organizirano posredujejo vse izobraževalne ustanove, ki se ukvarjajo s proučevanjem pedagogike in andragogike.

3. Ker je izobraževalnim centrom in strokovnim šolam potrebna hitra in strokovna pomoč, da bodo mogli razviti in poglobljati vzgojno-izobraževalno delo, naj vsi prizadeti činitelji poskrbijo za to, da bo obstoječa prosvetno-pedagoška služba začela opravljati tudi te vrste nalog.

IV

Vsej doraščajoči mladini bo v bodoče potrebno s primernimi oblikami zagotoviti vzgojo in izobraževanje, da bi se lahko razvila v vsestransko izobražene člane naše socialistične družbene skupnosti. To velja za mladino, ki po končani osnovni šoli nadaljuje študij ali se zaposli, še bolj pa za mladino, ki po tem ne nadaljuje študija in ne stopi v redno delovno razmerje. Ob tem bo treba rešiti tudi vprašanje različnega položaja mladine, ki ima po sedanjih predpisih različne pravice glede otroških dodatkov, socialnega zavarovanja, štipendij, družbenega samoupravljanja, vojaške službe itd. S tem bomo ustvarili nove vire bodočega strokovnega kadra za proizvodnjo in druge dejavnosti, mladini pa bistveno olajšali življenjsko orientacijo.

Za strokovno izobraževanje pristojni organi in zainteresirane družbene organizacije naj vsestransko prouče to problematiko in predlagajo ukrepe, s kakršnimi bomo vsej mladini zagotovili vzgojo in izobraževanje, ustrezno doseženi stopnji družbenega razvoja.

V

Vzgoja državljanov za upravljalce je naloga izobraževalnih ustanov od osnovne šole do visokošolskih zavodov, prosvetno-pedagoške službe in drugih strokovnih služb, delavskih in ljudskih univerz, gospodarskih in družbenih organizacij.

Ustanove in organizacije, ki se ukvarjajo s strokovnim izobraževanjem, naj stalno proučujejo, kakšna vzgojno-izobraževalna vsebina in metode najbolj ustrezajo stopnji družbenega razvoja in kakšne oblike učno-vzgojnega dela so najprimernejše.

VI

Razviti način strokovnega izobraževanja terja več materialnih sredstev, kot jih je terjal dosedanji.

Novi način zbiranja sredstev za delo izobraževalnih ustanov omogoča mobilizacijo večjih sredstev, kot smo jih imeli doslej. Zato je nedopustno, da imamo številne primere, ko so se materialna sredstva izobraževalnim ustanovam praktično zmanjšala in so se zaradi tega znašle v materialni stiski. Nujno potrebno je mobilizirati vse možne vire materialnih sredstev, odpraviti pasivno čakanje, kdo bo dal sredstva, obsoditi birokratično prenašanje ustanoviteljskih pravic z okraja na komune in gospodarske organizacije hkrati s formalističnim pojmovanjem vloge in odgovornosti ustanovitelja izobraževalne ustanove. Gospodarske organizacije in družbene službe naj glede na svoj neposredni interes za strokovni kader namenijo za potrebe strokovnega izobraževanja mnogo več sredstev. Gospodarske zbornice naj prevzamejo močnejšo vlogo kot organizatorji zbiranja prispevkov.

Posebno skrb je treba posvetiti materialnim vprašanjem poklicnih, tehničnih in drugih šol za gospodarstvo in družbene službe, kjer imamo poleg prešibke mreže opraviti s pomanjkanjem osnovne opreme za laboratorije, kabinetne učilnice, delavnice itd., brez česar sploh ne morejo opravljati svojih nalog. Zato je nujno potrebno spremeniti politiko skladov za šolstvo, v katerih se zbirajo ne samo sredstva za splošnoizobraževalne šole, ampak tudi sredstva za strokovnoizobraževalne ustanove in ne samo za osnovno dejavnost, temveč tudi za investicije.

V vseh izobraževalnih ustanovah je treba ob uveljavljanju načela dohodka doseči, da se bodo glede plačevanja dejavnosti ustanove, začeli razvijati pogodbeni odnosi med ustanovo in ustanovitelji, pri čemer je treba zagotoviti, da bo uveljavljeno načelo ekonomske cene šolanja in da bodo na tej osnovi prispevali za dejavnost šole vsi prizadeti činitelji, vključno z neposrednimi interesi.

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije poziva vse prizadete činitelje, da naj vzamejo pričujoče priporočilo kot nujno opozorilo in vzpodbudo za nadaljnjo organizacijsko-tehnično in vsebinsko modernizacijo strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji. Vsi prizadeti činitelji, predvsem pa komune, gospodarske organizacije in družbene službe naj se lotijo nakazanih nalog hitro in s prepričanjem, da je vsestranski napredek strokovnega izobraževanja ta čas odlojučni pogoj za uspešen gospodarski in družbeni razvoj.

OBRAZLOŽITEV

Ljudska skupščina je 23. maja 1961 na osnovi gradiva Odbora za družbeno nadzorstvo razpravljala o izobraževanju strokovnih kadrov. Po razpravi je Ljudska skupščina sprejela predlog, naj se stališča o bodočem izobraževanju strokovnih kadrov predloži skupščini v razpravo in potrditev.

Svet LRS za strokovno izobraževanje je zbral in analiziral problematiko s področja strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji ter sprejel določeno sta-

lišče glede bodočega izobraževanja strokovnih kadrov za gospodarstvo in družbene službe.

Izvršni svet je stališča Sveta LRS za strokovno izobraževanje obravnaval. Da se zagotovi izvajanje strokovnega izobraževanja v skladu s temi stališči, predlaga Izvršni svet, da sprejme Ljudska skupščina priporočilo o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji v smislu predloga.

Priložena je informacija Sekretariata Sveta za šolstvo LRS o glavnih problemih na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

**k predlogu priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja
v LR Sloveniji**

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je obravnaval predlog priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji na svoji seji dne 16. novembra 1961.

Odbor ugotavlja, da vsebuje predlog priporočila vsa tista stališča o bodočem izobraževanju strokovnih kadrov, o katerih je razpravljala in jih na osnovi gradiva odbora za družbeno nadzorstvo že sprejela Ljudska skupščina. Tudi v podrobnejših določilih vsebuje predlog priporočila vrsto stališč, ki jih je že obravnaval in tudi sprejel odbor za prosveto in kulturo na vrsti svojih sej. V predlogu priporočila gre torej za izvedbo že sprejetih stališč, pri čemer ugotavlja odbor za prosveto in kulturo, da so ta stališča v predlogu priporočila jasno in dosledno izpeljana.

V tej zvezi želi odbor opozoriti še na nekaj vprašanj:

1. Predlog priporočila poudarja, da predstavlja oviro, zaradi katere imamo opraviti z zaostajanjem na področju strokovnega izobraževanja, tudi neizdelan sistem strokovnega izobraževanja, zaradi česar spreminjanje obstoječih in ustanavljanje novih izobraževalnih ustanov pogosto ni rezultat načrtnih in vsklajenih prizadevanj, poleg tega pa tudi vzgojna in izobraževalna vsebina teh ustanov ni vedno prilagojena dejanskim potrebam proizvodnje, družbenih služb in družbenega samoupravljanja. Organi družbenega samoupravljanja morajo ugotoviti sedanje in prihodnje potrebe po kadrih in na tej osnovi izoblikovati svojo kadrovske politiko.

Ugotavljanje potreb po kadrih se ne vrši sistematično. Nimamo številčnih podatkov, ki bi te potrebe izkazali. Čeprav teh potreb verjetno ni mogoče vnaprej predvideti z matematično natančnostjo, saj se spreminja in napreduje sam tehnološki postopek, ki odreja potrebo po številu in profilu bodočih kadrov, tega procesa pa ni mogoče do poslednje podrobnosti predvideti vnaprej, je vendar potrebno zajeti potrebe po kadrih bolj točno in sistematično, na osnovi večje in boljše dokumentacije. Od tega namreč ni odvisen samo razvoj gospo-

darskih organizacij in družbenih služb, ki bodo določene kadre potrebovale, ampak tudi razvoj izobraževalnih ustanov, ki morajo planirati svoje kapacitete in metode dela prav na osnovi predvidenih potreb. Prav v tem pogledu je danes premalo sistematičnega dela. Zlasti gospodarske organizacije, ki sprejemajo perspektivne programe svojega bodočega razvoja, še vedno ne vključujejo perspektivnega programa razvoja kadrov kot sestavni del svojega programa o celotnem razvoju, pri čemer mora tvoriti tako program tehnološkega razvoja in potrebnih sredstev kot tudi program razvoja kadrov enovito celoto. Tudi poklicne posvetovalnice ne morejo delati uspešno, če jim manjka taka številčna orientacija o sedanjih in bodočih potrebah po kadrih. Temu vprašanju je treba posvetiti veliko več pozornosti.

2. V naših gospodarskih organizacijah je zlasti pereča struktura strokovnih kadrov, v prvi vrsti v tem smislu, da nam manjka srednje strokovnega kadra. Če ugotovljamo, da imamo marsikje relativno več višje strokovnega kadra kot srednje strokovnega, še ne pomeni, da imamo višje strokovnega kadra preveč. Tudi tega je še premalo; odločno pa je premalo srednje strokovnega kadra. Jasno, da ne moremo omejevati, zlasti ne z administrativnimi ukrepi; prehod srednje strokovnega kadra na višje šole. Vprašanje pa je mogoče rešiti uspešno samo na ta način, da najodločneje začnemo širiti mrežo srednjih strokovnih šol, kar bo rešilo tudi ponekod pereče vprašanje, da imamo opraviti še vedno z relativno prevelikim odlivom mladine v gimnazije namesto v strokovne šole. Do tega pojava prihajamo največkrat prav zato, ker srednjih strokovnih šol ni zadosti.

3. Do potrebnega strokovnega kadra pogosto prihajamo najlažje, najhitreje in najceneje, če dopolnimo strokovno, zlasti pa teoretično znanje tistega kadra, ki je že zaposlen, ki torej že ima potrebno prakso, a mu manjka prav širše teoretično in strokovno znanje. Zato je treba razširjati sistem takih izobraževalnih usnov, ki dopuščajo, da že zaposleni kadri ostajajo na svojem delovnem mestu in da svoje strokovno in teoretično znanje dopolnjujejo ob delu na svojem delovnem mestu. To so zlasti različne dopisne šole, večerne šole, sistem izrednega študija itd. Ta sistem je pognal že močne korenine in pokazal lepe uspehe. Treba ga je širiti še naprej, pri čemer naj bi še bolj zastavili svoje delo ljudski odbori in delavske univerze.

4. Zadovoljivo razširitev mreže strokovnega šolstva bo mogoče doseči tudi z ustreznim izboljšanjem materialnega položaja teh šol, ker še vedno primanjkuje ustrezne opreme, učil in učnih pripomočkov itd. Zlasti bo potrebno ustrezno stimulirati učiteljski kader ter doseči ustrezno raven osebnih dohodkov učeljskega kadra.

Poleg tega je odbor razpravljal tudi o nekaterih drugih pomembnih vprašanjih s tega področja in ugotovil:

— da v nekaterih gospodarskih organizacijah, ki so se razvile v industrijo iz obrtnega načina proizvodnje, še vedno prevladuje tako gledanje na potrebno strokovnost kadrov, ki je značilna za obrt, in da vlada določen odpor proti višje in visoko strokovnemu kadru;

— da sistem štipendiranja še vedno ne nosi povsod odraz premišljene kadrovske politike in se izvaja še vedno preveč samo s socialnih ozirov;

— da je treba v mnogih strokovnih šolah izboljšati in dvigniti raven in kakovost študija. Vsaka stopnja izobrazbe mora sicer nuditi zaključeno celoto,

hkrati pa mora omogočati nadaljevanje študija do najvišjih stopenj. Mnogokrat pa nižjim stopnjam izobrazbe primanjkuje določena splošnejša izobrazba, ki ne omogoča prehod na višjo stopnjo, čemur bi se dalo od pomoči z organizacijo različnih dopolnilnih izpitov, in bi celo šola višje stpnje lahko organizirala potrebne tečaje, ki bi usposobili kandidata za prehod; raven strokovnega študija v nekaterih šolah je namreč taka, da učenca preveč usmerja na določen neposreden posel oziroma poklic, ne daje mu pa tistega potrebnega znanja, ki bi mu omogočilo, da se hitro in elastično prilagaja tudi nastalim spremembam v tehnološkem postopku. V odboru je bila poudarjena tudi potreba, da bi naše srednje strokovne šole vzgajale tudi več kvalitetnega kadra za znanstvene institucije, saj te vrste institucij ne rabijo samo najvišje izobraženih strokovnjakov, ampak tudi veliko srednje strokovno izobraženega kadra.

Čeprav sicer na koncu, pa zato odbor nič manj ostro ne poudarja potrebe, da je treba strokovno izobrazbo in temu ustrezno izobraževanje pojmovati v njegovi enotni celovitosti. Ta celovitost predstavlja tako izobrazbo za strokovno tehnično opravljanje posla na določenem delovnem mestu kot tudi potrebno izobrazbo v družbeno političnem upravljanju. Samo taka izobrazba namreč omogoča, da bo vsak član delovnega kolektiva uspešno opravljal delo na svojem delovnem mestu in da bo tudi uspešno upravljal skupno z drugimi člani delovnega kolektiva družbeno imovino, ki mu je zaupana v upravljanje in gospodarjenje.

Odbor je sprejel tudi dva predloga za spremembe oziroma dopolnitve besedila predloga priporočila, in sicer:

— v drugi vrsti drugega odstavka na strani dve, naj se besedilo »da so nižje razvrščene šole pripravljavnice za izobraževanje« zamenja z besedilom: »da nižje razvrščene šole le pripravljajo za izobraževanje«;

— v drugi točki III. poglavja naj se v zadnji vrsti za besedo »pedagogike« postavi pika, besedilo »in andragogike« pa izpusti.

Odbor se strinja tudi s spremembami, ki jih k besedilu predloga priporočila predlaga zakonodajni odbor.

Odbor predlaga Ljudski skupščini, da predlog priporočila sprejme s predlaganimi spremembami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Maksa Dimnika.

Št. 02-457/4-61.

Ljubljana, dne 16. novembra 1961.

Poročevalec:

Maks Dimnik l. r.

Predsednik:

France Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

**k predlogu priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja
v LR Sloveniji**

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je obravnaval predlog priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji na svoji seji dne 17. novembra 1961.

Odbor ugotavlja, da vsebuje predlog priporočila ukrepe za izvajanje stališč, ki jih je glede tega vprašanja Ljudska skupščina že sprejela, ko je obravnavala poročilo odbora za družbeno nadzorstvo o izobraževanju strokovnih kadrov. Zato je obravnaval v prvi vrsti vprašanja, kako stališča, ki jih vsebuje predlog priporočila, izvesti v praksi. Glede na to še posebej opozarja, da je posebno pereče vprašanje evidenca o potrebnih strokovnih kadrih, ker brez take evidence strokovne šole ne morejo programirati svojega dela, gospodarske organizacije pa ne morejo brez ustreznega programa za razvoj strokovnih kadrov izvajati niti sedanjih, še manj pa bodočih programov o perspektivnem razvoju. Odbor je tudi ugotovil, da morajo skladi za šolstvo s svojimi sredstvi skrbeti ne samo za osnovno dejavnost strokovnega šolstva, ampak tudi za investicije, kar je že v sedanjih pogojih izvedljivo, če vsi zainteresirani organi in organizacije v ta namen izkoristijo vsa sredstva in možnosti, ki so jim na razpolago. V tej zvezi opozarja odbor, da je treba čimprej, vsekakor pa v letu 1962, urediti vprašanje skupnega financiranja tistih strokovnih šol, ki izobražujejo kadre za potrebe več območij ali cele republike. Čeprav so načela za tako skupno financiranje jasna, pa se v praksi v vseh primerih še vedno ne izvajajo.

Odbor se strinja tudi s spremembami, ki jih je k predlogu priporočila sprejel odbor za prosveto in kulturo.

Odbor predlaga Ljudski skupščini, da predlog priporočila sprejme.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Davorina Ferligoja.

Št. 02-457/3-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Davorin Ferligoj l. r.

Predsednik:

France Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

**k predlogu priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja
v LR Sloveniji**

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji.

V razpravi je odbor poudaril pomembnost pravilne rešitve na področju strokovnega izobraževanja v prihodnje, saj je strokovno izobraževanje eden od pglavitnih činiteljev, od katerih je odvisen uspeh gospodarjenja. Kot je že ugotovil odbor za družbeno nadzorstvo v poročilu, ki ga je Ljudska skupščina LR Slovenije obravnavala 23. maja letos, pa vzgoja strokovnih kadrov v gospodarskih organizacijah močno zaostaja za potrebami sodobnega gospodarjenja. Zato je odbor soglasno ugotovil potrebo, da se na tem področju s predloženim priporočilom da vzpodbudo za hitrejši in pravilnejši razvoj v prihodnje, razvoj, ki ga nujno terja dosežena stopnja v gospodarstvu.

Odbor se je z načeli in postavkami v predlogu priporočila strinjal in ta predlog tudi soglasno sprejel.

V zvezi z ugotovitvami v priporočilu so člani odbora razpravljali o pomanjkljivosti v delu gospodarskih organizacij, ko dostikrat ne vedo, kakšne kadre potrebujejo za posamezna delovna mesta, kakšna naj bi bila potrebna strokovna usposobljenost, kakšne so njihove potrebe sedaj in v perspektivi in podobno. Niso še razčiščeni pojmi, kako naj kadre pridobivajo, kako naj lastne kadre vzgajajo. Tega dela se bodo morale gospodarske organizacije čimprej lotiti in tako omogočiti napredek tudi na tem področju.

Odbor je zlasti poudaril pomembnost napotila v priporočilu, naj ustanove in organizacije, ki se ukvarjajo s strokovnim izobraževanjem, stalno proučujejo, kakšna vzgojno-izobraževalna vsebina in metode najbolj ustrezajo stopnji družbenega razvoja in kakšne oblike učno-vzgojnega dela so najpomembnejše. Po mnenju zbora je namreč sedanje nezadovoljivo stanje na področju strokovnega izobraževanja odraz dejstva, da je strokovno izobraževanje zaostalo za gospodarskim razvojem, da se ni razvijalo hkrati z njim in prav to je eden glavnih razlogov, da danes ne ustreza več. Zato pa je pomembno, da v prihodnje to preprečimo in zagotovimo ustrezno prilagoditev strokovnega izobraževanja nadaljnjemu gospodarskemu in družbenemu razvoju. V zvezi s tem je tudi skrb za družbeno-politično vzgojo, ki mora biti — tako kot to nalaga priporočilo — sestavni del izobrazbe, saj je pri nas delavec hkrati tudi soupravljaev.

Glede na pereče probleme, ki nastajajo zaradi strokovnega izobraževanja, je odbor razpravljajl tudi o neracionalnem trošenju sredstev za strokovno izobraževanje. Gospodarske organizacije izdajajo mnogo sredstev za strokovno izobraževanje, vendar ta sredstva niso v skladu z uspehi, med drugim zaradi pomanjkljivih skript in učil, pa tudi slabe organizacije tečajev, pouka in podobno.

Nekateri člani odbora so bili mnjenja, da bi bilo morda umestno tudi proučiti uvedbo stopenjskega študija tudi na srednjih strokovnih šolah in tako omogočiti gospodarskim organizacijam, da prej pridejo do potrebnih kadrov.

Obsirno je odbor razpravljajal o oblikah financiranja, ki so po raznih krajih zelo različne. S tem v zvezi so bili nekateri člani odbora mnjenja, naj bi priporočilo konkretnije obravnavalo ta vprašanja.

Odbor je sklenil predlagati, da se v drugi vrsti drugega odstavka na 269. strani besedilo »... da so nižje razvrščene šole le pripravjalnice za...« popravi tako, da se glasi: »... da nižje razvrščene šole le pripravljajo za...«

Sprejel je tudi predloge za spremembe in dopolnitve, ki jih je predlagal zakonodajni odbor.

Odbor je na koncu razprave ugotovil, da priporočilo pravilno ugotavlja dejansko stanje na področju strokovnega izobraževanja, ugotavlja dejanske potrebe in naloge ter daje zanesljive temelje in napotke za njegov nadaljnji razvoj.

Zato odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev predlaga Ljudski skupščini LRS, da sprejme predlog priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Ljudski republiki Sloveniji.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Štefana Pavšiča.

Št. 02-457/1-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Štefan Pavšič l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ

Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji

Zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije sta na skupni seji obravnavala predlog priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji.

Odbora sta ugotovila, da je predlog priporočila v skladu s spremembami in dopolnitvami v našem gospodarskem sistemu in napotili, izraženimi med razpravo o strokovnem izobraževanju v Ljudski skupščini LR Slovenije dne 23. maja 1961.

V podrobni razpravi sta odbora predlagala te spremembe in dopolnitve besedila v predlogu priporočila:

v prvi vrsti druge alineje drugega odstavka točke 2 a pod I. (na 270. strani) naj se popravi tiskovna napaka v besedilu »ves kader« v pravilno »vse kadre«;

v šesti vrsti drugega odstavka pod VI. (na 273. strani) naj se besedilo »ob-soditi birokratično prenašanje« zamenja z besedilom »prenehati z birokratičnim prenašanjem«.

Zakonodajna odbora obeh zborov predlagata Ljudski skupščini LR Slo-venije, da sprejme predlog priporočila z navedenimi spremembami.

Za poročevalca sta odbora določila ljudskega poslanca inž. Jožeta Drnovška.

Št. 02-457/2-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Predsednik
zakonodajnega odbora ZP:
Andrej Babnik l. r.

Predsednik
zakonodajnega odbora RZ:
dr. Heli Modic l. r.

Poročevalec:
inž. Jože Drnovšek l. r.

POROČILO

O DELU GOSPODARSKIH SODIŠČ S POSEBNIM OZIROM NA LETO 1960 IN 1961

I.

POLOŽAJ IN VLOGA GOSPODARSKIH SODIŠČ V NAŠEM DRUŽBENEM SISTEMU

1. Razvojna pot našega gospodarskega sodstva

Gospodarska sodišča, ki so bila formalno ustanovljena leta 1954 z zakonom o gospodarskih sodiščih, so se razvila iz prejšnjih državnih arbitraž. Le-te so bile uvedene ob koncu leta 1946, t. j. v času ko so bili izpolnjeni vsi objektivni pogoji za prehod na plansko gospodarstvo in so bile že izvedene končne organizacijske priprave za ta prehod. Čeprav je državna arbitraža kot planski organ reševala gospodarske spore predvsem s stališča potreb in koristi planskega gospodarstva, se vendar pri vsem tem ni mnogo oddaljevala od sodnega organa. Pri svojem delu se je držala načel zakonitosti tako v postopku kot pri uporabljanju materialnega prava. Prav zaradi takih metod dela naša državna arbitraža ni bila podobna arbitražam v vzhodnih državah. Podobna jim je bila le po imenu, ne pa tudi po vsebini svojega dela. Za njen razvoj je značilno, da je sproti prilagajala metode svojega dela tekočim potrebam v gospodarstvu in da je z uvajanjem določenih procesnih elementov dobijala nove poteze, ki so jo postopno vedno bolj približevale rednemu gospodarskemu sodstvu.

Dejstvo, da smo v prvem obdobju našega socialističnega gospodarstva vodili gospodarstvo po sistemu administrativnega planiranja, pa je vendar dalo svoj pečat tudi tedanjemu arbitražnemu delu. Težišče arbitražnega dela je bilo predvsem v krepitvi in poglobljanju planske discipline, ki jo je arbitraža skušala doseči z odločbami, ki naj bi stranke prisilile k brezpogojni izpolnitvi pogodbenih obvez, katere je strankam naložil obvezni državni plan. Zato se je v letih administrativnega planiranja gospodarstva poudarjala kot temeljna vloga

državnih arbitraž v prvi vrsti njena vloga čuvarja gospodarskega plana, oziroma v primerih nerealno naloženih planskih obvez vloga posredovalca med planom in prizadetó stranko. Tedanje arbitraže so tisočem spornih planskih in pogodbenih obveznosti odredile na podlagi objektivne analize dejanskih okoliščin pripadajoče mesto, bodisi da so sporno obveznost potrdile kot obstoječo, bodisi, da so zaradi ugotovljenih objektivnih ovir oprostile zavezano stranko v celoti ali delno od nadaljnje izpolnitve. Pod pritiskom arbitražne odločbe je bila tožena stranka prisiljena mobilizirati vsa razpoložljiva sredstva ter zadostiti svoji pogodbeni obveznosti ali pa pri najvišjih planskih organih izposlovati ustrezno spremembo. Tako je bilo mnogo nerealnih planskih nalog posredno preko arbitražne odločbe postavljenih na realnejši ekonomski temelj ter strankam omogočeno, da so sklenile nove pogodbe, ki so temeljile na gospodarski stvarnosti.

Uvedba delavskega samoupravljanja v letu 1950 ter njej sledeči prehod na novi sistem proporcnega planiranja v družbenih planih z vsemi nadaljnimi posledicami v našem socialističnem gospodarstvu, sta se značilno odrazila tudi v dotedanji strukturi gospodarskih sporov. Zadevni premik se ni pokazal samo v povečanem številu vloženih tožb, temveč tudi v spremenjeni vsebini tožbenih zahtevkov, v aktivnejši udeležbi strank v pravadah ter v vedno bolj raznoliki, bolj zamotani in težji pravno-gospodarski problematiki, ki so jo te pravde sprožile. Težišče sporov se je s področja neizvršenih materialnih dobav premaknilo na področje denarnih zahtevkov, v prvi vrsti na plačilo zapadlih računov. Pri tem je treba upoštevati, da so stranke tudi zahtevke zaradi količinskega primanjkljaja, kakovostnih hib ter prepoznih izpolnitev in z njimi zvezanih pokritih nakupov ali nadomestnih prodaj vedno izrazile v konkretnih denarnih zneskih, ker je zaradi okrepljene funkcije denarja ter sproščenih trgovskih možnosti stranka lahko s prejemom zahtevanega denarnega zneska, vštevši pri tudi morebitne obresti ter povračilo škode, v celoti izravnavala ekonomski izpad, ki ga je v njenem gospodarstvu povzročilo nepravilno ravnanje pogodbeno nezveste stranke.

Spremenjeni družbeni odnosi v zvezi z razvojem našega socialističnega gospodarstva pa se niso odrazili samo v spremenjeni vsebini konkretnih arbitražnih oziroma gospodarskih sporov, temveč tudi v sami organizaciji gospodarskega sodstva ter v postopnem širjenju njegovih delovnih področij. Prvotna pristojnost državnih arbitraž, ki se je po zakonu o reševanju premoženjskih sporov po državni arbitraži iz leta 1946 ter noveliranem zakonu o državni arbitraži iz leta 1947 omejevala le na reševanje premoženjskih sporov ter dovoljevanje izvršb, se je iz leta v leto širila. Tako je že odlok o mandatnem postopku iz leta 1948 uvedel izdajanje plačilnih nalogov v tako imenovanem mandatnem postopku, če se je zahtevek glasil samo na plačilo denarnega dolga ter je bila terjatev izkazana z verodostojno listino. Zlasti pomembno pa je bilo v tej smeri leto 1953, ko so dozoreli pogoji za izdajo novih predpisov, s katerimi smo tudi pravno sankcionirali novi gospodarski sistem, ki se je začel oblikovati že po uvedbi delavskega samoupravljanja v letu 1950. Tako je uredba o ustanavljanju podjetij in obratov iz leta 1953 dala v izrečno pristojnost tedaj še obstoječih državnih arbitraž reševanje sporov o razdelitvi premoženja ob osamosvojitvi obratne enote oziroma ob razdelitvi podjetja. Uredba o prenehanju podjetij in obratov iz istega leta je razširila pristojnosti državnih arbitraž na uvedbo in vodstvo prisilnih likvidacij, v zvezi s tem pa tudi na tožbe za ugotovitev pre-

rekanih upniških terjatev v likvidacijskem postopku ter na izpodbijanju poslov iz zadnjega leta pred prisilno likvidacijo, če so bili s takimi posli oškodovani drugi upniki. Ista uredba je razširila arbitražno pristojnost tudi na izrekanje varstvenega ukrepa — prepovedi opravljanja določenih funkcij za odrejeno dobo — zoper direktorje in druge vodilne uslužbence v gospodarskih organizacijah in tudi zoper člane delavskih svetov in upravnih odborov, če se je ugotovilo, da so kakorkoli osebno odgovorni za propad podjetja. Uredba o gospodarjenju z osnovnimi sredstvi iz leta 1953 je uvedla v naš pravni sistem nov pojem gospodarskih prestopkov: ter je s tem v zvezi razširila kaznovalno funkcijo državnih arbitraž na vse gospodarske prestopke sploh. Naslednje leto, t. j. leta 1954 je bil izdan zakon o gospodarskih sodiščih, ki je namesto prejšnjih državnih arbitraž uvedel gospodarska sodišča, konkretno: okrožna in višja gospodarska sodišča ter vrhovno gospodarsko sodišče FLRJ. Ta zakon je poleg nove organizacijske strukture določil tudi stvarno in krajevno pristojnost gospodarskih sodišč in njihove medsebojne odnose ter predpisal upravno nadzorstvo nad njimi. Ustanovitev gospodarskih sodišč je predstavljala le končni člen v postopni preobrazbi prejšnje državne arbitraže v čim popolnejši sodni organ.

Istega leta so gospodarska sodišča poleg že obstoječih pristojnosti prevzela s posebnim predpisom tudi ureditev ter nadaljnje vodstvo gospodarskih in združnih registrov, ki so do tedaj obstajali pri rednih okrožnih sodiščih.

V letu 1957 je bil nato izdan novi zakon o pravnem postopku, ki je dokončno reguliral postopek pred gospodarskimi sodišči kot poseben postopek, ki se sicer v številnih elementih sklada s postopkom pred sodišči splošne pristojnosti, ima pa vendar nekatere specifične procesne institute, ki mu dajejo večjo prožnost in možnost večje ekspeditivnosti. Razumljivo je, da se je zakonodajalec pri uvedbi teh procesnih posebnosti oprl predvsem na zadevne izkušnje prejšnjih državnih arbitraž. Novi zakon o pravnem postopku pa je razen tega uvedel še nekatere dodatne pristojnosti. Tako so nova gospodarska sodišča postala pristojna tudi za reševanje gospodarskih sporov med domačimi pravnimi osebami in inozemskimi strankami, všteví tudi tuje fizične osebe, in v določenih primerih celo za reševanje sporov med tujimi pravnimi ali fizičnimi osebami med seboj. V pristojnost gospodarskih sodišč so prišli tudi vsi pomorski spori ne glede na subjekte. Končno so postala gospodarska sodišča pristojna tudi za reševanje tožb na razveljavitev razsodb, ki jih izdajo dogovorjena razsodišča, všteví tudi odločbe, ki jih izda naša Zunanje trgovinska arbitraža.

V zvezi s širjenjem pristojnosti je treba omeniti tudi zakon o gospodarskem združevanju iz leta 1958, ki je dal v izrečno pristojnost gospodarskih sodišč spore zaradi neizpolnitve obveznosti iz pogodbe o ustanovitvi poslovnega združenja. To pristojnost je novelirani zakon o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu iz leta 1960 razširil še na spore, ki nastanejo zaradi neizpolnitve obveznosti iz pogodbe o poslovno tehničnem sodelovanju. Vrhovno gospodarsko sodišče je po tem zakonu postalo še posebej pristojno, da kot prva in zadnja instanca odloča o tožbah za razveljavitev pogodbe o ustanovitvi poslovnega združenja in za razveljavitev pogodbe o poslovno tehničnem sodelovanju.

Z zakonom o družbenem knjigovodstvu iz leta 1959 so gospodarska sodišča dobila še eno novo delovno področje, namreč razsojanje v tako imenovanih računsko-upravnih sporih med gospodarsko organizacijo in službo družbenega knjigovodstva zoper odločbo te službe, s katero se odloča o zakonitosti razpo-

laganja z družbenim premoženjem, o računski-pravilnosti listin in o resničnosti dejstev, ki so podlaga za knjiženje, o pravilnosti periodičnega obračuna oziroma zaključnega računa in o pravilnosti izvršitve predračuna dohodkov in izdatkov.

Že iz tega kratkega pregleda lahko ugotovimo, da sta bila delo gospodarskih sodišč in njihova organizacija tesno povezana z našim gospodarskim in družbenim razvojem in da so se gospodarska sodišča v svoji sedANJI obliki ter funkciji razvila in formirala kot nujen rezultat tega razvoja. To dejstvo bo treba pač upoštevati tudi pri predvideni splošni reformi našega pravosodnega sistema.

2. Vpliv gospodarskih sodišč na izgrajevanje našega pravnega sistema

Ko ocenjujemo delovanje gospodarskih sodišč v LRS, ne moremo mimo dela, ki ga je opravilo celotno gospodarsko sodstvo, všteti tudi prejšnja državna arbitraža, izven reševanja konkretnih zadev, to je dela na splošnem izgrajevanju našega pravnega sistema. Ob pomanjkanju oziroma nepopolnosti pravnih predpisov je postala namreč ravno arbitraža in gospodarsko-sodna praksa tisti pravni vir, na podlagi katerega so se neposredno oblikovala nova pravna razmerja v našem socialističnem gospodarstvu, obenem pa tudi izpopolnjeval naš pravni sistem. Številni predpisi so bili izdani ravno na podlagi gradiva, ki so ga zakonodajalcu predložila iz svoje prakse gospodarska sodišča oziroma predhodnice državne arbitraže.

Že Glavna državna arbitraža je objavljala vse važne in načelne odločbe v posebnih zbirkah odločb. To prakso je po letu 1954 kontinuirano nadaljevalo tudi Vrhovno gospodarsko sodišče. Tako je bilo doslej izdanih že 20 zvezkov s skupno 540 odločbami. Te odločbe zajemajo gospodarske spore, gospodarske prestopke, izvršilne zadeve, prisilne likvidacije in tudi vprašanja, ki se nanašajo na registracijo gospodarskih organizacij. Objavljene odločbe in načelna stališča predstavljajo za naše gospodarske organizacije najboljšo orientacijo za pravilno sklepanje in izpolnjevanje poslov.

Že v letu 1948 je državna arbitraža izdala poseben odlok o mandatnem postopku, s katerim je bil normiran postopek pri reševanju mandatnih tožb ter izdajanju plačilnih nalogov. Ta odlok je bil izdan sicer v obdobju administrativnega planiranja gospodarstva, ostal pa je — pač zaradi svoje aktualnosti — v veljavi tudi v novem gospodarskem sistemu ter je bil končno prevzet z nekaterimi dopolnitvami tudi v novi zakon o pravnem postopku iz leta 1957.

Ker ni bilo nobenih pozitivnih predpisov o zastaranju, je tudi vprašanje zastaranja morala rešiti arbitražna praksa sama, ki je z načelno odločbo uvedla enoletno zastaranje vseh denarnih zahtevkov. Ta odločba je ustvarila bazo za ureditev knjigovodskega in finačnega stanja gospodarskih organizacij glede vseh starejših denarnih terjatev. Uvedba enoletnega zastaralnega roka je predstavljala za tedanji čas učinkovito sredstvo v smeri utrditve finančne discipline in ureditve finančnega poslovanja nasploh. Enoletni zastaralni rok, ki ga je uvedla arbitražna praksa, je veljal vse do leta 1953, ko je bil končno izdan novi zakon o zastaranju terjatev.

Leta 1951 je plenum Glavne državne arbitraže sprejel tudi pristaniške uzance, ki so v znatni meri izpolnile dotedanjo vrzel v pomorskem pravu ter regulirale pravice in dolžnosti strank v pomorsko-transportnem in pristaniškem poslovanju. Čeprav je od izdaje teh uzanc preteklo že 10 let, so ostale še danes v

vsem obsegu v veljavi, kar dokazuje, da so bile pripravljene temeljito in sestavljene s perspektivo razvojnih možnosti našega pomorskega gospodarstva.

Kot izredno pomemben prispevek našega gospodarskega sodstva k izgraditvi našega pravnega sistema moramo omeniti tudi izdajo splošnih uzanc za blagovni promet. Izdala jih je v letu 1954 tedaj še obstoječa Glavna državna arbitraža. Splošne uzance predstavljajo še danes pglavilni pravni vir, na podlagi katerega urejajo stranke svoje pravne odnošaje v zvezi s sklepanjem in izpolnjevanjem vseh pogodb blagovnega prometa. Z njihovo izdajo je skoraj popolnoma odpadla uporaba predvojnih predpisov trgovinskega pogodbenega prava, zlasti predpisov o kupoprodajni pogodbi. Te uzance so še posebej važne zato, ker smo z njihovo izdajo uspeli vpeljati enotno gospodarsko in sodno prakso na področju vsega blagovnega prometa v državi. Enotno gospodarsko področje, ki je pri nas ustavno zajamčeno, zahteva tudi enotni blagovni trg. Le-ta pa zahteva s svoje strani, da se enako obravnavajo posli blagovnega prometa na vseh teritorialnih področjih in pri vseh gospodarskih sodiščih v državi. To pa je bilo z izdajo splošnih uzanc v vsem doseženo. Zato so jih gospodarske organizacije takoj usvojile v svoji praksi in le redko pride do tega, da stranke posamezno uzanco nadomestijo v pogodbi z drugačnim določilom.

Razen v notranjem blagovnem prometu se splošne uzance uporabljajo tudi v zunanji trgovini in predstavljajo del dogovorjenega mednarodnega trgovinskega prava. Prevedene so bile že v angleščino, francoščino in nemščino. Splošne uzance pa se uporabljajo tudi pred rednimi sodišči in sicer v pogodbenih razmerjih, ki nastajajo med gospodarskimi organizacijami in fizičnimi osebami, kolikor stranke uporabe uzanc izrecno ne izključijo.

Principialnega pomena za naše gospodarstvo je tudi uveljavitev načela o objektivni odgovornosti za škodo. Pri tem je mišljena škoda, ki jo povzročé gospodarske organizacije tretjim osebam pri izvrševanju svoje dejavnosti. Glede te odgovornosti je že državna arbitraža od leta 1948 dalje zavzemala stališče, da za tako škodo odgovarjajo gospodarske organizacije po načelih vzročnosti in ne glede na subjektivno krivdo delavca ali uslužbenca, ki je neposredno s svojim poslovanjem povzročil škodo kot član delovnega kolektiva določene gospodarske organizacije. To prakso je sprejelo in nadaljevalo tudi gospodarsko sodstvo. V tej zvezi je bilo stavljeno vprašanje, če je načelo o objektivni odgovornosti za škodo v skladu z našim pravnim in gospodarskim razvojem in v skladu s potrebami naših gospodarskih organizacij. Naraščajoča industrializacija, vedno večji razvoj tehnike, ustanavljanje velikih podjetij in poslovnih združenj ter dejstvo, da se pri nas pretežno vsa gospodarska dejavnost razvija le preko družbenih gospodarskih organizacij, uporabo načela o subjektivni odgovornosti v vsem obsegu opravičujejo. Ne moremo namreč zahtevati, naj tretja oseba, ki je bila prizadeta ali oškodovana, išče neposrednega krivca pri gospodarski organizaciji in dokazuje njegovo subjektivno odgovornost. V takih primerih mora odgovarjati gospodarska organizacija neposredno, upravičena pa je, da se nato regresira proti tistemu, ki je škodo povzročil. Načelo subjektivne odgovornosti je tudi v skladu s pravno in poslovno samostojnostjo gospodarskih organizacij in z načeli delavskega upravljanja. Preko svojih gospodarskih organizacij nastopajo delovni kolektivi samostojno v proizvodnji in v prometu. Zato je prav, da gospodarske organizacije neposredno tudi materialno odgovarjajo za svoje delo in za posledice, ki nastajajo pri njihovem obratovanju.

Načelo o objektivni odgovornosti je preko začetne prakse državne arbitraže in gospodarskih sodišč sedaj prešlo že v nekatere naše zakonske predpise. Tako je zakon o delovnih razmerjih iz leta 1957 uveljavil načelo o objektivni odgovornosti v svojem 294. členu, v katerem določa, da odgovarjajo gospodarske organizacije za škodo, ki jo napravi delavec posameznikom ali pravnim osebam v zvezi s svojim delom. Gospodarska organizacija pa ima proti delavcu pravico do regresa. Prav tako je načelo objektivne odgovornosti sprejel tudi osnutek zveznega zakona o odškodnini, ki je bil z vsemi pripombami, katere so med drugim prispevala tudi gospodarska sodišča, že predložen v končno redakcijo zveznim zakonodajnim organom. Končno je to načelo prevzela tudi naša republiška zakonodaja, in sicer pri škodah, ki jih povzročata naša industrija z odpadnimi vodami in odplakami sladkovodni favni in flori.

Omenjeni podatki kažejo, da je načelo objektivne odškodninske odgovornosti, ki ga je gospodarsko sodstvo začelo uveljavljati že pred leti, postalo sedaj eno od načel, ki so dokončno prešla v naše pozitivno pravo.

Iz vsega dosedaj povedanega vidimo, da so morala gospodarska sodišča pogosto odločati po lastnem preudarku in se pri tem opirati le na splošna pravna pravila in na temeljna načela, na katerih sloni naša družbena ureditev. Pod temi vidiki so gospodarska sodišča tudi uredila in znova naložila registre gospodarskih organizacij, združenih organizacij in socialističnih obratov. Na tem področju so s pomočjo konferenčnega sistema dela v razmeroma kratkem roku izpolnila obsežno in težko nalogo, ki jo je terjalo od gospodarskih sodišč naše gospodarstvo. Prav tako so morala gospodarska sodišča sprejemati razna načelna stališča pri uvajanju, vodenju in zaključevanju prisilnih likvidacij, ker obstoječi predpisi urejajo prisilno likvidacijo samo v glavnih obrisih in se navedene ne spuščajo v obsežno materialnopravno in procesno problematiko tega področja.

V zvezi z izvensodnim udejstvovanjem gospodarskih sodišč, naj omenimo tudi obsežno delo na področju gospodarsko-pravne publicistike. Zlasti Višje gospodarsko sodišče LRS je z objavljanjem vseh važnejših prvostopnih in drugostopnih odločb ter s številnimi članki in razpravami v strokovnem in dnevnem časopisju seznanjalo javnost z načelnimi in za gospodarstvo pomembnimi stališči, ki so bila sprejeta pri reševanju zadev z vseh delovnih področij gospodarskega sodstva. Ta publicistična delavnost se ni omejila samo na objavljanje odločb gospodarskih sodišč in njihovo populariziranje, temveč je posegla tudi na druga področja, ki so bila kakorkoli povezana s poslovanjem gospodarskih organizacij. Objavljeni članki so se nanašali na splošna gospodarska vprašanja, na kreditna in finančna vprašanja, na transport in zavarovanje, na odškodninsko in kazensko odgovornost, na zaščito industrijske lastnine in zatiranje nelojalne konkurence ter končno še na številna taksna, procesna in sodna organizacijska vprašanja. Razen tega so številni članki obravnavali probleme s področja gospodarskih registrov, prisilnih likvidacij, gospodarskih prestopkov in izvršb. Višje gospodarsko sodišče je sproti tudi seznanjalo gospodarske organizacije z novimi osnutki gospodarskih zakonov in uredb, še posebej pa z zadevnimi predpisi, kadar so bili le-ti izdani. Zelo pogosto so članki obravnavali pomen, vsebino in uporabo splošnih blagovnih uzanc in v zvezi z njimi splošna pravna pravila, ki naj veljajo ob sklepanju in izpolnjevanju pogodb v našem gospodarstvu.

Omenjeno publicistično delo je bilo pomembno tako po svoji pestrosti kot tudi po svojem obsegu. Njegov splošni družbeni pomen je toliko večji, ker je bilo sistematsko, stalno, sodobno in ažurno. Število objavljenih prispevkov je od leta 1949 dalje vse do danes znašalo letno od 120 do 160 člankov. V tem obsegu se delo tudi še danes nadaljuje.

V tej zvezi naj omenimo še aktivno vlogo sodnikov gospodarskih sodišč na raznih pravnških posvetovanjih in kongresih. Tako so se sodniki višjega gospodarskega sodišča udeležili II. kongresa pravnikov v maju 1958 v Beogradu, ki je med drugim obravnaval tudi pravno problematiko gospodarskih organizacij ter proizvajalnih sredstev. Na tem kongresu je en sodnik višjega gospodarskega sodišča nastopil s samostojnim koreferatom o kazenski odgovornosti pravnih oseb, dva sodnika pa sta se udeležila dela kongresa s svojimi diskusijskimi prispevki k temi o organizaciji in pravnem položaju gospodarskih podjetij. Analize in resolucija tega kongresa so predstavljale pomembno gradivo za naše zakonodajne organe pri izdaji oziroma dopolnitvi številnih pozitivnih predpisov v obdobju od leta 1958—1960. V februarju 1960 je Društvo pravnikov LRH organiziralo v Zagrebu širše posvetovanje pravnikov o problematiki poslovnega združenja ter izvenpogodbeni odškodninski odgovornosti gospodarskih podjetij. Tudi na tem posvetovanju so sodniki VGS aktivno sodelovali v diskusiji. Rezultat tega posvetovanja je bil novelirani zakon o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu iz leta 1960 ter osnutek novega zakona o izvenpogodbenih škodah. Višje gospodarsko sodišče LRS je ob sodelovanju Društva pravnikov LRS in gospodarsko-pravne sekcije Društva pravnikov LRH organiziralo v maju 1960 v Ljubljani širše posvetovanje pravnikov in ekonomistov o nelojalnem poslovanju ter industrijski lastnini. To posvetovanje je imelo medrepubliški pomen ter se ga je udeležilo 230 pravnikov in ekonomistov iz vse države, prisostvovali pa so mu tudi številni predstavniki organov ljudske oblasti ter javne uprave, tako podpredsednik Ljudske skupščine LRS, podpredsednik ter dva člana Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS, državna sekretarja za pravosodno upravo LRS in LRH, namestnik javnega tožilca FLRJ, javni tožilec LRS in drugi. Na tem posvetovanju so gospodarska sodišča iz LRS sodelovala s štirimi tehničnimi diskusijskimi prispevki k obema referatoma in koreferatoma. Diskusije sta se udeležila dva sodnika višjega gospodarskega sodišča, predsednik Okrožnega gospodarskega sodišča v Mariboru ter en sodnik okrožnega gospodarskega sodišča v Celju. Obsežno gradivo s tega posvetovanja je koristno služilo zakonodajnim organom pri izdaji novega zakona o patentih in tehničnih izboljšavah iz novembra 1960, dalo pa je tudi pobudo za pripravljanje novega zakona o nelojalni konkurenci.

3. Reševanje zadev pred gospodarskimi sodišči

Gospodarska sodišča predstavljajo pri nas specializirane sodne organe za popolnoma določen krog subjektov in za določene vrste sporov. Pri reševanju teh sporov uporabljajo gospodarska sodišča posebno materialno pravo in tudi posebno procesno pravo. Zato morajo imeti sodniki pri gospodarskih sodiščih, če naj rešujejo zadeve strokovno in na primerni višini, tudi posebno specializacijo. Pri tem ne zadošča samo detajlno poznavanje obstoječih predpisov s področja gospodarstva, uzanc in splošnih pravnih pravil obligacijskega prava,

temveč tudi vpogled v našo splošno družbeno in gospodarsko problematiko. Šele obvladanje celotnega kompleksa med seboj povezanih in dopolnjujočih se pravnih predpisov, splošnih pravnih pravil in temeljnih principov našega socialističnega gospodarstva omogoča gospodarskemu sodniku pravilno analizo in pravilno rešitev vprašanj, ki marsikdaj pravno še niso dovolj razčiščena.

Spredaj omenjena specializacija sodnikov je nedvomno eden od elementov, ki vpliva na razmeroma visoko kvaliteto odločb gospodarskih sodišč. Ta kvaliteta se kaže v relativno majhnem številu pritožb zoper odločbe na prvi stopnji in v še manjšem številu primerov, ko je bilo tem pritožbam ugodeno. Drugi element, ki v znatni meri vpliva na hitrost in kvaliteto dela gospodarskih sodišč, pa je institucija občasnih sodnikov pri teh sodiščih. Pri višjem gospodarskem sodišču se namreč vse sporne zadeve rešujejo v senatih enega stalnega ter dveh občasnih sodnikov, pri okrožnih gospodarskih sodiščih pa na enak način vse zadeve z vrednostjo nad 100 tisoč dinarjev. Le zadeve pod 100 tisoč dinarjev rešujejo pri okrožnih gospodarskih sodiščih sodniki — posamezniki.

Institucija občasnih sodnikov, ki se volijo iz vrst neposrednih upravljalcev v gospodarstvu, javnih delavcev in strokovnjakov iz raznih panog gospodarstva, se je v vsem obdobju arbitražnega in gospodarskega sodstva pokazala kot eden izmed bistvenih procesnih elementov našega gospodarsko-sodnega sistema ter bi brez nje gospodarsko sodstvo pač ne doseglo sedanjega nivoja. Dolgoletna praksa je pokazala, da pri gospodarskem razsojanju res aktivno lahko sodelujejo le občasni sodniki, ki so v stalnem kontaktu z našim gospodarstvom, bodisi da se udeležujejo kot strokovnjaki neposredno v določeni gospodarski panogi, bodisi da poznajo našo gospodarsko problematiko kot vodilni uslužbenci v gospodarskih organizacijah ali kot člani kolektivnih organov upravljanja, ali pa da delajo na takšnih delovnih mestih v javni upravi, na katerih so v stalnem kontaktu z našim gospodarskim življenjem in z našo gospodarsko zakonodajo. Ravno splošna gospodarsko-politična razgledanost in strokovnost občasnih sodnikov v veliki meri pripomore do tega, da se spori ne zavlačujejo, da se izvedejo vsi oni dokazi, ki so v konkretnem primeru bistveni za razčiščenje spornega in včasih celo namerno zameglenega dejanskega stanja in da se ob aplikaciji pravnih norm uveljavi ustrezna prožnost, tako da je pravna presoja v vsakem primeru v skladu s temeljnimi principi našega socialističnega gospodarstva in njegovimi zakonitostmi; a tudi njegovo stalno dinamiko, v širšem pogledu pa tudi s splošnimi koristmi naše družbene skupnosti. V gradbenih sporih, v sporih iz zunanje trgovskega, kreditnega in deviznega poslovanja, v sporih zaradi uporabe domačih ali inozemskih železniških tarif, v sporih, kjer je treba na razpravi razčistiti in po možnosti vskladiti sporno in zapleteno knjigovodsko dokumentacijo obeh strank, v sporih, kjer je v vprašanju kvaliteta dobavljenega blaga ali opravljenih storitev in podobno, pa pride do zraza zlasti ožja strokovnost občasnih sodnikov, ki s svojim neposrednim poznavanjem materije omogočijo, da se spor lahko reši brez pritegnitve izvedencev, s čimer se postopek znatno skrajša, obenem pa tudi občutno zmanjšajo pravdni stroški. Končno se aktivna vloga občasnih sodnikov — strokovnjakov pozitivno pokaže tudi pri pravilni oceni izvedeniškega mnenja, če je bilo treba zaradi kompliciranega dejanskega stanja ali prevelike obsežnosti spornih vprašanj le poklicati na pomoč sodnega izvedenca. To zlasti tedaj, kadar sta sodelovala dva ali celo več sodnih izvedencev ter so se njihova izvedeniška mnenja razlikovala.

Mnenja smo, da ni pretirano trditi, da sta ravno specializacija sodnikov pri gospodarskih sodiščih ter aktivno sodelovanje strokovnih občasnih sodnikov v največji meri prispevala k dosedanji ekspanzivnosti gospodarskih sodišč ter splošno priznani kvaliteti izdanih sodnih odločb. Naš sedanji sistem gospodarskih sodišč predstavlja specifično in, če gledamo na rezultate dosedanjega dela, nedvomno uspešno kombinacijo med profesionalnim sodnikom – specialistom ter občasnimi sodniki, ki izhajajo iz vrst socialističnih gospodarskih krogov, ki pa vendarle nikoli ne zastopajo neposrednega interesa strank, ki so udeležene v sporu. Zato smo mnenja, da je treba obdržati dosedanjo institucijo občasnih sodnikov v vsem obsegu in pri izbiri upoštevati bodisi njihovo splošno gospodarsko-politično razgledanost, bodisi obvladanje konkretne specialne stroke.

Ko govorimo o reševanju zadev pred gospodarskimi sodišči ter o kvaliteti gospodarskih sodnih odločb, naj omenimo še to, da se je pri vseh gospodarskih sodiščih, pač zaradi specifičnega karakterja problemov, ki se pri njih obravnavajo, uveljavila metoda, da se vse težje zadeve prediskutirajo kolektivno, to je na skupnih delovnih sestankih vseh sodnikov. Ta delovna metoda ne pripomore samo k boljši ekonomski in pravni osvetlitvi primera in s tem k pravilnejši odločitvi, temveč tudi k temu, da je vsak sodnik seznanjen tudi s problematiko, ki se rešuje pri drugih sodnikih oziroma v drugih senatih. Istočasno se s tem načinom varuje tudi enotnost sodne prakse.

V tej zvezi je treba omeniti tudi konference, ki jih sklicuje višje gospodarsko sodišče s predsedniki in sodniki okrožnih gospodarskih sodišč. Na teh konferencah se stalno obravnavajo vsa aktualna materialno-pravna, procesna in tudi gospodarsko-politična vprašanja, ki se pojavljajo pred gospodarskimi sodišči ter se poizkuša najti najboljši način za rešitev že tekočih zadev kot tudi zadev, ki se lahko šele pojavijo. Také konference so se pokazale za potrebne in koristne zlasti ob izdaji novih pomembnejših pravnih predpisov, pri katerih se običajno šele ob reševanju konkretnega primera opazijo določene pravne vrzeli ali nasprotja z drugimi obstoječimi predpisi, ki pa formalno veljajo še naprej.

Čeprav so se spori med gospodarskimi sodišči v LRS reševali razmeroma naglo, ugotavljamo, da bi bilo možno rešiti marsikak spor še preje, če bi tudi stranke same pokazale v postopku večjo aktivnost in disciplino. Mnogo strank ne reagira na sklepe in pozive sodišča, da naj predlože v odrejenem roku potrebno dokumentacijo, ali precizirajo svoj zahtevek oziroma dopolnijo svojo tožbo ali ugovor, ter so zato potrebne v mnogih primerih ponovne sodne urgence in tudi ponovne razprave. Mnogokrat ugotavljamo slabo pripravljeno oziroma nezadostno informiranost pravnih pooblaščenecv na razpravi. Imamo vtis, da posveča vodilni kader v podjetjih mnogokrat premalo pozornosti konkretnemu sporu in ne poskrbi, da bi pravni referent ali pa odvetnik, ki zastopa podjetje, dobil pravočasno potrebne podatke in listinski material. Tako se mnogokrat dogaja, da se pravni referenti podjetij in tudi odvetniki opravičujejo, da so sicer zahtevali od svojih strank natančnejše podatke in dokazila, vendar pa teh ali sploh niso dobili, ali pa so jih dobili prepozno. To ima seveda za posledico, da druga stranka ne more ustrezno reagirati na trditve nasprotne stranke na glavni obravnavi, kar pa bi lahko storila, če bi pravočasno dobila ustrezno pismeno pojasnilo oziroma dokumente. Posledica tega je pač nepotrebna preložitve razprave in razpis novega naroka.

Kot pozitivno pa lahko v tej zvezi ugotovimo tendenco, da vedno več pravnih referentov v podjetjih polaga sodniški oziroma odvetniški izpit, tako da lahko sodelujejo kot pravniki zastopniki tudi pred višjim gospodarskim sodiščem. Podjetja, ki nimajo lastnih pravnih referentov, oziroma kjer le-ti še nimajo ustreznega izpita, pa se vedno bolj poslužujejo pomoči odvetnikov. To velja zlasti za spore pred višjim gospodarskim sodiščem. Na splošno lahko ocenjujemo sodelovanje odvetnikov kot pozitivno. Vloge tako zastopanih strank so jasnejše, zahtevki so formulirani dovolj precizno, pravočasno so predlagani novi dokazi, tako da marsikdaj sodišče lahko že na prvi narok povabi predlagane priče in izvede tudi druge potrebne dokaze. Seveda to velja le za primere, kjer je odvetniku uspelo v zadostni meri zainteresirati za spor tudi vodilni kader v podjetju. Objestnega pravedanja ali namernega zavlačevanja postopka po krivdi odvetnikov nismo opazili.

II.

PLAČILNI NALOGI IN IZVRŠBE

1. Procesna in finančno gospodarska funkcija plačilnega naloga

Plačilni ali mandatni nalog predstavlja instrument procesnega prava. Za njegovo izdajo je predpisan poseben postopek, v katerem je zaporedje posameznih faz slošnega pravnega postopka obrnjeno. V mandatnem postopku namreč sodišče izda odločbo o tožbenem zahtevku vnaprej brez predhodnega razpravljanja in brez predhodnega zaslišanja toženca že na podlagi same tožbe, čim je tožba opremljena s predpisanimi listinami. V plačilnem nalogu naloži sodišče toženi stranki, da mora v roku 8 dni plačati vtoževani denarni znesek, ali pa mora v istem roku vložiti ugovor. Če v 8 dnevih ugovor ni vložen, postane plačilni nalog pravomočen in predstavlja že sodni izvršilni naslov. Na njegovi podlagi lahko tožeča stranka takoj predlaga zoper toženo stranko prisilno izvršbo. Plačilni nalog nadomešča v tem primeru obsodilno civilno sodbo. Če pa tožena stranka zoper plačilni nalog vloži ugovor, mora sodišče o ugovorih razpravljati in nato razsoditi v sporu s sodbo.

Za izdajo plačilnega naloga morata biti izpolnjeni sledeči predpostavki:

a) Tožba se sme glasiti le na plačilo denarnega zneska. Zahtevkov druge vrste s plačilnim nalogom ni mogoče reševati, temveč se vedno rešujejo v rednem pravnem postopku.

b) Tožba mora biti opremljena s predpisanimi in verodostojnimi listinami, ki dokazujejo temelj in višino zahtevka. Kot listine prihajajo v poštev vse javne listine, nadalje menice in čeki, izvlečki iz poslovnih knjig ter fakture. Če take listine niso priložene, izdaja plačilnega naloga ne pride v poštev.

Z gledišča naših financ in interesov naše kreditne politike ter z gledišča izpolnjevanja medsebojnih finančnih obveznosti gospodarskih organizacij, predstavlja plačilni nalog nedvomno enega izmed tistih instrumentov, ki skrbijo za finančno disciplino med gospodarskimi organizacijami in obenem pomagajo pri pospeševanju denarnega obtoka. V plačilnem prometu med gospodarskimi organizacijami predstavlja plačilni nalog sodno prisilno sredstvo, s pomočjo katerega prihajajo gospodarske organizacije kot upniki najhitreje do plačila svojih ter-

jatev. Prav zaradi procesne enostavnosti, zaradi kratkega plačilnega roka in zaradi učinkovitosti se je plačilni nalog razvil in uveljavil kot masovno izterjevalno sredstvo, ki ga uporabljajo gospodarske organizacije pri uveljavljanju svojih likvidnih denarnih zahtevkov. Uporaba plačilnega naloga pred gospodarskimi sodišči že nekaj let stalno narašča. Z njegovo pomočjo izterjujejo gospodarske organizacije zlasti v zadnjih dveh letih zahtevke, ki predstavljajo milijardne zneske.

2. Statistični podatki o mandatnih tožbah

Koliko plačilnih nalogov je bilo v zadnjih 4 letih izdanih na vsem področju FLRJ in kakšne vrednosti so se z njimi vtoževale, nam pokaže naslednja razpredelnica:

Pripad mandatnih tožb v letih 1957–1960 pri vseh gospodarskih sodiščih v FLRJ

Leto	Letni pripad	Skupna letna vrednost
1957	239 935	103 milijarde
1958	320 704	166 milijard
1959	417 841	204 milijarde
1960	600 672	500 milijard

Iz razpredelnice vidimo, da število plačilnih nalogov vsako leto stalno narašča. Zlasti velik skok navzgor opazimo v letu 1960, ko se je število plačilnih nalogov dvignilo nasproti letu 1959 za skoraj 40 %. Zapora obratnih kreditov, ki je nastopila s 1. majem 1960, se je pokazala pri gospodarskih sodiščih v obliki naglega in visokega porasta mandatnih tožb. V tem letu so gospodarska sodišča v vsej državi izdala že 600 672 plačilnih nalogov, njihova vrednost pa se je že približala vsoti 500 milijard dinarjev.

Enako kot v zveznem merilu narašča število plačilnih nalogov tudi na področju naše republike. Zaradi ilustracije bomo navedli samo podatke za zadnji dve leti, to je za leto 1959 in 1960 ter še za prvih 6 mesecev leta 1961, ker smo tedaj zaključili statistične podatke za to poročilo. Zadevne podatke nam pokaže naslednja razpredelnica:

	V letu 1959		V letu 1960	
	Pripad	Vrednost	Pripad	Vrednost
Višje gosp. sodišče LRS	3 050	10.227,000.000	8 117	39.320,000.000
Vsa okrožna gosp. sodišča v LRS	27 144	3.916,000.000	40 097	6.245,000.000
Skupaj	30 194	14.143,000.000	48 214	45.565,000.000

Iz razpredelnice vidimo, da so v letu 1959 prejela vsa gospodarska sodišča v LRS v reševanje 30 194 mandatnih tožb. To število pa je bilo v letu 1960 visoko prekoračeno, saj so v tem letu morala izdati gospodarska sodišča v LRS že 48 214 plačilnih nalogov. Nasproti letu 1959 so gospodarska sodišča prejela torej v letu 1960 18 020 mandatnih tožb več; kar predstavlja samo med omenjenima letoma skoraj 60 % porast. Značilno je, da se je dvignilo zlasti število zahtevkov na plačilo zapadlih računov, ki presegajo 1 milijon dinarjev, to je zadev, ki jih na prvi stopnji rešuje višje gospodarsko sodišče. Od 3050 man-

datnih tožb v letu 1959 pri višjem gospodarskem sodišču se je to število v letu 1960 dvignilo kar na 8117 primerov, kar je skoraj 2,7 krat več kot v prejšnjem letu.

Gospodarskega pomena mandatnih tožb pa ne smemo presojati samo po njihovem številu temveč tudi po vrednosti terjatev, ki so bile prisojene in nato izterjane na podlagi pravomočnih plačilnih nalogov. Iz razpredelnice vidimo, da je znašala skupna vrednost zadev, ki so jih izterjala naša gospodarska sodišča v letu 1959 s plačilnimi nalogi, 14 milijard 143 milijonov, v letu 1960 pa celo 45 milijard 565 milijonov, to je nasproti prejšnjemu letu kar 3,2 krat več.

V letu 1961 je število plačilnih nalogov nadalje naraščalo. Samo v prvem polletju letošnjega leta so vsa štiri okrožna gospodarska sodišča v Sloveniji izdala že 28 037 plačilnih nalogov. To kaže, da so že v šestih mesecih letošnjega leta dosegla skoraj tri četrtine celoletnega pripada v letu 1960. Največji delež odpade na Okrožno gospodarsko sodišče v Ljubljani, ki je v letošnjem prvem polletju samo izdalo 15 043 plačilnih nalogov, medtem ko ostali del (to je malo manj kot polovica) odpade skupaj na celjsko, mariborsko in koprsko okrožno gospodarsko sodišče.

Višje gospodarsko sodišče LRS je v prvem polletju 1961 izdalo že 7348 plačilnih nalogov, torej že skoraj toliko kot popreje v vsem letu 1960. Vrednost letošnjih plačilnih nalogov (torej samo za I. polovico leta) se samo pri Višjem gospodarskem sodišču približuje 46 milijardam, torej že za 7 milijard več kot popreje v vsem letu 1960.

V tej zvezi pripominjamo, da so razna industrijska velepodjetja v letu 1960 in v letu 1961 začela vlagati mandatne tožbe, v katerih so naenkrat zahtevala od svojih dolžnikov zneske preko 100 milijonov dinarjev. V letu 1960 je bilo takih tožba 33, samo do konca julija 1961 pa že 32. Omenjamo, da je na primer Železarna Zenica terjala od Metalke v Ljubljani z enim plačilnim nalogom vsoto 269 milijonov, od Kovinotehne v Celju pa 264 milijonov. »Eles« iz Ljubljane je terjala od podjetja »Boris Kidrič« v Kidričevem 137 milijonov, Železarna Sisak od Metalne v Mariboru pa 158 milijonov. Elektro Celje je terjalo Želézarno v Štorah za 136 milijonov, Železarna Sisak pa Železarno na Jesenicah z eno samo tožbo za 304 milijone. Podjetje »Boris Kidrič« v Kidričevem je terjalo od »Impola« v Slov. Bistrici naenkrat 397 milijonov, medtem ko je podjetje »Boris Kidrič« iz Lukavca zahtevalo od Železarne na Jesenicah za dobavljeni koks v eni tožbi 215 milijonov, v drugi tožbi pa 313 milijonov.

Vzporedno z naraščanjem plačilnih nalogov, je rastlo tudi število izvršilnih predlogov. Opozoriti moramo pri tem, da je statistična služba v zveznem merilu pokazala, da so gospodarske organizacije izterjavale od svojih dolžnikov, s pomočjo izvršbe povprečno 45 do 55 % vseh tistih terjatev, ki so jih predhodno pravomočno iztožili s plačilnimi nalogi. Ta odstotek je v nekaterih republikah nekaj nižji, kar kaže deloma na večjo finančno likvidnost, delno pa tudi na večjo poslovno in finančno disciplino. Toda povpreček izvršilnih predlogov je v nekaterih republikah tudi višji, kakor tisti, ki ga kažejo zvezni statistični podatki. V Sloveniji so se izvršbe gibale v razmerju od 35 do 40 % iztoženih plačilnih nalogov. To razmerje se je v letu 1961 nekoliko poslabšalo.

Po podatkih zvezne statistične službe je znašalo v letu 1957 število vseh izvršilnih predlogov pred gospodarskimi sodišči 152 000. V naslednjem letu v letu 1958 se je število izvršb dvignilo na 200 500 primerov. V letu 1959 je bilo 225 tisoč izvršilnih predlogov. V letu 1960 je število izvršb poskočilo na

354 782 primerov, kar predstavlja nasproti stanju v letu 1959 povečanje za 130 tisoč zadev, ali povečanje za 65 %.

Pri okrožnih gospodarskih sodiščih v Sloveniji so izvršbe pravtako naraščale od leta 1958 dalje. Od 11 tisoč izvršilnih zadev v letu 1958 so izvršbe poskočile v letu 1960 na 16 300 zadev. Vrednost zahtevkov, ki so se terjali v izvršilnem postopku je znašala v letu 1958 1 milijardo 409 milijonov din, medtem ko je v letu 1960 znašala 2 milijardi 648 milijonov.

Pri Višjem gospodarskem sodišču LRS je znašalo število izvršilnih predlogov v letu 1959 skupaj 1752 primerov. S temi izvršbami so upniki terjali od dolžnikov 3 milijarde 560 milijonov. V letu 1960 je število izvršilnih predlogov poskočilo na 4300 primerov. Upniki so s temi izvršbami terjali od svojih dolžnikov 14 milijard 549 milijonov. V prvih šestih mesecih leta 1961 pa je število izvršilnih predlogov doseglo že 4167 primerov, torej skoraj toliko kakor v vsem letu 1960.

3. Vzroki naraščanja plačilnih nalogov in izvršilnih predlogov

Stalno naraščanje plačilnih nalogov in izvršilnih predlogov ima svoje določene vzroke. Vzroki so nedvomno finančne in gospodarske narave. Izvirajo iz ukrepov naših finančnih organov, toda izvirajo tudi iz neposrednega poslovanja gospodarskih organizacij. Ukrepi finančnih organov se kažejo v omejevanju kreditov za obratna sredstva, kar se izvaja že daljšo dobo in je zavzelo zlasti ostre oblike po 1. 5. 1960, ko je nastopila nekakšna generalna zopora kreditov za obratna sredstva. Toda tudi poslovanje gospodarskih organizacij samih je privedlo do finančnih težav v končni fazi do tega, da vlagajo gospodarske organizacije številne mandatne tožbe, ki bi sicer ne bile potrebne. Pretirano in preobsežno medsebojno kreditiranje, ki ga gospodarske organizacije deloma prostovoljno, deloma po sili razmer medsebojno trpe in izvajajo, je pri zelo velikem številu gospodarskih organizacij povzročilo hude finančne težave. Iz teh težav se skušajo gospodarske organizacije izmotati na različne načine. Znano je, da zahtevajo nekatera podjetja in to zlasti proizvajalna vedno nove kredite od bančnih zavodov. Druga podjetja obiskujejo svoje dolžnike neposredno po svojih ljudeh in jih terjajo in pozivajo k plačilu. Zopet druga podjetja dajejo blago le proti menicam, ali proti položitvi predujma, ali celo proti celotnemu vnaprejšnjemu plačilu. Razen tega se vsa podjetja zatekajo še k masovnemu izterjavanju in iztoževanju, da bi si s pomočjo gospodarskih sodišč preskrbela nazaj tista sredstva, ki jih odtegujejo in zadržujejo njihovi dolžniki.

Medsebojno kreditiranje, ki smo ga omenili, ima svoje korenine v našem bivšem kreditnem sistemu. V tem sistemu gospodarskim organizacijam ni bilo težko dobiti pri Narodni banki vedno nove kredite za obratna sredstva. S temi krediti so nato gospodarske organizacije kreditirale svoje poslovne partnerje, ali pa so jih porabliale za lastne investicije in za razširjenje lastnega poslovanja. Proti takemu načinu uporabljanja obratnih sredstev so se finančni in bančni organi daljšo dobo stalno borili na različne načine. Tako je bil v letih 1953 in 1954 uveljavljen avtomatičen način plačevanja dobaviteljevih računov. Ta sistem se ni obnesel. Zato ga je v letu 1955 zamenjal sistem visokih zamudnih obresti, penalov in sodnih stroškov. Vse te postavke so obremenjevale sklad za samostojno razpolaganje. Od 1. 1956 dalje in vse do novih finančnih in bančnih predpisov v letu 1960, se je vsota neplačanih terjatev enostavno

upoštevala kot odbitna postavka pri podeljevanju novih kreditov za obratna sredstva. Toda vsi ti ukrepi medsebojnega kreditiranja niso niti odpravili, niti ga niso izdatno omejili. Po svojem bistvu predstavlja namreč medsebojno kreditiranje le enega od načinov finančnega prometa v gospodarstvu. V tej obliki medsebojno kreditiranje ni negativno, ampak lahko celo pozitivno vpliva in sicer tako, da izenačuje položaj gospodarskih organizacij glede obratnih sredstev. Brez določenega medsebojnega kreditiranja ne more shajati nobeno gospodarstvo. Zato je naš novi finančni in bančni sistem v zakonu o bankah in kreditih tudi izrecno dovolil kreditiranje med gospodarskimi organizacijami in sicer v blagovni in finančni obliki. O načinih tega kreditiranja bo Zvezni izvršni svet izdal podrobnejše predpise. Kreditiranje je predvideno le za opravljanje vseh vrst gospodarskih dejavnosti. Od bivše prepovedi medsebojnega kreditiranja smo sedaj prešli k njegovemu legaliziranju.

Če bi bilo medsebojno kreditiranje, ki je sedaj pri nas zakonito dovoljeno, tudi preje ostalo le v mejah našega gospodarstva in se ne bi raztegnilo izven teh meja, potem bi medsebojno kreditiranje ne predstavljalo tako težkega problema, kakor ga danes dejansko predstavlja za veliko večino gospodarskih organizacij. Naraščanje mandatnih tožb in izvršb pri vseh gospodarskih sodiščih v državi ne bi bilo tako veliko in stalno, kakor ga izkazujejo statistični podatki. Toda medsebojno kreditiranje se je pri nas iz gospodarskega področja preneslo tudi v negospodarsko področje. Gospodarske organizacije so začele kreditirati politično teritorialne enote, razne proračune, investicijske sklade in še druge negospodarske enote. Tako je po statističnih podatkih Narodne banke za leto 1960 bilo ugotovljeno, da so imele gospodarske organizacije dobiti od negospodarskih ustanov za okoli 800 milijard terjatev. Istočasno so imele gospodarske organizacije dobiti od drugih gospodarskih organizacij v tem letu le za okoli 450 milijard terjatev. Pri takem stanju kreditiranja so seveda stiske in težave glede obratnih sredstev nujne in neizbežne. S kreditiranjem negospodarskih ustanov zmanjšujejo gospodarske organizacije svoja lastna obratna sredstva, istočasno pa omogočajo negospodarskim ustanovam, da vlagajo tuja obratna sredstva v svoja osnovna sredstva in sicer s tem, da jih porabljajo za raznovrstne investicije. Tako stanje seveda izdatno pomaga pri prekoračenju planiranih investicij, kar pri nas že nekaj let stalno ugotavljamo. Za negospodarski sektor je značilno zlasti tudi to, da je precej nereden plačnik, da ne izpolnjuje svojih obveznosti ob zapadlosti in da preko svojih proračunov le počasi zbira lastne dohodke. Vse to stanje medsebojnega kreditiranja, ki se je v velikem obsegu raztegnilo na negospodarski sektor, je po oceni gospodarskih sodišč eden od glavnih vzrokov, da je število mandatnih tožb tako poskočilo in to zlasti v letu 1960, ko je poleg že obstoječega medsebojnega kreditiranja nastopila še radikalna zapora kreditov za obratna sredstva.

4. Predlog za reformo izterjevalnega postopka pri gospodarskih sodiščih

Čeprav predstavlja plačilni nalog že v svoji sedanji obliki in po svoji funkciji prožen in tudi uspešen procesni instrument, ki igra važno vlogo pri hitrem urejanju finančnega stanja gospodarskih organizacij, bi bilo treba vseeno razmisliti o tem, kako bi se ob sedanji masovnosti mandatnih tožba izterjevalna funkcija sodišča še bolj poenostavila in pospešila. Če natančno pogledamo funkcijo ter učinek sedanjega plačilnega naloga ter njemu sledeče

izvršbe, pridemo na koncu do ugotovitve, da plačilni nalog v sedanji obliki za uspešno in takojšnje izterjanje dolga niti ni nujno potreben. Gospodarska sodišča bi namreč lahko rešila denarni zahtevek gospodarske organizacije tudi brez njega, in to cenejše ter hitrejše. To bi se dalo izvesti s tem, da bi se sedanji mandatni postopek združil z izvršilnim postopkom oziroma, da bi se oba postopka kombinirala v direktnem izvršilnem postopku, seveda z ustreznimi procesnimi modifikacijami. Mandatna tožba naj bi sploh odpadla ter naj bi jo v vsem obsegu nadomestil že takojšen predlog izvršbe. Ta predlog bi moral biti opremljen z istimi listinami, kot se zahtevajo pri mandatni tožbi. Listine, ki jih gospodarske organizacije izdajajo in tudi same overjajo, so v mandatnem postopku enakovredne javnim listinam. To so listine, ki kažejo obveznosti dolžnika do njegovega upnika. Te listine bi že same na sebi lahko predstavljale izvršilni naslov ter naj bi izvršilni predlog temeljil enostavno na teh listinah. Gospodarska sodišča bi reševala izvršilne predloge, ki bi bili predpisno opremljeni z listinami gospodarskih organizacij, tako da bi neposredno na podlagi pregleda listin in ugotovitve, da zahtevek dejansko izhaja iz teh listin, dovolila takojšnjo izvršbo proti dolžniku. Ta izvršba pa bi se dejansko izvedla na dolžnikovih sredstvih šele, če bi izvršilno dovoljenje postalo pravomočno, to je če dolžnik ne bi ugovarjal izvršbi v prekluzivnem roku 8 dni. Če bi dolžnik vložil ugovore, bi sodišče reševalo te ugovore v rednem pravnem postopku. Če pa dolžnik ne bi ugovarjal, bi sodišče po preteku 8 dni proglasilo izvršilni sklep za pravomočen ter bi ga poslalo dolžnikovemu denarnemu zavodu v takojšnjo izvedbo. Podobno bi bilo treba postopati, če bi dolžnik vložil zoper dovoljeno izvršbo samo delni ugovor. V tem primeru bi se po preteku 8 dni izvršba izvedla preko banke samo za neugovarjani del, medtem ko bi bilo treba o ugovarjanem delu enako kakor zgoraj razpravljati v rednem pravnem postopku.

Na podlagi opisanega načina bi upnik lahko dobil plačilo svoje likvidne terjatve že po preteku 8 do 10 dni. Odpadli bi prekluzivni roki iz mandatnega postopka, odpadli pa bi tudi takšni izdatki, ki so s tem postopkom zvezani. Plačilni rok, ki traja sedaj preko mandatnega in njemu sledečega izvršilnega postopka povprečno najmanj 20 do 30 dni, bi se skrajšal za polovico ter bi znašal največ 10 do 15 dni. Te ugodnosti nedvomno govore za odpravo plačilnega naloga pred gospodarskimi sodišči in za prehod na neposredni izvršilni postopek. Če upoštevamo, da gospodarske organizacije malo ugovarjajo plačilnim nalogom, saj znašajo ugovori komaj 8 do 10 % vseh nalogov, potem res ne vidimo potrebe, zakaj naj bi obstojal v gospodarskem sodstvu še nek vmesni formalistični mandatni postopek zaradi borih 8 do 10 % ugovarjanih plačilnih nalogov. Te ugovore bodo gospodarska sodišča lahko hitro rešila v nekakem kombiniranem izvršilno-pravnem postopku, ki bi predstavljal praktično in koristno sintezo med mandatnim in izvršilnim postopkom in bi povsem ustrezal potrebam gospodarskega sodstva in tudi interesom gospodarskih organizacij.

Opozarjamo pri tem, da je Sekretariat Zveznega izvršnega sveta za pravosodne zadeve v temeljnih vprašanjih, ki se nanašajo na bodoči načrt zakona o izvršilnem postopku že obravnaval tezo o tem, da naj se v postopku pred gospodarskimi sodišči odpravi plačilni nalog in da naj se dovoljuje izvršba neposredno na podlagi listin, ki jih izdajajo gospodarske organizacije proti svojim dolžnikom. Vendar to vprašanje s strani redaktorjev bodočega zakona o izvršilnem postopku še ni bilo sprejeto brez pridržkov. Redaktorji se bojijo,

da bi bil izvršilni postopek preveč obremenjen z ugovori proti izvršilnim predlogom. Toda mnenja smo, da je tak pomislek nepotreben in da nima podlage v dosedanjih izkušnjah, ki jih kažejo ugovori proti plačilnim nalogom. Ni mogoče računati s tem, da naj bi se število ugovorov proti izvršilnim predlogom povečalo prav zaradi tega, ker bi bila na vidu takojšnja izvršba, medtem ko pri sedanjem stanju gospodarske organizacije plačilnim nalogom razmeroma malo ugovarjajo. Po našem mnenju bi bilo potrebno vztrajati na stališču, da naj bi se zaradi ekspanzivnosti postopka in zaradi njegove pocenitve in zaradi finančne discipline in finančnega efekta odpravil plačilni nalog v gospodarskem sodstvu in da se preide neposredno na izterjavanje likvidnih zahtevkov s pomočjo izvršilnih predlogov. To stališče bi bilo treba učinkovito podpreti pri zveznih organih, ki imajo v načrtu, da naj bi bil osnutek novega zakona o izvršilnem postopku sprejet še tekom leta 1961.

Poudarjamo končno, da stalno naraščanje mandatnih tožb, ki se vleče že dobra 4 leta in je zlasti poskočilo v letih 1960 in 1961, predstavlja veliko obremenitev za kadre, ki delajo v gospodarskem sodstvu. Toda vlaganje mandatnih tožb predstavlja tudi za gospodarske organizacije precejšnje delo in precejšnje obremenitev, ki je zvezana s sestavljanjem in vlaganjem mandatnih tožb, s poizvedovanjem glede njihove pravomočnosti in z vlaganjem nadaljnjih predlogov zaradi izterjanja mandatnih zahtevkov. Mnenja smo zaradi tega, da bi bilo potrebno nekaj ukreniti, da bi se obremenitev gospodarskih sodišč spravila v normalne okvirje. Trdimo, da bi se administrativna obremenitev gospodarskih sodišč zmanjšala najmanj za eno tretjino, če bi odpravili plačilne naloge in bi prešli neposredno na reševanje izvršilnih predlogov.

III.

GOSPODARSKI SPORI

1. Stvarna pristojnost gospodarskih sodišč za reševanje gospodarskih sporov

Težišče dela tako po svojem obsegu kot po gospodarskem pomenu je pri gospodarskih sodiščih vsekakor na reševanju gospodarskih sporov. Med gospodarske spore spadajo spori iz nakupa, prodaje in zamenjave blaga in drugih premičnin, iz komisijske pogodbe, posredništva, zastopstva, špedicije, vskladiščenja, zavarovanja premoženja, iz pogodbe o delu in storitvah, iz gradbene in založniške pogodbe, zahtevki iz naslova avtorskih pravic, posojila in posodbe, menično pravni in čekovno pravni zahtevki, zahtevki iz prevoza stvari v železniškem, cestnem, zračnem in rečnem prometu ter v prometu po notranjih vodah, spori iz pravice uporabe firme, varstva in uporabe izumov, vzorcev, modelov in blagovnih znamk, spori zaradi nelojalne konkurence, spori v zvezi z gospodarjenjem z osnovnimi sredstvi in vsi drugi podobni spori, ki so pomembni za gospodarstvo. V pristojnost gospodarskih sodišč spadajo tudi vsi zahtevki na povračilo škode, bodisi, da je bila ta škoda povzročena v zvezi z neizpolnitvijo ali nepravilno izpolnitvijo pogodbe, bodisi da je do škode prišlo izven pogodbenega razmerja. Gospodarska sodišča končno sodijo tudi v vseh pomorskih sporih, t. j. sporih, ki se nanašajo na ladje in plovbo po morju, razen sporov iz prevoza potnikov. Vsi navedeni spori se rešujejo pred gospodarskimi sodišči vedno, kadar sta tožeča in tožena stranka bodisi gospodarska

organizacija, zadruga, zbornica, poslovno združenje ali skupnost podjetij, združna zveza, zavod, ki mu je priznana lastnost pravne osebe, federacija, politična teritorialna enota, ali pa organizacija družbenega upravljanja, ki ji je priznana lastnost, da lahko nastopa kot pravdna stranka (n. pr. hišni sveti, stanovanjske skupnosti in podobno). Če je v sporu udeležena vsaj ena stranka iz privatnega gospodarskega sektorja oziroma fizična oseba ali družbena organizacija, za njegovo reševanje gospodarsko sodišče ni pristojno, temveč spada tak spor že pred sodišče splošne pristojnosti.

Če vrednost spornega predmeta ne presega enega milijona dinarjev, spada spor pred pristojno okrožno gospodarsko sodišče, medtem ko je za višje vrednosti pristojno višje gospodarsko sodišče. Le-to tudi sodi ne glede na vrednost v vseh gospodarskih sporih, ki se nanašajo na varstvo in uporabo izumov, vzorcev, modelov in znamk ter pravice do uporabe firme, razen tega pa tudi v sporih zaradi neloyalne konkurence ter avtorskih pravic. Višja gospodarska sodišča so nadalje tudi pritožbena instanca za vse odločbe, ki jih izdajajo okrožna gospodarska sodišča.

2. Splošni podatki o gospodarskih sporih

Za vse obdobje po uvedbi delavskega upravljanja je — gledano s stališča gibanja gospodarskih sporov — značilna tendenca stalnega naraščanja teh sporov. Medtem ko so državne arbitraže v LRS prejele v letu 1948 skupno z mandatnimi zadevami samo 1141 tožb, je bilo v letu 1951, torej prvo leto po uvedbi delavskega upravljanja, teh tožb že 12 316. Tendenca naraščanja se je nadaljevala nato v vsem obdobju novega gospodarskega sistema. To velja tako za mandatne tožbe kot tudi za redne tožbe, ki jim je povod bodisi nepravilna sklenitev pogodbe, bodisi njena neizpolnitev, s tem v zvezi pa tudi določeni odškodninski zahtevki. Da ne obremenimo tega poročila preveč s statističnimi podatki, se bomo zadržali samo pri številkah iz zadnjih dveh let, to je leta 1959 in 1960. Ker smo plačilne naloge obravnavali že v posebnem poglavju, se bomo na tem mestu omejili samo na podatke o dejanskih spornih zadevah, to je o zadevah, ki jih sodišče ni moglo rešiti s plačilnim nalogo, temveč je bila izdaja končne odločbe mogoča šele po izvedbi dokaznega postopka, v katerem je sodišče ugotavljalo najprej sporno dejansko stanje, nato pa na to stanje apliciralo ustrezne pravne norme. Te zadeve se obravnavajo izven mandatnega postopka ter se pri sodiščih tudi vodijo v samostojnih registrih. Koliko teh rednih tožb so prejela naša gospodarska sodišča v letih 1959 in 1960 ter kakšna je bila njihova skupna vrednost, je razvidno iz naslednje razpredelnice:

Sporne gospodarske zadeve v letih 1959 in 1960 (mandatne tožbe tu niso upoštevane)

	V letu 1959		V letu 1960	
	Pripad	Vrednost	Pripad	Vrednost
Višje gosp. sodišče LRS	460	2.144.000.000	878	6.209.000.000
OGS Ljubljana	1 618	310.000.000	1 763	297.000.000
OGS Maribor	932	143.000.000	1 038	162.000.000
OGS Celje	405	60.000.000	401	59.000.000
OGS Koper	479	58.000.000	585	114.000.000
Skupaj	3 894	2.705.000.000	4 665	6.841.000.000

Od 3894 spornih gospodarskih zadev v letu 1959 se je njihovo število dvignilo v letu 1960 že na 4665. Pripad omenjenih dejansko spornih zadev je torej nasproti letu 1959 za 20 % višji. Procentualno mnogo višji od tega republiškega povprečja pa je porast rednih tožb pri višjem gospodarskem sodišču. Od 460 v letu 1959 se je njihovo število v letu 1960 skoraj podvojilo in je znašalo že 878 primerov. Z letom 1960 pa se tendenca naraščanja gospodarskih sporov še ni ustavila ter bo pripad v letu 1961 vsekakor še mnogo višji kakor v lanskem letu. Zlasti visok je ponoven porast pri Višjem gospodarskem sodišču, kjer je bilo samo v prvem polletju 1961 (ko smo zaključili podatke za to poročilo) zabeleženih že 655 rednih tožb (poprej v vsem letu 878). Nov porast je opazen tudi pri okrožnih gospodarskih sodiščih, ki so prejela do konca junija 1961 že 1986 rednih tožb.

Iz spredaj navedenih podatkov vidimo, da stranke zastrujejo v zadnjih letih sporna vprašanja razmeroma bolj pri poslih, ki presegajo milijonski znesek, ter želijo imeti zlasti v teh zadevah položaj dokončno rešen z meritorno sodno odločbo. Pri tem seveda ne gre podcenjevati pomena rednih tožb, ki se obravnavajo pri okrožnih gospodarskih sodiščih. Čeprav gre tu za nižje zneske, mora tudi odločitev v teh sporih temeljiti na pravilno ugotovljenem dejanskem stanju ter pravilni pravni presoji.

Po vrednosti sporov v rednih tožbah je razumljivo enako kot pri mandatnih tožbah na prvem mestu Višje gospodarsko sodišče. To pač zato, ker se pred njim obravnavajo samo nadmilijonski zahtevki, med katerimi tožbe tudi nad 50 ali celo 100 milijonov niso nič izrednega.

Porast rednih tožb v zadnjih dveh letih je opazen pri vseh gospodarskih sodiščih, prav posebno pa pade v oči pri Višjem gospodarskem sodišču, kjer se je njihovo število od leta 1959 skoraj podvojilo. Pričakovali bi, da se bo v enakem razmerju povečala tudi vrednost teh spornih zadev, vendar pa se je v istem razdobju povečala mnogo nad istočasnim procentualnim povečanjem števila primerov. Globalno se je vrednost spornih predmetov v rednih tožbah povečala 2,5 krat, pri Višjem gospodarskem sodišču pa celo 2,9 krat. Povečanje spornih vrednosti, kolikor je višje od istočasnega povečanja spornih predmetov, rezultira delno iz povečanja proizvodnje in blagovnega prometa, še bolj pa iz povišanja cen blaga in storitev v istem obdobju. Poglavitni razlog za omenjeno povišanje cen je pač disproporc med prenizkim povečanjem proizvodnje ter previsokim povečanjem investicijske in široke potrošnje. Upravičeno pričakujemo, da bodo letošnji gospodarski ukrepi, ki so bili sprejeti ravno zaradi odprave tega disproporca, pokazali v najkrajšem času pozitivne rezultate.

3. Sodne takse

Zanimivo je tudi ugotoviti, koliko so gospodarske organizacije plačale v proračun iz naslova sodnih taks. V letu 1959 so gospodarska sodišča v LRS pobrala skupaj okoli 230 milijonov sodnih taks. V letu 1960 pa se je zaradi porasta aktov na vseh področjih gospodarsko-sodnega udejstvovanja in še bolj zaradi dviga vrednosti spornih in izvršilnih predmetov takсни zahtevke večkratno povišal. Samo okrožna gospodarska sodišča v LRS so v letu 1960 pobrala v mandatnih, spornih, izvršilnih, registrskih in likvidacijskih zahtevah skupaj 224 170 872 din taks. Višje gospodarsko sodišče je v istem letu knjižilo na račun taks v mandatnih, spornih in izvršilnih zadevah kar 729 056 743 din. Skupaj so

torej vsa gospodarska sodišča v LRS pobrala v letu 1960 953 227 615 din sodnih taks. Zaradi nadaljnega povečanja pritoka ter povišane vrednosti predmetov pa se bo taksni znesek v letu 1961 občutno dvignil, saj je že samo do konca julija 1961 samo Višje gospodarske sodišče pobralo v svojih zadevah nad 973 milijonov dinarjev sodnih taks. Če če bo ostalo samo pri dosedanjem povprečnem mesečnem pripadu v letošnjem letu, lahko pričakujemo, da bodo gospodarska sodišča v LRS pobrala do konca leta vsaj poldrugo milijardo sodnih taks.

Obseg dela gospodarskih sodišč se torej prav drastično odraža tudi v omejenem nedvomno pomembnem taksnem prispevku v proračune pristojnih teritorialnih enot. Na drugi strani pa moramo imeti pred očmi, da se zneski plačanih taks nujno odražijo v višji prodajni ceni proizvoda ali storitve. Ker po sedanjih predpisih spadajo sodne takse med materialne stroške, jih podjetja v eni ali drugi obliki vključijo v svojo kalkulacijo cene. Tako zadenejo posledice sedanjega medsebojnega kreditiranja ter masovnega vlaganja tožb v končni fazi zopet potrošnika.

4. Pravdna udeležba slovenskih gospodarskih organizacij v razmerju do strank iz drugih republik

Zanimivo je tudi ugotoviti, v kakšni meri so bile v postopkih pred gospodarskimi sodišči v LRS udeležene kot tožniki, to je kot upniki, stranke iz drugih republik. Če upoštevamo vse mandatne in sporne zadeve, ki so bile rešene v letu 1960, ugotovimo, da so gospodarska sodišča v LRS izdala v tem letu skupaj 42 073 plačilnih nalogov, sodb in sklepov, s katerimi je bilo odločeno o 45 milijardah in 593 milijonih dinarjev. Toliko so torej dolgovala slovenska podjetja upnikom iz vse države. Pretežno so bili to upniki iz domače republike, in sicer jih je bilo 29 750 s skupnimi terjatvami v vrednosti 27 milijard 12 milijonov. Tožnikov iz drugih republik je bilo 12 323 ali 29 % s skupnimi terjatvami 18 milijard 581 milijonov, kar predstavlja 41 % vseh vtoženih dolgov slovenskih gospodarskih organizacij. Primerjava med udeležbo izvenrepubliških upnikov glede na njihovo število (to je 29 % od celotnega števila tožb) ter vrednostjo njihovih zahtevkov (to je 41 % od skupne vrednosti vseh vtoževanih predmetov) kaže, da so njihove tožbe glede na vrednost spora na splošno težje od tožb, ki jih vlagajo proti tuk. podjetjem domači upniki. Dejansko vtožujejo izvenrepubliški upniki razmeroma višje zneske kot domači, kar velja zlasti za tožbe pri Višjem gospodarskem sodišču, kjer se obravnavajo le nadmilijonski zneski. K takemu razmerju prispevajo zlasti železarne in koksarne iz drugih republik, pri katerih niso zahtevki od 100 do 200 milijonov nič izrednega.

Pravo tožbeno aktivnost naših podjetij pa dobimo šele, če k tožbam, ki so jih podjetja iz LRS vložila pred slovenskimi gospodarskimi sodišči (to je 29 750) prištejemo še tožbe, ki so jih naša podjetja vložila pri gospodarskih sodiščih v drugih republikah. Teh tožb je bilo skupaj 34 665, in sicer:

zoper podjetja v LR Srbiji	13 700
zoper podjetja v LR Hrvatski	14 511
zoper podjetja v LR BiH	4 122
zoper podjetja v LR Makedoniji	1 738
zoper podjetja v LR Črni gori	594
S k u p a j	34 665

Istočasno pa so bila naša podjetja tožena:

s strani podjetij iz LR Srbije	4 813 krat
s strani podjetij iz LR Hrvatske	6 225 krat
s strani podjetij iz LR BiH	953 krat
s strani podjetij iz LR Makedonije	261 krat
s strani podjetij iz LR Črne gore	67 krat
s strani inozemskih podjetij	4 krat
S k u p a j	12 323 krat

Podjetja iz LRS so torej v razmerju do drugih republik v prevladujočem številu tožba nastopala kot upniki (34 665 krat) in v mnogo manjšem številu kot dolžniki (12 323 krat). Ta ugotovitev je za oceno poslovanja naših podjetij prav gotovo pozitivna ter dokazuje, da je pogodbeno in zlasti plačilna disciplina slovenskih podjetij na mnogo višji stopnji, kot to velja za podjetja iz drugih republik. Žal nismo mogli dobiti natančnejših podatkov tudi o vrednosti terjatev, ki so jih slovenska podjetja vtoževala v drugih republikah. Če pa vzamemo kot osnovo za izračun povprečno vrednost spornega predmeta pred gospodarskimi sodišči v LRS in jo uporabimo za področje vse države, nam obračun pokaže, da so neplačane in že zapadle terjatve slovenskih podjetij zoper dolžnike v drugih republikah znašale (po tožbah) okoli 37 milijard in pol, medtem ko so istočasno njihovi neplačani in že zapadli dolgovi do podjetij v drugih republikah znašali (po tožbah) »samo« 18 milijard 581 milijonov. Ta podatek je prav gotovo zanimiv, ker nam skozi prizmo gospodarskega sodstva pokaže v posebni luči obseg medrepubliškega kreditiranja gospodarskih organizacij med seboj, zlasti pa vidno izpadajočo vlogo kreditorja gospodarskih organizacij iz LRS nasproti podjetjem iz drugih republik.

5. Vrste gospodarskih sporov in njihovi vzroki

Povod za redne tožbe pred gospodarskimi sodišči je v pretežni meri neizpolnjevanje oziroma nepravilno izpolnjevanje pogodbenih obveznosti. Ker med strankama ne pride do sporazuma, zahteva upnik, da nasprotna stranka izpolni pogodbo tako, kot je bilo dogovorjeno, često pa zahteva poleg tega še povračilo škode, ki jo je utrpel zaradi protipogodbenega ravnanja druge stranke.

Marsikdaj pride do spora že zaradi nepravilnosti pri sklenitvi pogodbe, in to bodisi zaradi nepoznanja zakonitih predpisov ali uzanc, bodisi zaradi površnosti ali naglice. Posebno velja to za primere, ko se pogodba sklepa po telefonu, telegrafu ali teleprinterju ali na podlagi korespondence. Vzrok spora je v takem primeru ali nepopolna ponudba, nejasen sprejem ponudbe, površno registriranje pogovorov v telefonski knjigi, pomote pri telefonskih razgovorih, sklepanje pogodbe brez pooblastila, prekoračenje pooblastila, neupravičena enostranska sprememba pogodbe ali neutemeljen enostranski odstop. Tovrstnih sporov bi ne bilo toliko, če bi gospodarske organizacije polagale večjo pazljivost na sklepanje pogodb, na njihovo precizno vsebino in na ustrezna dokazila o tej vsebini (pismeni zapisi). Tudi nestrokovnost uslužbencev komercialnih oddelkov je mnogokrat vzrok za slabo sestavljene pogodbe. Pri tem je značilen splošen pojav, da komerciala tudi v podjetjih, kjer je organizirana pravna

služba, pri sklepanju pogodb ne išče njene pomoči in nasvetov. Na pravnika se obrnejo šele tedaj, ko je spor že nastopil, čeprav bi s preventivno intervencijo pravne službe pri samem sklepanju pogodb lahko marsikateri spor preprečili.

Do česa lahko pride zaradi površne sklenitve pogodbe, nam nazorno pokaže naslednji primer:

Direktor nekega podjetja je ob prijateljskem razgovoru v gostilni izročil direktorju drugega podjetja osnutek pogodbe o prodaji določene količine vina. V pogodbi so bili vsi potrebni elementi s točno določbo, kako se bo določila cena. Direktor drugega podjetja — kupca — se z določbo glede cene ni strinjal in ni hotel pogodbe podpisati, nakar je direktor prodajnega podjetja izjavil, da se bodo glede cene še pogovorili. Direktor — kupec — je nato osnutek pogodbe vzel s seboj in ga čez 14 dni po razgovoru na urgenco prvega podjetja vrnil prvemu podjetju z nespremenljivim besedilom o ceni. Blago je bilo nato dobavljeno in prevzeto. Med izvrševanjem pogodbe so se predstavniki obeh poslovnih partnerjev še večkrat sestali in se menili o ceni, vendar brez določenega rezultata. Po izvršitvi dobave pa je v zvezi z zahtevo na plačilo prišla zadeva pred sodišče. Vsaka stranka je po svoje razlagala dogovor o ceni. Prva se je sklicevala na besedilo pismene pogodbe, druga na izjavo direktorja prve stranke, da se bodo o ceni že še pomenili in na nek poznejši medsebojni razgovor, ki pa ni bil nikjer pismeno formuliran ter je ostal prav tako vsebinsko dvomljiv. Dokončno se stranki v resnici nista nikoli dogovorili. Toda blago je bilo dobavljeno in prevzeto ter ga je bilo treba plačati. Po kakšni ceni, pa naj odloči sodišče. Sporna je bila kar pomembna vsota okrog 8 milijonov dinarjev. Sodišče je razsodilo, da gre vsaki stranki v breme polovica vsote iz sporne cene, ker sta obe stranki ravnali pri sklepanju pogodbe površno in malomarno, s tem da je direktor ene stranke podpisal pismeno pogodbo, čeprav se glede cene z njo ni strinjal, le na podlagi zagotovila drugega direktorja, da se bodo glede cene že še pogovorili, drugi pa je ravnal neprevidno in zavedel prvega v podpis ravno zaradi omenjene nedoločene izjave. Sodišče je moralo v tem primeru razsoditi pač po načelih primernosti in pravičnosti.

Poleg nedoločnosti dogovorov glede cene so pogodbe pomanjkljive zlasti v določbah o kvaliteti, kakršno naj ima blago. V zvezi z vprašanjem kvalitete, kadar je ta v pogodbi tudi določena, oziroma se zahteva standardna ali povprečna kakovost, ali kakovost potrebna namembi rabe, moramo ugotoviti, da naša distributivna podjetja, ki kupujejo od proizvajalcev blago za prodajo naprej v široko potrošnjo, polagajo premajhno pazljivost na kvaliteto dobavljenega in prevzetega blaga. V glavnem se pazljivost pri prevzemu blaga koncentrira na količino, čeprav je znano, da se potrošniki često pritožujejo nad kvaliteto blaga, kupljenega v trgovini. Trgovska podjetja se pri reklamaciji potrošnikov izgovarjajo na proizvajalca. Toda dejstvo je, da trgovske gospodarske organizacije ob prevzemu blaga iz tovarne malokdaj ugovarjajo kvaliteti. To je posledica mnjenja, da mora potrošnik ob pomanjkanju blaga itak vse kupiti, naj bo blago dobro ali slabo. Zaradi tega nepravilnega odnosa naših trgovskih podjetij do potrošnika v pogledu kvalitete blaga pride na gospodarska sodišča razmeroma malo sporov o kvaliteti. Kakor rečeno, je vzrok tej brezbržnosti naših trgovskih podjetij do kvalitete v dejstvu, da potrošnik, ne glede na kvaliteto, vse pokupi in trgovine pri prodajanju slabega ali defektnega blaga na ta način ekonomsko ničesar ne utrpijo. Tako je na primer pri splošno znani že kar standardno slabi

kvaliteti otroške obutve. Znane so stalne pritožbe potrošnikov, naši trgovci pa kljub temu ne stavijo do producentov nobenih zahtev za kvalitetnejše blago. To je samo eden izmed znanih primerov splošno znane kvalitete blaga. Na splošno izgleda, kot da se naši trgovci ne zavedajo vedno sprememb v našem družbenem sistemu, ko trgovina ne obstaja za to, da predvsem akumulira sredstva, ampak za to, da služi delovnemu državljanu — potrošniku za njegove osebne potrebe.

Bolj občutljiva pa so trgovska podjetja takrat, kadar je neposredno prizadet njihov premoženjski interes. Pri neizpolnitvi pogodbe s strani pogodbenih partnerjev (n. pr. nedobava naročenega blaga), kar ima za posledico, da tudi ni dobička pri nadaljnji prodaji naprej, se podjetja čestokrat zagrizeno borijo za odškodnino. Pri tem je, kakor kaže nekaj naših spornih primerov, značilen pojav, da v svojih odškodninskih zahtevah neprimerno pretiravajo. Iz odškodninskih tožb, izvirajočih iz dejstva neizpolnitve pogodbe, se po višini zahtevka lahko vidi, po kakšnem pretirano visokem dobičku stremijo naša podjetja. Tako je n. pr. neko grosistično trgovsko podjetje zaradi neizpolnitve ene same nabavne pogodbe, torej iz enega samega trgovskega posla, zahtevalo od svojega pogodbenega partnerja, ki blaga ni dobavil in zato zahtevajoče podjetje ni moglo pri prodaji naprej »zaslužiti«, kar 24 milijonov odškodnine iz naslova izgubljenega dobička. Neko lesno trgovsko podjetje je prav tako iz enakih razlogov (neizpolnitev dobave) tožilo drugo podjetje zaradi izgubljenega dobička po 7000 din pri kubičnem metru lesa, čeprav tožeče podjetje v zvezi s tem poslom ni storilo nič drugega, kakor da je les, ki je bil kupljen pri toženem podjetju, takoj prodalo naprej in izdalo dispozicijo, tako da bi toženo podjetje že samo dostavilo les direktno njegovemu kupcu. Tožeče podjetje torej ne bi imelo nobenih manipulativnih stroškov s prevzemom in s skladiščenjem blaga. Za tako izključno posredniško trgovino pa bi podjetje prejelo kar 7000 din dobička pri enem samem kubičnem metru, dočim bi proizvajalec dobil le nekako 4000 din.

Iz tega in več podobnih primerov lahko vidimo, kako škodljiva in za dviganje cen je nevarna veriga trgovskih posrednikov, ki so ravno v trgovini z lesom zelo številni. Za preprečevanje verižne trgovine so naši predpisi pomanjkljivi in odločno premalo strogi.

Najpogostejše nepravilnosti pri izpolnitvi pogodbe, ki običajno pripeljejo do gospodarskega spora, bi bile sledeče:

Dobava blaga, ki ne ustreza dogovorjeni kvaliteti, neupoštevanje obveznih jugoslovanskih standardov, površno tehtanje ali merjenje blaga, ki povzroči spor zaradi količinskega primanjkljaja, malomarno prevzemanje pošiljk, nepravilna zavrnitev blaga, malomarno ravnanje z blagom, ki je bilo dano prodajalcu na razpolago, opustitev komisijskega pregleda in komisijskega zapisnika, nepravilna naložitev v vagon, neprimerna embalaža, malomarnost pri vračanju embalaže, prepozne reklamacije, nezadostna naročila špediterju ali prevozniku, prekoračenje izpolnitvenega roka, zamuda v plačilu kupnine, nepravilno pridržanje dela kupnine, neutemeljeno sklicevanje na višjo silo in podobno.

Med vzroki sporov je treba omeniti tudi nestabilnost in valovanje cen. Stranke se dogovorijo za določeno ceno blaga, ki je predmet pogodbe, računajoč in upoštevajoč izdelavno ceno ob sklepu pogodbe. Med izdelavnim rokom pa se često znatno dvignejo cene surovinam in drugemu izdelavnemu materialu. Pri tem nujno nastane spor: naročnik je pripravljen plačati le pogodbeno ceno,

proizvajalec pa zahteva sorazmerno povišanje cene glede na povišanje njegovih izdelavnih stroškov, da tako vskladi svoj gospodarski račun. V končni fazi pride zadeva pač pred gospodarsko sodišče. V takih primerih niti splošne uzance za blagovni promet niti druga veljavna načela ne morejo vedno pripeljati do najpriljubnejše rešitve. Zato v takih primerih ni mogoče rešiti spora samo z gledišča pozitivnega prava. Mnogokrat je treba spor rešiti po gospodarski smotrnosti in logiki ne pa pravno formalistično.

V tej zvezi pripominjamo, da vezanost gospodarskih sodišč na formalistični civilni pravdni postopnik marsikdaj predstavlja resno oviro za hitro in gospodarsko smotrno rešitev zadeve. Zato bi bilo koristno, da bi imelo gospodarsko sodstvo svoj postopnik, brez formalizmov, povzetih iz starih buržuaznih civilnih, pravnih redov in postopkov, ki imajo do neke mere še svojo upravičenost v postopku pred rednimi sodišči, kjer nastopajo v glavnem zasebniki s svojimi drobnimi lastninskimi, obligacijskimi ter osebnimi pravnimi zahtevki, ne spadajo pa v postopek pred gospodarskimi sodišči, kjer se obravnavajo nova ekonomska in pravna razmerja, nastajajoča v popolnoma novih družbenih odnosih in med novimi pravnimi subjekti, socialističnimi gospodarskimi organizacijami in drugimi družbenimi organizmi.

Drug enak objektivni vzrok gospodarskih sporov v zvezi z zahtevki na plačilo je v določevanju in spreminjanju cen s predpisi. Stranke, ki so sklenile nakupno in prodajno pogodbo na podlagi cene, ki je bila določena ob sklepu pogodbe in upoštevana v gospodarski kalkulaciji, pridejo v gospodarske težave, če ob izpolnitvi pogodbe veljajo drugačne določene cene. Pri kmetijski produkciji, ki je odvisna pretežno ali vsaj v veliki meri od okoliščin čisto objektivnega značaja — na primer vremenskih pogojev — pride prodajalec, ki sklene prodajno pogodbo za nek kmetijski proizvod po določeni ceni, v velike težave, če nastopi zaradi neugodnih vremenskih prilik pomemben izpad v količini pridelka, ki je predmet pogodbe in se zaradi tega cena pri proizvajalcu dvigne. Težave so v takih primerih še večje, če so odkupne cene v naprej s predpisi določene (ali po gospodarskih organizacijah obvezno »dogovorjene«) in se ne morejo uravnati po ekonomskem zakonu ponudbe in povpraševanja. Tak izrazit primer so bile pogodbe o dobavi krompirja v letu 1959/60, ko je bila letina znatno pod povprečjem, kmetijske zadruga pa so sklenile prodajne pogodbe po takratni »dogovorjeni« ceni, vendar pa zaradi slabe letine niso mogle odkupiti po tej ceni od kmetov in socialističnih kmetijskih gospodarstev zadostnih količin. V teh in podobnih primerih, ko je prišlo do spora zaradi posebnih objektivnih okoliščin, so morala gospodarska sodišča najti rešitev, ki ni smela biti pravno formalistična temveč življenjska.

Posebno vrsto sporov predstavljajo spori s področja gradbeništva. Ti spori so običajno pravno zelo zapleteni in tudi dolgotrajni. Vzroki za te spore so n. pr. nepravilnosti pri licitaciji in pri sklenitvi gradbene pogodbe, nezadostno nadzorstvo investitorja, površno vodenje gradbene knjige, prekoračenje gradbenih rokov, nekvalitetna izvedba gradbenih del, površni dogovori z raznimi subakordanti in obrtniki, zadrževanje plačila pri začasnih situacijah, nepotrebno odlaganje kolavdacije, površni kolavdacijski zapisnik in podobno. V letih 1958 in 1959 je bilo med gradbenimi spori opaziti večje število primerov, v katerih so spor povzročile znane spremembe ekonomskih instrumentov v letu 1957. Te spremembe so se odrazile v povišanju cen gradbenega materiala ter povišanju plač gradbenim delavcem. Oboje pa je v občutni meri vplivalo na prvotno dogo-

vorjeno gradbeno ceno. Medtem ko so investitorji vztrajali pri stari pogodbeno določeni ceni, so izvajalci gradbenih del zahtevali novo višjo ceno. Spor je bil neizbežen, zlasti še zato, ker investitorji običajno niso niti imeli sredstev, iz katerih naj bi pokrili zahtevano razliko. V teh sporih je moralo sodišče s pomočjo izvedencev natančno analizirati kalkulacije materiala ter mezd, ugotoviti, če morda izvajalec ni po svoji krivdi prekoračil gradbenih rokov, ali če ni zaračunal večjih gradbenih količin, kot bi jih smel, nakar je v načelu odobrilo zadevno povišanje cene, izhajajoč pač s stališča, da je šlo za izreden upravni ukrep, ki ga je obravnavati enako kot nastop višje sile. Ker bomo gradbene spore obravnavali v posebnem poglavju, se na tem mestu v njihovo specifično problematiko ne bomo več spuščali.

Od leta 1955 dalje se pred gospodarskimi sodišči pojavljajo redno tudi tožbe, ki jih zoper podjetja vlagajo zavodi za socialno zavarovanje iz razloga, ker je podjetje opustilo pri svojih delih predpisane varnostne ukrepe oziroma naprave ter je zaradi tega prišlo v podjetju do nesreče.

Obratne nesreče predstavljajo važen socialen in gospodarski problem, zlasti še v razdobju nagle industrializacije, ko stalno doteka s podeželja v industrijo veliko število nekvalificirane in tehnično še neizvežbane delovne sile. Število delovnih nezgod je znašalo v letu 1960 samo v LR Sloveniji 52 405 primerov s 65 smrtnimi izidi in z izpadom 815 514 delovnih dni. Te številke kažejo, da prizadevanje in skrb gospodarskih organizacij za vestno izvajanje varstvenih ukrepov ter za ustrezno vzgojo delavcev še ni na zadovoljivi višini.

Po obstoječih predpisih je zavod za socialno zavarovanje upravičen izterjati od gospodarske organizacije, ki je v zvezi z nezgodo pri delu zanemarila predpisane higienske ali tehnične varstvene ukrepe, vso škodo, ki jo je zavod utrpel zaradi izplačila dajatev socialnega in zdravstvenega zavarovanja poškodovancem oziroma njihovim svojcem. Tožbo zaradi izterjatve navedene škode je bilo v letu 1960 na območju LRS skupaj 25. Gospodarska sodišča presojuje odgovornost gospodarskih organizacij v zvezi z opustitvijo ukrepov za varnost pri delu zelo ostro in strogo, ker je očitno, da ravno materialna odgovornost sili gospodarske organizacije k povečanemu prizadevanjem za varnost pri delu in za omejitve nezgod. V zvezi s tem so gospodarska sodišča usvojila tudi stališče, da predstavlja pravnomočna odločba inšpekcije za delo, s katero je bila ugotovljena opustitev varnostnih ukrepov v zvezi z nezgodo pri delu dokončno dejansko ugotovitev, ki jo prizadeta gospodarska organizacija ne more več izpodbijati v sodnem postopku. Tako stališče sili gospodarske organizacije k povečanemu sodelovanju z organi inšpekcije dela tako na področju preventive, kakor tudi v zvezi s postopkom inšpekcije ob ugotavljanju vzrokov nesreče.

Poseben problem predstavlja pri reševanju teh sporov vprašanje višine odškodnine, ki jo je gospodarska organizacija dolžna plačati zavodu za socialno zavarovanje v primerih, kadar mora izplačevati zavod poškodovancem ali njihovim svojcem trajne denarne dajatve (pokojnine in invalidnine). Sodna praksa je prešla od prejšnjih pavšalnih odškodninskih zneskov na določitev individualno izračunane vrednosti navedenih izplačil, kar pa ustvarja velike težave in nakazuje potrebo za ustrežnejšo zakonodajno ureditev. Vsekakor pa predstavlja tako ugotovljena odškodnina pomembno denarno izgubo za gospodarsko organizacijo, saj skoraj v vseh primerih presega milijon, marsikdaj pa gre celo preko 2 milijonov dinarjev.

Glede na razmeroma stroge predpise o uvajanju ter izvajanju zaščitnih ukrepov pri delu ter zaradi visokih odškodnin, ki jih morajo podjetja plačevati zaradi neupoštevanja teh predpisov, je vsekakor v interesu gospodarske organizacije, da posveti tem vprašanjem največjo pozornost in skrči primere obratnih nesreč res na najnižji obseg, čeprav bi to v začetku povzročilo podjetju določene izdatke in morda tudi trenutni odpor delavcev samih. Znani so namreč primeri, da je delavec sam odstranil zaščitno napravo pri stroju, ker ga je pač delno ovirala pri delu in vplivala morda tudi na njegov nižji količinski efekt. Take svojevoljne akcije posameznikov bi pač morala gospodarska organizacija s strogimi ukrepi na vsak način preprečiti. Težave, na katere bi podjetje naložilo pri poostrenih zaščitnih ukrepih, ter finančni izdatki za ta namen, se namreč nikakor ne morejo primerjati s poznejšo škodo, ki lahko nastane v podjetju. Pri te ne gre končno samo za materialno škodo prizadetega podjetja, temveč je treba upoštevati tudi osebno tragiko ponesrečenca in njegove družine, končno pa tudi oškodovanje vse družbene skupnosti, ki v vsakem takem primeru izgubi sposobno delovno moč oziroma utрпи zmanjšanje njene delovne sposobnosti. Končno je treba imeti pred očmi, da družbena skupnost kot celota v zadnji fazi posredno v eni ali drugi obliki nosi tudi ta, po krivdi podjetja povzročena, dodatna finančna bremena.

Poleg spredaj omenjenih odškodninskih zahtevkov zavoda za socialno zavarovanje v zvezi z nezgodami pri delu, se pri gospodarskih sodiščih obravnavajo tudi številni drugi odškodninski spori. Ti spori se nanašajo bodisi na škodo, ki nastane v zvezi z neizpolnitvijo ali s pomanjkljivo izpolnitvijo prevzetih pogodbenih obvez, bodisi na škodo, ki nastane izven pogodbe (n. pr. škoda na ribjem bogastvu zaradi industrijskih odplak ali sunkovitega nihanja vode pri elektrarnah, požari ob železniški progi zaradi iskre iz lokomotive itd.). V tem pogledu so gospodarska sodišča usvojila načelo objektivne odgovornosti za povzročeno škodo, to je načelo, da odgovarjajo gospodarske organizacije za izvenpogodbeno škodo, brez ozira na krivdo. To načelo je že izrecno uveljavljeno v zakonu o delovnih razmerjih, po katerem je gospodarska organizacija odgovorna za škodo, ki jo je njen delavec napravil posameznikom ali pravnim osebam v zvezi s svojim delom. To zagotavlja na eni strani oškodovancem hitrejšo in zanesljivejšo reparacijo škode, na drugi strani pa sili gospodarske organizacije k boljšemu in skrbnejšemu poslovanju ter k ustreznim zaščitnim ukrepom, zlasti da se omeji ali sploh eliminira nevarnost obratovanja do okolice in do zunanjih oseb.

Važen primer s področja odškodninskega prava, ki se je leta 1960 obravnaval pred Višjim gospodarskim sodiščem, se je nanašal na odgovornost proizvajalca strojne naprave za škodo, ki je nastala zaradi konstrukcijske napake na dobavljenem stroju. V neki železarni je prišlo do smrtne nesreče in do težkih telesnih poškodb treh delavcev, ker se je transporter za premog pri dviganju transportnega traku porušil in pokopal pod seboj delavce. Do nesreče je prišlo zaradi tega, ker transporter ni bil opremljen z varovalno napravo, ki bi preprečila izstop dvižnega vretena iz matice niti ni proizvajalec opozoril uporabnika na najvišjo dopustno višino dviganja transportnega traku. Smrtna nesreča na transporterju istega proizvajalca in enake konstrukcije se je pripetila nekaj mesecev pozneje tudi na nekem drugem delovišču. V sporu zaradi povračila škode, ki je nastala v zvezi z izplačilom dajatev pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja, je Višje gospodarsko sodišče zavzelo stališče, da je strojna tovarna

kot proizvajalec navedenih transporterjev odgovorna za škodo, ki je nastala v vzročni zvezi z konstrukcijsko napako na stroju. Odgovornost tovarne izvira od tod, ker je tovarna po svoji krivdi zanemarila potrebno pazljivost, strokovnost in profesionalno vestnost pri izdelavi transporterjev. Podjetje, ki se po svoji temeljni poslovni dejavnosti ukvarja s konstruiranjem in izdelovanjem strojnih naprav, mora upoštevati poleg uporabnosti naročene naprave tudi osnovne varnostne ukrepe pri obratovanju naprave, kakor jih narekujejo splošno priznana pravila tehnične vede in razumna ocena nevarnostnih faktorjev. Pomanjkanje zakonitih predpisov na tem področju ne more odvezati graditelja strojnih naprav dolžnosti, da upošteva pri izdelovanju teh naprav temeljne varnostne principe ter interese oseb, ki so pri takih napravah zaposlene.

Navedeno sodbo je potrdilo tudi Vrhovno gospodarsko sodišče FLRJ. S tako odločbo je gospodarsko sodstvo uveljavilo važen odškodninski princip v našem strojno-tehničnem gospodarstvu, kar bo nedvomno pripomoglo h kvalitetnejšemu razvoju strojne proizvodnje in k povečanju varnosti pri delu.

Skoraj redno pride do spora tudi ob osamosvojitvi obratne enote oziroma ob razdelitvi podjetja. Gospodarsko sodišče sicer ni pristojno, da bi presojalo upravičenost take osamosvojitve ali razdelitve, ker je to stvar prizadetih delavskih svetov in pristojnih komun. Odločati pa mora o razdelitvi premoženja, če se stranke o tej razdelitvi same ne sporazumejo. Do takih sporov pride zlasti tedaj, kadar je do odcepitve prišlo proti volji centralnega delavskega sveta, to je ali na zahtevo obratnega delavskega sveta, ali pa na lastno pobudo občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen po sedežu obratne enote. V teh sporih je sodišče nekajkrat dobilo vtis, da za odcepitev ni resnične ekonomske potrebe, temveč je prišlo do nje ali zaradi osebnih ambicij vodilnega kadra v obratni enoti ali pa zaradi lokalističnih interesov občine, kjer je imela ta obratna enota svoj sedež. Za staro podjetje je taka odcepitev lahko včasih prav boleča, zlasti, če je podjetje planiralo svoj perspektivni razvoj tako, da je v prvi etapi okrepilo eno svojih obratnih enot, s tem da je svoja sredstva investiralo pretežno v ta obrat in premestilo tja celo svoj boljši kader, pri čemer je razvoj centrale pač začasno zaostal, čeprav je bila razširitev tudi tu možna in potrebna. Ko pa se je obratna enota s sredstvi vsega podjetja postavila na lastne noge, je takoj zahtevala odcepitev. Razumljivo je, da se je centralni delavski svet temu uprl, saj je to popolnoma porušilo njegov razvojni program. Sredstva, ki bi jih sicer centralni delavski svet vlagal v razširitev svoje materialne baze, so bila za podjetje takorekoč izgubljena, ker se po predpisih že vgrajena osnovna sredstva kakor tudi tista osnovna sredstva, ki so bila nabavljena za potrebe obratne enote, ali ki jih je ta obratna enota pretežno uporabljala, morajo odstopiti v eventualni odcepitvi brezplačno. Kot je bilo pričakovati, se je občinski ljudski odbor, ki je bil pristojen po sedežu obratne enote, postavil na stališče obratne enote in z odločbo odredil, da se ta enota kljub nasprotovanju centralnega delavskega sveta osamosvoji. Zadeva je bila formalno sicer v redu, ker po uredbi o ustanavljanju podjetij ljudski odbor to pravico ima, vprašanje pa je, če je bilo tako prav tudi s stališča splošnih gospodarskih koristi. Pridružujemo se stališču, da je treba dati obratnim delavskim svetom čim večje pravice do upravljanja svoje enote, všteti tudi pravico do osamosvojitve, vendar pa mislimo, da bi bilo treba s predpisi zavarovati v takih primerih tudi pravice in koristi podjetja kot celote ter v primeru, da centralni delavski svet osamosvojitve iz upravičenih razlogov odkloni, upoštevati tudi njegovo stališče in

dovoliti odcepitev šele po natančni analizi vseh ekonomskih pogojev, ki govorijo za in proti. Osebne ambicije posameznikov v takem primeru ne bi smele igrati nobene vloge. Da pravice do odcepitve ne smemo obravnavati samo s stališča obratne enote, temveč tudi skozi prizmo koristi celotnega podjetja, kažejo že določila uredbe do trgovanja, v kateri je ta pravica bistveno omejena. Tako se ne morejo odcepiti odkupne postaje, skladišča proizvodnih podjetij, trgovska zastopstva in prodajalne industrijskih podjetij, ker bi taka odcepitev pač predstavljala enostransko amputacijo matičnega podjetja. Za druge obratne enote te omejitve ne veljajo in jih tudi ne moremo posplošiti. Vendar pa bi bilo treba na kak drug ustrezen način zavarovati upravičene koristi matičnega podjetja tudi v teh primerih.

Med pravno zanimivimi spori je treba omeniti tudi spore s področja zavarovanja. V primerih, ko DOZ nastopa kot tožeča stranka, gre za zahtevke zoper podjetja, ko je DOZ že likvidiral škodo in so zahtevki poplačanih zavarovancev prešli po zakoniti cesiji na DOZ. Pri tem gre zlasti za zavarovalne primere zakonitega jamstva zaradi nezgod v avtomobilskem prometu in pri obratnih nezgodah. V skladu z zavarovalnimi pogodbami, ki se nanašajo na zakonito jamstvo, je DOZ v takih škodnih primerih likvidiral škodo v smislu svojih pravilnikov zavarovancu, nato pa vložil tožbo zoper pravno osebo, ki je bila za zadevno škodo po predpisih odgovorna. Manj je primerov, ko DOZ vtožuje neplačano premijo.

V primerih ko je DOZ nastopal kot tožena stranka je šlo za iztoževanje zavarovalnine na podlagi sklenjenih zavarovalnih pogodb iz kasko zavarovanja, zavarovanja zakonitega jamstva, zavarovanja zoper elementarne nezgode, požara in vlomne tatvine.

Zavarovalni spori so težavni in komplicirani zlasti zato, ker ima DOZ često premalo jasne pravilnike, ki predstavljajo sestavni del zavarovalne pogodbe. Razen tega se opaža, da marsikdaj DOZ-ovi akviziterji premalo natančno razložijo zavarovancu pogoje zavarovalne pogodbe ter dejanski obseg njihovih pravic in dolžnosti.

V porastu so tudi spori zaradi nestrokovno opravljenih ali previsoko zaračunanih obrtniških storitev. Predvsem se to nanaša na obrtniška dela na zgradbah ter pri popravilu avtomobilov. Zlasti pri zadnjih se je pogosto ugotovilo, da je obrtniško podjetje zaračunalo tudi nad 50 % delovnih ur preveč. Zgodilo se je celo to, da je avtoservis zamenjal ne samo po karambolu pokvarjene dele, temveč tudi podlogo motorja, ki pa jo je pokvaril sam ob popravljanju. Seveda je tudi ta del enostavno zaračunal naročniku in kljub njegovemu ugovoru vztrajal pri plačilu. Razumljivo je, da je sodišče tak zahtevak, ki je v kričečem nasprotju z osnovnimi pojmi poslovne morale, v vsem obsegu zavrnilo. Opaža se tudi slab strokovni odnos delavcev do opravljenega dela, kar se največkrat ugotovi pri zaslišanju prič in tudi pri izvedeniškem pregledu opravljenega dela v dokaznem postopku.

6. Spori iz transportnih in špediterskih poslov

Spori s področja transporta so v primerjavi z drugimi vrstami gospodarskih sporov manj številni, zato pa toliko bolj zanimivi in zapleteni. Transportno-špeditersko pravo namreč ni urejeno z enotnim pravnim predpisom, temveč obstojajo za vsako vrsto prevoza (železniški, cestni, rečni, pomorski, letalski in

poštni) samostojni predpisi že na področju vsake države, za primere mednarodnih prevozov pa še ustrezne mednarodne konvencije. Pri mednarodnih poslih je treba poleg pravnih določil v obstoječih konvencijah upoštevati subsidiarno tudi domače pravo, zlasti v primeru določenih pravnih vrzeli, pogostokrat pa tudi splošno priznana načela obligacijskega prava, ki se izvajajo bodisi iz veljavnih kodifikacij, bodisi iz drugih sedaj veljavnih pravnih norm, med drugim tudi trgovinskih in pristaniških uzanc.

Pravna zapletenost izvira že iz same narave prevozniškega posla. Prevozna pogodba namreč ne ustanovi samo pravic in dolžnosti med pošiljalcem in prevoznikom, temveč pride v zvezi z njo še do določenih pravnih razmerij med drugimi strankami, ki so običajno udeležene pri prevozu. Omenimo naj samo špediterja, vmesnega špediterja, vmesnega prevoznika in prejemnika blaga. Še posebej pride v primeru spora do izraza udeležba številnih strank pri tako imenovanih kombiniranih prevozih, pri katerih se del poti opravi n. pr. po kopnem bodisi z železnico ali s kamijonom, del poti pa po morju. V takem poslu je angažirana kar pomembna vrsta strank z vrsto različnih pogodb od temeljne kupoprodajne pogodbe med prodajalcem in kupcem preko prevoznih pogodb za posamezne sektorje prevoza z različnimi prevoznimi sredstvi, do pogodb s špediterji in vmesnimi špediterji ter event. še do pogodbe o zavarovanju in skladiščenju blaga. Razmejitev interesov med številnimi omenjenimi strankami ter ugotovitev njihovih pravic in dolžnosti ter zlasti ugotovitev njihove krivde ali nekrivde za morebitno zamudo, poškodovanje, uničenje ali izgubo blaga in podobno pa ni vedno enostavna.

V nekem takem primeru se je izgubilo blago, ki ga je izročil pošiljalec prevozniku z naročilom, da blago prepelje s kamijonom do Reke in ga tam vkrca na ladjo za nadaljnji prevoz do Splita. Prejemnik v Splitu je ugotovil, da določena količina blaga manjka. Dobavitelj je prejemnikovo reklamacijo priznal, tožil pa je svojega cestnega prevoznika za vso škodo glede na to, da se je blago izgubilo med prevozom. V pravdi je prevozniku uspelo dokazati, da je vse blago v redu vkrcal na ladjo in se je torej moralo blago izgubiti ali na pomorskem prevozu do Splita ali pa pri prevozu iz namembnega pristanišča do prejemnika. Za to škodo pa prevoznik, ki mu je bilo naloženo samo, da blago prepelje do Reke in ga tam vkrca, ne more biti odgovoren. Zato je zahtevek, da mora prvi prevoznik povrniti vrednost izgubljenega blaga, sodišče zavrnilo.

Interesantno je številčno razmerje med spori iz železniškega in cestnega prometa. Opaža se namreč prav značilen premik. V letu 1958 je bilo razmerje med spori iz železniškega prometa in cestnega prometa približno 70 : 30 v korist železniškega prometa. V letu 1959 se je to razmerje že izenačilo na 50 : 50, medtem ko je v letu 1960 število sporov iz železniškega prometa padlo na 40 % v odnosu na spore iz cestnega prometa, ki so se povzpeli na 60 %. Razlog za to je iskati pač v hitrem porastu prevoza blaga s kamijoni, ki kot mlada panoga stalno napreduje, čeprav se še bori z dokaj velikimi težavami, na drugi strani pa je opaziti tudi kvalitetnejše opravljanje prevoznih storitev na strani železnice.

a) Spori iz železniškega prometa

Ti spori obsegajo največkrat zahtevke na povrnitev preveč plačanih voznin in drugih železniških pristojbin ter plačilo odškodnine zaradi transportnih škod, ki so nastale med prevozom bodisi zaradi direktne poškodbe ali izgube blaga, bodisi zaradi prekoračitve prevoznih rokov. V glavnem se ti spori nanašajo na interne železniške prevoze, čeprav tudi spori iz mednarodnih železniških prevozov niso ravno redki. Železniški prevozi v mejah države so urejeni z zakonom o prevozu na železnicah in uredbo o dopolnilnih odredbah k temu zakonu, medtem ko je mednarodni železniški prevoz blaga urejen s predpisi mednarodne konvencije za prevoz blaga po železnicah (CIM).

Zahtevki na povračilo preveč plačanih voznin in drugih pristojbin so v veliki meri posledica nepoznavanja tarif s strani koristnikov prevozov, delno pa tudi posledica nepravilne uporabe tarif s strani železnice. Pripomniti je, da je v zadnjem letu število takih sporov padlo, kar je delno posledica pravičnejše uporabe tarif, delno pa tudi rezultat izvensodnega reševanja sporov na nivoju administrativne reklamacije pri železnici. Šele če železnica reklamacijo zavrne, se taki zahtevki uveljavljajo s tožbo.

Razmeroma več pa je sporov zaradi nepravilne uporabe tarif iz mednarodnih prevozov. Po predpisih CIM je namreč administrativna reklamacija fakultativna in stranka lahko izbira, ali bo svoj zahtevek uveljavila z reklamacijo ali pa takoj s tožbo.

V nekem primeru je prispelo iz Madžarske večje število vagonov sladkorja, namenjenih na Reko zaradi nadaljnjega prevoza po morju. Zaradi dolgotrajnega deževja so razkladalna dela v pristanišču močno zaostala in tako reška železniška postaja zaradi zatranosti ni mogla sprejemati nadaljnjih pošiljk. Zato je odredila, da se tranzitne pošiljke zadrže na vmesnih postajah vse dotlej, dokler ne bo prejemnik (špediter) odpoklical vagonov v skladu s svojimi razkladalnimi zmogljivostmi. Seveda je zaradi zadrževanja vagonov na Reki in na vmesnih postajah železnica zaračunala špediterju stojnino za 126 vagonov.

Pri obravnavanju spora je sodišče ugotovilo, da bi morala železnica v skladu z določbami mednarodne konvencije o prevozu blaga na železnici obvestiti o nastali oviri pri prevozu oziroma razkladanju odpremnika blaga na Madžarskem zaradi nadaljnjih navodil. Železnica pa tega ni storila, temveč je o zadrževanju vagonov razmeroma pozno obvestila vmesnega prejemnika, to je špediterja na Reki. Pa še to obvestilo je bilo pomanjkljivo, ker ni vsebovalo vseh potrebnih podatkov, na podlagi katerih bi lahko špediter podvzel konkretne ukrepe v zvezi z disponiranjem ali razložitvijo vagonov in s tem preprečil višjo stojnino. Na drugi strani pa tudi špediter ni ravnal s potrebno skrbnostjo, ker se po prejemu obvestila od železnice ni sam zanimal za točne podatke o posameznih zadržanih vagonih, s čimer bi lahko, če že ne popolnoma preprečil, pa vsaj občutno zmanjšal stojnino za vagine. Tako je sodišče ugotovilo, da sta za nastanek stojnine pravzaprav odgovorna tako železnica kot prejemnik na Reki, t. j. špediter, in je po prostem preudarku prisodilo železnici samo polovico stojnine.

Pri sporih iz železniških prevoznih pogodb tudi niso redki ugovori zastaranja. Mednarodna konvencija o prevozu blaga po železnici določa zastaralni rok enega leta za vse zahtevke iz prevozne pogodbe. Nasprotno temu pa naš zakon o prevozu blaga po železnici predpisuje enoletni zastaralni rok le za

odškodninske zahtevke, medtem ko velja za uveljavljanje zahtevkov v zvezi s previsokimi ali prenizkimi železniškimi pristojbinami v notranjem železniškem prometu krajši šestmesečni zastaralni rok. Ta kolizija v predpisih, za katero pa je sodišče po skrbni analizi ugotovilo, da je samo navidezna, je pač znana tudi našim špediterjem. Tako je v neki tožbi v zvezi s tranzitom blaga z Madžarske preko naše države špediter ugovarjal zahtevku na plačilo stojnine iz razloga zastaranja. Tožbo je namreč železnica vložila sicer v okviru enoletnega zastaralnega roka, vendar pa že po preteku šestih mesecev. Špediter je bil mnenja, da se mora vprašanje zastaranja stojnin obravnavati po domačih predpisih in ne po mednarodni železniški konvenciji, čeprav je šlo za prevoz z mednarodnim tovornim listom. Železnica je namreč obračunala stojnino po domačih tarifnih predpisih in zato stojnina ne deli usode drugih neposrednih zahtevkov iz mednarodne prevozniške pogodbe. Sodišče se s tem stališčem ni strinjalo ter je odločilo, da velja tudi za stojnino enoletni zastaralni rok po mednarodni konvenciji, čeprav je stojnina obračunana po domači tarifi. Stojnina namreč spada po omenjeni konvenciji med takoimenovane stranske pristojbine, za te pa konvencija izrečno predvideva enoletni zastaralni rok, ne glede na to, po kakšnih tarifnih predpisih so nato dejansko obračunane.

Poleg tožb na plačilo stojnine ter na plačilo ali vrnitev drugih železniških pristojbin se pojavljajo pred gospodarskimi sodišči tudi odškodninske tožbe v zvezi s poškodovanjem ali izgubo blaga. Glede na obvezno zavarovanje pošiljk, ki velja za prevoze po železnici v notranjem prometu, so oškodovane stranke dolžne zahtevati povračilo škode najprej pri DOZ-u. Zato direktnih odškodninskih tožb zoper železnico pravzaprav ni. Pač pa nastopa v takih primerih kot tožeča stranka zoper železnico DOZ, ki je že izplačal oškodovani stranki ustrezno zavarovalnino, seveda pod pogojem, da je škodo zakrivila železnica. V teh pravdah DOZ običajno uspe.

Podobni odškodninski primeri se obravnavajo tudi pri prevozih mednarodnih pošiljk, ki niso obvezno zavarovane in kjer oškodovanec nastopa s tožbo direktno zoper železnico. Seveda je možno, da je bil vzrok nastanka škode že na inozemski progi, medtem ko se je škoda ugotovila šele na namembni postaji v naši državi. V takem primeru je napram stranki odškodninsko sicer odgovorna naša železnica, ki pa nato uveljavlja svoj regresni zahtevek zoper tisto železnico, na katere področju je škoda dejansko nastala.

Vsekakor se v železniškem prometu utemeljeno pričakuje še nadaljnje izboljšanje opravljanja prevoznih storitev zaradi povečanega voznega parka pa tudi zaradi letošnje reorganizacije železnic. Novo organizirana železniška transportna podjetja se bodo v svojem poslovanju lahko šele sedaj približala pogojem poslovanja, pod katerimi poslujejo druge gospodarske organizacije. Organi samoupravljanja pa bodo na ta način tudi lahko v večji meri seznanjeni s problematiko, saj bo odslej vsako od teh podjetij samostojno toženo in bo odpravljen dosedanji položaj, ko so bile vse tožbe naperjene le proti železniškemu transportnemu podjetju v Ljubljani.

V tej zvezi je treba opozoriti še na problem zastaralnih rokov glede uveljavljanja odškodninskih zahtevkov. V tem pogledu namreč obstoja precejšnja razlika med notranjim in mednarodnim železniškim prevozom. Medtem ko se odškodninski zahtevki pri notranjem prevozu lahko uveljavljajo zaradi obveznega zavarovanja vseh pošiljk pri DOZ-u v treh letih in lahko DOZ nastopi

z regresno tožbo zoper železnico celo po preteku treh let od nastopa škode, pa zahtevki iz mednarodnega prevoza zastarajo že v enem letu, ker se uveljavljajo neposredno proti železnici. To pomeni, da so pravna razmerja iz mednarodnih prevoznih pogodb rešena mnogo prej kot pa pravna razmerja iz prevoznih pogodb znotraj države. Vsekakor bo, to razliko treba odpraviti z določitvijo enotnega enoletnega zastaralnega roka.

b) Spori iz cestnega prometa

Spori iz cestnega prometa so v porastu, ker je ta panoga prometa v neprestanem razvoju in je tudi mnogo bolj elastična. Pri reševanju sporov iz cestnega prometa pa nastajajo težave zaradi tega, ker nimamo pozitivnih predpisov, ki bi enotno urejali notranji cestni promet. Enotno je urejen samo mednarodni cestni prevoz, in sicer s konvencijo o pogodbi za mednarodni prevoz blaga po cestah. (CMR), ki je bila ratificirana v maju 1958.

Spori iz cestnega prometa se nanašajo predvsem na plačilo voznine, na povračilo škode na blagu, pa tudi na zaračunavanje cen prevoznih uslug. Največ tožba se nanaša na plačilo voznin, ker prevoznik ni vedel, kdo je plačnik prevoza, pa je zato skušal dobiti plačilo bodisi od pošiljalca bodisi od naročnika prevoza, včasih pa tudi od prejemnika, to pač zato, ker se ni vnaprej dogovoril o tem, kdo naj prevoz plača. Čeprav je judikatura v tem pogledu zavzela stališče, da je plačnik prevoza prejemnik, v kolikor ne obstoji drugačen dogovor, to stališče še ni prodrlo med prevozniška podjetja ter se tovrstne tožbe neprestano ponavljajo.

V sporih se pojavljajo tudi agenture, to je podjetja oziroma združenja prevozniških podjetij, ki za določeno provizijo preskrbujejo prevoznikom tovor. Zlasti je to važno takrat, kadar bi se sicer cestna vozila vračala domov prazna. Prevozniki često napačno smatrajo, da so ti agenti naročniki prevozov in jih tožijo.

Glede tarifiranja prevoznih storitev v cestnem blagovnem prometu so bili sicer na sestanku podjetij cestnega prometa v decembru 1959 sprejeti v Beogradu konkretni sklepi, na podlagi katerih je bil v Sloveniji sklenjen dogovor med podjetji, ki so člani združenja »Slovenija transport«, o načinu tarifiranja teh storitev. Vendar ta tarifa veže samo člane združenja, tako da vprašanje enotnega zaračunavanja prevoznih storitev še vedno ni rešeno.

Odškodninskih sporov zaradi transportnih škod v cestnem prometu je bilo doslej razmeroma malo kar dopušča sklep, da podjetja cestnega prometa opravljajo svoje storitve dobro in hitro. Interesantno je, da na primer podjetje »Ljubljana transport« kljub zelo obsežnemu cestno prometnemu poslovanju ni imelo do danes pri okrožnem gospodarskem sodišču v Ljubljani še nobenega tovrstnega spora.

Odločno premajhna važnost pa se polaga na vprašanje zavarovanja tovora pri cestnem prevozu, kar je gospodarsko vsekakor zelo pereč problem, ki ga bo treba v najkrajšem času rešiti s pozitivnimi predpisi.

Sporov s področja mednarodnega kamijonskega prevoza ni bilo mnogo, čeprav se je ta prevoz v zadnjih letih, zlasti v obmejnem področju, zelo razvil. Posamezni primeri pa so bili prilično komplicirani.

c) Spori iz špediterskih pogodb

Sporov iz špediterskih pogodb glede na obsežno področje te gospodarske panoge razmeroma ni mnogo. Iz tega bi lahko sklepali, da opravljajo špediterska podjetja na področju naše republike svoje posle v glavnem v zadovoljstvo svojih komitentov. To je razumljivo, saj gre za priznana špediterska podjetja, kot so »Intertrans«, »Globus« itd., ki imajo izurjen kader, ki lahko dejansko opravlja špediterske storitve kvalitetno. Posamezni spori s tega področja se nanašajo na kršitev špediterjeve dolžnosti pakiranja in hranjenja blaga, opravljanje carinskih manipulacij, opustitev zavarovanja pošiljke pri DOZ-u, nepravočasno obveščanje komitentov o event. ovirah in podobno.

Neko ljubljansko podjetje je naročilo špediterju na Reki, naj odpremi v Ljubljano nekaj vagonov olja, ki je prispel do Reke po morju. Med komitentom in špediterjem je bilo dogovorjeno, da bo zaradi omejenih kapacitet prejemnika špediter naročil železnici, naj se vagoni odpremljajo sukcesivno po trije na dan, in sicer pod izrečnim pogojem, če ne bo zaradi takega sukcesivnega odpremljanja treba plačati železnici stojnine. Če pa železnica na to ne bi pristala, naj špediter odpremi vse vagonne naenkrat, ne glede na že omenjeno omejeno zmogljivost tovarne, ki si bo v takem primeru pač skušala pomagati sama. Špediter je dejansko odpremljal blago sukcesivno, iz česar je prejemnik sklepal, da je bil z železnico dosežen predvideni sporazum o tem, da stojnine ne bo zahtevala. Po opravljeni dobavi pa je špediter zahteval od tovarne poleg plačila svojih storitev tudi povračilo stojnin, ki jih je moral plačati železnici zaradi sukcesivnih dobav. Zaradi spredaj omenjenega sukcesivnega odpošiljanja vagonov z Reke, so namreč vagoni ostajali na reški železniški postaji, železnica pa jih je v skladu s svojimi tarifami obremenila z ustreznimi stojninami. Ko je med strankama nastal zaradi tega spor in je špediter zahteval s tožbo povrnitev stojnin, je sodišče njegov zahtevek zavrnilo kot neutemeljen. Špediter namreč ni ravnal kot skrben gospodar in ni sporočil svojemu naročniku, da železnica ni pristala na predlagani odpust stojnin. Tako je komitent prejemal vagonne sukcesivno v dobri veri, da je špediter ugodno rešil vprašanje sukcesivnega odpošiljanja vagonov tudi z železnico. Če se položaj v zvezi z dogovorom o načinu odpreme blaga pozneje spremeni (n. pr. če železnica na predvideni odpust stojnin ne pristane), je špediter dolžan o tem takoj obvestiti svojega komitenta. Če tega ne stori in pusti komitenta v dobri veri, da je vse v redu in če komitent zaradi tega ne spremeni svojega prvotnega naloga, je za škodo, ki s tem v zvezi morda nastane komitentu, odgovoren špediter sam.

V drugem primeru je neko srbsko podjetje naročilo preko uvoznika stroj iz Italije. Jugoslovanski uvoznik je zaupal oskrbo prevoza našemu špediterju z izrečnim naročilom, da mora stroj za čas železniškega prevoza zavarovati pri DOZ-u, česar pa špediter ni storil. Med potjo se je stroj ob premikanju vagonov na železniški postaji Zalog poškodoval. Prejemnik je ob prevzemu stroja zapisniško ugotovil poškodbo in vrnil stroj nazaj v Italijo zaradi popravila. V zvezi s tem je zahteval od uvoznika povračilo dejanske škode in izgubljenega dobička. Uvoznik je reklamacijo priznal, istočasno pa je tožil svojega špediterja, češ da odgovarja zaradi opustitve naročenega zavarovanja za vso škodo, ki jo je utrpel prejemnik. Škodo je predstavljala ponovna vozina, stojnina, stroški pregleda in tudi izgubljeni dobiček, ker je zaradi ponovne vrnitve stroja v Italijo prišlo do določenega izpada produkcije. Povračila

škode v zvezi s popravilom stroja v Italiji pa uvoznik ni zahteval, ker je to škodo že na podlagi dokumentirane reklamacije prevzela na sebe italijanska železnica kot prevzemnik prevoza.

Sodišče je zavzelo stališče, da odgovarja špediter zaradi opustitve dolžnega zavarovanja samo za tisto škodo, ki je prejemnik ne bi utrpel, če bi bilo zavarovanje v redu sklenjeno, torej do višine škode, ki bi jo sicer povrnil prejemniku DOZ. Ker pa se prejemnikova dispozicija ni glasila tudi na zavarovanje dobička, temveč je bilo naročeno le zavarovanje zoper rizike, ki so običajni pri uvozu strojev — v mednarodnem prometu pa se običajno zavaruje le rizik dejanske škode — bi DOZ tudi v primeru ustreznega zavarovanja povrnil samo stvarno škodo ne pa tudi izgubljenega dobička. Za zavarovanje takega rizika bi moral uvoznik dati špediterju posebno naročilo. Glede na navedeno, je sodišče zavezalo špediterja samo k povračilu stvarne škode, ne pa tudi k povračilu izgubljenega dobička.

7. Gradbeni spori

Med gospodarskimi spori zavzemajo pomembno mesto spori v zvezi s sklepanjem in izpolnjevanjem gradbenih pogodb. Ob stalno rastoči gradbeni aktivnosti, bodisi da gre za industrijske, komunikacijske ali stanovanjske gradnje, ali za gradnje splošnega družbenega standarda, je razumljivo, da prihaja med pogodbenimi partnerji do pogostih konfliktov, ki se v zadnji fazi rešujejo pač pred pristojnimi gospodarskimi sodišči. Število teh sporov je znatno, še pomembnejša pa je z gospodarskega gledišča njihova skupna vrednost.

Gradbena podjetja tožijo v glavnem na plačilo začasnih ali končnih situacij. Če gre samo za nepravčasno plačilo ter ni problemov niti glede kvalitete gradbenih del niti glede gradbenega roka, sodišče reši zadevo v mandatnem postopku s plačilnim nalogom. Na tak način je bilo v l. 1960 rešenih pred vsemi gospodarskimi sodišči v LRS skupaj 1237 mandatnih tožb, ki so jih vložila zoper svoje dolžnike gradbena podjetja. Vrednost tako vtoženih terjatev gradbenih podjetij je znašala skupaj 1 milijardo 111 milijonov dinarjev.

V istem letu je bilo zoper gradbena podjetja vloženi v LR Sloveniji 2866 mandatnih tožb. V teh tožbah so nastopali kot upniki zoper gradbena podjetja predvsem dobavitelji gradbenega materiala ter podizvajalci gradbenih del. Vrednost teh zahtevkov zoper gradbena podjetja je znašala 1 milijardo 895 milijonov dinarjev.

Vse druge gradbene zadeve pa je bilo treba obravnavati v rednem pravnem postopku, to je na ustnih obravnavah, zvezanih z ogledi na kraju samem, z zaslišanjem prič in izvedencev, s pregledom pismene dokumentacije (pogodb, situacij, gradbenih knjig, gradbenih dnevnikov, dopolnilnih naročil, projektov, sprememb teh projektov, kolavdacijskih zapisnikov, pogodb oziroma dogovorov, s podizvajalci in podobno). V teh »pravih« gradbenih sporih so nastopala pred gospodarskimi sodišči v LRS gradbena podjetja v letu 1960 kot tožnik 121 krat s skupno vrednostjo svojih zahtevkov 550 milijonov dinarjev. Tudi s temi tožbami so gradbena podjetja zahtevala predvsem plačilo situacij, vendar pa spora ni bilo mogoče rešiti s plačilnim nalogom, ker so investitorji ugovarjali zahtevku delno ali pa v vsem obsegu, navajajoč, da situacija še ni zapadla v plačilo,

da je situacijski znesek previsok, da še ni bila opravljena kolavdacija objekta, da delo ni opravljeno v skladu s projektom, oziroma v skladu s pogodbo, da kvaliteta gradbenih del ne ustreza pogodbenim oziroma splošnim standardnim pogojem, da je izvajalec zaračunal prevelike količine gradbenega materiala, oziroma previsoko število delovnih ur, da v situaciji ni upoštevana dogovorjena varščina, da je izvajalec na svojo roko izpremenil projekt, oziroma da je vgradil več materiala, kot je bilo potrebno, da se izvajalec ni držal navodil investitorja oziroma njegovega nadzornega organa in podobno. Zato je bilo treba te zadeve reševati v rednem pravnem postopku.

V istem letu je bilo zoper gradbena podjetja vloženih 220 rednih tožb s skupno vrednostjo 368 milijonov dinarjev. To so bili predvsem zahtevki nezadovoljnih investitorjev zoper gradbena podjetja zaradi prekoračenja gradbenega roka, zaradi enostranske ustavitve del na gradbišču, zaradi neustrezne kvalitete gradbenih del, oziroma zaradi napak, ki so se pokazale šele po kolavdaciji ali ob superkolavdaciji. S temi rednimi tožbami so investitorji zahtevali bodisi plačilo penala, znižanje gradbene cene ali povračilo škode, bodisi odpravo napak v ustreznem roku ali plačilo stroškov, ki jih je imel investitor s tem, da je sam odpravil napake oziroma izboljšal kvaliteto. V nekaterih primerih, ko je šlo za popolnoma nove gradbene metode oziroma za nov in v praksi še nepreizkušen material, so investitorji zahtevali tudi podaljšanje prvotno dogovorjenega garancijskega roka in podobno.

Vsi omenjeni gradbeni spori, bodisi da gre za zahtevek investitorja zoper gradbenega izvajalca, bodisi da gre za zahtevek gradbenega podjetja zoper investitorja oziroma podizvajalca gradbenih del, običajno zahtevajo izvedbo obsežnega dokaznega postopka — često tudi s pomočjo sodnih izvedencev — vedno pa s sodelovanjem občasnih sodnikov — strokovnjakov neposredno v sodnem senatu, ker je le na ta način mogoče pravilno analizirati pogosto zelo komplicirane gradbene probleme ter zavzeti ustrezno stališče v končni odločbi.

Vzroke za gradbene spore bi lahko razporedili v dve glavni skupini:

- A) Pomanjkanje finančnih sredstev
- B) Nepravilnosti pri izvajanju gradbenih del.

Ad A) Pomanjkanje finančnih sredstev

Po perspektivnem planu razvoja v LR Sloveniji v razdobju od leta 1956 do 1961 ter po letnih družbenih planih za LRS, naj bi se gradbena dejavnost v LRS vsako leto v razmerju do prejšnjega leta povečala povprečno za 6% (konkretno od leta 1958 na leto 1959 za 8%, od leta 1959 na leto 1960 za 9,9%, od leta 1960 na leto 1961 pa za 10%), tako da bi bil obseg gradbene proizvodnje v letu 1961 za 34,4% večji od obsega v letu 1956. Po podatkih Statističnega zavoda FLRJ pa je dejanska vrednost gradbenih del v LRS znašala:

v letu 1956	19,9 milijard
v letu 1957	26,1 milijard
v letu 1958	33,5 milijard
v letu 1959	41,5 milijard
v letu 1960	52,0 milijard

Že iz navedenih podatkov vidimo, da so gradbena podjetja v letu 1959 v primerjavi z letom 1958 namesto predvidenega povečanja obsega gradbene proizvodnje v višini 8% dosegla povečanje v višini 23,9%, med leti 1959 in 1960 pa namesto planiranega 9,9% povečanja kar 25,3% povečanje.

Sredstva za nove investicije se planirajo in rezervirajo večinoma v letnih planih investicijskih skladov (zveznih, republiških, okrajnih in občinskih), v proračunih in proračunskih skladih ter v stanovanjskih skladih. V vseh teh virih za investicijske gradnje se že v tekočem letu predvidijo sredstva za stroške te vrste za naslednje leto. Ker pa je pretežna večina teh virov sredstev odvisna od tekočih prilivov, prihaja pri še tako realnem planiranju vsaj v začetku vsakega leta do začasnih zastojev pri plačevanju izvršenih gradbenih del. Ta okoliščina je povod za nastanek prvih neplačanih situacij. Skoraj enako je v primerih, ko gradijo podjetja iz sredstev lastnih skladov, katerih višina pa je dokončno znana in razpoložljiva šele po potrditvi zaključnih računov. Vsako naknadno spreminjanje prvotnih investicijskih elaboratov z dodajanjem novih del, z izpreminjanjem načina izvedbe gradenj in tudi vsaka sprememba cen ima za posledico povišanje prvotno postavljenih pogodbenih vrednosti investicijskih del. Pri tem pa investitorji le v redkih primerih poskrbijo za potrebna finančna sredstva za kritje nastalih razlik. Če dodamo k tem gradnjam še vse tiste, ki se začno graditi izven planov in brez predhodne zagotovitve potrebnih finančnih sredstev, lahko ugotovimo, da so ravno to glavni vzroki za nastanek in stalni porast neplačanih situacij. To je bil tudi vzrok za stalno angažiranje precejšnjega dela obratnih sredstev, ki so bila dodeljena gradbenim podjetjem za redno obratovanje, in s tem stalnih finančnih težav gradbenih podjetij. To je tudi eden glavnih vzrokov za stalni porast obsega medsebojnega kreditiranja.

Iz podatkov, ki jih je sodišču preskrbel zaradi orientacije pri reševanju gradbenih sporov Biro gradbeništva Slovenije, ugotovimo, da je n. pr. 31. 1. 1959 znašala vrednost neplačanih gradbenih situacij v LRS okoli 1 milijardo 480 milijonov, naslednje leto, to je 31. 1. 1960 že 2 milijardi 967 milijonov, letošnje leto, to je 31. 1. 1961 pa celo 3 milijarde 840 milijonov. Iz teh podatkov je razvidno, da se je obseg neplačanih situacij v začetku leta 1961 v primerjavi s stanjem iz leta 1959 skoraj trikratno povečal. Če vzamemo že omenjeno stanje na dan 31. 1. 1961, ko je vrednost neplačanih gradbenih situacij znašala 3 milijarde 840 milijonov, in ga primerjamo s stanjem na isti dan iz leta 1960, vidimo, da se je samo v obdobju lanskega leta vrednost neplačanih gradbenih situacij povečala za 873 milijonov, kar pomeni, da so imela tedaj gradbena podjetja nasproti začetku leta 1960 imobilizirano in zamrznjeno v neplačanih situacijah skoraj novo dodatno milijardo svojih obratnih sredstev.

Če pregledamo neplačane situacije na dan 31. 1. 1961 po dobi njihovega nastanka, ugotovimo, da sicer največji del, to je 2 milijardi 724 milijonov odpade na dela, ki so bila dokončana v prejšnjem mesecu, to je v decembru 1960. Pri teh situacijah torej zamuda v plačilu še ni bila tako velika. Vendar pa je bilo tedaj še vseeno 1 milijardo 116 milijonov situacij, ki so bile starejše od dveh mesecev. Med njimi je bilo nad 6 mesecev starih in še neplačanih za 122 milijonov, od teh pa se je 51 milijonov nanašalo še na dela, ki so bila dokončana že v letu 1959 oziroma celo v letu 1958.

Visoki zneski neplačanih situacij, ki se večajo iz leta v leto, povzročajo gradbenim podjetjem velike težave. Iz analize razlogov, zaradi katerih na-

stajajo relativno visoki zneski neplačanih situacij, kot jih navaja banka, je razvidno, da ti nastajajo v glavnem izven območja in vpliva gradbeništva, to je pri investitorjih in drugod.

Mnogim podjetjem uspe, da si preskrbijo pri banki predpisano potrdilo o zagotovljenih finančnih sredstvih, čeprav teh sredstev dejansko še ni. O realnosti takega potrdila pa se gradbeno podjetje ne more prepričati, ker nima pravice vpogleda v razpoložljiva sredstva.

Neplačane gradbene situacije predstavljajo eno glavnih težav za normalno poslovanje gradbenih podjetij, vendar pa niso edina težava. Nadaljnje težave povzročajo namreč še neurejeno kreditno poslovanje, to je neustrezna metodologija kreditiranja gradbenih podjetij, v znatni meri pa tudi pomanjkljivost predpisov, ki urejajo finančno poslovanje gradbenih podjetij.

Če strnemo prednja izvajanja v kratek rezume, ugotovimo, da pretežno število gradbenih sporov izvira iz finančnih težav investitorjev, ki nato zavlačujejo s plačili že zapadlih situacij. Tovrstni gradbeni spori bi morali ob pravilno urejenem finančnem poslovanju pač odpasti, oziroma bi jih smelo biti mnogo manj. To pa bomo dosegli samo, če bomo s primernimi ukrepi odpravili ali vsaj močno reducirali vzroke, iz katerih ti spori rezultirajo. Naj mi bo dovoljeno, da v tej zvezi dam nekaj konkretnih predlogov:

1. Z oblastvenimi ukrepi bi bilo treba preprečiti začetek gradnje, dokler investicijska sredstva niso v celoti zagotovljena. Zato bi bile potrebne ustrezne spremembe v sedaj veljavni uredbi o gradnji. Pri tem bi bilo treba urediti način o zagotovitvi denarnih sredstev zlasti v primerih, ko gre za dolgoročne investicije in dotok sredstev iz prihodnih proračunov in družbenih investicijskih skladov.

2. Zagotoviti bi bilo treba enakomerno črpanje kreditov in lastnih sredstev, namenjenih za gradnjo, skozi vse leto. V tej zvezi bi bilo treba dopolniti uredbo o investicijskih posojilih ter uredbo o izdelavi in odobritvi investicijskega programa. V praksi se zagotavljajo investicijska sredstva postopoma, posebno če gradnja traja več let. Ko se izčrpa položeni del udeležbe, prihaja do zastoja oziroma do ustavitve financiranja del, dokler se ne položi nov znesek udeležbe. Dokler se to vprašanje ne reši, investitor nima možnosti, da bi poravnalčasne situacije za izvršena dela in na ta način je gradbeno podjetje primorano ali tožiti, ali pa še naprej kreditirati investitorja ali dela ustaviti. Zato bi bilo potrebno že s predpisom urediti zagotovitev pravočasnih sredstev in garancijskega zneska, s katerimi je pogojeno izkoriščanje investicijskih posojil, tako da se ta sredstva zagotovijo že na začetku leta. To bi omogočilo, da se predvidena sredstva za investicije porabijo v teku leta in bi se izognili primerom, da na eni strani obstajajo neizkoriščana sredstva za investicije, na drugi strani pa visoki zneski neplačanih del.

Po uredbi o izdelavi in odobritvi investicijskega programa morajo investitorji plačati na poseben račun odgovarjajoči znesek — depozit (od 30 % vrednosti objekta oziroma 10 % za stanovanjske hiše). Ti zneski služijo za zavarovanje izplačil in se ne morejo uporabiti, dokler se pred tem ne porabi do 70 % oz 90 % drugih sredstev. V praksi pa prihaja do tega, posebno če se dela financirajo iz bodočega priliva v proračune, iz stanovanjskega sklada ali iz skladov podjetij, da se zaradi neenakomernega pritekanja dohodkov čaka na pritek dela sredstev do 70 % oz. 90 %, dočim se izločeni depozit ne more

uporabiti in leži neuporabljen skoraj do konca izvajanja del. V teh primerih prihaja do zastoja v poravnavi situacij in kreditiranju investitorjev. Razen tega pa se tudi dinamika napredovanja del in priliv sredstev razlikujeta, kar zopet komplicira poravnavo izvršenih del. Treba bi bilo z novim predpisom omogočiti, da se v primeru potrebe lahko izplačujejo situacije za izvršena dela tudi iz obveznega depozita, vendar ob obveznosti, da investitor v določenem roku izpraznjeni depozit zopet dopolni.

3. Stalno naraščanje cen gradbenega materiala in gradbenih storitev bi bilo možno parirati z obvezno finančno rezervo, ki bi jo moral zagotoviti investitor in ki bi se smela porabiti izključno za ta namen — torej namensko blokiranje te rezerve pri banki.

4. Obstoječe gradbene predpise bi bilo treba dopolniti z določilom, ki bi dalo gradbenemu izvajalcu zakonito pravico, da odloži predajo gradbenega objekta investitorju tako dolgo, dokler objekt ni plačan.

5. V predpisih bi bilo treba predvideti tudi zakonito pravico gradbenega izvajalca, da ob določenih pogojih, n. pr. ko še neplačane situacije dosežejo določen odstotek celotne gradbene vsote, oziroma ko preteče določen maksimalni rok, lahko tudi ustavi nadaljnje izvajanje gradbenih del, ne da bi to predstavljalo odstop od pogodbe, v skrajni fazi pa tudi, da lahko odstopi od pogodbe ter že dokončani objekt proda na dražbi drugemu investitorju, prvemu pa vrne do tedaj plačane zneske. To bi bil nedvomno eden najmočnejših pritiskov na investitorja, da bi v redu plačeval svoje obveznosti in da bi si res pravočasno preskrbel potrebna finančna sredstva, zlasti pa da bi se izogibal »divjih« gradenj, za katere nima potrebnega finančnega kritja. Razumljivo je, da bi bilo treba v teh primerih onemogočiti vse event. zlorabe ter bi bilo zato možno take sankcije izvesti le ob intervenciji sodišča.

Ad B) Nepravilnosti pri izvajanju gradbenih del

Doslej smo govorili o gradbenih sporih, v katerih zahtevajo gradbena podjetja plačilo že zapadlih začasnih ali končnih situacij ter jim je iskati vzrok le v neplačevosti investitorjev. S samim izvajanjem gradbenih del taki spori nimajo nobene zveze. Poleg njih pa moramo omeniti še drugo vrsto gradbenih sporov, namreč sporov, ki jih povzročijo razne nepravilnosti ob izvajanju same gradbene pogodbe. Najpogostejši vzroki za te spore bi bili naslednji:

1: Nerentabilnost manjših gradbenih podjetij

Marsikatero manjše gradbeno podjetje prevzame kljub nezadostnemu strokovnemu kadru in pomanjkljivi mehanizaciji neodgovorno tudi največja gradbena dela, katerim pa ni kos. V posledici tega zabredejo taka gradbena podjetja prej ali slej ne samo v tehnične temveč tudi v finančne težave, ki v končni fazi privedejo včasih tudi do prisilne likvidacije gradbenega podjetja. V celjskem okraju so ta problem rešili s tem, da se je pet manjših gradbenih podjetij združilo v enotno podjetje večjega obsega, s čimer so dosegli koncentracijo sredstev mehanizacije, združitvev in smotrnejšo razporeditev strokovnih kadrov, enotno vodstvo in sploh ustrežnejšo izrabo skupnih gradbenih kapa-

citet. Ta reorganizacijski ukrep je stanje v celjskem okraju vsekakor zboljšal, čeprav drugi problemi, s katerimi se na splošno srečujejo gradbena podjetja, z omenjeno združitvijo še niso mogli biti rešeni. Vsekakor izkušnje navajajo k temu, da bi bilo treba pospeševati ustanavljanje velikih gradbenih podjetij, ki naj bi bila organizacijsko, mehanizacijsko, kadrovsko ter finančno toliko čvrsta, da bi lahko v redu izpolnjevala prevzete gradbene obveznosti. Manjša že obstoječa podjetja, naj bi se združila ali pa naj bi se specializirala le za določena gradbena dela manjšega obsega. V bodočem zakonu o gospodarskih organizacijah naj bi bila vprašanja ustanavljanja, organizacije ter registracije gradbenih podjetij urejena v posebnih določbah, ki naj bi upoštevale njihov specifični status. Lahko bi se predpisala minimalna začetna vrednost osnovnih in obratnih sredstev, minimalno število delavcev, minimalno število tehničnega in strokovnega osebja in podobno kot pogoj za ustanovitev gradbenega podjetja splošnega tipa, to je takega, ki je zmožno prevzemati kakršnekoli gradbene obveznosti. Podjetja, ki bi te meje ne dosegla, pa naj bi se lahko registrirala le kot gradbena podjetja ožjega tipa, n. pr. le za specialne gradnje manjšega obsega. Ustrezna registracija naj bi bila tudi pogoj za udeležbo pri licitaciji. Podjetja, ki ne bi imela splošne registracije, bi se smela udeležiti le licitacij za gradbena dela, ki spadajo v njihov ožji poslovni predmet.

2. Prekoračevanje gradbenih zmogljivosti

Opaza se, da tudi nekatera druga večja gradbena podjetja prevzemajo nova dela ter odpirajo gradbišča brez zadostne kritične presoje svojih kapacitet. Posledica tega je, da imajo vedno več odprtih gradbišč in zaostajajo zlasti z zaključnimi deli. Zadnje gradbene faze, ki so običajno najdražje, se opravljajo skoraj redno z zamudami. Zato izostane tudi plačilo zadnje začasne oziroma končne obračunske situacije. Zamudo teh plačil skušajo gradbena podjetja nadomestiti s sredstvi, ki jih dobivajo iz novih pogodb, torej iz začetnih začasnih situacij novih naročnikov. Ko pridejo tudi ta dela v zaključno fazo, pa pogosto še ni povsem dokončana zaključna faza na starejših zgradbah. Tako se postopoma širi množica nedokončanih oziroma skoraj dokončanih, a vendar še ne vseljivih zgradb, kar po nepotrebnem povzroča negotovanje in splošno kritiko na terenu. Opisani sistem preobsežnih prevzemov gradbenih del in zavlačevanje zaključka gradnje vodi tudi do oslabilve splošnega gospodarskega potenciala podjetja in sicer zaradi nepotrebnih selitev mehanizacije, tehničnega materiala in tehničnega osebja iz ene pol dokončane zgradbe na drugo in zopet nazaj, pač glede na ostrejši ali milejši pritisk posameznih investorjev. Za gradbeno podjetje pomeni to tudi nepotrebno povečevanje režijskih stroškov.

Zato bi bilo treba s primernimi zakonskimi ukrepi preprečiti, da bi podjetja prevzemala dela preko svojih dejanskih kapacitet, kar bi bilo treba ugotavljati že ob pregledu licitacijskih ponudb. Razen tega pa bi se morala gradbena podjetja s primernimi predpisi ali pogodbo zavezati k ustrezni koncentraciji svojega dela v tem smislu, da bi se morala dela na že začeti zgradbi nadaljevati brez prekinitev, vštevši tudi vsa dela v zaključni fazi.

3. Odgovornost projektantov

Pogosto se v teku spora izkaže, da je razlog za nekvalitetno izvedbo v pomanjkljivem projektu, pri čemer pa se njegova pomanjkljivost ali celo zgrešenost pokaže marsikdaj šele med samo gradnjo, zlasti če gre za nove gradbene metode ali za nove materiale.

Uredba o projektiranju predpisuje samo kazenske sankcije za gospodarske prestopke v zvezi s projektiranjem, ne predpisuje pa istočasno tudi odškodninske odgovornosti. Za doseg kvalitativnih in strokovno pravih projektov se v praksi vedno bolj kažejo potrebe po uvedbi civilne, to je odškodninske odgovornosti projektantov za zgrešen projekt. Civilna odgovornost projektanta naj bi se določila analogno, kakor velja po isti uredbi za izvajalca. Projektant naj bi odgovarjal tudi materialno za napake v projektu, ki so v škodo trajnosti, stabilnosti in kakovosti gradbenega objekta. Poleg civilne odgovornosti projektanta bi bilo treba predpisati tudi posebno odgovornost revizijskih komisij, če pride do neodgovorne potrditve nepravilnega ali slabega projekta.

4. Posledice neustreznega gradbenega materiala

Zoper investitorjeve ugovore glede kvalitete gradbenih del se gradbena podjetja često sklicujejo na neustrezen gradbeni material, ki so jim ga dobavila podjetja gradbene industrije (n. pr. premalo trdni zidaki, slaba barva, cement itd.). Pojavi se vprašanje, ali je gradbeno podjetje dolžno vedno pred uporabo preizkusiti prejeti material. Po splošnih pravnih načelih, ki urejajo delovršno pogodbo, je izvajalec odgovoren tudi za hibe, ki nastopijo kot posledica neprimerne materiala. Vendar pa nastopi vprašanje, ali dobra vera morda pri tem ne oprošča izvajalca od odgovornosti, če je n. pr. prejel od proizvajalca, t. j. od gradbene industrije zagotovilo ali celo garancijo za kakovost materiala, ali če uporablja material stalne standardne kvalitete po predpisanem jugoslovanskem standardu.

Gospodarsko sodstvo je v svoji praksi zavzelo stališče, da odgovarja izvajalec v razmerju do investitorja za vse hibe, ki so nastopile kot posledica neustreznega materiala, ima pa odškodninski zahtevek zoper proizvajalca, pri katerem je ta material nabavil. Pri tem pa bi bilo treba s posebnimi določbami (ali s posebnimi gradbenimi uzancami) ustrezno podaljšati roke za reklamiranje ugotovljenih skritih hib na gradbenem materialu tudi preko 6 mesecev (ta rok predpisujejo kot maksimalen reklamacijski rok naše splošne trgovinske uzance), upoštevajoč, da se tovrstne hibe pojavijo šele po preteku določenega časa, ko je zgradba že v uporabi.

S stališča skupnosti pa bi bilo bolj učinkovito stališče, da je izvajalec dolžan material pred vgraditvijo preizkusiti. To bi bilo pa v marsikakšnem primeru težko izvedljivo, bi pa kot obvezen preventiven ukrep marsikdaj preprečilo škodo, ki bi se na zgradbi pojavila šele pozneje.

Često povzroči nekvalitetno izvedbo tudi pomanjkanje standardiziranega gradbenega materiala ali nadomestitev kvalitativnih materialov z manj kvalitativnimi zaradi dviganja cen in omejenih investicijskih sredstev investitorja. V praksi bi bilo treba uveljaviti strogo načelo, da sme izvajalec uporabiti

material slabše kvalitete, kot je bila dogovorjena, samo če je o tem pravočasno obvestil investitorja in se je ta s tem strinjal. Če investitor zamenjavo odkloni, mora izvajalec pač ostati pri pogodbeno določenem materialu, mora pa v skladu s pogodbo ter s splošnimi gradbenimi pogoji pravočasno obvestiti investitorja o višji ceni tega materiala ter o obsegu predvidene korekture gradbenega predračuna.

5. Plačevanje začasnih situacij

Po splošnih gradbenih pogojih, ki veljajo kot obvezen predpis, se plačujejo gradbena dela na podlagi začasnih situacij, ki jih sestavi izvajalec glede na količino dejansko izvršenih del. To situacijo mora predložiti izvajalec v pregled in potrditev investitorjevemu nadzornemu organu. Često pa vložijo izvajalec tožbo na plačilo začasnih situacij, še predno jo je nadzorni organ pregledal in odobril. Investitor tedaj redno ugovarja preuranjenost tožbe.

Gospodarsko sodstvo je v tej zvezi zavzelo sledeče stališče:

Če izvajalec ni poslal začasnih situacij v poprejšen pregled nadzornemu organu ali investitorju oziroma je vložil tožbo, še predno je potekel pogodbeno dogovorjeni rok, če ta ni dogovorjen pa običajni ali primerni rok, v katerem bi nadzorni organ lahko situacijo pregledal, je tožba preuranjena. Če pa je bila časna situacija predložena investitorju ali nadzornemu organu v pregled ter je rok za pregled že potekel, tedaj ima izvajalec vsekakor pravico tožiti, čeprav nadzorni organ situacije še ni pregledal. Vsako drugačno stališče bi dalo investitorju možnost za nepotrebno nadaljnje zavlačevanje, izvajalca pa bi spravilo v skrajno neugoden finančni položaj, saj bi bilo plačilo situacije odvisno od dobre volje nadzornega organa.

Plačevanje začasnih situacij je sicer delno urejeno v splošnih pogojih za izvajanje gradbenih del, ki tvorijo sestavni del pravilnika o oddajanju in izvajanju gradbenih del. Vendar pa bi bilo treba v teh splošnih pogojih natančneje predpisati, kdaj sme zadržati investitor plačilo začasnih situacij, za kakšen čas in v kakšnem obsegu. Splošni pogoji določajo odložitve plačila začasnih situacij do sporazuma pred posebno arbitražno komisijo. Vendar pa v praksi pride običajno do tožbe, ne da bi se stranke predhodno obrnile na to arbitražno komisijo. S preciznejšim predpisom, kdaj je odložitev upravičena, bi se marsikdaj izognili kompliciranim pravdam na plačilo in ugovorom preuranjene tožbe. Na podlagi določenega predpisa, kdaj je dopustno odložiti plačilo začasnih situacij do kolavdacije gradbenega objekta, bi dosegli koncentracijo spora po opravljeni kolavdaciji. Izkušnje kažejo, da se ustvarja nepotreben dvotirni sistem kolavdacije gradbenih del v pravnih in še posebej po komisijah za kolavdacije. Uveljaviti bi bilo treba načelo, da je kolavdacija pravilo ne samo za plačilo končne situacije, temveč tudi za plačilo spornih začasnih situacij.

Poleg predpisa, da se z začasnimi situacijami obračunavajo samo izvršena dela, je treba urediti tudi vprašanje, ali naj se dopusti izvajalcu obračunati z časno situacijo tudi nabava gotovih konstrukcij (mostov itd.), kakor tudi proizvodi gradbeno obrtnih in montažnih podjetij (vrata, okna, strešne konstrukcije, instalacijski material in podobno), kadar je izvajalec ta material že prevzel na gradbišču, vendar pa ga še ni vgradil. Posebej bi bilo treba proučiti tudi vprašanje event. obračuna ali akontacije za nabavo večjih količin posa-

meznih vrst masovnega gradbenega materiala, ki ga izvajalec nabavi naprej v večjih količinah in dostavi na gradbišče. Začasne situacije predstavljajo v bistvu obračunavanje akontacij za gradbena dela in material. Zato je potrebno vzpostaviti pravilno ravnotežje med financiranjem investicij in izvajanjem gradbenih del in s tem rešiti vprašanje razpoložljivih investicijskih sredstev investitorja kot tudi obratnih sredstev izvajalca. Tako vnaprejšnje zaračunanje nabavljenega a še ne vgrajenega gradbenega materiala v začasnih situacijah bi bilo priporočljivo še zlasti zaradi stalne tendence dviganja cen. Izvajalec bi si na ta način lahko že takoj v začetku preskrbel ves potreben material in ga po tedanji ceni zaračunal v začasni situaciji investitorju. S tem bi se oba izognila povišanju gradbene cene v zvezi z event. porastom cen materiala v teku nadaljnje gradnje.

6. Pomanjkljivo in nestrokovno nadzorstvo investitorja na gradbišču

Precej pogosto se v teku postopka izkaže, da je spor povzročila pomanjkljiva in nestrokovna nadzorstvena služba investitorjevega nadzornega organa, bodisi da se gradbeni dnevnik in gradbena knjiga nista vodila ažurno, bodisi da so izostali pomembni vpisi, ali pa se celo gradbena knjiga sploh ni vodila. Stvar postane aktualna zlasti tedaj, kadar je moral izvajalec opraviti dodatna dela, ki v predračunu niso bila predvidena, ali če se je moral odločiti za določene spremembe, oziroma pri adaptacijskih delih za dodatno rušenje zidu ometa in podobno, ker bi sicer drugega dela brez tega ne bilo mogoče v redu izvršiti, pa je to storil samo po ustnem dogovoru z investitorjem, ali pa ga je o tem morda samo informiral, ne da bi čakal na njegovo privolitev. Ker pa vsega tega v gradbeni knjigi ni, je razumljivo, da pride ob obračunu do spora, ki postane zaradi pomanjkljive gradbene knjige po nepotrebnem kompliciran in mora sodišče ugotavljati dejansko stanje s pomočjo vseh drugih možnih dokazov, zlasti prič, katerih izpovedi pa si v takih primerih že kar po pravilu nasprotujejo. Često se ugotovi, da se gradbeni nadzornik sploh ni pokazal na gradbišču ali pa je prišel le tu in tam in si je dela ogledal samo površno, nato pa brez pripombe zopet odšel. Vsekakor bi bilo po našem mnenju treba z ustreznimi predpisi zaostri vprašanje pravilnega izvajanja nadzorstvene službe in vodenja predpisanih gradbenih knjig ter za vse nepravilnosti in površnosti predvideti ustrezne gospodarsko kazenske in materialne sankcije zoper investitorja, istočasno pa še disciplinske, gospodarsko kazenske in odškodninske sankcije neposredno zoper odgovornega nadzornega organa.

7. Zavlačevanje kolavdacije

Kljub določili pravilnika o kolavdaciji in superkolavdaciji se kolavdacija v pretežnih primerih zavleče preko predpisanega roka. V posledici tega se zavleče tudi izplačilo končne situacije izvajalcu. Izvajalec zato pogosto vloži tožbo na plačilo, čeprav kolavdacija še ni bila izvedena. Tudi v teh primerih investitor ugovarja preuranjenost tožbe. S formalnega gledišča bi bila tožba res preuranjena, vendar pa ekonomski razlogi narekujejo sodni praksi prožnejše in gospodarsko primernejše stališče. Čeprav je po obstoječih predpisih možno

predložiti končno situacijo šele po izvršeni kolavdaciji objekta, se je pred gospodarskimi sodišči glede na ugotovitev, da je za prekomerno zavlačevanje kolavdacije vedno odgovoren investitor (ta ima pač interes, da z zavlačevanjem kolavdacije čim bolj zavleče tudi plačilo končne situacije) izoblikovala praksa, da lahko izvajalec sestavi končno situacijo sam, ne da bi moral čakati na kolavdacijo, vendar pod pogojem, da so dela v resnici že končana in da je sam izpolnil vse predpisane pogoje, da bi se kolavdacija lahko pravočasno izvedla. Po preteku dogovorjenega ali uzančnega roka sme izvajalec tudi vložiti tožbo na plačilo končne situacije, čeprav kolavdacije še ni bilo. Če je sodišče ugotovilo, da je za zavlačevanje kolavdacije odgovoren investitor, je z delno sodbo takoj odločilo o onem delu zahtevka, ki med strankama ni bil sporen, oziroma je bilo možno o njem odločiti brez kolavdacijskega pregleda, istočasno pa je naložilo strankama, da v določenem roku izvršita kolavdacijo. O ostalem delu zahtevka pa je sodišče pač lahko odločilo šele po izvršeni kolavdaciji s končno sodbo.

V zvezi s pogostimi zavlačevanji kolavdacije bi bilo po našem mnenju treba:

a) predpisati dovolj občutne sankcije zaradi zavlačevanja dela kolavdacijske komisije v vseh primerih, kjer so določeni roki za opravilo posameznih nalog v zvezi z izvedbo kolavdacije,

b) dopolniti pravilnik o kolavdaciji in superkolavdaciji z določitvijo roka, v katerem sme stranka (izvajalec ali investitor), če ne sprejme predloga kolavdacijske komisije, sprožiti spor pred pristojnim gospodarskim sodiščem; ker je investitor v primeru, če obe stranki sprejmeta predlog kolavdacijske komisije, dolžan izdati odločbo o prevzemu gradbenega objekta, je nujno treba določiti tudi rok, v katerem lahko nezadovoljna stranka sproži o spornih vprašanjih spor pred sodiščem; če stranka v predpisanem roku ne vloži tožbe, naj bi veljala zakonska domneva, da se s predlogom kolavdacijske komisije strinja;

c) sodišču bi bilo treba dati na razpolago ustrezna koncentracijska sredstva, da bi lahko preprečilo zavlačevanje kolavdacije tudi v samem okviru pravnega postopka, in to ali z ustreznimi sankcijami v zakonu o pravdnem postopku ali s sankcijami v pravilniku o kolavdaciji; te sankcije pa bi morale biti finančno toliko občutne, da bi stranko, ki bi še vedno hotela odlašati s kolavdacijo, dejansko odvrnile od njene zavlačevalne namere;

d) investitorjevi interesi so bili svoječasno zavarovani z njegovo pravico do zadržanja 5 % varščine od končne situacije, vse dokler ne bi bila izvedena kolavdacija objekta. V sedanjih predpisih in tudi v splošnih pogojih ta pravica investitorja ni več priznana, lahko pa si jo dogovori posebej v pogodbi. V zvezi s problemom plačevanja situacij bi bilo prav, če bi se omenjena investitorjeva zadržalna pravica ponovno uzakonila. S tem bi dosegli, da bi se glavnina končnih situacij plačala brez zavlačevanja ter bi ostala event. neplačana le 5 % varščina. O tej pa bi bilo rešeno ob kolavdaciji, oziroma v sporu, ki bi ga stranki sprožili zaradi še preostalih spornih vprašanj šele po kolavdaciji. Tak način ne bi pospešil samo plačila končnih situacij, temveč bi v znatni meri razbremenil tudi gospodarska sodišča.

8. Udeležba podizvajalcev pri kolavdaciji

Obrtniška podjetja oziroma obrtniške delavnice, ki na podlagi posebne pogodbe z gradbenim podjetjem izvajajo zanj na zgradbi obrtniška dela, pogosto ne priznavajo ugotovitev kolavdacijske komisije, češ da niso bila vabljeni h kolavdaciji, kjer bi imela priložnost dati ustrezna pojasnila oziroma staviti svoje pripombe.

Čeprav se investitorja pravno razmerje med izvajalcem ter njegovimi subakordanti neposredno ne tiče ter odgovarja investitorju za hibe v celoti izvajalec, je priporočljivo, da pri kolavdaciji sodelujejo tudi izvajalčevi subakordanti. Predpisi o kolavdaciji naj bi vključili tudi obvezno udeležbo subakordantov pri kolavdaciji. To bi bilo v korist tudi za primer event. poznejšega spora med osnovnim izvajalcem ter njegovim subakordantom.

Že iz spredaj nakazanih problemov lahko razvidimo, da je problematika gradbenih sporov zelo pestra ter pravno kakor tudi strokovno komplicirana in da se ob reševanju konkretnih primerov zahteva od gospodarskih sodišč ne samo temeljito obvladanje zelo obsežne pravne materije, ki je raztresena v številnih predpisih, temveč tudi ustrezna stópnja prožnosti in sposobnosti za samostojno oblikovanje sodne prakse. To velja zlasti za primere, ko obstoječi predpisi, ali sploh ne dajo odgovora na posamezno sporno vprašanje, ali pa bi gramatikalna razlaga predpisa pripeljala do rešitve, ki bi bila sicer s formalnega gledišča morda skladna z besedilom pravnega vira, dejansko pa bi bila neživljenjska ter gospodarsko-politično škodljiva. Zaradi enotnosti sodne prakse, a tudi v interesu strank v gradbenih pogodbah se kot ena prvih nalog naše zakonodaje postavlja vprašanje ustreznih dopolnitev in sprememb obstoječih gradbenih predpisov, v drugi fazi pa tudi kompilacija teh predpisov v skupnem gradbeno-pravnem kodeksu. Smatramo, da je dosedanja gospodarsko-sodna judikatura v povezavi z operativno prakso obogatila to pravno področje v tolikšni meri, da so za izdajo takšnega kodeksa že dani vsi potrebni pogoji.

8. Spori iz mednarodnih trgovinskih poslov

Po izrečnem določilu zakona o pravnem postopku so gospodarska sodišča pristojna tudi za reševanje gospodarskih sporov med domačimi pravnimi osebami in tujimi pravnimi ali fizičnimi osebami. Tak spor se rešuje pred našim gospodarskim sodiščem v prvi vrsti takrat, kadar je tožena naša gospodarska organizacija. Tedaj se ravna pristojnost sodišča pač po sedežu naše gospodarske organizacije. Lahko pa je pred našim gospodarskim sodiščem tožena tudi inozemska stranka. Do tega bo prišlo vedno takrat, kadar sta se stranki bodisi v pogodbi bodisi s posebnim dodatkom dogovorili za pristojnost našega sodišča, ali če ima inozemska stranka na območju našega gospodarskega sodišča stalno zastopništvo za Jugoslavijo ali sedež organa, ki mu je zaupano opravljanje njenih zadev, ali če ima tuja stranka pri nas kako premično oziroma nepremično premoženje. Dejansko so se pred našimi gospodarskimi sodišči pojavile tuje pravne ali fizične osebe ne samo v vlogi tožnika, temveč v nekaj primerih tudi v vlogi toženca.

Število mednarodnih sporov pred našimi gospodarskimi sodišči ni veliko, ker se mnogo sporov obravnava ali pred tujimi sodišči — to vedno takrat,

kadar je bila taka podsodnost izrecno dogovorjena oziroma če je tožena tuja stranka, pa ni izpolnjen nobeden od spredaj naštetih pogojev za event. reševanje takega spora pred našim gospodarskim sodiščem — razen tega pa se precejšen del mednarodnih trgovinskih sporov obravnava pred zunanje-trgovinsko arbitražo pri naši zvezni zunanje-trgovinski zbornici. Ta arbitraža posluje kot stalno razsodišče za reševanje sporov, ki nastanejo iz zunanje trgovinskih razmerij med domačimi gospodarskimi organizacijami in ustanovami ter inozemskimi strankami, vendar samo pod pogojem, če sta se obe stranki preje pismeno dogovorili za njeno pristojnost. Glede na vse omenjeno, pride pred naša gospodarska sodišča pač le manjši del sporov, tako da iz konkretnih primerov (povprečno do 10 na leto) še ne bi mogli izvajati splošno veljavnih sklepov o gospodarski in pravni problematiki zunanje trgovinskih poslov na splošno. Vendar pa so že ti spori odprli vrsto materialno-pravnih in procesnih vprašanj, ki jih je bilo treba rešiti ter pri tem upoštevati zlasti ustrezne kolizijske norme mednarodnega in domačega prava ob križanju naših in tujih pravnih norm ter pravnih pojmovanj na sploh. V ilustracijo navajamo samo nekaj konkretnih primerov:

1. Jugoslovansko izvozno podjetje je prodalo italijanskemu kupcu večje količine lesa, katerega pa italijanski kupec ni plačal, čeprav so fakture že zdavnaj zapadle v plačilo. Jugoslovanski izvoznik je tudi ugotovil, da celotno premoženje italijanskega dolžnika v Italiji znaša komaj 1 milijon lir, medtem ko samo za prodani les dolguje našemu izvozniku nad 11 milijonov lir. Pač pa je naš izvoznik ugotovil, da je medtem italijanski kupec kupil in tudi že plačal v Makedoniji 135 kubičnih metrov lesa in da je ta les že na poti proti italijanski meji. V zaščito svojih interesov je jugoslovanski izvoznik vložil predlog na Višje gospodarsko sodišče v Ljubljani, da bi le-to z začasno odredbo zaseglo zadevni les v Sežani, nakar naj bi se ta les prodal na javni dražbi ter izkupiček položil pri sodišču na sodni depozit tako dolgo, dokler ne bo končana pravda na plačilo kupnine, ki jo je jugoslovanski izvoznik vložil istočasno pri Višjem gospodarskem sodišču.

Ker je jugoslovanski izvoznik izkazal za verjetno, da tožena stranka lahko obrezuspeši ali vsaj znatno oteži izvršbo zaradi izterjave njegove terjatve, je sodišče ugodilo njegovemu predlogu ter izdalo ustrezno začasno odredbo. Italijanska stranka se je zoper to začasno odredbo pritožila na Vrhovno gospodarsko sodišče FLRJ, ki pa je njeno pritožbo zavrnilo, ter začasno odredbo v vsem obsegu potrdilo. Na ta način je prišel jugoslovanski izvoznik vsaj do delnega jamstva za svojo terjatev zoper nesolidnega italijanskega kupca, od katerega bi sicer, kot se je izkazalo pozneje, kljub dobljeni pravdi ne mogel izterjati ničesar.

Ta spor pa je bil interesanten tudi zaradi ugovora italijanske stranke, da naše sodišče za reševanje sploh ne more biti pristojno, ker pristojnost jugoslovanskega sodišča ni bila dogovorjena. Zato naj bi prišlo v poštev samo tržaško sodišče, ki je pristojno glede na sedež tožene stranke. Tožena stranka pa tudi nima na področju višjega gospodarskega sodišča v Ljubljani nobenega premoženja, ki bi v skladu z določili jugoslovanskega civilnega pravnega postopnika ustanovilo pristojnost tega sodišča. Blago, ki je bilo z začasno odredbo tega sodišča zaseženo v Sežani, namreč ni imelo stalnega mesta na področju sodišča, temveč je bilo na poti od prejšnjega lastnika »Jasen« Skopje do novega lastnika, to je do tožene stranke. Potujoče blago pa po mnenju italijanske stranke

ne predstavlja premoženja, katerega ima v vidu jugoslovanski civilni pravdni postopnik, ker to premoženje ne predstavlja predmeta, ki se zahteva s tožbo. Tudi izkupiček iz prodaje omenjenega zaseženega blaga, ki se kot sodni depozit nahaja pri Višjem gospodarskem sodišču v Ljubljani, ne more po mnenju italijanske stranke ustanoviti pristojnosti tega sodišča, ker pač deli v vsem usodo blaga, iz katerega izhaja.

Sodišče je ugovor nepristojnosti zavrnilo, izhajajoč s stališča, da premoženje italijanske tožene stranke na območju Višjega gospodarskega sodišča obstoji. To premoženje je bilo res zadržano med prevozom, vendar pa ni nobenega predpisa, da se mora premoženje, na podlagi katerega se lahko ugotovi pristojnost jugoslovanskega sodišča, nahajati na nekem stalnem in določenem kraju. Kot premoženje se šteje vsaka premičnina tožene stranke na področju FLRJ, če tudi menja svoje nahajališče. Zato se pristojnost sodišča ravna po kraju, kjer se je potujoče premoženje tožene stranke ustavilo in zaseglo. To se je v konkretnem primeru zgodilo v Sežani, torej na področju Višjega gospodarskega sodišča LRS. Pristojnost Višjega gospodarskega sodišča v Ljubljani je torej podana in temelji na obstoječih pozitivnih predpisih jugoslovanskega procesnega prava.

S tem, da je gospodarsko sodišče izdalo spredaj omenjeno začasno odredbo ter dovolilo javno dražbo zaseženega lesa ter s tem, da je na tej podlagi konstituiralo svojo pristojnost, je gospodarsko sodišče učinkovito zaščitilo upravičene interese našega izvoznika. Le-ta je namreč v zadevni pravdi brez nadaljnjega uspel ter se je nato v izvršbi, ki je nato še sledila, vsaj delno poplačal iz izkupička, ki je bil položen na sodnem depozitu. Če bi sodišče ne ravnalo tako, bi bila terjatev našega izvoznika kljub dobljeni pravdi popolnoma izgubljena, ker je medtem italijanska stranka šla v konkurz ter njeno premoženje ni zadostalo niti za pokritje likvidacijskih stroškov pred tržaškim sodiščem.

2. V nekem drugem primeru je italijanska stranka vložila ugovor, da teče o istem spornem predmetu med istima strankama že spor pred italijanskim sodiščem in da zato ponovna tožba pred jugoslovanskim sodiščem sploh ni možna. Načelo, da se o isti stvari ne moreta istočasno voditi dve pravdi, bodisi pred istim sodiščem ali pred dvema različnima sodiščema, je splošno priznано in uzakonjeno tudi pri nas. Vendar pa zadeva ni vedno tako enostavna. Po določilih italijansko-jugoslovanske konvencije o pravni in sodni zaščiti državljanov, ki je bila podpisana že leta 1922 v Rimu ter nato po osvoboditvi zopet notificirana leta 1949, lahko italijanski državljani uveljavljajo v sporih pred jugoslovanskimi sodišči tudi ugovor, da že teče v isti stvari pravda, ob istih pogojih kakor jugoslovanski državljani. Vendar pa niti konvencija niti naš pravdni postopnik ne rešujeta izrečno vprašanja, ali obstoj pravde pred italijanskim sodiščem preprečuje pravdo pred jugoslovanskim sodiščem. Ustrezen odgovor na to vprašanje je moralo zato najti naše sodišče samo. Pri tem se je naše sodišče oprlo na prevladujoče mnenje znanih evropskih in jugoslovanskih pravnih teoretikov, da obstoj že tekoče pravde pred tujim sodiščem preprečuje novo pravdo pred domačim sodiščem samo v onih primerih, ko bi se mogla zadevna inozemska sodba priznati oziroma izvršiti tudi na območju FLRJ. Po naših procesnih predpisih ni nobene ovire, da bi se sodba italijanskega sodišča, ko bi postala pravomočna, ne mogla priznati tudi na območju FLRJ. Seveda, če so izpolnjeni pogoji, ki jih za tako priznanje zahteva naš zakon. Toda ravno v vprašanju posledic tekoče pravde pred italijanskim sodiščem se zadeva zaplete.

Med pogoji, da se prizna tuja sodba tudi na našem ozemlju, naštevava naš zakon namreč tudi vzajemnost. Ta vzajemnost sicer med našo državo in Italijo na splošno obstoji, a s pomembno izjemo, da je vzajemnost ravno v vprašanju posledic tekočih pravnih z italijanskim zakonom odpravljena. Novi italijanski civilni postopek namreč v svojem 3. členu izrečno omejuje ugovor tekoče pravde samo na področje Italije in ga izključuje, če teče pravda pred tujim sodiščem. Ker torej italijanska sodišča ne zavržejo tožbe, čeprav že teče ista pravda pred jugoslovanskim sodiščem, tudi jugoslovansko sodišče po načelu recipročnosti ni dolžno upoštevati tovrstnih ugovorov italijanskih strank, kadar le-te nastopajo pred jugoslovanskimi sodišči. Zato je naše sodišče kljub istočasni pravdi v Trstu nadaljevalo postopek ter tudi v sporu izdalo ustrezno sodbo.

3. Zanimiv je bil tudi naslednji primer:

Neko naše izvozno podjetje je prodalo italijanskemu kupcu večjo količino blaga, ki ga pa kupec ni vsega plačal, tako da je ostal dolžan še okoli 4 milijone lir. Ker je imela italijanska tvrdka na našem področju v Ilirski Bistrici še nekatere premičnine, je naš izvoznik lahko vložil tožbo na plačilo pred Višjim gospodarskim sodiščem v Ljubljani, čeprav ni bila dogovorjena podsodnost jugoslovanskega sodišča. Ker je italijanska stranka ugotovila, da je od zapadlosti zadnje fakture pa do vložitve tožbe preteklo že več kot tri leta, je ugovarjala zahtevku zaradi zastaranja. Jugoslovanska stranka je skušala ta ugovor izpodbiti s tem, da se je postavila na stališče, da je po jugoslovanskem pravu sicer terjatev res zastarela, ni pa še zastarela po italijanskem pravu, po katerem velja desetletni in ne triletni zastaralni rok. Ker je dolžnik Italijan, mora naše sodišče glede zastaranja odločiti pač po italijanskem pravu, to je po pravu, ki velja v kraju dolžnika in ne po jugoslovanskem pravu. Nasprotno pa se je italijanska stranka krčevito oklenila jugoslovanskega zakona, ki je pač govoril njej v prid, češ da se zastaranje vedno presoja po prebivališču upnika, torej po sedežu jugoslovanske tožeče stranke.

Ker je zastaranje poseben pravni institut, ki je urejen s posebnimi zakonskimi določbami, je moralo naše sodišče najprej ugotoviti, če ne veljajo za zastaranje terjatve jugoslovanskega upnika do inozemskega dolžnika morda kaki posebni predpisi. Ugotovilo je, da pravna določila, ki bi to vprašanje urejala specialno, ne obstoje. Zato je glede roka zastaranja logično treba uporabiti predpise, ki veljajo v kraju upnikovega sedeža. Upnikove pravice so v načelu pač zaščitene z zakonom, ki velja za upnika. Te pravice se mu ne morejo odvzeti na podlagi kakega drugega zakona, ampak samo pa zakonu, kateremu je on podvržen. Če pa upnik ne izterja po svojem zakonu svoje terjatve pravočasno in dopusti, da nastane dolžniku nasprotna pravica na oprostitev obveznosti, ne more zahtevati, da bi imel njegov pravni položaj prednost pred položajem dolžnika, na podlagi morebitnega tujega zakona, če bi bil ta za dolžnika manj ugoden. Vprašanje zastaralnih rokov je treba vedno reševati po pravu upnikovega prebivališča, ne glede na to, kje so bile pogodbe sklenjene ali izpolnjene. Ker je imel v konkretnem primeru upnik svoj sedež v Jugoslaviji, se mora zastaranje njegovih terjatev do italijanskega dolžnika presojati po jugoslovanskem pravu, čeprav je bilo to pravo za jugoslovanskega upnika manj ugodno. Po našem zastaralnem zakonu so namreč terjatve jugoslovanskega upnika že zastarele. Njegov zahtevek je zato sodišče že iz tega razloga zavrnilo.

4. Kot zanimiv primer naj omenimo še spor med madžarsko stranko in našim podjetjem, v katerem je bilo sporno vprašanje uporabe železniške tarife

za prevoz kalijeve soli. Vagoni so bili naloženi v Sovjetski zvezi ter prepeljani v tranzitu preko Madžarske v Jugoslavijo. Madžarske železnice so za svoj tranzit zaračunale voznino po dražjem razredu za kalijev klorid, namesto po cenejšem za kalijevo sol. Razlika je znašala kar 3 milijone dinarjev. Prva težava je nastopila v tem, da je Madžarska podpisnica tako imenovane vzhodne železniške konvencije (znane pod kratico SMGS) ter je tamkajšnja stranka trdila, da se je ravnala glede tranzita po določenih te konvencije. Naša država pa je podpisnica zapadne to je bernske železniške konvencije (znane pod kratico CIM). Obe konvenciji pa se v mnogih določenih razhajata. Zato je moralo naše sodišče najprej ugotoviti domače in mednarodne kolizijske norme, ki razmejujejo uporabo ene ali druge konvencije, oziroma, ki vežejo eno konvencijo na drugo, razen tega pa še na domače madžarsko oziroma jugoslovansko pravno. Vprašanja, za katera kolizijske norme sploh ne obstojajo, pa je bilo treba rešiti po splošnih mednarodnih pravnih načelih. S pravnega gledišča je bil spor prav interesanten, odločitev pa vsekakor ni bila enostavna.

Druga težava je nastopila v tem, da je sovjetski pošiljalec deklariral blago v mednarodnih tovornih listih kar z obema označbama — na prvem mestu »kalijev klorid«, nato pa še v oklepaju »kalijeva sol«. Tudi posledice take dvojne označbe so v raznih konvencijah različne. Treba je bilo z največjo natančnostjo proučiti zlasti vsa določila vzhodne konvencije ter ugotoviti, kakšne pravice in dolžnosti ima v takem primeru železnica in kakšne pravice eventualno pritičejo prejemniku, če je železnica od vseh označb izbrala tisto, ki povzroči dražje tarifiranje. Da bi bila zadeva še bolj zapletena, se je v teku postopka po zaslišanju sodnih izvedencev ugotovilo, da tudi kalijev klorid spada med kalijeve soli in da je konkretno prevožena snov bila po svoji kemični strukturi res kalijev klorid, da pa se v trgovskem prometu po komercialni terminologiji označuje enostavno kot kalijeva sol. Torej bi bili lahko obe označbi v tovornih listih pravilni. Vsekakor vidimo, da se je nanizala v sporu cela vrsta pravnih in komercialnih problemov, ki jih je bilo treba proučiti do vseh navedenosti ter šele po najskrbnejši pravni analizi in presoji zavzeti dokončno pravilno stališče.

5. V kakšni meri lahko vplivajo na mednarodne trgovinske odnose mednarodni politični dogodki, nam naravnost atraktivno ilustrira naslednji spor, ki ga je v letu 1958 reševalo Višje gospodarsko sodišče v Ljubljani:

Podjetje »Ferunion« iz Budimpešte je prodalo švicarski tvrdki »Kollerich« večjo količino cementa in sicer pod pogojem »FOB Reka«. Švicarska tvrdka je cement takoj prodala naprej končnemu kupcu v Kuwait (s klavzulo »CIF Kuwait«). Po pogodbi je moral madžarski prodajalec poslati cement direktno preko reke v Arabijo. V okviru tega posla je madžarski prodajalec »Ferunion« dal nalog madžarskemu špediterju »Masped«, da oskrbi železniški prevoz do Reke in tam preloži blago na ladjo, ki jo bo tja postavil švicarski kupec. Ko bo cement naložen na ladjo, naj špediter dvigne pri kapitanu ladje ustrezne ladijske listine (konosamente) in naj jih pošlje posebej navedeni švicarski banki, kjer je za kupnino in voznino odprt akreditiv, na kar bo na podlagi predloženih konosamentov ta banka izvršila ustrezna izplačila. Madžarski špediter je v redu izročil blago v železniški prevoz, istočasno pa je s teleprinterjem pooblastil naše podjetje »Intertrans«, da kot vmesni špediter prevzame na Reki cement in ga preloži na grško ladjo »Enosis«, ki že čaka na Reki, dvigne konosamente in jih pošlje zaradi vnovčenja omenjeni švicarski banki.

Naš »Intertrans« je tako tudi ravnal, toda ko je hotel dvigniti konosamente, je kapitan njegovo izročitev odklonil z motivacijo, da mora špediter najprej plačati voznino do Kuwaita, nakar šele bo lahko dobil konosamente. V čarterju, t. j. v prevozni pogodbi med lastnikom ladje (to je bila neka londonska družba) ter švicarsko tvrdko »Kollerich«, ki je prevoz naročila, je bila namreč izrečna klavzula »freight prepaid«, torej da mora biti voznina plačana vnaprej »Intertrans« seveda glede na omenjeno pogodbo, o kateri pa mu madžarski komitent ni ničesar sporočil, izročitve konosamentov ni mogel izsiliti, to niti ne po domačem niti po mednarodnem pomorskem pravu. Pač pa je kapitan ladje izročil konosamente podjetju »Transjug« na Reki, ki ga je spredaj omenjena švicarska trvdka kot najemnik ladje imenovala za svojega agenta. »Transjug« je nato izročil konosamente naprej Jugoslovanski pomorski agenciji, ki je fungirala po odredbi lastnika ladje kot njegov »protecting agent«. Jugoslovanska pomorska agencija je nato poslala glede na prakso v prejšnjih primerih listine zastopniku švicarske agenture »Surweillance« na Reki, ki naj bi s predložitvijo teh dokumentov švicarski banki realizirala že spredaj omenjeni akreditiv pri tej banki. Konosamenti so prispeli k švicarski banki 13. novembra 1956. Medtem pa je akreditiv že 10. novembra zapadel ter ga ni bilo več možno izkoristiti.

Tako »Intertrans« sploh ni prišel v posest omenjenih dokumentov in tudi ni bil udeležen pri njihovi pošiljati švicarski banki. »Intertrans« je sicer v skladu s svojo špeditersko dolžnostjo iskal zvezo s svojim madžarskim naročnikom, vendar pa z njim ni mogel priti nikakor v kontakt, ker so ravno kritičnega dne izbruhnili znani madžarski dogodki ter so bile ravno v času vkrcanja blaga na ladjo, pa do dneva, ko je akreditiv že zapadel, prekinjene z Madžarsko prav vse zveze, v številni tudi telefon, telegraf in teleprinter. Tako »Intertrans« ni mogel dobiti od svojega madžarskega nalagodajalca nobenih navodil, kako naj ukrepa v konkretnem položaju.

Tedaj se je »Intertrans« da zaščiti interes svojega nalagodajalca, samo-inicijativno obrnil na švicarsko banko ter dosegel, da je ta podaljšala akreditiv, čeprav je rok že pretekel, tako da bi se stvar lahko še kar ugodno rešila, če se ne bi tedaj pojavila nova nepredvidena ovira, namreč zapora Sueškega kanala. Glede na to zaporo bi morala ladja sedaj pluti okrog Afrike, kar bi pa voznino povišalo za nadaljnjih 15 000 angleških funtov. Teh pa niti švicarski najemnik ladje »Kollerich« niti končni arabski kupec nista hotela plačati. Tako je vsa kupopradaja padla v vodo. Kapetan ladje je še čakal kak dan na Reki, nato pa je izkoristil svojo zastavno pravico po pomorskem pravu, odplul v Bengazi, tam prodal cement na javni dražbi in z izkupičkom ravno pokrivil stroške stojnine na Reki in si poplačal prevoznino do Kuwaita v smislu prevozne pogodbe, čeprav tja niti ni odplul. Opozoriti moramo, da je ravnal v skladu z veljavnimi določili pomorskega prava, po katerih je mogoče že sklenjeno pomorsko prevožno pogodbo razdreti samo, če se plača brodarju dogovorjena voznina, čeprav prevoz nato odpade. Šele ko je ta voznina plačana, lahko zahteva lastnik tovora, da se blago izkrca z ladje nazaj, če pa se voznina ne plača, lahko brodar porabi že vkrcano blago za poplačilo svojih stroškov in izpadle voznine.

Vsi spredaj naštetih dogodki in dejanja v poslu vključenih partnerjev so sprožili pri vseh strankah težke posledice, z njimi v zvezi pa pravo verižno reakcijo raznih tožb. Madžarski prodajalec »Ferunion« je tožil svojega špediterja »Masped« na povračilo vse škode, to je nad 1 milijon madžarskih forintov, češ

da »Masped« ni ravnal v smislu naročila in ni dvignil ter pravočasno odposlal konosamenta švicarski banki. Madžarska arbitraža je »Maspeda« enostavno obsojila na vso škodo, ne da bi kakorkoli preverila potek dogajanj in dejansko stanje ter ugotavlja stopnjo eventualno špediterjeve krivde ali nekrivde. »Masped« je seveda prevzal odgovornost na svojega subšpediterja »Intertrans« ter vložil zoper njega tožbo pri našem sodišču v Ljubljani za vso škodo, ki jo je moral plačati »Ferunionu«. Arabski kupec je tožil švicarskega prodajalca pred švicarskim sodiščem na povračilo izgubljenega dobička. Švicar pa je tožil naprej angleško brodarstvo družbo pred sodiščem v Londonu zaradi ravnanja njenega kapitana v zvezi s prodajo cementa. Vsa omenjena sodišča pa so čakala na izid pravde pred našim sodiščem, ker se je tu obravnaval problem v najbolj bistveni točki, to je v odgovornosti oziroma neodgovornosti našega subšpediterja, in kje so vzroki, da se je posel izjalovil. Od ugotovitev našega sodišča glede odgovornosti obeh špediterjev in zlasti od najbolj natančne analize vseh dogodkov ter njihove medsebojne vzročne povezave so bili posredno odvisni tudi izidi pravnih, ki so tekle v Švici, Angliji in Madžarski. Zato je naše sodišče z največjo natančnostjo analiziralo dejansko stanje ter po aplikaciji ustreznih norm pomorskega in špediterskega prava ugotovilo, da je naš špediter ravnal v vsem obsegu v skladu s predpisi, ki veljajo za špediterje, da je kot skrben gospodar storil vse, da bi zaščitil interese svojega komitenta in da je kopčni uspeh posla izostal ne po njegovi krivdi, temveč delno zaradi nastopa višje sile, delno pa zaradi kolizij med špediterskim nalogom z madžarske strani in med pomorsko prevozno pogodbo med angleškim brodarjem in švicarskim kupcem.

Glede na to sodbo, ki je postala pravnomočna, je »Masped«, ki ga je madžarska arbitraža prvotno obsodila, dosegel obnovo postopka, ter je bil nato tudi oproščen. Madžarski prodajalec cementa »Ferunion«, mu je moral vrniti poprej prisojene milijone in tako se je kot najtežji odškodovanec zopet pojavil madžarski prodajalec. Ta je seveda zdaj tožil švicarsko tvrdko za plačilo kupnine z utemeljitvijo, da je cement v redu poslal na Reko, kot je bilo dogovorjeno in ga je kupec zato dolžan plačati. Če se je pozneje z blagom kaj zgodilo, grede posledice pač v breme kupca, ki je z naložitvijo cementa na ladjo glede na klavzulo »FOB« pač tudi že postal njegov lastnik. Kako so vse te pravde zunaj izpadle, nam ni znano, verjetno pa za švicarsko tvrdko slabo, ker je leto dni po izdaji naše sodbe napovedala konkurz.

6. Interesanten je bil tudi spor med madžarskim podjetjem »Monimpex« iz Budimpešte ter našim podjetjem »Slovenija-vino«. Madžarsko podjetje je zahtevalo, da mora naše podjetje opustiti uporabo naziva »tokajec« in vino s tem nazivom vzeti iz prometa. Pri tem se je sklicevalo, da predstavlja naziv »tokajec« označbo porekla blaga, to je vino iz Tokaja na Madžarskem. Zato naziv »tokajec«, ki ga uporablja naše podjetje, zavaja v zmoto in daje v trgovskem prometu videz, da je tudi naše vino istega porekla kot madžarsko. Ker je označba »tokajec« vzeta po geografskem nazivu kraja, je bilo madžarsko podjetje mnenja, da ga po veljavnih pravnih pravilih ni dopustno uporabljati tudi za označbo sorte ali vrsta vina.

Ker sta Jugoslavija in Madžarska podpisnici Pariške konvencije o varstvu industrijske lastnine iz leta 1893, ki je bila pozneje revidirana leta 1900 v Bruslju, leta 1911 v Washingtonu ter leta 1925 v Haagu, je bilo glede na dejstvo, da sta obe državi ratificirali besedilo haške revizije, treba upoštevati pri razsoji

spora predvsem določila te konvencije, razen tega pa tudi ustrezna pravna pravila našega domačega prava. Pri meritorni razsoji spora se je pokazalo, da gre pri domačem nazivu »tokajec« za označbo sorte trte in vina, ki se prideluje zlasti v Brdih in Vipavski dolini. Naša sorta trte in vina »tokajec« izhaja iz sosednih italijanskih pokrajin Furlanije in Benečije, kjer se prav tako prideluje in daje v promet vino enakega imena. Naziv »tokajec« za sorto vina pa se uporablja tudi v Švici in Westfaliji. Po različni strokovni literaturi in predpisih je mogoče ugotoviti, da je naziv »tokajec« za sorto vina v rabi že več kot sto let. Ta naziv uporabljajo na vseh omenjenih področjih proizvajalci, trgovci, trgovinske zbornice in združenja, oblasti in potrošniki. Naš »tokajec« in tudi vino istega imena, ki se prideluje v drugih državah, se tudi v pogledu kvalitete bistveno razlikuje od madžarskega tokajca. Madžarski tokajec je visoko kvaliteto desertno vino, specifično sladkega okusa in specifične barve, proizvedeno na poseben način iz suhega grozdja, medtem ko je naš »tokajec« belo namizno vino, prav tako s svojim lastnim okusom in bistveno različno tudi po stopnji gradacije. Gre skratka za dvoje povsem različnih vin, ki jih med seboj ni mogoče zamenjati. Zamenjavo pa preprečuje tudi dopolnilna označba na etiketah, ki v vseh primerih citira izvor vina z navedbo »Brda«, firmo in sedež podjetja in naziv naše države. Končno preprečuje zamenljivost tudi razlika v ceni, ki je za madžarski tokajec kot desertno vino mnogo višja od cene našega »tokajca«, ki je namizno in široko potrošno vino.

Pri tako vsestransko izkazani in široki uporabi naziva »tokajec« kot označbe za sorto oziroma vrsto blaga, se sodišče ni pridružilo naziranju madžarske stranke, da je naziv »tokajec« ekskluzivna označba porekla blaga samo zato, ker je hkrati tudi geografsko ime. Naziv »tokajec« je samo na Madžarskem označba porekla blaga in sicer po mestu Tokaj, za vse ostale države, kjer se prideluje vino sicer istega imena, pa ta naziv predstavlja označbo vrste oziroma sorte vina. Ta označba je že toliko časa v splošni rabi, da njene nadaljnje uporabe ni mogoče preprečiti. Ob upoštevanju določil haške revizije konvencije o varstvu industrijske lastnine, domačih pravnih pravil o zatiranju neelojalne konkurence in predpisov zakona o vinu je sodišče zavzelo stališče, da sinonim naziva »tokajec« kot označbe porekla za madžarsko vino in naziv sorte oziroma vrste za naše domače vino ne more glede na več kot stoletno rabo v obeh smereh postati ekskluzivna pravica samo ene stranke. V obeh primerih je raba naziva »tokajec« tako zakoreninjena v širokih plasteh pridelovalcev, trgovcev in potrošnikov, in to ne samo na posameznih lokalnih področjih temveč na ozemlju različnih držav, da ekskluzivno stališče madžarskega podjetja ne more biti utemeljeno. Tožbeni zahtevek je zato sodišče zavrnilo.

Lahko bi našli še vrsto primerov, ki potrjujejo našo uvodno trditev, da so mednarodni spori ne samo zanimivi, temveč tudi zamotani in težki ter da zahtevajo res temeljito obvladanje ne samo domačega, ampak marsikdaj tudi tujega prava, zlasti pa poznavanje številnih mednarodnih konvencij ter ustreznih materialno pravnih in procesnih kolizijskih norm. Pri reševanju tovrstnih sporov se zahteva od naših gospodarskih sodišč še posebna preciznost, ker odločbe v teh sporih sprožijo najširši mednarodni odmev ter se v inozemstvu ravno preko njih najbolj manifestira resnična raven našega gospodarskega sodstva, njegova objektivnost in sposobnost, najti ustrezno rešitev tudi v sporih iz najbolj kompliciranih mednarodnih poslov. S pravilno izvedenimi postopki ter

s skrbno izdelanimi sodbami pa se dviga tudi mednarodni ugled našega celotnega pravosodnega sistema, s tem v zvezi pa ugled FLR Jugoslavije kot pravne države. Glede na dosedanje udejstvovanje na tem področju in njegove rezultate lahko trdimo, da so gospodarska sodišča v LR Sloveniji prispevala tudi v tej smeri delež, ki ga ob splošni oceni gospodarskega sodstva ne smemo prezreti.

9. Odločbe gospodarskih sodišč ter njihov pomen za gospodarstvo

V letu 1960 so gospodarska sodišča rešila na prvi stopnji 4556 spornih gospodarskih zadev. Tu so upoštevane samo zadeve, ki jih je bilo treba obravnavati v rednem pravdnem postopku. Mandatne, izvršilne, gospodarsko kazenske, registrske in likvidacijske zadeve tu niso vštete, enako pa tudi ne pritožbe v civilnih in gospodarsko kazenskih zadevah. Koliko spornih zadev in na kakšne načine so rešila posamezna gospodarska sodišča, nam pokaže naslednja razpredelnica:

Rešitve spornih gospodarskih zadev v letu 1960 (plačilni nalogi tu niso upoštevani)

	Sodbe	Sklepi	Umiki	Sodne poravnave	Skupaj
Višje gosp. sodišče LRS	401	218	120	19	758
OGS Ljubljana	646	263	711	107	1727
OGS Maribor	393	126	555	67	1141
OGS Celje	121	61	175	24	381
OGS Koper	137	140	239	33	549
Skupaj	1698	808	1800	250	4556

Iz razpredelnice vidimo, da je bilo največ zadev, to je 1698 rešenih s sodbo, najmanj pa s sodno poravnavo (250). Zlasti malo je sodnih poravnav pri sporih za nad milijonske zneske, to je pri zadevah, ki jih obravnava Višje gospodarsko sodišče. Te zadeve so zaradi svoje visoke vrednosti pač toliko pomembne, da stranke ne prevzemajo rade odgovornosti za eventualno popuščanje pri poravnavi in rajši prepustijo njihovo dokončno rešitev sodišču.

Pretežna večina zadev je bila rešena šele po opravljeni ustni obravnavi. To ne velja samo za sodbe, poravnave in pretežni del sklepov, temveč tudi za mnogo sporov, ki so bili rešeni z umikom. Do umika namreč pride marsikdaj šele po prvi ali drugi razpravi, ko tožeča stranka uvidi, da bo pravdo po vsej verjetnosti izgubila ter se zato zahtevku rajši pravočasno odpove, ali pa dolжник uvidi, da bo nasprotna stranka uspela ter tedaj takoj poravnava svojo obveznost sam, tožnik pa nato sporoči sodišču svoj umik. Zelo redke so sodbe zaradi pripoznave, še redkejše pa sodbe zaradi izostanka (zamudne sodbe). Pripomniti pa je treba, da je precej sodb in sklepov izdanih tudi brez ustne obravnave, namreč tedaj, kadar je sodišče na podlagi predloženega pismenega gradiva obeh strank ugotovilo, da dejansko stanje med strankami ni sporno, temveč je ostala sporna le še pravna presoja. Ustna razprava bi bila v takem primeru pač odveč

ter bi samo po nepotrebnem povečala pravdne stroške, istočasno pa tudi podaljšala postopek.

Kljub stalnemu porastu zadev so se gospodarska sodišča trudila, da bi v pogledu ažurnosti vzdržala korak s tekočim pripadom. Ugotovimo lahko, da jim je to vsaj doslej tudi uspelo.

Pretežno število spornih zadev tako pri okrožnih gospodarskih sodiščih kot pri Višjem gospodarskem sodišču je bilo rešenih v času do 3 mesecev, skoro vse ostale pa v roku nadaljnjih treh mesecev, to je skupaj v teku pol leta, ter so nerešeni spisi, ki bi bili stari nad 1 leto res redke izjeme. Opozoriti pa moramo na to, da ob sedanjem pripadu, zlasti pa, če se bo ta še naprej povečeval, in ob sedanjem kadru dosedanje ažurnosti gospodarska sodišča ne bodo več zmogla. Ker pa gospodarstvo nujno zahteva, da se vprašanja spornih obveznosti rešijo čim preje, bi vsako eventualno povečanje zaostanka nerešenih zadev oziroma podaljšanje obdobja od tožbe pa do odločbe povzročilo posledice, ki bi se negativno odražale ne samo v poslovanju neposredno prizadete stranke, temveč posredno tudi v vsem našem gospodarstvu. Zato bo treba z ustrezno personalno politiko v našem pravosodju pravočasno zagotoviti priliv novega sodniškega in administrativnega kadra in pri tem imeti stalno pred očmi tudi potrebe naših gospodarskih sodišč.

Relativno majhno število pritožb zoper sodbe in sklepe gospodarskih sodišč in še manjše število razveljavljenih ali spremenjenih odločb nas upravičuje do sklepa, da rešitve gospodarskih sodišč ustrezajo tudi po svoji kvaliteti. Zoper prvostopne odločbe v gospodarskih sporih pri Višjem gospodarskem sodišču je bilo vloženi v letu 1960 124 pritožb, od teh pa je bilo razveljavljenih ali spremenjenih samo 41, to je 5,4% od celotnega števila od vseh izdanih rešitev. Procentualno še manj pritožb pa je bilo vloženi zoper odločbe okrožnih gospodarskih sodišč. V letu 1960 so se stranke pritožile zoper te odločbe samo v 173 primerih. Od teh je Višje gospodarsko sodišče ugodilo pritožbi v 64 primerih, kar predstavlja samo 1,7% od števila vseh rešenih zadev pred okrožnimi gospodarskimi sodišči.

Med razveljavljenimi odločbami, zlasti med odločbami, ki jih je izdalo na prvi stopnji višje gospodarsko sodišče, pa je tudi precej takšnih, ki jih je pritožbena stopnja razveljavila zaradi tega, ker je stranka v pritožbi navedla nova dejstva, zaradi katerih je bilo treba dejansko stanje ugotavljati na novo. Če bi sodišče vedelo za ta dejstva že v prvem postopku, bi bila tudi prvostopna odločba drugačna in bi za pritožbo niti ne bilo razloga. Sploh smo mnenja, da bi bilo treba na novo proučiti vprašanje, ali naj se v gospodarskem sodstvu dopušča v pritožbenem postopku navajanje tudi takšnih novot, ki bi jih lahko stranke navedle že na prvi stopnji do sklepa glavne obravnave. Uveljavljanje novot v pritožbi bi bilo treba po našem mnenju pri gospodarskih sporih ustrezno omejiti ter zadevne pogoje vskladiti s pogoji, ki veljajo za obnovo postopka.

Kvaliteta sodnih odločb, ki se kaže ravno v minimalnem številu razveljavljenih zadev, je gotovo najboljše spričevalo za oceno strokovne zrelosti in prizadevnosti sodnikov pri gospodarskih sodiščih, pripisati pa jo je v nemajhni meri tudi aktivnemu sodelovanju občasnih sodnikov.

V zvezi z reševanjem gospodarskih sporov naj spregovorimo še nekaj besed o učinku in pomenu izdanih sodnih odločb. Predvsem moramo imeti pred očmi, da ob izdaji sodbe ali sklepa v gospodarskem sporu ne gre samo za dokončno razčiščenje konkretnega spornega vprašanja iz posameznega posla, za ugotovitev

krivde ali sokrivde, za ugotovitve dejanskih obveznosti in povračilo eventualne škode, temveč so te sodbe pomembne morda še bolj zaradi njihove vzgojne in preventivne funkcije. Že sam postopek pred gospodarskim sodiščem, zlasti v zvezi z izvajanjem dokazov, kot je zaslišanje prič in izvedencev, ogled na kraju samem, predložitev in pregled listin (n. pr. ponudb, protiponudb, pismenih zaključnic, telefonskih, dohodnih, odpravnih, fakturnih in drugih knjig, brzojavk, tehnične in knjigovodske dokumentacije, gradbenih dnevnikov, situacij, faktur, komisijskih zapisnikov, reklamacij, virmanskih nalogov, pogodbenih odstopov ali sprememb itd.) predstavlja za stranko najbolj nazoren nauk, da je treba vse posle sklepati, prevzemati, spreminjati in izpolnjevati z največjo resnostjo, natančnostjo in vestnostjo in da opustitev določenega dejanja ali zapisa, ki ga je morda smatrala za nepomembnega, lahko po nepotrebnem povzroči izgubo pravde. Še bolj postane stranki jasna nepravilnost njenega ravnanja, ko sprejme sodbo, ker gospodarska sodišča v vsaki sodbi natančno analizirajo vse nepravilnosti, kršitve zakonskih predpisov in uzanc ter stranke tudi opozorijo, kako bi morale ravnati v konkretnem primeru ter kakšne so njihove dejanske pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz sklenjenega posla. Neredki so primeri, da celo renomirana podjetja smatrajo posel za kupoprodajno pogodbo in jo tudi podpišejo na obrazcu za to pogodbo, sodišče pa je iz dejanskih sestavin posla in iz drugih okoliščin ugotovilo, da gre za tipičen primer komisijske prodaje oziroma komisijske nabave, kar seveda položaj strank v poslu in tudi v pravdi marsikdaj bistveno spremeni. Stranke pogosto tudi napačno razlagajo svoje pravice v primeru zamude v izpolnitvi, pri izvajanju pokritnega nakupa ali nadomestne prodaje, pri vtoževanju ali obračunu dogovorjenih oziroma nedogovorjenih penalov ter šele iz sodnega postopka ali iz sodbe ugotovijo, kaj bi konkretno smele in morale storiti in katere predpise, uzance ali pravna načela bi morale v konkretnem primeru upoštevati. Iz vsega navedenega sledi, da sega učinek gospodarskih sodb daleč preko okvirov konkretnega spornega primera, saj se z vsako sodbo vsaj dve stranki seznanita s pravnimi normami, za katere morda nista vedeli, oziroma ki sta jih zavestno ali nezavestno kršili. S tem pa jima postane tudi jasno, kako bo treba ravnati prihodnjič v enakih ali podobnih primerih. Za široki odmev gospodarskih sodnih odločb je poskrbljeno že z njihovo masovnostjo, saj je že prav redko podjetje ali zadruga, ki bi se doslej še ne pojavila pred gospodarskim sodiščem v eni ali drugi vlogi. V tej zvezi dobijo tudi meritorne odločbe okrožnih gospodarskih sodišč ravno zaradi njihovega velikega števila še prav poseben pomen, in to ne glede na eventualno okoliščino, da gre pri njih za spore, ki ne predstavljajo vedno finančno visokih zneskov. K široki publiciteti gospodarskih sodnih odločb pa prispeva še posebej redno objavljanje vseh važnejših primerov iz sodne prakse v strokovnem in dnevnem časopisu.

10. Višje gospodarsko sodišče LRS kot pritožbena instanca v gospodarskih sporih

V letu 1960 je imelo Višje gospodarsko sodišče LRS v reševanju 178 civilnih pritožbenih zadev, in sicer 173 iz leta 1960, 5 zadev pa je bilo prenešenih še iz leta 1959. Število pritožb je bilo sorazmerno nizko, če se upošteva, da so področna okrožna gospodarska sodišča v LRS izdala v spornih gospodarskih zadevah skupaj 3798 odločb. (Tu niso všteti plačilni nalogi, izvršilni sklepi,

sklepi v registrskih zadevah, odločbe v likvidacijskih zadevah in v gospodarsko kazenskih zadevah). Nizek odstotek pritožb (4,5 %) kaže, da se prizadete stranke v veliki meri zadovoljujejo z vsebino odločb okrožnih gospodarskih sodišč, kar dopušča tudi zaključek, da je kvaliteta teh sodišč v LRS na ustrezni višini. S to ugotovitvijo se v bistvu sklada tudi analiza uspeha pritožb, ki pokaže, da je bila v 178 rešenih pritožbenih zadevah prvostopna odločba spremenjena ali razveljavljena samo v 65 primerih, kar predstavlja v razmerju do števila vseh izdanih civilnih odločb komaj 1,7 %.

Pritožbene zadeve so bile na posamezna okrožna gospodarska sodišča razdeljene takole:

- a) OGS Ljubljana — 88 pritožb, od tega je bilo pritožbi ugodeno v 26 primerih,
- b) OGS Maribor — 61 pritožb, od tega je bilo pritožbi ugodeno v 24 primerih,
- c) OGS Celje — 9 pritožb, od tega je bilo pritožbi ugodeno v 6 primerih,
- č) OGS Koper — 20 pritožb, od tega je bilo pritožbi ugodeno v 8 primerih.

Sorazmerno nizko število pritožb, zlasti še pritožb zoper odločbe OGS Celje in OGS Koper ne dopušča dovolj globokega in temeljitega vpogleda v kakovost podrejenih sodišč. Na podlagi pregleda predloženih pritožbenih spisov in spričo opisanega uspeha pritožb je mogoče reči le, da je delo civilnih sodnikov na okrožnih gospodarskih sodiščih na splošno na ustrezni višini, to je, da v njihovem delu ni najti težjih kršitev predpisov pravnega postopka, da sodniki dovolj temeljito ugotavljajo dejansko stanje in da pravilno uporabljajo materialno pravo. Osamljene primere težjih procesualnih in materialno-pravnih napak je treba pripisati pač sedanji prekomerni obremenjenosti z delom, zaradi česar se včasih sodniki ne morejo dovolj poglobiti v procesualno in materialno-pravno problematiko obravnavanega spora. Za izčrpno analizo dela podrejenih gospodarskih sodišč bi bili potrebni redni in kompleksni revizijski pregledi njihovega poslovanja. Takih pregledov, ki bi terjali daljše angažiranje dveh ali treh sodnikov višjega gospodarskega sodišča, pa v letu 1960 zaradi obremenitve z drugim tekočim delom, žal ni bilo mogoče izvesti.

Od 178 pripadlih pritožbenih zadev je Višje gospodarsko sodišče LRS rešilo v letu 1960 140 zadev, medtem ko je ostalo 38 zadev nerešenih in je bil ta ostanek rešen šele v prvih mesecih leta 1961. Omenjeno število nerešenih pritožbenih primerov je treba pripisati dejstvu, da je pripad drugih sodnih poslov pri višjem gospodarskem sodišču v letu 1960 izredno narasel in je bilo treba povečani obseg dela obvladati celo ob zmanjšanem številu sodnikov. Ugotovljeni zaostanek pa doslej še kljub temu ni kritičen ter se lahko reševanje civilnih pritožbenih zadev oceni kot dovolj ekspeditivno in skoraj ažurno.

Kvaliteto dela pritožbenega senata Višjega gospodarskega sodišča LRS je mogoče presoditi na podlagi dejstva, da so stranke samo v petih primerih predlagale proti civilnim pritožbenim odločbam zahtevke za varstvo zakonitosti, pri čemer pa je predsednik vrhovnega gospodarskega sodišča vse te predloge kot neutemeljene odklonil.

Problematika civilnih pritožbenih zadev je bila v glavnem ista kakor v prvostopnih gospodarskih sporih, le z razliko, da je bilo gradbenih sporov v pritožbenem postopku znatno manj. Razlog je v tem, da se nanašajo težji gradbeni spori po veliki večini na visoke sporne zneske, za katere je na prvi stopnji pristojno Višje gospodarsko sodišče. Na prvem mestu so bile pritožbe zoper

odločbe v sporih s področja trgovine, med katerimi je bilo sorazmerno veliko število sporov v zvezi s pogodбами za dobavo krompirja letine 1959. Številne združne gospodarske organizacije v Sloveniji so se v začetku leta 1959 s tipiziranimi pogodбами zavezale dobaviti trgovskim podjetjem iz drugih republik velike količine krompirja po vnaprej dogovorjenih nizkih cenah, vendar pa svojih pogodbenih obvez pozneje zaradi slabe letine krompirja in zaradi porasta odkupnih cen niso izpolnile v dogovorjenem obsegu. Gospodarska sodišča so v tej zvezi v glavnem vztrajala na načelu strogega izpolnjevanja pogodbenih obvez in so samo v izjemnih primerih upoštevala višjo silo. Namen takega sojenja, ki ga je v pritožbenem postopku usvojilo tudi Višje gospodarsko sodišče LRS, je bil predvsem v tem, da se združne organizacije navajajo na bolj ekonomsko, preišljeno in kvalitetno sklepanje pogodb. Precej je bilo tudi pritožb zoper odločbe v sporih med zavodom za socialno zavarovanje in raznimi gospodarskimi organizacijami zaradi povračila dajatev iz socialnega in zdravstvenega zavarovanja v zvezi z delovnimi neizgodami. Število pritožb v zvezi z železniškim prevozom pada, narašča pa število pritožb v zvezi s cestnim prevozom blaga. Pomorski spori se pojavljajo v pritožbenem postopku zaenkrat le poredkoma ter je bil v preteklem letu v reševanju samo en primer. Druge zadeve na pritožbeni stopnji so se nanašale predvsem na spore zaradi plačila provizij in uslug, na obračunske spore, na spore zaradi pravic na osnovnih sredstvih in na spore zaradi neustrezne embalaže, oziroma zaradi njene vrnitve. Omeniti je treba nadalje še manjše število pritožb v izvršilnih in likvidacijskih zadevah, v katerih je izdalo pritožbeno sodišče nekaj zelo važnih načelnih odločb.

Kljub sorazmerno nizkemu številu pritožb je treba poudariti, da opravlja drugostopno sodstvo v našem gospodarskem sistemu zelo pomembno nalogo. Gospodarske organizacije se namreč pritožujejo najpogosteje v zadevah, ki so načelnega pomena. Zaradi tega predstavljajo instančne odločbe pomemben pripomoček za pravilno orientacijo gospodarskih organizacij pri reguliranju že tekočih a tudi bodočih pravnih poslov. V še večji meri velja to za drugostopne odločbe Vrhovnega gospodarskega sodišča v Beogradu, s katerimi se učinkovito uveljavlja enotna gospodarsko sodna praksa v skladu z načelom enotnosti gospodarskega prostora v naši državi. Gospodarska sodišča objavljajo načelno važne instančne odločbe v uradni zbirki sodnih odločb ter v strokovnem pravnem in gospodarskem tisku, s čemer dosežejo uveljavljena pravna stališča zelo široko publiciteto.

IV. GOSPODARSKI PRESTOPKI

1. Gospodarski prestopki v našem družbenem sistemu

Družba, ki zastopa interese delovnih ljudi, mora zagotoviti svoj socialistični razvoj in v skladu s tem zaščititi skupnost med drugim tudi pred samovoljnim in malomarnim poslovanjem gospodarskih organizacij. Zato morajo družbeni organi kontrolirati poslovanje gospodarskih organizacij in v primeru potrebe prisiliti kršitelje gospodarske in poslovne discipline v gospodarstvu k poslovanju, ki bo v skladu z zakonitimi predpisi in družbenimi interesi. Iz tega razloga je bil uveden institut gospodarskega prestopka z zagroženimi kaznimi za kršitev pravil gospodarskega in finančnega poslovanja gospodarskih organizacij, ki so povzročile, ali ki bi lahko povzročile hujše posledice.

S prenosom funkcij upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi na delovne kolektive sta prešli nanje tudi odgovornost za materialni uspeh gospodarske organizacije in odgovornost za poslovanje gospodarske organizacije v skladu s socialistično zakonodajo in moralo. Prav na tem načelu temelji ideja o kolektivni odgovornosti gospodarskih organizacij za izvršene gospodarske prestopke, ki bi mogli z ozirom na svojo številčnost pa tudi pomembnost zavirati oziroma napačno usmeriti naš pospešeni gospodarski in družbeni razvoj. Odgovornost kolektiva, ki ga predstavlja gospodarska organizacija, je bila za izvršene gospodarske prestopke zato uzakonjena že leta 1953 z uredbo o gospodarjenju z osnovnimi sredstvi gospodarskih organizacij; to odgovornost pa je usvojil tudi zakon o gospodarskih prestopkih iz leta 1960. Poleg primarne odgovornosti kolektiva pa obstoja po teh predpisih, ki določajo in urejajo gospodarske prestopke, tudi odgovornost člana kolektiva, ki mu je zaupano določeno področje dela in ki je odgovoren za izvršitev gospodarskega prestopka.

Ta odgovornost in njena delitev je v skladu z našim sistemom upravljanja gospodarskih organizacij po delovnih kolektivih. V takem sistemu mora biti v zavesti vsega kolektiva in vsakega njegovega člana, da upravlja družbeno premoženje, da soodgovarja ne le za uspešno gospodarjenje temveč tudi za zakonito in družbeno koristno poslovanje. Z obsodbo in kaznovanjem gospodarske organizacije zaradi izvršenega gospodarskega prestopka se pospešuje razvijanje te zavesti. Te sodbe imajo namreč svoj materialni učinek, ki vpliva na delitev dohodka gospodarskih organizacij, ima pa tudi svoj moralni odmev v prizadetem kolektivu samem in izven njega. Kaznovanje gospodarske organizacije ima za cilj, da vzbudi samoiniciativne težnje delovnega kolektiva kot celote, kakor tudi njegovih posameznih članov za dobro in zakonito gospodarjenje. Pri gospodarsko kazenskem sodstvu mora torej priti poleg funkcije neposrednega preprečevanja in zatiranja gospodarske in finančne nedisciplin v gospodarstvu do izraza predvsem njegova funkcija vzgajanja delovnih kolektivov.

Z obsodbo odgovorne osebe zaradi izvršenih gospodarskih prestopkov prihaja do javnega izraza njeno nepravilno, družbeno škodljivo poslovanje v okviru dejavnosti gospodarske organizacije. Obsodba in kaznovanje odgovorne osebe vpliva vzgojno na njo samo, opozarja pa tudi delovni kolektiv na organizacijske, kontrolne in druge pomanjkljivosti v podjetju. V številnih primerih pa pokažejo obsodbe odgovornih oseb v gospodarsko kazenskem postopku delovnemu kolektivu in njegovim organom njihovo strokovno ali pa celo moralno neosposobljenost za določeno službeno mesto. Ukrepanje delovnega kolektiva proti takim odovornim osebam je seveda njegova družbena dolžnost; tudi v tem je družbeni pomen preganjanja gospodarskih prestopkov.

Pri tem pa se ne sme prezreti pomemben generalni preventivski značaj teh sodb, ki s svojim moralnim in materialnim učinkom pozitivno učinkujejo na delovanje ostalih gospodarskih organizacij in njih odgovorne osebe.

Nadaljnji naš družbeni razvoj ne bo dopuščal krepitve državnega nadzorstva nad gospodarskimi organizacijami. Družbena zavest kolektivov in njihovih organov upravljanja se mora ob sproščanju gospodarskih zakonov stalno in vztrajno razvijati, tako da bodo gospodarske organizacije uravnale svojo dejavnost v skladu s svojimi pravicami in obveznostmi do skupnosti; s tem se bo seveda zmanjševal družbeni pomen gospodarskih prestopkov in njih preganjanja.

V sedanjem obdobju razvoja našega gospodarstva pa je potreba po discipliniranem izvajanju gospodarskih predpisov in v zvezi s tem po discipliniranju gospodarskih organizacij izredno pereča. To potrjujejo desetine gospodarskih predpisov, ki določajo gospodarske prestopke in odrejajo njih pregon in kaznovanje. To potrjuje tudi sprejetje zakona o gospodarskih prestopkih v lanskem letu. Iz tega izhaja osnovna naloga gospodarsko kazenskega sodstva, da s svojimi kazenskimi in varstvenimi ukrepi preprečuje gospodarsko in poslovno nedisciplino, da s tem pospešuje naš gospodarski in družbeni razvoj ter da v zvezi s tem vzgaja delovne kolektive in dviga družbeno zavest delovnih ljudi.

2. Statistični podatki in analize

a) Število vloženih obtožnih predlogov

OGS	1959	1960	1961 do 30. IV.
Ljubljana	460	322	103
Maribor	236	186	71
Celje	112	77	24
Koper	186	154	40
VGS-LRS	11	15	3
Skupaj	1005	754	241

Do konca polletja 1961 pa je bilo vloženih pri OGS Ljubljana 144, OGS Maribor 105, OGS Celje 30, OGS Koper 56 in pri VGS-LRS 4 obtožni predlogi; skupno je bilo torej v prvi polovici leta 1961 vloženih pri vseh gospodarskih sodiščih LRS 339 obtožnih predlogov.

Iz teh podatkov je razvidno gibanje pripada kazenskih zadev pri gospodarskih sodiščih v LRS v zadnjih treh letih. Značilen je padec vloženih obtožnih predlogov v letu 1960. Ta padec in tudi stanje letošnjega pripada v primerjavi z letom 1959 je deloma posledica sprostitev cen pri odkupu živine, do katere je prišlo v sredini leta 1960, deloma zaradi spremenjenih predpisov o kontroli cen v blagovnem prometu na drobno. Po teh spremembah se je ohranila kontrola cen le v proizvodnji, ker občinski ljudski odbori niso uporabili pooblastila odloka o evidenci in kontroli cen določenih proizvodov (Ur. l. FLRJ, št. 27/60) da bi predpisali kontrolo cen v blagovnem prometu na drobno. S tem je dejansko prenehala administrativna kontrola cen v blagovnem prometu na drobno, v obrti in gostinstvu. Z uveljavitvijo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o sredstvih gospodarskih organizacij v marcu 1961 pa so odpadli številni obtožni predlogi zaradi uporabe obratnih sredstev v investicijske namene oziroma za osnovna sredstva. Navedeni prestopki so v preteklih letih predstavljali znatni del pripada gospodarsko kazenskega sodstva. Na pripad gospodarsko kazenskih zadev pa je vplivala tudi reorganizacija kmetijskih zadrug. Pri tem pa je treba vzeti v poštev tudi to, da so se gospodarske organizacije in njih odgovorne osebe začele zavedati, da se morajo pravočasno seznanjati z novimi predpisi in jim pravočasno prilagoditi svoje poslovanje. Gledano s teh vidikov je padec gospodarsko kazenskih zadev pri gospo-

darskih sodiščih v LRS oceniti kot pozitivno posledico uspešnega gospodarskega in družbenega razvoja.

Toda o tem je treba ugotoviti, da je število gospodarskih prestopkov v gospodarstvu precej višje, kot ga kažejo zgoraj navedeni podatki o pripadu gospodarsko kazenskih zadev v LRS; vendar teh neprijavljenih gospodarskih prestopkov pristojni organi zaradi preobremenjenosti z delom deloma pa tudi zaradi nezadostne strokovnosti ne odkrivajo v zadostni meri. Preobremenjenost z delom teh organov je razvidna iz naslednjih podatkov:

Tržna inšpekcija, v katere sestavu je bilo v l. 1960 94 inšpektorjev in pooblaščenih uslužbencev, je nadzorovala skupno 25 564 gospodarskih enot; tako pride na posameznega inšpekcijskega uslužbenca 272 enot. Ker je povprečno odpadlo na posameznega 164 pregledov v letu 1960, je očitno, da je dovršen del gospodarskih organizacijskih enot ostal nekontroliran v letu 1960. Upoštevati je namreč treba, da so se vršili v nekaterih enotah ponovni pregledi, kar seveda zmanjšuje število pregledanih enot.

Finančna inšpekcija, ki deluje v sestavu službe družbenega knjigovodstva NB FLRJ je imela skupno 96 inšpektorjev. Ti so nadzorovali 5022 enot, ki so uporabljale družbeno premoženje; tako je odpadlo na enega inšpektorja 156 enot, čeprav pregleda 1 inšpektor povprečno manj kot polovico teh enot v 1 letu.

Premalo strokovnega kadra je tudi pri sanitarni, devizni in drugih inšpekcijah.

Vse to ima za posledico, da je inšpekcijska služba pomanjkljiva in zato ni učinkovita v zadostni meri. Iz tega razloga število obtoženih gospodarskih prestopkov ne pokazuje realno stanje discipliniranega izvajanja gospodarskih predpisov v našem gospodarstvu. Kljub temu pa se da iz pripada zadnjih let zaključiti, da so sprostitive in reorganizacije v gospodarstvu ter povečana zavest odgovornostnih organov delavskega upravljanja in odgovornih oseb pospešile disciplinirano izvajanje predpisov na številnih sektorjih našega gospodarstva.

b) Obtožene gospodarske organizacije in odgovorne osebe

Obtožene gospodarske organizacije

OGS	1959	1960	1961 (4 mes.)
Ljubljana	440	308	94
Maribor	216	169	60
Koper	174	147	39
Celje	102	74	22
VGS-LRS	11	15	3
Skupaj	943	713	218

Iz primerjave s številkami vloženi obtožni predlogov je razvidno, da je bilo vloženi več obtožni predlogov, kot je bilo obtoženi gospodarskih organizacij. To pomeni, da so bila nekatera podjetja v letu 1959 oziroma 1960 in 1961 ponovno obtožena za gospodarske prestopke iste ali druge vrste. V tej zvezi omenjamo, da so bili vloženi v letu 1960 kar 4 obtožni predlogi proti

podjetju Ljubljanske mlekarne Ljubljana in podjetju »Emona« Zalog Ljubljana. Povratnikov je bilo v l. 1960 okrog 4% od celokupnega števila obtoženih gospodarskih organizacij. Pri gornji razporednici je treba namreč upoštevati tudi nekaj primerov, v katerih so bile obtožene le fizične osebe zaradi likvidacij podjetij in zadrug.

V LRS obtožene gospodarske organizacije in njih dejavnost

	1959	1960	1961
Trgovska podjetja	160	174	47
Kmetijske zadruge	214	147	32
Gostinska podjetja	175	128	34
Obrtna podjetja	114	86	33
Industrijska podjetja	104	83	33
Ostale zadružne organizacije . .	56	16	9
Druge gospodarske organizacije	120	79	30
Skupno	943	713	218

V gornji razporednici je razviden občuten padec obtožnih predlogov proti kmetijskim zadrugam po l. 1959. Ta padec je v veliki meri posledica dejstva, da so kmetijske zadruge prenehale s trgovinsko dejavnostjo. Kmetijske zadruge po l. 1959 v glavnem niso več kršile uredbe o trgovanju ter o trgovskih podjetjih in trgovinah. Poleg tega je bila v l. 1960 izvedena reorganizacija zadrug, tako da se je njih število znatno zmanjšalo. Po izvršenih fuzijah pa se fuzionirane zadruge niso več obtoževale zaradi gospodarskih prestopkov izvršenih pred fuzijo. Za te gosp. prestopke so v teh primerih odgovarjali le bivši uslužbenci. Na zmanjšanje gospodarsko kazenskih zadev proti kmetijskim zadrugam pa je vplivala tudi močnejša kadrovska zasedba v fuzioniranih zadrugah. Z izboljšanjem knjigovodske službe v zadrugah pa so se seveda zmanjšale tudi kršitve določb uredbe o knjigovodstvu gosp. organizacij.

Značilen pa je porast obtoženih trgovskih gospodarskih organizacij v letu 1960, čeprav je splošen pripad gospodarsko kazenskih zadev v l. 1960 padel za 25%. Trgovska industrijska podjetja so v l. 1960 kršila poleg osnovnih predpisov, ki urejajo njihovo dejavnost tudi knjigovodske predpise in tedaj še veljavni zakon o sredstvih gospodarskih organizacij. Ta zakon je bil večkrat kršen v zvezi z adaptacijami in renoviranjem prostorov. Na podeželju sta namreč sanitarna in tržna inšpekcija zahtevali prenovitev oziroma dopolnitev trgovskih in gostinskih lokalov, čeprav prizadeta trgovska in gostinska podjetja niso imela na razpolago potrebnih investicijskih sredstev. Z ozirom na združitev obratnih in osnovnih sredstev v poslovne sklade bodo v bodoče odpadli te vrste prestopki.

Iz navedenih podatkov se tudi vidi, da je bilo v letu 1959 obtoženih gostinskih podjetij kar 175, v letu 1960 pa 128. Pri OGS v Kopru pa so obtožena gostinska podjetja v gospodarsko kazenskih zadevah po številu na prvem mestu. Obtoženih je bilo v l. 1959 kar 39, v letu 1960 pa celo 46 gostinskih podjetij. Če se upošteva družbena pomembnost uslug, ki jih nudijo ta podjetja, prihaja ta številka še bolj do izraza; obenem pa kaže na organizacijske, kadrovske in poslovne pomanjkljivosti v našem gostinstvu.

Med vzroke, ki imajo za posledico kršitev predpisov bi med drugim lahko navedli tudi to, da se obrtna in druga manjša podjetja borijo s finančnimi in knjigovodskimi težavami. Do teh težav prihaja pogosto tudi zaradi tega, ker ne morejo primerno nagrajevati svojih knjigovodskih uslužbencev. Iz tega razloga imajo običajno strokovno manj usposobljene knjigovodske uslužbenke. Iz obravnavanih primerov pa se je tudi ugotovilo, da honorarno nastavljeni knjigovodski uslužbenci ne morejo zadovoljivo opravljati knjigovodskih poslov, ker se ne poglobljajo dovolj v problematiko svojih podjetij in ker so pre-zaposleni. Upravniki in drugi uslužbenci v manjših obrtnih in gostinskih podjetjih pa običajno nimajo znanja za vodstvene posle; tako prihaja pri teh podjetjih do neurejenega knjigovodstva, ki je v ostrem nasprotju s predpisi in ki omogoča razne zlorabe in okoriščenja posameznikov.

Obtožene odgovorne osebe

V letu 1959–1961 je bilo obtoženih odgovornih oseb pri:

Gospodarskem sodišču	1959	1960	1961
OGS Ljubljana	604	483	166
OGS Maribor	430	355	130
OGS Koper	240	195	62
OGS Celje	182	145	49
VGS-LRS	24	27	16
Skupaj	1480	1205	423

Pri primerjavi tabele obtoženih gospodarskih organizacijah s to tabelo je razvidno, da je bilo v l. 1959 na vsako obtoženo gospodarsko organizacijo obtoženih povprečno 157 odgovornih oseb, v letu 1960 170 in v prvih mesecih 1961 194 odgovornih oseb. Obtoženi predlogi javnih tožilcev torej zajemajo vsako leto več odgovornih oseb v posameznih gospodarsko kazenskih zadevah. To je razumljivo, če se upošteva, da se obtoženi predlogi nanašajo na več gospodarskih prestopkov in da je pogosto več oseb odgovornih za izvršitev gospodarskega prestopka. Postopek proti več osebam, ki so odgovorne za izvršitev gospodarskega prestopka in ki so iz istega podjetja, je v vzgojnem pogledu zelo učinkovit, za celotni kolektiv posebno, če je manjši.

Od obtoženih odgovornih oseb je bilo 20 % računovodij, 20 % upravnikov, 20 % direktorjev, 14 % poslovodij, 6 % knjigovodij, 4,5 % vodij komercialne službe, 1,5 % tehničnega vodstvenega osebja, 1,5 % skladiščnikov in 12,5 % ostalih.

Spričo tega, da zajemajo vodilni uslužbenci v gospodarskih organizacijah nad 70 % vseh obtoženih odgovornih oseb je razvidno, da temelji velik del obtožnih predlogov proti odgovornim osebam na tako imenovani vodstveni odgovornosti, to je na odgovornosti zaradi organizacijskih in kontrolnih pomanjkljivosti v podjetjih, zaradi že omenjenih pomanjkljivosti inspekcijskih služb. Pred vložitvijo obtožnega predloga je težko ugotavljati in ugotoviti neposredno odgovorne osebe v večini primerov izvršenih gospodarskih prestopkov. Obtoževanje in obsojanje vodilnega kadra zaradi zanemarjenja kontrole v podjetjih

ima kljub temu pozitivne posledice, ker se ta kader prav v zvezi s prehodnim postopkom, ki ga vodi javni tožilec, in postopkom pred gospodarskim sodiščem seznanja s konkretnimi organizacijskimi in drugimi pomanjkljivostmi v podjetju in ker jih je prisiljen pospešeno odpravljati. Jasno je, da ti postopki ne delujejo vzgojno le na obtožene, temveč tudi na ostali kolektiv v podjetju. Ti postopki pa imajo tudi generalni preventivski značaj posebno za vodilne uslužbence sorodnih ali drugih podjetij, ki imajo poslovno ali kako drugo povezavo z obtoženim podjetjem.

c) Kršitve zakonitih predpisov, obravnavanih pred gospodarskimi sodišči LRS

	1959	1960	1961
Uredba o trgovanju ter o trgovskih podjetjih in trgovini	399	151	37
Uredba o knjigovodstvu gospodarskih organizacij	196	275	148
Uredba o zaključnih računih gospodarskih organizacij	12	34	12
Zakono sredstvih gospodarskih organizacij	188	203	67
Zakon o zdravstvenem nadzorstvu nad živili	86	100	39
Zakon o vinu	63	94	14
Uredba o ustanavljanju podjetij in obrtov	16	28	8
Zakon o delovnih razmerjih	11	15	8
Uredba o gostinskih podjetjih in gostiščih	18	13	6
Zakon o jugoslovanskih standardih	19	2	—
Uredba o dovoljevanju potrošniških kreditov	34	15	6
Uredba o gradnjah	28	1	7
Uredba o prenehanju podjetij in obrtov	4	3	2
Zakon o proračunskem prispevku iz osebnih dohodkov	—	—	4
Temeljni zakon o varstvu rastlin	1	2	—
Uredba o gospodarskih organizacijah za trgov. storitve	—	—	1
Uredba o prometnem davku	2	2	—
Uredba o zaključnih računih gospodarskih organizacij	8	—	1
Zakon o družbenem knjigovodstvu	—	—	1
Temeljni zakon o založniških podjetjih	—	—	1
Uredba o investicijskih posojilih	2	—	—
Devlzni predpisi	15	20	6
Uredba o zunanje trgovinskem poslovanju	6	7	1
Skupno	1108	965	369

Iz skupnega števila obtoženih in obravnavanih kršitev je razvidno, da zajemajo posamezni obtožni predlogi in posamezne obravnave gospodarsko kazenske zadeve več gospodarsko kazenskih prestopkov. V posamezni zadevi se je namreč obravnavalo povprečno dva obtožena gospodarska prestopka. To je sicer zaviralo hitrost reševanja gospodarsko kazenskih zadev, je pa imelo za posledico, da so se gospodarski prestopki pred sodiščem obravnavali s širšega vidika splošne gospodarske discipline obtoženega podjetja in njegovih odgovornih oseb. Zato je imelo sodišče v takih primerih možnost boljšega ocenjevanja družbene nevarnosti izvršenih gospodarskih prestopkov in izrekanja primernih kazni.

Padec števila kršitev uredbe o trgovanju ter trgovskih podjetij in trgovinah, je posledica že navedenih sprostitev v našem tržnem gospodarstvu v l. 1960. Po odpravi omejitev v cenah, bo morala tržna inšpekcija pristopiti k urejevanju trga z odkrivanjem bolj prikritih in kompliciranih gospodarskih prestopkov. To delo ne bo moglo biti opravljeno s površnimi in naglimi pregledi, temveč le s temeljitim poglobljanjem v problematiko poslovanja posameznega podjetja.

V zadnjih letih se je število obravnavanih zadev iz računovodske dejavnosti podjetij zelo povečalo. Tako se je povečalo število obravnavanih kršitev uredbe o knjigovodstvu gospodarskih organizacij v l. 1960 v primerjavi z l. 1959 kar za 43 %, dvignilo se je tudi število obravnavanih kršitev zakona o sredstvih gospodarskih organizacij in uredbe o zaključnih računih gospodarskih organizacij. Dotok teh zadev v prvih štirih mesecih tega leta ne kaže tendenc upadanja temveč prej tendenco naraščanja. To povečanje pa ni znak slabše računovodske službe v podjetjih v l. 1960 in 1961, temveč je očitno posledica izboljšanja službe finančne inšpekcije.

Število obravnavanih kršitev zakona o zdravstvenem nadzorstvu nad živili in zakona o vinu se je zelo povečalo. Povečanje obravnavanih kršitev prvega zakona znaša 16 % v l. 1960, drugega pa celo 49 %. Tudi ti primeri problematičnega zalaganja trga z neustrezajočimi živili niso toliko odraz poslabšanja stanja na trgu, temveč bolj posledica deloma izboljšane inšpekcijske službe, deloma pa posledica večje iniciativnosti potrošnikov, ki so prijavljali inšpekcijskim organom neustrezajoča živila in pijače, ki so jih kupili v trgovini ali v gostinskih podjetjih.

Značilno je, da so inšpekcije v preteklih letih prijavile javnim tožilstvom le nekaj primerov kršitev uredbe o gostinskih podjetjih in gostiščih, zakona o jugoslovanskih standardih, uredbe o gradnjah, uredbe o prenehanju podjetij in obratov. Tudi prijave kršitev deviznih predpisov in zunanje trgovinskega poslovanja niso bile pogoste. Še bolj redke pa so bile prijave kršitev zakona o proračunskih prispevkih iz osebnih dohodkov, temeljnega zakona o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci, uredbe o gospodarskih organizacijah za trgovske storitve, uredbe o prometnem davku, dočim kršitve številnih drugih predpisov — vseh je preko 90 — pa javnim tožilstvom sploh niso bile prijavljene.

d) Različen odnos inšpekcijskih služb do enakih problemov

Iz podatkov, ki jih povzemamo iz poročil okrožnih gospodarskih sodišč je še razvidno, da prijavljanje in obtoževanje gospodarskih prestopkov zajetih v navedene predpise, ni bilo razdeljeno enakomerno na posamezna okrožna gospodarska sodišča. Tako odpade v l. 1960 n. pr. samo 10,5 % obtoženih gospodarskih prestopkov po uredbi o trgovanju na okrožno gosp. sodišče v Celju, na OGS v Ljubljani pa kar 49 %. Tudi v letu 1959 je bil procent teh gospodarskih prestopkov, ki so odpadli na OGS Celje, majhen, to je le 8 %.

Obtoženih kršitev uredbe o knjigovodstvu gospodarskih organizacij pa je bilo največ pri OGS Maribor (57 %), neprimerno manj pa pri OGS Ljubljana (28,5 %), čeprav predstavlja območje tega sodišča največji in gospodarsko najbolj razviti del v LRS. Na območju OGS Koper pa odpade le 6 % kljub veliki

razsežnosti okraja Koper in Gorica. OGS v Celju pa je bilo predloženih 8,5 % obtožnih predlogov v zvezi s kršitvijo te uredbe. Približno enako razmerje velja tudi za obtožene gospodarske prestopke po zakonu o sredstvih gospodarskih organizacij. Na OGS Maribor je v l. 1960 odpadlo 47 %, na OGS Ljubljana 33 %, na OGS Koper in Celje pa po 10 %.

Na obtožbe po zakonu o zdravstvenem nadzorstvu nad živili pa je odpadlo v letu 1960 na OGS Ljubljana 55 %, na OGS Koper 32 %, na OGS Maribor in Celje pa le 8 oziroma 5 %; po zakonu o vinu pa 39 % na OGS Koper (okraja Koper in Gorica), 33 % na OGS Ljubljana in 26 % na OGS Maribor; OGS Celje pa v l. 1960 in 1961 sploh ni obravnavalo kršitev zakona o vinu.

Zaradi prestopkov po uredbi o ustanavljanju podjetij in obrtov je bilo vloženih pri OGS Ljubljana kar 21 obtožnih predlogov, medtem ko je bil pri OGS Maribor vložen le 1 predlog; dočim pri OGS Celje ni bil vložen noben tak predlog na kaznovanje. Po zakonu o delovnih razmerjih ni bil vložen pri OGS Celje in Koper noben obtožni predlog, čeprav jih je bilo pri OGS Ljubljana kar 13, dočim sta bila pri OGS Maribor obravnavana le 2 primera. Le nepomembno število gospodarskih prestopkov po zakonu o proračunskem prispevku iz osebnih dohodkov in po temeljnem zakonu o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci sta obravnavali OGS Ljubljana in Maribor, dočim je kršitve uredbe o prenehanju podjetij in obrtov obravnavalo le OGS Maribor. Značilno je, da v l. 1960 ni bil vložen niti en obtožni predlog zaradi kršitve uredbe o gradnjah pri OGS Maribor, Koper in Celje, pri OGS Ljubljana pa le 1 primer.

Zaradi kršitve zakona o jugoslovanskih standardih je bilo vloženih pri OGS Maribor v letu 1959 19 obtožnih predlogov, v l. 1960 pa le eden, pri OGS Celje 3 in pri OGS Koper eden.

Spričo te analize je torej razvidno, da inšpekcijske službe po raznih okrajih in občinah ne posvečajo istim problemom gospodarske nediscipline enake pozornosti, čeprav povzročajo nekatere izmed navedenih kršitev precejšnjo škodo gospodarstvu, vnašajo nered v gospodarstvo in na trg, ogrožajo zdravje in življenje potrošnikov in celo ustvarjajo predpogoje za nastanek kriminala v gospodarstvu. Tako so bile tržne inšpekcije bolj uspešne pri pregonu gospodarskih prestopkov na območju OGS Ljubljana, manj pa na območju OGS Celje, finančne inšpekcije pa so bile posebno aktivne na območju OGS Maribor, manj na območju OGS Ljubljana, še manj pa na območju OGS Koper in Celje. Število obtoženih gospodarskih prestopkov, ki jih prijavljajo sanitarne inšpekcije pa je odločno prenizko tako za OGS Maribor kot Celje. Nezadovoljiv je tudi pregon gospodarskih prestopkov po zakonu o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci; saj so bili v skoraj 2 letih in pol vložen le 3 obtožni predlogi zaradi kršitve navedenega zakona. Prav isto velja za gospodarske prestopke po uredbi o gradnjah; saj ni bil vložen pri OGS Maribor v dveh letih in pol noben tak obtožni predlog, v Celju le dva, v Ljubljani pa kar 24 primerov; toda od teh 24 primerov je bil vložen v letu 1960 le en obtožni predlog, v letu 1961 pa 4. Značilen za delo te inšpekcije je tudi podatek, da je bilo vloženih pri OGS Koper v letu 1959 osem obtožnih predlogov, v letu 1960 pa nobeden. Oba primera kažeta na slabo aktivnost kmetijske in gradbene inšpekcije pri preganjanju gospodarskih prestopkov z njihovega delovnega področja s pomočjo javnega tožilstva in gospodarskih sodišč.

Na pomanjkanje vsestranske aktivnosti inspekcijskih organov pa kaže ne le navedena analiza, temveč tudi dejstvo, da določa gospodarske prestopke preko 90 raznih zakonitih predpisov, inšpekcije pa so doslej prijavile gospodarske prestopke le po 20 zakonitih predpisih, ki so naštetih v gornji razpredelnici.

3. Rešitve obravnavanih gospodarsko kazenskih zadev

a) Načini rešitve

	1959	1960	1961, do 30. IV.
Obsodbe po obtožbi	722	587	186
Oprostitev od obtožbe	45	24	12
Delna oprostitev od obtožbe	46	46	9
Zavrnitev obtožbe	128	54	5
Delna zavrnitev obtožbe	64	43	29
Skupaj	1005	754	241

Očitno je, da je procent zavrnilnih in delno zavrnilnih odločb sorazmerno visok. To je zaradi tega, ker je predhodni postopek nezadostno izveden, zaradi česar je bil tožilec prisiljen umakniti na glavni obravnavi v teh primerih obtožni predlog v celoti ali delno. Toda v tej zvezi je treba ugotoviti, da se predhodni postopki, ki ga vodijo javna tožilstva s pomočjo inšpekcij kakovostno izboljšujejo; to dokazuje dejstvo, da se je dvignil procent čistih obsodilnih sodb od 71 % v letu 1959 na 77 % v letu 1960 in v prvih štirih mesecih leta 1961, računano od vseh končnih odločb v gospodarsko kazenskih zadevah. To dokazuje tudi to, da je bilo v l. 1959 izdanih odločb, v katerih je bilo v celoti ali delno ugodeno obtožnim predlogom 832, v letu 1960 676 in v prvih štirih mesecih leta 1961 227, ali v letu 1959 83 %, v letu 1960 90 % in v letu 1961 95 % od vseh vloženih obtožnih predlogov dočim znaša ta procent za obsodbe po obtožbi 72 oziroma za leto 1960 in 1961 78 %.

b) Število obsojenih pravnih in odgovornih oseb v l. 1960

Vrsta podjetja	%	Stev.
1. Trgovska podjetja	121	22
2. Kmetijske zadruga in druge zadružne organizacije	116	21
3. Gostinska podjetja	108	19,5
4. Obrtna podjetja	92	17
5. Industrijska podjetja	72	13
6. Gradbena podjetja	15	2,5
7. Zunanje trgovinska	6	1,5
8. Ostala	18	3,5
Skupaj	548	100

Od odgovornih oseb pa je bilo obsojenih zaradi gospodarskih prestopkov:

Odgovorna oseba	Stev.	%	St. gospod. prestopkov
Upravnikov	190	22	238
Direktorjev	169	19,5	230
Računovodij	153	17,5	243
Poslovodij	123	14	167
Knjigovodij	48	6	71
Vodij komerciale	35	4	56
Skladiščnikov	14	1,5	17
Ostalih	185	15,5	171
Skupaj	868	100	1193

Iz teh podatkov je razvidno, da je bilo tudi v l. 1960 težišče odgovornosti za izvršene gospodarske prestopke na tako imenovanem vodilnem kadru v podjetjih. Mnenja smo, da bi se moral predhodni postopek izboljšati s tem, da bi se v njem ugotavljali v večji meri neposredni krivci. Na ta način bi se dvignil v gospodarskih prestopkih odstotek obtoženih neposredno odgovornih oseb. To bi bilo v interesu načela, da naj bo prvenstveno kaznovan tisti, ki je neposredno odgovoren za kršitev gospodarskega predpisa. To načelo seveda tudi dopušča soodgovornost vodilnega osebja, če je zanemarilo organizacijo podjetja oziroma kontrolo nad poslovanjem v podjetju v tolikšni meri, da je zaradi tega prišlo do gospodarskega prestopka. Gospodarsko kazenski postopek bi bil seveda bolj učinkovit, če bi bil obtožen ne le vodilni uslužbenec v podjetju, — kakor v večini primerov sedaj — temveč tudi tisti, ki je izvršil gospodarski prestopok. Toda to zahteva izboljšanje dela inspekcijskih organov.

c) Denarne kazni

Obsojenim gospodarskim organizacijam so bile izrečene v l. 1960 naslednje denarne kazni:

denarna kazen	štev. izreč. kazni	%
do 10 000 din	81	10,5
od 10 000 din do 50 000 din	486	62,—
od 50 000 din do 100 000 din	169	21,6
od 100 000 din do 300 000 din	44	5,63
od 300 000 din do 500 000 din	2	0,25
od 500 000 din dalje	—	—
Skupaj	782	100

Ker se kazen izreče za vsak gospodarski prestopok posebej, je bilo izrečenih toliko kazni, kot je bilo zajetih gospodarskih prestopkov v obsodilnem delu sodb.

Izrečene denarne kazni odgovornim osebam:

denarna kazen	štev. izreč. kazni	%
z 1 000 din	211	17,7
od 1 000 din do 5 000 din	791	66,30
od 5 000 din do 10 000 din	175	14,5
od 10 000 din do 20 000 din	16	1,5
od 20 000 din dalje	—	—
	1193	100

Število izrečenih denarnih kazni je pri odgovornih osebah zato višje kot pri prejšnji razpredelnici, ker je bilo obsojenih skupno več odgovornih oseb kot podjetij in ker so bile posamezne osebe odgovorne tudi za več gospodarskih prestopkov.

Skupno odmerjanje denarne kazni

Primerjava skupno odmerjenih kazni, ki so bile izrečene gosp. organizacijam v l. 1959, 1960 in prvih štirih mesecih 1961 daje naslednjo sliko:

sodišče	1959	1960	1961
Ljubljana	15 449 000.—	21 227 000.—	4 560 000.—
Maribor	7 815 000.—	6 850 000.—	5 185 000.—
Koper	5 392 000.—	4 325 000.—	1 225 000.—
Celje	2 799 000.—	2 410 000.—	1 681 000.—
VGS	2 005 000.—	2 888 000.—	370 000.—
	33 460 000.—	37 700 000.—	13 021 000.—

Proti odgovornim osebam pa so bile izrečene v tem času skupno naslednje denarne kazni:

sodišče	1959	1960	1961
Ljubljana	1 728 200.—	2 248 000.—	546 000.—
Maribor	1 150 000.—	986 000.—	854 000.—
Koper	601 100.—	531 500.—	153 500.—
Celje	522 000.—	255 000.—	119 000.—
VGS	148 000.—	86 800.—	36 000.—
Skupaj	4 149 000.—	4 107 300.—	1 708 500.—

Pri izrekanju kazni je sodišče upoštevalo razne okoliščine, v katerih so bili storjeni gospodarski prestopki in ki vplivajo na to, ali naj bo kazen večja ali manjša. Te okoliščine so bile v številnih primerih takega značaja, da so zmanjševale odgovornost obtožencev. Mnogi prestopki so bili posledica slabe organizacije in slabe oziroma nezadostne strokovne zasedbe v podjetju. Pomanjkanje strokovno usposobljenih knjigovodij, kletarjev in drugih strokovnjakov, posebno v manjših podjetjih izven centrov, je predstavljalo skoraj

objektivno oviro za poslovanje v skladu z zakonitimi predpisi. Tudi pogosto spreminjanje računovodskih predpisov, ki so v nekaterih primerih ostajali še vedno nejasni ali dvoumni in ki jim strokovno nezadostno izurjeni knjigovodski uslužbenci niso mogli slediti, je vplivalo na odmerjanje višine kazni.

Iz primerjave izrečenih kazni in števila obsojenih gospodarskih organizacij in odgovornih oseb v letih 1959, 1960 in 1961 je razvidno, da je bila glede na manjše število obsodb v letu 1960 v primerjavi z letom 1959 kaznovalna politika zaostrena in da so tudi bile izrečene povprečno za posamezne gospodarske prestopke ostrejšje kazni. To se kaže tudi pri kaznih, izrečenih v letu 1961. V zvezi z načelom individualizacije kazni se je pri določanju višine kazni upoštevala v večji meri poleg drugih okoliščin, ki vplivajo na višino kazni, tudi gospodarska moč posameznega obsojenega podjetja. Pri izrekanju kazni bi namreč moralo biti uveljavljeno načelo, da mora biti izrečena kazen taka, da jo obsojena gospodarska organizacija čuti in da s tem vpliva vzgojno in preventivno na njo in na ostala podjetja, da ne bi v bodoče vršila gospodarskih prestopkov pri svojem poslovanju. Toda to načelo ni moglo priti v praksi do pravega izraza niti v letu 1959 niti v letu 1960 in prvih mesecih leta 1961. Denarne kazni so se knjižile namreč po uredbi o delitvi celotnega dohodka gospodarskih organizacij v breme izrednih izdatkov. S tem pa izrečene denarne kazni niso toliko obremenjevale obsojenih podjetij. Kot izredne izdatke so jih tudi lahko namreč vračunala v ceno in s tem obremenjevala potrošnike tudi za izrečene kazni. Z uveljavljanjem zakona o prispevkih iz dohodka pa je v letu 1961 to onemogočeno in tako bodo odslej izrečene kazni bremenile dohodek podjetja. Na ta način sodbe gospodarskih sodišč v letu 1961 nimajo zgolj moralnega temveč tudi materialni učinek na obsojeno podjetje, ker denarne kazni za gospodarske prestopke ne bremenijo več materialnih stroškov. To pa bo olajšalo uporabo načela individualizacije kazni, izrečenih napram podjetjem in bo povečalo vzgojni učinek sodb, ki jih izrekajo gospodarska sodišča.

Povprečna denarna kazen na obsojeno podjetje je v letu 1960 znašala približno 70 000 din. V tem letu se je zelo povečalo število denarnih kazni med 10 tisoč in 100 tisoč dinarjev, prav tako pa tudi kazni med 100 tisoč in 500 tisoč dinarjev. Kazni v višini preko 500 tisoč dinarjev pri prvotnem sojenju niso bile izrečene.

Tudi proti odgovornim osebam so bile izrečene v letu 1960 povprečno večje kazni kot v letu 1959. Kljub temu ta zaostritev kaznovalne politike proti odgovornim osebam ni bila zadovoljiva, dejstvo da se nahaja povpreček teh kazni na višini okrog 5 tisoč dinarjev, kaže na to, da bodo morala izrekati sodišča tudi proti odgovornim osebam strožje kazni. Kazni v višini tisoč, dva tisoč pa tudi tri tisoč dinarjev niso v skladu s premoženjskim stanjem vodilnega osebja v podjetjih, ki predstavlja cca 70 % obsojenih odgovornih oseb. Zato obstoja nevarnost, da v bodoče ne bodo mogle biti izrečene kazni zadostno učinkovite in vzgojne. Na zaostritev kazni izrečenih proti odgovornim osebam kažejo tudi podatki iz prvih štirih mesecev tega leta. Razne olajšilne okoliščine, ki mejijo v nekaterih primerih že na objektivne težave, so seveda vplivale na višino izrečenih kazni. Ocena družbene nevarnosti izvršenega gospodarskega prestopka in storilca ostane slej ko prej kljub navedenim ugotovitvam, da je treba kaznovalno politiko napram odgovornim osebam zaostriti, temelj pri določanju in odmeri kazni.

Pogojne kazni

Zakon o gospodarskih prestopkih je omogočil izrekanje pogojnih obsodb, tako da sme sodišče odložiti izvršitev denarnih kazni za dobo 1 do 2 let,

Gospodarska sodišča so izrekla v letu 1960 naslednje število pogojnih obsodb:

sodišče	gosp. org. 1960	odg. osebe 1961	gosp. org. 1961	odg. osebe 1961
Ljubljana	18	21	21	26
Maribor	18	43	10	22
Koper	15	32	2	7
Celje	13	16	12	23
VGS-LRS	1	4	1	4
Skupaj	65	116	46	82

Po uveljavitvi zakona o gospodarskih prestopkih so sodišča izrekala pogojne obsodbe v primerih, v katerih so bile obtožene kršitve manjšega pomena, ker niso bili dani pogoji za oprostitev po 2. odst. 2. čl. zakona o gospodarskih prestopkih. Pogojne kazni so bile izrečene tudi v primerih, ko je bil družbeno manj nevaren gospodarski prestopok izvršen v težkih okoliščinah, obdolženci pa še niso bili predkaznovani. Pri tem so morala sodišča pričakovati, da obdolženci ne bodo ponovno izvršili gospodarskih prestopkov in da bo že sama pogojna obsodba dosegla namen kaznovanja. Po skromnih niti ne enoletnih izkušnjah gospodarskih sodišč, so imele izrečene pogojne obsodbe pozitivni vpliv na obdolžence, ker je bilo dosedaj preklicanih le nekaj primerov izrečenih pogojnih obsodb.

č) Odvzem premoženjskih koristi in drugi varstveni ukrepi

Bolj kot z denarnimi kaznimi so bila podjetja prizadeta z odvzemom premoženjskih koristi, ki so si jih pridobile s kršitvijo predpisov, ki pomenijo gospodarski prestopok. Ta korist se ugotovi in odvzame v primerih, ko posamezni zakoniti predpis določa odvzem protipravno pridobljene premoženjske koristi. V nekaterih primerih so to premoženjsko korist ugotovile in odvzele že inšpekcije z upravnimi odločbami. Premoženjska korist, ki je bila odvzeta, pa je znašala:

pri sodišču	1959	1960	1961 do 30. IV.
Ljubljana	185 768.—	3 549 116.—	—
Maribor	304 646.—	—	—
Celje	182 054.—	972 479.—	299 502.—
Koper	488 346.—	541 389.—	613 314.—
VGS-LRS	27 310 000.—	7 769 054.—	—
Skupaj	28 470 814.—	12 832 038.—	9 2 816.—

Zaradi dosegaja večjega učinka sodbe je bil izrečen v dveh primerih varstveni ukrep objave sodbe v izvlečku v dnevem tisku in v 3 primerih varstveni ukrep prepovedi opravljanja določene službe. Sicer pa bi se morala sodišča posluževati v večji meri varstvenih ukrepov, predvidenih v zakonu o gospodarskih prestopkih.

d) Trajanje postopka pred prvostopnim sodiščem

do 1 meseca	746 — 71 %
od 1—3 mesecev	180 — 27 %
preko 3 mesecev	15 — 2 %

Gospodarsko kazenski postopek se izvede praviloma naglo, vendar je včasih rok enega meseca prekratek za rešitev gospodarsko kazenske zadeve, ker je bil izveden predhodni postopek pomanjkljivo. V takih primerih se morajo obravnave prelagati zaradi izvedbe novih dokazov. V nekaterih primerih pa se zavleče rešitev tudi zaradi tega, ker se predstavnik obdolženega podjetja ali obdolžena odgovorna oseba ali pa priča ne odzove vabilu za udeležbo na obravnavi. Na posledice pomanjkljivega predhodnega postopka so bile inspekcije že ponovno opozorjene; vendar je rešitev tega vprašanja odvisna od rešitve splošne problematike inšpekcijskih služb, o kateri smo že govorili.

Zaradi neodziva predstavnikov obdolženih podjetij oziroma odgovornih oseb pa bi bilo primerno uvesti posebne denarne kazni. Prisilni privod ne bi bil primeren glede na to, da gre za disciplinsko kazenske zadeve in ne za kriminal. Po našem mnenju bi bila denarna kazen v gospodarsko kazenskih zadevah uspešnejše sredstvo za odpravo navedenih ovir pri pospeševanju postopka.

4. Povratniki

V letu 1960 je bilo obsojenih zaradi gospodarskih prestopkov 125 že prej kaznovanih pravnih oseb in 114 prej kaznovanih odgovornih oseb.

Okrožni gospodarski sodišči v Ljubljani in v Celju nista obravnavali v letu 1960 večjega števila povratnikov. Pač pa je med obtoženimi nekaj podjetij, ki so bila leta 1961 ponovno obtožena zaradi gospodarskih prestopkov, tako n. pr. Ljubljanske mlekarne v Ljubljani in Mesna industrija »Emona« Zalog. V postopku pred OGS Koper pa je nasprotno v tem letu kar 27 gospodarskih organizacij in 20 odgovornih oseb povratnikov, ki pa povečini ne odgovarjajo v ponovnem postopku za iste vrste gospodarskih prestopkov, zaradi katerih so že bili obsojeni. Število povratnikov v gospodarsko kazenskih postopkih pri OGS Maribor je v letu 1960 sicer padlo, vendar je še vedno znatno, ker je bilo v ponovnem gospodarskem kazenskem postopku leta 1960 kar 68 gospodarskih organizacij in 79 odgovornih oseb. Od teh je bilo v večkratnem povratku 38 gospodarskih organizacij in 25 odgovornih oseb. Občuten padec povratnikov pri OGS Maribor ni bil rezultat strožje kazovalne politike temveč predvsem okolnosti, da je bil pripad gospodarsko kazenskih zadev v letu 1960 napram 1959 nižji in da je precejšnje število manjših, že kaznovanih gospodarskih organi-

zacij prenehalo obstojati. Padec povratnikov pri odgovornih osebah pa je pripisati tudi dejstvu, da so se že kaznovane odgovorne osebe preselile oziroma da so prevzele druge službene dolžnosti. Vse povratnike tako gospodarske organizacije kot odgovorne osebe so vsa sodišča dosledno strožje kaznovala, to je, da so jim zaradi povratništva zviševali kazni, OGS Celje pa je v treh primerih izreklo proti odgovornim osebam varstveni ukrep prepovedi opravljanja določene službe. Le redki so primeri, ko niso izvedeni postopki v gospodarsko kazenskih zadevah dali zadovoljivih učinkov. Povratništvo tudi v teh primerih ni posledica zakrknjenosti in brezobzirnosti organov upravljanja in odgovornih oseb do izvajanja zakonitih predpisov; to je bolj rezultat izredno komplicirane in obsežne organizacije teh podjetij z neživetim kolektivom (»Emona« Zalog, Ljubljanske mlekarne itd.), deloma pa posledica izredno težkih razmer, v katere so jih zavedla nezadostna sredstva pri izvajanju sicer že odobrenih rekonstrukcij (Tovarna mesnih izdelkov Postojna). K omenjenemu številu povratnikov je končno dalo svoj prispevek tudi nezadostno poznavanje predpisov. Dejstvo je, da obravnavajo prizadete in tudi neprizadete gospodarske organizacije kot tudi odgovorne osebe obtožne predloge resno, tako da je podan ne le popravni, temveč v veliko večji meri preventivni vzgojni učinek sodbe v zelo širokem obsegu izven kroga obdolženih gospodarskih organizacij.

Vzgojni učinek teh sodb na prizadeto gospodarsko organizacijo pa je razviden tudi iz poizvedb, ki jih je izvedlo Okrožno javno tožilstvo v Ljubljani v zvezi z vprašanjem, ali so organi upravljanja obsojenih gospodarskih organizacij seznanjeni z gospodarsko kazenskimi postopki zoper njihovo gospodarsko organizacijo. Na podlagi teh poizvedb je bilo ugotovljeno, da so bili skoraj v vseh primerih obdolženih gospodarskih organizacij seznanjeni tako delavski sveti kot upravni odbori s takimi postopki, da so o njih razpravljali in podvzemali ukrepe za odpravo ugotovljenih nepravilnosti. V nekaterih primerih pa so celo sprejemali sklepe o disciplinski odgovornosti obdolženih odgovornih oseb. Le v primeru Ljubljanskih mlekar je okrožno javno tožilstvo ugotovilo, da organi upravljanja niso razpravljali o teh vprašanjih, čeprav je bilo to podjetje v letu 1960 ponovno v postopku zaradi izvršenih gospodarskih prestopkov.

5. Višje gospodarsko sodišče LRS kot pritožbena instanca

V letu 1960 je prispelo na VGS LRS v reševanje 94 pritožbenih gospodarsko kazenskih zadev. Ker je ostalo od leta 1959 nerešenih 12 zadev, je bilo torej v letu 1960 v reševanju skupno 106 pritožbenih zadev. V okviru teh zadev je bilo 27 pritožb okrožnih javnih tožilcev, 47 pritožb gospodarskih organizacij in 55 pritožb odgovornih oseb. V preteklem letu je bilo 49 pritožb v zadevah, ki jih je reševalo OGS Ljubljana, 28 pritožb v zadevah, ki jih je reševalo OGS Maribor, 13 pritožb v zadevah, ki jih je reševalo OGS Koper in 4 pritožbe v zadevah, ki jih je reševalo OGS Celje. Skupno je bilo rešenih 88 pritožbenih kazenskih zadev, od tega pa je bilo potrjenih 49 prvostopnih odločb, razveljavljenih 6 in spremenjenih 33. Približno tako stanje je bilo tudi v prvem polletju 1961 le s to razliko, da je bilo v tem obdobju rešenih nekoliko manj pritožbenih zadev kot v prvi polovici leta 1960 zaradi izredno močnega pripada gospodarskih sporov v prvem polletju 1961.

Na podlagi reševanja pritožbenih zadev ugotavljamo, da je bilo delo okrožnih gospodarskih sodišč pri gospodarsko kazenskem sodstvu prav dobro. Ob ravnanje in dokazni postopek so bili izvršeni v redu in zato je bilo le malo razveljavitev prvostopnih odločb zaradi pomanjkljivega postopka. Večje število spremenjenih sodb je bila posledica različnih gledišč glede kaznivosti zlasti pa v presoji o potrebi višje ali nižje kazni, v posameznih primerih. Te spremembe prvostopnih odločb zato ne kažejo na slabo delo prvostopnih sodišč. To velja posebno še zaradi tega, ker je skupno število spremenjenih in razveljavljenih sodb v primeri s celokupnim številom obsodb, všteti tudi tiste, kjer ni bilo pritožb, razmeroma majhno. Dejstvo, da ni bilo večjega števila pritožb niti s strani obdolžencev niti s strani javnega tožilstva kaže na to, da sodišča prve stopnje najdejo v večini primerov ne le pravilno rešitev in pravo mero kazni, temveč tudi, da svoje odločbe utemeljujejo prepričljivo. Kolikor je višje sodišče v pritožbeni stopnji spreminjalo kazni, je zasledovalo pri tem predvsem težnjo, da bi bile kazni, ki jih izrekajo razna sodišča in različni senati za podobne prestopke v več ali manj istih okoliščinah približno izenačene. Kaznovalna politika je težila za tem, da se z ostrejšimi kaznimi prepreči gospodarska in finančna nedisciplina v naših gospodarskih organizacijah. Pri tem je Višje gospodarsko sodišče gledalo tudi na to, da so bile kazni take, da jih je obdolženo podjetje glede na svojo finančno sposobnost občutilo, da so bile vzgojne in učinkovite tudi s stališča generalne prevencije.

6. Gospodarska in družbeno politična problematika gospodarskih prestopkov

a) Gospodarski prestopki pri knjigovodskem in finančnem poslovanju gospodarskih organizacij

Gospodarska sodišča so obravnavala gospodarsko kazenske prestopke po uredbi o knjigovodstvu gospodarskih organizacij v zvezi z neurejeno knjigovodsko dokumentacijo, nepravilno uporabo kontnih planov, z neurejeno blagovno evidenco in evidenco končnih izdelkov, z nepravilnim odpisom drobnega inventarja, z nepravilnim obremenjevanjem materialnih stroškov itd.

Za kršitev te uredbe je pogosto vzrok v premajhnem številu strokovno kakovostnega računovodskega in ostalega knjigovodskega kadra; razen tega pa je vzrok tudi v tem, da se finančni predpisi, ki so večkrat nejasni in pomanjkljivi, pogosto menjajo, ne da bi s tem pridobili na jasnosti.

V 53. členu uredbe o knjigovodstvu gospodarskih organizacij je določeno, da lahko manjše gospodarske organizacije zaupajo svoje knjigovodstvo posebnim gospodarskim organizacijam, ki se ukvarjajo s tem, da vodijo knjige za druge organizacije (n. pr. knjigovodski servis). Ker se večkrat dogaja, da vodijo tudi ti servisi knjigovodstvo za svoje komitente neredno in tudi nepravilno, bi bilo logično in tudi dosledno, da bi za te nepravilnosti odgovarjale za izvršene knjigovodske gospodarske prestopke prav te organizacije in ne komitenti, ki so nasproti njim brez vsake moči. Objektivno-načelo odgovornosti v gospodarsko kazenskem sodstvu za gospodarske organizacije in načelo, da odgovarja gospodarska organizacija za gospodarske prestopke, ki jih izvršijo odgovorne osebe oziroma za določen posel pooblaščen osebe (n. pr. knjigovodski servis) ne dopuščata take sodne prakse. Zaradi tega bi bilo potrebno predpisati za take

primere, da gospodarska organizacija, ki poveri vodstvo svojega knjigovodstva drugemu specializiranemu podjetju, kakor tudi njen direktor ne odgovarjata za nepravilno vodeno knjigovodsko službo, temveč le za knjigovodstvo pooblašena in specializirana organizacija s svojimi odgovornimi osebami. Delovanju teh organizacij bi morali občinski LO in njih organi posvečati posebno pozornost, ker je prav od reda in od strokovne usposobljenosti njihovih uslužbencev odvisno računovodstvo cele vrste manjših gospodarskih organizacij. Le s stalno kontrolo in z vključitvijo strokovno kvalificiranih uslužbencev v te organizacije bi se dalo pravočasno preprečiti škodo, ki jo povzroča nesolidna in pomanjkljiva knjigovodska servisna služba.

Pomanjkljivosti in nepravilnosti pri inventurnih popisih

V nasprotju s predpisi so podjetja in zadruga pogosto nepravilno formirale popisne (inventurne) komisije; v te komisije so bili namreč imenovani tudi uslužbenci in delavci, ki neposredno upravljajo s premoženjem, ki se ga je popisovalo. Redni popis in objektivnost njegovih ugotovitev je ogrozilo tudi to, da je bilo v velikih podjetjih imenovanih premajhno število popisnih komisij, oziroma da ni bila postavljena centralna komisija, ki bi morala koordinirati delo teh komisij. V gospodarsko kazenskih postopkih se je tudi opazalo, da popisne komisije niso bile poučene o nalogah, ki jih morajo izvršiti in da so se pri inventurah pogosto držale kar knjižnih podatkov, ki niso bili usklajeni z dejanskim stanjem. Dogajalo se je, da so popisne komisije ocenjevale popisane količine blaga kar na oko, kar je povzročalo večje neskladnosti med ugotovljenim in dejanskim stanjem (zaloge lesa, vina itd.). Nekatera podjetja niso popisovala gotovine v blagajnah — posebno v trgovskih poslovalnicah. V trgovskih poslovalnicah na drobno se je dogajalo, da so kreditirale potrošnike, v inventurah pa se je to prikrivalo in se je na kredit prodano blago vpisovalo v inventurne sezname kot blago na zalogi. Značilno je, da so gospodarske organizacije s slabim finančnim uspehom skušale ocenjevati zaloge čim višje, z dobrim finančnim uspehom pa zniževati vrednost zalog. V zvezi s sestavo popisnih komisij je treba pripomniti tudi to, da občinski LO niso vedno imenovali svojih zastopnikov v komisije podjetij, v katerih niso mogli formirati takih komisij le zaposleni.

V letu 1959 je bilo s popisom ugotovljenih 1 milijarda 64 milijonov 379 tisoč dinarjev skupnega primanjkljaja in 1 milijarda 227 milijonov 363 tisoč dinarjev presežkov v LRS. Te inventurne razlike so nastale v glavnem zaradi nepravilno vodenih materialnih evidenc, zaradi slabo izvedenih inventurnih popisov v prejšnjih letih, nepravilnega vskladiščenja itd. Navedene primanjkljaje so knjižile gospodarske organizacije, kot je ugotovila inšpekcijska služba kar v 87 % primerov v breme izrednih izdatkov, 11 % v breme skladov podjetij in le 2 % v breme odgovornih oseb.

Pogoste kršitve obstojajo tudi v primerih, ko imajo gospodarske organizacije večje zaloge nekurantnega blaga ovrednotenega po nerealnih višjih cenah, ne da bi vrednost blaga odpisale ali pa ocenile po nižjih tržnih cenah. S tem se prikazuje v inventurah in seveda tudi v zaključnih računih fiktivno premoženje in neresničen uspeh gospodarske organizacije. Čeprav so taki primeri pogosti in imajo lahko težje posledice tako za gospodarske organizacije, kakor

tudi za gospodarstvo kot celoto, je pred sodišča v letu 1960 in letu 1961 prišlo le nekaj takih primerov.

Našteli smo nekaj pomanjkljivosti, do katerih prihaja ob inventurnem popisovanju stanja v podjetjih. Pomanjkljivo izvršeni popisi seveda ogrožajo evidenco nad družbenim premoženjem, lahko prikrivajo osebna okoriščenja oziroma ustvarjajo možnost za bodoče okoriščenje posameznikov. Pri takih nepravilnostih ob popisovanju pa lahko podjetja tudi prikrivajo uspeh oziroma neuspeh svojega poslovanja in se lahko odtegujejo svojim obveznostim, ki jih imajo do družbe v zvezi s svojim poslovanjem. Prav zaradi tega je trud, ki ga vlagajo finančne inšpekcije, javna tožilstva in sodišča v to, da bi bili inventurni popisi izvršeni v skladu z dejanskim stanjem, družbeno pomemben.

Problematika iz zaključnih računov gospodarskih organizacij

V obravnavanih gospodarskih kazenskih primerih je bilo ugotovljeno, da so nekatera podjetja povečevala svoj celotni dohodek s prenosom realizacije iz leta 1959 v letu 1960, v enem primeru kar za 381 milijonov dinarjev, napačno izkazovala vrednostni zalog, niso upoštevala v istem letu doseženega zaslužka na provizijah, ki je v enem primeru znašal preko 40 milijonov dinarjev, knjižila prejeta najemnino za izposojena osnovna sredstva na računu amortizacije, namesto na računu celotnega dohodka itd. Podjetja so med stroške za investicijsko vzdrževanje knjižila tudi izdatke za investicije. Izdatki za reklamo so pogosto neutemeljeni kot reklamni stroški in so pogosto tudi sicer pretirano visoki; isto velja za reprezentančne stroške, ki niso bili vedno knjigovodsko dokumentirani, kar velja tudi za dnevnice in potne stroške. V podjetjih prihaja tudi do zlorab v zvezi z uporabljanjem avtomobilov, ker za njihovo uporabo ne izstavlja nalogov vedno direktorji ali od njih pooblaščne osebe in ker se pri površnem in ustnem izdajanju dovoljenj ne more naknadno ugotoviti namen uporabe vozil. Odgovorni funkcionarji se ne držijo vedno pravilnika, ki ga je izdala gospodarska organizacija za uporabo osebnih avtomobilov. Sodišče se je pri obravnavanju takih primerov, ko so bile celo privatne vožnje knjižene v breme materialnih stroškov, postavilo na stališče, da mora gospodarska organizacija (direktor ali od njega pooblaščen oseba) izdati posebni nalog za uporabo osebnega avtomobila za službene namene, ki mora vsebovati vse elemente knjižne listine, ki jih zahtevata 2. in 14. čl. uredbe o knjigovodstvu gospodarskih organizacij.

V postopkih je bilo tudi ugotovljeno, da so gospodarske organizacije obremenjevale poslovne stroške z izdatki za ogledе razstav, za razne tečaje, za zdravstvene preglede, pa tudi za malice namesto, da bi s temi izdatki obremenjevale osebne dohodke ali sredstva skupne porabe. Pod vplivom ljudskih odborov so nekatere gospodarske organizacije prispevale precejšnja sredstva za gradnjo, vzdrževanje in obnovo komunalnih naprav, pri čemer pa so obremenjevale s temi izdatki materialne stroške. Gospodarske organizacije dajejo pogosto razmeroma visoke prispevke sindikalnim organizacijam iz svojih namenskih sredstev. Ta sredstva se uporabljajo za izlete, pogostitve, za letovanja in slično.

V zvezi s predlaganjem zaključnih računov nastopa vsako leto tudi naslednja problematika: Zakonito določeni rok za predložitev zaključnega računa

se podaljša redno z zakonitim predpisom, ker gospodarske organizacije ne pripravijo pravočasno zaključnih računov. Tóda kljub podaljšanju tega roka je precej gospodarskih organizacij, ki predložijo svoje zaključne račune z zamudo. To prekoračenje znaša do 46 dni. Gospodarska sodišča so v teh obtoženih primerih izhajala iz pomembnosti pravočasne sestave zaključnih računov za normalno poslovanje gospodarskih organizacij, za uspešno delo organov delavskega upravljanja kot tudi za skupnost. Obtoženi primeri prepozne predložitve zaključnih računov se niso ocenjevale po 2. odst. 2. člena zakona o gospodarskih prestopkih kot malo pomembni prav iz razloga, da se utrdi disciplina pri vodenju knjigovodstva in s tem tudi pri sestavljanju zaključnih računov. V desetih težjih primerih, ko niso bili predloženi zaključni računi niti v roku 60 dni po preteku predloženega roka pa so finančne inšpekcije dale občinskim ljudskim odborom predloge za uvedbo prisilne uprave teh podjetij. Med temi podjetji je bilo šest pavšalistov, dve zadržni oziroma kmetijski organizaciji in po eno trgovsko in gostinsko podjetje.

Namensko uporablanje sredstev

Gospodarske organizacije so uporabljale v letu 1960 in pred tem v številnih primerih obratna sredstva za financiranje investicij ali pa za financiranje namenov, ki bi se morali kriti iz sklada skupne uporabe; to se je dogajalo včasih celo z vednostjo ali pa na sugestijo lokalnih organov. Skupno je bilo v letu 1960 porabljenih obratnih sredstev za investicije samo pri pregledanih podjetjih ljubljanskega okraja, kot je ugotovilo družbeno knjigovodstvo, preko 990 milijonov dinarjev. Čeprav poraba obratnih sredstev v investicijske namene, če ne gre za kredite, po noveliranem zakonu o sredstvih gospodarskih organizacij ne predstavlja več gospodarskega prestopka, je pa bil njen lanskoletni obseg tako velik, da bi tolikšna investicijska dejavnost, ki ni krita z investicijskimi sredstvi, lahko delovala v letošnjem letu negativno na gospodarsko smotno izkoriščanje sedanjega poslovnega sklada. Ostaja pa še vedno odprt gospodarski prestopki uporabljanja obratnih kreditov v investicijske namene in sredstev poslovnega sklada za kritje stroškov, ki bi se morali kriti iz sredstev skupne porabe.

V tej zvezi omenjamo nekaj primerov nenamenske porabe sredstev iz preteklega leta, ki bi se lahko v določeni meri ponavljali kljub spremenjenim zakonitim predpisom tudi v tem letu:

Lokalni oblastni in politični organi so forsirali, da morajo kmetijske zadruga in kmetijska gospodarstva štipendirati študente na srednjih in višjih kmetijskih šolah. Čeprav so zadruga in gospodarstva opozarjala, da nimajo sredstev na skladu skupne porabe za izplačilo štipendij, so prejela na konferencah direktiv, da naj izplačujejo štipendije iz obratnih sredstev. Ob tej priliki je bilo rečeno, da se bo nepravilno finansiranje štipendij uredilo naknadno, pozneje pa ni nihče od merodajnih organov pomagal urediti prizadetim gospodarskim organizacijam te nepravilnosti. Tako so morale te organizacije tekom leta — ene preje druge pozneje — same refundirati porabljena obratna sredstva. Ker pa so z navedenim financiranjem izvršile gospodarski prestopki, so bile zaradi tega prijavljene javnim tožilstvom, ki so jih zaradi tega obtožila.

Poučen je tudi naslednji primer: sanitarne in tržne inšpekcije odredjajo gospodarskim organizacijam adaptacije in ureditve sanitarij. Odgovorne osebe se zanašajo na obljube lokalnih organov, da bo gospodarska organizacija prejela potrebne kredite in začnejo s preurejanjem prostorov. Ker pa pozneje niso na razpolago obljubljeni kreditna sredstva, so gospodarske organizacije uporabile v te namene svoja obratna sredstva, torej nenamensko. Isti problem je prihajal do izraza pri industrijskih podjetjih, ki so začela izvajati svojo rekonstrukcijo po iniciativi in z obljubo pristojnih organov, da bodo preskrbeli za to potrebne kredite. Med rekonstrukcijami pa se je pokazalo, da kreditna sredstva niso zagotovljena v zadostnem obsegu. Pri tem pa je prišla rekonstrukcija v fazo, ko se brez večje škode za prizadeto gospodarsko organizacijo in gospodarstvo kot celoto ta ne more več prekiniti. To problematiko še bolj zaostruje zviševanje cen materialu in delovni sili.

Prodaja odpisanih avtomobilov

Gospodarske organizacije odpisujejo in izločajo iz prometa amortizirana motorna vozila, ki so sicer še uporabna ali pa vsaj njihovi deli; vendar so za podjetja nerentabilna. Taka vozila, katerih posamezni deli so še uporabni, prodajajo »Odpadu« in sicer po ceni odpadnega materiala, ker je prodaja avtomobilov, čeprav že amortiziranih in odpisanih zasebnikom prepovedana. Zasebniki pa nato odkupujejo te iste avtomobile ali pa posamezne avtomobilске dele po sorazmerno nizkih cenah pri odpadu. Dogaja se celo, da iz takih delov sestavljajo nove avtomobile. Zato bi bilo potrebno spremeniti predpise o prodaji avtomobilov v toliko, da bi se motorna vozila lahko prodajala na javni dražbi tudi zasebnikom. Na ta način bi se lahko dosegla realna cena za že amortizirane, strošene in odpisane avtomobile.

Medsebojno pobotavanje terjatev

Težave, ki so nastopile lani v plačilnem prometu, so imele za posledico, da se je povečalo medsebojno pobotavanje terjatev raznih gospodarskih organizacij. Obseg pobotanja pa se je v letu 1960 še povečal. Iz tega razloga je ta del plačilnega prometa izpadel iz evidence družbenega knjigovodstva, zaradi česar je bila onemogočena njegova kontrola v pobotanih primerih glede uporabe sredstev. Služba družbenega knjigovodstva je bila mnenja, da je tako pobotanje v nasprotju z načelom bančne evidence plačilnega prometa in da predstavlja gospodarski prestop. Nasprotno pa je praksa gospodarskih in rednih sodišč na vseh stopnjah sojenja v gospodarskih in civilnih sporih dopuščala pobotanje, ker ni bilo prepovedano z nobenim zakonitim predpisom. Zastopali smo stališče, da je gospodarski pomen pobotanja v našem vedno bolj razvitem blagovnem prometu tolikšen, da ga ni več mogoče izločiti kot sredstvo za likvidiranje terjatev oziroma dolgov. Če je interes družbe na tem, da ima služba družbenega knjigovodstva vpogled tudi v ta del plačilnega prometa, ki se razvija mimo banke, bi se lahko zadostilo temu interesu s tem, da bi gospodarske organizacije prijavljale vsebino izvršenega pobota svojemu bančnemu zavodu. To stališče je končno prodrlo in je zdaj pravno sankcionirano v navodilu za izvajanje kompenzacij, ki ga je v juliju 1961 izdal zvezni državni sekretariat za finance.

Problematika porabe sredstev za investicije ob koncu leta

Gospodarske organizacije stremijo, da izkoristijo do konca vsakega leta v čim višji meri že odobrene investicijske kredite. Zaradi tega se dogovorijo, da naj izvajalci gradbenih del ali pa drugih investicij izstavijo vnaprejšnjo fakturo, ali pa da naj vnesejo n. pr. še nevgrajeni material na gradbišču v gradbeno situacijo. S tem je običajno omogočeno investitorju, da realizira sredstva, ki bi sicer zapadla s potekom leta. S temi sredstvi torej plača investitor vnaprej nekaj, kar še ni prejel. Proti izvajalcem teh del so vlagala javna tožilstva obtožne predloge zaradi kršitve.

Toda gospodarska sodišča so v takih primerih oproščala ta podjetja od obtožb, ker so stala na stališču, da z izstavitvijo takih faktur in s pravilnim knjiženjem sprejetega plačila kot avans ni bil izvršen gospodarski prestopok. Podjetja se namreč lahko dogovorijo za vnaprejšnja vplačila, to dopuščajo tudi uzance. Pri tem pa morajo taka plačila seveda pravilno knjižiti kot avanse in ne kot realizacijo. Kljub temu seveda ostaja problem takega trošenja investicijskih kreditov ob koncu vsakega leta, vendar po našem mnenju ne na strani izvajalcev investicijskih del, temveč predvsem na strani uporabnikov teh sredstev.

Kršitve uredbe o potrošniških kreditih

Sorazmerno majhno število obravnavanih primerov kršitve te uredbe kaže značilno problematiko s tega področja:

KB je n. pr. dovolila zasebnemu obrtniku kredit v znesku 1 500 000 din, čeprav za tak kredit ni imel ustrezne dohodninske osnove; trgovine na drobno kreditirajo potrošnikom špecerijsko blago, ali pa so izplačevale prečrtane čeke z gotovino, da so mogli upravičenci iz čeka priti do gotovine in plačati zasebne obrtnike; na zlorabo prečrtanega čeka kaže tudi primer, ko je trgovsko podjetje vnovčilo prečrtani ček za poravnavo svojih terjatev iz dobav steklarskega materiala zasebnemu obrtniku, čeprav je bil izdan za nakup avtomobila.

Primer grobega nepravilnega poslovanja

Podjetje »Avtopromet« Kranj je grobo oškodovalo družbeno premoženje, ko je z nepravilnimi knjižnimi listinami ob skrajno zanemarjeni knjižni dokumentaciji označevalo avtobusne prevoze, opravljene za izlete raznih kolektivov, kot prevoze materiala. V postopku pri OGS Ljubljana je bilo ugotovljeno, da je bilo s tem omogočeno raznim gospodarskim organizacijam obremeniti njihove materialne stroške za izletne stroške kolektiva v znesku okrog 2 milijona din. To podjetje je kršilo tudi zakon o sredstvih gospodarskih organizacij s tem, da je dalo posojilo svojemu direktorju v znesku 500 tisoč din.

b) Gospodarski prestopki pri opravljanju blagovega prometa

V že podani statistični analizi je razvidno, da je število obravnavanih primerov s tega področja v letih 1960 in 1961 padlo v primerjavi z 1959; navedeni so bili tudi vzroki za ta padec.

Ostaja pa vkljub temu še naprej odprta problematika našega blagovnega prometa tako glede njegove discipline, kot tudi njegove solidnosti. V letu 1960 je bila skoraj za vse industrijske izdelke in kmetijske pridelke visoka konjunktura. Ta se nadaljuje tudi v letu 1961, v kolikor je ne zavira prilagajanje gospodarstva režimu obratnih sredstev in kreditiranja, ki sta bila vpeljana v letu 1960. Težnje po neupravičenih zasluhkih in zasluhkih za vsako ceno prihajajo v takih konjunkturah še posebno do izraza; tako poslovanje v blagovnem prometu je pogosto na meji dovoljenega, včasih pa so podjetja prekoračila te meje, kar je imelo za posledico naslednjo problematiko, ki jo je nezadostno razvita trgovska mreža v večini panog še bolj ostrila.

Omejevanje blagovnega prometa

Kot omembe vreden pojav v trgovini je treba omeniti, da lokalni organi posredujejo pri proizvodjalnih podjetjih na svojih območjih, da prodajajo vso ali večji del svoje proizvodnje trgovskim podjetjem na debelo in na drobno, ki imajo sedež na tem območju. Namen teh intervencij pa je, da bi ostalo čim več sredstev v lastni komuni. Ta pojav se opaža predvsem v drugih republikah, za LRS je pa tržna inšpekcija ugotovila le nekaj primerov omejevanja prometa pri cementu in opeki.

Verižna trgovina

Večji problem sproščanja trgovine predstavlja že popolnoma uveljavljena praksa velikih proizvodjalnih podjetij, na primer železarn in slično, da prodajajo vse svoje izdelke le manjšemu številu grosistov in ne vsakemu grosistu, ki bi hotel kupiti njihove izdelke. Ta praksa seveda olajšuje poslovanje železarn in drugih takih podjetij, ima pa to za posledico preprodavanje tega blaga preko grosistične trgovske mreže druge stopnje, s čimer se pospešuje verižna trgovina.

Kljub deficitnosti blaga na trgu nimamo zadostno učinkovitih predpisov proti verižni trgovini, ker dopušča 64. čl. uredbe o trgovanju ter o trgovskih podjetjih in trgovinah, da sta lahko udeležena v trgovini na debelo z industrijskim blagom dva grosista. Ta določba je preširoka. Predpisi bi morali biti taki, da bi silili grosiste k prodajanju blaga neposredno maloprodajni trgovski mreži oziroma da bi prepovedali vsako nepotrebno vključevanje v grosistični promet.

OGS Ljubljana je obravnavalo med drugim tudi primer verižne trgovine nakupa in prodaje morske trave v vrednosti 21 milijonov din. Pri tej transakciji je doseglo podjetje »Slovenija-sport« Ljubljana razliko v ceni v znesku 1 851 223 din. Podjetje je bilo seveda kaznovano, obenem pa mu je bila odvzeta protipravno pridobljena premoženjska korist. V zvezi s tem primerom se ugotavlja iz prakse gospodarskih sodišč, da so številni primeri preprodavanja blaga tudi preko treh ali celo več grosistov, ki pa jih tržna inšpekcija ne opazi in ki se zaradi tega ne preganjajo.

Kakovost blaga v blagovnem prometu Proizvodnja in prodaja pokvarjenih živil

Naraščanje števila kršitev temeljnega zakona o zdravstvenem nadzorstvu nad živili v letih 1960 in 1961 dokazuje večjo aktivnost inšpekcijskih organov. Kljub temu pa so kršitve tega zakona znatno številnejše, kar občuti potrošnik v vsakodnevni oskrbi z živili. Zaradi pogostih kršitev, ki imajo pretežno svoje ozadje v malomarnosti odgovornih uslužbencev pri prometu z živili, je sodišče zavzelo ostrejši kriterij pri kaznovanju. Iz obravnavanih primerov se da zaključiti, da trgovska mreža le površno ali pa sploh ne ugotavlja kakovosti živil že pri nabavi blaga. Pogosti so namreč primeri, da podjetja pri dobavi prevzamejo živila, katerih rok uporabnosti je že pretekel in zato se dogaja, da tako dejstvo pogosto ugotovi šele potrošnik pri nakupu blaga.

Poseben problem predstavljajo pogoste kršitve zakona v večjih mlekarneh in v večji mesno predelovalni industriji. Vprašanje odgovornosti teh gospodarskih organizacij se pojavlja kot težak problem, ker imajo ta podjetja številne poslovalnice in ker je iz tega in drugih razlogov zelo težko organizirati uspešno stalno kontrolo nad poslovanjem v centralnih obratih, kakor tudi nad poslovanjem številnih trgovskih poslovalnic. Razen tega nimajo ta podjetja dovolj izkušenj, ker šele preizkušata tehnološke prestopke pri predelovanju živil. Obe podjetji imata sicer organizirano svojo kontrolno službo, vendar pa kažejo izkustva, da ta služba ni dovolj učinkovita, ker bi kljub nekaterim objektivnim težavam moralo priti pri učinkovitem delovanju te službe do zmanjšanja kršitev.

Ena izmed značilnih kršitev mesne industrije »Emona«, ki ilustrira njene kršitve zakona o zdravstvenem nadzorstvu nad živili, se kaže v naslednjem primeru: To podjetje je izdelovalo tekom leta 1960 ponovno mast predvsem iz manj kakovostnih črevesnih maščob, ki niso bile dovolj očiščene. Tako mast je podjetje pri predelovanju močno praznilo verjetno zato, da se ne bi občutil njen neprijeten vonj. Tako je prišlo na trg živilo, ki je imelo močan okus po zažganem in je smrdelo po črevesni vsebini. Poleg tega pa je bila taka mast hitro pokvarljiva in je bila v večini primerov najdena v žaltovem stanju. Podjetje ni izboljšalo tehnološkega postopka niti na opozorilo sanitarne inšpekcije. Značilen primer neprimernega in nevestnega poslovanja se kaže tudi v tem, da so n. pr. Ljubljanske mlekarne dale v promet jogurt, v katerem je potrošnik našel oster kos stekla. Vzrok za to je v tem, ker se je odkrušila steklena posoda v pralnem stroju, ki je že dotrajan. Isto podjetje je zaradi nezadostnih izkušenj pri izdelavi pakiranega topljenega sira »Turist« dalo v prodajo sir, ki ne odgovarja specifičnim lastnostim topljenega sira, ker je bil testast in grenak.

Tudi Tovarna mesnih izdelkov v Mariboru je dala v promet pokvarjene lovske klobase. Pri OGS Koper pa je bilo ugotovljeno, da je Tovarna mesnih izdelkov v Postojni dala v promet 380 kg pokvarjenih salamin in zimske salame. Dogaja pa se tudi, da se prodajajo v trgovinah zavitki koncentrata kokošje juhe, mešanice za palačinke, osvežujoči napitki in slično, ki so v trgovinah ostali dalj časa neprodani. Zelo pogosti so primeri zlasti v maloprodajnih trgovinah na vasi, ko prodajajo tudi druga živila s pretečenim rokom trajanja, ali pa živila, ki so plesniva, žaltava ali pa po vonju neprimerna. Celo v Ljubljani so pogosti primeri prodajanja žaltavega prekajenega mesa, salam, zaseke, surovega masla, margarine in sira.

Kot izrazita primera skrajno malomarnega poslovanja v trgovini je sodišče obravnavalo prodajo sladkorja v prahu, ki je bil pomešan s solitrom in prodajo solitra namesto grenke soli za živino. V prvem primeru so zboleli potrošniki, v drugem pa je poginila živina, ki je zavžila soliter namesto grenke soli. Kot primer nevestnega poslovanja je tudi primer Kolodvorske restavracije v Poljčanah, ki je zaklala izven klavnice in brez veterinarskega pregleda prašiča lastne vzreje, ki je bil bolan za svinjsko kugo in ga nato dala kot meso v promet.

Prav pogosto pa prihaja do zastrupljenj tudi zaradi nehygienične izdelave sladoleada. Potrošniki pa se zastrupljajo tudi s »svežim« mesom, s konzervami ter mesnimi in mlečnimi izdelki.

Sanitarna inšpekcija ugotavlja, da narašča število pokvarjenih in zdravju škodljivih mesnih konzerv. Njeni organi so prešibki, da bi mogli kontrolirati vedno večje količine konzerv v proizvodnji in v prometu. Pri tem je treba poudariti, da tudi datum proizvodnje na konzervah ni vedno točno označen. Živilsko industrijski obrati nimajo vedno predpisanih laboratorijev, ki pa so tudi kadrovsko vedno slabo zasedeni in se težko uveljavljajo spričo teženj komercialne službe po prodaji neustrezajočih izdelkov.

Mlekarne se bore zaradi neekonomskih cen mleka s finančnimi težavami, kar ima za posledico, da opuščajo tudi pomembno tehnično zaščito pri mleku in njegovi predelavi v mlečne izdelke. Tudi mleko, ki prihaja v mlekarne, po ugotovitvah inšpekcije v bakteriološkem pogledu ne zadovoljuje.

Ker imajo tovrstni gospodarski prestopki zelo težke posledice za zdravje in življenje potrošnikov in ker imajo ti pojavi tudi velik odmev med potrošniki, so gospodarska sodišča v vseh primerih kršitve tega zakona izrekala sorazmerno ostre kazni tako za obd. gospodarske organizacije kot odgovorne osebe. Vendar bi bilo za discipliniranje gosp. organizacij in odgovornih oseb pri teh kršitvah zelo pomembno, če bi se sanitarna inšpekcijska služba čimbolj pojačala. Moderni razvoj živilske industrije in moderni blagovni promet z živili to nujno zahtevata. Le stalna kontrola inšpekcijskih organov z eksemplaričnim kaznovanjem tovrstnih gospodarskih prestopkov, lahko bistveno zmanjša ogrožanje zdravja in življenja potrošnikov s pokvarjenimi živili. Zankrat je ta kontrola odločno preslaba, na kar kaže dejstvo, da je bilo v letu 1960 zaposlenih v LRS le 34 stalnih in 26 pomožnih sanitarnih inšpektorjev. Poleg teh pa je bilo zaposlenih še 74 sanitarnih inšpektorjev in 20 pomožnih sanitarnih inšpektorjev, ki pa so bili zaposleni pri delu le honorarno.

Kontrola nad kakovostjo vina je bila v l. 1960 bolj učinkovita kot prejšnja leta. To dokazuje znatno število obravnavanih kršitev zakona o vinu. Kršitve tega zakona so predvsem v prodaji pokvarjenega in bolnega vina, nadalje vina z neresnično označbo, pomešanega s samorodnico ali pa z vodo.

Težji primer kršitve zakona o vinu, ki ga je obravnavalo OGS Ljubljana je bil primer, ko je podjetje »Slovenija-vino« Ljubljana dalo v promet nad 130 tisoč litrov mešanice raznih vrst sicer zdravih vin pod napačno označbo, ali ko je podjetje »Slovenske gorice« Ptuj primešalo zdravemu plemenitemu vinu samorodnico vrste riparia-gamay in Chlinton v razmerju $\frac{2}{3}$ proti $\frac{1}{3}$. Grosistično podjetje v Mariboru pa je dalo pod nazivom »renski rizling« in »laški rizling« v promet vino, ki je bilo popolnoma brez sortnega karakterja.

Poleg teh primerov so gospodarska sodišča obravnavala tudi primere prodajanja vina, pomešanega z vodo. Vodstvo manjših podjetij ni vedelo za to

mešanje. Sicer pa je bilo v postopku precej gostinskih podjetij, ki so prodajala vino preveč žveplano ali pomešano s šmarnico ali vino z močnim kislim okusom, motno barvo in nečistega vinskega vonja. Taka vina so bila v interesu potrošnikov v obravnavanih primerih izločena iz prometa in predelana v kis ali pa celo v destilat.

Problematika predpisov JUS-a

V gospodarsko kazenskih postopkih je bilo več primerov izdelave in prodajanja blaga, ki ni ustrezalo predpisom JUS-a. Tako je bilo obtoženih več tekstilnih proizvodnih podjetij, da so se njihova blaga krčila bolj kot to dopuščajo predpisi JUS-a. Ti predpisi, ki se v zadnjih letih šele uvajajo pa niso nekaj dokončnega in včasih tudi ne ustrezajo našim proizvodnim možnostim in potrebam. Zaradi tega se ti predpisi pod vplivom ostre kritike in dejanskih možnosti, ki jih imajo proizvodna podjetja glede na svoj strojni park, stalno spreminjajo in dopolnjujejo. Seveda je tudi sojenje takih gospodarskih prestopkov prav zaradi tega problematično posebno še, če ni pritožb glede kvalitete blaga, ki je predmet obtožbe. Tako je MTT Maribor trdila za klot, ki se je bolj krčilo kot je dopuščal JUS — druga podjetja pa za svoje tekstilne proizvode — da je po predmetnem blagu izredno povpraševanje v tu in v inozemstvu in da se v inozemstvu povsem zadovoljujejo z njim ne glede na večje krčenje že desetletja. So pa med temi izdelki tudi primeri, ko bi podjetja morala in mogla prilagoditi svojo proizvodnjo tem predpisom, katerih cilj je ščititi interese gospodarstva in potrošnika v zvezi z nadaljnjo predelavo tega blaga.

Sodišča so obravnavala tudi primere prodaje žaganega lesa v dimenzijah, ki niso v skladu s predpisi JUS-a.

Prodaja gospodinjskih in drugih aparatov

Posebna vrsta kršitev navedene uredbe o trgovanju so kršitve odredbe o posebnih pogojih, ob katerih se smejo dajati v promet posamezni industrijski izdelki (Ur. l. FLRJ, št. 25/59). Obravnavani so bili številni primeri prodaje električnih in optičnih predmetov, zlasti gospodinjskih aparatov brez ustreznih navodil o uporabi in garancijskih listov. To stanje se je sicer v zadnjem času znatno zboljšalo, vendar servisna služba, ki bi morala vršiti popravila prodanih aparatov, ni zadostno organizirana, tako da kupci čeprav imajo v rokah garancijske liste pogosto ne morejo dati v popravilo kupljenih aparatov. V tej zvezi je zanimiv postopek, ki je tekkel proti podj. Slovenija-avto Ljubljana, ki je dajalo v promet vozila naših tovarn »Tomos« in »Crvena zastava«, ne da bi bila zagotovljena potrebna količina nadomestnih delov za popravila in vzdrževanje prodanih vozil. Sodišče je izreklo proti temu trgovskemu podjetju oprostilno sodbo, ker ni bila podana kršitev cit. odredbe s strani trgovskega podjetja, ki je kupovalo vozila od domačih proizvajalcev. Dolžnost za zagotovitev nadomestnih delov je bila namreč na strani proizvajalcev, ki pa tega niso izvršili, čeprav jih je trgovsko podjetje na to opozarjalo. Pač pa bi nastopila odgovornost podj. Slovenija-avto v primeru, če bi uvozilo motorna vozila in jih dalje prodajalo kot uvoznik, pa pri tem ne bi oskrbelo za zadostno količino rezervnih delov.

Neresnična oznaka blaga.

Kot težja primera oškodovanja potrošnikov v zvezi s prodajo blaga z neresnično oznako bomo navedli le dva primera:

Pekarija Novo mesto je v l. 1959 prodajala 8 mesecev kruh z označbo »beli kruh«, dasi je kruh izdelovala iz mešanice bele in črne moke. Tak primer je tudi, ko je trgovsko podjetje prodajalo pločevino z oznako in po ceni za I. vrsto, čeprav je dejansko prodajalo pločevino II. vrste.

Problematika monopolizma

Okrožno gosp. sodišče v Mariboru je na podlagi obtožnega predloga Okrožnega javnega tožilstva v Mariboru s sodbo z dne 25. 8. 1960 razsodilo, da so Tovarna avtomobilov v Mariboru in odgovorne osebe prekršile 106. čl. v zvezi s 176. čl. uredbe o trgovanju ter o trgovskih podjetjih in trgovinah. Ta prekršitev naj bi bila podana s tem, da je omenjena tovarna v letu 1960 sklenila in izvajala pogodbe o dobavi motornih vozil in rezervnih delov lastne proizvodnje samo z določenimi grosističnimi trgovskimi podjetji in s svojimi prodajalnami oz. skladišči, tako imenovanimi zastopniki. Za vsakega od teh sopogodbenikov je bilo strogo določeno območje, na katerem sme izključno prodajati vozila in rezervne dele TAM, kakor tudi da ne sme sopogodbenik prodajati kamijone od 2 do 5,5 ton nosilnosti katerekoli druge znamke razen vozila znamke TAM. V pogodbi je bila določena sankcija, da se kršilcu pogodbe odvzame odobreni rabat za vozilo, prodano izven dogovorjenega območja ter da sme TAM v takem primeru enostransko in takoj razveljaviti sklenjeno dobavno pogodbo, če se sopogodbenik ne bi držal obveznosti. Po obtožbenem predlogu naj bi se TAM s temi pogodbenimi klavzulami dogovoril o razdelitvi trga in prodaji blaga samo z določenimi potrošniki ter ustvaril s tem monopolistični položaj na trgu. Obdolženo podjetje in odgovorne osebe so bile obsojene v smislu obtožnega predloga in kaznovane z denarno kaznijo.

Kateri dogovori so monopolistični

Višje gospodarsko sodišče LRS je kot sodišče II. stopnje pri reševanju pritožb prišlo do naslednjih zaključkov: po besedilu 1. odst. 67. čl. uredbe o trgovanju ter o trgovskih podjetjih in trgovinah ni vsak dogovor o prodajnih cenah na notranjem trgu, o razdelitvi trga, o prodaji blaga določenim potrošnikom itd. prepovedan že sam po sebi, temveč le tisti, s katerim se ustvarja na trgu monopolistični položaj. Dostavek v tej določbi »s katerimi se ustvarja monopolistični položaj na trgu« se namreč ne nanaša le na pogoje in oblike poslovanja, temveč tudi na klavzule o prodajnih cenah, o razdelitvi trga itd. Vsaka nasprotna razlaga te določbe predstavlja ekonomski nesmisel, ker zavira v naših specifičnih razmerah razvoj gospodarstva. To kaže naslednji primer: cela vrsta proizvajalnih podjetij z deficitnim blagom zavezuje svoje kupce, da smejo prodajati njihovo blago le po določeni proizvodni ceni proti sorazmerno nizkemu rabatu. S takimi pogodbami so torej dogovorjene prodajne cene na notranjem trgu. Kljub temu pa se ne morejo taki dogovori inkriminirati

kot monopolni, če so sklenjeni za to, da se prepreči doseganje monopolističnih zaslužkov, ki bi jih sicer imela trgovina. Taki so tudi dogovori o razdelitvi trga, ko se naša velika industrijska podjetja dogovorijo iz razlogov gospodarske smotrnosti o medsebojni razdelitvi proizvodnje.

Karakteristika monopolistične pogodbe je torej v tem, da se sopogodbeniki dogovorijo z različnimi klavzulami o izločitvi konkurenčnega delovanja iz ekonomskega interesa enega ali več sopogodbenikov, tako da bi dosegli takoj ali perspektivno povečanje svojih koristi. Zato je izhajalo Višje gospodarsko sodišče LRS pri presojanju vprašanja, ali je bil z inkriminirano pogodbo ustvarjen monopolistični položaj iz ugotovitev, ali se je hotelo doseči s to pogodbo navedene monopolistične posledice, oziroma ali so te posledice dejansko nastopile.

Gledano s tega vidika je Višje gospodarsko sodišče LRS zaključilo:

Obdolženo podjetje ima s tem, da je edino podjetje v državi, ki proizvaja motorna vozila z nosilnostjo od 2 do 5,5 ton in da je močno omejen uvoz teh vozil, dejansko monopolistični položaj na jugoslovanskem trgu z motornimi vozili teh kategorij. Ob sklepanju inkriminiranih dogovorov se tudi ni moglo pričakovati, da bi se to stanje spremenilo. Glede na to, da v l. 1959 in 1960 obd. podjetje ni moglo pokriti tržnih potreb po motornih vozilih navedene kategorije, bi bilo ekonomsko in logično nesmiselno, da bi si TAM pri svojem dejanskem monopolističnem položaju na trgu, še posebej skušal izgovoriti monopolistične koristi za sebe ali koga drugega na jugoslovanskem trgu z motornimi vozili.

V zvezi s tem je sodišče ugotovilo, da TAM ni imel namena doseči z navedenimi pogodbami monopolističnih ciljev.

Sicer pa monopolistične posledice tudi dejansko niso nastopile. Večji dohodek TAM-a je namreč temeljil na bolj racionalni in bolj intenzivni obdelavi trga, ki nima nobene zveze z monopolističnimi zaslužki. Kapacitete številnih grosističnih in drugih trgovskih podjetij z motornimi vozili so predimezionirane za naše potrebe. Zato tudi konkurenčna klavzula v pogodbi, po kateri sopogodbenik ne sme prodajati vozil drugih znamk, ne more imeti monopolističnega učinka. Druga podjetja namreč niso vezana na to konkurenčno klavzulo in zaradi tega lahko prodajajo vozila drugih znamk od 2 do 5 ton nosilnosti. S to klavzulo si torej TAM spričo kapacitet grosistične trgovske mreže, ki ni bila z njim v pogodbenem odnosu, ni mogel pridobiti monopolističnega položaja.

Sodišče je bilo tudi mnenja, da 1,5% rabat ne zagotavlja monopolističnih profitov niti trgovini. Sicer pa je trgovina z motornimi vozili specifična trgovina, ki se je ne da primerjati s trgovino s potrošnimi predmeti. Čeprav se je trgovina z motornimi vozili prilagodila našemu sistemu obratnih sredstev, s tem da kupuje motorna vozila od proizvajalcev in jih prodaja naprej v svojem imenu in za svoj račun, je ta trgovina kljub temu po svoji funkciji in značaju zastopniška trgovina. Rabatni sistem določanja zaslužka jo še bolj približuje zastopniški trgovini. Pri tem je treba upoštevati tudi to, da ta podjetja organizirajo za proizvodna podjetja servisno službo, evidenco o prodanih vozilih itd. Vse to velja še v veliko večji meri za prodajalne TAM, ki jih ima v številnih središčih države. Take prodajalne spadajo v sklop proizvodnih podjetij in predstavljajo njihovo podaljšano roko. Sicer pa je v zvezi z obtožbo značilno to, da pogodbene klavzule, ki bi omejevala zastopniško trgovino, ne bi nihče označil kot monopolistične. Zato tudi ni razloga označevati pogodb, ki jih je sklepal TAM kot monopolistične.

V zvezi z obravnavanjem navedenega obtožnega predloga je sodišče prišlo tudi do zaključka, da ni bilo z navedenimi pogodbami onemogočeno delovanje zakona o ponudbi in povpraševanju. Kljub tem pogodbam so se namreč prodajala vozila znamke TAM po državi v skladu s povpraševanjem, tako da je bila ohranjena enotnost jugoslovanskega gospodarskega prostora pri prodajanju teh vozil.

Promet s kmetijskimi pridelki

Kršitve predpisov v prometu s kmetijskimi pridelki so bile obravnavane zlasti zoper gostinska in slašičarska podjetja, ki so nabavljala kmetijske pridelke neposredno od kmetijskih proizvajalcev na svojem sedežu ali pa neposredno pri proizvajalcih šamih. Take nabave kmetijskih pridelkov (mlečnih izdelkov, jajc, perutnine, povrtine in sadja) so bile pogoste pri gostinskih in slašičarskih podjetjih. V postopkih se je pokazalo, da je tako nabavljanje v posameznih primerih gospodarsko utemeljeno, ker jih trgovska podjetja in zadruge ne oskrbijo pravočasno s takim blagom. Državni sekretariat za blagovni promet LRS je v takih primerih začel izdajati posameznim gostinskim podjetjem posebna dovoljenja, s katerimi jim je omogočeno nabavljanje kritičnih kmetijskih pridelkov neposredno od individualnih proizvajalcev. V teh primerih je torej odpadlo preganjanje gostinskih podjetij za navedene nezakonite odkupe. Ostali nedovoljeni nakupi od individualnih proizvajalcev pa se še vedno kaznujejo, n. pr. če gostišča kupujejo vino od individualnih proizvajalcev (kmetovalci so celo iz drugih republik pripeljali vino s kamijoni in ga prodali neposredno gostinskemu podjetju). Nered in zmedo pri odkupovanju pa je povzročal tudi »Gosad«, ko je odkupoval gobe od zasebnih nabiralcev mimo KZ in mimo svoje odkupne postaje, ali pa neko mesarsko podjetje, ki je odkupovalo živino v večjem obsegu neposredno od individualnih proizvajalcev.

Na drugi strani pa imamo tudi primere nediscipliniranega trgovanja kot n. pr. Tovarna usnja proda surove kože v vrednosti nad 11 milijonov dinarjev mimo avkcijskega mesta, ali pa strojna tovarna, ki neupravičeno prodaja železino v večjem obsegu trgovskim podjetjem, čeprav sme kupovati železino le za svoje potrebe, ali dobavitelj sončnic, ki se dogovori za dobavo oljnih pogač, čeprav se ne peča s proizvodnjo ali s trgovino z močnimi krmili.

c) Devizni in zunanje trgovinski prestopki

Nadzorstvo deviznega in zunanje trgovinskega poslovanja je poverjeno zvezni devizni inšpekciji, ki ima svoje oddelke tudi pri republiških državnih sekretariatih za finance. Prijave storjenih prestopkov pošiljajo devizne inšpekcije republiškim javnim tožilstvom, ki vlagajo pri višjih gospodarskih sodiščih obtožne predloge.

Po vsebini so se nanašali devizni in zunanje trgovinski prestopki, ki jih je obravnavalo Višje gospodarsko sodišče LRS v letih 1959, 1960 in prvi polovici leta 1961 na kršitev pravil deviznega zakona, uredbe o deviznem poslovanju, uredbe o zunanje trgovinskem poslovanju, zakona o zaščiti jugoslovanske imovine, premoženjskih pravic in interesov v inozemstvu in v zvezi s temi predpisi podrejenih pravil, raznih odredb, navodil in pravilnikov.

Največ kaznovanih prestopkov se nanaša na kršitev predpisov o deviznem poslovanju (devizni zakon, uredba o deviznem poslovanju in devizni pravilnik): Pri izvoznih trgovinskih poslih je najbolj pogost prestoppek prevoznega vnosa deviznih sredstev kot kupnine za izvoženo blago. Pri uvozu pa največ primerov prepoznega uvoza. Tako za izvoz kot uvoz določajo devizni predpisi skrajni rok 90 dni. Pri razpolaganju z deviznimi sredstvi pa nastajajo prestopki zaradi opustitve predpisane prodaje ustvarjenih deviznih sredstev Narodni banki in samovoljno razpolaganje brez odobritve. Plačilne sporazume s posameznimi tujimi državami kršijo gospodarske organizacije zlasti s tem, da plačujejo uvoženo blago v drugi valuti, kot je predpisano. Podjetja namreč nimajo vedno na razpolago valut te države, zato plačujejo s tisto valuto, s katero trenutno razpolagajo. Pri tem nastaja problem plačevanja v tako imenovanih čvrstih in manj čvrstih valutah. Z medsebojnim kreditiranjem in posojanjem deviznih sredstev so nastajali prestopki zaradi neupravičenega razpolaganja z devizami. V nekaterih primerih so bile izrečene kazni tudi zaradi nepravilnega obračunavanja premij, neupravičenih odpisov deviznih terjatev in zaradi priznavanja bonifikacij inozemskim podjetjem. V obmejnem prometu pa se kažejo primeri kršitev sporazumov o izvršitvi kompenzacijskih poslov. Posebne primere deviznih prestopkov predstavljajo tudi komisijske prodaje starega, lomljenega in zobnega zlata v naših komisijskih trgovinah. V enem primeru pa je bil kaznovan denarni zavod, ker je izstavil hranilne knjižice tujim državljanom, na katerih je zbiral plačila za blago, ki ga je uvozil proti predpisom.

Večjo skupino prestopkov predstavlja tudi kršitev pravil uredbe o zunanje trgovinskem poslovanju. Ti so se nanašali predvsem na zunanje trgovinsko poslovanje po tujih zastopnikih, ne da bi bile sklenjene zastopniške pogodbe in na predpisan način potrjene po Komiteju za zunanjo trgovino. V nekaterih primerih so bili izvršeni prestopki zaradi sklenitve trgovinskih poslov brez odobritve in registracije zunanje trgovinske dejavnosti. Do obsodbe je prišlo tudi v primerih izvoza nekvalitetnega blaga in v tej zvezi nastalih škodljivih posledic. V nekaterih primerih pa so bila zunanje trgovinska podjetja obsojena tudi zaradi nereda pri vodenju poslovnih knjig, zlasti kontrolnikov izvoza in uvoza. V enem primeru je prišlo do obsodbe tudi zaradi izpolnitve neodobrene pogodbe industrijskega podjetja s tujo firmo zaradi pridobitve pravic in prevzema obveznosti s področja industrijske lastnine (uvedba nove proizvodnje in kooperacija s tem podjetjem). S to pogodbo so bili kršeni predpisi uredbe o pridobivanju pravic industrijske lastnine v tujini.

Analiza deviznih in zunanje trgovinskih prestopkov kaže, da je v naši zunanji trgovini še vedno nestrokovno in nevestno poslovanje. Nepoznavanje zunanjih tržišč in strokovno neznanje ima za posledico pomanjkljivo sklepanje in izpolnjevanje pogodb. Pomanjkljivosti se kažejo že pri predhodnih pripravah za sklepanje pogodb, zlasti pri sestavljanju in sprejemanju ponudb, nepoznavanju posebnosti zunanjih tržnih razmer in trgovcev, kakor tudi pri slabo pripravljenih in neobdelanih kalkulacijah. Pri sklepanju pogodb prihaja često do pomanjkljivega zavarovanja pravočasnega plačila zaradi česar zunanja trgovinska podjetja neutemeljeno kreditirajo tuje pogodbene partnerje, ki zavlačujejo plačila. V zvezi z izpolnjevanjem zunanje trgovinskih pogodb so pogosti primeri, ko tuji kupci zavračajo prevzem blaga in ga stavljajo na razpolago samo zaradi slabe kvalitete posameznih količinskih enot, nato pa izsiljujejo znižanje cene ali pa zavlačujejo s plačilom. Pri tem se po navadi pokaže, da

domači proizvajalci niso dobavili izvoznemu podjetju kvalitetnega blaga in da izvozna podjetja niso pripravila skrbnega prevzema, preden je blago prekorračilo meje. Take in podobne napake seveda izkoriščajo tuji trgovci, ki zavračajo s plačili kupnin in neutemeljeno izdajajo odpise.

Ker je ostal devizni zakon in pravilnik k temu zakonu neizpremenjen, so podjetja v zunanji trgovini še vedno vezana na vse predpisane odobritve razpolaganja z deviznimi sredstvi. Neodobrena razpolaganja so namreč še vedno kršitve devizne discipline in kaznivi gospodarski prestopki. Kažejo pa se potrebe, da bi bilo treba ta zakon prilagoditi nastalim spremembam v zunanji trgovini, ki jih uvaja naš novi devizni sistem. Mnogo predpisov tega zakona je že zastarelih; potrebne bi bile spremembe in bolj elastične prilagoditve novim potrebam. Ker določa nova uredba o deviznem poslovanju pristojnost okrožnih gospodarskih sodišč za sojenje njenih prestopkov, devizni zakon pa pristojnost višjih gospodarskih sodišč, je sedaj pristojnost deljena, kar za enotnost sodne prakse ni primerno in bi bilo priporočljivo, da bi se pristojnosti v reševanju vseh teh zadev prenesle na okrožna gospodarska sodišča.

Obsežnost deviznega in zunanje trgovinskega poslovanja nalaga devizni inšpekciji zelo številne in obsežne naloge. Zato je težko sproti odkrivati vse vrste in oblike deviznih in zunanje trgovinskih prestopkov. Pri sistemu kompleksnih in včasih kampanjskih revizij prihaja do odkritja le tistih prestopkov, ki predstavljajo formalne kršitve predpisov in so vidne takorekoč na prvi pogled. Neodkrite pa ostajajo številne kršitve predpisov, ki jih je mogoče odkriti samo z vsebinsko analizo priprav, sklenitve in izpolnitve zunanje trgovinskih pogodb.

Potrebe in nova prizadevanja v naši zunanji trgovini kažejo, da bo treba za odpravo škodljivih pojavov preganjati nekatere zelo razpasle primere monopolizma, nelojalne konkurence, zbijanja cen pri ponujanju blaga na zunanjih tržiščih in drugih številnih nagnenj, ki jih inšpekcije sploh ne prijavljajo.

č) Obravnavani gospodarski prestopki pri ostalem poslovanju gospodarskih organizacij

Kršitve temeljnega zakona o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci

Čeprav so kršitve tega zakonitega predpisa sorazmerno pogoste in čeprav lahko kmetijsko gospodarstvo utрпи zaradi njih veliko škodo, so bili prestopki s tega področja le redko obravnavani pred sodiščem. To najbolj ilustrirata naslednja dva obravnavana primera: obdolžena kmetijska zadruga ni uvedla obvezne akcije zimskega škropljenja sadnega drevja zaradi skupnega zatiranja rastlinskih bolezni in škodljivcev. Zato se je ameriški kapar san Jose še nadalje razširil ne le na območju obd. zadruga temveč tudi na sosednjih. Tovarna močnih krmil Ljubljana je prodala preko 2 tisoč kilogramov deteljnih odpadkov, ki so bili okuženi z nevarno rastlinsko boleznijo deteljno predenico. Nedvomno je, da je takih in sličnih primerov v kmetijskih gospodarskih organizacijah in v blagovnem prometu s kmetijskimi pridelki precej, vendar ostajajo povečini nekaznovani kljub veliki škodi, ki jo povzroča nevesten odnos do varstva rastlin pred boleznimi in škodljivci.

Kršitve uredbe o gradnji

Tudi prekršitve predpisov te uredbe so sodišča obravnavala redko, čeprav lahko tudi te kršitve povzročajo težko, včasih celo nenadomestljivo škodo. Na to kažejo tudi naslednji primeri: Rudarsko podjetje je kot investitor in izvajalec gradilo v lastni režiji počitniški dom v Crikvenici brez gradbenega dovoljenja, prav tako stanovanjska zadruga vrstne hišice v Ljubljani, neka poslovna zgradba v Radovljici pa je bila zgrajena celo brez lokacijske odločbe, brez dovoljenja za zidavo na zemljišču SLP in brez gradbenega dovoljenja.

Kršitve uredbe o gostinskih podjetjih in gostiščih

Primeri, v katerih so se obravnavale kršitve te uredbe, so se nanašali pogosto na dajanje brezplačne hrane članu kolektiva, na favoriziranje potrošnikov in na izključitev nekaterih gostinskih delavcev od upravljanja gostišča, ki je v kolektivnem upravljanju. To vršijo le podpisniki pravil gostišča, ki so pogosto med seboj v sorodstvu. Gostišča so bila obtožena tudi zaradi tega, ker so nadaljevala s poslovanjem v prostorih in z opremo, ki ne ustreza za tehnično in zdravstveno varstvo potrošnika kljub zahtevi sanitarnega inšpektorja, da naj uredijo ustrezno sanitarnim predpisom tako prostore kot opremo.

Kršitve zakona o delovnih razmerjih

Gospodarska sodišča obravnavajo obtožbene predloge proti gospodarskim organizacijam, ki zaposlujejo delavce, ne da bi prijavili razpisana nova ali izpraznjena mesta pristojnemu zavodu za zaposlovanje delavcev. Tako je postopalo n. pr. Kmetijsko gozdno gospodarstvo v Lendavi, ki ni prijavilo prostih delovnih mest in je samo brez posredovanja zavoda sklenilo delovno razmerje s 63 delavci. S to nedisciplino, ki jo pogosto opažamo, se povzroča škoda skupnosti s podaljševanjem izplačevanja nadomestil prijavljenim nezaposlenim, pospešuje škodljiva fluktuacija, povzroča pa se škoda tudi tistim, ki so prijavljeni pri zavodu za zaposlovanje, pa ne dobijo zaposlitve prav zaradi briskiranja teh zavodov s strani gospodarskih organizacij.

Kršitve uredbe o ustanavljanju podjetij in obrtov

V letu 1960 je bilo število kršitev te uredbe znatno večje kot prejšnje leto. Za večje število kršitev te vrste so odgovarjale kmetijske zadruge, ki so prodajale gozdne in lesne sortimente mimo poslovnih zvez, čeprav bi morale po posebnem republiškem predpisu in odločbah Sekretariata za kmetijstvo in gozdarstvo LRS opravljati tak promet le preko poslovnih zvez. Te kršitve bodo odpadle po formiranju močnejših zadrug in po ukinitvi poslovnih zvez, s čimer bo izločen nepotreben vmesni posredovalec.

Nadalje so bile obravnavane kršitve te uredbe v zvezi z neupravičenim trgovanjem v nasprotju z registriranim predmetom poslovanja. Podjetja namreč

hočejo pridobiti premoženjsko korist s prometom kritičnega blaga, pa čeprav ne spada med njihov poslovni predmet. Značilen je primer take kršitve, ko je Umetniška zadruga v Ljubljani v letu 1958 ustanovila v Beogradu svoje predstavništvo brez dovoljenja pristojnih organov in je to predstavništvo neupravičeno izvajalo celo gradbena dela večjega obsega, tako da je zadruga zgradila v Beogradu celo objekt v vrednosti 45 milijonov dinarjev.

d) Gospodarsko pomembni prestopki, ki se ne obtožujejo

Iz prejšnjih izvajanj je razvidno, da se gospodarski prestopki po nekaterih predpisih preganjajo zelo redko. Zaradi tega ne more prihajati do izraza vloga gospodarskih sodišč pri odpravljanju nediscipline na teh sektorjih gospodarskega udejstvovanja. Še bolj zanimivo pa je, da se gospodarski prestopki po nekaterih sploh ne preganjajo. Tudi ti predpisi zajemajo pomembno gospodarsko in družbeno dejavnost in njih kršitev predstavlja resno ogrožanje našega gospodarstva in interesov delovnih ljudi. Prepričani smo, da se ti predpisi v praksi ne izpolnjujejo brezhibno. Toda inšpekcijska služba teh gospodarskih prestopkov ne prijavlja bodisi zato, ker jih ne opazi, bodisi zato, ker smatra da ugotovljenega prestopka ni treba prijaviti javnemu tožilstvu.

Našteli bomo nekaj pomembnejših predpisov, ki zajemajo gospodarske prestopke, ki jih pa gospodarska sodišča v LRS doslej še niso obravnavala.

Uredba o zdravilih (Ur. l. FLRJ, št. 45/54, 5/54).

Temeljna uredba o ustanovah s samostojnim financiranjem (Ur. l. FLRJ, št. 51/53).

Uredba o obrtnih delavnicah in obrtnih podjetjih (Ur. l. FLRJ, št. 5/54).

Zakon o prometu z zemljišči in stavbami,

Temeljni zakon o zaščiti živine od živinskih bolezni,

Zakon o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev,

Temeljni zakon o založniških podjetjih in založniških zavodih,

Uredba o kontroli kakovosti kmetijskih pridelkov, namenjenih za izvoz,

Temeljni zakon o filmu,

Zakon o prispevku iz dohodka gospodarskih organizacij,

Zakon o združevanju v gospodarstvu oziroma zakon o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu,

Zakon o ustanavljanju in delu počitniških domov,

Uredba o gradbenem projektiranju,

Zakon o rudarstvu,

Zakon o prometu s semenskim blagom, itd.

Ob teh ugotovitvah se postavlja seveda vprašanje smotrnosti in umestnosti določb v teh zakonitih predpisih, ki določajo gospodarske prestopke in odrejajo kazni za njih izvršitev.

Po našem mnenju so s temi in drugimi predpisi zaščitene tako pomembne družbene dobrine, da mora imeti družba evidenco nad temi kršitvami in da jih mora preprečiti event. tudi s kaznovanjem. Dosedanji negativni odnos do pregona teh gospodarskih prestopkov zato ne more biti družbeno opravičljiv. Zato smo mnenja, da bodo morali družbeni organi v bodoče posvetiti pomembnim kršitvam predpisov, ki se doslej sploh niso preganjali, oziroma le izjemoma, vso potrebno pozornost in v pomembnejših primerih kršitev prijavljati tako gospodarske organizacije kot odgovorne osebe javnim tožilstvom.

V.

PRISILNE LIKVIDACIJE V LR SLOVENIJI V RAZDOBJU
OD 1954 DO 1961

1. Podatki o številu prisilnih likvidacij ter o načinih in vrstah rešitve

Okrožna gospodarska sodišča v Sloveniji so obravnavala v času od 1954 do 1. 1. 1961 naslednje število prisilnih likvidacij:

Okrožno gospodarsko sodišče	od 1954–1961
Ljubljana	97
Maribor	136
Celje	87
Koper	68
Skupaj	388

Po stanju s 1. 5. 1961 so imela okrožna gospodarska sodišča v Sloveniji v delu še 32 prisilnih likvidacij, ki jih še niso rešila. Vse ostale zadeve so bile rešene.

Najstarejša prisilna likvidacija, ki jo rešuje OGS v Mariboru datira iz leta 1957 in se nanaša na podjetje »Zadružnik« iz Ljutomera. Druga najstarejša likvidacijska zadeva je iz leta 1958 in jo rešuje OGS v Ljubljani. Nanaša se na trgovsko podjetje »Kmetijski pridelki« v Ljubljani. Vseh drugih 30 prisilnih likvidacij, ki so še v teku, je mlajšega datuma.

Od 356 rešenih prisilnih likvidacij so gospodarska sodišča rešila 244 zadev z razdelitvijo likvidacijske mase. Sodišča so torej po tem načinu rešila okoli 75 % vseh rešenih zadev. Ta način reševanja prisilnih likvidacij predstavlja sicer normalni način končavanja prisilnih likvidacij. Toda ta način je najdaljši, zahteva največ truda in dela in je tudi glede stroškov, ki so združeni s tem načinom najdražji, ker je ves ta čas potrebno sodelovanje likvidacijske uprave ali vsaj prisilnega likvidatorja.

V 23 primerih so bile prisilne likvidacije končane tako, da so upniki sklenili s prezadolženim podjetjem poravnavo v teku prisilne likvidacije. Podjetje je po sklenitvi poravnave nadaljevalo s svojim poslovanjem in prisilna likvidacija proti njemu je bila odpravljena.

Še manjše število prisilnih likvidacij je bilo rešenih s sanacijo. Sanacijo lahko prevzamejo ljudski odbori, bančni zavodi, zadružne organizacije ali gospodarske organizacije. S pomočjo sanacij je bilo rešenih v Sloveniji samo 13 prisilnih likvidacij. Vselej so sanacijo prevzeli ljudski odbori. Sanirana podjetja so po sprejemu sanacije nadaljevala z normalnim delom. V teh primerih so upniki dobili v celoti poravnane svoje zahtevke.

24 prisilnih likvidacij je bilo rešenih z ustavitvijo postopka. Postopek je bil ustavljen samo zaradi tega, ker se je na podlagi poizvedb ugotovilo, da imovina prezadolžene gospodarske organizacije ne znaša niti toliko, da bi se z njenim vnovčenjem lahko pokrili tisti stroški, ki bi bili potrebni za uvedbo

prisilne likvidacije. To so bila nekatera gostinska podjetja in nekatere obrtne delavnice.

Ostalih 51 likvidacijskih zadev je bilo rešenih v predpostopku tako, da do uvedbe postopka sploh ni prišlo, ker je bil predlog za uvedbo umaknjen, ali pa je sodišče v predpostopku dognalo, da ne obstoje pogoji za uvedbo postopka.

Zanimiva je statistika, ki govori o vrstah gospodarskih organizacij, ki so prišle v prisilno likvidacijo. Statistični podatki kažejo, da je v razdobju od 1954 do 1. 1. 1961 prišla v prisilno likvidacijo naslednja vrsta podjetij:

industrijskih podjetij	12
trgovskih podjetij	62
gostinjskih podjetij	115
gradbenih podjetij	15
zadrag in združnih podjetij	67
raznovrstnih obrtnih podjetij	116
skupno	387

Omeniti moramo, da je prišlo v prisilno likvidacijo tudi 1 rudarsko podjetje in sicer v l. 1960. Prisilno likvidacijo vodi OGS Maribor. Nanaša se na premogovniško podjetje »Podgorci« v Vičancih.

Ti podatki kažejo, da je prišlo v prisilno likvidacijo največ gostinskih ter raznih obrtnih podjetij in sicer 231, kar predstavlja 50 % vseh likvidiranih podjetij v LR Sloveniji. Med obrtnimi podjetji so razne pekarnice, mesarije, čevljarne, milarne in mizarske delavnice. Vsa ta podjetja so bila v pretežni meri manjša podjetja, ki so propadla deloma zaradi premajhnega razumevanja ljudskih odborov za njihove težave, deloma pa tudi zaradi nepravilnosti, ki so jih pri teh podjetjih zagrešili vodilni organi.

Večja industrijska podjetja, ki so prišla v prisilno likvidacijo so bila: Opekarne v Zadvoru pri Kranju, Belsad v Črnomlju, Industrija konfekcije »Šik« v Šoštanju, Industrija predelave sadja »Celea-sad« v Celju, Mesopromet v Trbovljah, »Keramos« v Framu, Tovarna steklene galanterije v Herpeljah in Tovarna »Radio mehanike Erma« v Šmarju na Koperskem.

Od večjih trgovskih podjetij omenjamo »Preskrbo« v Kranju, Združnika v Kočevju, Veletrgovsko podjetje »Železničar« v Ljubljani, Kmetijski pridelki v Ljubljani, Preskrba v Šentjurju pri Celju, Sadje-zelenjava v Celju, »Bran« trgovina s poljedelskimi stroji v Murski Soboti, Veletrgovina »Zvezda« v Lendavi, »Ribič« v Piranu in »Istra-sadje« v Izoli.

Od gradbenih podjetij so bila večja podjetja, ki so bila likvidirana »Obok« v Ljubljani, »Obnova« v Sevnici, Splošno gradbeno podjetje v Ljutomeru; zlasti veliko je bilo podjetje »Standard« v Tolminu.

Največje število zadrug, ki so prišle v prisilno likvidacijo je obravnavalo OGS Maribor. Od leta 1955 do 1960 je to sodišče prisilno likvidiralo 33 zadrug, kar predstavlja 50 % vseh zadrug, ki so šle v prisilno likvidacijo v naši republiki. Od teh 33 zadrug jih je bilo 22 iz okraja Murska Sobota, 11 pa iz okraja Maribor.

2. Izgube upnikov iz upniške kvote v prisilnih likvidacijah

Prisilna likvidacija pozna pet vrst upnikov. Ti upniki so razdeljeni v pet upniških razredov. V prvi razred spada družba s svojimi javnimi zahtevki, v drugi razred spada zavod za socialno zavarovanje s svojimi neporavnanimi zavarovalnimi zahtevki, v tretji razred spadajo bančni zavodi s svojimi stalnimi in dopolnilnimi krediti, v četrti razred spadajo upniki, s katerimi je gospodarska organizacija, predno je prešla v prisilno likvidacijo, poslovala in pri katerih se je zadolžila. V peti razred spadajo delavci in uslužbenci s svojimi neporavnanimi zahtevki iz naslova njihovih osebnih dohodkov.

V pretežnem številu prisilnih likvidacij se skoraj vedno nabere toliko imovine, da so poplačani upniki prvih treh razredov. Tako dobi družba povrnjene svoje družbene zahtevke, zavod za socialno zavarovanje svoje prispevke in bančni zavodi svoje kredite. Ko pride na vrsto pri delitvi likvidacijske mase IV. razred je imovina že toliko izčrpana, da upniki IV. razreda nikoli ne prejmejo celotnega plačila svojih zahtevkov. Izgube upnikov IV. razreda so v vsaki likvidaciji vselej zelo občutne.

Omeniti moramo pri tem, da v nobeni prisilni likvidaciji niso ostala sredstva tudi za upnike V. razreda. Ti upniki s svojimi zahtevki so vselej v celoti propadli.

Statistični podatki gospodarskih sodišč v Sloveniji kažejo glede izgub, ki so zadele upnike IV. razreda tole sliko:

Sodišča	Izgube IV. razreda od 1954 do 1961
OGS Ljubljana	272 milijonov
OGS Maribor	202 milijona
OGS Celje	61 milijonov
OGS Koper	212 milijonov
Skupaj	747 milijonov

To izgubo so utrpela podjetja v dobi nepolnih 7 let v prisilnih likvidacijah, ki so jih obravnavala gospodarska sodišča v Sloveniji. Toda pri tem moramo poudariti, da gornji podatki glede izgub niso povsem točni in lahko trdimo, da so izgube verjetno še hujše. Precejšen del upnikov svojih terjatev včasih v prisilno likvidacijo sploh ne prijavi.

Zato lahko rečemo, da so izgube upnikov v gornjem razdobju verjetno presegle $\frac{3}{4}$ milijarde din.

Posebno hude izgube upnikov so bile pri naslednjih podjetjih: Pri Trg. podjetju »Trta« v Ljubljani 25 milijonov din, pri Industriji sadnih sokov »Belsad« v Črnomlju 24 milijonov din, pri Trg. podjetju Kmetijski pridelki v Ljubljani 29 milijonov dinarjev, pri Zadrudnem trgovskem podjetju »Vino« v Sl. Bistrici 43 milijonov, pri Gradbenem podjetju »Standard« v Tolminu preko 74 milijonov din in izguba, ki bo zadela upnike pri podjetju »Interobrt« v Ljubljani, ki je prišlo v prisilno likvidacijo v letu 1960 bo po vsej verjetnosti presejala vsoto 50 milijonov dinarjev.

Po statističnih podatkih Okrožnega gospodarskega sodišča v Ljubljani je v navedenem razdobju znašala v IV. razredu povprečna najnižja kvota 21 %, povprečna najvišja kvota pa 87 %. Dejansko najvišja kvota je znašala 95 %

in je bila dosežena v letu 1957. Povprečne letne izgube upnikov v navedenem razdobju so znašale po 45 milijonov letno. Najmanj so upniki izgubili v letu 1955, ko so izgubili samo 11 milijonov, največ so izgubili pa v letu 1958, ko so izgubili okoli 95 milijonov.

Pri Okrožnem gospodarskem sodišču v Celju so znašale v istem razdobju povprečne najnižje kvote 20 %, povprečne najvišje kvote pa 75 %.

Po podatkih Okrožnega gospodarskega sodišča v Kopru so znašale najnižje kvote v povprečju po 12 %, najvišje kvote pa v povprečju po 80 %. Toda bili so primeri pri tem sodišču, ko za upnike IV. razreda ni bilo nikakega kritja in so tudi upniki III. razreda prišli le do delnega kritja.

Toda problem prezadolženih podjetij v našem gospodarstvu je precej težji kot ga kažejo navedene številke. Številna podjetja, ki so zaradi slabega gospodarjenja prišla v finančne težave, se namreč rešujejo pred prisilno likvidacijo s tem, da jih gospodarski organi fuzionirajo z drugimi močnejšimi podjetji ali da jih sanirajo izven prisilne likvidacije. Sanacijo izvedejo razen oblastnih organov tudi gospodarske organizacije same. Tudi v teh primerih, ki jih ni malo, nosi družbena skupnost posredno ali pa neposredno vselej izgube tistih podjetij, ki jih je bilo treba sanirati ali fuzionirati zaradi njihovega slabega gospodarjenja. Te izgube niso majhne; vendar se kompleksno ne morejo na tem mestu obravnavati, ker vodijo o tem evidenco le podjetja, h katerim se prezadolžena podjetja pripojijo, oziroma tisti, ki sanirajo prezadolženo podjetje izven postopka prisilne likvidacije.

S fuzioniranjem oziroma saniranjem pa se običajno konča diskusija o prezadolženosti teh podjetij in o njeni problematiki. Ker bremenijo izgube teh podjetij družbo, bi morali pristojni družbeni organi posvetiti tej prezadolženosti potrebno pozornost, analizirati vzroke in ugotoviti krivce. Dejansko pa organi, ki organizirajo fuzijo ali sanacijo, običajno o tem ne razpravljajo oziroma ne ugotavljajo vzrokov in krivcev za prezadolženost podjetja, jih ne obremenjujejo za škodo, ki so jo povzročili kot vodilni uslužbenci. Ker jim nihče ne izreče prepovedi opravljanja vodilnih funkcij, se kljub strokovni ali moralni neosposobljenosti kmalu pojavijo na kakem drugem vodilnem mestu. Ker se v postopku prisilne likvidacije ugotavljajo krivci za prezadolženost podjetja, izrekajo napram njim navedeni varstveni ukrepi in se v bolj očitnih primerih vodi o njih odškodninski odgovornosti evidenca, bi morali biti izdani slični predpisi in ukrepi proti odgovornim uslužbencem tudi pri prezadolženih podjetjih, ki jih na družbeni račun rešujejo fuzije in sanacije. Opozarjamo na ta problem, ker so te vrste likvidacije podjetij številne. Kazenske sankcije, ki so bile uveljavljene z noveliranim kazenskim zakonikom iz leta 1960 v zvezi z nepravilnim poslovanjem podjetij, predno so bila prezadolžena, smotrno dopolnjujejo te ukrepe; ne morejo jih pa nadomestiti. Sicer pa se tudi te kazenske ukrepe redko uporablja, posebno v primerih, ko so se prezadolžena podjetja fuzionirala ali pa sanirala izven postopka prisilne likvidacije.

3. Varstveni ukrepi proti odgovornim osebam

Likvidacijski predpisi so uvedli tudi varstveni ukrep prepovedi opravljanja vodilnih funkcij v gospodarskih in družbenih organizacijah ter v organih javne uprave. Ta se izreče v prisilno likvidacijskem postopku proti odgovornim osebam, ki so s svojo nesposobnostjo, malomarnostjo ali s svojim brezvestnim

poslovanjem zakrivile prezadolženost gospodarske organizacije in s tem njeno prisilno likvidacijo, za dobo od 1–5 let.

Ta prepoved ni bila mišljena le kot vzgojni in zastrašilni ukrep proti navedenim odgovornim osebam, temveč v veliko večji meri kot ukrep, s katerim naj bi se družba zavarovala pred njihovo družbeno škodljivo dejavnostjo na kakem drugem vodilnem mestu. Ta cilj pa ni bil povsem dosežen zaradi tega, ker o vodilnih uslužbencih n. pr. komisije za razpis in nastavitev direktorjev pri ljudskih odborih, kolikor nam je znano ne vodijo računa pri izbiri direktorskega kandidata o tej diskvalifikaciji. Ti ukrepi se namreč ne evidentirajo pri notranji upravi ljudskih odborov in zato jih niti ljudski odbori niti gospodarske organizacije ne upoštevajo v zadostni meri. Tako pride do tega, da so ljudski odbori celo ponovno zaupali vodilna mesta v gospodarstvu in v javni upravi takim diskvalificiranim osebam, proti katerim je bil izrečen navedeni varstveni ukrep.

Po podatkih gospodarskih sodišč v Sloveniji so gospodarska sodišča kaznovala s prepovedjo izvrševanja vodilnih funkcij skupaj 96 oseb. Od tega števila je izreklo OGS Ljubljana šest takih varstvenih ukrepov, OGS Celje 22, OGS Maribor 49 in OGS Koper 19. Med osebami, proti katerim je bil izrečen varstveni ukrep, so bili direktorji gospodarskih organizacij, upravniki kmetijskih zadrug, poslovodje in računovodje ter upravniki gostinskih podjetij. Prepoved opravljanja vodilnih funkcij se je nanašala na razdobje od 1 do 5 let. OGS Maribor je izračunalo, da je izreklo varstveni ukrep prepovedi opravljanja vodilnih funkcij skupno za 148 let.

V tej zvezi opozarjamo na izvajanja v prejšnjem poglavju o potrebi po podobnih varstvenih ukrepih tudi zoper odgovorne vodilne uslužbenice prezadolženih podjetij, kadar se vprašanje njihove prezadolženosti rešuje z njihovo fuzijo z močnejšim podjetjem ali pa s sanacijo.

4. Doba trajanja postopka

Statistični podatki kažejo, da je trajanje postopka pri gospodarskih sodiščih v Sloveniji znašala pri prisilnih likvidacijah povprečno od 300 do 370 dni. To velja za razdobje od leta 1954 do leta 1961. Kljub dobri volji in trudu se gospodarskim sodiščem ni posrečilo, da bi lahko še bolj skrajšali trajanje postopka.

Ovire, ki zadržujejo hitro končanje prisilnih likvidacij so namreč objektivne in subjektivne. Objektivne ovire se nanašajo predvsem na pomanjkljivo in neredno vodstvo poslovnih knjig tistih podjetij, ki pridejo v prisilno likvidacijo. Nadalje predstavlja objektivno oviro poseben ugotovitveni, izterjevalni in vnovčeni postopek, ki se ga morajo gospodarska sodišča držati pri reševanju in obravnavanju prisilnih likvidacij in razdelitvi likvidacijske mase. Zlasti predstavljajo veliko objektivno oviro za hitrejše končanje likvidacij razni spori, ki jih morajo likvidacijski upravitelji voditi v zvezi z ugotavljanjem likvidacijske mase pri drugih sodiščih in sicer širom cele države.

Kar se subjektivnih ovir tiče, jih je treba iskati predvsem v razmeroma slabem in maloštevilnem kadru likvidacijskih upraviteljev. Likvidacijski upravitelji so namreč v pretežni meri take osebe, ki so že redno zaposleni pri drugih gospodarskih organizacijah in ustanovah. Zaradi obremenjenosti na

rednem službenem mestu seveda ne morejo likvidacijski upravitelji delati ažurno tudi v likvidacijskem postopku. Zlasti ne morejo teh poslov opravljati v dopoldanskih urah, ko poslujejo ustanove, uradi in organizacije, pri katerih je treba zbirati podatke in ugotavljati imovino likvidiranega podjetja. Prav pomanjkanje dobrih likvidacijskih upraviteljev predstavlja izdatno oviro, ki zadržuje mnogokrat hitro rešitev likvidacijske zadeve.

Zaradi hitrejšega reševanja prisilnih likvidacij, so se gospodarska sodišča skušala približati temu cilju tudi na ta način, da so začela opuščati neposredno izterjevanje raznih dvomljivih terjatev, ki jih je bilo izterjati v korist v 124 primerih likvidacijske mase. Take terjatve so gospodarska sodišča na podlagi predhodnega pristanka likvidacijskih upnikov, izročala ljudskim odborom občine, v čigar območju je likvidirana organizacija imela svoj sedež. Občine so nato odstopljene terjatve izterjavale za svoj proračun preko okrajnih pravo-branilstev. Na navedeni način so gospodarska sodišča trajanje postopka pri takih prisilnih likvidacijah skrajšala najmanj za polovico.

Vsa gospodarska sodišča poudarjajo, da bi bili potrebni neki konkretni ukrepi, ki naj bi predpisali skrajšanje postopka, ki je sedaj predpisan za prisilne likvidacije. Skrajšanje bi se dalo nedvomno doseči zlasti s tem, da bi se v prisilni likvidaciji odpravil predpostopek najmanj pri tistih primerih, kjer predlagajo uvedbo likvidacije ljudski odbori, ali likvidacijska uprava izredne likvidacije, ali prezadolženo podjetje samo. Nadalje bi morali predpisi odrediti koncentrirano pristojnost za vse spore, ki so v zvezi z likvidacijsko maso. Pristojnost bi morala biti koncentrirana pri tistem okrožnem gospodarskem sodišču, ki nastopa kot likvidacijsko sodišče. Ta pristojnost je že obstojala v času, ko še ni veljal zakon o pravnem postopku. Toda ta zakon je vkljub nasprotnim predlogom gospodarskih sodišč, tudi za spore v zvezi z likvidacijsko maso odredil splošno pristojnost, ki se ravna po sedežu tožene gospodarske organizacije. To pa pomeni, da se spori, ki se nanašajo na likvidacijsko maso, vodijo lahko po vsej državi in pri vseh rednih ter vseh gospodarskih sodiščih. Prav taki procesi, ki so v prisilnih likvidacijah pogost pojav, znatno podaljšajo dobo trajanja prisilne likvidacije. Tako so pri prisilni likvidaciji trgovskega podjetja Kmetijski pridelki v Ljubljani, ki jo je vodilo Okrožno gospodarsko sodišče v Ljubljani, trajali spori pri raznih sodiščih skoraj cela 3 leta. Pri številnih sodiščih v državi je bilo treba izterjavati dolžnike, da je lahko likvidacijsko sodišče zbralo sredstva, ki so pripadala likvidacijskim upnikom. Ker ima družbena skupnost interes na hitrem reševanju likvidacijskih zadev, je nujno potrebno izvesti tako procesualno koncesijo, ki bi bila v korist hitrejšemu končanju likvidacijskih zadev in ki bi dobila svojo pravno obliko v koncentraciji vseh sporov na sedežu gospodarskega sodišča, ki vodi prisilno likvidacijo.

5. Kritika sedanje ureditve prisilne likvidacije

Postopek prisilne likvidacije, ki je bil predpisan v uredbi o prenehanju podjetij in obrtov iz leta 1953 je bil glede svojih procesnih kakor tudi materialnih določb povzet v precejšnji meri po bivšem jugoslovanskem zakonu o konkurzu iz leta 1930. Pravna ureditev prisilne likvidacije je premalo upoštevala, da so gospodarske organizacije ustanovljene pri nas zato, da izpolnjujejo naloge, ki so predvidene v družbenih planih. Sredstva gospodarske organizacije

so družbena sredstva, ne pa kapital kolektiva. S temi sredstvi mora kolektiv v okviru družbenega plana realizirati svoj plan. Pravica kolektiva ne gre tako daleč, da bi lahko gospodaril z družbenimi sredstvi ne glede na družbeni plan ali pa da bi smel celo spreminjati družbeno funkcijo, ki mu je bila naložena. Zato ni mogoče prenašati predpisov bivšega konkurza avtomatično na našo prisilno likvidacijo. Posnemanje prejšnjih predpisov v konkurzu in njihovo prenašanje na naše nove družbene razmere ter premajhno upoštevanje posebnosti naših gospodarskih razmer je imelo za posledico, da je bila navedena uredba o prenehanju podjetij kritizirana in da je ta kritika obsegala številne njene določbe. Kritika se je nanašala tako na postopek sam, kakor na njegove številne materialne določbe.

Kritika poudarja, da je zlasti odveč predpostopek, ki je bil predpisan v uredbi kot obvezen, preden je prišlo do uvedbe rednega likvidacijskega postopka. Prav tako je kritika opozarjala, da ni pravilno določen datum, ko naj nastopijo pravne posledice prisilne likvidacije. Pravilno tudi ni razdeljeno delo med likvidacijskim senatom in likvidacijskim sodnikom. Pomanjkljive pa so določbe zaradi tega, ker ni uredba predvidela upniškega odbora, ker nima določb o pobotanju v in pred prisilno likvidacijo. Zelo pomanjkljivo je urejeno izpodbijanje pravnih dejanj, kakor tudi sklenitev prisilne poravnave. Nobenih določb ni imela uredba o ločitvenih pravicah.

Iz naših izkušenj in izkušenj Višjega gospodarskega sodišča LRH ugotavljamo, da nekateri ljudski odbori niso izpolnjevali obveznosti, ki jim jih je namenila uredba o prenehanju podjetij in obrtov. Nekateri so namreč izkoriščali redno likvidacijo za to, da so z njo uveljavili svoje lokalne koristi ali koristi svojih lokalnih upnikov; tako so predlagali uvedbo prisilne likvidacije na primer šele potem, ko so likvidiranemu podjetju že v redni likvidaciji pobrali osnovna in obratna sredstva. Iz teh razlogov so odobrvali tudi take zaključne račune, kjer bi se pasivnost podjetja lahko ugotovila. Ljudski odbori so namreč take račune potrdili zato, da so obdržali podjetja pri življenju in da so jim podjetja med tem časom odvajala svoje prispevke. Toda v takih primerih je pozneje vseeno prišlo do prisilne likvidacije, vendar s to razliko, da je bila izguba zaradi dalj časa trajajočega pasivnega poslovanja veliko večja. Dogajalo se je, da so nekateri ljudski odbori reševali s pomočjo prisilne likvidacije celo personalna vprašanja.

Zelo so bile kritizirane določbe o osnovnih sredstvih. Glede teh je določeno v uredbi, da jih dobijo ljudski odbori brezplačno in sicer le proti temu, da prevzamejo obveznosti iz nabave osnovnih sredstev in obveznosti dolgoročnih kreditov. Prav na tem področju so likvidacijski postopki odkrili veliko zlorab. Znani so primeri, da so podjetja nabavljala na kredit razno blago, to blago so podjetja takoj vnovčila in nabavila osnovna sredstva, ki so jih z izkupičkom od prodanega blaga takoj plačala. Ko so podjetja zaključila svoje poslovanje z izgubo, so ljudski odbori pobrali osnovna sredstva brez kakršnihkoli obveznosti, upniki — dobavitelji blaga so ostali nekriti in so prišli v postopku le do delnega plačila svoje terjatve, včasih pa so svoje zahtevke tudi v celoti izgubili.

V zvezi z navedeno kritiko je bilo tudi poudarjeno, da ni pravilno, da pridejo delavci in uslužbenci podjetja šele v V. upniški razred. Predlagano je bilo, da bi vsaj del neporavnanege zaslужka delavcev moral imeti prednost pred vsemi drugimi zahtevki.

Pomanjkljive so določbe o izdajanju varstvenih ukrepov proti vodilnim organom v podjetju po 53. čl. uredbe, ker ni predpisov o izvrševanju tega varstvenega ukrepa. Prav zaradi tega prihaja do navedenih anomalij, da osebe proti katerim je bil izrečen ta varstveni ukrep, dobijo odgovorne položaje v drugih podjetjih.

6. Kako zmanjšati vzroke in negativne posledice prisilnih likvidacij.

Redne likvidacije je treba preprečiti takrat, kadar so že dani pogoji za uvedbo prisilne likvidacije. Tudi redne likvidacije naj preidejo v pristojnost gospodarskih sodišč. Dognano je bilo, da so ljudski odbori po svojih likvidacijskih komisijah prizadeli upnikom precejšnjo škodo pri vodstvu rednih likvidacij.

Prisilno likvidacijo je treba spremeniti v pravi ekonomski instrument. Očistiti jo je potrebno vseh administrativnih ostankov. Sedanji predpisi namreč še vedno dopuščajo možnost, da se ljudski odbori okoriščajo s prisilnimi likvidacijami na svojem območju. Prisilna likvidacija namreč ne sme služiti kot institut za pridobivanje oziroma za ohranjevanje osnovnih sredstev, ki jih je podjetje ustvarilo z blagovnimi krediti svojih dobaviteljev. Ne sme biti dovoljeno, da bi prišlo do uvedbe prisilne likvidacije šele potem, ko bodo predhodno pokrili lokalni upniki.

Če bi se ugotovila tudi soodgovornost občinskega ljudskega odbora za prezadolženost podjetja in njej sledečo prisilno likvidacijo, bi morale zadeti ustrezne sankcije tudi ljudski odbor. Možnosti bi bile lahko, da bi ljudski odbor izgubil v določenih primerih vsa osnovna sredstva ali da bi izgubil pravico do prednostnega kritja svojih zahtevkov, ali da dobi za svoje zahtevke samo kvoto kot ostali upniki; lahko pa bi tudi odgovarjal za vse obveznosti podjetja v prisilni likvidaciji, če bi se ugotovila njegova odškodninska odgovornost.

Proti organu gospodarske organizacije, ki je prišla v prisilno likvidacijo, bi bilo potrebno uvesti ostrejšje sankcije, kakor so bile doslej uveljavljene. Poostriiti je zlasti potrebno odškodninsko odgovornost vodilnih organov. Proti takim organom naj bi se uporabljali ukrepi, ki bi imeli civilni, kazenski, varstveni in moralni značaj. Vsaka odločba o kaznovanju in varstveni ukrep naj bi se objavila, da bi se pojačali moralni učinki teh odločb. Rok odgovornosti za vodilni kader pa bi se moral razširiti od 1 na 3 leta, računajoč navedeni rok od uvedbe prisilne likvidacije nazaj. Predpisati bi bilo primerno tudi posebne kazni za tista podjetja in za tiste organe, ki bi vodilne organe, proti katerim je bil izrečen varstveni ukrep prepovedi opravljanja vodilnih funkcij, sprejeli v službo in jim zaupali zopet vodilne položaje. Uvesti bi bilo potrebno obvezno evidenco nad izrečenimi varstvenimi ukrepi, podobno kot to velja za kaznen v kazenskem postopku.

Kako doseči, da bi bile izgube upnikov v prisilni likvidaciji lažje in manj občutne? Že spredaj smo navedli, da v prisilni likvidaciji ne bo mogoče povsem odstraniti izgub in škode, ki zadenejo upnike in družbo. Tega ne bi mogli doseči niti z najboljšimi predpisi. Toda kljub temu bi lahko bodoči predpisi o prisilni likvidaciji uvedli marsikaj novega in s tem izboljšali stanje v zvezi s kritjem upnikov likvidacijske mase. Izgube bodo verjetno manjše, če bodo

bodoči predpisi omogočili, da bodo spadala vsa osnovna sredstva v likvidacijsko maso. Prav tako bi morali omogočiti bodoči predpisi, da bodo gospodarska sodišča reševala prisilne likvidacije hitrejše in z manjšimi stroški. Obvezni poskus poravnave bi bilo treba natančneje obdelati in urediti bolj precizno.

Po uradni dolžnosti naj se razveljavijo vse zastavne in druge pravice, ki so bile pridobljene v 60 dneh pred uvedbo prisilne likvidacije v breme podjetja v likvidaciji. Na ta način bo sodišče samo učinkovito preprečilo vsa izigravanja tistih upnikov, ki si niso mogli preskrbeti posebnega zavarovanja.

Likvidacijsko sodišče naj bo pristojno za vse spore, ki nastajajo v teku in zaradi prisilne likvidacije. Vse sporne postopke naj se osredotoči pri likvidacijskem sodišču; s tem bo rešitev prisilne likvidacije pospešena, zmanjšani pa bodo tudi stroški za prisilno likvidacijo. Na ta način bodo upniki prišli v znatno krajšem času do delnega kritja svojih zahtevkov. Odpraviti je treba prav iz tega razloga predpostopek ali pa ga dopustiti le v izjemnih primerih. Prav tako je potrebno skrajšati tudi rok, ki je predpisan za prijavljanje terjatev.

Končno bi bilo zelo učinkovito, če bi vrstni red upnikov tako spremenili, da bi bila banka kot upnik izenačen z ostalimi upniki IV. razreda. Ta predlog je utemeljen s tem, da ima banka že po svoji funkciji stalen vpogled v poslovanje in stanje podjetja. S tem pa tudi možnost, da prepreči njegovo nadaljnje pasivno poslovanje. Prav iz tega razloga bi lahko banka vplivala na bistveno zmanjšanje izgub, če bi pravočasno predlagala uvedbo prisilne likvidacije prezadolženega podjetja. Zaradi tega ni razloga, da bi imela banka kot upnik privilegirano položaj.

VI.

REGISTRACIJA GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ

1. Pomen registrov za naše gospodarstvo

V dobi delavskega upravljanja, ko so gospodarske organizacije postale gospodarsko in pravno samostojne in ko v gospodarstvu deluje zakon ponudbe in povpraševanja, so gospodarski registri zopet pridobili na pomenu. Registri so namreč važni za gospodarske organizacije, ker jim dajejo važne podatke, ki so jim potrebni pri njihovem poslovanju z registrirano gospodarsko organizacijo (n. pr. o tem kdo jo je upravičen zastopati, kakšne pravice imajo obratne enote itd.); prav tako črpajo iz registrov važne podatke tudi družbeni organi. Vrednost teh podatkov je v poslovnih stikih med gospodarskimi organizacijami še posebno pomembna, ker je za registrsko poslovanje uzakonjeno načelo javnosti. Po tem načelu so registri gospodarskih organizacij javne knjige, ki si jih vsakdo lahko ogleda in si vzame iz njih določene podatke. Obenem pomeni načelo javnosti gospodarskih registrov tudi to, da se smatra, da tista dejstva, ki niso registrirana, ne morejo škodovati osebi, ki se je zanesla na registrsko stanje. Prav tako je iz načela javnosti potrebno izvajati tudi nadaljnje načelo, da se namreč nihče ne more z uspehom sklicevati na to, da mu podatki, ki so bili registrirani in objavljeni, niso bili znani. Ta načela, ki so zvezana z

načelom javnosti, so torej povezana z načelom zaupanja v registrske podatke in z načelom zanašanja na pravilnost registrskih podatkov.

Gospodarske organizacije se registrskih podatkov vedno bolj in stalno poslužujejo. Ni dneva, da v registrske urade ne bi prihajali zastopniki raznih podjetij in zlasti še zastopniki iz drugih republik, ki iščejo v registrih podatke o svojih gospodarskih partnerjih, s katerimi nameravajo navezati poslovne stike. Ti previdnostni ukrepi imajo svoje pozitivne posledice v blagovnem prometu.

Vsi predpisi, ki so bili doslej izdani se nanašajo na vodstvo registra in na njihove podatke, pripisujejo registrom velik pomen. Važen je že dan vpisa določenih dejstev v gospodarski register. S tem dnem nastajajo določene pravne posledice. Registrski vpisi ne predstavljajo samo vpisov deklaratornega pomena, ampak tudi vpise konstitutivnega pomena, to se pravi takega pomena, ki predstavlja nastanek določenega pravnega razmerja in pravnih posledic. Opozarjamo na zakonsko določbo, da je treba vpisati v register tudi dan, ko se podjetje konstituira. To v bistvu pomeni, da so s tem dnem prevzeli podjetje v lastno upravljanje neposredni proizvajalci. Tudi ta okoliščina daje gospodarskemu registru poseben poudarek.

Vpis v register predstavlja pogoj za nastanek vsake gospodarske organizacije, zadruga in socialistične obrti. Pred vpisom v register te enote ne obstoje in tudi njihovo poslovanje pravno ne more imeti nobenih zakonitih posledic. Preden gospodarske enote niso vpisane v register, ne morejo dobiti pri banki žiro računa, ne morejo sklepati veljavnih poslov in se ne morejo učinkovito uveljavljati v blagovnem prometu. Vse dotlej, dokler ni registrirano konstituiranje podjetja, sklepi delavskega sveta in upravnega odbora nimajo pravne veljavnosti.

Zlasti je poudarjena važnost registra s tem, da predstavlja register javno knjigo in da služi predvsem za javne koristi. Javnost registra je posebno poudčrtana tudi s tem, da morajo registrska sodišča vse registrske podatke objavljati v republiškem uradnem listu.

Registrske podatke stalno uporabljajo bančni zavodi, tržne in finančne inšpekcije in tudi javna tožilstva, kadar gre za ugotavljanje nepravilnosti, ki so se pripetile pri posameznih podjetjih.

2. Obveznost registracije

Zakonita dolžnost registriranja zadeva vse gospodarske organizacije, vse zadruga in združne organizacije, vsa poslovna združenja in vse socialistične obrti. To izhaja iz določb predpisov uredbe o ustanavljanju podjetij, uredbe o kmetijskih zadrugah, zakona o stanovanjskih zadrugah, zakona o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu. Predpisano je, da zagreši direktor gospodarske organizacije gospodarski prestop, če v roku 15 dni ne predlaga registracije ustanovitve, registracije konstituiranja, kakor tudi registracije vseh sprememb, ki morajo biti iz registra razvidne.

Tudi določene poslovne in obratne enote gospodarskih organizacij morajo biti registrirane, čeprav opustitev registracije ni sankcionirana kot prekršek, ali kot gospodarski prestop. Pod obratne in poslovne enote se po sedanjih praksi in sedanjem stanju predpisov štejejo naslednje enote: prodajalne v

sestavu trgovskih podjetij, prodajalne proizvajalnih organizacij, skladišča, odkupne postaje, trgovska predstavništva, gostišča v sestavu gostinskih podjetij, delavnice v sestavu obrtnih podjetij, gradbišča v sestavu gradbenih podjetij, samostojni obrati v sestavu kmetijskih zadrug, montažni obrati in še druge podobne enote.

Predmet vpisa v gospodarski register niso obrati družbenih organizacij. Med take obrate spadajo planinski domovi, ki predstavljajo obrate planinskih društev. Toda navesti moramo, da je med temi obrati tudi nekaj takih, ki nimajo pomena planinskega doma, in poslujejo tako, kakor druga gostišča in sicer ne samo sezonsko, ampak skozi celo leto. Ker ta gostišča niso registrirana, niso pravne osebe in ne predstavljajo gospodarskih organizacij in zaradi tega tudi ne morejo samostojno nastopati v blagovnem prometu. V neposredni bližini Ljubljane sta kot planinska domova take vrste znana Slavkov dom pri Medvodah in planinska koča nad Mengšem.

V zadnjem času se v vedno večjem številu ustanovljajo razne počitniške skupnosti. Tudi te niso vpisane v gospodarski register. Ustanovitelji teh skupnosti so običajno sindikalni sveti, ki delajo v povezavi s sindikalnimi podružnicami podjetij in ustanov na svojem območju. Položaj počitniških skupnosti ni urejen. Ker niso registrirane, niso pravne osebe in zopet ne morejo v svojem imenu in za svoj račun nastopati v blagovnem prometu. Toda nasprotno je znano, da počitniške skupnosti sklepajo pogodbe, pridobivajo obratna in osnovna sredstva in upravljajo z lastnimi počitniškimi domovi. Prav bi bilo, da bi se to stanje uredilo in na tem področju ustvarilo pravno sigurnost.

3. Kontakti z ljudskimi odbori

Pretežno za vse vpise v register gospodarskih organizacij so potrebne odločbe ljudskih odborov. Zato je razumljivo, da prihajajo registrska sodišča pri svojem poslovanju v neposreden stik z ljudskimi odbori in sicer zelo pogostokrat. Ljudski odbori nastopajo kot ustanovitelji podjetij, potrjujejo pravila podjetij, zadrug in poslovnih združenj in izdajajo dovoljenja za konstituiranje; nadalje odobravajo spremembo firm in potrjujejo pogodbe, ki jih sklepajo gospodarske organizacije s svojimi poslovnimi enotami. Stranke, ki predlagajo kakršnekoli vpise ali spremembe že vpisanih podatkov, morajo svojim predlogom vselej priložiti tudi ustrezne listine ljudskih odborov, ki vpise ali spremembe odobravajo. Šele na podlagi listin ljudskih odborov so namreč možni in dopustni vpisi v registre. Toda odločbe, ki jih izdajajo ljudski odbori glede registrskih vprašanj, so čestokrat pomanjkljive, nepopolne, včasih pa tudi nezakonite. Takih odločb so ljudski odbori doslej že izdali precejšnje število in še vedno se nadaljuje praksa, da se izdajajo nepopolne ali neustrezne odločbe, na podlagi katerih registrska sodišča ne morejo izvesti predlaganih vpisov.

Pri trgovskih podjetjih ugotavljajo registrska sodišča, da ljudski odbori v svojih odločbah, ko določajo predmet poslovanja, ne navajajo opravilo trgovskih strok, ki naj jih določeno trgovsko podjetje opravlja. Stroke morajo biti vselej navedene v skladu z obstoječo nomenklaturo trgovskih strok; ki jo je predpisala odredba o strokah trgovskih podjetij iz leta 1954.

Večkrat dovoljujejo ljudski odbori kot predmet poslovanja tudi promet z lesom, ne da bi predhodno ugotovili, če je ustrezno dovoljenje za promet z lesom izdal Sekretariat za kmetijstvo in gozdarstvo Izvršnega sveta LRS. Tudi ustanovi večkrat občinski odbor podjetje z žago venecijanko, ne da bi si predhodno izposloval dovoljenje okrajnega ljudskega odbora v smislu posebnega navodila, ki je bilo izdano za izvajanje uredbe o obratovanju žag venecijank.

Ljudski odbori potrjujejo sklepe delavskih svetov o pripojitvah, združitvah in spojitvah gospodarskih organizacij. Pri tem ljudski odbori ne pazijo na to, da morajo vsa prizadeta podjetja predložiti potrdilo okrožnega javnega tožilstva, da zoper podjetje, ki se spaja, pripaja ali razdruži, ni uveden postopek zaradi gospodarskega prestopka v smislu določb uredbe o ustanavljanju podjetij. Sodišče ne more izvesti predlaganega vpisa preje, dokler ni predloženo potrdilo okrožnega tožilstva.

Ljudski odbori pogostokrat ustanavljajo obrtna podjetja, ki hkrati opravljajo več obrtnih strok. Toda pri tem ne upoštevajo uredbe o obrtnih delavnicah iz leta 1954, v kateri je predpisano, da morajo taka podjetja izvrševati dejavnost vsake obrtne stroke v posebni obrtni delavnici.

Tudi izdajajo ljudski odbori dovoljenja za ustanovitev gostišč v sestavu gostinskega podjetja in v sestavu obrtnega podjetja, ne da bi istočasno izdali tudi dekret o imenovanju poslovodje takih obratnih enot. Tak dekret predpisuje uredba o gostinskih podjetjih in gostiščih iz leta 1954.

Pogosti so primeri, da ustanavljajo ljudski odbori podjetja, ali dovoljujejo spajanje in pripojitve takih podjetij, katerih dejavnost je obenem trgovinska in obrtniška. K takim ukrepom silijo ljudske odbore večkrat lokalne razmere in lokalne potrebe. V teh primerih delajo ljudski odbori mimo predpisov. Trgovska podjetja se namreč smejo ukvarjati samo s trgovino, medtem ko se smejo obrtna podjetja baviti z obrtno dejavnostjo, gostinska podjetja pa samo z gostinsko dejavnostjo. Gospodarska sodišča upoštevajo pri tem čestokrat krajevne razmere in potrebe in predpostavljajo, da je do združitve trgovskega, obrtnega in gostinskega podjetja prišlo le zaradi tega, da bi se na primeren način rešila situacija, ki jo zahteva lokalno gospodarstvo. Toda sodišča vztrajajo pri tem, da se bo predlagani vpis izvedel le pod pogojem, da se pri združenem podjetju registrira taka firma, iz katere morajo biti razvidne vse glavne dejavnosti, ki jih tako podjetje izvršuje.

Bili so tudi taki primeri, da je podjetje priglasilo vpis pripojitve drugega podjetja in izbris pripojenega podjetja zato, ker je ljudski odbor enostavno odredil, da se mora taka pripojitev izvesti. Toda o pripojitvi delavski svet prizadetega podjetja sploh ni sklepal. Čim je registrsko sodišče zahtevalo zaradi izvedbe registracije še sklep delavskega sveta obeh prizadetih podjetij, se je včasih ugotovilo, da delavska sveta sploh ne soglašata s predlagano pripojitvijo. V takem primeru registrsko sodišče predlagane spojitve ni izvedlo, ker bi sicer predlagana ureditev prekršila temeljna načela o samoupravnih pravicah naših delovnih kolektivov. Te pravice so zajamčene tudi v naši ustavi in sicer v členu 2, in 4. ustavnega zakona iz leta 1953.

Dosledna zahteva registrskih sodišč, da morajo biti priglašeni podatki v skladu z obstoječimi predpisi, ustvarja vedno tesnejše sodelovanje med registrskimi sodišči in ljudskimi odbori. Danes je dnevni pojav pri registrskih sodiščih, da se odgovorni uslužbenci ljudskih odborov predhodno obračajo na

registrške sodnike in da se skupaj z njimi posvetujejo o posameznih primerih, ki naj bi bili rešeni smotrno in obenem zakonito. Taka praksa znatno olajšuje delo pri vodstvu registra in ustvarja plodno sodelovanje tam, kjer se hiter razvoj gospodarskega življenja srečuje z zakonito regulatorsko funkcijo registrskega sodišča.

Toda za ocenjevanje vsebine predloženih listin in za ugotavljanje njene skladnosti z vsebino zakonitih določb, je vsekakor potrebno temeljito in obširno strokovno znanje. Potrebno je poznati vsebino številnih gospodarskih odredb, ki se nanašajo na predmete in na vsebino poslovanja gospodarskih organizacij. Zato je po našem mnenju napačno naziraje, da bi lahko vse registrske zadeve opravljal danes le sposoben registrski uradnik. Nadzorstvo nad zakonitostjo in pravilnostjo odločb ljudskih odborov in ugotavljanje skladnosti teh odločb z obstoječimi predpisi, bo lahko opravljal le sodnik, ki pozna gospodarsko pravo, ki je razgledan v registrskih zadevah in ki že ima določeno prakso in ustrezne izkušnje. Brez take priprave, ki zahteva določeno specializacijo na tem sektorju, ne bo mogoče pravilno izvajati nalog, ki jih gospodarstvo nalaga in zahteva od registrskega poslovanja.

Navedeni podatki potrjujejo, da ima gospodarski register v našem gospodarskem sistemu neprimerno večji pomen, kakor bi na prvi pogled izgledalo. Ponovno se je pokazalo, da registrska sodišča v zvezi z registracijo raznih podatkov izvršujejo pomemben vpliv na zakonito reševanje in pravilno poslovanje ljudskih odborov in gospodarskih organizacij. Ta vpliv prihaja do izraza pri vprašanjih, ki se nanašajo na ustanovitev gospodarskih organizacij, na določanje predmetov njihovega poslovanja, na firme gospodarskih organizacij, ter na združevanja in spajanja gospodarskih organizacij. Čeprav registrska sodišča formalno niso poklicana kot sodišča, da naj bi kontrolirala zakonitost dela ljudskih odborov in njihovih organov, vendar lahko trdimo, da registrska sodišča dejansko tako delajo, ko sklepajo in odločajo o raznovrstnih registrskih vpisih ter njihovih spremembah.

4. Problematika, ki se pojavlja pri registrskem poslovanju

Odkar vodijo gospodarska sodišča registre gospodarskih organizacij, se je pojavilo veliko število vprašanj, ki so bila tehnično pravne in tudi gospodarsko pravne narave. Ta vprašanja so gospodarska sodišča reševala sproti v povezavi z Višjim gospodarskim sodiščem. Toda še vedno obstojajo razna vprašanja, ki se pojavljajo v registrskem poslovanju in ki so še odprta in do danes še ne vsestransko urejena. Navedli bomo nekaj takih problemov, ki še danes obstoje, ali se vsaj večkrat ponavljajo.

Glede firme gospodarske organizacije je predpisano, da mora biti po svoji vsebini stvarna in resnična. To pomeni, da mora biti iz njenega besedila razvidna glavna dejavnost podjetja. Če ima podjetje fantazijsko firmo, so gospodarska sodišča zahtevala dopolnitev firme s pristavkom, ki kaže na glavno dejavnost. Še danes ljudski odbori, ki določajo firme gospodarskim organizacijam ne pazijo na vsebino firme, to se pravi na njeno stvarnost in resničnost. Zlasti prihaja to vprašanje na dan pri ustanavljanju obratnih enot. Te enote bi morale vsebovati tako firmo, ki bi imela v svojem besedilu tudi popolno ali skrajšano firmo matičnega podjetja. Brez tega je namreč firma obratne enote

neresnična, ker ne dokazuje, da imamo opravka le s poslovno enoto, ne pa s samostojnim podjetjem. Te napake se večkrat pojavljajo.

Glede vpisa računovodje zahtevajo gospodarska sodišča potrdilo o zaprisegi. Tega sicer registrski predpisi izrecno ne zahtevajo, vendar izvajajo gospodarska sodišča to zahtevo na podlagi uredbe o knjigovodstvu gospodarskih organizacij.

Pri datumu konstituiranja gospodarske organizacije, ki ga je treba vpisati, se večkrat ne da ugotoviti, kdaj je bilo konstituiranje izvršeno in kateri dan naj se vpiše kot ustrezen dan v register. Zato je šla praksa gospodarskih sodišč po tej poti, da vsebuje kot dan konstituiranja tisti dan, ko se je delovni kolektiv zbral na zasedanju in izvolil organe samoupravljanja.

Pri obratnih in poslovnih enotah je danes še vedno povsem odprto vprašanje registracije teh enot pri industrijskih podjetjih. Če zastopamo stališče, da je register namenjen poslovni javnosti, potem ne bi bilo treba vpisovati tistih enot pri industrijskih podjetjih, ki navzven ne nastopajo samostojno. Toda pojavlja se vprašanje, če ne bi bilo potrebno vpisati tistih obratnih enot industrijskih podjetij, ki samostojno ugotavljajo svoj dohodek. To so obrati s samostojnim obračunom. Čim imajo ti obrati pravico, da lahko sami sklepajo pogodbe in samostojno nastopajo v blagovnem prometu, bi bilo nujno potrebno, da se taki obrati tudi registrirajo.

V zadnjem času opažamo, da ustanavljajo ljudski odbori razna komunalna podjetja. Ta podjetja se v manjšem obsegu ukvarjajo s komunalnimi dejavnostmi, ki so posebej navedene v 37. členu zakona o prispevku iz dohodka gospodarskih organizacij iz leta 1961. V pretežni meri opravljajo komunalna podjetja razne obrtne dejavnosti. To delajo ljudski odbori očividno zaradi olajšav, ki jih uživajo komunalna podjetja pri plačevanju prispevkov iz dohodka in pri plačevanju obresti od gospodarskih skladov. Take olajšave uživajo komunalna podjetja tudi, čeprav izvršujejo obrtne dejavnosti.

Registrska sodišča ne zavračajo priglasitve komunalnih podjetij, čeprav priглаšajo istočasno tudi opravljanje raznih obrtnih dejavnosti. Sodišča so mnenja, da je to zadeva, ki se neposredno tiče komune in njenih koristi in da s takim poslovanjem niso prizadeti interesi republike ali zveze. Vkljub temu pa ostane ustanavljanje in registriranje takih podjetij še nadalje odprt gospodarski in pravni problem.

Še vedno predstavlja posebno vprašanje uradni izbris podjetja iz registra, če ni registriralo konstituiranja po preteku 2 mesecev od roka, ki je bil določen za konstituiranje. Rok za konstituiranje določi ustanovitelj podjetja. Kot dan konstituiranja štejemo tisti dan, ko so bili izvoljeni organi delavskega samoupravljanja. Toda konstituiranje se ne more izvršiti vse dotlej, dokler upravni organ občinskega ljudskega odbora ne izda odločbe o dovoljenju za konstituiranje. V tej odločbi so podrobnejši podatki v zvezi z volitvami organov delavskega sveta in upravnega odbora. Ta uredba o ustanavljanju podjetij ne predpisuje ljudskemu odboru nobenega roka, v katerem bi moral izdati dovoljenje za konstituiranje. Ker ni v moči podjetja, da bi pravočasno in v skladu z ustanovitveno odločbo predlagalo vpis konstituiranja, napotujejo registrska sodišča podjetja k temu, naj prosijo za podaljšanje roka za konstituiranje. Na ta način si pomagajo registrska sodišča pri rešitvi vprašanja izbrisa tistega podjetja, ki ni bilo konstituirano v roku 2 mesecev potem, ko je potekel rok za konstituiranje v ustanovitveni odločbi.

V zadnjem času je prišlo do vprašanja, ali naj registrska sodišča registrirajo pooblastilo direktorjevega namestnika. Gospodarske organizacije so v mnogih primerih navajale, da bodo namestniki v direktorjevi odsotnosti imeli enaka pooblastila, kakor jih ima direktor. Taka pooblastila je dal namestniku upravni odbor ali delavski svet, včasih pa samo direktor. Ti primeri nadomestovanja v obstoječih predpisih niso rešeni. Zato so registrska sodišča v Sloveniji bila mnenja, da bodo registrirala namestnike direktorjev le, če bodo predlogom za registracijo priložene tudi odločbe ljudskega odbora o tem, da se ljudski odbor strinja z registracijo predlaganega namestnika. Namestnik namreč v celoti predstavlja direktorja in njegove pravice in je zaradi tega potrebno, da glede njegovega imenovanja tudi ljudski odbor zavzame svoje stališče.

Pri kmetijskih zadrugah se pojavlja vprašanje, če so tudi nesamostojni obrati kmetijskih zadrug predmet registracije. Po sedanji praksi se vpisuje v register samo samostojni obrat kmetijske zadruge. Po naziranju registrskih sodišč ne bi bilo ovire za registracijo nesamostojnih obratov, če priglasitelj predloži vse listine in če obrati samostojno nastopajo v blagovnem prometu.

Pri združnih zvezah, in sicer okrajnih in pri republiških, se je pojavilo vprašanje, če so te zveze sploh podvržene vpisu v združni register. Po zakonu o združevanju in poslovnem sodelovanju so namreč prenehale veljati določbe uredbe o kmetijskih zadrugah, ki se nanašajo na združne zveze. Sedaj torej nimamo izrecnega predpisa, da se morajo nove okrajne združne zveze in republiška zveza še vpisati v združni register. Za enkrat prakticirajo gospodarska sodišča tako, da dosedanjih združnih zvez še niso izbrisala iz registrov, toda pri teh zvezah sodišča tudi nobenih sprememb nadalje ne vpisujejo.

V zadnjem času je bilo registrskim sodiščem predlagano, da naj bi se upravniki kmetijskih zadrug preimenovali v direktorje. Dosedanji predpisi, ki se nanašajo na združništvo poznajo kot zakonitega zastopnika zadrug samo upravnika, ne pa direktorja. Ni torej zakonitega predpisa, ki bi določal, naj zadrugo vodi in predstavlja direktor. To vprašanje je odprto in bi ga bilo treba rešiti v povezavi s pristojnimi forumi, zato ker združni forumi vztrajajo na tem, da naj se združni upravniki preimenujejo v direktorje.

Registri gospodarskih sodišč nimajo nobene povezave z zunanje trgovinskim registrom. To pomanjkanje sicer ne ustvarja nobenih posebnih težav. Vendar bi bilo potrebno, da se spremembe pri gospodarskih organizacijah, ki so vpisane pri registru, ki ga vodijo gospodarska sodišča, vpisujejo tudi v zunanje trgovinskem registru in obratno. Potrebno bi bilo zaradi tega predpisati, da naj se vse spremembe, ki se tičejo podjetij, ki so registrirana v obeh registrih, izmenjavajo po uradni dolžnosti in evidentirajo v obeh registrih. To bi bilo koristno zlasti zaradi zaščite firm gospodarskih organizacij in ne bi prihajalo do položajev, da se vpisujejo v zunanje trgovinski register podjetja, ki imajo enake ali podobne firme, kar gospodarska sodišča pri vodstvu svojih registrov dosledno preprečujejo. Nastopanje z enakimi ali podobnimi firmami v zunanje trgovinskem poslovanju pa povzroča našemu gospodarstvu večkrat nepotrebne spore in škode pri poslovanju. Povezanost med obema registroma bi ustvarila natančen pregled nad vsemi podjetji v državi, ki se bavijo z zunanjo trgovino in bi se lahko naložil kataster firm vseh podjetij, ki se ukvarjajo z zunanje trgovinsko dejavnostjo.

Predpisi, ki urejujejo postopek za registrsko poslovanje so vsebovani v odloku in v navodilu o registraciji gospodarskih organizacij, ki sta bila objav-

ljena v letu 1954. Predpisi, ki se nanašajo na vsebino registriranja se nahajajo predvsem v uredbi o ustanavljanju podjetij, ki je tudi bila objavljena že v letu 1954. Po objavi teh predpisov je izšlo večje število predpisov, ki tudi posegajo v registrsko področje. Zato je pri gospodarskih sodiščih na tem polju občutiti potrebo, da naj bi se vse določbe, ki se nanašajo na registrski postopek in na vsebino registriranja združile v enoten pravni predpis, ki naj bi dobil obliko uredbe. Vendar ta predpis ne bi smel vsebovati preveč natančnih navodil, ker prevelika natančnost pri registrskem poslovanju utegne delo preje otežkočati, kakor olajšati. Delni ohlapnosti dosedanjih registrskih predpisov je pripisati, da so si gospodarska sodišča s pomočjo vsklajevanja svoje prakse sama uredila pot tudi na tistih področjih registrskega dela, ki niso bila preveč natančno regulirana z obstoječimi predpisi.

Uместno bi bilo, da naj predpisi določijo, da priglašeni podatki učinkujejo pravno že od dneva priglavitve, ne pa šele od dneva, ko je bil registrski vpis dejansko izvršen v registru. Dnevno se namreč dogaja, da priglašeni podatkov ni mogoče takoj registrirati, bodisi zaradi pomanjkljive priglavitve, bodisi zaradi pomanjkljive dokumentacije. Razen tega tudi register sam čestokrat ni na tekočem z vsemi vpisi, ker enostavno ne zmore sproti in dnevno rešiti vseh registrskih predlogov. Zato se primeri, da se vpis v register opravi precej kasneje, kakor je prispela vloga, ki je predlagala vpis ali spremembo. Medtem se dejansko zgodi, da gospodarska organizacija že nastopa v poslovnem prometu in sicer v takem stanju, kakor je bilo predlagano za registracijo, čeprav registracija še ni bila opravljena.

Primerno bi bilo dopolniti registrske predpise glede zadrug tudi v tem smislu, da bi se pri zadrugah vpisovalo območje, za katerega zadruga poslujejo.

Pri vseh gospodarskih organizacijah naj bi se registrirala tudi osnovna sredstva vsaj po vrednosti in po njihovih glavnih sestavinah.

Bodoči predpisi naj bi predvidevali, da morajo biti registrirani počitniški domovi, servisi stanovanjskih skupnosti in planinski domovi in sicer slednji takrat, kadar gostinsko dejavnost opravljajo preko celega leta.

5. Registrski statistični podatki

Da približno ocenimo obseg dela, ki so ga imela okrožna gospodarska sodišča v letu 1954, ko so prevzela vodstvo registrov iz rok okrožnih sodišč, moramo navesti, da je bilo stanje glede števila gospodarskih organizacij in zadrug v tem letu naslednje:

Okrožno gospodarsko sodišče v Ljubljani je v nove registre podjetij in zadrug vpisalo 1764 podjetij in 322 zadrug, torej skupno 2088 gospodarskih organizacij.

Okrožno gospodarsko sodišče v Celju je v istem letu registriralo na novo 1620 gospodarskih organizacij.

Okrožno gospodarsko sodišče v Mariboru je preneslo v nove registre v letu 1954 skupaj 961 gospodarskih organizacij, in sicer od tega 167 zadrug in 894 podjetij.

Okrožno gospodarsko sodišče v Kopru je registriralo v navedenem letu 636 gospodarskih organizacij, in sicer od tega 512 podjetij in 124 zadrug.

Ko so bili gospodarski registri naloženi na novo, je bilo pri vseh štirih okrožnih gospodarskih sodiščih v Sloveniji vpisanih 4711 gospodarskih organizacij.

Stanje koncem leta 1960 kaže glede registriranih gospodarskih organizacij nekoliko drugačno sliko, kakor je bila leta 1954.

Po podatkih OGS Ljubljana znaša število gospodarskih organizacij, ki so registrirane po stanju do konca leta 1960 skupno 2920.

OGS Celje ima registriranih koncem leta 1960 511 gospodarskih organizacij.

OGS Maribor izkazuje po stanju koncem leta 1960 900 registriranih gospodarskih organizacij.

OGS Koper ima za isti čas vpisanih 916 gospodarskih organizacij.

Število vseh gospodarskih organizacij po stanju koncem leta 1960 znaša 5247. Ker je znašalo število gospodarskih organizacij v letu 1954 skupno 4711, vidimo, da je število gospodarskih organizacij po stanju v letu 1960 poskočilo za 536 gospodarskih organizacij nasproti stanju v letu 1954. Toda istočasno vidimo pri tem, da je bil večji porast novih gospodarskih organizacij ugotovljen le pri OGS v Ljubljani in pri OGS v Kopru. Število gospodarskih organizacij je v celjskem in mariborskem okrožju po letu 1954 upadlo predvsem zaradi spojitve velikega števila zadrug v večje združne organizacije. Precejšnje število organizacij je pri teh sodiščih odpadlo tudi zaradi uvedbe redne in prisilne likvidacije.

Kar zadeva obseg dela, ki ga imajo registrska sodišča, naj omenimo še to, da je imelo Okrožno gospodarsko sodišče v letu 1960 v reševanju 1419 registrskih vlog, OGS Celje 508, OGS Maribor 1025 in OGS Koper 558. V letu 1960 so okrožna gospodarska sodišča v Sloveniji rešila 3910 registrskih predlogov. To število absolutno vzeto sicer ni visoko, toda upoštevati je potrebno pri reševanju teh zadev raznovrstno problematiko, ki je zvezana z registrskim poslovanjem.

VII.

RAČUNSKI UPRAVNI SPORI

Kakor imajo vrhovna sodišča rednih sodišč v svoji pristojnosti odločanje o zakonitosti aktov, ki jih izdajajo upravni organi v upravnem postopku, če prizadeta stranka vloži tožbo zaradi izpodbijanja upravnega akta, tako so tudi višja gospodarska in vrhovno gospodarsko sodišče pristojna, da odločajo o zakonitosti upravnih aktov službe družbenega knjigovodstva (računski upravni spor).

Računski upravni spor je bil urejen v zakonu o družbenem knjigovodstvu iz leta 1959. Po tem zakonu je ena izmed glavnih nalog službe družbenega knjigovodstva kontrola koriščenja družbenih sredstev in razpolaganja z družbenim premoženjem s strani tistih gospodarskih in drugih organizacij, ki jim je družbeno premoženje izročeno v upravljanje in gospodarjenje. Ker je z zakoni in drugimi predpisi odrejeno, v katere namene smejo koristniki družbenega premoženja s tem premoženjem razpolagati, je potrebno, da se izvaja tudi kontrola nad načinom razpolaganja s temi družbenimi sredstvi. Pravica take kontrole pripada državi, ki to kontrolo izvaja preko posebnega organa službe družbenega knjigovodstva, v katere sestavu deluje finančna inšpekcija.

Ti organi izvajajo kontrolo o tem, ali koristniki družbenega premoženja gospodarijo smotrno in v skladu z določbami zakonitih predpisov.

Služba družbenega knjigovodstva je organizirana v okviru Narodne banke. Ker so po zakonu o družbenem knjigovodstvu koristniki družbenega premoženja dolžni, da ves svoj plačilni promet in vse svoje finančno poslovanje izvajajo preko banke in da službi družbenega knjigovodstva predlagajo svoje predračune, obračune in zaključne račune in še druge podatke ter poročila, ki jih zahtevajo predpisi, se pri banki zbirajo vsi dokumenti, na podlagi katerih koristniki družbenega premoženja s tem premoženjem razpolagajo. Pri izvrševanju svoje kontrolne funkcije služba družbenega knjigovodstva preizkuša formalno in materialno zakonitost dokumentov, na podlagi katerih gospodarske organizacije oziroma drugi koristniki družbenega premoženja izvršujejo knjiženje poslovnih dogodkov. Ako organi službe družbenega knjigovodstva ugotovijo formalno ali materialno nepravilnost takih dokumentov, potem s posebno odločbo ugotovijo dejansko stanje in hkrati odredijo, da se morajo ugotovljene nepravilnosti in nezakolitosti v določenem roku odpraviti. Take odločbe izdaja služba družbenega knjigovodstva v upravnem postopku. V primeru, ko koristnik družbenega premoženja, na katerega se odločba nanaša, misli, da odločba službe družbenega knjigovodstva ni zakonita, lahko najprej zahteva, da se zadeva najprej ponovno presoja po višjem organu službe družbenega knjigovodstva in da o tem izda svojo rešitev glavni finančni inšpektor pri centrali oziroma glavni centrali Narodne banke. Proti odločbi glavnega finančnega inšpektorja pa imajo prizadeti koristniki družbenega premoženja in politično teritorialne enote še možnost pravnega varstva izven upravnega postopka. Iz istih razlogov namreč kakor je zakon o upravnih sporih predvidel, da tudi rešitve višjih upravnih organov ne bodo vedno pravilne in zakonite in je zato republiškim vrhovnim in zveznemu vrhovnemu sodišču določil pravico presojanja zakonitosti njihovih odločb, tako je tudi zakon o družbenem knjigovodstvu določil pristojnost republiških višjih in vrhovnega gospodarskega sodišča, da presojajo zakonitost aktov organov službe družbenega knjigovodstva in dal prizadetim organizacijam možnost, da proti odločbi službe družbenega knjigovodstva sprožijo računski upravni spor s tožbo pred gospodarskim sodiščem. Računski upravni spor lahko začnejo tudi politično teritorialne enote, če mislijo, da so z odločbo službe družbenega knjigovodstva prizadete pri svojih dohodkih.

Zakon o družbenem knjigovodstvu določa, da se računski upravni spor lahko začne zoper odločbo službe družbenega knjigovodstva, s katero ta odloča o zakonitosti razpolaganja z družbenim premoženjem, o računski pravilnosti listin in o resničnosti navedenih dejstev, ki so podlaga za razpolaganje z družbenim premoženjem ter za knjiženje, dalje o pravilnosti periodičnega obračuna in zaključnega računa ter o pravilnosti izvršitve predračuna dohodkov in izdatkov uporabnika družbenega premoženja. Vendar je računski pravni spor mogoč samo v primeru, da je prizadeta organizacija v upravnem postopku izčrpala redne pritožbene možnosti, to je, da je zahtevala ponoven preizkus prvostopne odločbe.

Organi službe družbenega knjigovodstva so pri svojih rednih in izrednih pregledih finančnega in materialnega poslovanja gospodarskih organizacij ter skladov in proračunskih ustanov ugotavljali najrazličnejše nepravilnosti in nezakolitosti pri uporabi namembnih sredstev, pri izkazovanju dohodkov, pri določanju osebnih dohodkov, pri obračunavanju dnevnic in potnih stroškov, pri

izdatkih za reklamo in reprezentanco, pri izkoriščanju osebnih avtomobilov, pri odvajanju prometnega davka in v drugih primerih. Nekateri teh nepravilnosti smo konkretno omenjali v delu poročila, ki obravnava gospodarske prestopke.

Zanimiva je ugotovitev, da se gospodarske in druge organizacije v veliki večini primerov brez pritožbe podredijo ukrepom prvostopnih organov službe družbenega knjigovodstva in relativno malokrat zahtevajo še ponoven preizkus odločbe po višjem organu službe družbenega knjigovodstva. V preteklem letu je v LRS bilo vloženih 61 takih zahtev: 33 od gospodarskih organizacij, eden od proračunskega organa, 15 od bank, 5 od samostojnih zavodov in 14 od raznih drugih koristnikov družbenega premoženja. Preizkus zakonitosti odločbe v računsko upravnem sporu pred gospodarskimi sodišči so koristniki družbenega premoženja doslej zahtevali v razmeroma malo primerih. Višje gospodarsko sodišče je v računskem upravnem sporu obravnavalo nekaj primerov tožb bank in hranilnic zoper odločbe službe družbenega knjigovodstva, v katerih je služba družbenega knjigovodstva zavzela stališče, da pred letom 1960 ni bilo moč plačati uslužbencem bank in hranilnic nadurnega dela v breme materialnih stroškov nego samo v breme sklada za nagrajevanje. Naše sodišče je zavzelo nasprotno stališče in je vsem zadevnim tožbam bank in hranilnic ugodilo in odpravilo odločbe službe družbenega knjigovodstva z ukrepi, da morajo prizadeti denarni zavodi izdatke za nadurno delo preknjižiti v breme sklada za nagrajevanje. Vrhovno gospodarsko sodišče v Beogradu je to stališče potrdilo. S tožbo neke gospodarske organizacije je bil pred Višjim gospodarskim sodiščem sprožen tudi spor o vprašanju plačevanja prispevkov za splošne družbene potrebe v pavšalnem znesku ali po rednem obračunu. Služba družbenega knjigovodstva je zavzela stališče, da je za vprašanje, ali gospodarska organizacija lahko plačuje družbene prispevke v pavšalnem znesku, merodajen znesek celokupnega letnega dohodka, ki ne sme presegati 40 milijonov, dočim je gospodarska organizacija v tožbi zagovarjala mnenje, da plačuje prispevek po pavšalnem znesku, dokler velja taka s pristojno občino sklenjena pogodba in da zato služba družbenega knjigovodstva ni mogla odrediti, da gospodarska organizacija napravi redni obračun nego bi služba družbenega knjigovodstva lahko samo ugotovila nezakonito stanje, gospodarski organizaciji pa naložila da spremeni pogodbo. Gospodarsko sodišče je z odločbo v računskem upravnem sporu kot pravilno potrdilo stališče službe družbenega knjigovodstva. V nekem drugem primeru je Višje gospodarsko sodišče obravnavalo vprašanje pravice zahtevka do refundacije izdatka za enomesečne prejemke delavca, ki je odšel na odsluženje rednega vojaškega roka, do katere ima gospodarska organizacija po veljavnih predpisih pravico. Služba družbenega knjigovodstva je po tem obravnavanem primeru zavrnila zahtevo gospodarske organizacije za refundacijo v breme predračuna državnega sekretariata za narodno obrambo, ker delavec odsluženje vojaškega roka ni nastopil in je pobegnil čez mejo. Po stališču službe druž. knjigovodstva gospodarska organizacija ne bi smela izplačati vojaškemu obvezniku nadomestila za enomesečne prejemke brez potrdila pristojnega vojaškega organa o tem, da je vojaški obvezanec vojaški rok v resnici tudi nastopil, kakor to predvidevajo zadevna navodila. Višje gospodarsko kot računsko upravno sodišče je to stališče usvojilo. Gospodarska organizacija je morala izdatek trpeti sama. Ta primer kaže kako potrebna je pri gospodarjenju pazljivost in upoštevanje predpisov. Gospodarska organizacija ni ravnala previdno, ko je prejemke delavcu izplačala na osnovi nezadostne dokumentacije.

Navedli smo samo nekaj primerov. Institut računsko upravnega spora je nov pravni institut in je šele v razvoju. Gospodarske organizacije in drugi koristniki družbenega premoženja se te možnosti preizkušanja zakonitosti računskih upravnih odločb po gospodarskem sodišču še ne poslužujejo v večjem številu. Zato smo poročilo s tega področja naše pristojnosti omejili na kratek informativni sestanek. Glede na številne probleme na področju dela službe družbenega knjigovodstva pa je pričakovati, da bo gospodarsko kot računsko upravno sodišče dobivalo vedno pomembnejšo vlogo pri odločanju o vprašanju zakonitost aktov službe družbenega knjigovodstva.

Predsednik

Višjega gospodarskega sodišča LRS

Jernej Stante l. r.

PREDLOG RESOLUCIJE

k poročilu o delu gospodarskih sodišč

Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije je na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 23. novembra 1961, na podlagi poročila predsednika Višjega gospodarskega sodišča LRS o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leti 1960 in 1961 in na podlagi obravnave tega poročila sprejela tole

resolucijo:

1. Ljudska skupščina sprejme na znanje poročilo o delu gospodarskih sodišč s posebnim oziroma na leti 1960 in 1961.
2. Ljudska skupščina ugotavlja, da pomeni delo gospodarskih sodišč pomemben prispevek k urejanju odnosov v gospodarstvu in k izgrajevanju gospodarskega in pravnega sistema.
3. Izvršni svet Ljudske skupščine LRS naj prouči predloge, ki izhajajo iz poročila o delu gospodarskih sodišč ter iz obravnave tega poročila v ljudski skupščini in njenih odborih, in ukrene kar je potrebno, da se uresničijo tisti predlogi in pobude, katerih uresničitev bi bila koristna za pravilno razvijanje odnosov v gospodarstvu in za nemoteno delo gospodarskih sodišč.
4. Ljudska skupščina priporoča, da republiške gospodarske zbornice, za gospodarstvo pristojni republiški upravni organi in ljudski odbori proučijo poročilo o delu gospodarskih sodišč. Gospodarske zbornice naj z glavnimi problemi, ki izhajajo iz poročila, seznanijo gospodarske organizacije ustreznih področij.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE.

Odbor za gospodarstvo RZ

Odbor za gospodarstvo ZP

POROČILO

k poročilu predsednika Višjega gospodarskega sodišča o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leti 1960 in 1961

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora in odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS sta na skupni seji dne 18. novembra 1961, obravnavala poročilo predsednika Višjega gospodarskega sodišča o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leti 1960 in 1961.

V razpravi o tem poročilu sta odbora ugotovila, da so gospodarska sodišča v LR Sloveniji opravila pomembno delo pri urejanju blagovnega prometa in gospodarskih odnosov med gospodarskimi in drugimi organizacijami in da so znatno pripomogla k uveljavljanju našega gospodarskega sistema ter prispevala h krepitvi discipline v gospodarstvu in doslednejšemu izvajanju gospodarsko pravnih norm.

Razprava o tem poročilu pa je tudi pokazala, da prav praksa gospodarskih sodišč kaže potrebo, da se naš pravni sistem še nadalje izpopolni. Zlasti je treba proučiti možnost za čimprejšnjo uvedbo poslovne menice v naše gospodarstvo; proučiti pa je treba tudi možnost ugotavljanja ter delitve dohodka gospodarskih organizacij na podlagi realiziranih faktur, na kar sta opozorila odbora za gospodarstvo že pri obravnavi poročila o gibanju gospodarstva v I. polletju 1961. Prav tako se kaže potreba, da se z enotnim zveznim predpisom uredijo pravna razmerja iz pogodbe o zavarovanju in iz pogodbe o cestnem prevozu blaga in potnikov. Proučiti je treba nadalje možnost, da se postopek pred gospodarskimi sodišči poenostavi, zlasti postopek v zvezi z izterjevanjem gospodarskih obveznosti. Tudi predpise o knjigovodstvu v gospodarskih organizacijah bi kazalo poenostaviti in je potrebno tudi to zadevo proučiti. Praksa gospodarskih sodišč je pokazala, da bi bili potrebni tudi novi predpisi o prisilni likvidaciji ter enotni predpisi za registracijo gospodarskih organizacij. Proučiti bi bilo treba tudi možnost za spremembo zakona o gospodarskih prestopkih, glede kaznovanja obratnih in poslovnih enot s samostojnim obračunom in glede kaznovanja knjigovodskih servisov, kadar vodijo knjigovodstvo za druge gospodarske organizacije pomanjkljivo in površno.

Poročilo o delu gospodarskih sodišč pa je zlasti pokazalo, da je treba zaostriti osebno odgovornost delavcev v gospodarskih organizacijah, zlasti vodilnih. Pristojni organi naj poskrbijo, da bodo inšpekcijske službe okrepiли tako materialno kot kadrovsko in strokovno ter jih usposobili za aktivnejše odkrivanje in prijavljanje pomembnejših gospodarskih prestopkov. Inšpekcije morajo namreč raziskovati in prijavljati gospodarske prestopke tudi na področjih, kjer se doslej niso dosti učinkovito preganjali; zlasti pa morajo posvetiti pozornost izvajanju tržnih, sanitarno higienskih, deviznih in zunanje trgovinskih predpisov. Gospodarske organizacije so po zakonu dolžne, da z družbenim premoženjem upravljajo kot dober gospodar. Zato morajo pokazati večjo iniciativnost pri iskanju lastnih in gospodarsko utemeljenih virov za ustvarjanje dohodka, kar mora priti do izraza zlasti preko večje skrbnosti in discipline pri sklepanju

in izpolnjevanju pogodb. Z neustreznimi pogodbami povzročijo zlasti vodilni kadri pogosto primanjkljaje za gospodarsko organizacijo in je zato potrebno prav v tej smeri zaostri odgovornost, saj je od tega v veliki meri odvisen uspeh poslovanja.

Poročilo je pokazalo tudi potrebo, da je treba dosledno izvajati odškodninsko in drugo odgovornost projektantskih organizacij in projektantov, poskrbeti za brezhibno opravljanje letnih inventur, izboljšati poslovanje trgovine in vrsto podobnih problemov.

Tudi zbornice in sindikalne organizacije se morajo aktivno vključiti v delo za odstranjevanje pomanjkljivosti in napak v gospodarskih organizacijah, ki jih odkriva to poročilo.

Odbor ugotavlja, da bi tako organi delavskega upravljanja kot tudi ljudski odbori, v prvi vrsti pa zbori proizvajalcev, lahko črpali iz analize posameznih odločb gospodarskih sodišč orientacijo in napotila za svoje poslovanje oziroma za ukrepe pri svoji gospodarski politiki.

Glede na to predlagata odbora Ljudski skupščini, da sprejme predlog resolucije, ki sta jo odbora pripravila glede na razpravo o tem poročilu in ki je dostavljena vsem ljudskim poslancem.

Odbora sta za svojega poročevalca določila ljudskega poslanca Jožeta Tramška.

Št. 02-458/1-61.

Ljubljana, dne 18. novembra 1961.

Predsednik
odbora za gospodarstvo ZP:
Jože Gerbec l. r.

Predsednik
odbora za gospodarstvo RZ:
France Leskošek l. r.

Poročevalec:
Jože Tramšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ
Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu resolucije glede na poročilo o delu gospodarskih sodišč

Zakonodajni odbor Republiškega zbora in zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije sta na skupni seji dne 21. novembra 1961, obravnavala predlog resolucije, ki sta jo predložila odbora za gospodarstvo obeh zborov po obravnavi poročila o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leti 1960 in 1961.

Člani obeh zakonodajnih odborov so proučili poročilo o delu gospodarskih sodišč, ki je bilo predhodno dostavljeno, in na seji sami poslušali tudi obrazložitev predsednika Višjega gospodarskega sodišča LRS. Oba odbora sta soglasno ugotovila, da problematika, ki jo poročilo obravnava, terja, da Ljudska skup-

ščina LRS sprejme ob zaključku obravnave v odborih in na seji skupščine predloženo resolucijo, ki ustrezno zajema predloge in problematiko poročila.

Zato zakonodajna odbora Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev predlagata Ljudski skupščini, da predlagano resolucijo sprejme.

Št. 02-458/2-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Predsednik
zakonodajnega odbora ZP:
Andrej Babnik l. r.

Predsednik
zakonodajnega odbora RZ:
dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG ZAKONA

o gozdovih

I. Splošni določbi

1. člen

Z gozdovi v Ljudski republiki Sloveniji je treba gospodariti po določbah temeljnega zakona o gozdovih, po določbah tega zakona in po predpisih, izdanih na njuni podlagi.

2. člen

Za gozdove s posebnim namenom se uporabljajo določbe tega zakona, kolikor ni s posebnimi predpisi drugače določeno.

II. Oblikovanje gozdnogospodarskih območij

3. člen

Gozdnogospodarska območja so zaokrožene gozdnogospodarske celote.

Gozdnogospodarsko območje se oblikuje tako, da glede na stanje in strukturo gozdov zajema takšno velikost gozdne površine, ki zagotavlja smotrni razvoj gozdarstva na določenem območju, zlasti tako, da:

- izboljšuje dolgoročno gospodarjenje, pri tem zagotavlja trajnost, zboljšanje in povečanje lesne zaloge ter s tem omogoča večji odnos in racionalno izkoriščanje gozdov;
- omogoča gospodarjenje s sodobnimi tehničnimi sredstvi;
- zagotavlja zadostna materialna sredstva za smotrno in sodobno gospodarjenje z gozdovi.

Gozdnogospodarsko območje se praviloma deli na gozdnogospodarske enote.

4. člen

Gozdnogospodarska območja določi okrajni ljudski odbor na sejah obeh zborov, potem, ko dobi mnenje občinskih ljudskih odborov ter gozdnogospodarskih in drugih zainteresiranih organizacij. Če pa leži gozdnogospodarsko območje v več okrajih, ga določijo okrajni ljudski odbori sporazumno po ena-

kem postopku. Če se ne sporazumejo, določi gozdnogospodarsko območje Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije.

5. člen

Gozdove in druga zemljišča v družbeni lastnini v okviru gozdnogospodarskega območja daje praviloma eni gospodarski organizaciji v uporabo:

- če je gozdnogospodarsko območje v eni občini, občinski ljudski odbor;
- če je gozdnogospodarsko območje na območju več občin istega okraja, sporazumno občinski ljudski odbori, če se ti ne sporazumejo, pa okrajni ljudski odbor;

- če je gozdnogospodarsko območje na območju več okrajev, sporazumno občinski ljudski odbori, če se ti ne sporazumejo, pa Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije.

Posamezne gozdove izven sklenjenih gozdnogospodarskih enot v družbeni lastnini daje v uporabo družbenim organizacijam, zavodom in državnim organom občinski ljudski odbor.

III. Gozdnogospodarski načrti

6. člen

Za gozdove v družbeni lastnini, ki so dani v uporabo družbenim organizacijam, zavodom in državnim organom po 4. členu temeljnega zakona o gozdovih, in za vse gozdove v državljanski lastnini, razen za gozdove, za katere gozdnogospodarski načrt ni obvezen (23. člen temeljnega zakona o gozdovih), se sestavijo gozdnogospodarski načrti tako, da se z načrtnim gospodarjenjem s temi gozdovi zagotovi čim večja proizvodnja lesa in omogoči smotrno izkoriščanje gozdov.

Gozdnogospodarski načrt za gozdove iz prejšnjega odstavka izdelava in sprejme tista gospodarska organizacija (gozdno gospodarstvo, kmetijska zadruga, kmetijsko posestvo), ki jo za to pooblasti ljudski odbor občine, v kateri ležijo ti gozdovi, potrdi pa občinski ljudski odbor na sejah obeh zborov.

7. člen

Izdelava, revizija in evidenca izvrševanja gozdnogospodarskih načrtov za gozdove iz 6. člena se izvršuje v roku in na enak način kot za gozdove v družbeni lastnini, ki so dani v uporabo gospodarskim organizacijam.

Sekretariat Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo predpiše po potrebi natančnejše določbe o izdelavi, reviziji in evidenci izvrševanja gozdnogospodarskih načrtov za gozdove iz 6. člena.

8. člen

Če gospodari z gozdovi v okviru enega gozdnogospodarskega območja več gospodarskih organizacij in se te ne morejo sporazumeti glede izvršitve posamezne naloge, ki ima skupen pomen za smotrnejše gospodarjenje s temi gozdovi, lahko organ, ki je pristojen za potrditev gozdnogospodarskega načrta, odloči, da izvrši tako nalogo ena gospodarska organizacija na skupen račun prizadetih organizacij.

IV. Izkoriščanje, vzdrževanje, obnova, varstvo in pospeševanje gozdov

9. člen

Gozdove je treba izkoriščati tako, da se zagotovi obnova gozdov, povečanje prirastka in smotrno izkoriščanje lesa.

Iz gojitvenih in gozdnovarstvenih razlogov lahko za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ tudi odredi posek gozdnega drevja (sečni nalog).

10. člen

V gozdovih, s katerimi ne gospodarja gospodarska organizacija, odkazujejo drevesa za posek strokovne osebe, ki jih za to pooblasti za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ.

Sečnjo na podlagi gozdnogospodarskega načrta je treba za gozdarstvo pristojnemu organu občinskega ljudskega odbora poprej priglasiti.

Odkazovanje nadzorujejo za gozdarsko inšpekcijo pristojni organi.

11. člen

Drevesa za posek je treba odbirati, upoštevajoč sodobne gozdnogojitvene metode in sekati tako, da se sosedna drevesa v gozdu, zemljišča, poti in podobno ne poškodujejo ter da gozd ne bo ogrožen od vplivov vetra, padavin, plazov, usadov in drugih škodljivih vplivov.

12. člen

V gozdovih se lahko seka na golo samo, kolikor je to v gozdnogospodarskem načrtu predvideno ali če izda za tako sečnjo dovoljenje za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ.

Sečnja na golo se v gozdnogospodarskem načrtu lahko predvidi oziroma se za tako sečnjo izda dovoljenje samo, če je sečnja na golo potrebna za zgraditev gospodarskih objektov in če ne ogroža gozdnih tal ali podmladka.

Za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ lahko odredi sečnjo na golo na površini, na kateri je zaradi škodljivega gozdnega mrčesa, gozdnih bolezni ali druge naravne nezgode ogrožena večina dreves.

Sečnja na golo v varovalnih gozdovih je prepovedana, razen v primerih iz prejšnjega odstavka.

13. člen

Za krčenje gozda je potrebno posebno dovoljenje, ki ga izda za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ.

Dovoljenje za krčenje gozda se lahko izda:

- a) da se zasadi gozdna plantaža (sodoben gozdni nasad);
- b) da se spremeni gozd v kmetijsko kulturo, če je zemljišče primerno za strojno obdelavo na veliki površini in če se s tem doseže donosnejše izkoriščanje izkrčene površine;
- c) če je krčenje gozda potrebno za zgraditev ali vzdrževanje javnih objektov in naprav.

V primerih iz točke b) prejšnjega odstavka lahko izda dovoljenje za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ v soglasju z občinskim upravnim organom za kmetijstvo.

V primerih iz drugega odstavka lahko za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ izda tudi nalog za krčitev gozda.

Pri izdajanju dovoljenja oziroma naloga za krčitev gozda je treba gledati na to, da bi s krčitvijo ne bil prizadet izgled in naravne značilnosti pokrajine.

Dovoljenje za krčenje ni potrebno, če je krčenje predvideno v gozdno-gospodarskem načrtu.

Dovoljenje oziroma nalog za krčenje se ne more izdati, če bi bile ogrožene varovalne funkcije gozda.

14. člen

Predlog za sečnjo na golo oziroma za krčenje gozda mora biti obrazložen in opremljen z ustrezno tehnično-ekonomsko dokumentacijo.

Sekretariat Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo izda predpise o strokovni dokumentaciji.

15. člen

Za posek tise in črnega gabra je potrebno posebno dovoljenje za gozdarstvo pristojnega občinskega upravnega organa. Posebno dovoljenje ni potrebno za posek teh dreves na podlagi potrjenega gozdnogospodarskega načrta.

Izvršni svet lahko predpiše omejitve iz prejšnjega odstavka tudi za druge drevesne vrste, katerih obstanek je ogrožen.

16. člen

V gozdovih paša ni dovoljena.

Za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ lahko izjemoma do poteka določenega roka dovoli pašo, če se s tem ne povzroča večja škoda zemljišču, gozdnemu mladju ali drevju.

Paša se lahko po prejšnjem odstavku dovoli samo v gozdovih, v katerih se je do dneva uveljavitve tega zakona že paslo, in le za potrebe skupnih pašnikov (13. člen zakona o upravljanju in gospodarjenju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti — Uradni list LRS, št. 7-19/56), drugim živinorejcem pa le, če bi takojšnja odprava paše imela za posledico znižanje števila živine, ki jo redijo.

Dovoljenje iz drugega odstavka tega člena se v nobenem primeru ne sme izdati za pašo v varovalnih gozdovih, v mladih gozdovih, na zemljiščih, ki so pripravljena za pogozditev, ter na gozdnih zemljiščih, na katerih bi paša lahko povzročila ali povečala erozijo.

17. člen

V gozdovih ni dovoljeno klestiti vejnikov.

Stelja, listje in mah se lahko pridobivajo, kolikor to ni škodljivo za gozdno mladje, le s kolobarjenjem, ki ga po obstoječih potrebah določi za gozdarstvo pristojni upravni organ občinskega ljudskega odbora.

18. člen

Zrela borova drevesa je treba pred sečnjo smolariti povsod tam, kjer je možno racionalno in strokovno pravilno smolarjenje.

Smolarjenje lahko opravljajo le za to usposobljene gospodarske organizacije. Lastnik lahko smolari v svojem gozdu samo pod strokovnim vodstvom.

19. člen

V gozdovih je vsakomur dovoljeno nabirati prosto rastoče gozdne sadeže (maline, borovnice, brusnice, gobe itd.) in zdravilna zelišča, vendar tako, da se ne dela gozdu škoda.

Glede nabiranja gozdnega semenja veljajo posebni predpisi o prometu s semenskim blagom.

20. člen

Razdiranje mravljišč in nabiranje mravljinih bub (jajčec) v gozdu je prepovedano.

V. Ukrepi za varstvo gozdov

21. člen

Za gozdarstvo pristojni upravni organ občinskega ljudskega odbora lahko odloči, da izvrši potrebne ukrepe za varstvo gozdov v državljski lastnini, s katerimi gospodarji lastnik, gospodarska organizacija, če je očitno, da bi jih posamezni lastniki ne mogli sami izvršiti ali če bi bila izvršitev takih ukrepov po posameznih lastnikih gospodarsko nesmotrna ali škodljiva. Gospodarska organizacija izvrši te ukrepe na stroške lastnika gozda, če gospodarji z gozdom lastnik.

Ukrepi večjega obsega za varstvo gozdov v državljski lastnini pred požarom ter pred boleznimi in škodljivci gozdnega drevja se financirajo iz občinskega gozdnega sklada, če tako odloči pristojni občinski ljudski odbor.

Če gospodarji z gozdom v državljski lastnini gospodarska organizacija, se krijejo stroški za gozdnovarstvene ukrepe iz občinskega gozdnega sklada.

Za kritje stroškov za ukrepe iz drugega in tretjega odstavka je treba v finančnem načrtu občinskega gozdnega sklada zagotoviti ustrezna sredstva.

22. člen

Za varstvo pred požarom se uporabljajo splošni predpisi o varstvu pred požarom in drugi posebni predpisi.

23. člen

Gospodarska organizacija, družbena organizacija, zavod in državni organ, ki gospodarji z gozdovi, sprejme pravilnik o organizaciji gozdnovarstvene službe.

VI. Gospodarjenje z degradiranimi gozdovi na kraških in drugih tleh

24. člen

Degradirane gozdove na krasu in drugod ter zemljišča, kjer lahko uspeva le gozd (v nadaljnjem besedilu: kraška zemljišča), je treba usposobiti za redno gozdno proizvodnjo.

25. člen

Za usposobitev kraških zemljišč, ki ležijo znotraj gozdnogospodarskih območij, skrbijo gospodarske organizacije, ki gospodarijo z gozdovi, oziroma lastniki zemljišč.

Občinski ljudski odbor lahko odredi potrebne gospodarske ukrepe za usposobitev kraških zemljišč iz prejšnjega odstavka.

26. člen

Usposobitev kraških zemljišč, ki ne ležijo znotraj gozdnogospodarskih območij, se izvršuje po perspektivnem načrtu, ki ga izdelata za dobo dvajset let, in po letnih načrtih.

Perspektivni načrt in letni načrti se izdelajo za posamezne zemljiške komplekse v okviru posamezne občine.

27. člen

Kraška zemljišča, za katera je po načrtu iz prejšnjega člena predvidena usposobitev za gozdno proizvodnjo, se ne glede na lastništvo izločijo iz dosedanjega gospodarjenja in se dajo za dobo trideset let v začasno gospodarjenje organu oziroma organizaciji, ki jo določi občinski ljudski odbor na sejah obeh zborov.

Ljudski odbor posamezne občine ali več občinskih ljudskih odborov sporazumno lahko ustanovi poseben organ ali zavod za usposobitev kraških zemljišč za redno gozdno proizvodnjo.

Zemljišča iz prvega odstavka se izločajo iz dosedanjega gospodarjenja postopoma glede na perspektivni oziroma letni načrt usposabljanja. O izločanju zemljišč odloča za gozdarstvo pristojni upravni organ občinskega ljudskega odbora na predlog organa oziroma organizacije iz prvega odstavka tega člena.

28. člen

Perspektivni načrt izdelata organ, organizacija oziroma zavod iz 27. člena, potrdi pa Sekretariat Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo, potem ko je dobil mnenje prizadetih občinskih in okrajnih ljudskih odborov.

Letni načrt izdelata organ, organizacija oziroma zavod iz 27. člena, potrdi pa za gozdarstvo pristojni svet občinskega ljudskega odbora.

29. člen

Kritje stroškov za izvrševanje ukrepov iz potrjenega perspektivnega oziroma letnega načrta se zagotavlja iz proračuna občine in okraja ter Ljudske republike Slovenije.

Organu, organizaciji oziroma zavodu iz 27. člena pripadajo vsi dohodki od kraških zemljišč, s katerimi gospodarijo.

30. člen

Za gospodarjenje s kraškimi zemljišči veljajo določbe tega poglavja in V. poglavja.

31. člen

Sekretariat Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo izda po potrebi strokovno-tehnične predpise o usposabljanju kraških zemljišč.

VII. Varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom

32. člen

Občinski ljudski odbor odloči po sklepu obeh zborov, kateri gozdovi se razglasijo za varovalne gozdove ali za gozdove s posebnim namenom

Če so gozdovi iz prejšnjega odstavka na območju dveh ali več občin istega okraja, odločijo o tem sporazumno občinski ljudski odbori, če se ne sporazumejo, pa okrajni ljudski odbor. Če so gozdovi na območju dveh ali več okrajev, odločijo o tem sporazumno okrajni ljudski odbori po zaslišanju občinskih ljudskih odborov, če se ne sporazumejo, pa Izvršni svet ali organ, ki ga Izvršni svet za to pooblasti.

Organi iz prejšnjih odstavkov lahko ob spremenjenih razmerah spremenijo ali razveljavijo akt o razglasitvi varovalnega gozda ali gozda s posebnim namenom.

33. člen

Organ iz 32. člena tega zakona razglasi gozd za varovalni gozd ali gozd s posebnim namenom po svoji pobudi ali na predlog zainteresiranega državnega organa, gospodarske ali druge organizacije.

34. člen

Za varovalne gozdove se lahko razglasijo:

1. gozdovi, ki varujejo zemljišča usadov, izpiranja ali krušenja, gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda, gozdovi, ki so izpostavljeni vetru ter gozdovi na kraških tleh;
2. gozdovi, ki v hudourniških območjih zadržujejo prenažno odtekanje vode ter s tem varujejo zemljišča proti eroziji in plazovom;
3. gozdni pasovi, ki varujejo gozdove in zemljišča proti vetru in vodi;
4. gozdovi na zgornji meji gozdne vegetacije;
5. gozdovi, ki sestavljajo zeleni pas ob večjih naseljih, oziroma gozdovi, ki so potrebni za zdravstvene namene;
6. gozdovi, ki varujejo razne objekte in naprave.

35. člen

Stroške gospodarjenja z varovalnimi gozdovi oziroma z gozdovi s posebnim namenom krije organizacija, ki s temi gozdovi gospodari.

Izvršni svet Ljudske skupščine LRS lahko izda podrobnejše predpise o gospodarjenju z varovalnimi gozdovi in z gozdovi s posebnim namenom.

VIII. Gospodarjenje z gozdovi v državljanski lastnini

36. člen

Z gozdovi v državljanski lastnini gospodarijo njihovi lastniki.

Lastniki lahko prepustijo svoje gozdove v gospodarjenje zadrugi ali drugi gospodarski organizaciji, s katero sklenejo pogodbo o kooperaciji, zakupno, izročilno ali kakšno drugo pogodbo (2. in 5. člen temeljnega zakona o gozdovih).

37. člen

Za gozdarstvo pristojni svet občinskega ljudskega odbora lahko odloči, da se gozd v državljanski lastnini, s katerim gospodari lastnik, prepusti v gospodarjenje gospodarski organizaciji:

1. če lastnik ne gospodari z gozdom po določbah gozdnogospodarskega načrta;
2. če lastnik ne izvršuje predpisanih ukrepov o zatiranju škodljivega mrčesa, nalezljivih bolezni in o preprečevanju gozdnih požarov;
3. če lastnik s svojim gozdom tako slabo gospodari, da je ogrožena trajnost gozdne proizvodnje, obstoj ali gojitev gozda, ali če v njem ponovno seka drevesa, ki niso bila odkazana, ali v nasprotju z določbami gozdnogospodarskega načrta;
4. če se gozd spremeni v plantažo (sodoben gozdni nasad) in je pri tem treba zagotoviti strokovno izvedbo te spremembe, ali če to narekujejo skupni gospodarski interesi in so potrebni enotni tehnični postopki, lastnik gozda pa v teh primerih nima pogojev, da bi pri gospodarjenju z gozdom uporabljal sodobne gozdnogospodarske metode in tehnično opremo.

V odločbi o prepustitvi gozda gospodarski organizaciji po prejšnjem odstavku se tudi določi, za koliko časa se prepusti gospodarjenje gospodarski organizaciji. Ta rok ne sme biti daljši od dvajset let v gozdovih listavcev in trideset let v gozdovih iglavcev.

38. člen

Organ iz prejšnjega člena prepusti gospodarjenje z gozdom v državljanski lastnini gospodarski organizaciji, ki je za to tehnično in strokovno usposobljena. Ob enakih pogojih prepusti gospodarjenje z gozdom v državljanski lastnini tisti gospodarski organizaciji, ki že gospodari z okoliškimi gozdovi.

39. člen

Lastnik gozda, prepuščenega v gospodarjenje gospodarski organizaciji, ima te pravice:

1. sekati v okviru zmogljivosti njegovega gozda les, ki mu je potreben neposredno za njegovo kmetijsko gospodarstvo; gospodarska organizacija lahko dodeli lastniku ta les tudi iz drugih gozdov, s katerimi gospodari gospodarska organizacija;
2. pridobivati steljo in mah po načelih kolobarjenja za potrebe svojega kmetijskega gospodarstva;
3. pravico do dela cene stoječega lesa in pravico do drugih gozdnih proizvodov; del cene stoječega lesa se določi s pogodbo med lastnikom in gospodarsko organizacijo, ne more pa znašati manj kot 50 % cene stoječega lesa, kot izhaja iz predpisa o prispevku za občinski gozdni sklad (prvi odstavek 41. člena);
4. pod enakimi pogoji ima prednost pri izvrševanju del v gozdu in pravico do opravljanja storitev v zvezi s temi deli.

Če spremeni gospodarska organizacija gozd v državljanski lastnini v gozdno plantažo in vloži v plantažni nasad vsa sredstva sama, pripada lastniku gozda na podlagi 3. točke prejšnjega odstavka tega člena del cene stoječega lesa samo

glede na vrednost lesa, ki bi ga dal gozd, če bi se še naprej gospodarilo v njem na način, kot se je gospodarilo v njem pred spremembitvijo v plantažo.

Lastnik gozda v državljanski lastnini in gospodarska organizacija, ki prevzame takšen gozd v gospodarjenje, se lahko dogovorita, da bo gospodarska organizacija plačevala lastniku gozda zakupnino namesto plačila dela cene stoječega lesa po 3. točki prvega odstavka tega člena.

40. člen

Gospodarska organizacija, ki ji je bilo prepuščeno gospodarjenje z gozdovi v državljanski lastnini na podlagi pogodbe ali odločbe pristojnega organa, mora gospodariti z gozdom na podlagi potrjenega gozdnogospodarskega načrta, ki je izdelan za te gozdove, ali pa ta načrt prilagoditi novim možnostim skupnega gospodarjenja z gozdovi.

IX. Prispevek za pospeševanje gozdov v državljanski lastnini

41. člen

Lastniki oziroma posestniki gozdov v državljanski lastnini morajo od lesa, posekanega v teh gozdovih, plačevati prispevek za pospeševanje gozdov v državljanski lastnini (v nadaljnjem besedilu: prispevek). Če gospodari z gozdom v državljanski lastnini gospodarska organizacija, plača prispevek ta organizacija.

Prispevek se ne plača od lesa, ki ga lastnik oziroma posestnik poseka za svoje kmetijsko gospodarstvo ali za to, da ga podari za družbeno koristne namene.

42. člen

Prispevek se plača od vrednosti lesa po predpisih, ki jih izda Izvršni svet Ljudske skupščine LRS. S temi predpisi se za gospodarske organizacije, ki gospodarijo z gozdovi v državljanski lastnini (prvi odstavek 41. člena), lahko določi nižja tarifa.

Prispevek se plača potem, ko je les odkazan za posek. Če les ni posekan do konca gospodarskega leta, se prispevek lastniku vrne na njegovo zahtevo.

43. člen

Prispevek se steka v občinske gozdne sklade.

Občinski gozdni sklad ustanovi vsaka občina.

Če ležijo gozdovi v državljanski lastnini v okviru gozdnogospodarskega območja na območju več občin, ustanovijo ljudski odbori teh občin tudi skupni sklad.

V primeru iz prejšnjega odstavka se steka v občinski gozdni sklad posamezne občine največ 75 %, v skupni medobčinski gozdni sklad pa najmanj 25 % prispevkov. Kolikšen del prispevka gre v prvi in drugi gozdni sklad, določijo v teh mejah prizadeti občinski ljudski odbori sporazumno.

Sredstva medobčinskega gozdnega sklada se uporabljajo za financiranje skupnih nalog za pospeševanje gozdov v državljanski lastnini na območju, za katero je ta sklad ustanovljen.

Gozdni skladi iz prejšnjega člena se upravljajo po načelih družbenega upravljanja.

44. člen

Sredstva občinskih gozdnih skladov se uporabljajo za naslednja pospeševalna dela v gozdovih v državljanski lastnini: za gojitev, varstvo, obnovo oziroma rekonstrukcijo gozdov, za urejanje gozdov, nova pogozdovanja, plantažno proizvodnjo lesa, za nabavo mehanizacije ter za gradnjo in vzdrževanje gozdnih cest, poti, priprav in drugih objektov.

45. člen

Kadar so zaradi oddaljenosti in težkega pristopa gozdov v državljanski lastnini (36. in 37. člen), s katerimi gospodarji gospodarska organizacija, stroški spravila in prevoza lesa nesorazmerno visoki, tako da iz prodajne cene ni mogoče kriti tistega dela cene stoječega lesa, ki pripada lastniku po 39. členu tega zakona, se prispevek, ki ga mora plačati gospodarska organizacija, lahko zniža, vendar največ za 15 %.

X. Primarna predelava lesa

46. člen

S primarno predelavo lesa se lahko ukvarjajo le gospodarske organizacije in obrti, ki imajo obrate ali strojne naprave tehnično tako opremljene, da zagotavljajo racionalno izkoriščanje lesa, potreben strokovni kader ter obrtno dovoljenje, če je potrebno po veljavnih predpisih.

Podrobnejše predpise o tehnični opremi in strokovnem kadru izda Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt v soglasju s Sekretariatom Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo.

XI. Kazenske določbe

47. člen

Gospodarska organizacija, družbena organizacija, samostojen zavod ali druga pravna oseba se kaznuje za prekršek:

I. Z denarno kaznijo od 10 000 do 1 000 000 dinarjev:

1. če ne sprejme v predpisanem roku gozdnogospodarskega načrta v primerih iz 6. člena tega zakona;

2. če razdere mravljišče ali nabira mravljinje bube (jajčeca) v gozdu (20. člen);

3. če lastniku gozda v državljanski lastnini, ki ji je prepuščen v gospodarjenje, krati s tem zvezane pravice (39. člen);

4. če primarno predeluje ali žaga les v nasprotju s 46. členom.

II. Z denarno kaznijo od 5000 do 300 000 dinarjev:

1. če v gozdu, za katerega je izdelan gozdnogospodarski načrt, seka brez poprejšnje priglasitve (10. člen);

2. če smolari v gozdu v nasprotju z 18. členom;

3. če ne sprejme pravilnika o organizaciji gozdnovarstvene službe v treh letih po uveljavitvi tega zakona (23. člen).

Za prekrške iz prejšnjega odstavka se kaznuje tudi odgovorna oseba gospodarske organizacije, družbene organizacije, samostojnega zavoda ali druge pravne osebe, in sicer za prekrške iz I. točke z denarno kaznijo od 3000 do 30 000 dinarjev, za prekrške iz II. točke pa z denarno kaznijo od 1000 do 20 000 dinarjev.

48. člen

Z denarno kaznijo od 5000 do 200 000 dinarjev se kaznuje za prekršek:

1. kdor brez poprejšnjega odkazovanja seka ali dovoli sekati v svojem gozdu (10. člen);
2. kdor razdere mravljišče ali nabira mravljinje bube (jajčeca) v gozdu (20. člen);
3. kdor smolari ali drugemu dovoli smolariti v svojem gozdu v nasprotju z 18. členom;
4. kdor v svojem gozdu, s katerim gospodari gospodarska organizacija, seka ali si prilasti posekan les ali druge gozdne proizvode v nasprotju z 39. členom;
5. kdor na svojem izločenem kraškem zemljišču onemogoča ali ovira izvrševanje ukrepov za usposobitev tega zemljišča (27. člen);
6. kdor žaga les v nasprotju z 46. členom.

V primerih iz 1. do 4. in 6. točke se sme izreči tudi varstveni ukrep odvzema predmetov, ki so bili uporabljeni za prekršek, pridobljeni s prekrškom ali so nastali s prekrškom.

49. člen

Za prekršek po 2. in 4. točki prvega odstavka 47. člena in po 2. točki drugega odstavka istega člena ter za prekršek po 2., 3., 4. in 6. točki 48. člena se lahko poleg izrečene kazni, odvzame denar ali vsaka premoženjska korist, ki je bila pridobljena s prekrškom. Če to ni mogoče, se storilcu naloži, da mora plačati denarni znesek, ki ustreza pridobljeni premoženjski koristi.

XII. Prehodne in končne določbe

50. člen

Dokler ne bodo določena gozdnogospodarska območja, gospodarijo gospodarske organizacije z gozdovi in zemljišči po dosedanjih območjih.

51. člen

Gozdnogospodarske načrte za gozdove, s katerimi gospodarijo gospodarske organizacije, je treba prilagoditi oziroma izdelati v treh letih po izdaji predpisov iz 23. člena temeljnega zakona o gozdovih, za gozdove, s katerimi ne gospodarijo gospodarske organizacije, pa v enakem roku.

52. člen

Letni načrt gospodarjenja mora obsegati gozdnogospodarske naloge v zvezi z obnovo, gojenjem in izkoriščanjem določenega gozda, ki jih je treba izvršiti v enem letu.

Letne načrte gospodarjenja za gozdove v družbeni lastnini in za gozdove v državljanski lastnini, s katerimi gospodarijo gospodarske organizacije, sestavljajo in sprejemajo te organizacije. Za sestavo letnih načrtov za druge gozdove skrbi za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ.

Letne načrte gospodarjenja potrjuje za gozdarstvo pristojni upravni organ občinskega ljudskega odbora.

53. člen

Dokler ne bodo potrjeni gozdnogospodarski načrti, se lahko seka les v gozdu samo na podlagi poprejšnjega sečnega dovoljenja, ki ga izda za gozdarstvo pristojni občinski upravni organ.

54. člen

Gozdovi, ki so bili po dosedanjih predpisih razglašeni za varovalne, ostanejo še nadalje varovalni, dokler pristojni organ (32. člen) ne odloči drugače.

55. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, prenehajo veljati:

1. zakon o gozdovih (Uradni list LRS, št. 22-78/53 in št. 13-66/57), kolikor niso posamezne določbe prenehale veljati že z uveljavitvijo temeljnega zakona o gozdovih;

2. 2. člen zakona o omejitvi predelave lesa iglavcev (Uradni list LRS, št. 26-96/54);

3. 1. do 6. člen zakona o prispevku za pospeševanje gozdov v državljanski lastnini (Uradni list LRS, št. 18-158/61);

4. 1. člen uredbe za izvrševanje zakona o omejitvi predelave lesa iglavcev (Uradni list LRS, št. 30-115/54 in 6-13/56);

5. uredba o obratovanju žag veneciank (Uradni list LRS, št. 11-41/53) in na njeni podlagi izdano navodilo (Uradni list LRS, št. 18-100/59);

6. pravilnik o gozdnem redu (Uradni list LRS, št. 9-53/60);

7. pravilnik o opravljanju logarske službe v Ljudski republiki Sloveniji (Uradni list LRS, št. 25-132/51).

56. člen

Ta zakon začne veljati trideseti dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Razvoj našega družbenega in gospodarskega življenja ter zlasti nov gospodarski sistem, je ustvaril povsem nove pogoje za gospodarjenje z gozdovi, ob katerih se je v temelju spremenilo stanje, v kakršnem sta bila uveljavljena prejšnji zvezni ter republiški zakon o gozdovih. Zato ni bila možna le sprememba ali spopolnitev navedenega zveznega zakona, marveč je bilo treba sprejeti docela nov zvezni zakon o gozdovih, ki je bil uveljavljen v maju 1961. Iz teh razlogov pa je treba sprejeti tudi nov republiški zakon o gozdovih.

Navedeni zvezni temeljni zakon o gozdovih ureja sam neposredno vprašanje gospodarjenja z družbenimi gozdovi in tista temeljna vprašanja gozdar-

stva, ki so važna za vso federacijo. Kolikor pa gre za vprašanja, ki so pomembna le za posamezne republike, jih zvezni zakon pooblašča, da taka vprašanja uredijo s svojimi zakoni in z drugimi predpisi. Semkaj štejemo zlasti vprašanja gospodarjenja z gozdovi v državljanski lastnini, intenzivnejšega izkoriščanja gozdov in gozdnih zemljišč, proizvodnje lesa v obliki plantaž in intenzivnih nasadov, pogozdovanja krasa in še nekatera druga vprašanja.

Zasebni gozdovi v LR Sloveniji zavzemajo po površini $\frac{2}{3}$ vseh gozdov. V njih se letno poseka okoli 2 milijona m³ lesa nasproti 1,2 milijona m³ v družbenih gozdovih. Pretežni del lesa, ki ga sekajo zasebni lastniki gozdov, predstavlja blagovno proizvodnjo. Iz tega se vidi, da so zasebni gozdovi velikega pomena kot surovinska osnova za naše gospodarstvo.

Dosedanji republiški zakon o gozdovih je predpisoval različne ukrepe za napredek gospodarjenja v teh gozdovih. Izvajanje dosedanjega zakona in splošen gospodarski razvoj pa je ustvaril pogoje za postopno podružbljenje gozdne proizvodnje, za kar ima novi zakon potrebne določbe.

Dosedanji režim gospodarjenja v zasebnih gozdovih je v določeni meri uredil obseg sečenj, ni pa rešil osnovnih vprašanj racionalnega gospodarjenja v teh gozdovih, s katerimi bi se v veliki meri povečal prirastek lesa. Prirodni pogoji omogočajo celo podvojitve prirastka lesa v zasebnih gozdovih, kar bi bilo velikega pomena za oskrbovanje našega gospodarstva s to deficitno surovino. Zasebni lastnik pa večkrat ni sposoben ali pa z ozirom na pomanjkanje tehničnih sredstev ni v stanju dovolj strokovno gojiti gozdove, da bi dosegel čim večji količinski in kakovostni prirastek lesa, racionalno izkoristiti posekani les s čim manj odpadka in s čim boljšim asortimanom proizvodov, izvršiti spravilo in prevoz lesa na sodoben način brez škode za posekani les in za sam gozd.

Zato so navedeni ukrepi na področju zasebnih gozdov spričo splošnega napredka, menjanja socialne strukture prebivalstva, ob možnostih vključevanja kmetijskih in gozdnih posestnikov oziroma njihovih družinskih članov v vse bolj razvijajoče se nekmetijske dejavnosti, privedli do razmeroma zelo široke kooperacije zlasti na pretežno gozdarskih območjih. Najbolj se je razvila kooperacija v gozdarstvu v kranjskem, celjskem in mariborskem okraju, razvija pa se tudi drugod, kjer so za to možnosti in potrebe. Tako n. pr. vrši KZ Črna na Koroškem že do 80 % vseh sečenj v zasebnih gozdovih v lastni režiji na osnovi prostovoljnih pogodb z zasebnimi lastniki. Kmetijska zadruga in gozdna gospodarstva opravljajo v zasebnih gozdovih poleg odkupa lesa tudi druga dela, ki jim lastnik sam ni kos, kot so: odkazovanje drevja za sečnjo, urejanje gozdov, izgradnjo in vzdrževanje gozdnih komunikacij, gojenje gozdov, itd., v glavnem iz sredstev gozdnega sklada, ob čemer je njihovo delo pač racionalnejše in cenejše, čim več teh del zajamejo v svojo režijo.

Zvezni temeljni zakon o gozdovih in predlog republiškega zakona o gozdovih pa poleg take prostovoljne kooperacije predvideva tudi obvezne ukrepe glede gospodarjenja v zasebnih gozdovih, kjer je to smotrno in izvedljivo in obenem določata pogoje in primere, v katerih se zasebni gozd prepušča v gospodarjenje gospodarski organizaciji. To so primeri, če lastnik ne gospodari po gozdnogospodarskem načrtu, če tako slabo gospodari, da je ogrožena trajnost gozdne proizvodnje in če ne izvršuje predpisanih ukrepov za preprečevanje gozdnih škod. Zasebni gozd se tudi prepusti v gospodarjenje gospodarski organizaciji v primerih, če se spremeni in plantažo in je pri tem treba zago-

toviti strokovno izvedbo te spremembe, ali če to narekujejo skupni gospodarski interesi in so potrebni enotni tehnični postopki, lastnik gozda pa v teh primerih nima pogojev, da bi pri gospodarjenju z gozdom uporabljal sodobne gozdnogospodarske metode in tehnično opremo. Čeprav ponekod še vedno primanjkuje strokovnega kadra, so se gozdnogospodarske organizacije toliko okrepile in oskrbele s tehnično opremo, da bodo lahko izvrševale naloge v okviru kooperacije in obveznih ukrepov v zasebnih gozdovih.

Dosedanji sistem je zasebnemu lastniku puščal del cene lesa na panju, les in steljo za domače potrebe, kakor tudi možnost zaslužka pri izkoriščanju lastnega gozda. Te pravice jasneje opredeljuje in omogoča tudi novi republiški zakon kmečkim lastnikom gozdov (nekmečkim lastnikom samo 50 % cene lesa na panju). Poleg tega ima lastnik prednostno pravico, da se ob enakih pogojih kot gozdni delavec ali voznik vključi v delo gospodarske organizacije v zvezi z njegovim gospodarjenjem v njegovem gozdu in si s tem zagotovi približno enake dohodke kot doslej.

Novi sistem jamči lastniku, ki sam ne gospodari s svojim gozdom, rento od gozda in sicer v višini najmanj 50 % cene lesa na panju. Doslej je lastnik izjemoma lahko dosegel tudi nadpovprečno celo lesa na panju, v največ primerih pa je bila ta cena spričo primitivnosti gozdne proizvodnje tako nizka, da je kot renta ostalo malo ali nič, ob čemer je moral prispevek plačati iz osebnega zaslužka pri delih v svojem gozdu ali od drugod. Strokovno gospodarjenje po gospodarskih organizacijah in sodelovanje lastnika s to organizacijo bo vsekakor imelo na eni strani za posledico racionalnejše gojenje in izkoriščanje gozdov, na drugi strani pa bo lastnik poleg zaslužka za svoje delo in opravljene storitve v vsakem primeru prejel tudi rento, katero minimalno višino sedaj zagotavlja zakon. Ob dobrem gospodarjenju bo ta renta lahko tudi večja in se bosta o njeni konkretni višini iznad v zakonu določene, pogodila lastnik in gospodarska organizacija.

Vključevanje zasebnih gozdov v skupno gospodarjenje po strokovno usposobljenih gospodarskih organizacijah bo teklo postopoma, skladno z gospodarsko politiko ljudskih odborov, kolikor se bodo za to usposabljevale gospodarske organizacije zlasti kmetijske zadruge in gozdna gospodarstva ter kakor bo to omogočal splošen gospodarski razvoj LR Slovenije.

Materialna podlaga za napredek gospodarjenja z zasebnimi gozdovi so prispevki od sečnje lesa iz teh gozdov. Ti prispevki se po novih predpisih popolnoma decentralizirajo in v celoti stekajo v občinske in medobčinske gozdne sklade. Občine so imele doslej le upravne pristojnosti, odslej pa bodo imele tudi potrebna finančna sredstva za uspešno usmerjanje in razvijanje gospodarjenja v zasebnih gozdovih. Medobčinski gozdni skladi naj bi zagotavljali izvrševanje gozdnogospodarskih ukrepov v primerih, kadar je njihovo izvajanje smotnejše v povezavi gozdnogospodarskega območja v okviru več občin. Prispevek za pospeševanje zasebnih gozdov je začasno uredil republiški zakon z dne 26. junija 1961. Ta predlog pa rešuje vprašanje prispevka na širših osnovah skladno z vso drugo problematiko gospodarjenja z gozdovi.

Kot rezultat gospodarjenja z gozdovi so lesne zaloge v naših gozdovih narastle na okrog 140 milijonov m³, skupni letni prirastek pa na 3,2 milijona m³, kar omogoča letno sečnjo okrog 3 milijone m³ lesa. Naraščajoče potrebe po lesu pa v bodoče ne bo mogoče kriti iz naravnih gozdov, čeprav bomo znatno izboljšali gospodarjenje v njih, temveč bomo morali vse bolj prehajati

k intenzivnim gozdnim nasadom in plantažam. Zato predlog zakona predvideva še bolj smotrno izkoriščanje zemljišča. Tako predvideva pogozdovanja hribovitih predelov, ki so neprimerni za sodobno kmetijsko proizvodnjo, obenem pa spreminjanje ekstenzivnih ravninskih gozdov v intenzivne gozdne plantaže ali v intenzivne kmetijske kulture. Ker gre za gospodarsko važne ukrepe, bodo pristojni organi dovoljevali ali odrejali izvedbo intenziviranja v izkoriščanju zemljišča samo na podlagi ustrezne strokovne dokumentacije. Na ta način se bomo ognili vsem nepravilnim posegom v ravninske gozdove, ker bodo prišli v poštev samo tisti, katerih relief, globina tal, fizikalna in kmetijska svojstva omogočajo intenzivnejše gospodarjenje.

Ukrepi za varstvo gozdov so bili doslej izrazito upravnega značaja. V predlogu zakona pa se skladno s sedanjim gospodarskim sistemom te naloge prenašajo na gospodarske organizacije oziroma na lastnike gozdov, občine pa prevzamejo pravico administrativne intervencije, kolikor bo izvajanje te intervencije potrebno. S tem so interesi družbe zavarovani v primerih, ko lastniki oziroma gospodarske organizacije same ne bi izvajale potrebnih varstvenih ukrepov.

Vprašanja gospodarjenja s kraškimi gozdovi in zemljišči zvezni zakon o gozdovih ne ureja, temveč ga prepušča republikam. Zato predlog zakona glede krasa upošteva naše potrebe in možnosti. Na našem krasu, ki zajema površino okoli 230 000 ha, od tega 60 000 ha gozdov, imamo še najmanj 20 000 ha površine, kjer je možna le gozdna vegetacija. Od tega je 6000 ha golih površin, ki jih je treba pogozditi, na ostalih 14 000 ha površin pa je treba že obstoječo gozdno vegetacijo izboljšati. S tem bi se gozdnatost na krasu povečala od dosedanjih 25 % na 35 %, in bi se s tako stopnjo gozdnatosti doseglo zadovoljivo biološko in gospodarsko ravnotežje med gozdno in kmetijsko površino, ki je na kraških tleh posebno občutljiva zaradi neugodnih prirodnih pogojev. Po osvoboditvi smo letno pogozdili okoli 400 ha površin, vzdrževali okoli 7000 ha starih kraških nasadov in izvedli potrebno varstveno službo, za kar smo letno potrošili 70–80 milijonov din, večinoma iz bivšega republiškega gozdnega sklada: Metode in organizacija pogozdovalnega dela pa niso bile vedno dovolj uspešne, in bo treba v bodoče dati poudarek intenzivnim kulturam hitrorastočih drevesnih vrst na rastiščih, kjer lahko pričakujemo hitre in dobre rezultate.

Predlog zakona predvideva poseben režim razpolaganja s kraškimi zemljišči, organizacijo pogozdovalnih del in financiranje. Kadar je kraško zemljišče možno zaščititi pred neugodnimi vplivi samo s pogozdovanjem, se lahko tako zemljišče za dobo 30 let prepusti posebnemu sistemu gospodarjenja, ki naj zagotovi zaščito tal z gozdno vegetacijo in v končni fazi tudi proizvodnjo lesa. Tak ukrep je možen ne glede na lastništvo, izvajal pa se bo postopoma v skladu z načrtom in razpoložljivimi sredstvi oziroma možnostmi.

Posamezne občine ali več občin ustanove lahko poseben organ ali zavod za usposobitev kraških zemljišč, kar se izvršuje po perspektivnem načrtu in letnih načrtih za območje vsake občine. Financiranje se prenaša na proračune, ker je pogozdovanje krasa po eni strani splošno družben problem, ne pa problem ene gospodarske panoge, po drugi strani pa bodo občinski gozdni skladi, ki bodo sicer sodelovali pri tem financiranju, na kraškem območju imeli le skromna in nezadostna sredstva. Da se okrepi zainteresiranost prizadetih organov in zagotovi uspešnost nalog, predvideva predlog, da zagotovijo za

pogozdovanje potrebna sredstva iz svojih proračunov občinski in okrajni ljudski odbori prizadetih območij in republika.

Po določenih zveznega zakona o gozdovih so družbeni gozdovi posameznih gozdnogospodarskih območij ekonomski temelj za poslovanje gospodarskih organizacij, t. j. gozdnih gospodarstev ali kombinatov. V naši republiki so zasebni in družbeni gozdovi marsikje močno prepleteni ter tvorijo enotne zaokrožene komplekse. Zato in zaradi splošne pomembnosti gozdov moramo postopoma težiti k temu, da se v nadaljnjem gospodarskem razvoju oblikujejo gozdnogospodarska območja kot osnovne enote gospodarjenja z gozdovi ne glede na lastništvo. Tak način oblikovanja gozdnogospodarskih območij je za Slovenijo pomemben tudi zato, ker omogoča prehajanje na skupno racionalno gospodarjenje na višji strokovni ravni tudi v zasebnih gozdovih. Predlog omogoča postopno oblikovanje takšnih gozdnogospodarskih območij in pooblašča okrajne ljudske odbore, da določijo gozdnogospodarska območja, potem ko dobijo mnenje občinskih ljudskih odborov ter gozdnogospodarskih in drugih zainteresiranih organizacij. To nalogo so okrajni ljudski odbori opravljali že doslej na podlagi doseganega republiškega zakona o gozdovih iz leta 1953.

Skladno z določbami zveznega zakona o gozdovih naj republiški zakoni omogočajo, da se pri gospodarjenju z gozdovi doseže trajnost in povečanje njihovega donosa. Zaradi tega se morajo gozdovi stalno negovati, vzdrževati, urejati in pospeševati. Potrebne ukrepe vsebujejo načrti za gospodarjenje z gozdovi, ki se po določenih zveznega zakona sestavljajo praviloma za vse gozdove.

Zvezni zakon vsebuje določila o gozdnogospodarskih načrtih za gozdove v družbeni lastnini, naš predlog pa razširja ta določila tudi na gozdove v državljanski lastnini.

Določila o sestavljanju, sprejemanju in potrjevanju teh načrtov ter o evidenci njihovega izvrševanja zagotavljajo kolektivom njihove pravice samoupravljanja, obenem pa upoštevajo tudi strokovnost in družbene interese, ki jih štiti predvsem občina, pristojna za potrjevanje teh načrtov.

Določila o primarni predelavi lesa so okvirna in omogočajo uveljavitev podrobnejših republiških predpisov o racionalnem izkoriščanju lesa.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLICKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o gozdovih

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je obravnaval predlog zakona o gozdovih na svoji seji dne 17. novembra 1961.

V načelni razpravi je odbor ugotovil, da predlog republiškega zakona o gozdovih, ki se izdaja na podlagi zveznega temeljnega zakona o gozdovih, ureja le tista vprašanja, ki so pomembna za našo republiko. To so zlasti vprašanja gospodarjenja z gozdovi v državljanski lastnini, intenzivnejšega izkoriščanja gozdov in gozdnih zemljišč, proizvodnje lesa v obliki plantaž in inten-

zivnih nasadov ter poleg nekaterih drugih vprašanj še zlasti vprašanje pogozdovanja krasa. Vse to pa so vprašanja, ki so za našo republiko prav posebnega pomena glede na to, da zasebni gozdovi v LR Sloveniji zavzemajo po površini še vedno dve tretjini vseh gozdov.

Prav o teh vprašanjih je že razpravljala Ljudska skupščina LR Slovenije. Odbor ugotavlja, da je predlog predloženega zakona v skladu tako s temeljnim zakonom o gozdovih, kakor tudi s stališči, ki jih je glede teh vprašanj sprejela Ljudska skupščina LR Slovenije.

V prvi vrsti velja to za ukrepe za napredek gospodarjenja v zasebnih gozdovih. Že izvajanje dosedanjega zakona in splošni gospodarski razvoj je ustvaril pogoje za postopno podružabljenje gozdne proizvodnje. Predloženi predlog zakona vsebuje potrebne določbe, da se na gozdnogospodarskih kompleksih gospodari samo s stališča gozdno gojitvenih ukrepov in enotnega načrta kot na zaključeni gospodarski enoti, ne glede na formalno lastništvo gozda. Tako gospodarjenje naj se doseže v prvi vrsti preko prostovoljne kooperacije zasebnih lastnikov gozda. Poleg tega pa se predvidevajo tudi obvezni ukrepi glede gospodarjenja v zasebnih gozdovih, kjer je to smotrno in izvedljivo.

Vključevanje zasebnih gozdov v skupno gospodarjenje po strokovno usposobljenih gospodarskih organizacijah bo potekalo postopoma, skladno z gospodarsko politiko ljudskih odborov. Za tako politiko pa imajo ljudski odbori sedaj ne samo vse potrebne formalne pristojnosti, ampak zlasti tudi materialna sredstva, saj se prispevki od sečnje lesa v zasebnih gozdovih stekajo v občinske gozdne sklade oziroma v medobčinske gozdne sklade, kadar je izvrševanje gozdnogospodarskih ukrepov smotrnejše v povezavi gozdnogospodarskega območja v okviru več občin.

Predlog zakona predvideva tudi ukrepe za pogozdovanje hribovitih predelov, ki so neprimerni za sodobno kmetijsko proizvodnjo in ukrepe za spreminjanje ekstenzivnih ravninskih gozdov v intenzivne gozdne plantaže oziroma v intenzivne kmetijske kulture.

Tudi ureditev gospodarjenja s kraškimi gozdovi in zemljišči, ki ga zvezni zakon o gozdovih ne ureja, je s predloženim zakonskim predlogom urejeno ustrezno našim potrebam in pogojem.

Glede na to, da predlog zakona ureja vsa vprašanja s področja gozdarstva, kolikor so specifična za pogoje v LR Sloveniji, ustrezno tem pogojem in gospodarskim prilikam v naši republici, predlaga odbor Republiškememu zboru, da predlog zakona sprejme.

V razpravi o podrobnostih je odbor sprejel k 43. členu naslednjo spremembo:

V predzadnji vrstici 43. člena naj se črtajo besede »iz prejšnjega člena«.

Odbor se strinja tudi s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlaga zakonodajni odbor k 47. in 51. členu, ter predlaga Republiškememu zboru, da predlog zakona sprejme s predlaganimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Davorina Ferligoja.

Št. 02-439/2-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Davorin Ferligoj l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o gozdovih

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o gozdovih.

V razpravi so člani odbora razpravljali o posameznih določbah zakona, med drugim o izrazu »gozdnogospodarska območja« in soglašali z določbo, da ta območja določi okrajni ljudski odbor. Daljša razprava se je razvila v zvezi z medsebojnimi razmerji, ki bodo nastala po določbah tega zakona med lastniki gozdov v državljanski lastnini in gospodarskimi organizacijami.

Odbor je predlog zakona soglasno sprejel, predlaga pa spremembo v prvi vrsti zadnjega odstavka 43. člena, kjer naj se črtajo besede »iz prejšnjega člena«. Sprejel je tudi predloge za spremembe, ki jih je predlagal zakonodajni odbor k 47. in 51. členu.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona o gozdovih z navedeno spremembo.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Desanko Kozić.

Št. 02-447/-61.

Ljubljana, dne 18. novembra 1961.

Poročevalec:

inž. Dešanka Kozić l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o gozdovih

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 20. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o gozdovih, predvsem kazenske določbe, in ga soglasno sprejel.

Odbor se strinja tudi s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlaga zakonodajni odbor RZ k 47. in 51. členu. Strinja se tudi s spremembo, ki jo predlaga

odbor za gospodarstvo RZ k 43. členu in predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Hercoga.

Št. 02-439/1-61.

Ljubljana, dne 20. novembra 1961.

Poročevalec:

Ivan Hercog l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o gozdovih

Zakonodajni odbor je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o gozdovih in ga v načelu sprejel.

Pri podrobni obravnavi predloga zakona je odbor sprejel naslednje spremembe in dopolnitve:

47. člen — pod I. naj se črta druga točka v celoti, ostale točke naj se preštevilčijo;

51. člen — naj se spremeni tako, da se glasi: »Gozdnogospodarske načrte za vse gozdove je treba prilagoditi oziroma izdelati v treh letih po izdaji predpisov iz 23. člena temeljnega zakona o gozdovih.«

Odbor se strinja tudi s spremembo, ki jo k 43. členu predlaga odbor za gospodarstvo RZ.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona z navedenimi spremembami in dopolnitvami. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Lada Božiča.

Št. 02-439/3-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Lado Božič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o gozdovih

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o gozdovih.

Odbor je ugotovil, da je predlagani zakon v skladu z določbami novega zveznega zakona o gozdovih, ki ureja temeljna vprašanja gozdarstva. Pri podrobni obravnavi je odbor sprejel tele spremembe in dopolnitve:

47. člen: pod I. naj se črta v celoti besedilo 2. točke, naslednje točke pa naj se preštevilčijo;

51. člen: besedilo naj se spremeni tako, da se glasi 51. člen: Gozdnogospodarske načrte za vse gozdove je treba prilagoditi oziroma izdelati v treh letih po izdaji predpisov iz 23. člena temeljnega zakona o gozdovih.

Sprejet je bil tudi predlog odbora za gospodarstvo k 43. členu.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da predlog zakona o gozdovih sprejme z navedenimi spremembami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Jožeta Drnovška. Št. 02-447/2-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

inž. Jože Drnovšek l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ZAKONA

o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev
kmetijskih proizvajalcev

Zakon o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev (Uradni list LRS, št. 38-191/59) se spremeni in dopolni tako, da se njegovo prečiščeno besedilo glasi:

z a k o n

o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev

I. Splošne določbe

1. člen

S tem zakonom se, v skladu z določbami zveznega zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, uvaja in zagotavlja kmetijskim proizvajalcem v Ljudski republiki Sloveniji zdravstveno varstvo.

2. člen

Po določbah tega zakona so zdravstveno zavarovani vsi, ki se kot lastniki ali zakupniki kmetijskih zemljišč ukvarjajo s kmetijsko delavnostjo kot z rednim poklicem ali se v pridobitne namene ukvarjajo z lovom ali ribolovom (v nadaljnjem besedilu: kmetijski proizvajalci), ne glede na to, ali imajo morda dohodke tudi od kakšnega drugega samostojnega poklica ter družinski člani kmetijskega proizvajalca, če jih ta preživlja na podlagi zakona ali pogodbe in živijo z njim v družinski ali gospodinjski skupnosti.

Po določbah tega zakona so zdravstveno zavarovane tudi vse druge nad 15 let stare osebe, ki so člani gospodinjske skupnosti kmetijskega proizvajalca in ki se na svojem zemljišču ukvarjajo s kmetijsko delavnostjo kot z rednim poklicem, če jim je to glavni vir preživljanja, pa ni mogoče šteti, da so s kmetijskim proizvajalcem v rednem delovnem razmerju, ter njihovi družinski člani ob pogojih iz prejšnjega odstavka.

Za kmetijske proizvajalce se ob pogojih iz prvega odstavka štejejo tudi:

1. kmečki obrtniki, ki se pretežno ukvarjajo s kmetijstvom,
2. preužitkarji, ki jim je kmečki preužitek glavni vir za preživljanje, in sicer ne glede na to, ali živijo z dajalcem preužitka v družinski ali gospodinjski skupnosti ali ne, kolikor niso zdravstveno zavarovani že kot družinski člani kmetijskega proizvajalca.

Za družinske člane kmetijskega proizvajalca se ob pogojih prvega oziroma drugega odstavka štejejo: zakonci in otroci (zakonski, nezakonski, posvojeni, pastorki, otroci brez staršev, ki jih je vzel kmetijski proizvajalec k sebi in jih preživlja); starši, očim, mačeha in stari starši: bratje, sestre in vnuki; razvezani zakonec, če mu mora po sodni odločbi drugi zakonec — kmetijski proizvajalec plačevati preživnino.

Otroci, bratje, sestre in vnuki kmetijskega proizvajalca, ki se šolajo, so upravičeni do zdravstvenega zavarovanja po tem zakonu do konca rednega šolanja, vendar največ do petindvajsetega leta starosti.

Osebe iz prejšnjega odstavka in njihovi družinski člani so upravičeni do zdravstvenega zavarovanja po tem zakonu tudi po končanem rednem šolanju, ob pogojih iz drugega odstavka tega člena.

Ako postanejo otroci, bratje, sestre oziroma vnuki popolnoma in trajno ali dlje kot eno leto nezmožni za delo prej, kot dosežejo starost, ki je določena v petem odstavku tega člena, se jim pravica do zdravstvenega zavarovanja podaljša za ves čas, dokler traja ta nezmožnost.

3. člen

Pravice do zdravstvenega zavarovanja po tem zakonu nimajo tisti kmetijski proizvajalci, ki so zdravstveno zavarovani po drugih predpisih o zdravstvenem zavarovanju.

Kmetijski proizvajalci, ki poleg kmetijske delavnosti opravljajo tudi obrt ali kakšno drugo samostojno delavnost, nimajo pravice do zdravstvenega zavarovanja po tem zakonu, če so zdravstveno zavarovani na podlagi pogodbe ali kot člani sklada za zavarovanje obrtnikov.

4. člen

Zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev je osnovno, lahko pa tudi razširjeno.

Osnovno zdravstveno zavarovanje je splošno, obvezno in enotno za vse kmetijske proizvajalce v Ljudski republiki Sloveniji. Osnovno zdravstveno zavarovanje obsega s tem zakonom določene vrste zdravstvenega varstva.

Razširjeno zdravstveno zavarovanje se lahko vpelje za kmetijske proizvajalce v posameznih okrajih ali občinah. Z razširjenim zdravstvenim zavarovanjem je zagotovljeno kmetijskim proizvajalcem širše zdravstveno varstvo, kot je zagotovljeno z osnovnim zdravstvenim zavarovanjem. Razširjeno zdravstveno zavarovanje je splošno, obvezno in enotno za vse kmetijske proizvajalce v okraju oziroma občini, za katero je uvedeno.

5. člen

Stroški za zdravstveno varstvo, ki ga uživajo kmetijski proizvajalci na podlagi osnovnega zdravstvenega zavarovanja po tem zakonu, se v primerih, ki so določeni v tem zakonu, plačujejo v celoti iz skada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev. V vseh drugih primerih plača določen del stroškov za zdravstveno varstvo sklad, določen del pa zavarovanec.

6. člen

Za izvajanje zdravstvenega zavarovanja po tem zakonu se ustanovijo okrajni skladi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev in republiški sklad za zavarovanje.

Skladi se upravljajo po načelih družbenega upravljanja.

Skladi so pravne osebe.

Vsak sklad je za svoje obveznosti odgovoren z vsemi svojimi sredstvi.

II. Osnovno zdravstveno zavarovanje

7. člen

Z osnovnim zdravstvenim zavarovanjem je zagotovljeno zdravstveno varstvo za zdravstvene storitve, naštete v 8. členu, ki se plačujejo v celoti iz skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, in za zdravstvene storitve, naštete v 9. členu, ki se plačujejo deloma iz skladov, deloma pa jih plačajo zavarovanci sami.

8. člen

Za osebe, ki so zdravstveno zavarovane po tem zakonu, se v celoti plačujejo v breme sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev stroški za tele zdravstvene storitve:

1. zdravljenje v kateremkoli zdravstvenem zavodu in na bolnikovem domu, če zbolijo za temile boleznimi: akutna otroška ohromelost, Bangova bolezen, bolezen kala — azar, četrta venerična bolezen, davica, gobavost, griža, kapavica, kolera, koze, kuga, lues, malteška vročica, mehki čankar, mikoza, mrtvični krč, nalezljiva zlatenica, nalezljivo vnetje možganske mreže, oslovski kašelj, ošpice,

paratifus, pegavica, porodna mrzlica, povratna mrzlica, rumena mrzlica, smrkavost, spalna bolezen, steklina, šen, škrlatinka, trahom, trebušni tifus, tularemija, Vailova bolezen, vranični prisad;

2. zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, če zbolijo za duševno boleznijo, kadar je bolnik nevaren za življenje drugih;

3. zdravljenje v vseh zdravstvenih zavodih in na bolnikovem domu, če zbolijo za aktivno tuberkulozo katerekoli oblike;

4. zdravljenje v vseh zdravstvenih zavodih in na bolnikovem domu, če zbolijo za revmatizmom osebe v starosti do 18 let;

5. bolnišnično zdravljenje oseb, ki so v socialnih ali prosvetnih zavodih, če zbolijo za katerokoli boleznijo;

6. bolnišnično zdravljenje učencev in študentov vseh šol, ki imajo brezplačno oskrbo v internatih ali so štipendisti, če zbolijo za katerokoli boleznijo;

7. zdravljenje v vseh zdravstvenih zavodih in na bolnikovem domu, če se poškodujejo ali če zbolijo za katerokoli boleznijo na fizikalnih tekmah ali vajah;

8. ambulantno zdravljenje raka v vseh zdravstvenih zavodih in na bolnikovem domu;

9. ambulantno zdravljenje otrok v vseh zdravstvenih zavodih in na bolnikovem domu;

10. vse vrste zdravniške in babiške pomoči na domu v zvezi z nosečnostjo, če je obisk na domu zdravstveno potreben, razen ob porodu;

1. bolnišnično zdravljenje ozdravljivih oziroma popravljivih telesnih nakaz, za katere to določi Svet za zdravstvo LRS;

12. cepljenje, kadar je obvezno po posebnih predpisih;

13. dezinfekcija, dezinsekcija ali deratizacija v stanovanju, če je to zaradi nalezljive bolezni zdravstveno potrebno;

14. zdravila, zdravstvena sredstva in sanitarni material v primerih, ko se osebe, ki so zdravstveno zavarovane, zdravijo za boleznimi iz 1. in 3. točke tega člena na svojem domu.

9. člen

Razen v primerih iz prejšnjega člena plačajo kmetijski proizvajalci sami del stroškov za te zdravstvene storitve, in sicer:

1. 10 % stroškov:

a) za porodniško pomoč doma in v bolnišnici in zdravljenje v bolnišnici v zvezi z nosečnostjo ali porodom, razen umetnega splava;

b) za bolnišnično zdravljenje predšolskih otrok ter učencev in študentov vseh šol ter za oskrbo doječih mater, ki so pri otroku v bolnišnici;

c) za bolnišnično zdravljenje raka, levkemije in drugih podobnih malignih obolenj;

č) za zdravljenje v kateremkoli zdravstvenem zavodu, če zbolijo za malarijo, mumpsom, mikrosporijo, favusom (ščitavico), trihofitijo ali gripo, kadar se katera teh bolezni pojavi v obliki epidemije;

d) za zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, če zbolijo za duševno boleznijo, kadar bolnik ni nevaren za življenje drugih;

e) za bolnišnično zdravljenje življenjsko nevarnih poškodb in za nujne zdravniške posege v bolnišnici.

2. 25 % stroškov:

- a) za ambulantno zdravljenje (splošno in specialno);
- b) za zdravljenje od 15. dneva dalje v splošnih in specialnih bolnišnicah, kolikor ni v tem členu drugače določeno;
- c) za zdravljenje sladkorne bolezni v vseh zdravstvenih zavodih.

3. 50 % stroškov:

- a) za preglede in zdravljenje na bolnikovem domu in za potne stroške zdravnika;
- b) za zdravljenje prvih 14 dni v splošnih in specialnih bolnišnicah, kolikor ni v tem členu drugače določeno;
- c) za cepljenja, ki niso po posebnih predpisih obvezna;
- č) za izdiranje zob;
- d) za zdravila, zdravstvena sredstva in sanitetni material, če ni to vračunano že v ceni za posamezne druge zdravstvene storitve.

10. člen

Osnovno zdravstveno zavarovanje obsega tudi prevoz z reševalnim vozilom, kadar je tak prevoz iz zdravstvenih razlogov nujno potreben, in sicer:

1. če gre za osebo, ki je zbolela za nalezljivo boleznijo in je zdravljenje v bolnišnici obvezno;
2. če gre za osebo, ki je zbolela za duševno boleznijo in je nevarna za življenje drugih;
3. če gre za osebo, ki se je življenjsko nevarno poškodovala ali glede katere so nujni zdravniški posegi v bolnišnici.

Kadar je zdravljenje bolezni iz prejšnjega odstavka po 8. členu za kmetijskega proizvajalca brezplačno, je tudi prevoz z reševalnim vozilom brezplačen. Kadar mora kmetijski proizvajalec za zdravljenje bolezni ali poškodbe po 9. členu neposredno plačati del stroškov sam, mora v enakem odstotku plačati tudi del stroškov z reševalnim vozilom.

11. člen

Občinski ljudski odbor lahko določi na ločenih sejah obeh zborov za posamezne kategorije kmetijskih proizvajalcev določenih premoženjskih razmer, da gre del stroškov za določene oblike zdravstvene pomoči, ki bi jih sicer morali plačati po zakonu neposredno sami zavarovanci, v celoti ali deloma v breme občinskega proračuna.

III. Razširjeno zdravstveno zavarovanje

12. člen

Razširjeno zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev vpelje z odlokom na ločenih sejah obeh zborov okrajni ljudski odbor za območje okraja oziroma občinski ljudski odbor za območje občine.

Z odlokom o uvedbi razširjenega zdravstvenega zavarovanja se določi ta obseg zavarovanja ter način pokrivanja stroškov razširjenega zdravstvenega varstva.

13. člen

Razširjeno zdravstveno zavarovanje se lahko vpelje v okraju, če to dopušča, in v obsegu, kolikor to dopušča gospodarska zmogljivost kmetijskih proizvajalcev, in če se večina zborov proizvajalcev občinskih ljudskih odborov z območja okraja izreče za uvedbo razširjenega zdravstvenega zavarovanja.

Razširjeno zdravstveno zavarovanje se lahko vpelje v občini, če to dopušča, in v obsegu, kolikor to dopušča gospodarska zmogljivost kmetijskih proizvajalcev, in če se večina kmetijskih proizvajalcev z območja občine na sestankih, ki se skličejo tako, kot je predpisano za volitve članov upravnega odbora sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev (34. člen), izreče za uvedbo razširjenega zdravstvenega zavarovanja.

14. člen

Z razširjenim zdravstvenim zavarovanjem se lahko zagotovijo kmetijskim proizvajalcem nekatere ali vse zdravstvene storitve, ki niso zagotovljene z osnovnim zdravstvenim zavarovanjem, vendar največ v tistem obsegu, kot so zagotovljene z zakonom o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev.

Z razširjenim zdravstvenim zavarovanjem se lahko zagotovijo kmetijskim proizvajalcem tudi večje ugodnosti, kot so določene glede zdravstvenih storitev v 9. členu tega zakona.

Z razširjenim zdravstvenim zavarovanjem se lahko zagotovijo zlasti tele vrste zdravstvenega varstva:

1. prevoz z reševalnimi vozili izven primerov 10. člena,
2. zdravljenje zobnih in ustnih bolezni, zobotehnična in zobna protetična dela,
3. ortopedski pripomočki in proteze,
4. zdravljenje v naravnih zdraviliščih in okrevališčih.

Z odlokom o uvedbi razširjenega zdravstvenega zavarovanja se določi, katere storitve iz razširjenega zdravstvenega varstva se krijejo v celoti iz sredstev sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev oziroma, katere storitve se krijejo iz sredstev sklada samo deloma ter kolikšen odstotek teh stroškov plačajo naravnost kmetijski proizvajalci sami.

15. člen

Za financiranje razširjenega zdravstvenega zavarovanja predpiše ljudski odbor z odlokom na ločenih sejah obeh zborov posebno premijo, ki mora biti določena v taki višini, da je z njo v celoti zagotovljeno financiranje vseh obveznosti sklada, ki izvirajo iz razširjenega zavarovanja.

IV. Financiranje zdravstvenega zavarovanja

16. člen

Za izvajanje zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev se ustanovijo pri zavodih za socialno zavarovanje skladi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev.

17. člen

Sredstva sklada za financiranje obveznosti iz osnovnega zdravstvenega zavarovanja so:

1. prispevek, ki ga plačajo vsi, ki imajo davku zavezane dohodke od kmetijstva (splošni prispevek od kmetijskih dohodkov);
2. premija, ki jo plačujejo vsi kmetijski proizvajalci, ki so zavarovani po tem zakonu (premija kmetijskih proizvajalcev);
3. prispevek iz proračunov občin;
4. povračila republiškega sklada za pozavarovanje.

18. člen

Splošni prispevek od kmetijskih dohodkov se plačuje od katastrskega dohodka po stopnji, ki jo določi Ljudska skupščina LR Slovenije z odlokom.

Premija kmetijskih proizvajalcev se plačuje v višini, ki je potrebna za pokritje izdatkov osnovnega zdravstvenega zavarovanja v okraju ob upoštevanju dohodkov sklada po 1., 3. in 4. točki prejšnjega člena. Višino premije določi vsako leto vnaprej na predlog upravnega odbora sklada okrajni ljudski odbor z odlokom, sprejetim na ločenih sejah obeh zborov.

19. člen

S prispevkom iz proračunov plačujejo občine skladu del stroškov za zdravstvene storitve kmetijskim proizvajalcem po 8. členu tega zakona.

Prispevek iz prejšnjega odstavka določi z enotno stopnjo za občine na svojem območju na predlog upravnega odbora sklada okrajni ljudski odbor z odlokom, sprejetim na ločenih sejah obeh zborov. Najmanjši del stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev po 8. členu tega zakona, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov, določi Ljudska skupščina LR Slovenije z odlokom.

Občine plačujejo svoj prispevek skladu tako, da plačajo vsak mesec vnaprej akontacijo v višini, ki se izračuna na podlagi stroškov za zdravstveno varstvo po 8. členu tega zakona v preteklem poslovnem letu; na koncu vsakega trimesečja se vplačane akontacije obračunajo.

20. člen

Sredstva sklada za financiranje obveznosti iz razširjenega zdravstvenega zavarovanja se oblikujejo iz posebne premije, ki jo plačuje vsak kmetijski proizvajalec, ki je po tem zakonu zavarovan (v nadaljnjem besedilu: posebna premija kmetijskih proizvajalcev).

21. člen

Posebna premija kmetijskih proizvajalcev je enotna v okraju oziroma občini, v kateri je vpeljano razširjeno zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev.

22. člen

Splošni prispevek od kmetijskih dohodkov ter premije in posebne premije kmetijskih proizvajalcev, predpisuje in izterjuje za finance pristojni upravni

organ občinskega ljudskega odbora na enak način kot dohodnino. Vplačane prispevke in premije mora vsakih 10 dni nakazati skladu zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev.

Državni sekretariat za finance LRS predpiše natančnejše določbe o predpisovanju in izterjevanju prispevkov in premij po prejšnjem odstavku.

23. člen

Če bi bilo v posameznih mesecih med letom zaradi neenakomernega dotokanja splošnih prispevkov od kmetijskih dohodkov in premij kmetijskih proizvajalcev ogroženo redno poslovanje sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, mora občina v kateri prispevki in premije niso bili pravočasno izterjani, začasno priskrbeti skladu zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev potrebna sredstva za nemoteno poslovanje, vendar le do višine neizterjanih splošnih prispevkov in premij.

Če bi bilo v posameznih mesecih med letom iz drugih razlogov zaradi pomanjkanja sredstev ogroženo redno poslovanje sklada zdravstvenega zavarovanja, lahko sklad začasno uporabi sredstva svoje rezerve. Če v rezervi sklada ni zadostnih sredstev, lahko najame kratkoročni kredit, za katerega jamči okraj.

Če bi bilo med letom ogroženo redno poslovanje sklada v panogi razširjenega zdravstvenega zavarovanja, se lahko začasno uporabijo sredstva rezerve sklada te panoge zavarovanja. Če v rezervi sklada ni zadostnih sredstev, lahko sklad najame kratkoročni kredit, za katerega jamči okraj.

24. člen

Sredstva sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev so naložena pri banki na ločenih računih, in sicer posebej sredstva, ki so namenjena za obveznosti sklada iz osnovnega zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, in posebej sredstva, ki so namenjena za obveznosti sklada iz razširjenega zdravstvenega zavarovanja.

Če je uvedeno razširjeno zdravstveno zavarovanje za posamezne občine, morajo biti sredstva, ki so namenjena za razširjeno zdravstveno zavarovanje naložena za vsako občino na posebnem računu.

25. člen

Sredstva sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev se smejo uporabljati in obračunavati samo za plačilo zdravstvenega varstva kmetijskih proizvajalcev ter za kritje stroškov poslovnega sklada.

Sredstva, ki so naložena na posebnem računu osnovnega zdravstvenega zavarovanja, se smejo uporabljati in obračunavati samo za izdatke v zvezi z osnovnim zdravstvenim zavarovanjem, sredstva, ki so naložena na posebnem računu razširjenega zdravstvenega zavarovanja, pa samo za izdatke v zvezi z razširjenim zdravstvenim zavarovanjem. Iz sredstev posebnega računa osnovnega zdravstvenega zavarovanja oziroma iz sredstev posebnega računa razširjenega zdravstvenega zavarovanja se krije ustrezni del stroškov poslovanja sklada za prvo oziroma drugo panogo zavarovanja.

Če je uvedeno razširjeno zdravstveno zavarovanje samo za posamezne občine, se smejo sredstva, ki so naložena na posebnih računih za posamezne občine, uporabljati samo za izdatke v zvezi z razširjenim zdravstvenim zavarovanjem v posamezni občini.

Prenos sredstev iz enega posebnega računa na drug posebni račun ni dovoljen.

26. člen

Dohodki in izdatki sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev se določajo v predračunu dohodkov in izdatkov sklada, in sicer posebej za osnovno zdravstveno zavarovanje in posebej za razširjeno zdravstveno zavarovanje oziroma posebej za razširjeno zdravstveno zavarovanje v vsaki občini, če je uvedeno samo v posameznih občinah.

27. člen

Predračun dohodkov in izdatkov sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev sprejme upravni odbor sklada v soglasju z izvršilnim odborom okrajnega zavoda za socialno zavarovanje.

Okrajni ljudski odbor presoja, ali predračun sklada ustreza predpisom. Če predračun ne ustreza predpisom, poda k predračunu svoje pripombe, kako naj se popravi.

Če upravni odbor sklada ne ustreže pripombam, mora predložiti spor v odločitev Izvršnemu svetu Ljudske skupščine LRS.

28. člen

Odredbodajalec za izvajanje predračuna sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev je direktor okrajnega zavoda za socialno zavarovanje. Pri tem se mora direktor ravnati po sklepih upravnega odbora sklada.

Če misli direktor okrajnega zavoda za socialno zavarovanje, da je kakšen sklep upravnega odbora sklada nezakonit, mora na to opozoriti upravni odbor; če ta vztraja pri sklepu, mora sporno vprašanje predložiti v odločitev za zadeve socialnega zavarovanja pristojnemu upravnemu organu okrajnega ljudskega odbora.

29. člen

Ob koncu vsakega leta sestavi upravni odbor sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev letni zaključni račun. V letnem zaključnem računu sklada mora biti posebej izkazano finančno poslovanje osnovnega zdravstvenega zavarovanja in posebej finančno poslovanje razširjenega zdravstvenega zavarovanja. Če je vpeljano razširjeno zdravstveno zavarovanje samo za posamezne občine, mora biti izkazano finančno poslovanje posebej za občino.

Glede presoje zakonitosti finančnega poslovanja sklada na podlagi sprejetega zaključnega računa se primerno uporabljajo določbe drugega in tretjega odstavka 27. člena.

30. člen

Če ima sklad na podlagi sprejetega zaključnega računa presežek dohodkov nad izdatki, se od doseženega presežka prenese:

- a) 50 % v rezervu sklada.
- b) 50 % v sklad za napredek zdravstvene službe.

Ko doseže rezerva sklada 50 % od povprečnih letnih dohodkov sklada v zadnjih treh letih, preneha vplačevanje presežka dohodkov v rezervu sklada in se vplačuje celotni presežek v sklad za napredek zdravstvene službe.

Če je vpeljano poleg osnovnega zdravstvenega zavarovanja tudi razširjeno zdravstveno zavarovanje, se ugotovi in porazdeli presežek dohodkov na enak način, kot je določeno v prejšnjih odstavkih, za vsako panogo zavarovanja posebej. Če je vpeljano razširjeno zdravstveno zavarovanje samo za nekatere občine, se ugotovi in porazdeli presežek dohodkov v panogi razširjenega zdravstvenega zavarovanja za vsako občino posebej.

31. člen

Če ima sklad na podlagi sprejetega zaključnega računa primanjkljaj v osnovnem zdravstvenem zavarovanju, se primanjkljaj pokrije iz sredstev rezerve sklada; če ta sredstva ne zadoščajo, najame sklad za pokritje primanjkljaja kredit pri banki, za katerega jamči okraj.

Če ni mogoče vrniti kredita iz prejšnjega odstavka iz rednih dohodkov sklada v naslednjem poslovnem letu, lahko predpiše okrajni ljudski odbor z odlokom, sprejetim na ločenih sejah obeh zborov, dodatno premijo kmetijskih proizvajalcev.

Če sredstva, zbrana z dodatno premijo kmetijskih proizvajalcev, ne zadoščajo za poravnavo obveznosti iz prejšnjega odstavka, pokrijejo ostanek iz svojih proračunov občine na območju okraja sorazmerno z višino izdatkov v preteklem poslovnem letu na svojem območju.

Sredstva, zbrana z dodatno premijo, se smejo uporabiti le za vrnitev kredita iz 1. odstavka tega člena; morebitna preostala sredstva se odvedejo v rezervu sklada.

Določbe prednjih odstavkov veljajo smiselno tudi, če ima sklad na podlagi sprejetega zaključnega računa primanjkljaj v razširjenem zdravstvenem zavarovanju; z odlokom okrajnega oziroma občinskega ljudskega odbora, se v tem primeru predpiše samo dodatna posebna premija kmetijskih proizvajalcev v višini, ki je zadostna za pokritje celotnega primanjkljaja.

32. člen

Pri republiškem zavodu za socialno zavarovanje se ustanovi republiški sklad za pozavarovanje v panogi osnovnega zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev.

Pozavarovanje za osnovno zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev pri republiškem skladu za pozavarovanje je obvezno za vse sklade osnovnega zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev.

S pozavarovanjem se zagotavlja do določene meje pokrivanje razlik v poslovanju posameznih skladov, ki nastajajo zaradi različnih rizikov kot posledice objektivnih zdravstvenih pogojev v okrajih. Razlike se pokrijejo, če so v okraju izdatki za zdravstveno varstvo po 8. členu tega zakona, ki odpadejo na enega kmetijskega proizvajalca, večji od republiškega povprečja.

33. člen

Sredstva republiškega sklada za pozavarovanje se oblikujejo iz premije, ki jo vsako leto plačajo skladi v določeni višini od celokupnega katastrskega dohodka v okraju.

Višino premije iz prejšnjega odstavka določi upravni odbor sklada za pozavarovanje s sklepom, ki ga potrdi Izvršni svet Ljudske skupščine LRS.

34. člen

Upravni odbor sklada za pozavarovanje določi s sklepom, Izvršni svet Ljudske skupščine pa potrdi:

1. republiška povprečja za primere pozavarovanja in najmanjše odstotke odstopanj od teh povprečij, v katerih nastopi povračilo iz sklada za pozavarovanje;

2. višino povračila za posamezne primere pozavarovanja .

Sredstva sklada za pozavarovanje se ne morejo uporabiti za investicije.

35. člen

Sredstva republiškega sklada za pozavarovanje, ki ostanejo konec leta neporabljena, se prenesejo v naslednje leto.

Po sklepu upravnega odbora republiškega sklada za pozavarovanje se sredstva iz prejšnjega odstavka lahko uporabijo za dajanje kratkoročnih kreditov okrajnim skladom.

V. Upravljanje skladov

36. člen

Sklad za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev upravlja upravni odbor.

Upravni odbor sklada ima 11 do 13 članov.

Mandatna doba upravnega odbora sklada traja dve leti.

V upravnem odboru sklada so: trije zastopniki kmetijskih proizvajalcev, ki jih izvolijo kmetijski proizvajalci, ki so zavarovani po tem zakonu, dva predstavnika, ki ju izvoli okrajni ljudski odbor izmed odbornikov kmetijske skupine zbora proizvajalcev okrajnega oziroma občinskega odbora; dva zastopnika, ki ju izvoli skupščina okrajnega zavoda za socialno zavarovanje; trije zastopniki, ki jih imenuje okrajni ljudski odbor na predlog okrajne združne zveze iz vrst vidnih javnih delavcev.

Direktor okrajnega zavoda za socialno zavarovanje je po svojem položaju član upravnega odbora sklada.

Okrajni ljudski odbor lahko imenuje še enega ali dva člana upravnega odbora na predlog organizacij, ki so zainteresirane na pravilnem izvajanju zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev. Katere organizacije lahko predlagajo kandidate za člane upravnega odbora sklada, določi okrajni ljudski odbor.

Člani upravnega odbora izvolijo izmed sebe predsednika. Direktor okrajnega zavoda za socialno zavarovanje ne more biti predsednik upravnega odbora sklada.

Izvršni svet predpiše postopek o volitvi članov, ki jih volijo v upravni odbor kmetijski proizvajalci, ki so zavarovani po tem zakonu.

37. člen

Republiški sklad za pozavarovanje upravlja upravni odbor.

Upravni odbor sklada sestavljajo: zastopnik, ki ga izvoli skupščina republiškega Zavoda za socialno zavarovanje LRS; predsedniki upravnih odborov skladov za zavarovanje kmetijskih proizvajalcev; zastopnik Glavne združne zveze Slovenije; dva člana, ki ju imenuje Izvršni svet Ljudske skupščine LRS na predlog Sekretariata Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo LRS ter Sveta za zdravstvo LRS.

Direktor Zavoda za socialno zavarovanje LR Slovenije po svojem položaju član upravnega odbora tega sklada.

Predsednika sklada izvoli upravni odbor izmed sebe. Direktor Zavoda za socialno zavarovanje LRS ne more biti predsednik upravnega odbora.

Mandatna doba upravnega odbora traja dve leti.

38. člen

Pravila sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev predpiše upravni odbor sklada v soglasju z izvršilnim odborom okrajnega zavoda za socialno zavarovanje, potrdi pa okrajni ljudski odbor.

Pravila republiškega sklada za pozavarovanje sprejme upravni odbor sklada v soglasju z izvršilnim odborom Zavoda za socialno zavarovanje LRS, potrdi pa Izvršni svet Ljudske skupščine LRS.

39. člen

Seje upravnega odbora sklicuje predsednik po potrebi, mora ga pa sklicati, če to zahteva izvršilni odbor okrajnega zavoda za socialno zavarovanje oziroma izvršilni odbor Zavoda za socialno zavarovanje LRS, ali najmanj tretjina članov upravnega odbora.

Seja upravnega odbora je sklepčna, če je navzočih večina članov.

Upravni odbor veljavno sklepa z večino glasov navzočih članov.

40. člen

Upravni odbor sklada zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev da ljudskemu odboru predlog za določitev višine prispevka za razširjeno zdravstveno zavarovanje (21. člen), sklepa o proračunu in zaključnem računu sklada, o pravilih sklada, o uporabi sredstev sklada za napredek zdravstvene službe ter o drugih zadevah, ki se določijo s pravili sklada.

VI. Obračunavanje in zaračunavanje stroškov za zdravstveno varstvo

41. člen

Zdravstveni zavodi obračunavajo in zaračunavajo stroške za zdravstveno varstvo skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev na enak način in ob enakih rokih, kot je to predpisano za obračunavanje in zaračunavanje stroškov zavodom za socialno zavarovanje.

Del stroškov, ki ga morajo po določbah tega zakona plačati zavarovanci sami, zaračunajo zdravstveni zavodi naravnost zavarovancem na način, kot je to določeno s predpisi o financiranju zdravstvenih zavodov.

42. člen

Skladi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev lahko sklenejo z zdravstvenimi zavodi pogodbe o pavšalnem plačevanju zdravstvenih storitev in o drugih pogojih, ob katerih bodo dajali zdravstveno varstvo kmetijskim proizvajalcem.

VII. Strokovno in administrativno delo

43. člen

Strokovno in administrativno delo za sklade zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev opravljajo okrajni zavodi za socialno zavarovanje oziroma Zavod za socialno zavarovanje LRS.

Iz sredstev sklada se povrne zavodu za socialno zavarovanje ustrezni del upravnih stroškov. Višino tega povračila določi skupščina zavoda za socialno zavarovanje na predlog izvršilnega odbora zavoda za socialno zavarovanje, ki mora dati svoj predlog poprej v mnenje upravnemu odboru sklada.

44. člen

Okrajni zavod za socialno zavarovanje vodi razvid vseh oseb, ki so zavarovane po tem zakonu. Pristojni upravni organi občinskega ljudskega odbora so dolžni dajati zavodom potrebne podatke.

Sekretariat Izvršnega sveta za delo predpiše obliko in način vodenja razvida.

VIII. Nadzorstvo

45. člen

Državni organi imajo glede nadzorstva nad izvajanjem tega zakona enake pravice in dolžnosti kot jih imajo glede nadzorstva nad izvajanjem zdravstvenega zavarovanja delavcev in uslužbencev.

IX. Kazenske določbe

46. člen

Z denarno kaznijo do 20 000 din se kaznuje za prekršek predstojnik zdravstvenega zavoda oziroma zdravnik ali kakšen drug odgovorni uslužbenec javne zdravstvene službe:

1. če odreče nujno medicinsko pomoč osebi, ki ima pravico do zdravstvenega varstva po tem zakonu, čeprav bi bil mogel in moral dati pomoč;

2. če namenoma ovira zavarovano osebo pri uveljavljanju pravic po tem zakonu;

3. če namenoma pomaga zavarovani osebi pri protizakonitem uživanju zdravstvenega zavarovanja;

4. če namenoma omogoči uživanje zdravstvenega zavarovanja osebi, ki po tem zakonu nima te pravice.

47. člen

Kmetijski proizvajalec se kaznuje za prekršek z denarno kaznijo do 10 000 dinarjev:

1. če namenoma otežkoča ali preprečuje svoje ozdravljenje ali usposobitev za delo;

2. če vedoma ne uporablja sredstev za varstvo pri delu in naprav, ki so mu na razpolago, ali če se vedoma ne ravna po predpisanih ali odrejenih preventivnih ukrepih;

3. če na nezakonit način uporablja pravice iz tega zakona;

4. če ne vplača v predpisanem roku dospelega splošnega oziroma posebnega prispevka v sklad zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev ali ne vplača vsega zneska.

X. Prehodne in končne določbe

48. člen

Pravice do razširjenega zdravstvenega zavarovanja pridobijo kmetijski proizvajalci tri mesece po tem, ko izda ljudski odbor odlok o uvedbi razširjenega zdravstvenega zavarovanja.

49. člen

Kolikor ni v tem zakonu drugače določeno, se za izvajanje zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev ustrezno uporabljajo predpisi o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev glede uveljavljanja pravic do zdravstvenega varstva, zagotovitve zdravstvenih storitev in povrnitve škode ter predpisi o finančnem poslovanju zavodov za socialno zavarovanje.

50. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije predpiše, ob kakšnih pogojih organizacije in skladi, ki so bili ustanovljeni za plačevanje stroškov zdravstvene pomoči za kmetijske proizvajalce in ki so poslovali s takimi oblikami zdravstvenega varstva, za katere je po tem zakonu vpeljana osnovno zdravstveno zavarovanje, lahko nadaljujejo svojo delavnost in zagotavljajo zdravstveno varstvo iz razširjenega zdravstvenega zavarovanja.

51. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine LRS izda po potrebi natančnejše predpise za izvajanje tega zakona, lahko pa glede posameznih vprašanj pooblasti Sekretariat Izvršnega sveta za delo oziroma Svet za zdravstvo LRS, da o njih izdada natančnejše predpise.

52. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Osnovno zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev je bilo v LR Sloveniji vpeljano s 1. januarjem 1960, ko je po določilih zakona o zdravstvenem zavarovanju (Uradni list LRS, št. 38-191/59) začela teči obveznost plačevanja prispevkov. Pravice iz osnovnega zdravstvenega zavarovanja po tem zakonu pa so kmetijski proizvajalci pridobili s 1. aprilom 1960. Izdatke za zdravstveno varstvo kmečkega prebivalstva po prejšnjih predpisih (Uredba o obračunavanju in zaračunavanju oskrbnine v državnih zdravstvenih ustanovah — Uradni list FLRJ, št. 56/58) so v obdobju od 1. januarja do 31. marca 1960 začasno pokrile iz svojih proračunov politično teritorialne enote (LR Slovenija in občine), ki so nato te izdatke obračunale od svojih prispevkov v sklade zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev.

Osnovno zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev zajema po stanju dne 30. 9. 1961 385 725 oseb, kar pomeni približno 24 % vsega prebivalstva v republiki. Med temi zavarovanimi osebami je 122 310 kmetijskih proizvajalcev, ostalo pa so njihovi družinski člani.

Če primerjamo obseg uživanja zdravstvenega varstva kmetijskih zavarovancev v obdobju od 1. julija 1960 (ko se je izvajalo že skoro ob polnem zajetju vseh zavarovanih oseb) do 30. junija 1961 (kar predstavlja popolno celoletno sezono), z obsegom zdravstvenega varstva zavarovancev v delavskem zavarovanju, tedaj podatki kažejo: na kmetijskega zavarovanca odpade povprečno 1,96 ambulantnih storitev (v delavskem zavarovanju 5,22), 2,33 oskrbnih dni v bolnišnici (1,97) in 1,46 receptov (4,42). To pomeni, da v pogledu ambulantnih storitev in izdanih receptov za zdravila kmetijski zavarovanci zaostajajo za zavarovanci v delavskem zavarovanju, v večji meri pa so koristili bolnišnično zdravljenje. Glede na število zavarovanih oseb pomeni tako koriščenje storitev kmečkega zavarovanja večjo obremenitev, kot je bila predvidena ob uvedbi zavarovanja. To velja tembolj, ker se je naknadno ugotovilo, da je zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev moralo že v začetku prevzeti v svoje breme oskrbne stroške za 305 duševnih in približno 700 tuberkuloznih kmečkih bolnikov. Zato je tudi povprečna ležalna doba v bolnišnicah 21,2 dni v zavarovanju kmetijskih proizvajalcev in 15,4 dni v delavskem zavarovanju.

Poldrugoletno izvajanje zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev je odprlo vrsto problemov, ki narekujejo potrebo po določenih spremembah in dopolnitvah v določilih zakona. Te spremembe in dopolnitve posegajo na tri področja, in sicer na krog zavarovanih oseb, na participacijo zavarovanih oseb k stroškom zdravstvenega varstva in na financiranje.

I. Krog zavarovanih oseb

Že takoj v začetku popisa kmetijskih zavarovancev se je pokazalo, da je s sedanjim besedilom 2. člena zakona krog zavarovanih oseb postavljen preozko. Ob točni uporabi tega besedila bi ostalo izven kmečkega zdravstvenega zavarovanja precej oseb (n. pr. tasti, tašče, strici, tete, nečaki, zetje in snahe itd.), ki se poklicno ukvarjajo s kmetijskim delom kot člani kmečke družine ali se preživljajo iz dohodkov kmetijskega posestva. Glede na navodilo Sekretariata Izvršnega sveta za delo LRS, št. 05/1-51/25 z dne 27. 3. 1960 so bile te osebe ob popisu zajete v zavarovanje. Predložena sprememba 2. člena zakona bi tako

legalizirala prakso, ki je v naši republiki že uveljavljena, hkrati pa bi vskladila naš zakon s 1. odstavkom 3. člena zveznega zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev (Uradni list FLRJ, št. 27-1959) ter z ustreznimi določbami zakonov drugih ljudskih republik.

II. Participacija zavarovanih oseb k stroškom zdravstvenega varstva

Sedanji 9. člen zakona vsebuje kar 7 stopenj, po katerih plačujejo kmetijski zavarovanci del stroškov za določene oblike zdravstvenega varstva: 10 %, 15 %, 20 %, 25 %, 30 %, 50 %, 75 %; to pa po nepotrebnem zamotava obračunavanje storitev v zdravstvenih zavodih. S predloženo spremembo bi ostale le 3 participacijske stopnje (10 %, 25 %, 50 %). V zvezi s tem bi se znižale participacije kmetijskih zavarovancev; za bolnišnično zdravljenje predšolskih otrok ter učencev in študentov vseh šol od 15 % na 10 %, za bolnišnično zdravljenje raka in drugih malignih obolenj od 20 % na 10 %, za bolnišnično zdravljenje nad 14 dni od 30 % na 25 %, za neobvezna cepljenja od 75 % na 50 %. Skladi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev bi imeli zaradi tega kakih 20 milijonov din več izdatkov na leto.

Znižanje participacije v navedenih treh primerih ne pomeni nevarnosti, da bi se koriščenje zdravstvenih uslug zaradi tega toliko povečalo, da kapacitete zdravstvenih zavodov ne bi zadostovale, po drugi strani pa povečanje izdatkov za 20 milijonov dinarjev ne pomeni problema pri izdatkih skladov osnovnega zdravstvenega zavarovanja.

Zaradi vskladitve prakse z delavskim zdravstvenim zavarovanjem in zaradi tega, ker ni razlogov za razlikovanje med zdravljenjem v stacionarnih zavodih in na domu, se v 8. členu zakona zdravljenje socialnih bolezni razširja tudi na bolnikov dom.

Nadalje je v predlogu zakona predvideno črtanje participacije zavarovanih oseb k stroškom za zdravila in sanitetni material v primerih, ko se zdravijo za nalezljivimi boleznimi in za tuberkulozo vseh oblik na domu. Ta sprememba je po eni strani utemeljena s tem, da se na ta način poceni za zavarovanca zdravljenje na domu (zlasti pri tuberkuloznih obolenjih); ki se v zadnjem času zelo pospešuje, po drugi strani pa je zdravljenje na domu, tudi če se opusti participacija zavarovanih oseb k zdravilom, za sklade še vedno občutno cenejše kot zdravljenje v bolnišnici.

III. Financiranje

Financiranje zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev naj bi po predlogu zakona temeljilo na naslednjih načelih:

a) sedanji splošni osebni prispevek zavarovancev (glavarina) odpade kot instrument financiranja;

b) splošni prispevek od kmetijskih dohodkov, ki ga plačujejo vsi, ki imajo davku zavezano dohodke od kmetijstva, ostaja še naprej kot eden od virov financiranja;

c) uvaja se nov instrument financiranja — premija kmetijskih proizvajalcev, ki jo plačujejo vsi kmetijski proizvajalci, ki so zdravstveno zavarovani po tem zakonu; višino premije določi okrajni ljudski odbor enotno za območje okraja;

č) prispevek politično-teritorialnih enot (po predlogu zakona samo občin) se ne veže več na dohodke iz prispevkov kmetijskih proizvajalcev, temveč na izdatke sklada za zdravljenje določenih bolezni. V predlogu zakona je predvideno, da določijo okrajni ljudski odbori kolikšen del stroškov za zdravljenje bolezni, navedenih v 8. členu zakona, bodo pokrivala občine s prispevki iz občinskih proračunov, da pa ta udeležba občin ne sme znašati manj, kot predpiše Ljudska skupščina;

d) pozavarovanje v osnovnem zdravstvenem zavarovanju naj pokriva razlike v poslovanju posameznih okrajnih skladov, ki nastanejo zaradi različnih rizikov kot posledica objektivnih zdravstvenih pogojev;

e) primanjkljaji, ki nastanejo v skladih, se pokrijejo z dodatno premijo kmetijskih proizvajalcev, ki se predpiše v okraju; kolikor sredstva, zbrana s to premijo ne bi zadoščala, pokrijejo ostanek primanjkljaja občine na območju okraja iz svojih proračunov sorazmerno z višino izdatkov na svojem območju;

f) izdatki razširjenega zdravstvenega zavarovanja se pokrivajo izključno le s posebno premijo samih upravičencev brez udeležbe nezavarovancev;

g) za kredite, potrebne skladom, jamči okraj.

Predlagane spremembe instrumentov financiranja zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev zasledujejo težnjo, da bi se to zavarovanje glede virov financiranja čimbolj približalo delavskemu in predvidenemu obrtniškem zavarovanju, v dogledni bodočnosti pa sploh z njima izenačilo. V predlogu zakona se kot glavni vir financiranja, iz katerega bi se pokrivala približno polovica vseh izdatkov tega zavarovanja, uvaja premija kmetijskih proizvajalcev, ki jo plačujejo vsi kmetijski proizvajalci, ki so zdravstveno zavarovani po tem zakonu. Splošni osebni prispevek zavarovancev (tako imenovana glavarina) se opušča, ker pomeni linearno obremenitev zavarovanih kmetijskih proizvajalcev po številu družinskih članov, kar pa ni v skladu z načeli zavarovanja. Rizična enota v delavskem in predvidenem obrtniškem zavarovanju je zavarovanec s svojo družino; višina premije je enotna po zavarovancu in ne zavisi od števila družinskih članov.

Glede na določbo 3. odstavka 9. člena zveznega zakona o uvedbi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev ni mogoče opustiti splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov, ki ga plačujejo vsi, ki imajo davku zavezane dohodke od kmetijstva, kot vira financiranja. Ta prispevek se po predlogu zakona plačuje po stopnji, ki jo določi Ljudska skupščina z odlokom.

Prispevek politično-teritorialnih enot kot eden od virov financiranja zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev po zveznem zakonu o uvedbi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, se v osnovi spreminja. Vežal naj bi se ne več na dohodke sklada (po družbenih planih LR Slovenije za leti 1960 in 1961 se je določal v odstotkih od skupno predpisanih prispevkov od katastrskega dohodka in splošnih osebnih prispevkov zavarovancev), marveč naj bi se določal v odstotku od stroškov sklada za zdravljenje določenih skupin bolezni. S tem bi se po eni strani objektiviziral položaj ljudskih odborov nasproti financiranju zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, po drugi strani pa bi tako urejen način prispevanja zainteresiral ljudske odbore za ustrezne preventivne ukrepe. Ti ukrepi bi vplivali zlasti v pogojih novega financiranja zdravstvene službe na intenziteto obolenja na njihovih območjih, s tem pa posredno zmanjševali njihove prispevke kmečkemu zdravstvenemu zavarovanju. V predlogu zakona se predlaga udeležba občinskih proračunov

samo pri stroških za zdravljenje tistih bolezni (po 8. členu zakona), ki so posebnega družbenega pomena, kot n. pr. nalezljive bolezni, tuberkuloza, duševne bolezni, revmatična obolenja oseb do 18. leta starosti, ambulantno zdravljenje raka, obvezna cepljenja itd.

V zvezi s pozavarovanjem v osnovnem zdravstvenem zavarovanju predvideva predlog zakona večje objektiviziranje rizikov in elementov pozavarovanja. Pozavarovanje na republiški ravni nikakor ne bi smelo pomeniti samodejnega prelivanja sredstev med okraji, zaradi česar naj obsegajo riziki pozavarovanja le različne zdravstvene pogoje v posameznih okrajih. Dosedanji glavni pozavarovalni primer (od republiškega povprečja znatno večje število obolenj, ki so posebno razširjena v posameznem okraju), se objektivizira v tem smislu, da se veže na povprečne izdatke za takšne bolezni (t. j. izdatke, ki odpadejo na enega kmetijskega proizvajalca), kajti samo število obolenj ni dovolj objektivni pokazatelj glede na različno težo posameznih obolenj, ki se očituje v trajanju, načinu zdravljenja (ambulantno, bolnišnično) itd. Višino premije za pozavarovanje določa upravni odbor republiškega sklada za pozavarovanje s sklepom, ki ga potrdi Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije.

Zakon doslej ni določal, kako se sanira primanjkljaj skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, ki se ugotovi ob letnem zaključnem računu. Predlog predvideva, da se za vračanje zaradi primanjkljaja najetega kredita lahko predpiše v naslednjem poslovnem letu dodatna premija kmetijskih proizvajalcev. Razen tega se predvideva, da primanjkljaj, ki ga ni možno pokriti z dodatno premijo, pokrijejo iz svojih proračunov občine na območju okraja sorazmerno z višino izdatkov na njihovem območju v preteklem poslovnem letu.

Doslej je zakon predvideval za financiranje razširjenega zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev udeležbo tudi nezavarovanih lastnikov kmetijskih zemljišč, ki so plačevali posebni prispevek od kmetijskih dohodkov za financiranje tega zavarovanja v isti višini, kot sami upravičenci. V predlogu zakona se predvideva za financiranje izdatkov razširjenega zdravstvenega zavarovanja samo posebna premija kmetijskih proizvajalcev, t. j. zgolj upravičencev razširjenega zavarovanja, kar je utemeljeno s tem, da se razširjeno zdravstveno zavarovanje more vpeljati na območju občine oziroma okraja le s pristankom večine kmetijskih proizvajalcev — upravičencev.

Na področju obratnih kreditov skladom zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev dopolnjuje predlog zakona sedanje ustrezne določbe s tem, da predvideva ob najetju kredita jamstvo okraja.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo
in socialno politiko

POROČILO

k predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev in ga soglasno sprejel.

V letu in pol, odkar je uveljavljeno v naši republiki zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev, se je pokazala umestnost, pravilnost pa tudi pomembnost tega zavarovanja, odprla pa se je tudi vrsta problemov, ki terjajo določene spremembe in dopolnitve v določbah zakona.

V podrobni razpravi je odbor soglašal s predlaganimi spremembami in dopolnitvami, pri čemer je poudaril smotrnost participacije zavarovanih oseb k stroškom zdravljenja in zmanjšanja števila participacijskih stopenj, umestnost razširitve kroga zavarovanih oseb v skladu z dosedanja prakso in intencijami zakona in pravilnost stališča, da se odpravi participacija k stroškom za zdravila, zdravstvena sredstva in sanitarni material v primerih, ko se zavarovanci zdravijo za nalezljivimi boleznimi in aktivno tuberkulozo vseh oblik na domu. Zdravljenje tuberkuloze na domu ne pomeni nadomestila za zdravljenje v bolnišnici, ampak logično nadaljevanje zdravljenja, sicer se bolezen prepogosto in prehitro obnavlja. V razpravi so člani odbora poudarili pomembnost predlaganih sprememb in dopolnitev za nadaljnji razvoj zdravstvenega varstva kmetijskih proizvajalcev.

Obširneje je odbor razpravljal o financiranju zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev in sprejel spremembe in dopolnitve, ki jih predlaga zakon. Razpravljal je tudi o problemu, ali se med stroške zdravstvenega varstva šteje n. pr. tudi preventivne preglede v bolnikovem okolju in drugi preventivni ukrepi, kar bo treba reševati s pogodbami na podlagi delovnih programov posameznih zdravstvenih zavodov.

Odbor je sprejel spremembe in dopolnitve, ki jih je na seji predlagal predstavnik Izvršnega sveta in sicer k 9. točki 8. člena, kjer naj se besedilo dopolni tako, da se glasi:

»9. ambulantno zdravljenje otrok v starosti do 3 let v vseh zdravstvenih zavodih in na bolnikovem domu;«

in pa popravek v predzadnji vrsti drugega odstavka 13. člena, kjer naj se citacija člena v oklepaju »(34. člen)« popravi v pravilno »(36. člen)«.

Odbor pa predlaga spremembo v predzadnji vrsti četrtega odstavka 36. člena, kjer naj se besedi »zadružne zveze« zamenja z besedami »kmetijsko-gozdarske zbornice«.

Odbor je tudi sprejel predloga za spremembo 36. člena in 39. člena, ki ju je predlagal zakonodajni odbor.

Odbor za zdravstvo in socialno politiko predlaga Republiškememu zboru Ljudske skupščine LR Slovenije, da predlog zakona z navedenimi spremembami in dopolnitvami sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Antona Vrhovška.

Št. 02-440/2-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Anton Vrhovšek l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 20. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev in ga soglasno sprejel.

Odbor je obravnaval predvsem določila, ki se nanašajo na upravljanje skladov in kazenske določbe. V obravnavi je bilo poudarjeno, da je nov način financiranja zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev primernejši, ker odpade kot instrument financiranja dosedanji splošni osebni prispevek zavarovancev (glavarina). Potrebno pa bi bilo koristnike zavarovanja v posebni brošuri seznaniti z njihovimi pravicami in dolžnostmi. S tem bi odpadla vsa pojasnjevanja, ki jih morajo dajati zdravstveni organi ob priliki nudenja zdravstvenih uslug. Odbor meni, da naj pristojni republiški organ izda v poljudni obliki tolmačenje tega zakona.

Odbor se strinja s spremembo, ki jo predlaga odbor za zdravstvo in soc. politiko v zadnji vrsti 4. odstavka 36. člena, kakor tudi z dopolnitvami, ki jih predlaga Izvršni svet k 8. in 13. členu. Strinja se tudi s spremembami in dopolnitvami, ki jih predlaga zakonodajni odbor RZ k 36. in 39. členu.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona. Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Bero.

Št. 02-440/1-61.

Ljubljana, dne 20. novembra 1961.

Poročevalec:

Franc Bera l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za vprašanja dela
in socialnega zavarovanja

POROČILO

**k predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem
zavarovanju kmetijskih proizvajalcev**

Odbor za vprašanja dela in soc. zavarovanja Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev.

Odbor je predlog zakona sprejel s spreminjevalnim predlogom, naj se spremeni predzadnja vrsta 4. odstavka 36. člena in se besedi »zadružne zveze« nadomesti z besedami »kmetijsko-gozdarske zbornice«, tako da se popravljeni tekst glasi: »... trije zastopniki, ki jih imenuje okrajni ljudski odbor na predlog okrajne kmetijsko-gozdarske zbornice iz vrst vidnih javnih delavcev.«

S to spremembo predlaga odbor Zboru proizvajalcev, da predlog zakona sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Pavla Žerovnika.

Št. 02-448/1-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Pavel Žerovnik l. r.

Predsednik:

Jože Beřgant l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

**k predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem
zavarovanju kmetijskih proizvajalcev**

Zakonodajni odbor je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev in ga v načelu sprejel.

Pri podrobni obravnavi predloga zakona je odbor sprejel naslednje spremembe in dopolnitve:

36. člen — v četrti vrsti 4. odstavka naj se za besedo »občinskega« vstavi še beseda »ljudskega«.

39. člen — naj se spremeni tako, da se glasi: »Sejo upravnega odbora sklicuje predsednik po potrebi, mora jo pa sklicati, ...«

Odbor je sprejel tudi amandma, ki ga predlaga odbor za zdravstvo in socialno politiko k 36. členu. Strinja se tudi z dopolnitvami, ki jih predlaga Izvršni svet v 9. točki 8. člena in v 13. členu.

Odbor je predlog zakona z navedenimi spremembami in dopolnitvami sprejel in predlaga Republiškem zboru, da ga sprejme. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Franca Belšaka.

Št. 02-440/3-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Franc Belšak l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev in ga soglasno sprejel.

Odbor je pri podrobni razpravi sprejel tele spremembe in dopolnitve k predlogu zakona:

36. člen: v četrti vrsti četrtega odstavka naj se za besedo »občinskega« vstavi beseda »ljudskega«;

39. člen: v začetku druge vrste prvega odstavka se besedilo popravi tako, da se glasi: »... mora jo pa sklicati...«

Sprejeti so bili tudi amandma odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja k 36. členu in spremembe in dopolnitve, ki jih je predlagal Izvršni svet in sicer:

v 9. točki 8. člena se za besedo »otrok« dostavi besedilo »v starosti do 3 let«;

v peti vrsti drugega odstavka 13. člena se popravi citacija v oklepaju v pravilno »(36. člen)«.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da predlog zakona sprejme z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Janka Lukana.

Št. 02-448/2-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Janko Lukan l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ZAKONA**o delu na domu****Splošne določbe****1. člen**

Za delo na domu se po tem zakonu šteje organizirano delo, ki ga opravlja delavec v delovnem razmerju ali po naročilu na svojem domu za gospodarsko ali drugo organizacijo z družbenimi sredstvi, ali za zavod (v nadaljnjem besedilu: organizacija).

2. člen

Delo na domu sme organizirati organizacija le v gospodarskih delavnostih, ki so predmet poslovanja organizacije ali so z njim v neposredni zvezi.

3. člen

Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt določi v sporazumu z Državnim sekretariatom za blagovni promet LRS in s Sekretariatom Izvršnega sveta za delo, v katerih gospodarskih delavnostih ni dovoljeno organiziranje dela na domu.

4. člen

Za organiziranje in opravljanje dela na domu ni potrebno dovoljenje.

5. člen

Upravni organ občinskega ljudskega odbora, pristojen za delo in delovna razmerja, lahko organizaciji prepove organiziranje dela na domu, če postane opravljanje takega dela škodljivo za delavce, ki delajo na domu.

6. člen

Organizacija vodi razvid delavcev na domu s potrebnimi podatki o delu na domu.

7. člen

Opravljenemu delu vpisuje organizacija v obračunsko knjižico, ki jo izda organizacija, potrdi pa upravni organ občinskega ljudskega odbora, pristojen za delo in delovna razmerja.

Obračunsko knjižico hrani delavec.

8. člen

Za delo na domu, ki ga opravljajo invalidi ter za delo na domu, ki ga organizirajo delavnice za poklicno rehabilitacijo in za zaposlitev invalidov, veljajo posebni predpisi.

9. člen

Za domačo obrt, dokler se opravlja na domu neorganizirano, določbe tega zakona ne veljajo.

Delo na domu v delovnem razmerju

10. člen

Za urejanje delovnih razmerij delavcev na domu se primerno uporabljajo določbe prvega, drugega, petega in šestega dela zakona o delovnih razmerjih, kolikor ni s tem zakonom drugače določeno.

11. člen

Delavci na domu pridobijo na podlagi svojega delovnega razmerja z organizacijo pravico do upravljanja organizacije in imajo enake pravice in dolžnosti kot delavci, ki delajo v prostorih organizacije.

12. člen

Natančnejše določbe o delu na domu predpiše organizacija s svojimi pravili in z ustreznimi pravilniki. S pravili in s pravilniki organizacije se tudi določi, kdaj se šteje, da dela delavec na domu poln delovni čas.

13. člen

Če dela delavec na domu z lastnimi sredstvi (orodjem, surovinami, polizdelki itd.) se odškodnina za uporabo lastnih sredstev ne šteje v njegov osebni dohodek.

Delo na domu po naročilu

14. člen

Delo na domu po naročilu sme organizacija naročiti pri delavcu le tako, da bo delavec opravljal delo neposredno. Zasebno posredovanje dela na domu po naročilu je prepovedano.

Kdor prevzame delo na domu, ne sme oddati dela v izvršitev drugemu.

15. člen

Pogodba o delu na domu po naročilu se sklene pismeno. S pogodbo se določijo bistvene medsebojne obveznosti in pravice, predvsem pa višina plačila za opravljeno delo ter odškodnina za uporabo lastnih sredstev za delo, če jih delavec na domu uporablja.

Kazenske določbe

16. člen

Z denarno kaznijo do 500 000 dinarjev se kaznuje za gospodarski prestop ek organizacija, ki organizira delo na domu v gospodarskih delavnostih, kjer organiziranje takega dela ni dovoljeno (3. člen).

Za dejanje iz prejšnjega odstavka se kaznuje tudi odgovorna oseba z denarno kaznijo do 30 000 dinarjev.

17. člen

Z denarno kaznijo do 100 000 dinarjev se kaznuje za prekršek organizacija če ne vodi razvida delavcev na domu (6. člen), če ne vpisuje izplačil v obračunsko knjižico (7. člen).

18. člen

Z denarno kaznijo do 10 000 dinarjev se kaznuje za prekršek: zasebnik, ki organizira delo na domu ali ki posreduje pri oddaji ali prevzemanju dela na domu po naročilu; delavec na domu, ki odda delo v izvršitev drugemu (14. členu).

Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno zaradi materialne koristi, se storilec kaznuje z denarno kaznijo do 300 000 dinarjev in z zaporom do trideset dni. V takem primeru se izreče tudi varstveni ukrep odvzema predmetov oziroma koristi, ki so bili pridobljeni s prekrškom ali so nastali s prekrškom.

Končne določbe

19. člen

Izvršni svet Ljudske skupščine LRS izda po potrebi predpise za izvrševanje tega zakona, lahko pa glede posameznih vprašanj pooblasti Sekretariat Izvršnega sveta za delo ali Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt, da o njih izdata natančnejše predpise.

20. člen

Obliko in vsebino razvida delavcev na domu (6. člen) in obračunskih knjižic (7. člen) predpiše Sekretariat Izvršnega sveta za delo.

21. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu LRS.«

OBRAZLOŽITEV

V členu 377 ZDR je dano republikam pooblastilo, da z zakonom v skladu z načeli in v mejah zakona o delovnih razmerjih uredi delovna razmerja nekaterih vrst delavcev, za katere zaradi posebnega značaja njihovega dela ni mogoče neposredno uporabljati vseh določil zakona o delovnih razmerjih. Kot take posebne kategorije delavcev, za katere se po omenjenem pooblastilu urejajo njihova delovna razmerja z republiškim zakonom, so mišljene gospodinjke pomočnice, hišniki, delavci v domači obrti, kmetijski delavci pri zasebnih delodajalcih in delavci drugih sličnih kategorij.

V LR Sloveniji so bili doslej že izdani republiški zakoni o delovnih razmerjih gospodinjiskih pomočnic in postrežnic (Uradni list LRS, št. 38/59), o hišnikih (Uradni list LRS, št. 38/59) in o delovnih razmerjih kmetijskih delavcev v zasebnih kmetijskih gospodarstvih (Uradni list LRS, št. 9/60).

Od pomembnejših, doslej še neurejenih materij, ki naj bi se uredile po členu 377 ZDR, je ostala neurejena materija delovnih in tem podobnih raz-

merij delavcev na domu, ki jo je treba urediti ne samo iz pravnih, temveč predvsem iz družbenih in ekonomskih razlogov.

Pri delu na domu je v LRS zaposlenih (z vštetjem delavcev v domači obrti) približno 20 000 oseb. Pri delu na domu se zaposlujejo predvsem osebe, ki se iz raznih razlogov, ker so bolne, stare, invalidne, ker morajo negovati doma otroke, voditi gospodinjstvo, itd. — ne morejo zaposliti v organizaciji. S svojim delom te osebe ustvarjajo del narodnega dohodka, ki bi sicer izpadel če se ne bi zaposlile na domu. Za organizacije same pa je delo na domu v posameznih primerih rentabilno, zlasti takrat, ko proizvodnja ni odvisna od uporabe raznih strojnih naprav in podobno.

Predlog zakona temelji na naslednjih načelih:

1. Delo na domu pravno ureja že zakon o invalidskem zavarovanju (Uradni list FLRJ; št. 49/58) oziroma izvršilni predpis k temu zakonu, t. j. pravilnik o invalidskih delavnicah za poklicno rehabilitacijo in zaposlitev invalidov (Uradni list FLRJ, št. 3/61), vendar le za invalide. Po teh predpisih se šteje delo, ki ga opravlja invalid na domu kot delo v rednem delovnem razmerju, čeprav se ne opravlja na določenem delovnem mestu v organizaciji, kot to načelno postavlja zakon o delovnih razmerjih. S predlogom zakona o delu na domu pa se delo na domu ureja širše, saj ga lahko organizacije in zavodi organizirajo ob izpolnjevanju predpisanih pogojev za vse kategorije delavcev. Po dosedanjih predpisih to ni bilo možno, in osebe, ki so delale na domu niso mogle biti v delovnem razmerju. Po predlogu zakona pa imajo delavci na domu na podlagi svojega delovnega razmerja z organizacijo ali zavodom enake pravice in dolžnosti kot delavci, ki delajo v prostorih organizacije, vključno pravico do upravljanja. Za urejanje teh delovnih razmerij se uporabljajo poleg določil predloga zakona tudi predpisi zakona o delovnih razmerjih. Natančnejše določbe o delu na domu se predpišejo s samoupravnimi predpisi organizacije oziroma zavoda.

2. Po predlogu zakona je delo na domu možno organizirati tudi izven delovnega razmerja, t. j. po naročilu. Z naročilno pogodbo se organizacija dogovori z delavcem, da bo ta na domu opravil sam neposredno določeno delo proti plačilu. Delavci v naročilnem razmerju nimajo pravice do upravljanja organizacije oziroma zavoda.

3. Predpisi predloga zakona ne veljajo za domačo obrt, kolikor se opravlja na domu neorganizirano. To pomeni, da so domači obrtniki v delovnem razmerju le tedaj, če se vključijo v delo, ki ga organizira organizacija oziroma zavod. Domači obrtniki lahko sklenejo z organizacijo oziroma zavodom tudi naročilno pogodbo.

4. Za organiziranje in opravljanje dela na domu po predlogu zakona ni potrebno dovoljenje. Družbeni nadzor nad delom na domu se izvaja s pomočjo razvida delavcev na domu, ki ga mora voditi organizacija oziroma zavod, ter s pomočjo obračunske knjižice, potrjene po upravnem organu občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen za delo in delovna razmerja. Družbeni nadzor se torej omejuje na spremljanje podatkov o delavcih na domu ter o obsegu opravljenega dela in o višini osebnega dohodka, kar je potrebno za presojo, ali gre za delo na domu v delovnem razmerju ali izven njega (naročilno razmerje). Od tega je odvisen tudi obseg pravic, ki izvirajo iz pogodbenega razmerja — dela na domu.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR
Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o delu na domu

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je obravnaval predlog zakona o delu na domu na svoji seji dne 17. novembra 1961.

V načelni razpravi je odbor ugotovil, da spada ta zakon v vrsto republiških zakonov, izdanih na podlagi zveznega zakona o delovnih razmerjih. Pri predloženem zakonu pa ne gre samo za področje delovno-pravnih razmerij, ampak tudi za gospodarsko problematiko, ki je za nekatera območja posebnega pomena. Predlog zakona namreč ne ureja samo delo na domu v klasičnem obrtniškem smislu, ampak s širšega vidika. Gospodarskim organizacijam daje na splošno možnost, da organizirajo delo na domu, če je to zanje gospodarsko smotno in rentabilno. V takem primeru ne gre za posebna delovno-pravna razmerja, saj so taki delavci, ki v okviru z gospodarsko organizacijo sklenjene pogodbe delajo na domu, povsem izenačeni z drugimi delavci te gospodarske organizacije. Gre torej le za drug vidik organizacije in tehnike delovnega procesa.

Odbor smatra, da je taka ureditev ustrezna našim pogojem in predlaga Republiškemu zboru, da predlog zakona sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Davorina Ferligoja.

Št. 02-441/3-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Davorin Ferligoj l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o delu na domu

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o delu na domu.

Odbor je v razpravi ugotovil potrebo po izdaji tega zakona in njegovo gospodarsko utemeljenost glede na to, da nekaterih oseb iz najrazličnejših razlogov ni mogoče zaposliti v gospodarski delavnosti v sami gospodarski organizaciji in da je delo na domu v posameznih primerih rentabilno za gospodarske organizacije. Vse to terja organizirano ureditev tega dela. Z načeli predloga zakona,

ki ureja vse te odnose, se je odbor strinjal in je predlog zakona o delu na domu sprejel brez sprememb.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije, da predlog zakona sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Henrika Cigoja.

Št. 02-449/1-61.

Ljubljana, dne 18. novembra 1961.

Poročevalec:

Henrik Cigoj l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo in socialno
politiko

POROČILO

k predlogu zakona o delu na domu

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o delu na domu.

Odbor je soglašal z utemeljitvijo Izvršnega sveta, da je treba urediti delovna in tem podobna razmerja delavcev na domu, in to ne samo iz pravnih, temveč predvsem iz družbenih in ekonomskih razlogov. Odbor se je tudi strinjal z načeli, na katerih temelji predlog zakona, in je zato predlog sprejel soglasno brez sprememb.

Odbor za zdravstvo in socialno politiko predlaga Republiškem zboru Ljudske skupščine LR Slovenije, da predlog zakona o delu na domu sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Martina Zakonjška.

Št. 02-441/2-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Martin Zakonjšek l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o delu na domu

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 20. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o delu na domu in ga soglasno sprejel brez sprememb.

Odbor je obravnaval predvsem kazenske določbe in obširneje razpravljajal o določbah prvega odstavka 18. člena, ki prepoveduje zasebnikom organizirati ali posredovati delo na domu in bil mnenja, da je zagrožena kazen primerna.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Stanka Brečka.

Št. 02-441/1-61.

Ljubljana, dne 20. novembra 1961.

Poročevalec:

Stanko Brečko l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za vprašanja dela
in socialnega zavarovanja

POROČILO

k predlogu zakona o delu na domu

Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. novembra 1961, razpravljajal o predlogu zakona o delu na domu.

V razpravi so poslanci pozdravili ta zakon, ki bo ugodno sprejet tako pri gospodarskih organizacijah kakor tudi pri tistih državljanih, ki se doslej iz raznih vzrokov niso mogli vključiti v redno delovno razmerje.

Odbor je predlog zakona soglasno sprejel.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Pavla Žerovnika.

Št. 02-449/2-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Pavel Žerovnik l. r.

Predsednik:

Jože Bergant l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o delu na domu

Zakonodajni odbor je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o delu na domu in ga soglasno sprejel brez sprememb. Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Lada Oblaka.

Št. 02-441/4-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Lado Oblak l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o delu na domu

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog zakona o delu na domu.

Glede na pooblastilo v zakonu o delovnih razmerjih lahko republike same v skladu z načeli tega zakona uredijo delovna razmerja nekaterih vrst delavcev, med njimi tudi delovna in temu podobna razmerja delavcev, ki delajo na domu. Z ureditvijo, ki jo daje predloženi zakon, se je odbor v celoti strinjal in je zato predlog zakona sprejel soglasno brez sprememb.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona o delu na domu.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Nagliča.

Št. 02-449/3-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Franco Naglič l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960

Na podlagi 2. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije, je sprejela Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 23. novembra 1961

odlok

o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960

I.

Potrjuje se zaključni račun republiškega investicijskega sklada za leto 1960 in sicer z naslednjim stanjem:

a) skupnih dohodkov in izdatkov sklada za omenjeno leto:

1. razpoložljiva sredstva v letu 1960	4 862 630 000 din
2. skupni izdatki	4 028 764 000 din
3. neuporabljena sredstva	833 866 000 din

b) bilance sklada na dan 31. decembra 1960:

1. skupna sredstva sklada	21 088 033 000 din
2. uporabljena sredstva	15 712 382 000 din
3. neuporabljena sredstva	5 375 651 000 din

II.

Ta odlok velja od dneva objave v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Jugoslovanska investicijska banka — Centrala za LRS, je v skladu z navodili za sestavljanje zaključnih računov družbenih investicijskih skladov (Uradni list FLRJ, št. 2-29/59) sestavila zaključni račun republiškega investicijskega sklada ter ga predložila Državnemu sekretariatu za finance LRS v pregled.

Posebna komisija sestavljena iz zastopnikov Jugoslovanske investicijske banke, Jugoslovanske kmetijske banke in Državnega sekretariata za finance LRS, je zaključni račun pregledala in o tem sestavila zapisnik.

Ker so sredstva sklada, namensko z družbenim planom, določena za potrebe kmetijstva z odlokom Izvršnega sveta LR LRS (Uradni list LRS, št. 12-59) prenašajo za koriščenje na Jugoslovansko kmetijsko banko, so se sredstva republiškega investicijskega sklada v teku leta tudi ločeno pri obeh bankah vodila.

O zaključnem računu sta razpravljala oba odbora za posojila iz republiškega investicijskega sklada, tako pri Jugoslovanski investicijski banki kot pri Jugoslovanski kmetijski banki, ter ga sprejela.

Po 31. členu uredbe o družbenih investicijskih skladih (Uradni list FLRJ, št. 56-257/56) potrjuje zaključne račune družbenih investicijskih skladov predstavniško telo politične teritorialne enote.

Izvršni svet je obravnaval zaključni račun Republiškega investicijskega sklada za leto 1960 in k zaključnemu računu nima pripomb. Zato predlaga, da Ljudska skupščina potrdi zaključni račun Republiškega investicijskega sklada za leto 1960.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je obravnaval predlog odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960 na svoji seji dne 18. novembra 1961.

Ker odbor za gospodarstvo k zaključnemu računu Republiškega investicijskega sklada za leto 1960 nima pripomb, predlaga Republiškemu zboru, da predloženi odlok o potrditvi zaključnega računa tega sklada za leto 1960 sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Davorina Ferligoja.

Št. 02-442/1-61.

Ljubljana, dne 18. novembra 1961.

Poročevalec:

Davorin Ferligoj l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960 in ga po krajši razpravi soglasno sprejel.

Odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da predlog odloka brez sprememb sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Antona Seljaka.

Št. 02-450/1-61.

Ljubljana, dne 18. novembra 1961.

Poročevalec:

Anton Seljak l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR
Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960

Zakonodajni odbor je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960 in ga v načelu ter v podrobnostih sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Lada Božiča.

Št. 02-442/2-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Lado Božič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV
Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960 in ga soglasno sprejel brez sprememb in dopolnitev.

Odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da ta odlok sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Franca Nagliča.

Št. 02-450/2-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Franco Naglič l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961

Na podlagi 3. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije, je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 23. novembra 1961 sprejela:

o d l o k

o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961

I.

Za pokritje primanjkljajev v osnovnem zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, ki se ugotovijo po zaključnih računih okrajnih skladov za leto 1961, se uvaja poseben enkratni prispevek zavarovancev v višini 1200 dinarjev.

Posebni enkratni prispevek plača vsak zavarovani kmetijski proizvajalec zase in za vsakega zavarovanega družinskega člana.

Posebni enkratni prispevek se plača v prvem trimesečju 1962.

Prispevek iz prejšnjih odstavkov predpiše in izterja za finance pristojni upravni organ občinskega ljudskega odbora po določbah 22. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev (Uradni list LRS, številka 30-263/61).

II.

Posebni enkratni prispevek iz I. točke tega odloka se vplačuje na poseben račun, ki se odpre pri republiškem skladu za pozavarovanje. Upravni odbor Republiškega sklada za pozavarovanje pokrije iz tega računa primanjkljaje posameznih okrajnih skladov, kakor bodo ugotovljeni v zaključnih računih skladov za leto 1961.

Če sredstva, zbrana s posebnim enkratnim prispevkom, ne bi bila zadostna za celotno pokritje vseh primanjkljajev, se iz posebnega računa Republiškega sklada za pozavarovanje pokrije primanjkljaj posameznega okrajnega sklada sorazmerno z višino primanjkljaja tega sklada nasproti skupnemu primanjkljaju vseh okrajnih skladov; nepokriti primanjkljaj pokrije okrajni sklad na način, določen po prvem, drugem in tretjem odstavku 31. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev.

Morebitni višek sredstev na posebnem računu iz prvega odstavka te točke, ki bi preostal po pokritju primanjkljajev okrajnih skladov, se prenese na redni račun Republiškega sklada za pozavarovanje.

III.

Ta odlok začne veljati z dnem objave v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Po predvidevanju Republiškega zavoda za socialno zavarovanje bodo okrajni skladi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev izkazovali ob zaključku leta 1961 skupni primanjkljaj približno med 450 in 500 milijoni dinarjev. Ta primanjkljaj je nastal predvsem zaradi delovanja ne povsem ustreznih instrumentov financiranja, ki veljajo po dosedanjih predpisih, ter zato, ker so kmetijski proizvajalci-zavarovanci koristili dajatve iz zdravstvenega varstva v večji meri kot se je predvidevalo ob začetku letošnjega leta.

Pri obravnavi vprašanja, na kakšen način in v kakšni meri naj se pokrije predvideni primanjkljaj, je Izvršni svet LS LRS prišel do zaključka, da bi bilo v situaciji, v kakršni se nahajajo okrajni skladi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, primerno, da primanjkljaj pokrijejo vsi koristniki tega zavarovanja. Zato se predlog odloka naslanja na rešitev, da se za pokritje primanjkljaja uporabi splošni osebni prispevek zavarovancev, ki ga je v letu uvedbe tega zavarovanja in v tekočem letu plačeval v višini 1200 dinarjev vsak kmetijski proizvajalec zase in za vsakega družinskega člana. Na ta način bo omogočeno, da se nastali primanjkljaj iz leta 1961 z enkratnim vplačilom splošnega osebnega prispevka v znesku 1200 dinarjev izravna v okviru republike.

Financiranje zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev je po določilih dosedaj veljavnega zakona urejeno enotno za vse okraje, ne glede na to, da so zahteve in potrebe za pokrivanje izdatkov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev različne v posameznih okrajih. Iz tega razloga je tudi primanjkljaj, ki odpade na enega zavarovanca, različno visok v posameznih okrajnih skladih zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev. Glede na povedano je utemeljeno, da se nastali primanjkljaj v letu 1961 pokrije na enoten način in da se sredstva, zbrana z enkratnim splošnim osebnim prispevkom, ki naj se po predlogu odloka plača v prvem četrtletju leta 1962, razdeli sorazmerno z nastalimi primanjkljaji v posameznih okrajnih skladih. Razlike, ki bi morda v primanjkljaju ostale nepokrite, pokrijejo okrajni skladi na način, ki je po 31. členu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev predviden za tekoče pokrivanje primanjkljajev; morebitni višek sredstev bi se prenesel v korist republiškega sklada za pozavarovanje.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo in socialno
politiko

POROČILO

k predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. in 23. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o kritju primanjkljajev zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961.

O predlogu odloka se je razvila razprava o umestnosti kritja primanjkljaja z enkratnim prispevkom zavarovancev v višini 1200 dinarjev glede na to, da bi tak prispevek predvsem zadel številnejše družine, ki so običajno tudi gospodarsko šibkejše. Odbor je obravnaval razne možnosti za kritje primanjkljaja in sprejel predlog odbora za gospodarstvo za spremembo I. točke predloga odloka, naj enkratni prispevek za kritje primanjkljaja plačajo v višini 2,7 % od katastrskega dohodka vsi, ki imajo davku zavezane dohodke od kmetijstva. Sprejel je tudi predlog zakonodajnega odbora za spremembo v naslovu odloka.

Odbor za zdravstvo in socialno politiko predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka z navedenimi spremembami.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Kovačiča.

Št. 02-443/1-61.

Ljubljana, dne 23. novembra 1961.

Poročevalec:

Ivan Kovačič l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za vprašanja dela
in socialnega zavarovanja

POROČILO

k predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961

Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961 in ga v celoti sprejel.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Pavla Žerovnika.

Št. 02-451/2-61.

Ljubljana, dne 17. novembra 1961.

Poročevalec:

Pavel Žerovnik l. r.

Predsednik:

Jože Bergant l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je obravnaval predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961, na svoji seji dne 18. novembra 1961.

Predog odloka predvideva, da se za kritje primanjkljajev v osnovnem zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, ki se ugotovijo po zaključnih računih okrajnih skladov za leto 1961, uvaja poseben enkratni prispevek zavarovancev v višini 1200 dinarjev. Ta enkratni prispevek plača vsak zavarovani kmetijski proizvajalec zase in za vsakega zavarovanega družinskega člana.

Odbor je mnenja, da taka osnova za pokrivanje primanjkljajev v osnovnem zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev ni najbolj ustrezna, niti najbolj pravična, hkrati pa tudi ne predstavlja najprimernejši način za izterjavo obveznosti. Odbor smatra, da bi bilo ustrežnejše vzeti kot osnovo katastrski dohodek. Na taki osnovi bi bila obremenitev pravičneje porazdeljena, ker bolj obremenjujemo tiste kmetijske zavarovance, ki imajo večji dohodek, medtem ko bi s pavšalnim prispevkom 1200 dinarjev na vsakega zavarovanega družinskega člana močno obremenili prav tiste zavarovance, ki imajo lahko majhne dohodke pa veliko število družinskih članov. Prav iz tega razloga bi bilo prispevek na taki osnovi tudi veliko težje izterjati kot pa na osnovi katastra.

Glede na to predlaga odbor, da se I. točka spremeni tako, da se glasi:

»Za pokritje primanjkljajev v osnovnem zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, ki se ugotovijo po zaključnih računih okrajnih skladov za leto 1961, se uvaja poseben enkratni prispevek v višini 2,7 % od katastrskega dohodka, ki ga plačajo vsi, ki imajo davku zavezane dohodke od kmetijstva.

Poseben enkratni prispevek se plača v prvem tromesečju leta 1962.

Prispevek iz prvega odstavka te točke predpiše in izterja za finance pristojni upravni organ občinskega ljudskega odbora po določbah 22. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev (Uradni list LRS, št. 30-263/61).«

Odbor se strinja tudi s spremembo v naslovu odloka, kakor jo predlaga zakonodajni odbor.

Odbor predlaga zboru, da predlog odloka sprejme s predlaganimi spremembami.

Za svojega poročevalca je odbor določil poslanca Davorina Ferligoja.

Št. 02-443/2-61.

Ljubljana, dne 18. novembra 1961.

Poročevalec:

Davorin Ferligoj l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja
kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 17. in 18. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961 in ga soglasno sprejel.

Pri vsklajevanju z odborom za gospodarstvo Republiškega zbora je odbor sprejel predlog za spremembo pod I. točko, tako da se besedilo sedaj glasi:

»I. Za pokritje primanjkljajev v osnovnem zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, ki se ugotovijo po zaključnih računih okrajnih skladov za leto 1961, se uvaja poseben enkratni prispevek v višini 2,7 % od katastrskega dohodka, ki ga plačajo vsi, ki imajo davku zavezane dohodke od kmetijstva.

Posebni enkratni prispevek se plača v prvem tromesečju 1962.

Prispevek iz prvega odstajka te točke predpiše in izterja za finance pristojni upravni organ občinskega ljudskega odbora po določbah 22. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev (Uradni list LRS, št. 30-263/61)«.

Odbor je tudi sprejel amandma, ki ga je k naslovu odloka sprejel zakonodajni odbor.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog odloka z navedeno spremembo.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Marijo Vild.

Št. 02-451/1-61.

Ljubljana, dne 18. novembra 1961.

Poročevalec:

Marija Vild l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja
kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961

Zakonodajni odbor je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961 in ga v načelu sprejel.

Pri podrobni obravnavi predloga odloka je odbor sprejel naslednjo spremembo: Naslov odloka naj se zaradi jasnosti teksta spremeni tako, da se glasi: »odlok o kritju v letu 1961 nastalih primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev«. Odbor se je strinjal tudi z amandmajem k 1. točki odloka, ki ga predlaga odbor za gospodarstvo RZ. Odbor je predlog odloka z navedenimi spremembami in dopolnitvami sprejel in predlaga Republiškemu zboru, da ga sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Vero Kolarič.

Št. 02-443/3-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Vera Kolarič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog doloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961 in ga sprejel.

V razpravi je odbor sprejel amandma odbora za gospodarstvo k I. točki, sam pa je sklenil predlagati, naj se spremeni naslov odloka, tako da se glasi: »odlok o kritju v letu 1961 nastalih primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev.«

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da predlog odloka z navedenimi spremembami sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Bojana Leskovarja.

Št. 02-451/3-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Bojan Leskovar l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarske organizacije

POROČILO

o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije

Obrtno-komunalna zbornica LR Slovenije je dne 26. aprila 1961 sprejela statut Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije in ga v skladu z določili zakona o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu predložila Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije v potrditev.

Po tem zakonu se za področje obrti in komunalno dejavnost osnujejo enotne obrtno-komunalne zbornice. Področje obrtnih zbornic se tedaj razširja tudi na področje komunalne dejavnosti, kar doslej ni bilo področje obrtne zbornice. S tako organizacijo obrtno-komunalnih zbornic pa se ne razširja samo področje teh zbornic, ampak se menja tudi profil in struktura teh zbornic. Glede na to je bilo potrebno, da Obrtno-komunalna zbornica LR Slovenije sprejme nov statut, ki bo odrazil te spremembe v dejavnosti in strukturi zbornice, ker ne gre samo za razširitev delovnega področja, ampak tudi za nov značaj zbornice.

Odbor za gospodarske organizacije Zbora proizvajalcev je statut obravnaval na svoji seji dne 20. novembra 1961. Odbor je imel k statutu samo eno pripombo, ki pa jo je predstavnik zbornice sprejel na sami seji, sicer pa odbor za gospodarske organizacije smatra, da je statut v skladu z zakonitimi predpisi kot tudi z nalogami zbornice na tem področju.

Zato predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme naslednji odlok:

»Na podlagi drugega odstavka 46. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije in na podlagi tretjega odstavka 48. člena zakona o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu (Uradni list FLRJ; št. 28-404/60), je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Zbora proizvajalcev dne 23. novembra 1961 sprejela

odlok

o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije

I.

Potrdi se statut Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije kot ga je sprejel občni zbor Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije dne 26. aprila 1961.

II.

Ta odlok velja takoj.«

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Nado Božičevo.

Št. 02--452/1-61.

Ljubljana, dne 20. novembra. 1961.

Poročevalec:

Nada Božič l. r.

Predsednik:

Ivan Gorjup l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice za LR Slovenijo in ga soglasno sprejel.

Statut je vsklajen z določbami novega zakona o združevanju in poslovnem sodelovanju in je zbornica temu zakonu prilagodila svojo organizacijo in delo.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da predloženi odlok potrdi.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Jožeta Drnovška.

Št. 02-452/2-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

inž. Jože Drnovšek l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarske organizacije

POROČILO

k statutu Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LR Slovenije

Zbornica za kmetijstvo in gozdarstvo LR Slovenije je dne 27. junija 1961 sprejela statut Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LR Slovenije in ga v skladu z določili zakona o združevanju in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu predložila Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LRS v potrditev.

Odbor za gospodarske organizacije Zbora proizvajalcev je statut obravnaval na svoji seji dne 20. novembra 1961. Odbor je imel k statutu dve pripombi, ki jih je na seji odbora predstavnik zbornice sprejel, sicer pa odbor za gospodarske organizacije smatra, da je statut v skladu z zakonitimi predpisi kot tudi z nalogami zbornice na tem področju.

Zato predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme naslednji odlok:

»Na podlagi drugega odstavka 46. člena ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije in na podlagi tretjega odstavka 48. člena zakona o združevanju in poslovnem

sodelovanju v gospodarstvu (Uradni list FLRJ, št. 28-404/60), je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Zbora proizvajalcev dne 23. novembra 1961 sprejela

odlok

o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LR Slovenije

I.

Potrdi se statut Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LR Slovenije kot ga je sprejel občni zbor Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LR Slovenije dne 27. junija 1961.

II.

Ta odlok velja takoj.*

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Kovača. Št. 02-453/1-61.

Ljubljana, dne 20. novembra 1961.

Poročevalec:

Ivan Kovač l. r.

Predsednik:

Ivan Gorjup l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LR Slovenije

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog odloka o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo in ga soglasno sprejel.

Odbor predlaga Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije, da sprejme navedeni odlok.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Jožeta Drnovška.

Št. 02-453/2-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

inž. Jože Drnovšek l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG SKLEPA

o izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč in o razrešitvi sodnika okrožnega gospodarskega sodišča

Na podlagi 49. člena Zakona o sodiščih (Uradni list FLRJ, št. 30/54) in na podlagi 58. člena Zakona o gospodarskih sodiščih (Uradni list FLRJ, št. 31/54) so bili na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije dne 23. novembra 1961

I. izvoljeni

1. za sodnika Okrožnega sodišča v Kopru Dušan Puh, sodnik Okrajnega sodišča v Kopru,
2. za sodnika Okrožnega sodišča v Mariboru Franc Križman, predsednik Okrajnega sodišča v Ljutomeru,
3. za sodnika Okrožnega sodišča v Celju Slavko Nemanič, referent I. vrste pri I. Okrajnem sodišču v Beogradu;

II. razrešen

Dr. Peter Pavlič kot sodnik Okrožnega gospodarskega sodišča v Celju.

OBRAZLOŽITEV

Pri Okrožnem sodišču v Kopru je sistemiziranih 7, zasedenih pa 5 sodniških mest. Izvolitev še enega sodnika pri tem sodišču je potrebna zaradi močnega pripada. Enak je tudi položaj pri Okrožnem sodišču v Mariboru, kjer je sistemiziranih 23, zasedenih pa 22 sodniških mest.

Doslej smo se posluževali dodelitev sodnikov okrajnih sodišč k okrožnim sodiščem. Ker pa je sistem dodeljevanja le začasen in povzroča negotovanja pri tistih sodiščih, ki morajo, kljub lastni preobremenjenosti, nuditi pomoč višjim sodiščem, je potrebno stalež sodnikov pri okrožnih sodiščih popolniti do sistemiziranega števila.

I. O predlaganih kandidatih navajamo sledeče:

Dušan Puh je rojen 30. novembra 1922. Diplomiral je 27. novembra, 1957, strokovni sodniški izpit je uspešno opravil 25. novembra 1960.

Njegova zaposlitev je naslednja: od 9. septembra 1943 do 15. maja 1945 je bil v NOV, aktivno in organizirano pa je delal za NOV od 1. oktobra 1941 dalje. Po osvoboditvi je ostal v JLA do 1. oktobra 1955, ko je bil kot major JLA zaradi 40% invalidnosti demobiliziran ter napoten na poklicno rehabilitacijo. V času poklicne rehabilitacije je končal študij na Pravni fakulteti ter s 1. majem 1957 nastopil službo pri sodišču. Do 31. maja 1958 je bil zaposlen kot višji referent pri Okrožnem sodišču v Kopru, s 1. junijem 1958 pa je bil izvoljen za sodnika Okrajnega sodišča v Kopru.

Član ZKS je od decembra 1943 ter ima več odlikovanj.

Strokovno je prav dober, razgledan pravnik z vsemi moralno-političnimi kvalifikacijami.

Po 46. členu Zakona o sodiščih izpolnjuje vse pogoje za predlagano izvolitev.

Franc Križman je rojen 31. avgusta 1928 v Mariboru. Diplomiral je decembra 1955, sodniški izpit je opravil februarja 1959.

Že pred diplomo je bil 4 leta zaposlen pri Ministrstvu za notranje zadeve LRS kot nižji kriminalistični referent, nakar je odšel na odslužitev kadrovskega roka. Po vrnitvi iz JLA pa je s 1. oktobrom 1955 nastopil službo sodniškega pripravnika pri Okrožnem sodišču v Mariboru. Septembra 1956 je bil izvoljen za sodnika Okrajnega sodišča v Slovenj Gradcu, decembra 1958 pa za sodnika Okrajnega sodišča v Mariboru, od 1. septembra 1959 dalje pa je predsednik Okrajnega sodišča v Ljutomeru.

V času zaposlitve pri sodiščih se je stalno strokovno izpopolnjeval ter ima vse pogoje še za nadaljnjo izpopolnitev. Je zelo vesten in delaven. V Maribor prosi iz družinskih razlogov, ker živi že več let ločeno od družine.

Decembra 1944 je vstopil v NOV. Že tu je bil sprejet v SKOJ ter kasneje v gimnaziji v članstvo ZKS.

Po 46. členu Zakona o sodiščih izpolnjuje vse pogoje za predlagano izvolitev.

Slavko Nemanič je rojen 26. decembra 1931 v Metliki. V letih 1950 do 1953 je posečal ter končal Višjo šolo UDB FLRJ v Beogradu. Za tem se je vpisal na pravno fakulteto ter 19. marca 1960 diplomiral. V letu 1961 je uspešno opravil sodniški izpit.

Imenovan je bil doslej zaposlen: od 1. avgusta 1953 do 31. marca 1959 kot referent I. vrste pri Državnem sekretariatu za notranje zadeve FLRJ, od tedaj dalje do danes pa je zaposlen v istem nazivu pri Okrajnem sodišču I. v Beogradu.

Član ZK je od 1. 1950.

Po lastni izjavi ima veselje za preiskovalno službo ter ima glede tega obširno prakso, katero si je pridobil v času službovanja pri Državnem sekretariatu za notranje zadeve FLRJ. Po obvestilu Državnega sekretariata za pravosodno upravo LR Srbije je pri dosedanjem delu pokazal lepe uspehe.

Po 46. členu Zakona o sodiščih izpolnjuje Slavko Nemanič vse pogoje za predlagano izvolitev.

Dr. Peter Pavlič, sodnik Okrožnega gospodarskega sodišča v Celju prosi za razrešitev funkcije sodnika Okrožnega gospodarskega sodišča v Celju, ker namerava prestopiti v odvetništvo.

Za razrešitev so podani zakoniti pogoji po 59. členu Zakona o gospodarskih sodiščih (Uradni list FLRJ, št. 31/54).

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Odbor za volitve

POROČILO

**k predlogu sklepa o izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč in o razrešitvi
sodnika okrožnega gospodarskega sodišča**

Odbor za volitve Ljudske skupščine LR Slovenije je na seji dne 21. novembra 1961, obravnaval predlog sklepa o izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč in o razrešitvi sodnika okrožnega gospodarskega sodišča in ga soglasno sprejel.

Po predlogu sklepa naj se izvoli Dušan Puh, dozdam sodnik Okrajnega sodišča v Kopru, za sodnika Okrožnega sodišča v Kopru, Franc Križman, dozdam predsednik Okrajnega sodišča v Ljutomeru, za sodnika Okrožnega sodišča v Mariboru in Slavko Nemanič, dozdam referent I. vrste pri I. Okrajnem sodišču v Beogradu za sodnika Okrožnega sodišča v Celju. Vsi predlagani kandidati izpolnjujejo pogoje za izvolitev po 46. členu zakona o sodiščih in so na razpolago tudi sistematizirana mesta pri navedenih sodiščih.

Nadalje naj se po predlogu sklepa razreši dr. Peter Pavlič kot sodnik Okrožnega gospodarskega sodišča v Celju. Za njegovo razrešitev so podani zakoniti pogoji po 59. členu zakona o gospodarskih sodiščih.

Odbor za volitve predlaga Ljudski skupščini LR Slovenije, da sprejme predlog sklepa o izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč in o razrešitvi sodnika okrožnega gospodarskega sodišča.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Žmaharja.

Št. 07-459/1-61.

Ljubljana, dne 21. novembra 1961.

Poročevalec:

Ivan Žmahar l. r.

Predsednik:

Tine Remškar l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Administrativni odbor

POROČILO

**o pregledu računovodstva in blagajne Ljudske skupščine LRS za čas
od 1. januarja do 30. septembra 1961**

Administrativni odbor Ljudske skupščine LRS je na podlagi 55. člena poslovnika Ljudske skupščine LRS, na svojih sejah 14. aprila, 11. julija in 12. oktobra pregledal poslovanje računovodstva in blagajne Ljudske skupščine LRS za čas od 1. januarja do 30. septembra 1961 in ugotovil, da je bilo poslovanje izvajano pravilno.

Za leto 1961 je bil odobren proračun v višini	133 896 000 din
V času od 1. januarja do 30. septembra je bilo porabljenih za osebne, operativne in funkcionalne izdatke	102 543 795 din
Za prošnjo v IV. tromesečju ostaja še	31 352 205 din

Tudi investicijski kredit za leto 1961 v znesku din 11 700 000 je bil pravilno uporabljen in znaša njegova potrošnja din 8 244 559.

Odbor predlaga Ljudski skupščini, da odobri to poročilo. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Mirka Remeca.

Št.02-460/1-61.

Ljubljana, dne 12. oktobra 1961.

Poročevalec:

Mirko Remec l. r.

Predsednik:

Ivan Novak l. r.

INFORMACIJA

O DELITVI ČISTEGA DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH V LR SLOVENIJI ZA LETO 1961

I. POTEK SPREJEMANJA PRAVILNIKOV O DELITVI ČISTEGA DOHODKA IN PRAVILNIKOV O DELITVI OSEBNIH DOHODKOV

1. Naloga gospodarskih organizacij, ljudskih odborov in družbenih činiteljev

Za sedANJI gospodarski sistem sta značilna takšen ekonomski položaj gospodarskih organizacij pri doseganju dohodka ter takšna samostojnost delovnih kolektivov pri odločanju o delitvi in razpolaganju s čistim dohodkom, ki vzpodbujata proizvajalce za čimvečjo produktivnost dela ter ekonomičnost in rentabilnost v gospodarjenju. Vedno bolj so omejene možnosti za administrativne posege v gospodarjenje delovnih kolektivov, kar naj omogoči, da bi sproščeneje delovale ekonomske zakonitosti v določenih družbenih okvirih. S tem so dani pogoji, da se še bolj poglobi razvoj socialističnih družbenih razmerij na podlagi delavskega samoupravljanja zlasti z uvajanjem raznih oblik neposrednega upravljanja.

Samostojnejše razpolaganje s čistim dohodkom postavlja delovne kolektive in njihove organe upravljanja hkrati v ekonomsko občutljivejši in družbenopolitično odgovornejši položaj. Ker sta dohodek in čisti dohodek odvisna predvsem od tega, kako delovni kolektivi gospodarijo, lahko gospodarske organizacije družbeno in ekonomsko uspešno odločajo o njuni delitvi le po izdelanem sistemu lastnih ekonomskih osnov in meril, kakršna izhajajo iz njihovih pogojev za ekonomično rentabilno gospodarjenje. Tak sistem so dolžne gospodarske organizacije uzakoniti v obliki pravilnika o delitvi čistega dohodka in pravilnika o delitvi osebnih dohodkov.

Ta naloga ima tudi velik splošno-družbeni pomen. SedANJI gospodarski sistem se bo namreč uveljavil s svojo dinamiko in stimulativnostjo v gospodarskih organizacijah, ko bodo delovni kolektivi s pravilniki uredili notranjo

delitev in iz tega izvirajoče odnose. Ti pravilniki po svoji funkciji, ki jo imajo v gospodarskem sistemu in njegovi pravni ureditvi, vsebinsko dopolnjujejo in konkretizirajo njegova načela.

Zakon o sredstvih gospodarskih organizacij nalaga kot načelno smernico, da morajo v pravilnikih o delitvi čistega dohodka gospodarske organizacije določiti take osnove in merila, da so z njimi trajno zagotovljena sredstva za razširitev materialne podlage njihove delavnosti in da so sredstva, namenjena za osebne dohodke delavcev in za druge potrebe v skladu z gospodarskimi uspehi, ki jih dosegajo delovni kolektivi.

Pravilniki o delitvi osebnih dohodkov morajo realizirati načelo, da je osebni dohodek delavca njegov delež v sredstvih, namenjenih za osebne dohodke in po teh sredstvih delež v gospodarskih uspehih, ki jih dosega delovni kolektiv z racionalnim opravljanjem svoje gospodarske delavnosti.

Oba pravilnika sta torej po svoji vsebini sredstvo za realizacijo temeljne funkcije sistema delitve dohodka po delu, da se namreč uveljavi in sprosti neposredna ekonomska zainteresiranost proizvajalcev za uspešno gospodarjenje, da postanejo še zavestnejši nosilci gospodarskega napredka. S temi pravilniki se potemtakem v gospodarskih organizacijah uvaja in konkretizira sistem, ki naj zlasti zagotovi:

- o delitvi in uporabi čistega dohodka naj čimbolj neposredno odločajo proizvajalci, ki ta čisti dohodek ustvarjajo.

- notranja delitev naj bo vzročno povezana z delovanjem vseh faktorjev gospodarjenja,

- osebni interes proizvajalcev naj postane čimbolj funkcionalno povezan s splošnim družbenim interesom, da gospodarske organizacije dosegajo čim večjo produktivnost dela in gospodarijo ekonomično in rentabilno. V ta namen je treba zagotoviti, da že v pripravah in pri sprejemanju pravilnikov neposredno in aktivno sodeluje delovni kolektiv.

Čeprav je izdelava pravilnikov o notranji delitvi v pristojnosti delovnih kolektivov, je zaradi njihove splošne družbene pomembnosti potrebno, da tudi zunanji družbeni činitelji organizirano sodelujejo pri tem delu kot pobudniki, usmerjevalci in strokovni svetovalci.

Zainteresiranost ljudskih odborov za čimboljšo urejenost notranje delitve v gospodarskih organizacijah izvira že iz njihove splošne funkcije, da skrbe za gospodarski razvoj in za uveljavljanje načel socialistične demokracije v družbenem razvoju na svojem območju. Še posebno pa so dolžni zbori proizvajalcev spremljati, kako v gospodarskih organizacijah grade sisteme notranje delitve, kako jih v praksi uporabljajo in kakšne so ekonomske ter družbeno-politične posledice uveljavljenih sistemov tako v gospodarskih organizacijah samih, kakor tudi na področju komune. Zato imajo pooblastilo, da s svojimi priporočili usmerjajo prizadevanja delovnih kolektivov, da se v njihovih sistemih notranje delitve čimbolj uveljavljata družbeno-ekonomski položaj proizvajalcev, ki sproča njihov ustvarjalni interes za uspešno gospodarjenje in za gospodarski napredek družbene skupnosti.

Ureditev delitve čistega dohodka in osebnih dohodkov neposredno vpliva na stanje in razvoj socialističnih družbenih razmerij v samih kolektivih. Zato je razumljiva pomembna politična vloga, ki jo imajo pri tem urejanju zlasti sindikati in organizacije SZDL.

Zbornice so dolžne svojim članom dati strokovno pomoč, da najdejo strokovne rešitve za posamezna vprašanja, ki zagotavljajo optimalno uresničevanje družbeno-ekonomske funkcije notranje delitve. Izdelovanje sistemov notranje delitve je strokovno zelo zahtevna in trajna naloga, ki je pred gospodarske organizacije pravzaprav prvič postavljena v takem obsegu in pomenu. Ta naloga zahteva stalno sistematično izpopolnjevanje organizacije dela, razvoj in izpopolnjevanje posameznih strokovnih služb in podobno. Zaradi tega je potrebno sodelovanje raznih strokovnih institucij in tudi znanstvenih zavodov.

Kompleksnost te naloge terja koordinirano sodelovanje vseh družbenih činiteljev in take oblike dela, ki omogočajo predvsem delovnim kolektivom, da v skladu z lastnimi gospodarskimi pogoji najdejo za razvoj najprimernejšo ureditev.

2. Stanje pri sprejemanju pravilnikov v gospodarskih organizacijah

V prvem polletju so se delovni kolektivi v gospodarskih organizacijah predvsem seznanjali z načeli in instrumenti novega sistema delitve dohodka ter proučevali svoj ekonomski položaj in svoje pogoje predvsem s stremljenjem, da bi mogli uspešno razviti gospodarjenje po teh načelih. Pri tem pa so iz najrazličnejših razlogov zanemarili nalogo, ki omogoča uresničenje takega stremljenja, da bi začeli sistematično s pripravljalnimi deli za izdelavo pravilnikov o delitvi čistega dohodka in pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov ter z izdelavo teh pravilnikov samih. Že takrat so se med vzroki odlašanja marsikje pokazala razna ozka formalistična in tehnokratska pojmovanja važnosti te naloge. Ponekod pa se je pokazal tudi že oportunitizem nekaterih upravnih vodstev podjetij. Zato je bilo malo gospodarskih organizacij, ki so se v tem času že lotile izdelave pravilnikov o delitvi čistega dohodka in pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov. S tem delom so sistematično začeli v drugem polletju, ko so morali najprej opraviti obsežna pripravljalna dela, da bi lahko delitev oprli na ekonomsko ustrezne osnove in merila.

Po podatkih, ki jih je zbral Sekretariat IS za delo, je do 31. oktobra 1961 od skupno 2777 zajetih gospodarskih organizacij sprejelo pravilnik o delitvi čistega dohodka 508 (t. j. 18 %), pravilnik o delitvi osebnih dohodkov pa 509 (t. j. 18 %). V 584 podjetjih (21 %) so bili do tega dne v razpravi načrti obeh pravilnikov, v 833 gospodarskih organizacijah (30 %) so imeli izdelano vso ustrezno dokumentacijo in pripravljene načrte, v 612 podjetjih (22 %) pa so bila do tega dne dela na začetku. Do 31. oktobra 1961 torej v 240 gospodarskih organizacijah (t. j. 9 %) še niso začeli s pripravljalnimi deli; v glavnem so med temi le manjša, predvsem obrtna, gostinska in komunalna podjetja.

Po posameznih panogah je bilo do 31. oktobra 1961 sprejetih največ pravilnikov o delitvi čistega dohodka v gozdarstvu (38 %) in v kmetijstvu (29 %). V obrtništvu je bilo do 31. oktobra 1961 sprejetih le 8 % pravilnikov.

Novejše informacije kažejo, da v gospodarskih organizacijah v zadnjem času intenzivno delajo, da bi do 31. decembra 1961 lahko sprejeli pravilnike.

Med mnogimi vzroki za zakasnitev pri sprejemanju pravilnikov velja zlasti omeniti, da marsikje še vedno ne razpolagajo z ustreznimi podatki in analizo lastnih osnov produktivnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti. Ta pomanjkljivost jim povzroča težave, da bi v pripravljalnem postopku mogli izdelati dovolj

tehtne analize gospodarjenja in svojega razvoja. Zopet se je pokazalo, kako resna ovira so za uveljavitev novih, naprednejših oblik gospodarjenja in upravljanja v podjetjih — pomanjkljiva organizacija dela, nerazvitost nekaterih strokovnih služb, zakoreninjenost nekaterih pojmovanj in oblik dela, ki so ostanki predhodnih sistemov delitve dohodka.

V zadnjem času so nekatere gospodarske organizacije odlašale ali z izdelavo pravilnikov, ali s predložitvijo že izdelanih načrtov v razpravo kolektivu, ker so čakale na predpise, ki naj bi določali postopek in odrejali povprečna razmerja, v okviru katerih naj bi gospodarske organizacije uredile notranjo delitev. Marsikje je bilo tako čakanje le opravičilo za dosedanje odlašanje, ponekod pa je razkrilo tendenco, izogniti se izdelavi lastnih konkretnih osnov in meril za delitev na račun pričakovanih administrativnih ukrepov. Vendar so zlasti po zaslugi političnih faktorjev odpravljeni zadnji pojavi odlašanja tako, da teče sedaj intenzivno postopek za sprejem pravilnikov tudi tam, kjer so iz kakršnih koli razlogov odlašali s sprejemom.

Treba je pripomniti, da ti podatki kažejo le sprejemanje pravilnikov za celotno gospodarsko organizacijo in da velja rok 31. december 1961 samo za te pravilnike. V gospodarskih organizacijah z razvitejšimi oblikami neposrednega upravljanja pa postaja vedno bolj očitna potreba, da bi sistem notranje delitve morali izpopolniti s podrobnejšimi pravilniki za samoupravne organizacijske enote.

3. Delavnost ljudskih odborov in zborov proizvajalcev

V prvi polovici letošnjega leta so se ljudski odbori in njihovi upravni organi zelo malo ukvarjali s problematiko delitve dohodka v gospodarskih organizacijah. Vzrok za to je med drugim tudi dejstvo, da so le redki občinski ljudski odbori v LR Sloveniji, ki imajo ustrezen kader, ki bi se lahko uspešneje lotil te naloge.

Zaradi tega ljudski odbori in njihovi organi nimajo najboljšega pregleda nad dogajanjem v gospodarskih organizacijah in je za mnoge dokaj težavno izdelati tehtne analize o odnosih in osnovah, ki jih gospodarske organizacije uvajajo s svojimi pravilniki in o katerih morajo zlasti zbori proizvajalcev dajati svoja mnenja, pripombe in priporočila. Zaradi nezadostne strokovnosti kadra v upravi tudi svetom za delo večkrat manjka ustrezno gradivo za njihovo delo.

V prvih šestih mesecih letošnjega leta so le v nekaterih gospodarsko močnejših občinah sveti za delo in zbori proizvajalcev s svojimi priporočili opozarjali gospodarske organizacije na ustrezna načela in predpise ter na nujnost, da začnejo s pripravami za izdelavo pravilnikov in njihovo sprejemanje. Od septembra dalje pa so se skoraj povsod ljudski odbori bolj organizirano lotili svoje naloge. Naročili so gospodarskim organizacijam, da jim morajo predložiti pravilnike in ponekod določiti tudi skrajne roke za to predložitve. S tem so hoteli zagotoviti pravočasno izdelavo pravilnikov in sebi čas, da bi do konca leta lahko razpravljali o njih, dali svoja priporočila, tako, da bi lahko podjetja v zadnjih mesecih letošnjega leta sprejete pravilnike praktično preizkusila in neustrezne določbe popravila.

Čeprav se stanje v občinskih upravnih organih glede kadrov, ki bi se stalno in sistematično ukvarjali s tem področjem dela, ni očitno popravilo, pa

se je delavnost upravnih organov, zborov proizvajalcev in svetov za delo v zadnjih dveh mesecih zlasti z raznimi oblikami dela vendarle poživila. V skoraj vseh občinah so imenovali strokovne komisije, ki spremljajo potek dela, analizirajo in ocenjujejo sprejete pravilnike. Člani komisij obiskujejo posamezne gospodarske organizacije, opozarjajo na pomanjkljivosti v postopku in v načrtih ter vzpodbujajo h kvalitetnejši izdelavi pravilnikov ob sodelovanju celotnega kolektiva. V manjših podjetjih te komisije skušajo tudi konkretno pomagati pri reševanju posameznih problemov. Počasneje napreduje delo pri analiziranju pravilnikov. Komisije, ki imajo predvsem nalogo pripravljati gradivo za delo zborov proizvajalcev namreč nimajo izdelanih lastnih kriterijev, po katerih bi analizirale kakovost predloženih pravilnikov. V glavnem gledajo na to, ali je v pravilnikih določeno delitveno razmerje na sredstva za osebne dohodke in sklade.

Mnogi ljudski odbori so sklicali posvetovanja s predstavniki podjetij, kjer so ti poročali o poteku dela in o problemih, ki so nastajali v gospodarskih organizacijah. Predstavniki ljudskih odborov in družbenih organizacij so resno nastopili zoper čakanje in odlašanje ter precej prispevali, da se je delavnost organov v gospodarskih organizacijah v zadnjih mesecih močno povečala.

V zadnjih dveh mesecih so mnogi občinski ljudski odbori določili manjše gospodarske organizacije, ki niso dolžne sprejeti posebnega pravilnika o delitvi čistega dohodka. Ponekod so jim hkrati priporočili, da naj uredi načela in osnove za delitev čistega dohodka ali v prvem delu pravilnika o delitvi osebnih dohodkov ali v pravilih, dočim so nekateri na to pozabili. Nekateri občinski ljudski odbori pa sploh še niso sklepali, katere gospodarske organizacije niso dolžne imeti posebnega pravilnika o delitvi čistega dohodka.

4. Delavnost zbornic in družbenih činiteljev

Tudi zbornice so predvsem v drugem polletju razvile večjo in boljšo organizirano aktivnost na tem področju.

Za svoje člane so organizirale številna posvetovanja in seminarje, kjer so obravnavali ekonomska in metodološka vprašanja notranje delitve in izdelave pravilnikov. Na posvetovanjih so izmenjavali izkušnje pri dosedanjem delu. Skušali so z njimi tudi zagotoviti, da bi sorodna podjetja urejala notranje delitve po podobnih principih. Okrajne zbornice so ustanovile posebne strokovne komisije z nalogo, da dajejo strokovno pomoč gospodarskim organizacijam.

Nekatere zbornice so za svoje člane izdelale teze, kjer so načelno in usmerjevalno obdelana vprašanja notranje delitve. Nekatere so skušale pomagati svojim članom s priročniki, kjer je opisana vsebina pravilnikov in prikazane razne rešitve zlasti finančnih in obračunskih postopkov. Nekatere pa so sestavile celo vzorčne pravilnike, s čimer so kvečjemu podprle neprizadevnost delovnih kolektivov, da bi si izdelali svoje lastne sisteme notranje delitve. Zaradi tega so republiške zbornice ustavile izdajanje tipskih pravilnikov. Toda še so primeri, ko predvsem nekatera manjša (obratna, komunalna in gostinska) podjetja čakajo, da jim bodo zbornice izdelale pravilnike ali pa vsaj pripravile osnutke teh pravilnikov.

Po lastni pobudi, na pobudo zborov proizvajalcev, občinskih sindikalnih svetov, ali na željo gospodarskih organizacij so okrajni zavodi za produktivnost

dela, zavodi za organizacijo dela, zavodi za izobraževanje ter ljudske univerze organizirali številne seminarje za člane delovnih kolektivov gospodarskih organizacij. Na njih so tolmačili nove gospodarske predpise in vsebino pravilnikov s prikazovanjem raznih vzorcev in obračunskih postopkov. Nekateri zavodi so izdali priročnike, ponekod tudi tipske pravilnike. Posamezne zlasti manjše gospodarske organizacije so izdelavo pravilnikov naročile pri raznih uslužnostnih birojih in zavodih.

Sindikalne organizacije in posebno občinski sindikalni sveti so bili zelo aktivni pobudniki za vsestransko poživitev tega dela v gospodarskih organizacijah in pri ljudskih odborih. S svojimi stališči so marsikje zlasti v zadnjem času mnogo prispevali k temu, da so zbori proizvajalcev postali aktivnejši.

Sindikalni organi so dali pobudo ali pa so sami organizirali razna posvetovanja, kjer so obravnavali družbeno-politična stališča in načela notranje delitve, vlogo družbenih činiteljev pri realizaciji teh načel in družbeno-ekonomskega položaja proizvajalcev. Marsikje je zasluga aktivnosti političnih faktorjev, da so gospodarske organizacije začele uvajati razne oblike neposrednega upravljanja.

Nekateri občinski sindikalni sveti so imenovali svoje ali skupno s svetom za delo strokovne komisije za pomoč gospodarskim organizacijam in za tekoče proučevanje raznih problemov in pojavov, ki nastajajo pri sestavljanju in uveljavljanju pravilnikov.

Sindikalne organizacije mnogo prispevajo, da pri sprejemanju pravilnikov sodeluje vedno širši krog članov delovnih kolektivov in da poteka proces uvajanja oblik neposrednega upravljanja vedno intenzivnejše.

V delavnosti zbornic in družbenih činiteljev pa so se doslej pokazale zlasti naslednje slabosti:

— V dosedanji aktivnosti je bilo mnogo razpravljanja o splošnih političnih načelih, ki so jih kolektivi povsod že sprejeli za svoja. Vse premalo pa je bilo take strokovne pomoči, ki bi zagotavljala njihovo konkretizacijo. Dopustno je trditi, da smo pravzaprav šele na začetku strokovnega urejanja in konkretnih strokovnih rešitev splošno priznanih načel in stališč. Letošnje obdobje lahko označimo predvsem za obdobje, v katerem so se izoblikovala in sprejemala načelna stališča o notranji delitvi. Sedaj pa prehajamo v obdobje, ki terja strokovno urejanje in konkretizacijo splošnih načelnih stališč. Težišče tega stalnega dela je v gospodarskih organizacijah, ki mu bodo kos le, če bodo imele v ta namen dobro organizirane stalne službe. Zbornice, razni zavodi in znanstvene institucije pa se morajo s proučevanjem problemov in pojavov pri urejanju notranje delitve usposobiti, da se bodo mogle z dajanjem kakovostne strokovne pomoči vključiti v proces urejanja delitve čistega dohodka in delitve osebnih dohodkov. Prav tako bodo morale sindikalne in druge politične organizacije preiti od sedanjega obravnavanja in pojasnjevanja splošnih političnih stališč na prilagajanje in konkretizacijo svojih političnih akcij posebnostim posameznih gospodarskih organizacij.

— Bilo je premalo medsebojnega povezovanja in vsklajevanja tako, da so se prizadevanja marsikje vse preveč drobila in sta zato kakovost in uspešnost te aktivnosti bili slabši kot bi lahko bili, če bi se vsi ti družbeni činitelji predhodno sporazumeli na podlagi skupnih načel v povezavo in smotrno organizirano enotno akcijo. Še posebno velja omeniti, da je bila ta aktivnost verjetno prav zaradi nezadostne povezanosti premalo usmerjena v to, da bi

omogočila občinskim zborom proizvajalcev uspešno opravljati njihovo odgovorno družbeno-ekonomsko usmerjevalno funkcijo na tem področju. Premalo so vsi ti organi in organizacije upoštevali vlogo in pristojnosti občinskih zborov proizvajalcev.

— Nezadostna povezanost in premala načrtnost vseh družbenih činiteľjev sta med vzroki, da so se marsikje usmerili preveč le v večja podjetja. Izkušnje in razne slabosti pa razkrivajo, da je potrebno več intenzivnega političnega dela ravno v manjših gospodarskih organizacijah. V teh je tudi delovanje organov delavske samouprave še šibko in bi torej v takih kolektivih bilo še posebno potrebno poglobiti politično aktivnost. Sicer so ljudski odbori s svojimi strokovnimi komisijami skušali pomagati predvsem manjšim gospodarskim organizacijam. Vendar pa je kljub temu marsikateri ljudski odbor z večjo pozornostjo spremljal potek dela pri urejanju notranje delitve v večjih gospodarskih organizacijah. Morda so ponekod tudi zbornice manjšim kolektivom doslej posvetile kljub vsemu premalo pozornosti.

— Značilno je, da so bili v začetku seminarji, kjer so obravnavali urejanje notranje delitve, zelo dobro obiskani, da pa je bil ta obisk kasneje vedno slabši. To je resno opozorilo, da morajo organizatorji takih seminarjev v bodoče zagotoviti ustrezno strokovno raven in kakovost seminarjev v vsebinskem in metodološkem pogledu. Premalo je, če se na takih seminarjih poleg obravnavanja že znanih splošnih načel in pozitivno-pravnih predpisov, obravnavajo le še razne možne finančno-obračunske operacije v zvezi z notranjo delitvijo.

— Mnoga poročila in kritične pripombe samih gospodarskih organizacij kažejo, da so le redki od številnih priročnikov in vzorcev taki, ki vsebinsko ustrezajo. Ni dvoma, da se lahko gospodarskim organizacijam uspešno pomaga s publikacijami, kjer so posamezna vprašanja notranje delitve z družbeno-političnega in ekonomskega vidika res strokovno obdelana. Ni pa mogoče smatrati za primerno strokovno pomoč takih »uslug« kot so priročniki in vzorci s šablonskimi poenostavitvami in recepti in ne ustrezajo načelnim stališčem.

— Za neuspešno, ponekod skoraj za škodljivo, se je izkazala praksa, ko so razni uslužnostni biroji in tudi nekateri zavodi, sicer po naročilih gospodarskih organizacij zanje izdelovali pravilnike o notranji delitvi. Taki pravilniki so ali preveč šablonski in načelni, ali pa zelo komplicirani in za delovne kolektive največkrat neuporabni. Niso bili izdelani po potrebah, pogojih in posebnostih gospodarske organizacije. To so primeri, ko jih sestavljavci niso delali v gospodarskih organizacijah in niso mogli dovolj poznati vseh tistih posebnosti, ki so značilne za vsako gospodarsko organizacijo kot samostojno pravno in družbeno-ekonomsko individualnost. Še posebne obsodbe so vredni taki primeri, ko se posamezni »strokovnjaki« sploh niso lotili izdelave pravilnikov, da bi dejansko pomagali gospodarski organizaciji, temveč zgolj zaradi možnosti, ki se jim je ponudila, da pridejo do honorarja. Tako ravnanje je zgolj dobičkarsko izkoriščanje situacije.

II. DELITEV ČISTEGA DOHODKA

1. Splošne ugotovitve

Opisana delavnost gospodarskih organizacij, ljudskih odborov in družbenih činiteljev kaže, da so bile opravljene obsežne politične in organizacijske priprave za izdelavo pravilnikov o notranji delitvi. Intenzivna politična aktivnost je dosegla, da so delovni kolektivi v principu sprejeli koncepcije o tem, da je treba delitev čistega dohodka povezati z delovanjem gospodarskih faktorjev tako, da bo ta delitev čimbolj neposredno zainteresirala proizvajalca za čimvečjo produktivnost dela, za ekonomičnost in rentabilnost gospodarjenja. Odprt je torej dolgotrajen proces v katerem bodo delovni kolektivi gospodarskih organizacij (in tudi ustanov, družbenih služb) zaradi smotrnega urejanja in prilagajanja svojega sistema notranje delitve pogojem gospodarjenja sistematično izpopolnjevali svojo organizacijsko ureditev. Tako si bodo tudi na ta način nenehno izpopolnjevali pogoje, da bodo lahko vedno bolj uspešno uveljavljali sebi primerne oblike neposrednega upravljanja in konkretno uresničevali socialistična družbena razmerja v svojem kolektivu.

Realizacija splošno priznanih in sprejetih načelnih stališč o notranji delitvi naleti še na mnoge težave in ovire, ki so objektivne in subjektivne narave.

V tem pogledu so značilne razprave o decentralizaciji in centralizaciji upravljanja, o centraliziranih in decentraliziranih sredstvih. V teh razpravah prihaja marsikje do izraza tehnokratsko pojmovanje decentralizacije in neposrednega upravljanja, kot da gre le za določene organizacijske in obračunsko-tehnične ukrepe, ne pa za realizacijo načela, da je proizvajalec kot ustvarjalec dohodka tudi edini nosilec pravice, da odloča o delitvi in o uporabi čistega dohodka in o tem na kakšen način in s kakšnimi sredstvi se naj financirajo potrebe posameznih organizacijskih enot in gospodarske organizacije kot celote. Bistvo vprašanja je, kakšne oblike in kakšni postopki omogočajo uresničiti tak položaj proizvajalcev.

Podobne so razprave o pomenu načelne postavke zakona o sredstvih gospodarskih organizacij, da naj se sredstva za osebne dohodke oblikujejo po tem, kolikšna je zasluga delovnega kolektiva, da je gospodarska organizacija dosegla določen čisti dohodek. Nekateri vnašajo v to razpravo mnenje, da je zasluga delovnega kolektiva dosežena produktivnost dela v količinskem merilu. Takšno mnenje pa zanika izhodiščno načelo za delitev dohodka po delu, po katerem je osnovno merilo za uspešnost gospodarjenja ekonomska produktivnost, ki jo doseže delovni kolektiv. Kjer tega ne upoštevajo, grade svoj sistem notranje delitve preveč enostransko, zgolj po količinsko merjenem vloženem delu, brez istočasnega upoštevanja ekonomičnosti in rentabilnosti gospodarjenja.

To jih potem lahko zavede, da pri urejanju notranje delitve ne upoštevajo dovolj kompleksno vseh faktorjev, od katerih zavisi ekonomska produktivnost dela. Nadalje pa lahko vodi tako enostransko pojmovanje do izdelave mehanizmov notranje delitve, kjer se delež proizvajalcev v proizvodnji meri pretežno po količinskih merilih, dočim se rezultati poslovnih uspehov prvenstveno priznavajo osebam izven proizvodnega procesa.

Na potek dela in na kakovost pravilnikov vpliva še vse preveč udomačeno mišljenje, da je ureditev delitve čistega dohodka in delitve osebnih dohodkov vsakoletno enkratno opravilo, ki naj bi bilo končano s sprejetjem pravilnikov.

Kjer še tako ravnajo, najbrž niso doumeli, da je pristojnost delovnih kolektivov, urejati notranjo delitev v celoti s pravilniki, izraz nove stopnje našega družbenega procesa. V njem dobivajo delovni kolektivi s to pristojnostjo odgovornejši družbeni položaj, da z urejanjem notranje delitve neposredno ustvarjalno sodelujejo pri graditvi gospodarskega in družbenega reda. Njegova načela pa se konkretno v praksi uresničujejo predvsem v delovnih kolektivih. To pa pomeni, da bo to uresničevanje toliko boljše, kolikor kvalitetnejši bodo pravilniki in kolikor organiziranejša bo prizadevanje delovnih kolektivov, ta načela čim boljše uresničevati v notranjih odnosih. To pa se nujno odraža retrospektivno na nadaljnji razvoj družbenega reda. Smatrati izdelovanje in sprejemanje pravilnikov o notranji delitvi za enkratno občasno opravilo, je zato zgrešeno in se lahko negativno odraža, tako na razvoj odnosov v kolektivih samih, kakor tudi v realizaciji in izpolnjevanju načel našega družbenega reda.

Po poročilih občinskih ljudskih odborov in po analizah nekaterih dokumentov so strokovne priprave za izdelavo pravilnikov v mnogih gospodarskih organizacijah pomanjkljive:

— Analize stanja in perspektivnega razvoja gospodarske organizacije v pogojih novega gospodarskega sistema še niso dovolj tehtne. Marsikje so ugotovili, da ne poznajo položaja na domačem in tujih tržiščih ali da sploh nimajo službe za analizo trga. Zahteva po rentabilnem in ekonomskem gospodarjenju navaja gospodarske organizacije, da začenjajo s študijem rentabilnosti in ekonomičnosti. Toda to jim je marsikje zelo težko, ker ali ne poznajo dovolj vseh faktorjev gospodarjenja, ali pa sploh nimajo zanje ustreznih indikatorjev.

— Kjer ne poznajo teh najvažnejših elementov za določanje osnov in meril za delitev čistega dohodka težko postavijo oz. skoraj ne morejo za delitev določiti drugih meril kot enostavno razmerje med sredstvi za osebne dohodke in sklade. Vrsta primerov pa celo kaže, da začenjajo notranjo delitev najprej z določanjem vnaprej predvidenih sredstev za osebne dohodke, ne da bi jih postavili v neposredno odvisnost od doseganja poslovnih uspehov. Takšno ravnanje je pogosto posledica prej omenjenih pomanjkljivosti v notranji organizaciji, ki jim povzročajo zelo resne težave pri iskanju materialnih in ekonomskih osnov za perspektivni razvoj gospodarske organizacije in za izdelavo sistema notranje delitve. Določanje sredstev za osebne dohodke vnaprej in neodvisno od poslovnih uspehov še povzroča, da si ne izgrade takega sistema delitve čistega dohodka, ki naj zagotovi materialno podlago za razvoj gospodarske organizacije.

Opisane pomanjkljivosti se odražajo v vsebini in v aktualnosti razprav o predloženih načrtih v delovnih kolektivih. Pravladuje praksa, da postavljena komisija do kraja izdela načrt pravilnika in ga že tako izdelanega daje kolektivu v razpravo. Premalo je predhodnih razprav o konkretnih osnovah, o pogojih in faktorjih, od katerih zavisi uspešnost gospodarjenja, o konkretnih merilih, po katerih naj bi se oblikovala sredstva za osebne dohodke v odvisnosti od poslovnih uspehov in sredstva za sklade, ki bi zagotavljala razširjeno reprodukcijo. Take predhodne razprave bi namreč omogočale delovnim kolektivom uspešno presojo, ali predloženi načrt ustreza osnovam in posameznim ureditvam, za kakršne se je delovni kolektiv odločil v predhodni razpravi. Tak postopek bi zagotovil presojo, ali formulacije posameznih določb in sama tehnika delitve zagotavljajo takšno delovanje mehanizma, za kakršnega se je delovni kolektiv odločil.

Tem načelom ne ustreza prevladujoča praksa, da posebna komisija do kraja izdela načrt pravilnika in da delovni kolektiv razpravlja šele o takem načrtu. Ponekod sicer o težah notranje delitve predhodno razpravlja politični aktiv, ki potem prvi obravnava tudi načrte pravilnikov, vendar je to običajno še vedno preozek krog ljudi, zlasti pa s tem še vedno ni ustrezno zahtevi, naj bi se delovni kolektiv sam poprej odločil o osnovah notranje delitve in o njenem delovanju.

2. Uveljavljanje neposrednega upravljanja

Vedno bolj intenziven je proces uveljavljanja različnih oblik neposrednega upravljanja, ki omogočajo, da proizvajalci sami odločajo o mnogih vprašanih, od katerih zavisi njihov ekonomski in družbeni položaj in vedno bolj neposredno prevzemajo odgovornost za to, kako opravljajo svojo dolžnost, ekonomično in rentabilno gospodariti. V pravilnikih, ali v njihovih načrtih pa tak položaj proizvajalcev, ali sploh ni urejen, ali pa so določbe o tem načelne in deklarativne. V njih je sicer precej določb o dolžnostih in pravicah delavca, toda zgolj proizvajalca na delovnem mestu. Niso pa urejene in konkretizirane pravice in dolžnosti, ki realizirajo njegov položaj kot ustvarjalca dohodka in upravičenca, da odloča o njegovi delitvi, uporabi, združevanju in ki je dolžan skrbeti za dobro gospodarjenje, torej kot upravljalca.

Samo z organiziranjem ekonomskih enot in s prenosom že nekaterih pristojnosti na delovne kolektive teh enot še ni vedno že realiziran omenjeni položaj proizvajalca, čeprav dokazujejo izkušnje, da že sama ustanovitev takih enot povzroča zahteve po novih oblikah in ukrepih za uveljavitev opisanega družbeno-ekonomskega položaja proizvajalca. Ponekod je na primer šele aktivnost ekonomskih enot razkrila vrsto togosti centralističnih in administrativnih elementov v že sprejetem sistemu notranje delitve. To pa je odprlo pogoje za nadaljne uveljavljanje neposrednega upravljanja.

V procesu uveljavljanja neposrednega upravljanja so doslej najpogostejše oblike — ekonomske enote. Njihov položaj, razvitost, organizacijske oblike, pristojnosti kolektiva enot pa so zelo različne. Na to vplivajo različno objektivne okolnosti, delovanje političnih organov, zainteresiranost proizvajalcev, pravitako pa tudi različna subjektivna stališča.

— So primeri, ko ustanavljajo ekonomske enote ali samo zaradi tega, da zadoste splošnim političnim stališčem ali samo zaradi notranje delitve čistega dohodka ali samo osebnih dohodkov. Pri tem prezro, da gre za proces uveljavljanja neposrednega upravljanja in da je torej primerno vprašanje, kakšni so pogoji, kakšne možnosti in kakšne so v konkretni gospodarski organizaciji najprimernejše oblike in načini, da se da proizvajalcem možnost čim neposrednejšega odločanja o poglavitnih vprašanih gospodarjenja, da postanejo materialno zainteresirani za čim boljše gospodarjenje. To pa zahteva različne rešitve.

Objektivna presoja upravičenosti ekonomskih enot je že doslej pokazala mnoge prednosti, ki jih ima delovanje teh enot za uspešno gospodarjenje, za večjo ekonomsko zainteresiranost vedno širšega kroga proizvajalcev, za vse večje uveljavljanje proizvajalcev pri urejanju važnih vprašanj upravljanja in pri urejanju odnosov znotraj delovnega kolektiva. Odgovor na to, katere rešitve

so ustrežnejše in uspešnejše, pa bodo dale praktične izkušnje same. Da bodo te koristne za nadaljnji razvoj raznih oblik neposrednega upravljanja, pa je treba zagotoviti možnosti in načine za izmenjavo teh izkušenj in za to, da bodo v ocenah teh izkušenj sodelovali čim intenzivneje delovni kolektivi sami.

— Pri uveljavljanju oblik neposrednega odločanja o delitvi čistega dohodka postopajo večinoma dokaj previdno. To je sicer v skladu s tem, da je to uveljavljanje proces, ki se razvija postopoma, po konkretnih pogojih in možnostih. Vendar se za pojavi pogosto prevelike opreznosti skriva včasih stremljenje vodilnega kadra, obdržati čim več pristojnosti, zlasti glede razpolaganja s sredstvi, v rokah centralnih organov. Večkrat zagovarjajo takšno stališče s tem, da bi decentralizacija upravljanja lahko povzročila neracionalno izkoriščanje sredstev, povečanje stroškov itd. Z izražanjem take bojazni pa se ne razkrivajo samo težnje, da bi ohranili čim več odločanja v rokah centralnih organov, temveč tudi dejstvo, da zaradi pomanjkljive organizacije in evidence ne poznajo dovolj kompleksno vseh elementov, ki vplivajo na doseganje dohodka. Seveda potem nimajo dovolj argumentov, po katerih bi lahko delovni kolektivi presodili kolikšna so potrebna koncentrirana sredstva, kakšno koncentracijo teh sredstev zahteva nadaljnji razvoj gospodarske organizacije, za katere skupne službe je potrebno zagotoviti sredstva na višji ravni in podobno. Zaradi tega si s pravilniki o delitvi čistega dohodka v takih primerih skušajo vnaprej zagotoviti še nadalje centralizacijo vseh sredstev čistega dohodka tako, da se ta najprej razdeljuje na ravni gospodarske organizacije. Pri tem pozabljajo, da razvijanje neposrednega upravljanja in ustanavljanje ekonomskih enot, ne izključuje koncentracije sredstev. Nasprotno: razne oblike neposrednega upravljanja in temu ustrezna organizacijska struktura omogoča koncentracijo posameznih sredstev na takih stopnjah, ki zagotavljajo najracionalnejše gospodarjenje z njimi.

Take rešitve nasprotujejo načelnemu stališču, da proizvajalci odstopajo nekatere svoje pravice upravljanja in razpolaganja s sredstvi centralnim organom in ne obratno, da oni odločajo o združevanju sredstev za potrebe gospodarske organizacije kot celote in njenega nadaljnjega razvoja. Uvajanje neposrednega upravljanja ne izključuje potrebnih centraliziranih sredstev, temveč zagotavlja postopek združevanja sredstev po odločitvah proizvajalcev samih.

— Najrazvitejše so ekonomske enote, ki samostojno ugotavljajo dohodek in čisti dohodek ter ga tudi samostojno dele, tako da ima samoupravnost teh enot ustrezno materialno podlago. Kljub temu pa ni v ničemer prizadeta enotnost gospodarske organizacije kot celote in ni v ničemer zmanjšana možnost, da se zadeve, ki se tičejo te celote, urejajo na ravni gospodarske organizacije. S pravilnikom o delitvi čistega dohodka namreč proizvajalci določijo, katere zadeve prenašajo v odločanje organom gospodarske organizacije kot celote. Ponekod pa možnost oblikovanja takih enot zanikajo s trditvijo, da je zelo težko, ali pa celo neizvedljivo ugotavljati dohodek po ekonomskih enotah. To sicer drži, kjer nimajo ustrezne evidence in analitičnega knjigovodstva. Kljub takemu načelnemu stališču pa marsikje priznavajo, da bi morali ugotavljati dohodek že zaradi ekonomičnejšega in rentabilnejšega poslovanja po takih osnovnih organizacijskih enotah, ki so s proizvodnega, ekonomskega, organizacijskega vidika in po svojem kadrovskega sestavu bolj ali manj zaključene enote. Torej so možne v gospodarskih organizacijah »ekonomske enote« na

različnih stopnjah, ki bi razpolagale z različnimi deli čistega dohodka tako, da bi lahko proizvajalci neposredno upravljali s tako razčlenjenimi sredstvi.

Dokaj manj je primerov razvitejših ekonomskih enot, ki so udeležene v delitvi čistega dohodka tako, da razpolagajo z delom skladov (navadno del sredstev amortizacije in sklada skupne porabe). Kot merilo za udeležbo ekonomskih enot v delitvi čistega dohodka prevladuje obseg proizvodnje oziroma promet, ki ga doseže enota; v nekaterih podjetjih je ta udeležba enostavno določena z odstotkom od doseženega čistega dohodka podjetja. Ker so pogoji poslovanja v ekonomskih enotah različni, jim pogosto priznavajo različne odstotke za udeležbo v čistem dohodku. Ponekod vežejo višino te udeležbe na druge osnove.

— Najpogostejše so ekonomske enote, kjer kolektivi odločajo o delitvi osebnih dohodkov v celoti ali deloma. Vedno številnejši so tudi primeri, da ekonomske enote v okviru načel in odnosov določenih v osrednjem pravilniku, same sprejemajo svoje pravilnike o delitvi osebnih dohodkov. Skladi pa se oblikujejo za podjetje kot celoto.

— V nekaterih gospodarskih organizacijah so si skušali zagotoviti določeno raven osebnih dohodkov neodvisno od poslovnih uspehov (teorija o vnaprej določenem in zagotovljenem osebnem dohodku) tako, da izvajajo iz čistega dohodka najprej sredstva za osebne dohodke po obračunskih osnovah za delovna mesta (to je praktično po starih tarifnih postavkah) že pred delitvijo čistega dohodka po uspehu ekonomskih enot. S tem odstopajo od osnovnih koncepcij delitve po poslovnih uspehih ekonomskih enot.

V takih podjetjih so skušali sprejeti pravilnik o delitvi osebnih dohodkov pred pravilnikom o delitvi čistega dohodka in tudi na ta način doseči, da bi bila sredstva za osebne dohodke v višini obračunskih postavk neodvisna od doseženega čistega dohodka.

Skoraj povsod imajo kolektivi ekonomskih enot določene pristojnosti pri urejanju delovnih razmerij.

— Končno so tudi podjetja, ki so sicer dobro izvedla organizacijsko delitev na ekonomske enote, nimajo pa te enote nobenih pristojnosti. Tako ravnanje razkriva oportunistem vodstev nekaterih podjetij, ki skušajo s formalnim ustanavljanjem ekonomskih enot brez pristojnosti in brez gmotne podlage ustreči koncepcijam o uveljavljanju neposrednega upravljanja. Oportunistem ali pa nerazumevanje družbenega procesa kaže končno tudi ustanavljanje takih enot v podjetjih, kjer za to ni ekonomske podlage, niti politične potrebe in zato take enote nič ne prispevajo k uveljavljanju neposrednega upravljanja.

3. Osnove in merila za delitev čistega dohodka

Delovni kolektivi gospodarskih organizacij so sicer že v prejšnjem sistemu samostojno delili čisti dohodek na osebne dohodke in sklade. Izpopolnjeni gospodarski sistem jim sedaj daje širšo gmotno podlago, da se lahko še uspešnejše uveljavijo kot nosilci gospodarskega razvoja in družbenega napredka. Povečuje jim obseg in vsebino njihovih pravic in dolžnosti na področju delitve dohodka. Hkrati jim nalaga dolžnost, da v lastnem in družbenem interesu izdelajo svoj sistem notranje delitve po osnovah in merilih, ki jih določajo s pravilnikom o delitvi čistega dohodka. Te osnove in merila pa naj bodo postavljena tako, da se z njimi realizira načelo delitve po delu. Načelo o dobrem in skrbnem gospo-

darjenju zato delovne kolektive zavezuje, da ugotavljajo, analizirajo in spremljajo delovanje elementov in faktorjev gospodarjenja, od katerih zavisi ekonomska uspešnost njihovega delovanja. S tem si pa ustvarjajo podlago, da si lahko izdelajo perspektivni program svojega razvoja, ki ga je treba upoštevati pri izdelavi delitve čistega dohodka.

To so pa za mnoge gospodarske organizacije nove naloge, ki so jih v letošnjem letu šele začele strokovno reševati. Zato so razumljive razne pomanjkljivosti, ki se pojavljajo pri tem delu. Doslej so gospodarske organizacije za delitev čistega dohodka določile zlasti naslednje osnove in merila:

Prevladujoča osnova za delitev čistega dohodka je še vedno sprejeto razmerje med sredstvi za osebne dohodke in sklade. Tega navadno določajo na osnovi v preteklem letu doseženega razmerja, pogosto brez ozira na posamezne gospodarske faktorje, ki vplivajo na doseganje čistega dohodka. Taka osnova je sicer napredek tam, kjer je bilo doslej odločanje o delitvi prepuščeno prosti presoji centralnih organov. Tako razmerje sicer omejuje ekonomsko neprimerno delitev, če so bile poprej dovolj analizirane potrebe, možnosti in pogoji gospodarjenja. Vendar tudi v takem primeru tako določeno razmerje ne dovoljuje, da bi na notranjo delitev učinkoviteje vplivali posamezni faktorji produktivnosti, ekonomičnosti in rentabilnosti.

— V nekaterih gospodarskih organizacijah so postavili drsno skalo, po kateri se giblje razmerje med osebnimi dohodki in skladi. Po takšni skali se izloča iz čistega dohodka relativno manj sredstev za osebne dohodke in več za sklade, če raste čisti dohodek. Na tak način skušajo doseči boljše vsklajevanje in tako omiliti statičnost, ki jo vnaša v notranjo delitev togo delitveno razmerje na sredstva za osebne dohodke in sklade.

— Ponekod je fiksno določeno delitveno razmerje zgolj gornja meja za delitev čistega dohodka na osebne dohodke in sklade. V takih primerih je navadno pglavitno merilo — določanje sredstev za osebne dohodke ali po doseženem obsegu proizvodnje in realizacije (n. pr. enota proizvoda) ali po doseženi razliki med planiranimi in realiziranimi stroški itd.

— Precejšnje je tudi število podjetij, ki sprejetega delitvenega razmerja ne smatra za tako obvezno, da bi se bilo potrebno pri njem ravnati, temveč le kot orientacijo, ponekod pa celo instrument, da zadoste formalnostim. Na to kažejo obsežna pooblastila, ki jih dajejo nekateri pravilniki osrednjim delavskim svetom, da delijo čisti dohodek po zaključnem računu, ne glede na sprejeto delitveno razmerje n. pr.

— če se poveča število zaposlenih,

— če se spremeni plan,

— če se spremene tržne razmere ali devizni sistem itd.

— Ponekod vežejo delitev čistega dohodka na doseganje finančnega plana. So pa tudi primeri takih določb, po katerih se na sklade razporedijo sredstva čistega dohodka, ki ostanejo po obračunu osebnih dohodkov.

Take osnove in merila vplivajo deloma na samo vsebino pravilnikov o delitvi čistega dohodka:

— V mnogih pravilnikih o delitvi čistega dohodka so poleg načelnih in deklarativnih določb predvsem konkretne finančne določbe z namenom urediti delitev čistega dohodka, kakršen bo dosežen v letu 1961. Zato so v mnogih pravilnikih pooblastila, da morajo centralni delavski sveti določiti za delitev čistega dohodka za leto 1962 nove osnove, ali pa izrecno določajo, da velja

pravilnik za leto 1961. Iz istega razloga so marsikje v pravilnikih določbe o kalkulacijah, o finančno-tehničnih in računovodskih operacijah, ki so prilagojene letošnjemu finančnemu stanju. Nekateri pa so izdelali pravilnik s predpostavko, da bodo v letu 1962 izdelali novega, ki bo prilagojen pogojem in potrebam v naslednjem letu.

— Ponekod so sprejeli pravilnike, ali pripravili načrte, ki imajo le splošna, največkrat iz zakona prevzeta načela za delitev. Odločanje o delitvi pa v celoti prepuščajo delavskemu svetu.

— Redke so določbe o takih pristojnostih proizvajalcev, ki bi jim zagotavljale možnosti, da odločajo o delitvi posameznih sredstev čistega dohodka na določenih stopnjah, ali da bi lahko na delitev odločujoče vplivali.

Razne pomanjkljivosti v pravilnikih o delitvi čistega dohodka oziroma v njihovih načrtih dokazujejo, da je bilo v mnogih gospodarskih organizacijah še premalo organiziranega prizadevanja, da bi našli načine, ki bi omogočili notranjo delitev glede na delovanje posameznih faktorjev gospodarjenja. Sam potek izdelave pravilnikov pa kaže, da to opravilo marsikje smatrajo za kampanjsko. Le redka so podjetja, ki imajo že organizirane stalne službe ali pa vsaj strokovnjake, ki se stalno in sistematično ukvarjajo s problemi notranje delitve in njihovega urejanja.

III. DELITEV OSEBNIH DOHODKOV

1. Dinamika osebnih dohodkov in gospodarskega razvoja

Ocene dinamike osebnih dohodkov v odnosu do dinamike gospodarskega razvoja v LR Sloveniji za čas devetih mesecev leta 1961 ni mogoče podati, ker za to obdobje še niso zbrani in analizirani podatki iz periodičnih obračunov.

Po podatkih Službe družbenega knjigovodstva Narodne banke FLRJ, centrale za LRS izhaja, da so se sredstva za osebne dohodke v času od 1. januarja do 30. septembra 1961 nasproti istemu obdobju preteklega leta povečala v celotnem gospodarstvu za 31,1 %, medtem ko so se ta sredstva v I. polletju 1961 v odnosu do I. polletja 1960 povečala za 33 % (iz »Pregleda gospodarske dejavnosti«, ki jo izdaja Služba družbenega knjigovodstva NB).

Podatki Zavoda LRS za statistiko, ki izkazujejo skupno izplačane osebne dohodke iz vseh sredstev za osebne dohodke za redno zaposlene delavce kažejo, da so se povprečni nominalni osebni dohodki na enega zaposlenega v času od 1. januarja do 30. septembra 1961 nasproti istemu obdobju 1960. leta povečali za 21,8 %

Indeks življenjskih stroškov, ki ga izračunava Zavod LRS za statistiko znaša za prvih devet mesecev letošnjega leta, nasproti istemu obdobju lani — 111. Glede na tak indeks, upošteva povprečne nominalne osebne dohodke, naj bi se realni osebni dohodki povečali v tem obdobju povprečno za 12 % na zaposlenega v celotnem gospodarstvu, v industriji in rudarstvu pa za 13,5 %. Omeniti je, da postaja izračunavanje indeksa življenjskih stroškov po sedaj veljavni stalni listi vse bolj nerealno zaradi kvantitativnih in kvalitativnih sprememb, do katerih je v zadnjih letih prišlo v osebni potrošnji. Zaradi takih

osnov, sprememb v osebni potrošnji in gibanju cen je dopustna domneva, da je indeks življenjskih stroškov verjetno večji in dvig realnega osebnega dohodka manjši, kot je izkazan.

Produktivnost dela, merjena kot razmerje med fizičnim obsegom proizvodnje in številom zaposlenih, se je v industriji in rudarstvu dvignila v obdobju od 1. januarja do 30. septembra 1961, nasproti istem obdobju lani za 4 %. Velja pa pripomniti, da tak izračun produktivnosti dela ne izkazuje ekonomske učinkovitosti dela.

Iz analize periodičnih obračunov industrijskih in rudarskih gospodarskih organizacij za I. polletje 1961, ki jo izdelal Sekretariat IS za industrijo in obrt LRS, velja povzeti nekatere značilnosti in tendence v politiki delitve gospodarskih organizacij te panoge:

— Gospodarske organizacije dokončno delijo čisti dohodek na osebne dohodke in sklade šele z zaključnim računom. Analize notranje delitve med letom lahko zato pokažejo le grobo orientacijo, ki jo je treba vzeti s primerno rezervo, saj ni izključeno, da se bodo po zaključnem računu spremenile celo doslej vidne tendence v posameznih odnosih.

V letošnjih periodičnih obračunih za I. polletje so imele gospodarske organizacije n. pr. poseben interes izkazati ostanek čistega dohodka, s posebnim ozirom na delovanje restriktivskega dopolnilnega instrumenta, po katerem so morale v I. polletju 70 % v periodičnem obračunu izkazanih nerazporejenih sredstev odvajati v centralni depozit Narodne banke; samo ostanek 30 % pa so lahko uporabljale za obratna sredstva. Ta ukrep je zaradi njegovega delovanja navajal podjetja, da so v obračunu povečala materialne stroške in večkrat izkazovala višje osebne dohodke od dejansko ustvarjenih. Na tak način so si pomagala pri financiranju tekoče proizvodnje in delno blažila nastalo finančno situacijo. Tako ravnanje kot posledica delovanja dopolnilnega instrumenta še ne more biti merilo za oceno gospodarjenja v I. polletju.

— Zmanjšanje udeležbe družbe in proporcionalna udeležba na dohodku predstavljata kvalitetno spremembo v letos uveljavljenih spremembah sistema. Vendar so delovni kolektivi v industriji: ob določenem porastu čistega dohodka v I. polletju letos nekoliko bolj povečali osebne dohodke. Pri povečanju čistega dohodka za 43,2 % so se namreč čisti osebni dohodki povečali za 33,7 %, medtem ko so skladi podjetij porasli le za 21,7 %. Vendar pa se razmerje med sredstvi za osebne dohodke in sklade v strukturi čistega dohodka v letošnjem I. polletju ni bistveno spremenilo napram temu razmerju v I. polletju 1960. V lanskem I. polletju so znašali čisti osebni dohodki 38 % čistega dohodka, skladi pa prav tako 38 % čistega dohodka. V I. polletju 1961 pa znašajo v čistem dohodku čisti osebni dohodki 35,5 %, skladi pa 32,3 %. Čeprav kaže delitev čistega dohodka celotne industrije LRS ob prvih periodičnih obračunih za I. polletje 1961 rahlo tendenco povečanja osebnih dohodkov na račun formiranja skladov, pa je iz podrobnejše analize razvidno, da so na takšno razporeditev v veliki meri vplivali objektivni pogoji. Povišani prispevki iz osebnih dohodkov in prispevek za družbene investicijske sklade, ki se letos plačujejo iz čistega dohodka, vplivajo namreč tako, da morajo podjetja nekaterih industrijskih strok z manjšim porastom dohodka že zmanjšati svoje sklade, če hočejo zadržati v letu 1960 doseženo raven čistih osebnih dohodkov. To se odraža tudi na prikazanih povprečnih odnosih za celotno industrijo.

Sicer bodo šele zaključni računi omogočili realnejšo analizo rezultatov delovanja spremenjenega sistema delitve, ki je začel v celoti delovati šele v II. polletju. Prav zato pa morajo odgovorni činitelji v gospodarskih organizacijah in zlasti zbori proizvajalcev, ko analizirajo posamezne sisteme notranje delitve in posledice njihovega delovanja, z ustreznimi ukrepi in priporočili preprečevati take ekcese, ki so v nasprotju z načeli tega sistema delitve.

2. Dinamika povprečnih osebnih dohodkov

Podatki Zavoda LRS za statistiko o povprečnih osebnih dohodkih na enega redno zaposlenega, razdeljenih iz sredstev za osebne dohodke od januarja do septembra 1961, izkazujejo naslednjo dinamiko:

Panoga	Januar	Junij	Julij	Avgust	Sept.	Indeks I do IX/61 I do IX/60
Gospodarstvo	20 441	24 802	25 726	26 800	26 282	
Indeks januar = 100						
Gospodarstvo	20 441	121	126	131	129	121,8
Industrija	21 304	119	124	126	125	119,2
Kmetijstvo	15 049	135	138	138	138	131,6
Gozdarstvo	16 085	125	148	156	160	125,6
Gradbeništvo	16 551	151	142	176	163	124,7
Promet	24 000	115	116	121	116	129,3
Trgovina	20 877	122	135	137	135	124,1
Gostinstvo	19 106	119	137	134	134	121,6
Obrt	18 363	124	130	130	127	127,7
Komunalna dejavnost	18 082	143	143	167	152	121,6
Kulturna dejavnost	24 227	137	152	130	168	...

V tej dinamiki je izrazita tendenca povečevanja osebnih dohodkov v celotnem gospodarstvu in v vseh gospodarskih panogah v prvih devetih mesecih letošnjega leta.

V posameznih panogah je seveda dinamika rasti povprečnih osebnih dohodkov različna. V industriji in rudarstvu ter prometu je dosežen manjši porast, v ostalih panogah pa večji kot v celotnem gospodarstvu. Takšna dinamika kaže torej tendenco po določenem vsklajevanju povprečnih osebnih dohodkov med panogami na višji ravni.

To je v skladu z delovanjem gospodarskega sistema, ki omogoča ustrezno povečanje osebnih dohodkov v gospodarskih panogah, ki so bile v prejšnjih sistemih delitve zapostavljene (n. pr. kmetijstvo). Odprava s prejšnjimi instrumenti zagotovljene višje akumulativnosti zlasti v nekaterih industrijskih strokah pa bi morala imeti za posledico manjši porast osebnih dohodkov.

Pregled dinamike povprečnih osebnih dohodkov na enega zaposlenega po posameznih mesecih kaže, da so bili doseženi najvišji povprečni osebni dohodki v juliju in avgustu. Podatki za september pa že kažejo določeno ustaljenost

oziroma celo rahlo tendenco zniževanja. Tako je znašal indeks povprečnega osebnega dohodka na enega zaposlenega za celotno gospodarstvo v avgustu 131 nasproti januarju 1961, v septembru pa je ta indeks 129.

Podobno tendenco kažejo podatki Službe družbenega knjigovodstva Narodne banke v dinamiki sredstev za osebne dohodke.

* * *

Po višini povprečnih mesečnih osebnih dohodkov na enega redno zaposlenega doseženih v obdobju devetih mesecev 1961. leta, je med panogami na prvem mestu kulturna dejavnost (kino in založništvo), kjer je povprečni osebni dohodek (32 295 din) za 33 % večji od povprečka za celotno gospodarstvo. Sledita promet (26 770 din) in trgovina (25 622 din). Po posameznih industrijskih strokah (povprečje 24 749 din) so v tem obdobju najvišje povprečne mesečne osebne dohodke na enega zaposlenega dosegli v proizvodnji in razdeljevanju električne energije (34 222 din), barvasti in črni metalurgiji (30 305 din, 29 701 din) in so od 38 do 20 % višji od povprečja za industrijo. Med strokami ostalih panog je najvišji povprečni osebni dohodek na enega zaposlenega v projektantskih organizacijah (57 209 din), ki je sploh najvišji. Sledita povprečni osebni dohodek v zunanji trgovini (31 037 din) in cestnem prometu (30 009 din).

* * *

Tudi pregled povprečnih osebnih dohodkov na enega zaposlenega v prvih devetih mesecih letošnjega leta nasproti istemu obdobju preteklega leta kaže izrazite tendence povečevanja osebnih dohodkov tako v celotnem gospodarstvu (121,8), kakor v vseh panogah. V tem obdobju so se relativno najmanj povečali povprečni osebni dohodki v industriji (119,2), najbolj pa v kmetijstvu (131,6). Pri tem pa je potrebno upoštevati, da na tako dinamiko vpliva tudi večja gospodarska uspešnost posamezne gospodarske panoge in, da na različnost te dinamike vpliva torej različnost te uspešnosti. Med strokami je ta dvig najvišji v proizvodnji in razdeljevanju električne energije (133,1), grafični (141,6) in tobačni industriji (132,2), poštnem prometu (147,3) ter zunanji trgovini (134,7); dočim je najnižji v premogovništvu (109,7) in črni metalurgiji (108,6).

Vendar podatki o dinamiki povprečnih osebnih dohodkov na enega zaposlenega še ne dovoljujejo, da bi sodili o primernosti oziroma neprimernosti njihovega povečevanja po posameznih gospodarskih panogah in strokah. Potrebno je namreč predhodno upoštevati, da je spremenjeni gospodarski sistem sam s svojimi instrumenti hote povzročil določeno vsklajevanje osebnih dohodkov in hkrati novo objektivnejšo diferenciacijo.

* * *

Nasproti povprečju za leto 1960 so v prvih devetih mesecih letošnjega leta porasli povprečni osebni dohodki v celotnem gospodarstvu za 15,7 %. Ta odstotek se v večini gospodarskih panog giblje v okviru tega povprečka. Le v kmetijstvu znatno odstopa (26,3 %).

3. Premiki v strukturi zaposlenih po višini osebnih dohodkov

V času od 1. januarja do 30. septembra 1961 so se izvršili v vseh panogah gospodarstva veliki premiki v strukturi redno zaposlenih glede na višino njihovih osebnih dohodkov.

Razlike v višini odstotka delavcev po skupinah razponov v tem obdobju so naslednje:

Panoga	do 15 000	15 001 do 25 000	25 001 do 40 000	nad 40 000
Celotno gospodarstvo	-18,7	- 3,5	+ 12,7	+ 9,5
Industrija	-17,2	- 4,9	+ 12,6	+ 9,5
Kmetijstvo	-25,7	+ 7,1	+ 13,1	+ 5,5
Gozdarstvo	-39,9	+ 9,8	+ 17,8	+ 12,3
Gradbeništvo	-40,6	+ 6,5	+ 21,5	+ 12,6
Promet	-11,8	- 5,7	+ 10,9	+ 6,6
Trgovina	-14,5	-11,8	+ 13,7	+ 12,6
Gostinstvo	-23,1	- 1,1	+ 14,9	+ 9,3
Obrt	-22,2	+ 1,3	+ 13,7	+ 7,2
Komunalna dejavnost	-26,5	- 2,9	+ 12,2	+ 17,2
Kulturna dejavnost	-21,9	-15,4	+ 7,6	+ 29,7

Pravilna je tendenca, da se število zaposlenih z najnižjimi prejemki zelo zmanjšuje. Medtem ko je v januarju 1961 še 13 130 zaposlenih prejelo manj kot 10 000 din osebnega dohodka, jih je bilo v septembru še 2475. Posebno zaznaven je ta premik v kmetijstvu, gradbeništvu in gozdarstvu. V kmetijstvu je prejelo manj kot 10 000 din osebnega dohodka v septembru 5,8 % nasproti 32,4 % v januarju; pripomniti je, da se je odstotek od junija (1,2) do septembra povečal zaradi sezonskega dela.

V celotnem gospodarstvu je v januarju 1961 57,2 % zaposlenih prejelo manj kot 20 000 din osebnega dohodka, v septembru pa 32 %. Obratno pa je odstotek zaposlenih, ki so prejeli osebni dohodek med 20 000 in 40 000 din, porasel od 38,5 % v januarju na 54,2 v septembru.

V glavnem so se vsi ti premiki izvršili v I. polletju 1961. Sicer se v tretjem tromesečju še nadalje zmanjšuje delež zaposlenih z osebnimi dohodki do 20 000 dinarjev in se rahlo večja odstotek zaposlenih z osebnimi dohodki nad 40 000 dinarjev. V ostalih razponih pa ni več takih sprememb, ki so bile značilne za obdobje v I. polletju. Struktura, izoblikovana v I. polletju, ostaja torej v osnovi dokaj nespremenjena.

Zaradi svoje negativnosti pa zasluži podrobnejše analiziranje in tudi primerno politično intervencijo dejstvo, da se je zelo dvignilo število zaposlenih z mesečnim osebnim dohodkom nad 80 000 din (od 324 v januarju na 1814 v septembru), kar kažejo naslednji podatki: (Glej tabelo na naslednji strani.)

V tej zadnji kategoriji so marsikje zajeti taki posamezni primeri, ki niso samo problem glede osnov in meril za delitev osebnih dohodkov, temveč so postali že moralni in politični problemi. Saj so največkrat obračunani posa-

Panoga	Število zaposlenih z osebnim dohodkom preko 80 000 din		% od vseh zaposlenih v panogi	
	Januar	September	Januar	September
Celotno gospodarstvo	324	1814	0,1	0,9
Industrija	120	638	0,1	0,7
Kmetijstvo	14	59	0,2	0,5
Gozdarstvo	—	58	—	1,1
Gradbeništvo	116	380	0,9	2,0
Promet	36	47	0,2	0,3
Trgovina	7	307	0,0	1,5
Gostinstvo	1	45	0,0	0,7
Obrt	24	129	0,1	0,5
Komunalna dejavnost	—	30	—	1,6
Kulturna dejavnost	6	121	0,9	9,6

mezni izjemno visoki osebni dohodki neodvisno od ekonomskih pogojev in ekonomskih uspehov ter od individualno vloženega dela, tako da se utemeljeno postavlja vprašanje, kakšen je dejanski odnos njihovih prejemkov do delovnega kolektiva, do delitve dohodka po delu in do načel socialistične morale.

4. Pravilniki o delitvi osebnih dohodkov

Pri odrejanju osnov in meril za delitev osebnih dohodkov so mnoge gospodarske organizacije napravile velik razvoj in uveljavile nove, originalne rešitve, ki v vse večjem obsegu uresničujejo načelo delitve po delu. Kljub temu napredku pa iz pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov marsikatero gospodarske organizacije le niso še povsem izginili ostanki starih »plačnih sistemov« in »določanja« osebnih dohodkov. Še vedno so torej pojavi, ki jih je treba odpraviti in problemi, ki zahtevajo družbenemu in ekonomskemu razvoju prilagojene rešitve. Marsikje namreč še prihaja na različne načine do izraza mezno-administrativna miselnost, ki ovira doslednejšo realizacijo socialističnih načel oblikovanja in razdeljevanja osebnih dohodkov po delu:

— Še vedno so živa stališča o »fiksнем« in »variabilnem« osebnem dohodku. Fiksнемu osebnemu dohodku dajejo običajno prioriteto pri razdeljevanju osebnih dohodkov. V mnogih primerih je hkrati podlaga za določanje in obračun »gibljivih« osebnih dohodkov po drugih merilih. Zato si marsikje še vedno skušajo zagotoviti večje osebne dohodke z določitvijo čim^o višje obračunske postavke. V takih primerih so obračunske postavke po svoji osnovi in po svoji funkciji le preimenovane stare tarifne postavke kot plače. Niso zgolj merila med vrednostmi delovnih mest, kakršne izhajajo iz položaja posameznih delovnih mest v konkretnem, tehnološkem in delovnem procesu. Kljub novemu terminu so dejansko vnaprej odmerjene količine denarja. To pa obračunska postavka kot izraz za vrednost delovnega mesta in kot merilo za odnose med njimi v sistemu delitve osebnih dohodkov po delu ne more biti. Taka nepravilna uporaba obračunske postavke neogibno ohranja v kolektivu staro mezno miselnost in dejansko »določanje plač« ali »določanje« osebnih dohodkov. Prav tako

ohranja med delavci prepričanje, da imajo poleg pravice do »plače«, še pravico do »plače iz dobička«. Pri tem je še značilno, da take, sistemu delitve po delu, neustrezne pojme še vedno uporabljajo razni strokovnjaki in vodilne osebe v podjetjih v svojih razpravah in v praktičnem ravnanju.

— Uresničevanje načela delitve osebnih dohodkov po delu resno ovira še marsikje udomaćena praksa, da sredstva za osebne dohodke vnaprej izračunajo s seštevkom obračunskih postavk. Tako dobljenemu znesku prištejejo še zneske za predvideno prekoračevanje norm in vnaprej predvidena oziroma kalkulirana »presežna« sredstva za delitev presežkov osebnih dohodkov po poslovnih uspehih. Tak postopek omejuje na minimum vpliv poslovnega uspeha in gibanja čistega dohodka na osebne dohodke. Kjer tako ravna, imajo v uporabi še vedno tarifni pravilnik, ki je namenjen določanju plač, pa čeprav nosi naslov »pravilnik o delitvi osebnih dohodkov«.

— Čeprav zahteva delitev osebnih dohodkov po delu upoštevanje samo takšne notranje kvalifikacijske strukture, kakršno zahteva tehnološki proces in organizacija dela, še vedno marsikje grade odnose v notranji delitvi na administrativno predpisanih kvalifikacijah. Nujno je potem, da se v takih gospodarskih organizacijah vnaprej določajo osnove, ki naj zagotovo določeno osebni dohodek glede na formalno izkazano kvalifikacijo. Na tak način se pri obračunu osebnih dohodkov pogosto tudi upošteva formalna kvalifikacija ne glede na dejansko strokovnost, ki jo zahteva opravljeno delo.

— Tehnika delitve osebnih dohodkov kaže, da ponekod še vedno različno urejajo udeležbo delavcev v proizvodnji in udeležbo delavcev, ki so zaposleni na vodilnih, upravnih in strokovno-operativnih delovnih mestih. Za prve veljajo največkrat proporcionalna merila individualnega delovnega učinka. Indirektna merila za delavce na omenjenih delovnih mestih pa so pogosto progresivna. V ta namen največkrat uporabljajo razne koeficiente in korekcijske faktorje, ki delujejo tako, da pripade toliko večji delež osebnega dohodka delavcu, kolikor višje je razvrščeno delovno mesto na katerem je zaposlen.

Enak je postopek pri delitvi sredstev za osebne dohodek po merilih kolektivnega učinka, kadar se upošteva le položaj delavca v hierarhični lestvici, ne pa njegov uspeh pri delu. Pri takem načinu se ponekod v gospodarskih organizacijah pojavljajo grupacije delavcev, ki se jim osebni dohodek ravna samo po vlogi delovnega mesta v tej lestvici in po njegovi prisotnosti na delu. Tak način zagotavlja pogostokrat povsem neupravičeno visoke osebne dohodke. Istemu namenu pogosto služijo premije, ki so formalno sicer indirektno merilo, po katerem naj se priznava osebni dohodek za ekonomski učinek, so pa le redkokje ekonomsko in finančno utemeljene.

Kako vpliva taka uporaba indirektnih meril na doseganje osebnih dohodkov oziroma na razpore med njimi, kažejo podatki o povprečnih osebnih dohodkih v industriji in rudarstvu za obdobje od 1. januarja do 30. septembra 1961. Razpon med povprečnimi osebnimi dohodki na enega zaposlenega za pretežno večino redno zaposlenih je 1 : 5. Če pa upoštevamo vse najvišje povprečne osebne dohodke vključno z ekscesi, ki so všteti v ta najvišji doseženi povpreček, pa znaša ta razpon 1 : 14. Omenjeni razpon med izplačanimi povprečnimi osebnimi dohodki, obračunanimi po vseh osnovah, je dosežen z merili individualnih učinkov, kjer so upoštevane tudi razne premije (razpon za povprečke samo po teh osnovah znaša namreč 1 : 19,9) in z merili kolektivnih učinkov (razpon za povprečke po teh osnovah znaša 1 : 17,8). Razpon med po-

vprečnimi osebnimi dohodki na enega zaposlenega samo po obračunskih postavkah pa znaša 1 : 8.

— Razlog za uveljavljanje takih in podobnih skonstruiranih visokih razmerij v delitvi osebnih dohodkov je mnogokrat nezadostno poznavanje vsebine dela na delovnem mestu in pomanjkanje originalnosti pri iskanju in določanju meril učinkov dela na višje organiziranih delovnih mestih, na katerih se opravlja multiplicirano oziroma tako imenovano vodilno delo. Le v redkih primerih je opaziti, da bi osnove za delitev osebnih dohodkov v strokovnih službah znotraj podjetja (organizacijske, tehnične, ekonomske, tehnološke) bile določene neposredno iz delovnih obveznosti, ki jih imajo te službe. Za resnejši začetek dela v tej smeri je potrebno analizirati delo s katerim je zadolžena posamezna služba oziroma delovno mesto in ta dela oceniti v smislu ekonomskih, tehničnih, tehnoloških in drugih normativov. Osebni dohodek teh služb pa podrediti doseganju tako postavljenih normativov in meril. Trditve nekaterih, da take ocenitve niso izvedljive, največkrat izvirajo iz internosti oseb na teh delovnih mestih, deloma pa tudi iz stremljenja izogniti se sistemu, v katerem bi bile višine osebnih dohodkov tudi na takih delovnih mestih odvisne od uspešnosti individualnega dela.

Taki in podobni postopki ustvarjajo ekonomsko in družbeno politično povsem neupravičeno visoke razpone v dejanskih osebnih dohodkih, ki utemeljeno povzročajo politično nerazpoloženje v delovnih kolektivih. Ponekod so skušali ustvariti večje razpone že s povečevanjem obračunskih postavk in so v ta namen prikrojevali analitično oceno, tako da so to sicer objektivno metodo spremenili v skonstruiran način točkovanja. Da bi našli opravičilo za visoke razpone, so jih ponekod gradili od zgoraj navzdol, da bi si tako ustvarili možnost za demagoško zagovarjanje visokega osebnega dohodka, češ, saj je od tega odvisen vendar nižji osebni dohodek.

Izdelovalci mehanizma, ki omogoča visoke razpone in še višje osebne dohodke za posameznike, očitno ne priznavajo, da napredek v sodobnem tehnološkem procesu zahteva splošno višjo raven sposobnosti in omogoča večjo uspešnost dela večine zaposlenih v takem procesu. To zmanjšuje pogoje in potrebe po visokih razponih.

Kjer ni ekonomske pogojenosti in upravičenosti se posamezniki zatekajo k različnim postopkom, da bi opravičili pred delavci nezasluženo visoke osebne dohodke. Sicer ni mogoče vseh relativno višjih osebnih dohodkov ocenjevati z enakimi merili. Vendar pa so posamezni primeri takih visokih osebnih dohodkov, za katere ni nobene objektivne upravičenosti niti po obsegu, po ekonomski pomembnosti, zamotanosti delovnega procesa in zahtevnosti poslovanja, niti po posebni odgovornosti in zahtevnosti samega delovnega mesta, tako, da se ob takih primerih že postavlja vprašanje osebnih lastnosti. Čeprav ekscesi v razponih in v prejetih individualnih osebnih dohodkih niso splošen pojav, pa kljub temu lahko postanejo družbeno škodljivi zaradi svojih negativnih političnih posledic.

— Značilno je, da spremljajo pojave visokih razponov zelo zapleteni mehanizmi indirektnih meril, korekcijskih faktorjev in obračunskih formul. Sklicevanje na to, da so take pravilnike sprejeli delavski sveti po poprejšnji razpravi v kolektivu, je neutemeljeno. Zapleten mehanizem je zelo težko razumeti in običajno so le redki, ki ga znajo pravilno uporabiti. Ker ni bilo v predhodnih razpravah delavcem omogočeno, da bi lahko presodili do kakšnih razponov in

višine osebnih dohodkov vodi tak mehanizem, je bil sprejem takega pravilnika največkrat gola formalnost, ki ne daje zagovornikom visokih razponov nobene podlage za njihovo opravičevanje. To dokazuje politično razpoloženje, ki nastaja zaradi neopravičeno visokih osebnih dohodkov, kot posledica zapletenih sistemov. Nepoznavanje sistema delitve nujno ohranja med delavci mezno miselnost, ker ne najdejo vzročne zveze med delom in delitvijo osebnih dohodkov. Delavcem postaja namreč vedno bolj jasno, da visoki osebni dohodki in objektivno neutemeljeni razponi niso v skladu z ekonomsko in moralno konceptijo delitve po delu. Po drugi strani pa je treba upoštevati, da so posamezni visoki osebni dohodki in neutemeljeno visoki razponi, čeprav so v posameznih primerih posledica osebnih ambicij posameznikov, tudi posledica še premajhnih izkušenj v graditvi sistema notranje delitve in v ocenjevanju kakšne so lahko posledice njegovega delovanja.

IV. PRAVILNIKI S PRAVNEGA IN OBLIKOVNEGA VIDIKA

Redki so pravilniki, ki imajo ustrezne, pravno izdelane in jezikovno razumljivo oblikovane določbe. Pogosti so primeri, da v svojih določbah ne podajajo v celoti sistema in postopka, po katerem dejansko tečejo delitvena opravila. Omenjeno je že bilo, da so mnogi pravilniki, zlasti pa pravilniki o delitvi čistega dohodka enostranski. Urejajo vse preveč samo finančna vprašanja, nimajo pa določil, ki bi konkretno urejala pravice in dolžnosti proizvajalca pri odločanju o delitvi čistega dohodka, o uporabi in združevanju posameznih sredstev, pri določanju osnov, zlasti pa meril za delitev osebnih dohodkov in podobno. Pomanjkljive so določbe o pristojnostih posameznih organov, o medsebojnih odnosih posameznih organizacijskih enot, njihovih organov. Kljub določbam o pritožbeni pravici zaradi omenjene pomanjkljivosti delavci vendarle ne vedo, kam naj se v posameznih spornih primerih obračajo. Zelo občutna hiba pravilnikov je premalo logična izdelava in povezanost posameznih določb. Zaradi logično ne dovolj izdelane in smiselne sistematike v razporeditvi snovi in določb marsikje iz pravilnika ni videti sistema.

Zaradi tega so med posameznimi določbami večkrat celo taka protislovja, da eno določilo izključuje drugega. Ker običajno izdelujejo posamezne pravilnike nepovezano z drugimi pravilniki, nastajajo s tem nova protislovja in kolizije med posameznimi določbami. Posebno očitna pa so protislovja in kolizije med zastarelimi pravili podjetja in novimi pravilniki o notranji delitvi. So sicer nekatere gospodarske organizacije, kjer so že ugotovili, da morajo hkrati z ureditvijo notranje delitve v celoti revidirati in na novo izdelati pravila. Zaradi zastarelosti pravil vnašajo pogosto v pravilnike o notranji delitvi določila, ki po svoji vsebini ne spadajo vanje, temveč v pravila, ali pa vnašajo take določbe vanje zato, ker podobne določbe v pravilih ne ustrezajo. Pri tem pa prezro, da na tak način ne odpravljajo nastalega problema, temveč ga zaradi nastalih kolizij in protislovij še bolj zamotajo.

Pravila, pravilniki o notranji delitvi, pravilnik o delovnih razmerjih ter ostali pravilniki in poslovniki sestavljajo zaključeno med seboj vsebinsko in logično celoto. Njen temelj so pravila, kjer je treba med drugim zlasti urediti status proizvajalca z določitvijo pravic in dolžnosti, ki jih ima kot upravljalec z opredelitvijo materialne podlage njegovih pristojnosti. Pravila morajo vse-

bovati temeljne določbe o ekonomskem poslovanju, o ekonomskem položaju temeljnih organizacijskih enot, o odnosih, ki iz tega izvirajo med temi enotami ter med njimi in osrednjimi organi gospodarske organizacije. Sem spadajo tudi določbe o organizacijskih osnovah gospodarske organizacije, ki omogočajo deloma v pravih samih, deloma v ostalih pravilnikih logično urediti pristojnosti posameznih organov, organizacijskih enot ter funkcije posameznih služb. Taka osnova zagotavlja nadaljnjo logično graditev in ureditev vseh ostalih odnosov in vprašanj, ki so predmet posebnih pravilnikov.

Za vse to pa je seveda potrebno imeti v gospodarskih organizacijah organizirano službo, ki stalno dela na tem področju, tembolj, ker dinamika gospodarskega ter družbenega razvoja na sploh, kakor tudi dinamika v gospodarski organizaciji sami, zahteva stalno izpopolnjevanje vseh teh samoupravnih aktov. Temu pa seveda nasprotuje še vedno prepogosta praksa v gospodarskih organizacijah, kjer smatrajo to delo za nekaj občasnega, večkrat zgolj kot potrebo po formalni zadostitvi zakonu, ne pa za potrebo v lastnem interesu. Zato naglajo izdelavo posameznih pravilnikov posameznikom kot dodatno delo, kar seveda ne more zagotoviti ustrezno kakovost teh pravilnikov v vsebinskem, pravnem, oblikovnem in jezikovnem pogledu. Tako ravnanje in ponekod skoraj malomarnost pri izdelavi pravilnikov razkriva, da marsikje še niso dojeli, da so pravila in pravilniki zaradi materije, ki jo urejajo, in zaradi svojega vpliva, ki ga imajo na razvoj socialistično-družbenih odnosov v kolektivih med važnimi pogoji, ki zagotavljajo perspektiven razvoj gospodarske organizacije.

ZAKLJUČEK

Na podlagi te informacije in tudi celotnega dogajanja, ki ga je sprostil izpopolnjeni gospodarski sistem, je možno ugotoviti, kako velike važnosti je delitev čistega dohodka in delitev osebnih dohodkov, da se zagotovi uveljavljanje gospodarskega in celotnega družbenega sistema. Razumljivo je torej, da zasluzi to področje vso pozornost in, da je urejanje in izpopolnjevanje notranje delitve proces, v katerem se bodo na podlagi konkretnih rešitev čim efektneje uveljavila splošna načela našega družbeno-ekonomskega reda.

Kljub temu, da so sedanje rešitve v pravilnikih o notranji delitvi (zlasti v pravilnikih o delitvi čistega dohodka) v glavnem prvi začetki in, da je v tem poglavitni vzrok za mnoge pomanjkljivosti, bodo delovni kolektivi dobili pomembnejše izkušnje s stalnim praktičnim reševanjem nalog, ki jih narekuje ta proces. Pri tem pa je treba posebej poudariti potrebo po večji aktivnosti in sistematičnejši organiziranem stalnem delu delovnih kolektivov, ljudskih odborov, vseh družbenih činiteljev in strokovnih institucij. Izkušnje, ki jih bo dala praksa in takšna prizadevnost, bodo omogočile delovnim kolektivom, da bodo sposobni svoje sisteme vsestransko izpopolnjevati, ali jih celo nadomeščati z novimi, boljšimi.

Isti razlogi so večinoma vzrok, da tudi ljudski odbori še niso našli svoji funkciji na tem področju ustrezne vsebine ter ustreznih oblik in metod dela. Tudi ljudski odbori bodo morali po lastnih izkušnjah svoje delo izpopolnjevati. Stalno bodo morali spremljati izkušnje in pojave v gospodarskih organizacijah in se tako nenehno izpopolnjevati, da bodo brez administrativnih posegov z ustreznimi metodami dela, ki so skladne z njihovo družbeno politično vlogo, usmerjali pozitivna prizadevanja gospodarskih organizacij.

Številna strokovno nerešena vprašanja, ki so nastala že pri začetnem urejanju notranje delitve, in ki bodo neogibno nastajala tudi v bodoče, dokazujejo že sedaj, da je treba v gospodarskih organizacijah samih za ta vprašanja organizirati stalne službe. Prav tako bodo v bodoče morale posvečati mnogo več organizirane skrbi za strokovno reševanje raznih vprašanj in pojavov zbornice in ustrezni zavodi. Očitno že postaja, da zaslužijo mnogi problemi in pojavi tudi sistematično znanstveno proučevanje.

Posamezni ekscesi, ki zahtevajo sicer še posebno obravnavo, bodo onemogočeni s tem, da se bodo dejansko v praksi realizirala na splošno že sprejeta načela o notranji delitvi. To pa še posebej potrjuje, da morajo gospodarske organizacije, ljudski odbori in vsi zainteresirani družbeni činitelji organizirano in sistematično proučevati posamezne sisteme, pojave in probleme, koordinirano sodelovati, da bo ta družbeni proces, ki je z letošnjim letom stopil v novo stopnjo razvoja, napredoval z nenehnim izpopolnjevanjem sistemov notranje delitve.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k informaciji o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v LR Sloveniji za leto 1961

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je obravnaval informacijo o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v LR Sloveniji za leto 1961 na svoji seji dne 16. decembra 1961.

V razpravi je odbor poleg konstatacije, da se strinja z ugotovitvami in stališči, ki jih vsebuje informacija, poudaril zlasti sledeče:

Gospodarski sistem lahko prinese pričakovane rezultate samo v primeru, da se duh in načela tega sistema konkretizirajo neposredno v vsaki gospodarski organizaciji preko predpisov o notranji delitvi dohodka v gospodarski organizaciji sami. To je včasih težji proces, ki ga morajo nujno spremljati globlje analize pogojev gospodarjenja v gospodarski organizaciji, in ne gre samo za več ali manj administrativno projekcijo že obstoječih določil gospodarskega sistema v različne pravilnike, ki jih sprejema gospodarska organizacija. Marsikje pa manjkajo ravno najrazličnejše gospodarske analize stanja v podjetju in ocena bodočih pogojev gospodarjenja, na drugi strani pa tudi ustrezno obdelane metode za ugotavljanje stroškov in dohodkov na posameznih stroškovnih mestih oz. pri nosilcih dohodka. To pomeni, da se problem notranje delitve dohodka v gospodarski organizaciji ne nanaša samo na izdelavo določenih pravilnikov, ampak posega v celotno problematiko gospodarjenja, organizacije in metod poslovanja.

To dokazuje tudi praksa, kolikor jo lahko zasledujemo v letu 1961.

Uspešno so reševale probleme v zvezi z obračunavanjem in notranjo delitvijo dohodka tiste gospodarske organizacije, kjer je celotno gospodarjenje

postavljeno na solidne osnove, kjer imajo izvedeno dobro in ustrezno organizacijo, kjer poslujejo na osnovi sodobnih in preštudiranih metod poslovanja, kjer so si na osnovi izvršenih analiz na jasnem o gospodarskem položaju, kje se nahajajo. Tam so dosegli tudi velike gospodarske uspehe, utrdili delavsko samoupravljanje in imajo jasno načrtano perspektivo svojega dela v bodočnosti. Tako povezovanje lastnih pogojev gospodarjenja z možnostmi, ki jim jih daje celotni gospodarski sistem, je jasno pokazalo, kako velike prednosti ima tak gospodarski sistem za napredek gospodarjenja in dalo tudi velike, konkretne gospodarske rezultate. Odprle so se tako velike, nove gospodarske možnosti, ki jih doslej niti slutili niso. Praksa kaže vse polno takih pozitivnih primerov.

Nasprotno pa kaže praksa tistih gospodarskih organizacij, kjer notranja delitev dohodka ni bila v skladu s pogoji gospodarjenja v gospodarski organizaciji sami kot tudi z našim gospodarskim sistemom, da ne gre samo za zane-marjeno delo v zvezi s pravilniki o notranji delitvi dohodka in za neustrezno delitev dohodka, ampak da je celotno gospodarjenje in organizacija na slabih osnovah. Namesto, da bi se spustili v analizo lastnih pogojev gospodarjenja in v analizo možnosti, ki jim jih odpira novi gospodarski sistem, da bi se neposredno usmerili na iskanje neizkoriščenih možnosti, v delo za napredek za izboljšanje svoje organizacije in poslovanja, prevračajo vso krivdo za lastne neuspehe, na »baje« neustrezne ali vsaj neuveljavljene elemente novega gospodarskega sistema in se njihovi naporu usmerjajo na popolnoma administrativni način na različne olajšave in odstopanja od splošnih načel, ki bi jim jih moral zagotoviti gospodarski sistem. Pri tem je ravno njihova napačna praksa, rušenje planiranih proporcij in pričakovanih pozitivnih rezultatov, ki naj bi jih dal novi gospodarski sistem, objektivno podpora različnim še preostalim administrativnim stremljenjem, češ da je taka sprostitev gospodarstva objektivno neosnovana, da vodi do negativnih gospodarskih rezultatov in da je torej potrebno zadržati ali ponovno uvesti nove administrativne omejitve oziroma na administrativni način urejati določene gospodarske odnose.

V takih gospodarskih organizacijah se tudi delavsko samoupravljanje ne more vsebinsko uveljaviti in ostaja samo v formalnih okvirih. Pravilniki o notranji delitvi dohodka, v prvi vrsti pravilnik o delitvi osebnega dohodka so navadno delavcem nerazumljivi, ker so osnove za delitev tako zamotane in komplicirane, da jih delavci ne razumejo in da jim dajo svojo pritrditev samo formalno. V takih gospodarskih organizacijah pogosto tudi ni ustrezno razvita demokratičnost, ker si zlasti vodilno osebje samovoljno postavlja osnove za pretirano visoke zasluge. Vse pa izvira iz istega temeljnega vira, da namreč osebni dohodki niso neposredno navezani na uspeh v gospodarjenju, niti kolektivni niti individualni. Če pa delavec te vzročne zveze ne vidi, tudi ni zainteresiran za uspeh gospodarjenja v celoti niti za svoje osebne napore, ker je njegov osebni dohodek stvar, ki ni odvisna niti od celotnega gospodarskega uspeha gospodarske organizacije niti od njegovega osebnega prizadevanja. Zato v takih primerih ni gospodarske prizadetosti, niti pravega delavskega samoupravljanja, ki mora temeljiti ne na formalnih predpisih, ampak na vzročnosti med osebnim dohodkom in gospodarskimi uspehi. Namesto, da bi se delovni kolektiv v takih primerih usmeril na izboljšanje gospodarjenja, se usmerja v prizadevanja, kako bi dvignil splošni nivo osebnih dohodkov. Ni tedaj samo slučajno, da se v takih slabih organizacijah na eni strani nenormalno visoko dvigajo osebni dohodki nekaterih kategorij delavcev, zlasti vo-

dilnih, da pa ostajajo zasluži nekaterih nižjih kategorij delavcev celo ne-sorazmerno nizki, in da je tudi s te strani postavljena ovira za uspešno uveljavljanje gospodarskega sistema v gospodarski organizaciji sami. Taki pojavi so v pogojih splošno slabe organizacije naravnost nujni.

Iz tega pa sledi, da posamezni pojavi pretirano visokih osebnih dohodkov vodilnih kategorij delavcev v gospodarskih organizacijah, ki sami na sebi ne bi predstavljali tako velikega problema, če izvzamemo vprašanje moralno političnih kvalitete oseb, ki si to dovoljujejo, v svojem kompleksu kažejo na velik problem takih gospodarskih organizacij. Odkrivajo namreč, da v takih gospodarskih organizacijah obstoja cela vrsta nerešenih problemov globljega značaja, od problemov gospodarjenja samega do problemov uveljavljanja delavskega samoupravljanja in ki objektivno oživlja že opuščene metode administrativnega upravljanja gospodarstva.

Zato je po mnenju odbora treba na eni strani proti takim ekscesom naj-odločneje nastopiti, hkrati pa opozarja na to, da se nikakor ne bi smeli zadovoljiti samo z borbo proti takim ekscesom. Ti ekscesi so namreč samo zunanja pojavna oblika globljih vzrokov slabega gospodarjenja in ravno proti tem se je treba najodločneje boriti. Ta borba proti vzroku slabega gospodarjenja pa se seveda ne more omejiti samo na administrativno preganjanje ekscesov samih, ampak na aktivno pomoč gospodarskim organizacijam, da odpravijo vzroke takih pojavov in da na splošno izboljšajo svoje gospodarjenje ter utrdijo delavsko samoupravljanje. To pomoč bi morali nuditi tako ljudski odbori, kot tudi sindikalne organizacije in ustrezne gospodarske zbornice. Pri tem ne gre za to, da bi delali zaključke in ukrepali na osnovi nekkih splošno ugotovljenih povprečij, ampak je treba obravnavati individualno vsako gospodarsko organizacijo posebej.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Mirana Cvenka.

Št. 02-505/1-61.

Ljubljana, dne 16. decembra 1961.

Poročevalec:

Miran Cvenk l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k informaciji o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov
v gospodarskih organizacijah v LR Sloveniji za leto 1961

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 16. decembra 1961, obravnaval informacijo o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah za leto 1961.

V razpravi je ugotovil, da sedanji gospodarski sistem, ki omogoča delovnim kolektivom samostojnejše razpolaganje s čistim dohodkom, vzpodbuja k čim večji produktivnosti dela in ekonomičnosti ter rentabilnosti v gospodarjenju.

Prav te značilnosti novega gospodarskega sistema so že doslej pokazale svoje ugodne rezultate vkljub sorazmerno kratki dobi uveljavljanja. Polno pa lahko novi sistem zaživi, če delovni kolektivi, izhajajoč in upoštevajoč konkretne pogoje svoje gospodarske dejavnosti ter specifičnosti in razmere svojega podjetja, pravilno in smotno gospodarijo s svojimi sredstvi, v skladu s tem pa po izdelanem sistemu lastnih osnov in meril odločajo o delitvi dohodka in čistega dohodka. Ta sistem, ki se odraža v pravilniku o delitvi čistega dohodka in pravilniku o delitvi osebnih dohodkov, mora urejati notranjo delitev in iz nje izvirajoče odnose tako, da uveljavi in sprosti neposredno ekonomsko zainteresiranost proizvajalcev za uspešno gospodarjenje.

Člani odbora so soglašali s stališčem sekretariata IS za delo, da je izdelovanje sistemov notranje delitve strokovno zelo zahtevna in trajna naloga, ki je gospodarskim organizacijam prvič zastavljena v takšnem obsegu in pomenu. Gospodarske organizacije, ki so se pomembnosti te naloge zavedale, so že v dosedanem delu pokazale lepe uspehe in utrdile smotrnost svojega gospodarjenja. Tem nasproti pa so organizacije, ki niso povsem doumele teže in zahtevnosti naloge, ki jim je bila naložena, in so štele sestavljanje pravilnikov za enkratno občasno delo, ki ga je moč opraviti brez poprejšnjih analiz, potrebnih za tako delo, in ne da bi proučile najvažnejše elemente za določanje osnov in meril. V mnogih primerih so hoteli povsem papirnato prilagoditi stare tarifne pravilnike novim pogojem. Dejavnost ljudskih odborov in družbenih činiteljev, predvsem pa izkušnje, ki so si jih pridobile gospodarske organizacije v času, odkar deluje novi gospodarski sistem, so privedle tudi v teh primerih do spoznanja in do pravilnejšega obravnavanja dela v zvezi s pravilniki.

Zaradi pomanjkljive priprave in izdelave pravilnikov in ker niso povsod povsem razumeli namena ukrepov novega gospodarskega sistema, je prišlo v posameznih primerih do pojavov, ki so v popolnem nasprotju s smotri, ki jih novi gospodarski sistem zasleduje. Te nepravilnosti so se pokazale tudi v odnosih med prejemki posameznih kategorij v okviru delovnega kolektiva. Odbor je ostro obsodil take pojave, pri čemer je poudaril, da je potrebno take primere konkretno obravnavati in v vsakem primeru posebej ugotoviti nepravilnosti, povsem škodljivo pa bi bilo vsako kampanjsko in pavšalno obravnavanje teh pojavov. Pri tem je potrebno v še večji meri razvijati aktivnost naših družbeno-političnih organizacij, predvsem pa sprostiti progresivne sile v delovnih kolektivih in uveljavljati neposredno upravljanje proizvajalcev v vedno večjem obsegu.

V zvezi s tem je odbor obravnaval tudi tendence, ki se ponekod kažejo pri vodilnem kadru v večjih organizacijah, obdržati čim več pristojnosti, zlasti glede razpolaganja s sredstvi, v rokah centralnih organov. Zaradi koncentracije sredstev odvzemajo delovnim kolektivom tudi tiste pravice, ki so jih že dosegli, in skušajo doseči delitev sredstev na posamezne enote po določenem ključu, ki je povsem administrativno postavljen in ni odraz delovnih uspehov. Odbor je take tendence najodločneje obsodil, ker niso v skladu z našim sistemom delitve dohodka.

Odbor je v razpravi poudaril potrebo, da se v vseh gospodarskih organizacijah krepijo in vzpodbujajo najrazličnejše oblike neposrednega upravljanja podjetij po delovnih kolektivih, ki morajo sami odločati o vprašanih, od katerih zavisí položaj podjetja, pa tudi njihov položaj. Zato je treba odstranjevati vse ovire, ki tem prizadevanjem nasprotujejo in vskladiti s tem tudi

predpise. Člani odbora so pri tem obravnavali položaj podjetij v elektrogospodarstvu, kjer prihaja vedno bolj do izraza potreba, da se predpisi za to panogo prilagodijo stopnji razvoja, ki smo jo že dosegli na drugih področjih.

Odbor je ob zaključku razprave soglasno ugotovil, da pomenijo novi gospodarski ukrepi v zvezi z delitvijo dohodka velik napredek za bolj sproščeno in bolj ekonomično gospodarjenje v gospodarskih organizacijah, ki pogloblja razvoj socialističnih družbenih razmerij na podlagi delavskega samoupravljanja, da pomenijo novo stopnjo v našem družbenem razvoju, ki terja sistematično delo gospodarskih organizacij, pa tudi ljudskih odborov in družbenih činiteljev, in njihovo koordinirano sodelovanje.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Jožeta Ulčarja.

Št. 02-505/2-61.

Ljubljana, dne 16. decembra 1961.

Poročevalec:

Jože Ulčar l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za vprašanja dela
in socialnega zavarovanja

POROČILO

k informaciji o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v LR Sloveniji za leto 1961

Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja je na seji dne 16. decembra 1961, obravnaval informacijo o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v LR Sloveniji za leto 1961 in se z njo v celoti strinjal. V razpravi je bilo poudarjeno, da posamezne nepravilnosti, ki so se pri delitvi dogajale, nikakor ne bi smele dati povod za administrativne posege in s tem za oženje pravic delovnih kolektivov na tem področju. Prav tako je razprava opozorila, da ni vzroka, omejevati razpravo samo na področje gospodarstva, ker nekatere družbene službe (n. pr. zdravstveni in znanstveni zavodi) prav tako samostojno delijo svoj dohodek in so tam prav tako možni ter v praksi že prihaja do podobnih pretiravanj kot v nekaterih gospodarskih organizacijah. Po drugi strani pa so prosvetni zavodi glede tega še vedno v položaju, ki nikakor ne ustreza njihovi odgovorni vlogi v naši družbi.

Odbor je nadalje obravnaval težave in pomanjkljivosti, ki so se pokazale pri izdelavi pravilnikov. V zvezi s tem je razpravljal o tendencah, da bi z različnimi argumentacijami čim več stvari reševali centralno, o računovodski službi, ki iz raznih razlogov ni sposobna dajati ekonomskim enotam potrebnih podatkov in o pojavih, da kolektivi zaradi razpravljanja v relativnih številih nimajo prave predstave o stvareh, o katerih sklepajo.

V zvezi z vsemi vprašanji in nalogami, ki jih morajo kolektivi reševati, odbor ponovno ugotavlja, da so oddelki za delo občinskih ljudskih odborov

skoraj povsod občutno prešibko zasedeni — tako kvalitativno kot kvantitativno, da bi lahko uspešno opravljali svoje naloge in sodi, da bi ljudski odbori morali posvetiti tej službi večjo pozornost.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Žmaharja.

Št. 02-505/2-61.

Ljubljana, dne 16. decembra 1961.

Poročevalec:

Ivan Žmahar l. r.

Predsednik:

Jože Bergant l. r.

PREDLOG RESOLUCIJE

o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu

Ljudska skupščina LR Slovenije je na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev dne 19. decembra 1961, obravnavala predlog resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno izobraževalnem sistemu. Na podlagi te obravnave ugotavlja:

V preteklosti je bila med srednjimi šolami gimnazija osrednja vzgojno izobraževalna ustanova šolskega sistema. Bila je izrazita pripravljavnica za univerzitetni študij in brez vsake praktične usmerjenosti. Kot taka med tedanjimi srednjimi šolami ni bila zaključna šola.

Ko je bila po osvoboditvi odprta pot na univerzo vsem absolventom srednjih šol, je izgubila gimnazija med šolami izjemen položaj in vlogo edine pripravljavnice za univerzo. Postala je le ena izmed šol druge stopnje.

V nadaljnjem razvoju šolskega sistema so postali njeni prvi štirje razredi sestavni del obveznega šolanja vse mladine. Posledica tega je bila, da so zlasti naglo naraščale nižje gimnazije. Povečalo pa se je tudi število popolnih gimnazij, da bi se tako omogočilo čim širšemu krogu mladine po končani obvezni šoli nadaljnje izobraževanje. Povečanje števila gimnazij je bilo potrebno zlasti še zato, ker je bila v tem času slabo razvita mreža strokovnih šol.

Po reformi osnovne šole so se nižji štirje razredi gimnazije kot sestavni del obveznega šolanja odcepili od nje in se organsko vključili v osnovno šolo. Gimnazija je tako postala štiriletna kot večina šol druge stopnje.

Kljub tem organizacijskim spremembam pa se vsebina vzgojno izobraževalnega dela v gimnaziji ni tako spremenila, da bi ustrezala današnjim družbenim potrebam.

Organizacijske spremembe gimnazije, reforma osnovne šole, strokovnega izobraževanja in visokošolskega študija zahtevajo, da se določi tudi vloga gimnazije v našem vzgojno izobraževalnem sistemu.

Zato izdaja Ljudska skupščina LRS

resolucijo

o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu

I

Vloga gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu

1. Gimnazija naj bo šola za vse tiste poklice, ki se oblikujejo šele na višjih ali visokih šolah, in za katere ni ustreznih strokovnih šol. S šolanjem na gimnaziji naj si namreč učenci pridobe tisto splošno izobrazbo, ki je potrebna za uspešen študij na višji ali visoki šoli, pridobe pa naj si tudi določene elemente strokovne izobrazbe, ki jim omogoča lažjo vključitev v prvo stopnjo visokošolskega študija.

2. Gimnazija naj s posredovanjem nekaterih strokovnih znanj oblikuje tudi poklice, za katere je potrebna zlasti širša in globlja splošna izobrazba ter le krajše strokovno usposabljanje. Tako naj postane gimnazija zaključna šola druge stopnje, ki omogoča mladini, da se lahko neposredno zaposli na delovnih mestih v gospodarstvu in javnih službah. Zaradi tega je treba uvesti v gimnazijski program tudi take predmete, ki bodo strokovno usposabljali njene absolvente.

3. Gimnazija kot šola druge stopnje ustreza danes tudi splošni težnji mladine po višji izobrazbi, kot jo more dati osnovna šola. Gimnazija je potrebna za šolanje tiste mladine od 15.–19. leta, ki se po končani osnovni šoli še ne more odločiti za poklice in ji šele širši pogled v posamezna vzgojno-izobraževalna področja in osnovna strokovna izobrazba omogočata odločitev.

4. Gimnazija naj organizira različne oblike študija za državljane v delovnem razmerju, ki potrebujejo širšo splošno izobrazbo zato, da bi mogli nadaljevati strokovni študij.

Taka vloga gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu našega šolstva določa njene naloge ter vsebino in organizacijo njenega vzgojnega in izobraževalnega dela.

II

Vzgojno-izobraževalne naloge

Gimnazija z dosedanjim vzgojno-izobraževalnim programom ni v celoti ustrezala družbenim potrebam:

— ker s svojim vzgojno-izobraževalnim programom ni tako povezovala vseh vzgojno izobraževalnih področij, da bi učenci lahko dobili celovit pogled na zakonitosti v razvoju narave in družbe ter si tako oblikovali znanstven pogled na svet;

— ker ni dovolj upoštevala današnjih pogledov na splošno izobrazbo, kakršno terja razvoj znanosti in tehnike, ter zato ni seznanjala učencev s sodobnimi proizvodnimi in tehnološkimi procesi;

— ker v vzgojno-izobraževalnem procesu ni dovolj razvijala sposobnosti učencev za aplikacijo pridobljenega znanja v življenjski praksi, in ker ni posredovala ustreznih elementov strokovnega znanja;

— ker zaradi enotno predpisanega učnega načrta ni omogočala komunam, da bi odločilneje vplivale na njen vzgojno-izobraževalni program in ga prilagajale svojim potrebam;

V skladu z novo vlogo gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu in zato, da bi odpravili te pomanjkljivosti, naj uresničuje gimnazija vzgojno-izobraževalne naloge v naslednjih vzgojno-izobraževalnih področjih:

a) Družbeno-jezikovno področje, ki naj zajema materinščino s književnostjo, zgodovino, sociologijo, filozofijo, psihologijo, umetnostno vzgojo, tuje jezike in geografijo.

Ti predmeti naj v medsebojni povezanosti posredujejo učencem celovit pogled na družbo in zakonitost njenega razvoja, hkrati pa naj jih seznanjajo z vsemi oblikami družbenega življenja in še posebej z našo stvarnostjo.

b) Naravoslovno-matematično področje, ki naj obsega matematiko, fiziko z astronomijo, kemijo in biologijo z geologijo.

S posredovanjem znanj iz matematike in naravoslovja naj učenci vsestransko spoznajo naravo in njene razvojne zakonitosti, hkrati pa naj se seznanijo z vlogo teh ved v tehniki, proizvodnji in drugih družbenih dejavnostih. To področje naj v povezavi z družbeno-jezikovnim pomaga oblikovati v učencih znanstven pogled na svet.

Tako v družbenih kot naravoslovnih vedah naj bo poudarek na posredovanju in pojasnjevanju sodobnih znanstvenih dognanj.

c) Telesna in zdravstvena vzgoja, ki naj prispeva k telesnemu razvoju učenca in krepi njegovo zdravje.

č) Tehnična vzgoja z delom v proizvodnji, ki naj navaja učence uporabljati tehnične pridobitve pri delu v proizvodnji in jih seznanja z življenjem v delovnih kolektivih ter z delavskim in družbenim upravljanjem.

d) Praktična znanja, ki naj jih šola posreduje z uvedbo strokovnih predmetov, z organizacijo raznih strokovnih tečajev in s prakso v gospodarskih organizacijah in javnih službah. Tako posredovanje praktičnih znanj, ki naj jih gimnazija organizira v skladu s potrebami komune, naj omogoči, da se bodo mogli učenci po dokončani šoli hitreje vključiti v delovni proces v gospodarskih organizacijah in javnih službah.

Program za tehnično vzgojo z delom v proizvodnji in program za strokovne predmete naj izdelata učiteljski zbor gimnazije v sodelovanju z gospodarskimi in družbenimi organizacijami ter strokovnimi službami v komuni.

e) Razen naštetih vzgojno-izobraževalnih področij so pomembne pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnih nalog tudi prostovoljne dejavnosti učencev, za katere se učenci odločajo po svojih nagnjenjih in interesih. Prostovoljne dejavnosti vključujejo učence v družbeno udejstvovanje ter delo v ustreznih družbenih organizacijah in krožkih v prostem času.

III.

Predmetnik in učni načrt

Predmetnik in učni načrt gimnazije naj bosta določena tako, da bo zagotovljena ustrezna raven vzgoje in izobrazbe v skladu z načeli te resolucije. Minimalne pogoje glede predmetnika in učnega načrta naj določi Svet za šolstvo LRS.

Predmetnik in učni načrt naj bosta sestavni del pravil o organizaciji in delu gimnazije.

Svet za šolstvo LRS naj z verifikacijo ugotovi ali predmetnik in učni načrt posamezne gimnazije ustrezata načelom te resolucije. Gimnazija, ki jo verificira Svet za šolstvo LRS, lahko izdaja spričevala s splošno priznano veljavnostjo.

IV.

Ustanavljanje, financiranje ter družbeno upravljanje

Za ustanavljanje, financiranje in družbeno upravljanje gimnazije naj se uporabljajo ustrezni predpisi, ki veljajo za ustanavljanje, financiranje in družbeno upravljanje šol in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodov.

V.

Zaključek

Pristojni državni in družbeni organi, šolski odbori in učiteljski zbori gimnazij naj poskrbe za to, da bodo gimnazije začele v šolskem letu 1962/63 postopoma uresničevati vzgojno-izobraževalne naloge, ki jih nakazuje ta resolucija.

OBRAZLOŽITEV

Vprašanje reforme gimnazije se proučuje že od leta 1959. To vprašanje je bilo obravnavano na številnih posvetih in v komisijah s predstavniki Zavoda za napredek šolstva, univerzitetnih organov, gimnazij in centra za marksistično izobraževanje kadrov pri CK ZKS. Teze Sveta za šolstvo LRS sta obravnavala Svet za strokovno izobraževanje in Univerza.

V diskusijah o vprašanju reforme gimnazije so se izkristalizirala naslednja temeljna stališča:

1. splošno-izobraževalna šola druge stopnje, torej šola, ki ima v svojih učnih načrtih poudarek na splošno izobraževalnih predmetih, je naši družbi potrebna;

2. gimnazija naj ima enotno vzgojno izobraževalno jedro z enotnim okvirnim predmetnikom; uvedejo naj se pa kot nova vzgojno izobraževalna področja: tehnična vzgoja z delom v proizvodnji, obvezni izbirni strokovni predmeti in prostovoljne dejavnosti; učni načrt tehnične vzgoje z delom v proizvodnji in učni načrt izbirnih predmetov naj bosta izdelana ob upoštevanju krajevnih razmer in potreb. S tem naj bi se omogočil dijakom neoviran razvoj njihovih posebnih nagnenj in sposobnosti;

3. učni načrti za gimnazije naj bodo izdelani tako, da bodo omogočili učenec globlje razumevanje družbenih in naravnih zakonitosti procesov in pojavov, da bodo razvili dijakom sposobnost za samostojno mišljenje in presojanje ter da bodo omogočili dijakom uspešen študij na visokošolskih zavodih; tehnična vzgoja in obvezni izbirni strokovni predmeti pa naj bi omogočili tudi neposredno vključitev v določene poklice po končani gimnaziji;

4. predmetniki in učni načrti naj bi bili sestavni del pravil gimnazije, morali bi pa biti v skladu z minimalnimi pogoji, ki bi jih predpisal Svet za šolstvo LRS. O predmetnikih in učnih načrtih naj bi torej odločal vodstveni organ gimnazije.

Glede na to predlaga Izvršni svet, da sprejme Ljudska skupščina LRS resolucijo o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu v smislu predloženega predloga.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

k predlogu resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na svoji seji dne 15. decembra 1961, obravnaval predlog resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Že pri obravnavi reforme študija na visokih šolah, kakor tudi pri obravnavi problematike strokovnega in splošnega šolstva je odbor ugotovil, da bo ta reforma dobila svoj končni odraz in postala zaključen sistem, ko bo ustrezno izvedena tudi reforma gimnazije.

S predloženo resolucijo dobiva naš šolski sistem svojo končno fiziognomijo, glede na to, da se reforma visokošolskega študija že uspešno izvaja, da je Ljudska skupščina na svoji zadnji seji sprejela tudi priporočilo o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Ljudski republiki Sloveniji in da se tudi sistem osemletke že v praksi izvaja. Predlog resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu tedaj izpolnjuje praznino, ki je ostala doslej še neurejena v splošnem kompleksu naše šolske reforme.

Odbor ugotavlja, da sta mesto in vloga gimnazije, kot ta vprašanja rešuje predlog resolucije, postavljena v skladu z našim splošnim konceptom o reformi študija, čeprav je prav določitev mesta in vloge gimnazije predstavljala enega najtežjih problemov, glede na to, da je bila prav gimnazija v preteklosti osnovni steber šolstva in osnovni nosilec koncepcij, ki ne ustrezajo več zahtevam sedanjega časa.

Zato je bilo odločiti v prvi vrsti o vprašanju, ali naj bo gimnazija še vnaprej čisto splošno izobraževalna ustanova, ali pa postavimo sistem izobraževanja na tako osnovo, da je s končano osemletko splošno izobraževanje zaključeno in naj nosi vse nadaljnje izobraževanje pečat strokovnega izobraževanja. Od rešitve tega temeljnega vprašanja je namreč v bistvu odvisno, v kakšni meri sploh moremo izvesti nameravano šolsko reformo oziroma ali gimnazijo sploh še potrebujemo. Rešitev, ki jo vsebuje predlog resolucije, ne sprejema nobene teh skrajnosti in postavlja koncept: da je gimnazija vzgojno-izobraževalna ustanova, ki daje sicer splošno izobrazbo, ki omogoča pripravo za visokošolski študij za ona področja, kjer ni mogoča poprejšnja strokovna izobrazba, da pa predstavlja

tudi sama na sebi že določeno zaključeno enoto, zlasti v primeru tistih poklicev, kjer tvori široka splošna izobrazba osnovno jedro strokovne usposobljenosti; nadalje, da je treba tudi ob tako postavljeni vlogi in mestu gimnazije izpopolniti predmetnik v tej smeri, da se na eni strani modernizirajo in vskladijo z zahtevami sedanjega časa dosedanja, klasična področja gimnazije — materinščina, jeziki, zgodovina, prirodoslovne in družbene discipline — in da se na drugi strani predmetnik izpopolni še s tistim kvantom tehnične izobrazbe, ki je nujna za oblikovanje tehnično usmerjenega mišljenja sedanjega časa, v katerega tehnika vse bolj posega. V skladu s tako postavljeno zahtevo po razširitvi vsebine, je tudi ustrezno, da ima zlasti na ta del vzgoje veliko večjo ingerenco komuna oziroma šolska ustanova sama.

Odbor smatra, da to osnovno vprašanje predlog resolucije pravilno rešuje.

Ob razpravi o gimnaziji kot splošno izobraževalni ustanovi je odbor razpravljal tudi o sistemu našega izobraževanja kot celoti in sicer v tem smislu, ali strokovno šolstvo, kot je postavljeno pri nas, omogoča delovnemu človeku, da napreduje od najnižje do najvišje stopnje izobrazbe, pri čemer se postavlja kot praktičen problem, da vsaka višja stopnja zahteva tudi večji kvantum splošnega, teoretičnega znanja, ki ga lahko da le splošno izobraževalna ustanova, ne pa strokovno izobraževalna. Pri tem je odbor ugotovil, da sistema izobraževanja ne moremo pojmovati kot hierarhično zgrajenega sistema, kjer je vsaka nižja stopnja avtomatično postavljena kot priprava za prehod na višjo stopnjo. Vsaka vrsta šole predstavlja zaključeno celoto, prehod iz nižje strokovne šole v višjo strokovno pa predstavlja v bistvu prekvalifikacijo v poklicu. Družba mora omogočiti vsakemu delovnemu človeku, da pri tem ne zadeva na ovire formalnega značaja; treba pa je vendar splošno in teoretično znanje tako izpopolniti, da ustreza pogojem, ki jih zahteva določena višja šola. V tem pogledu bi prav gimnazija z dopolnjevanjem splošnega znanja delovnih ljudi preko različnih oblik večernega študija na gimnazijah po skrajšanem postopku lahko odigrala zelo pomembno vlogo. Hkrati pa je odbor ugotovil, da celo gimnazija sama ne more dati nujno in v vseh primerih prav tisto zaokroženo splošno znanje, ki ga lahko zahteva določena višja šola.

Posebej je odbor obravnaval tudi poučevanje tujih jezikov. Napačna je sedanja praksa, ki usmerja samo na eno skupino tujih jezikov, zanemarja pa drugo, oziroma na en glavni jezik iz ene skupine, zanemarja pa se druga. Treba je določiti pomembnost glavnih tujih jezikov. Hkrati je bilo v odboru opozorjeno na potrebo, da se študij drugih jezikov, poleg osnovnega tujega jezika, čimbolj vskladi s potrebami sedanjih pogojev, ki v tem pogledu postavljajo najrazličnejše zahteve; tudi v tem pogledu se je treba otresti usmeritve, ki je pogojena samo v minulih zahtevah preteklosti.

Kar se tiče poučevanja materinščine, je odbor mnenja, da slovenščina ni samo osnovni instrument, ki odpira pot v sleherno področje izobraževanja in mora dobiti v predmetniku zato ustrezno mesto, ampak da je v določeni meri sestavni del slehernega predmeta. Zato je treba vprašanje slovenščine posebej obravnavati pri slehernem učbeniku. Zastopnik Sveta za šolstvo je ob tej priliki dal odboru pojasnilo, da Svet pripravlja prav v pogledu stanja slovenščine na naših šolah obširno analizo, ki bo služila za morebitne potrebne ukrepe za napredek.

Tudi še tako izpopolnjen sistem izobraževanja v smeri njegove aktualizacije in pravilnega dimenzioniranja posameznih predmetov pa ne more sam na sebi

zagotoviti ustrezne ravni v kakovosti poučevanja in vsebine, ki jo mora vsebovati posamezni predmet. To je odvisno v prvi vrsti od učnega kadra samega. Zato leži na tem kadru glavno breme realizacije tega, kar predvideva predlog resolucije. Temu kadru bo zato treba nuditi vso potrebno strokovno pomoč, učnim zavodom samim pa tudi potrebno materialno pomoč. Predlog resolucije v tem pogledu odpira široke možnosti za razvoj iniciativnosti in prilagajanje potrebam s strani gimnazij pa tudi komun, zlasti v pogledu določanja predmetnikov, pa tudi učnih pripomočkov. Vendar bo kljub temu treba zagotoviti s strani pristojnih republiških organov dokajšnjo pomoč, zlasti v pogledu učbenikov, čeprav predlog resolucije v tem pogledu ne predvideva več izključne pristojnosti republiških organov.

Na osnovi razprave o podrobnostih predlaga odbor spremembo zadnje vrste prvega odstavka 4. točke v poglavju I. na strani dve, da se za besedo »izobrazbo« postavi pika, ostali del besedila te vrste pa izpusti. Ta odstavek govori o tem, naj gimnazija organizira različne oblike študija za državljane v delovnem razmerju, ki potrebujejo širšo splošno izobrazbo zato, da bi mogli nadaljevati strokovni študij. Odbor meni, da je dosti, če se določi, naj gimnazija take oblike študija omogoči, brez določila zakaj. Sedanje določilo namreč dejavnost gimnazije v tem smislu zožuje in je zato primernejše, da se besedilo popravi, kot je predlagano.

Odbor se strinja tudi s spremembo, ki jo je k prvemu odstavku uvoda predloga resolucije na strani ena sprejel zakonodajni odbor.

Odbor predlaga Ljudski skupščini, da predlog resolucije sprejme s predlaganimi spremembami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Lojzeta Piškurja.

Št. 02-506/1-61.

Ljubljana, dne 15. decembra 1961.

Poročevalec:

Lojze Piškur l. r.

Predsednik:

France Perovšek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajni odbor RZ

Zakonodajni odbor ZP

POROČILO

k predlogu resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu

Zakonodajna odbora RZ in PZ sta na skupni seji dne 18. decembra 1961, obravnavala predlog resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu in jo sprejela z naslednjo spremembo:

V 3. vrsti prvega odstavka na prvi strani naj se črtajo besede »predlog resolucije o« tako, da se besedilo glasi: »... obravnavala vlogo in naloge gimnazije...«

Predlog resolucije obravnava in nakazuje bodočo smer razvoja gimnazij, ki naj postanejo take šole za vse tiste poklice, ki se oblikujejo šele na višjih ali visokih šolah in naj si dijaki zato že v gimnaziji pridobe določene elemente strokovne izobrazbe, ki jim bo potrebna pri visokošolskem študiju, kakor tudi šole, ki dajejo določeno zaključno izobrazbo. Odbora sta obširneje razpravljala o dosedanjem programu gimnazij, v katerem je manjkala predvsem praktična in sodobna usmerjenost, čeprav je bila gimnazija že doslej po sili razmer večkrat tudi neke vrste pripravljavnica za vrsto poklicev, ki so se formirali na podlagi dovršene srednje šole. Poudarjena je bila tudi potreba, da se revidirajo in očistijo nepotrebne in zastarele snovi tudi programi tistih predmetov, ki niso novi. Prav tako naj se pri pouku uporabljajo vse sodobne metode poučevanja in sodobni učni pripomočki. V obravnavi v odborih je bilo poudarjeno, da se predlog resolucije nanaša na reformo gimnazij, dočim se bodo obstoječa učiteljska posebej reformirala v daljši perspektivi, ko bodo v glavnem pokrite potrebe po tem kadru.

Odbora sta obravnavala predlog resolucije tudi glede na terminološko izrazoslovje, t. j. program, predmetnik in učni načrt in ugotovila, da ta terminologija ni enaka terminologiji, ki jo uporabljajo predpisi o visokošolskem študiju, da pa so razlike glede na obstoječo prakso in navade razumljive, zaradi česar odbora nista predlagala sprememb.

Oba odbora sta predlog resolucije sprejela z navedeno spremembo. Strinjata se tudi s spremembo, ki jo predlaga odbor za prosveto in kulturo in predlagata, da skupščina sprejme predlog resolucije.

Za skupnega poročevalca je bila določena ljudska poslanka Marija Zupančič.

Št. 02-506/2-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Predsednik
zakonodajnega odbora ZP:
Andrej Babnik l. r.

Predsednik
zakonodajnega odbora RZ:
dr. Heli Modic l. r.

Poročevalec:

Marija Zupančič l. r.

PREDLOG ZAKONA

o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v Ljudski republiki Sloveniji

1. člen

Občina Loška dolina se odpravi.

Območje odpravljenе občine se priključi občini Cerknica, razen območja k. o. Hrib z naselji Hrib-Loški potok, Srednja vas-Loški potok in Šegova vas, k. o. Retje z naseljem Mali Log in Retje ter k. o. Travnik z naseljem Travnik, ki se priključijo občini Ribnica.

2. člen

Spremeni se meja med občino Cerknica in občino Ljubljana-Vič-Rudnik tako, da se k. o. Rakitna z naseljem Rakitna izloči iz občine Cerknica in priključi občini Ljubljana-Vič-Rudnik.

3. člen

Odprava občine Loška dolina se izvrši s 1. februarjem 1962.

S tem dnem postanejo odborniki občinskega ljudskega odbora Loška dolina odborniki ustreznega zbora ljudskega odbora tiste občine, kateri se priključi območje, na katerem so bili izvoljeni.

4. člen

Odprava občine Loška dolina in sprememba meje med občinama Cerknica in Ljubljana-Vič-Rudnik se izvedeta ob analogni uporabi določb 7. ter 9. do 20. člena zakona o izvedbi odprave nekaterih občin v okrajih Celje in Maribor (Uradni list LRS, št. 34-169/58).

5. člen

Ta zakon začne veljati takoj.

OBRAZLOŽITEV

I.

Okrajni ljudski odbor Ljubljana je podal predlog, da se odpravi občina Loška dolina in njeno območje priključi z večjim delom (območje Loška dolina) občini Cerknica, z manjšim delom (območje Loškega potoka) pa občini Ribnica. Obenem je predlagal, da se naselje Rakitna izloči iz občine Cerknica in priključi občini Ljubljana-Vič-Rudnik.

Okrajni ljudski odbor Ljubljana utemeljuje svoj predlog za odpravo občine Loška dolina s tem, da ta občina nima pogojev, da bi mogla uspešno opravljati funkcije komune. Občina Loška dolina je po številu prebivalcev najmanjša občina v LR Sloveniji in šteje le 5433 prebivalcev; Loška dolina brez območja Loškega potoka šteje 3565 prebivalcev, območje Loškega potoka pa 1868 prebivalcev. Območje občine Loška dolina meri 28 836 ha, od tega Loška dolina 23 532 ha, območje Loškega potoka pa 5304 ha. Narodni dohodek občine Loška dolina je znašal v letu 1960 1 213 181 000 din. kar zneso na prebivalca 224 000 din. V industriji je bilo zaposlenih 963 delavcev in uslužbencev (kovinska industrija Lož); pretežni del prebivalstva pa je zaposlen v kmetijstvu in gozdarstvu. Oddaljenost Loške doline od Cerknice znaša okoli 30 km. Prometne zveze Loške doline s Cerknico so razmeroma dobre.

Občina Cerknica šteje sedaj 10 870 prebivalcev in meri 32 133 ha; po predlagani priključitvi bi imela občina Cerknica 16 300 prebivalcev in bi merila 60 960 ha.

Občina Ribnica šteje sedaj 9880 prebivalcev in meri 20 290 ha; po predlagani priključitvi območja Loškega potoka pa bi štela 11 740 prebivalcev in bi merila 25 594 ha.

Na celotnem območju občine Loška dolina in v Rakitni so bili po podatkih okrajnega ljudskega odbora Ljubljana sklicani zbori volivcev in so se povsod izvedli v smislu tega predloga. Na območju Loškega potoka se je največ volivcev izreklo za priključitev tega dela k občini Ribnica.

II.

Predlog okrajnega ljudskega odbora je utemeljen iz naslednjih razlogov:

1. Nadaljnji obstoj občine Loška dolina ni opravičen. Ta občina je docela umetna tvorba, ki nima lastnega gravitacijskega centra niti urbanskega središča niti naselja, ki bi lahko v perspektivi postalo tako središče. Spričo nizkega gospodarskega razvoja in majhnega števila prebivalcev ne daje nadaljnji obstoj te občine nikakega jamstva za ustrezen razvoj komunalnih institucij, ki jih mora imeti občina že sedaj in jih bo morala še mnogo bolj razvijati v svojem nadaljnjem obstoju. Občina Loška dolina je družbeno-ekonomsko in upravno-politično neracionalna tvorba, ki spričo navedenih okolnosti tudi ne more razviti vseh upravnih služb, ki so v komuni nujno potrebne.

2. Gravitacijsko je sedanja občina v svojem pretežnem delu, to je v predelu Loške doline prometno in s svojo dominantno gospodarsko panogo (lesno gospodarstvo) navezana na Cerknico. Tudi glavna migracija iz tega predela je usmerjena v Cerknico. Prometne zveze s Cerknico so razmeroma dobre. S priključitvijo tega predela cerkniški občini se bo doseglo večje in ekonomsko močnejše območje, kar bo pospešilo njegov smotrnejši komunalni razvoj.

Z enakimi karakteristikami kot predel Loške doline na Cerknico gravitira predel Loškega potoka na Ribnico.

Razdelitev območja sedanje občine Loška dolina v označenem obsegu med občino Cerknica na eni ter občino Ribnica na drugi strani narekuje tudi geografski položaj, ker oba predela razmejuje visok gorski greben, ki otežuje smotrnejšo komunikacijo med njima, nasprotno pa omogoča ugodnejše prometne zveze in s tem pospešuje gravitacijo na Cerknico oziroma na Ribnico.

3. Predlog za izločitev naselja Rakitna iz občine Cerknica in za njeno priključitev k občini Ljubljana-Vič-Rudnik je utemeljen z razlogi gravitacije, komunikacij in dnevne migracije prebivalstva s tega območja v smeri Ljubljane.

Predlog okrajnega ljudskega odbora Ljubljana je proučila tudi posebna strokovna komisija pri Izvršnem svetu in ugotovila, da pomeni edino pravilno rešitev ustreznega formiranja komun na predmetnem območju.

III.

Odprava občine Loška dolina naj bi se izvedla s 1. 1. 1962 po načelih, ki so veljala v vseh dosedanjih primerih združevanj oziroma odprave občin. Izjema naj bi v tem primeru veljala le glede občinskega ljudskega odbora Loška dolina. Po določbi 3. člena predloga zakona postanejo z dnem odprave občine odborniki občinskega ljudskega odbora Loška dolina odborniki ustreznega zbora ljudskega odbora tiste občine, kateri se priključi območje, na katerem so bili izvoljeni. To načelo bi veljalo tudi glede Rakitne. Zaradi bližnjega poteka mandatne dobe ljudskih odborov, in ker ne gre za združitev celotnih občin, bi bila taka rešitev primernejša, kot pa formiranje začasnih ljudskih odborov v novih občinah, ki se je prakticalo v dosedanjih primerih.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin
v Ljudski republiki Sloveniji

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 15. decembra 1961 obravnaval predlog zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v Ljudski republiki Sloveniji in ga soglasno sprejel. Odbor meni, da je potreba po priključitvi občine Loška dolina k občini Cerknica utemeljena. Prav tako se odbor strinja z določilom 3. člena, da naj dosedanji odborniki Občinskega ljudskega odbora Loška dolina postanejo odborniki ustreznega ljudskega odbora tiste občine, kamor se priključi njihovo območje.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Staneta Vrhovca.

Št. 02-511/1-61.

Ljubljana, dne 15. decembra 1961.

Poročevalec:

Stane Vrhovec l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin
v Ljudski republiki Sloveniji

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v Ljudski republiki Sloveniji in ga soglasno sprejel. Odbor se je v celoti strinjal z utemeljitvijo Okrajnega ljudskega odbora Ljubljana, da sedanja občina Loška dolina glede na njen gospodarski razvoj nima pogojev za uspešno opravljanje nalog. Odbor se strinja tudi z določili predloga zakona, da naj dosedanji odborniki Občinskega ljudskega odbora Loška dolina postanejo odborniki tistega ljudskega odbora, kamor bo njihovo območje priključeno in da ni potrebno razpisovati novih volitev, saj poteče mandat dosedanjim odbornikom meseca aprila.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Franca Belšaka.

Št. 02-511/2-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961:

Poročevalec:
Franc Belšak l. r.

Predsednik:
dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG ZAKONA

o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije

I. Splošne določbe

1. člen

Ustanovi se Splošna gospodarska banka Ljudske republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Banka LRS) s sedežem v Ljubljani.

Kolikor ne določa ta zakon kaj drugega, veljajo za organizacijo in poslovanje Banke LRS določbe zakona o bankah, ki se nanašajo na poslovne banke.

2. člen

Osnovna in obratna sredstva, ki so potrebna za ustanovitev in začetek dela Banke LRS, preskrbi Ljudska republika Slovenija.

3. člen

Za obveznosti Banke LRS jamči Ljudska republika Slovenija.

II. Poslovni promet

4. člen

Banka LRS skrbi na območju LR Slovenije za izvajanje kreditne politike, načrtane v zveznem družbenem planu, republiškem družbenem planu in drugih aktih Ljudske skupščine LR Slovenije. Banka LRS daje v skladu z načrtano kreditno politiko iz republiških sredstev in drugih sredstev, s katerimi razpolaga, kredite komunalnim bankam ter opravlja druge kreditne in bančne posle, ki jih smejo po zakonu o bankah oziroma po zakonu o kreditnih in drugih bančnih poslih opravljati poslovne banke.

Banka LRS zlasti:

— razpolaga s prostimi sredstvi republiškega proračuna, republiškega investicijskega sklada in drugih republiških skladov;

— sprejema depozite z rokom, obvezne in druge rezerve komunalnih bank, zavarovalnic, skladov socialnega zavarovanja, gospodarskih organizacij in drugih bančnih pravnih oseb;

— izdaja obveznice in blagajniške zapise;

- najema kredite pri Narodni banki in drugih bankah ter družbenih pravnih osebah;
- daje kredite komunalnim bankam, v skladu s smernicami Izvršnega sveta Ljudske skupščine LR Slovenije pa tudi neposredno politično-teritorialnim enotam, gospodarskim organizacijam in drugim družbenim pravnim osebam;
- opravlja devizne in druge bančne posle s tujino v skladu s splošnimi predpisi;
- opravlja službo financiranja republiških negospodarskih investicij;
- v skladu s smernicami Izvršnega sveta tudi neposredno financira gospodarske in negospodarske investicije in druge posamezne gospodarske posle;
- daje družbenim pravnim osebam garancije;
- nadzoruje namensko uporabo kreditov, ki jih je dala;
- spremlja in proučuje kreditna in druga finančna gibanja v LR Sloveniji ter daje Izvršnemu svetu, Ljudski skupščini LRS in drugim prizadetim organom in organizacijam poročila in predloge za ustrezne ukrepe.

III. Poslovne enote

5. člen

Banka LRS ima lahko podružnice in ekspoziture izven svojega sedeža. Poslovno področje in pravice podružnic in ekspozitur ter njihovo notranjo organizacijo določa statut Banke LRS.

IV. Organi banke

6. člen

Organi Banke LRS so upravni odbor, generalni direktor in svet delovnega kolektiva banke.

7. člen

Upravni odbor Banke LRS sestavljajo predsednik, podpredsednik in devetnajst članov.

Predsednika, podpredsednika in sedemnajst članov upravnega odbora imenuje Izvršni svet izmed ljudskih poslancev, predstavnikov republiških in okrajnih zbornic, Glavne zadrुžne zveze LRS in komunalnih bank ter izmed drugih državljanov, ki lahko s svojim delom pripomorejo k uspešnemu poslovanju Banke LRS.

Generalni direktor in predsednik sveta delovnega kolektiva Banke LRS sta člana upravnega odbora po položaju.

8. člen

Mandat predsednika, podpredsednika in članov upravnega odbora Banke LRS traja dve leti.

Poloovica članov upravnega odbora se vsako leto obnavlja na način, ki se določi v statutu Banke LRS.

Predsednika, podpredsednika in člane upravnega odbora lahko Izvršni svet odpokliče tudi pred potekom časa, za katerega so bili imenovani.

9. člen

V statutu Banke LRS je lahko določeno, da izvoli upravni odbor izmed sebe izvršilni odbor.

V statutu Banke LRS je lahko določeno, da izvoli upravni odbor enega ali več kreditnih odborov. V kreditnem odboru morata biti najmanj dve tretjini članov izvoljeni izmed članov upravnega odbora.

Sestavo, delovno področje in pravice izvršilnega odbora in kreditnih odborov določa statut Banke LRS.

10. člen

Generalnega direktorja postavlja in razrešuje Izvršni svet.

11. člen

Svet delovnega kolektiva Banke LRS volijo delavci in uslužbenci Banke LRS na svojem zboru.

Če bo imela Banka LRS več poslovnih enot (podružnic, ekspozitur), bodo volili delavci in uslužbenci vsake poslovne enote svet delavskega kolektiva poslovne enote na svojem zboru, delegati delavcev in uslužbencev iz vseh poslovnih enot pa svet delovnega kolektiva Banke LRS.

Število članov sveta delovnega kolektiva, način izvolitve in naloge sveta se določijo v skladu z zakonom o bankah v statutu Banke LRS.

12. člen

Natančnejše določbe o organizaciji in poslovanju Banke LRS, o sestavi, načinu izvolitve, pravicah in dolžnostih bančnih organov ter o medsebojnem razmerju organov, se v skladu z načeli zakona o bankah predpišejo s statutom Banke LRS.

Statut Banke LRS sprejme upravni odbor, potrdi pa ga Ljudska skupščina LR Slovenije.

V. Podpisovanje Banke LRS

13. člen

Banko LRS podpisujejo v njenih premoženjskih razmerjih skupaj predsednik upravnega odbora ali član njenega upravnega odbora ter generalni direktor.

Namesto generalnega direktorja lahko sopodpisuje Banko LRS v premoženjskih razmerjih njen uslužbenec, ki je za to pooblaščen, na način, določen v statutu Banke LRS.

V statutu Banke LRS se lahko določi tudi poseben način podpisovanja v določenih premoženjskih razmerjih ali v poslih do določene vrednosti.

VI. Nadzorstvo in ukrepi

14. člen

Zakonitost dela Banke LRS nadzoruje Državni sekretariat za finance LRS.

Pri opravljanju nadzorstva nad zakonitostjo dela Banke LRS, ima Državni sekretariat za finance LRS nasproti Banki LRS smiselno enake pravice in dolžnosti, kakor jih ima Zvezni državni sekretariat za finance nasproti zveznim poslovnim bankam po zakonu o bankah.

15. člen

Izvršni svet lahko razveljavi kreditno bilanco in drug splošen akt, ki ga sprejme Banka LRS, če tak akt nasprotuje temu zakonu, zakonu o bankah, zakonu o kreditnih in drugih bančnih poslih ali drugim, na njih podlagi izdanim predpisom ali statutu Banke LRS.

16. člen

Družbeno nadzorstvo nad poslovanjem Banke LRS opravlja Ljudska skupščina LRS v skladu z zakonom o bankah in statutom Banke LRS.

17. člen

Ta zakon začne veljati z dnevom objave v »Uradnem listu LRS«. Izvršni svet določi dan, ko začne Banka LRS poslovati.

OBRAZLOŽITEV

122. člen zakona o bankah (Uradni list FLRJ, št. 10/61) daje ljudskim republikam pravico, da lahko ustanovijo republiške banke. Republiške banke so po tem zakonu posebne poslovne banke, ki dajejo kredite in garancije komunalnim bankam, pa tudi neposredno drugim družbenim pravnim osebam, vodijo račune republiškega investicijskega sklada in drugih republiških skladov ter opravljajo druge bančne posle za ljudsko republiko. Kredite lahko dajejo te banke iz sredstev republiškega proračuna, sredstev republiškega investicijskega sklada in drugih republiških skladov, sredstev socialnega zavarovanja, iz sredstev, ki jih dobijo z depoziti na rok, krediti od drugih bank, pologov, blagajniških zapisov in obveznic ter iz lastnega kreditnega sklada.

Ker so bila v letu 1961 bančna sredstva komunalnih bank in prosta sredstva gospodarskih organizacij v obliki obveznih rezerv in obveznih centralnih depozitov prilično koncentrirana v Narodni banki in ker je komunalnim bankam odobraval vse kredite iz razpoložljivih sredstev in nove emisije Narodna banka neposredno ali preko zveznih centralnih bank LR Slovenije, ni bila ustanovljena republiška banka, bančne posle v zvezi z republiškimi sredstvi pa je na podlagi posebne pogodbe opravljal Jugoslovanska investicijska banka, centrala za LR Slovenijo.

Predlog splošne kreditne bilance za leto 1962 predvideva, da je treba pri reševanju kreditno-monetarne problematike dati večji poudarek in samostojnost republikam in ojačati vlogo komunalnih bank, ki doslej zaradi prilično

centraliziranega razdeljevanja kreditov niso prišle do pravega izraza. Še v letu 1961 naj bi se zato v vseh republikah ustanovile republiške banke, ki bi prevzele v celoti vlogo kreditiranja komunalnih bank, tako da Narodna banka in specializirane banke ne bi več kreditirale komunalnih bank neposredno.

Da bi se republiške banke lahko vključile v obstoječi bančni sistem, naj bi razen s sredstvi, ki so predvidena v zakonu o bankah, republiške banke razpolagale še:

- s sredstvi republiških organov in zavodov, ki se štejejo sedaj za centralne depozite;

- s sredstvi iz centralnih bančnih virov, ki so po zveznem družbenem planu in splošni kreditni bilanci namenjena za kreditiranje gospodarskih potreb po obratnih sredstvih na območju republike (centralna sredstva in nova emisija);

- z obvezno rezervo komunalnih bank pri republiški banki v višini do 5 %, ki se uvaja na novo.

Predlog splošne kreditne bilance daje torej republiškim bankam širši pomen kot 122. člen zakona o bankah. Temu ustrezno je prirejen tudi 5. člen osnutka, ki poleg tega, kar naj bi republiška banka opravljala po zakonu o bankah in predlogu splošne kreditne bilance, nalaga Banki LRS še naslednje naloge:

- da skrbi za izvajanje kreditne politike na območju LR Slovenije tudi glede na naloge, določene v republiškem družbenem planu in drugih aktih Ljudske skupščine LRS;

- da spremlja in proučuje kreditna in druga finančna gibanja v LR Sloveniji ter daje Izvršnemu svetu, Ljudski skupščini LRS in drugim prizadetim organom in organizacijam poročila in predloge za ustrezne ukrepe.

5. člen osnutka predvideva, da naj bi dajala Banka LRS kredite prvenstveno komunalnim bankam, drugim družbenim pravnim osebam, to je gospodarskim organizacijam, zavodom in politično teritorialnim enotam pa le v skladu s smernicami Izvršnega sveta. Podobno naj bi veljalo tudi za neposredno financiranje gospodarskih in negospodarskih investicij in posameznih gospodarskih, zlasti izvoznih in uvoznih poslov.

Naloge Banke LRS so v 5. členu prilično široko začrtane in splošno opredeljene, tako da bi se v bodoče lahko delo Banke LRS še povečalo in razširilo brez spremembe zakona, če bi se za to pokazala potreba.

Osnutek obsega samo najnujnejše določbe o organizaciji in o organih banke; natančnejše bo moral način poslovanja in organizacije urediti statut Banke LRS, ki naj bi ga v skladu z določbami zakona o bankah sprejel upravni odbor banke, potrdil pa Izvršni svet.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

**k predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke
Ljudske republike Slovenije,**

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je obravnaval predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije na svoji seji dne 16. decembra 1961.

Odbor za gospodarstvo je že na vrsti svojih sej, zlasti pa ob razpravi o gibanju gospodarstva v prvem polletju letošnjega leta opozoril, da so načela novega gospodarskega sistema v pogledu bančnega sistema in kreditne politike na splošno v svojem praktičnem izvajanju precej zaostajala za potrebami gospodarstva glede na nove odnose, kot so se začeli odvijati na osnovi novega gospodarskega sistema, in da je prav na tem področju ostalo v praksi še precej več administrativnih elementov, distribucije in centralizacije, kot pa je bilo predvideno po intencijah tega gospodarskega sistema. Zlasti niso mogle v takih pogojih, ko je v precejšnji meri kreditirala gospodarstvo narodna banka neposredno oz. preko centralnih specializiranih bank, odigrati svojo vlogo komunalne banke.

S tem, da ustvarimo splošno republiško gospodarsko banko, ki naj bi razpolagala poleg s sredstvi republiških organov in zavodov tudi z ustreznim delom centralnih sredstev in sredstev iz nove emisije, bi se tudi republiška banka lahko uspešneje vključila v obstoječi bančni sistem, republika pa bi dobila večje stvarne pristojnosti za reševanje kreditno monetarne problematike v Sloveniji. S tem bi lahko v večji meri realizirali načela novega gospodarskega sistema tudi na tem važnem gospodarskem področju.

Republiška gospodarska banka naj bi izvajala kreditiranje v prvi vrsti preko obstoječe mreže komunalnih bank. Zato je odbor posebej obravnaval umestnost določila predloga zakona, ki predvideva, da ima lahko Splošna gospodarska banka LR Slovenije tudi svoje filiale po območju republike. Odbor je ugotovil, da je tako določilo potrebno, ker ne gre, da bi si zapirali možnosti, če bi v bodoče take potrebe nastale, da pa je umestno, da bi banka poslovala v prvi vrsti preko že obstoječe mreže komunalnih bank.

Odbor je sprejel tudi spremembe in dopolnitve, ki jih je na seji odbora v imenu Izvršnega sveta predlagal njegov predstavnik k 4. in 7. členu predloga zakona.

Odbor predlaga Republiškemu zboru, da predlog zakona sprejme s predloženimi spremembami in dopolnitvami.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Mirana Cvenka.

Št. 02-512/2-61.

Ljubljana, dne 16. decembra 1961.

Poročevalec:

Miran Cvenk l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke
Ljudske republike Slovenije

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 16. decembra 1961, razpravljal o predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije in ga soglasno sprejel.

V razpravi je odbor poudaril potrebo po ustanovitvi posebne republiške poslovne banke, ki bo dajala kredite in garancije komunalnim bankam pa tudi drugim družbenim pravnim osebam, vodila račune republiškega investicijskega sklada in drugih republiških skladov ter opravljala druge bančne posle za ljudsko republiko.

Odbor je sprejel spremembe in dopolnitve, ki jih je predlagal Izvršni svet k 4. in 7. členu in sicer:

4. člen: na koncu prve alineje drugega odstavka se doda besedilo »in vodi na podlagi posebnih pogodb račune teh skladov«;

7. člen: v drugem odstavku se črta besedilo »Glavne zadružne zveze LRS«.

Odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije, da sprejme predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca inž. Borisa Pipana.

Št. 02-519/2-61.

Ljubljana, dne 16. decembra 1961.

Poročevalec:

inž. Boris Pipan l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za proračun

POROČILO

k predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke
Ljudske republike Slovenije

Odbor za proračun Republiškega zbora je na seji dne 14. decembra 1961, poleg splošnih razlogov, ki priporočajo in utemeljujejo ustanovitev Splošne gospodarske banke, obravnaval predvsem tiste določbe predloga zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke LRS, ki se nanašajo na izdatke in obveznosti, ki niso v proračunu, t. j. zlasti tiste, ki jih vsebujejo 2, 3. in 4. člen predloga zakona.

Odbor je s temi določili soglašal in predlaga Republiškememu zboru, da predlog zakona sprejme s spremembami, ki jih Izvršni svet predlaga k 4. in 7. členu.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Jožeta Slaviča.

Št. 02-512/3-61.

Ljubljana, dne 14. decembra 1961.

Poročevalec:

Jože Slavič l. r.

Predsednik:

Branko Babič l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za proračun

POROČILO

k predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije

Odbor za proračun Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 14. decembra 1961, obravnaval predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije in ga skupno s predloženimi popravki Izvršnega sveta LS LRS k 4. in 7. členu sprejel.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Staneta Rebernika.

Št. 02-519/1-61.

Ljubljana, dne 14. decembra 1961.

Poročevalec:

Stane Rebernik l. r.

Predsednik:

Mirko Remec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije

Odbor za organizacijo oblasti in upravo Republiškega zbora je na seji dne 15. decembra 1961, obravnaval predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke LRS in ga soglasno sprejel.

Odbor se v celoti strinja z mnenjem Izvršnega sveta, da je podana potreba po ustanovitvi Splošne gospodarske banke, ki bo skrbela za maksimalno koncen-

tracijo republiških sredstev in za maksimalno koriščenje teh sredstev, predvsem za kratkoročno kreditiranje gospodarstva v republiki. Odbor je obravnaval predvsem določila o organih banke, t. j. določila, ki se nanašajo na formiranje upravnega odbora in sveta delovnega kolektiva banke. Odbor se je v celoti strinjal s temi določili in predlog zakona sprejel brez sprememb. Strinjal se je s spremembami, ki jih predlaga Izvršni svet k 4. in 7. členu predloženega zakona.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona, za poročevalca pa je določil ljudskega poslanca Stanka Brečka.

Št. 02-512/1-61.

Ljubljana, dne 15. decembra 1961.

Poročevalec:

Stanko Brečko l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije in ga sprejel s spremembami, ki jih predlaga Izvršni svet k 4. in 7. členu. Odbor se strinja s predlogom Izvršnega sveta, da je potreba po ustanovitvi banke Ljudske republike Slovenije glede na uspešnejši razvoj kreditiranja gospodarstva nujna.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog zakona. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Lada Božiča.

Št. 02-512/4-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:

Lado Božič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

**k predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke
Ljudske republike Slovenije**

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije.

Odbor je v razpravi ugotovil, da je predlog zakona v skladu z določbami zakona o bankah, ki daje ljudskim republikam pravico, da lahko ustanovijo republiške banke z določenim poslovnim področjem. Zato je predlog zakona soglasno sprejel. Pri podrobni obravnavi je odbor soglašal s spremembami in dopolnitvami, ki jih je k 4. in 7. členu predlagal Izvršni svet,

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije. Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Janeza Lesjaka.

Št. 02-519/3-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:

Janez Lesjak l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

**o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna)
za leto 1961**

Na podlagi 2. točke 40. člena ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije ter v zvezi s 97. členom zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov, je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 19. decembra 1961 sprejela

ODLOK

**o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna)
za leto 1961**

V proračunu Ljudske republike Slovenije (republiškem proračunu) za leto 1961 se spremeni razporeditev izdatkov takole:

I.

Znižja se:

4. razdelek — Državni sekretariat za pravosodno upravo		
partija 1—21 — Osebni izdatki	za din	212 000
1—22 — Funkcionalni izdatki	za din	200 000
5—34 — Osebni izdatki	za din	172 000
5—35 — Operativni izdatki	za din	9 000
5—36 — Funkcionalni izdatki	za din	42 000
5—43 — Osebni izdatki	za din	331 000
5—44 — Operativni izdatki	za din	47 000
5—45 — Funkcionalni izdatki	za din	1 000
5—69 — Funkcionalni izdatki	za din	17 000
Skupaj 4. razdelek	za din	1 031 000
5. razdelek — Državni sekretariat za finance		
partija 5—75 — Funkcionalni izdatki	za din	11 494 000
5—77 — Operativni izdatki	za din	1 500 000
Skupaj 5. razdelek	za din	12 994 000
6. razdelek — Državni sekretariat za blagovni promet		
partija 5—80 — Funkcionalni izdatki	za din	200 000
5—82 — Operativni izdatki	za din	60 000
5—83 — Funkcionalni izdatki	za din	3 005 000
5—85 — Operativni izdatki	za din	305 000
Skupaj 6. razdelek	za din	3 570 000
8. razdelek — Sekretariat IS za splošne gospodarske zadeve		
partija 5—89 — Osebni izdatki	za din	3 036 000
Skupaj 8. razdelek	za din	3 036 000
9. razdelek — Sekretariat IS za industrijo in obrt		
partija 5—94 — Funkcionalni izdatki	za din	300 000
Skupaj 9. razdelek	za din	300 000
10. razdelek — Sekretariat IS za kmetijstvo in gozdarstvo		
partija 5—95 — Osebni izdatki	za din	867 000
Skupaj 10. razdelek	za din	867 000

11. razdelek — Sekretariat IS za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve		
partija 5— 98 — Osebni izdatki	za din	4 548 000
5— 99 — Operativni izdatki	za din	430 000
5—100 — Funkcionalni izdatki	za din	1 380 000
Skupaj 11. razdelek	za din	6 358 000
13. razdelek — Sekretariat IS za delo		
partija 5—104 — Osebni izdatki	za din	849 000
Skupaj 13. razdelek	za din	849 000
14. razdelek — Sekretariat IS za občo upravo		
partija 1—107 — Osebni izdatki	za din	412 000
Skupaj 14. razdelek	za din	412 000
16. razdelek — Sekretariat IS za informacije		
partija 5—113 — Osebni izdatki	za din	650 000
5—114 — Operativni izdatki	za din	350 000
Skupaj 16. razdelek	za din	1 000 000
17. razdelek — Uprava za ceste		
partija 6—125 — Funkcionalni izdatki	za din	283 000
Skupaj 17. razdelek	za din	283 000
18. razdelek — Geodetska uprava		
partija 1—126 — Osebni izdatki	za din	100 000
1—127 — Funkcionalni izdatki	za din	138 000
5—129 — Operativni izdatki	za din	248 000
5—130 — Funkcionalni izdatki	za din	11 226 000
Skupaj 18. razdelek	za din	11 712 000
19. razdelek — Republiški sanitarni inšpektorat		
partija 3—132 — Operativni izdatki	za din	580 000
3—133 — Funkcionalni izdatki	za din	420 000
Skupaj 19. razdelek	za din	1 000 000
20. razdelek — Zavod za gospodarsko planiranje		
partija 5—135 — Operativni izdatki	za din	300 000
5—136 — Funkcionalni izdatki	za din	1 000 000
Skupaj 20. razdelek	za din	1 300 000

23. razdelek — Sekretariat Sveta za kulturo in prosveto ter Sveta za znanost

partija 1-151 — Osebni izdatki	za din	500 000
1-153 — Funkcionalni izdatki	za din	2 000 000
1-154 — Osebni izdatki	za din	57 000
1-155 — Operativni izdatki	za din	13 000
Skupaj 23. razdelek	za din	2 570 000

24. razdelek — Sekretariat Sveta za zdravstvo

partija 1-160 — Funkcionalni izdatki	za din	735 000
2-161 — Funkcionalni izdatki	za din	255 000
3-162 — Osebni izdatki	za din	581 000
3-163 — Operativni izdatki	za din	20 000
3-164 — Funkcionalni izdatki	za din	300 000
5-166 — Operativni izdatki	za din	490 000
5-167 — Funkcionalni izdatki	za din	100 000
Skupaj 24. razdelek	za din	2 481 000

25. razdelek — Sekretariat Sveta za socialno varstvo

partija 1-168 — Osebni izdatki	za din	25 000
1-170 — Funkcionalni izdatki	za din	200 000
2-171 — Osebni izdatki	za din	16 000
2-173 — Funkcionalni izdatki	za din	8 226 000
5-175 — Operativni izdatki	za din	586 000
5-176 — Funkcionalni izdatki	za din	134 000
Skupaj 25. razdelek	za din	9 187 000

26. razdelek — Hidrometeorološki zavod

partija 1-178 — Operativni izdatki	za din	1 000 000
1-179 — Funkcionalni izdatki	za din	1 050 000
Skupaj 26. razdelek	za din	2 050 000

29. razdelek — Sredstva za investicijsko vzdrževanje zgradb in opreme

partija 7-184 — Državni sekretariat za notranje zadeve	za din	54 806 000
7-185 — Organi pravosodja	za din	16 357 000
7-186 — Geodetska uprava	za din	475 000
7-187 — Hidrometeorološki zavod	za din	1 184 000
7-188 — Samostojni zavodi	za din	24 178 000
Skupaj 29. razdelek	za din	97 000 000

33. razdelek — Sredstva za plače

partija 11—198 — Sredstva za plače	za din	50 000 000
Skupaj 33. razdelek	za din	50 000 000
Skupaj znižanje	za din	208 000 000

II.

Zviša se:

32. razdelek — Dotacije skladom

partija 8—197 poz. 2 — Cestnemu skladu	za din	136 000 000
8—197 poz. 6 — Skladu LRS za negospodarske investicije	za din	72 000 000
Skupaj 32. razdelek	za din	208 000 000
Skupaj povečanje	za din	208 000 000

III.

Ta odlok začne veljati takoj.

OBRAZLOŽITEV.

V smislu odloka o spremembah in dopolnitvah zveznega družbenega plana za leto 1961 (Ur. l. FLRJ, št. 23/1961) mora Ljudska republika Slovenija od dohodkov republiškega proračuna 1961 odvesti 10 % v posebno proračunsko rezervo.

S predvidenim preseganjem proračunskih dohodkov 1961 se bo krila vsa 10 %-na posebna proračunska rezerva, tako da bi bil republiški proračun lahko v celoti izvršen.

10 %-no obvezno proračunsko rezervo pa morajo odvajati od svojih dohodkov tudi vsi skladi, zaradi česar sta občutno prizadeta Cestni sklad LRS in Sklad LRS za negospodarske investicije.

Da bi obema skladoma — z ozirom na že izvršena dela, do česar je prišlo zaradi poznega izida zveznega predpisa o omejitvi — omogočili ureditev finančne situacije, je Izvršni svet na svoji 78. seji dne 14. 7. 1961 sklenil, da je treba Cestnemu skladu LRS in Skladu LRS za negospodarske investicije nadoknaditi sredstva, ki izpadejo zaradi 10 %-ne obvezne rezerve v višini 308 milijonov s tem, da se poveča dotacija po republiškem proračunu 1961 v tisočih:

Cestnemu skladu LRS za	136 000
Skladu LRS za negospodarske investicije za	172 000

Ker pa morajo izdatki republiškega proračuna ostati v okviru sprejetega plana, je treba za ustrezni znesek znižati ostale, s planom predvidene proračunske izdatke.

Z virmanom v pristojnosti Izvršnega sveta je bilo možno kriti 100 milijonov, razliko 208 milijonov pa je možno pridobiti s tem, da se znižajo v tisočih:

a) izdatki državnih organov in zavodov za	61 000
b) sredstva za investicijsko vzdrževanje zgradb in opreme za	97 000
c) sredstva za nove namestitve za	50 000

Skupaj za 208 000

Uporaba navedenih sredstev za povečanje dotacij skladom pomeni prenos izdatkov med različnimi deli proračuna, torej rebalans republiškega proračuna, ki ga lahko odobri le Ljudska skupščina LRS.

c) sredstva za nove namestitve, prav tako na podlagi že citiranega sklepa za	50 000
--	--------

Skupaj za 208 000

Uporaba navedenih sredstev za povečanje dotacij skladom pomeni prenos izdatkov med različnimi deli proračuna, torej rebalans republiškega proračuna, ki ga mora odobriti Ljudska skupščina LRS.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za proračun

POROČILO

k predlogu odloka o spremembah in dopolnitvah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961

Odbor za proračun Republiškega zbora je na seji dne 14. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961 in ga sprejel brez sprememb. Predlog odloka vnaša v republiški proračun spremembe, ki so nastale kot posledica omejitev proračunske potrošnje v letu 1961. Ker bodo 100 %-no pokrite potrebe proračunskih ustanov kljub uvedenim omejitvam — pokrite pa ne bi bile potrebe Cestnega sklada LRS in Sklada LRS za negospodarske investicije, zato je bila predlagana ta sprememba, s katero odbor v celoti soglaša.

Odbor predlaga Republiškemu zboru, da sprejme predlog odloka. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Jožeta Slaviča.

Št. 02-513/1-61.

Ljubljana, dne 14. decembra 1961.

Poročevalec:

Jože Slavič l. r.

Predsednik:

Branko Babič l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za proračun

POROČILO

k predlogu odloka o spremembah proračuna LR Slovenije za leto 1961

Odbor za proračun Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije je na seji dne 14. decembra 1961, razpravljal o predlogu odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije za leto 1961 in ga sprejel v predloženem tekstu.

V razpravi je odbor opozoril, da bi bilo treba razmisliti o potrebi nekaterih rezervnih sredstev za pokrivanje škode pri večjih elementarnih neizgodah. Poleg tega je odbor razpravljal o 25. razdelku, partiji 2-173, kjer se izkazuje predvsem prihranek sredstev, namenjenih za priznavalnino bivšim borcem, čeprav je v praksi še precej upravičenih, a do sedaj še ne rešnih primerov.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivanko Kukovec.

Št. 02-520/1-61.

Ljubljana, dne 14. decembra 1961.

Poročevalec:

Ivanka Kukovec l. r.

Predsednik:

Mirko Remec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961 in se z njim v celoti strinjal.

S sprejetjem odloka bodo uzakonjene spremembe, ki so se izvršile tekom leta, pri izvajanju restriksijskih ukrepov.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Vero Kolarič.

Št. 02-513/2-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:

Vera Kolarič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije
(republiškega proračuna) za leto 1961

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961 in ga soglasno sprejel.

Odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da predlog odloka sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Elico Dolenc.

Št. 02-520/2-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:

Elica Dolenc l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962

Na podlagi 49. in 77. člena Zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov (Uradni list FLRJ, št. 52-847/59) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 19. decembra 1961 sprejela

ODLOK

o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962

1. Potrebe republiških organov in proračunskih zavodov se v I. tromesečju 1962 do sprejetja republiškega proračuna financirajo na podlagi proračuna za leto 1961.

2. Izdatki se smejo izvršiti v tem času največ do višine 25% izdatkov republiškega proračuna za leto 1961 in po njegovih splošnih določbah.

3. S sredstvi, določenimi v 2. točki tega odloka, se mora prvenstveno zagotoviti kritje osebnih izdatkov.

4. Izdatki po tem odloku so sestavni del proračuna Ljudske republike Slovenije za leto 1962 in se morajo pokazati v njegovem zaključnem računu za leto 1962.

5. Določbe tega odloka se ustrezno uporabljajo tudi glede financiranja potreb republiških skladov in dotacij samostojnim zavodom.

6. Ta odlok začne veljati s 1. januarjem 1962.

OBRAZLOŽITEV

Proračun Ljudske republike Slovenije (republiški proračun) za leto 1962 predvidoma ne bo sprejet do konca leta 1961. Zato bo na podlagi 49. in 77. člena zakona o proračunih in o financiranju samostojnih zavodov (Uradni list FLRJ, št. 52-847/1959) potrebno uvesti začasno financiranje na podlagi proračuna za leto 1961. Začasno financiranje sme trajati največ tri mesece in doseči največ 25 % izvršenih izdatkov republiškega proračuna za leto 1961.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR
Odbor za proračun

POROČILO

**k predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb
v prvem tromesečju 1962**

Odbor za proračun Republiškega zbora je na seji dne 14. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v prvem tromesečju 1962 in ga glede na dejstvo, da proračun LR Slovenije za leto 1962 ne bo sprejet do konca leta, sprejel brez sprememb.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka, za poročevalca je določil ljudskega poslanca Jožeta Slaviča.

Št. 02-514/1-61.

Ljubljana, dne 14. decembra 1961.

Poročevalec:

Jože Slavič l. r.

Predsednik:

Branko Babič l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV
Odbor za proračun

POROČILO

**k predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb
v prvem tromesečju 1962**

Odbor za proračun Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 14. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb za I. tromesečje 1962 in ga v celoti sprejel.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Petra Tomazina.

Št. 02-521/1-61.

Ljubljana, dne 14. decembra 1961.

Poročevalec:

Peter Tomazin l. r.

Predsednik:

Mirko Remec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

**k predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb
v prvem tromesečju 1962**

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962 in ga sprejel. Republiški proračun za leto 1962 bo sprejet šele v mesecu januarja, zato je nujno, da se izda za prvo tromesečje odlok o začasnem financiranju. Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Vero Kolarič.

Št. 02-514/2-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:

Vera Kolarič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

**k predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb
v prvem tromesečju 1962**

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 18. decembra 1961 obravnaval predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962.

Odbor je ugotovil, da je predlog odloka v skladu z zakonitimi določbami o začasnem financiranju in ga je zato soglasno sprejel.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Elica Dolenc.

Št. 02-521/2-61.

Ljubljana, dne. 18. decembra 1961.

Poročevalec:

Elica Dolenc l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih zavarovancev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov

Na podlagi prvega odstavka 18. člena in drugega odstavka 19. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev (Ur. l. LRS, št. 30-263/61), je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Zbora proizvajalcev dne 19. decembra 1961 sprejela

ODLOK

o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov

I

Stopnja splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov po 1. točki 17. člena zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, ki ga plačujejo vsi, ki imajo davku zavezane dohodke od kmetijstva, se določi na 6% od katastrskega dohodka.

II

Najmanjši del stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev po 8. členu Zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, ki se mora po 19. členu tega zakona pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov, se določa na 30% teh stroškov v posameznih občinah.

III

Ta odlok začne veljati z dnevom objave v Uradnem listu LR Slovenije, uporabljaja pa se od 1. 1. 1962.

OBRAZLOŽITEV

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev določa, do stopnjo prispevka, ki ga plačujejo vsi, ki imajo davku zavezane dohodke od kmetijstva, določi Ljudska skupščina LRS. Prav tako je s tem zakonom določeno, da se z odlokom Ljudske skupščine določi najmanjši del stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov.

Glede na to, da se zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev finančno v vse večji meri osamosvaja, se udeležba proračunov pri pokrivanju izdatkov tega zavarovanja po predlogu odloka temu ustrezno zmanjšuje. Zato se predlaga, da se minimalni prispevek iz občinskih proračunov za pokrivanje stroškov za zdravljenje bolezni, ki so posebnega družbenega pomena, določi na 30 %, stopnja splošnega prispevka pa na 6 % od katastrskega dobička.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za zdravstvo
in socialno politiko

POROČILO

k predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov

Odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS je na seji dne 14. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov, in ga soglasno sprejel brez sprememb.

Odbor je soglašal z načelom, da se zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev v vse večji meri osamosvaja in da se udeležba proračunov ljudskih odborov pri pokrivanju izdatkov tega zavarovanja ustrezno zmanjšuje. S tem v zvezi so člani odbora razpravljali o vplivu predlaganih ukrepov na financiranje tega zavarovanja v posameznih okrajih in komunah. Glede na konkreten položaj v nekaterih okrajih je bilo tudi govora o uvajanju diferencirane rente in o možnostih za pokrivanje morebitnih primanjkljajev. Pri tem je odbor razpravljal tudi o financiranju zdravstvenih ustanov in problemih, ki nastajajo zaradi naraščanja cen za zdravstvene storitve.

Odbor za zdravstvo in socialno politiko predlaga Republiškemu zboru Ljudske skupščine LRS, da predlog odloka sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Vinko Simonič.

Št. 02-515/1-61.

Ljubljana, dne 14. decembra 1961.

Poročevalec:

Vinka Simonič l. r.

Predsednik:

Mira Svetina l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkov iz občinskih proračunov

Odbor za gospodarstvo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je obravnaval predlog odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati iz občinskih proračunov, na svoji seji dne 16. decembra 1961.

Predlog odloka vsebuje konkretne instrumente finančnega značaja za izvajanje zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev. Odbor smatra, da so postavljeni tako v skladu s potrebami zdravstvene službe kot tudi z zmogljivostjo kmetijskih proizvajalcev. Pravilna je tudi orientacija, da se ob vse večjem osamosvajanju zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev udeležba proračunov pri pokrivanju izdatkov tega zavarovanja ustrezno zmanjšuje.

Glede na to predlaga odbor Republiškemur zboru, da predlog odloka sprejme v predloženem besedilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Mirana Cvenka.

Št. 02-515/2-61.

Ljubljana, dne 16. decembra 1961.

Poročevalec:

Miran Cvenk l. r.

Predsednik:

Franc Leskošek l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za gospodarstvo

POROČILO

k predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkov iz občinskih proračunov

Odbor za gospodarstvo Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 16. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno

varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov, in ga soglasno sprejel.

Odbor je ugotovil, da temelji predlog odloka na določbah zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev, o katerem je razpravljal na zadnji seji in da je v skladu s prizadevanji po finančni osamosvojitvi zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev in vedno manjšem pokrivanju izdatkov tega zavarovanja po proračunih.

Zato odbor za gospodarstvo predlaga Zboru proizvajalcev Ljudske skupščine LRS, da predlog odloka sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Tončko Banovec.

Št. 02-522/2-61.

Ljubljana, dne 16. decembra 1961.

Poročevalec:

Tončka Banovac l. r.

Predsednik:

Jože Gerbec l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Odbor za vprašanja dela
in socialnega zavarovanja

POROČILO

k predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov

Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 16. decembra 1961, razpravljal o predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov. Odbor je predlog brez sprememb in dopolnitev sprejel.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Žmaharja.

Št. 02-522/1-61.

Ljubljana, dne 16. decembra 1961.

Poročevalec:

Ivan Žmahar l. r.

Predsednik:

Jože Bergant l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkov iz občinskih proračunov

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov in ga sprejel. Predlog odloka vsebuje izvršilna določila k zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev. Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Lada Božiča.

Št. 02-515/3-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:

Lado Božič l. r.

Predsednik:

dr. Heli Modic l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZBOR PROIZVAJALCEV

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkov iz občinskih proračunov

Zakonodajni odbor Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov.

Odbor je ugotovil, da je odlok v skladu z določbami zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev in ga soglasno sprejel.

Zakonodajni odbor predlaga Zboru proizvajalcev, da sprejme predlog odloka.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Janeza Lesjaka.

Št. 02-522/3-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:

Janez Lesjak l. r.

Predsednik:

Andrej Babnik l. r.

PREDLOG ODLOKA

o ustanovitvi Okrajnega sodišča I v Ljubljani, Okrajnega sodišča II v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih

Na podlagi prvega odstavka 43. člena ustavnega zakona o temeljnih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije v zvezi z 18. členom zakona o sodiščih (Uradni list FLRJ, št. 30-376/54) je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije na seji Republiškega zbora dne 19. decembra 1961 sprejela

ODLOK

o ustanovitvi Okrajnega sodišča I v Ljubljani, Okrajnega sodišča II v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih

I.

Odpravi se Okrajno sodišče v Ljubljani.

II.

Ustanovijo se Okrajno sodišče I v Ljubljani, Okrajno sodišče II v Ljubljani in Okrajno sodišče na Vrhniki.

III.

Krajeveno območje Okrajnega sodišča I v Ljubljani obsega območje občin Ljubljana-Center, Ljubljana-Moste-Polje in Litija.

Krajeveno območje Okrajnega sodišča II v Ljubljani obsega območje občin Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Šiška, Ljubljana-Vič-Rudnik in Medvode.

Krajeveno območje Okrajnega sodišča na Vrhniki obsega območje občin Logatec in Vrhnika.

IV.

Krajevena območja Okrajnega sodišča I v Ljubljani, Okrajnega sodišča II v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki so v krajevnem območju Okrožnega sodišča v Ljubljani.

V.

Državni sekretariat za pravosodno upravo LRS izvrši ta odlok, določi, kdaj začno poslovati Okrajno sodišče I v Ljubljani, Okrajno sodišče II v Ljubljani in Okrajno sodišče na Vrhniki, ter izda natančnejše predpise za izvršitev tega odloka.

VI.

Ta odlok velja od dneva objave v »Uradnem listu LRS«.

OBRAZLOŽITEV

Po odloku o novi določitvi krajevnih območij okrožnih in okrajnih sodišč v LRS z dne 23. maja 1961 (Uradni list LRS, št. 14-142/61) obsega krajevno območje Okrajnega sodišča v Ljubljani občine Litija, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Center, Ljubljana-Moste-Polje, Ljubljana-Siška, Ljubljana-Vič-Rudnik, Logatec, Medvode in Vrhnika.

Na območju Okrajnega sodišča v Ljubljani je torej devet občin z okoli 240 000 prebivalci. Sodišče obsega zelo obsežen teritorij in je nujno potrebno, da se organizacija okrajnih sodišč na tem območju spremeni in na sedanjem območju Okrajnega sodišča v Ljubljani ustanovi več okrajnih sodišč. Priprave za to so že dalj časa v teku, ustanovitev novih okrajnih sodišč pa zavisi od zagotovitve potrebnih materialnih in kadrovskih pogojev. Za sedaj so podani pogoji, da se ustanovi novo Okrajno sodišče na Vrhniki, ki naj bi obsegalo območje občin Logatec in Vrhnika, ostalo območje sedanjega Okrajnega sodišča v Ljubljani pa naj bi se razdelilo na Okrajno sodišče I v Ljubljani in na Okrajno sodišče II v Ljubljani.

Krajevno območje Okrajnega sodišča I v Ljubljani bi obsegalo območje občin Ljubljana-Center, Ljubljana-Moste-Polje in Litija z okoli 92 000 prebivalci, krajevno območje Okrajnega sodišča II v Ljubljani naj bi obsegalo območje občin Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Siška, Ljubljana-Vič-Rudnik in Medvode z okoli 128 000 prebivalci, krajevno območje Okrajnega sodišča na Vrhniki pa bi obsegalo območje občin Logatec in Vrhnika z okoli 18 000 prebivalci. Po številu prebivalstva in po obremenitvi z zadevami, ki jih rešujejo okrajna sodišča, bi bili Okrajno sodišče I v Ljubljani in Okrajno sodišče II v Ljubljani še vedno največji okrajni sodišči v LR Sloveniji, razen Okrajnega sodišča v Mariboru, katerega območje ima okoli 135 000 prebivalcev. Po obremenitvi bi bili Okrajno sodišče I v Ljubljani in Okrajno sodišče II v Ljubljani približno enaki, Okrajno sodišče na Vrhniki pa bi spadalo med manjša okrajna sodišča.

Za ustanovitev Okrajnega sodišča I v Ljubljani, Okrajnega sodišča II v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki so zagotovljeni vsi materialni pogoji in je zagotovljeno tudi potrebno sodniško in pisarniško osebje.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijo oblasti
in upravo

POROČILO

k predlogu odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I v Ljubljani, Okrajnega sodišča II v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih

Odbor za organizacijo oblasti in upravo je na seji dne 15. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I v Ljubljani, Okrajnega sodišča II v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih in ga soglasno sprejel.

Ob tej priliki pa je bilo v obravnavi tudi omenjeno, da ob prenosu vrste pristojnosti na okrajne oziroma občinske odbore, ki so bile izvršene v zadnjem času, niso bila vedno v ustrezni meri prenešana tudi finančna sredstva. Kljub temu, da se bo to vprašanje obravnavalo ob sprejemanju republiškega proračuna, priporoča odbor Izvršnemu svetu, naj preko pristojnega republiškega upravnega organa prouči to vprašanje.

Odbor predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka. Za poročevalca je določil ljudskega poslanca Martina Koširja.

Št. 02-516/1-61.

Ljubljana, dne 15. decembra 1961.

Poročevalec:

Martin Košir l. r.

Predsednik:

Milan Apih l. r.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Zakonodajni odbor

POROČILO

k predlogu odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I v Ljubljani, Okrajnega sodišča II v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih

Zakonodajni odbor Republiškega zbora je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I v Ljubljani, Okrajnega sodišča II v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih in ga sprejel.

Iz predložene obrazložitve izhaja, da je bilo Okrajno sodišče v Ljubljani največje v državi, zato je nujno, da se glede na uspešnejše reševanje sodnih

sporov, to območje razdeli na dve sodišči. Odbor se je v celoti strinjal s predlagano razdelitvijo, zato predlaga, da Republiški zbor sprejme predlog odloka. Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Rosa.

Št. 02-516/2-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:
Ivan Ros l. r.

Predsednik:
dr. Heli Modic l. r.

PREDLOG SKLEPA

o izvolitvi sodnika Vrhovnega sodišča LRS in predsednika Okrožnega sodišča ter o razrešitvi sodnika Vrhovnega sodišča LRS

Na podlagi 48., 55. in 77. člena Zakona o sodiščih (Ur. l. FLRJ, št. 30/54), so bili na skupni seji Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine LR Slovenije dne 19. decembra 1961

I. izvoljena:

za sodnika Vrhovnega sodišča LRS v Ljubljani Niko Pogačar, predsednik Okrožnega sodišča v Celju;

za predsednika Okrožnega sodišča v Celju Drago Makarovič, sodnik Okrožnega sodišča v Celju.

II. razrešen:

Jože Baričevič kot sodnik Vrhovnega sodišča LRS v Ljubljani.

OBRAZLOŽITEV

1. Jože Baričevič, sodnik Vrhovnega sodišča LRS v Ljubljani je vložil prošnjo za razrešitev. Imenovani je sicer že upokojen, je pa vse doslej ostal še nadalje v redni zaposlitvi na sistemiziranem mestu sodnika Vrhovnega sodišča.

Z razrešitvijo imenovanega postane prosto sodniško mesto pri Vrhovnem sodišču LRS.

2. Na izpraznjeno mesto sodnika pri Vrhovnem sodišču LRS naj bi bil izvoljen Niko Pogačar, sedaj predsednik Okrožnega sodišča v Celju.

Niko Pogačar je rojen 6. decembra 1918 v Predtrgu pri Radovljici. Na Pravni fakulteti je diplomiral leta 1941. V bivši Jugoslaviji ni bil zaposlen. Avgusta 1941 je bil že vključen v OF ter aktivno delal, zaradi česar ga je okupator interniral v Italijo. Septembra 1943 je vstopil v NOV na Primorskem. Bil je na raznih položajih vse do osvoboditve.

Po osvoboditvi je bil sekretar Kontrolne komisije, pomočnik ministra za trgovino in preskrbo, tajnik MLO Ljubljana. 23. decembra 1953 je bil izvoljen za sodnika Okrajnega sodišča v Ljubljani, leto kasneje za sodnika Okrožnega sodišča v Ljubljani, od 16. oktobra 1956 dalje pa je predsednik Okrožnega sodišča v Celju.

Imenovani se odlikuje po temeljitem strokovnem znanju, vestnosti, natančnosti in požrtvovalnosti pri delu.

Za predlagano izvolitev izpolnjuje pogoje 46. čl. Zakona o sodiščih.

3. Na izpraznjeno mesto predsednika Okrožnega sodišča v Celju naj bi bil izvoljen sodnik tega sodišča Drago Makarovič.

Drago Makarovič je rojen 4. novembra 1921 v Planini pri Rakeku. Na Pravni fakulteti je diplomiral 15. marca 1950.

Med okupacijo je aktivno sodeloval v OF in je bil zato interniran. Po vrnitvi iz internacije je bil do konca vojne priložnostno zaposlen. Po diplomi je bil pripravnik pri Javnem tožilstvu v Idriji in nato sodniški pripravnik v Ljubljani. 1. novembra 1952 je bil izvoljen za sodnika Okrajnega sodišča v Šoštanju, 17. oktobra 1957 pa za sodnika Okrožnega sodišča v Celju. V dosedanji praksi si je pridobil solidno znanje v vseh panogah pravosodja in pokazal dobre organizacijske sposobnosti. Je član ZKS.

Drago Makarovič izpolnjuje vse zakonite pogoje za predsednika Okrožnega sodišča. Predsednik Vrhovnega sodišča LRS in Komisija za volitve in imenovanja pri Okrajnem ljudskem odboru Celje sta dala pozitivno mnenje za izvolitev.

LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Odbor za volitve

POROČILO

k predlogu sklepa o izvolitvi sodnika Vrhovnega sodišča LRS in predsednika okrožnega sodišča ter o razrešitvi sodnika Vrhovnega sodišča LRS

Odbor za volitve Ljudske skupščine LRS je na seji dne 18. decembra 1961, obravnaval predlog sklepa o izvolitvi sodnika Vrhovnega sodišča LRS in predsednika okrožnega sodišča ter o razrešitvi sodnika Vrhovnega sodišča LRS in ga soglasno sprejel.

Po predlogu sklepa naj se izvoli za sodnika Vrhovnega sodišča LRS v Ljubljani Niko Pogačar, dozday predsednik Okrožnega sodišča v Celju, za predsednika Okrožnega sodišča v Celju pa Drago Makarovič, dozday sodnik tega sodišča.

Oba predlagana kandidata izpolnjujeta vse zakonite pogoje.

Razreši pa naj se kot sodnik Vrhovnega sodišča LRS Jože Baričevič, ki je za razrešitev sam zaprosil.

Odbor za volitve predlaga Ljudski skupščini LRS, da predlog sklepa sprejme.

Za poročevalca je odbor določil ljudskega poslanca Ivana Alta.

Št. 02-507/1-61.

Ljubljana, dne 18. decembra 1961.

Poročevalec:
Ivan Alt l. r.

Predsednik:
Tine Remškar l. r.

**LJUDSKA SKUPŠČINA
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE**

Predsednik:

Miha Marinko

Podpredsednika:

dr. Heli Modic Stane Kavčič

Tajnik:

dr. Miha Potočnik

**ODBORI IN KOMISIJE
LJUDSKE SKUPŠČINE LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE**

ODBOR ZA DRUŽBENO NADZORSTVO

Franc Leskošek, predsednik

Miha Berčič, podpredsednik

Julij Beltram, tajnik

Štefan Antalič

Milan Apih

Angela Boštjančič

inž. Jože Drnovšek

Stane Dolenc

Maks Dimnik

Slava Faletič

Davorin Ferligoj

Rudolf Ganziti

inž. Ivo Klemenčič

Tone Kropušek

inž. Štefka Lorbek

Franc Naglič

inž. Boris Pipan

Mirko Remec

Jože Slavič

Peter Tomazin

Viktor Zupančič

ODBOR ZA VLOGE IN PRITOŽBE

Jože Kladivar, predsednik

Mica Marinko, tajnik

Franc Fale

Rudolf Ganziti

Albin Jensterle

dr. Sonja Kukovec

Stanko Rebernik

ADMINISTRATIVNI ODBOR

Ivan Novak, predsednik

Jože Kladivar, tajnik

Leopold Maček

Mirko Remec

Jakob Žen

ODBOR ZA VOLITVE

Tine Remškar, predsednik
 Andrej Babnik, tajnik

Ivan Alt

inž. Vilma Pirkovič

Ivan Žmahar

KOMISIJA ZA RAZLAGO ZAKONOV

Lojze Piškur, predsednik
 Karel Lutar, tajnik

Ivan Gorjup
 Albert Jakopič
 Ivan Kovač
 Pavel Mrak

dr. Miha Potočnik
 inž. Pavle Žaucer
 Ciril Knez

KOMISIJA ZA LJUDSKE ODBORE

Tomo Brejc, predsednik
 Anton Peternelj, tajnik

Milan Apih
 Davorin Ferligoj
 Mirko Rovšček

Marija Zupančič
 Ivan Horvat

REPUBLIŠKI ZBOR

Predsednik:
 inž. Pavle Žaucer

Podpredsednik:
 Mihaela Dermastia

Zapisnikarji:
 Stane Sotlar   Drago Seliger   Slavica Zirkelbach

ODBORI REPUBLIŠKEGA ZBORA

ODBOR ZA GOSPODARSTVO

Franc Leskošek, predsednik
 Franc Popit, podpredsednik
 inž. Ivo Klemenčič, tajnik

Miran Cvenk
 Rudi Čačinovič
 Mihaela Dermastia

Davorin Ferligoj
 Matevž Hace

Albert Jakopič	Jože Marolt
Ivo Janžekovič	Lojzka Stropnik
Slavko Jež	Jože Tramšek
Svetko Kobal	Edo Zorko
Franc Kralj	Viktor Zupančič
Tine Lah	

ODBOR ZA ORGANIZACIJO OBLASTI IN UPRAVO

Milan Apih, predsednik
Franc Pirkovič, podpredsednik
inž. Pepca Perovšek, tajnik

Franc Bera	Koloman Korpič
Stanko Brečko	Cvetka Vodopivec
Nerino Gobbo	Martin Košir
Alfonz Grmek	Stane Sotlar
Ivan Hercog	Stane Vrhovec
Vlado Jurančič	

ODBOR ZA PROSVETO IN KULTURO

France Perovšek, predsednik
Ljuzje Piškur, podpredsednik
Franc Šušteršič, tajnik

Marija Aljančič	Ivan Potrč
Maks Dimnik	Stane Ravljen
Štefan Gyöfi	Maks Vale
Franc Kimovec	Janez Vipotnik
Ivan Krajncič	Milo Vižintin
Tone Kropušek	Jelka Vrhovšek

ODBOR ZA ZDRAVSTVO IN SOCIALNO POLITIKO

Mira Svetina, predsednik
dr. Ivan Kopač, podpredsednik
Franc Krese, tajnik

Tomo Brejc	Vinka Simonič
dr. Draga Černelč	Poldka Skrbiš
Jože Globačnik	Franc Šebjanič
Albin Jensterle	dr. Ruža Šegedin
Ivan Kovačič	Karel Šterban
Albin Kuret	Anton Vrhovšek
Janko Rudolf	Martin Zakonjšek

ODBOR ZA PRORAČUN

Branko Babič, predsednik
 Jakob Žen, podpredsednik
 Franc Skok, tajnik

Adolf Černec	Stane Nunčič
Marija Levar	Ivan Rančigaj
Alojz Libnik	Jože Slavič
inž. Štefka Lorbek	Jože Vonta

ZAKONODAJNI ODBOR

dr. Heli Modic, predsednik
 dr. Miha Potočnik, podpredsednik
 dr. Sonja Kukovec, tajnik

Franc Belšak	Lado Oblak
Lado Božič	Ivan Ros
Vera Kolarič	Franc Treven
Stane Nunčič	Marija Zupančič

MANDATNO-IMUNITETNI ODBOR

Mihaela Dermastia, predsednik
 Humbert Gačnik, tajnik

Milan Frančeškin	France Kimovec
Marinka Ribičič	

ZBOR PROIZVAJALCEV

Predsednik:
 Lojze Ocepek

Podpredsednik:
 Miha Berčič

Ivan Videnič	Zapisnikarji: Mara Fras	Franc Perše
--------------	----------------------------	-------------

ODBORI ZBORA PROIZVAJALCEV

ODBOR ZA GOSPODARSTVO

Jože Gerbec, predsednik
Herman Slamič, podpredsednik
Stane Fele, tajnik

Ivan Avsec	Štefan Pavšič
Tončka Banovac	Janez Petrovič
Henrik Cigoj	inž. Boris Pipan
Jože Jerman	Anton Seljak
inž. Desanka Kozič	Jože Ulčar
Ivan Knez	Ivan Vičič
Jože Knez	Marija Vild

ODBOR ZA GOSPODARSKE ORGANIZACIJE

Ivan Gorjup, predsednik
Tone Hafner, podpredsednik
Nada Božič, tajnik

Viktor Grča	Anton Martinšek
Franjo Jeraj	Milan Ogris
Marko Klemenčič	Tine Ravnikar
Ivan Kovač	Ernest Tramšek

ODBOR ZA VPRAŠANJA DELA IN SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Jože Bergant, predsednik
Stane Dolenc, podpredsednik
Stanko Kuntu, tajnik

Štefan Antalič	Dana Košak
Angela Boštjančič	Miro Posega
Stanislav Brovinsky	Jože Šegula
Karel Grm	Pavel Žerovnik
Slavko Kobal	Ivan Žmahar

ODBOR ZA PRORAČUN

Mirko Remec, predsednik
Anton Pirc, podpredsednik
Ivanka Kukovec, tajnik

Ivan Krofl	Stane Rebernik
Franc Mencinger	Peter Tomazin

ZAKONODAJNI ODBOR

Andrej Babnik, predsednik
 inž. Jože Drnovšek, podpredsednik
 Janko Lukan, tajnik

Elica Dolenc
 Bojan Leskovar

Janez Lesjak
 Franc Naglič

MANDATNO-IMUNITETNI ODBOR

Stane Škof, predsednik
 Pepca Jež, tajnik

Milka Jovan

Peter Plevel

Anton Sihur

POSLANCI
LJUDSKE SKUPŠČINE LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Republiški zbor

Aljančič Marija	Kocijančič Boris	Rawljen Stane
Alt Ivan	Kolarič Vera	Regent Ivan
Apih Milan	Kopač dr. Ivan	Remškar Tine
Avbelj Viktor	Korpič Koloman	Ribičič Marinka
Babič Branko	Košir Martin	Ribičič Mitja
Belšak Franc	Košmelj Miran	Ros Ivan
Beltram Julij	Kotnik inž. Viktor	Rudolf Janko
Bera Franc	Kovačič Ivan	Seliger Drago
Bole Tone	Kraigher Boris	Simonič Vinka
Božič Lado	Krajncič Ivan	Skok Franc
Brečko Stanko	Kralj Franc	Skrbiš Poldka
Brejc Tomo	Krese Franc	Slavič Jože
Cvenk Miran	Krivic Ada	Sotlar Stane
Čačinovič Rudi	Kropušek Tone	Stropnik Lojzka
Černec Adolf	Kukovec dr. Sonja	Svetina Mira
Černelc dr. Draga	Kuret Albin	Šebjanič Franc
Dermastia dr. Marijan	Lah Tine	Šegedin dr. Ruža
Dermastia Mihaela	Leskošek Franc	Šilih Niko
Dimnik Maks	Levar Marija	Šterban Karel
Fajfar Tone	Libnik Alojz	Šuštaršič Franc
Ferligoj Davorin	Lorbek inž. Štefka	Tomšič Vida
Frančeškin Milan	Lutar Karel	Tramšek Jože
Gačnik Humbert	Maček Ivan	Treven Franc
Globačnik Jože	Maček Leopold	Vale Maks
Gobbo Nerino	Majhen Vlado	Vilfan dr. Joža
Goršič Milko	Maležič Matija	Vipotnik Janez
Grmek Alfonz	Marinko Mica	Vizintin Milo
Gyöfi Štefan	Marinko Miha	Vodopivec Cvetka
Hace Matevž	Marolt Jože	Vonta Jože
Hercog Ivan	Modic dr. Heli	Vrabič Olga
Horvat Ivan	Nunčič Stane	Vrhovec Stane
Ingolič Jože	Oblak Lado	Vrhovšek Anton
Jakopič Albert	Perovšek France	Vrhovšek Jelka
Janžekovič Ivo	Perovšek inž. Pepca	Zakonjšek Martin
Jensterle Albin	Peternelj Anton	Zirkelbach Slavica
Jerman Riko	Pirkovič Franc	Zlatnar Mirko
Jež Slavko	Pirkovič inž. Vilma	Zorko Edo
Jurančič Vlado	Piškur Lojze	Zorko Peter
Kimovec Franc	Polak Bojan	Zupančič Beno
Kladivar Jože	Popit France	Zupančič Marija
Klemenčič inž. Ivo	Potočnik dr. Miha	Zupančič Viktor
Knez Ciril	Potrč Ivan	Zaucer inž. Pavle
Kobal Svetko	Rančigaj Ivan	Žen Jakob

Zbor proizvajalcev

Antalič Štefan	Jerman Jože	Perše Franc
Avsec Ivan	Jež Pepca	Petrovič Janez
Babnik Andrej	Jovan Milka	Pintarič Viktor
Banovac Tončka	Kavčič Stane	Pipan inž. Boris
Berčič Miha	Klemenčič Marko	Pirc Anton
Bergant Jože	Knez Ivan	Plevel Peter
Bevk Francka	Knez Jože	Posega Miro
Boštjančič Angela	Kobal Slavko	Ravnikar Tine
Božič Nada	Košak Dana	Rebernik Stanko
Bračun Jože	Kovač Ivan	Remec Mirko
Brovinsky Stanislav	Kozič inž. Desanka	Rovšček Mirko
Cigoj Henrik	Krofl Ivan	Seljak Anton
Dolenc Elica	Kukovec Ivanka	Sihur Anton
Dolenc Stane	Kuntu Stanko	Slamič Herman
Drnovšek inž. Jože	Lesjak Janez	Šegula Jože
Fale Franc	Leskovar Bojan	Škof Stane
Faletič Slava	Lorger Mirko*	Tomazin Peter
Fele Stane	Lukan Janko	Tramšek Ernest
Fras Mara	Martinšek Anton	Ulčar Jože
Ganziti Rudolf	Mencinger Franc	Vičič Ivan
Gerbec Jože	Mrak Pavel	Videnič Ivan
Gorjup Ivan	Naglič Franc	Vild Marija
Grča Viktor	Novak Ivan	Žerovnik Pavel
Grm Karel	Ocepek Lojze	Žmahar Ivan
Hafner Tone	Ogris Milan	
Jeraj Franjo	Pavšič Štefan	

POSLANCI IZVOLJENI V ZVEZNO LJUDSKO SKUPŠČINO

Viktor Avbelj, dr. Marijan Dermastia, Tone Fajfar, Boris Kraigher, Franc Leskošek, Ivan Maček, Vlado Majhen, Miha Marinko, Vida Tomšič, Olga Vrabič.

* Lorger Mirko, umrl dne 3. novembra 1961.

IZVRŠNI SVET
LJUDSKE SKUPŠČINE LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:

Boris Kraigher

Podpredsednika:

Viktor Avbelj

dr. Joža Vilfan

Sekretar:

Peter Zorko

Člani:

Tone Bole, dr. Marijan Dermastia, Tone Fajfar, Milko Goršič, Jože Ingolič, Riko Jerman, Boris Kocijančič, Miran Košmelj, inž. Viktor Kotnik, Ada Krivic, Vlado Majhen, Matija Maležič, Bojan Polak, Mitja Ribičič, Niko Šilih, Vida Tomšič.

VRHOVNO SODIŠČE
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:

Vladimir Krivic

Člani:

dr. Vilko Androjna, Jože Baričevič¹, Stanislava Brezar, Jože Černe, dr. Viktor Damjan, Albin Dobrajc, Matej Dolničar, Alojz Hartman, Stanko Hribar, dr. Albin Juhart, Karel Kirn, Jože Kobal, Karel Košenina, Henrik Kužnik, Karel Mejak, Silverij Pakiž, Alojz Peric, Niko Pogačar², Marko Simčič, Franc Sok, dr. Jakob Svet, Jože Šegedin, Alojz Šmid, Albin Torelli, Martin Žalik.

VIŠJE GOSPODARSKO SODIŠČE
LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:

Jernej Stante

Člani:

dr. Ivan Dougan, Dušan Jaklič, dr. Ciril Jurca, Stane Kovač, dr. Marjan Mehle, dr. Franjo Omladič, Franc Špendal, dr. Anton Vidic.

¹ Razrešen na 23. skupni seji RZ in ZP, dne 19. decembra 1961.

² Izvoljen na 23. skupni seji RZ in ZP, dne 19. decembra 1961.

SEZNAM GOVORNIKOV

Republiški zbor

Aljančič Marija: 14	Kukovec dr. Sonja: 29
Belšak Franc: 22, 31	Maležič Matija: 31
Bera Franc: 22	Nunčič Stane: 8
Božič Lado: 14, 19 29, 31, 33	Oblak Lado: 11, 26
Brečko Stane: 14, 26, 31	Potrč Ivan: 14
Cvenk Miran 31, 33	Ravljien Stane: 11
Ferligoj Davorin: 26, 29	Ros Ivan: 34
Hace Matevž: 19	Simonič Vinka: 33
Hercog Ivan: 11, 19, 34	Slavič Jože: 31, 32, 33
Jerman Riko: 4	Šebjanič Franc: 7
Jurančič Vlado: 14	Šušteršič Franc: 17
Klemenčič inž. Ivo: 4	Treven Franc: 14
Kolarič Vera: 33	Vrhovec Stane: 19, 31
Āopač: dr. Ivan: 25	Vrhovšek Anton: 22
Košir Martin: 8	Zakonjšek Martin: 26
Košmelj Miran: 22, 26	Zupančič Beno: 12, 15
Kovačič Ivan: 29	Zupančič Marija: 17
Krivic Ada: 8	

Zbor proizvajalcev

Bergant Jože: 46, 48, 49	Leskovar Bojan: 49
Božič Nada: 50	Lukan Janko: 48
Cigoj Henrik: 46	Majhen Vlado: 35
Dermastia dr. Marjan: 53	Naglič Franc: 46, 49
Dolenc Elica: 54	Pavšič Stefan: 54
Drnovšek inž. Jože: 40, 42, 50, 51	Pipan inž. Boris: 53
Hafner Tone: 40	Posega Miro: 50
Kotnik inž. Viktor: 46	Rebernik Stane: 53
Kovač Ivan: 51	Seljak Anton: 35, 49
Kozič inž. Desanka: 40	Tomazin Peter: 54
Kukovec Ivanka: 54	Vild Marija: 49
Lesjak Janez: 53, 55	Žmahar Ivan: 55

Skupne seje

Aljančič Marija: 102	Čačinovič Rudi: 72
Alt Ivan: 170	Cernelč dr. Draga: 152
Babnik Andrej: 116	Dimnik Maks: 99, 167
Beltram Julij: 160	Drnovšek inž. Jože: 99
Berčič Miha: 67	Faletič Slava: 144
Bergant Jože: 133	Ferligoj Davorin: 99
Bevk Francka: 88	Gobbo Nerino: 90, 155
Bole Tone: 57	Hercog Ivan: 77
Cvenk Miran: 133	Ingolič Jože: 116

Janžekovič Ivo: 115, 135
Jensterle Albin: 93
Jerman Riko: 153
Kavčič Stane: 69
Kimovec Franc: 89
Kobal Svetko: 63
Kolarič Vera: 97
Košir Martin: 82
Košmelj Miran: 99, 128
Kovač Ivan: 149
Krivic Ada: 93
Lah Tine: 139
Lukan Janko: 82
Majhen Vlado: 82, 162
Nunčič Stane: 78
Pavšič Štefan: 99
Perovšek inž. Pepca: 93
Pirkovič inž. Vilma: 91
Piškur Lojze: 162
Polak Bojan: 125
Popit Franc: 57
Remec Mirko: 124
Ros Ivan: 91
Seljak Anton: 57
Slavič Jože: 75
Štante Jernej: 106
Treven Franc: 93
Ulčar Jože: 133
Vild Marija: 85
Vižintin Milo: 165
Vonta Jože: 66
Vrhovšek Jelka: 82
Zakonjšek Martin: 80, 168
Zirkelbach Slavica: 151
Zupančič Marija: 87, 162
Žerovnik Pavel: 146
Žmahar Ivan: 124, 133

VSEBINA

Republiški zbor

21. seja — 28. septembra 1961

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 20. seje	3
2. Sporočila pred določitvijo dnevnega reda	3
3. Določitev dnevnega reda	3

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961	3
---	---

Govorniki:

Poročevalec inž. Ivo Klemenčič	4
Riko Jerman	4

2. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o socialnih zavodih	7
---	---

Govorniki:

Poročevalec Franc Šebjanič	7
Poročevalec Martin Košir	8
Poročevalec Stane Nunčič	8
Ada Krivic	8

3. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o knjižnicah	11
--	----

Govorniki:

Poročevalec Stane Ravljen	11
Poročevalec Ivan Hercog	11
Poročevalec Lado Oblak	11
Beno Zupančič	12

4. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu	14
---	----

Govorniki:

Poročevalec Ivan Potrč	14
Poročevalec Vlado Jurančič	14
Poročevalec Franc Treven	14

5. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o varstvu kulturnih spornikov v Ljudski republiki Sloveniji	14
Govorniki:	
Poročevalec Marija Aljančič	14
Poročevalec Stane Brečko	14
Poročevalec Lado Božič	14
Beno Zupančič	15
6. Obravnava in sklepanje o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavu Univerze v Ljubljani	17
Govornika:	
Poročevalec Franc Šušteršič	17
Poročevalec Marija Zupančič	17

22. seja — 23. novembra 1961

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 21. seje	18
2. Določitev dnevnega reda	18

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o gozdovih	18
Govorniki:	
Poročevalec Stane Vrhovec	19
Poročevalec Ivan Hercog	19
Poročevalec Lado Božič	19
Matevž Hace	19
2. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev	22
Govorniki:	
Poročevalec Anton Vrhovšek	22
Poročevalec Franc Bera	22
Poročevalec Franc Belšak	22
Miran Košmelj	22
dr. Ivan Kopač	25
2. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o delu na domu	26
Govorniki:	
Poročevalec Davorin Ferligoj	26
Poročevalec Martin Zakonjšek	26
Poročevalec Stane Brečko	26
Poročevalec Lado Oblak	26
Miran Košmelj	26

4. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1960	29
---	----

Govornika:

Poročevalec Davorin Ferligoj	29
Poročevalec Lado Božič	29

5. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev nastalih leta 1961	29
---	----

Govorniki:

Poročevalec Ivan Kovačič	29
Poročevalec Davorin Ferligoj	29
Poročevalec dr. Sonja Kukovec	29

23. seja — 19. decembra 1961

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 22. seje	30
2. Določitev dnevnega reda	30

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v LRS	31
---	----

Govornika:

Poročevalec Stane Vrhovec	31
Poročevalec Franc Belšak	31

2. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije	31
---	----

Govorniki:

Poročevalec Miran Cvenk	31
Poročevalec Jože Slavič	31
Poročevalec Stane Brečko	31
Poročevalec Lado Božič	31
Matija Maležič	31

3. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961	32
--	----

Govornika:

Poročevalec Jože Slavič	32
Poročevalec Vera Kolarič	33

4. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962	33
Govornika:	
Poročevalec Jože Slavič	33
Poročevalec Vera Kolarič	33
5. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov	33
Govorniki:	
Poročevalec Vinka Simonič	33
Poročevalec Miran Cvenk	33
Poročevalec Lado Božič	33
6. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I. v Ljubljani, Okrajnega sodišča II. v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih	34
Govornika:	
Poročevalec Ivan Hercog	34
Poročevalec Ivan Ros	34

Zbor proizvajalcev

21. seja — 28. septembra 1961

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 20. seje	35
2. Določitev dnevnega reda	35

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu sklepa o soglasju k finančnemu načrtu Sklada LRS za šolstvo za leto 1961	35
---	----

Govornika:

Poročevalec Anton Seljak	35
Vlado Majhen	35

22. seja — 23. novembra 1961

Pred dnevnim redom:

1. Komemorativni govor predsednika Zbora proizvajalcev Lojzeta Ocepka za pokojnim ljudskim poslancem Mirkom Lorgerjem	39
2. Čitanje in odobritev zapisnika 21. seje	39
3. Določitev dnevnega reda	39

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o gozdovih 40
Govorniki:
Poročevalec inž. Desanka Kozič 40
Poročevalec inž. Jože Drnovšek 40, 42
Tone Hafner 40
2. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o delu na domu 46
Govorniki:
Poročevalec Jože Bergant 46
Poročevalec Henrik Cigoj 46
Poročevalec Franc Naglič 46
inž. Viktor Kotnik 46
3. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev 48
Govorniki:
Poročevalec Jože Bergant 48
Poročevalec Janko Lukan 48
4. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1960 49
Govorniki:
Poročevalec Anton Seljak 49
Poročevalec Franc Naglič 49
5. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih v letu 1961 49
Govorniki:
Poročevalec Jože Bergant 49
Poročevalec Marija Vild 49
Poročevalec Bojan Leskovar 49
6. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice za LRS 50
Govorniki:
Poročevalec Nada Božič 50
Poročevalec inž. Jože Drnovšek 50
Miro Posega 50
7. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LRS 51
Govorniki:
Poročevalec Ivan Kovač 51
Poročevalec inž. Jože Drnovšek 51

23. seja — 19. decembra 1961

Pred dnevnim redom:

1. Čitanje in odobritev zapisnika 22. seje	52
2. Določitev dnevnega reda	52

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke LR Slovenije	53

Govorniki:

Poročevalec inž. Boris Pipan	53
Poročevalec Stane Rebernik	53
Poročevalec Janez Lesjak	53
dr. Marijan Dermastia	53

2. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961	54

Govornika:

Poročevalec Ivanka Kukovec	54
Poročevalec Elica Dolenc	54

3. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962	54

Govornika:

Poročevalec Peter Tomazin	54
Poročevalec Elica Dolenc	54

4. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o določitvi stopnje sploš- nega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih proizvajalcev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrивati s prispevkom iz občinskih proračunov	54

Govorniki:

Poročevalec Štefan Pavšič	54
Poročevalec Ivan Žmahar	55
Poročevalec Janez Lesjak	55

SKUPNE SEJE

Republiškega zbora in Zbora proizvajalcev

21. seja — 28. septembra 1961

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	56
2. Čitanje in odobritev zapisnika 20. seje	56
3. Sporočila pred določitvijo dnevnega reda	56
4. Določitev dnevnega reda	56

Dnevni red:

1. Obravnavanje poročila o gibanju gospodarstva v I. polletju 1961 s posebnim ozirom na delovanje gospodarskega sistema 57
Govorniki:
Poročevalec Franc Popit 57
Poročevalec Anton Seljak 57
Tone Bole 57
Svetko Kobal 63
Jože Vonta 66
Miha Berčič 67
Stane Kavčič 69
Rudi Čačinovič 72
Jože Slavič 75
Ivan Hercog 77
Stane Nunčič 78

2. Obravnava in sklepanje o predlogu resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu 80
Govorniki:
Poročevalec Martin Zakonjšek 80
Poročevalec Jelka Vrhovšek 82
Poročevalec Martin Košir 82
Poročevalec Janko Lukan 82
Vlado Majhen 82
Marija Vild 85
Marija Zupančič 87
Francka Bevk 88

3. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o ustanovitvi komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije 89
Govornik:
Predlagatelj Franc Kimovec 89

4. Obravnava in sklepanje o predlogu odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov 90
Govornika:
Poročevalec Nerino Gobbo 90
Poročevalec Ivan Ros 91

5. Sklepanje o razrešitvi in izvolitvi sodnikov 91
Govornik:
Poročevalec inž. Vilma Pirkovič 91

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	92
2. Čitanje in odobritev zapisnika 21. seje	92
3. Sporočila pred določitvijo dnevnega reda	92
4. Določitev dnevnega reda	92

Dnevni red:

1. Obravnava in sklepanje o predlogu resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva	93
---	----

Govorniki:

Poročevalec Albin Jensterle	93
Poročevalec inž. Pepca Perovšek	93
Poročevalec Franc Treven	93
Ada Krivic	93
Vera Kolarič	97

2. Obravnava in sklepanje o predlogu priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v Ljudski republiki Sloveniji	99
--	----

Govorniki:

Poročevalec Maks Dimnik	99
Poročevalec Davorin Ferligoj	99
Poročevalec Štefan Pavšič	99
Poročevalec inž. Jože Drnovšek	99
Miran Košmelj	99
Marija Aljančič	102

3. Obravnava poročila Višjega gospodarskega sodišča LRS o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leto 1960 in 1961 in sklepanje o predlogu resolucije	105
--	-----

Govorniki:

Jernej Štante	106
Poročevalec Ivo Janžekovič	115
Poročevalec Andrej Babnik	116

4. Obrazložitev k predlogu zakona o gozdovih	116
--	-----

Govornik:

Jože Ingolič	116
------------------------	-----

5. Obravnava in sklepanje o razrešitvi in izvolitvi sodnikov	124
--	-----

Govornik:

Poročevalec Ivan Žmahar	124
-----------------------------------	-----

6. Poročilo administrativnega odbora Ljudske skupščine	124
--	-----

Govornik:

Poročevalec Mirko Remec	124
-----------------------------------	-----

23. seja — 19. decembra 1961

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost ljudskih poslancev	125
2. Čitanje in odobritev zapisnika 22. seje	125
3. Določitev dnevnega reda	125
4. Odgovor predstavnika Izvršnega sveta Bojana Polaka na pismo vprašanje Ljudskega poslanca Svetka Kobala	125

Dnevni red:

1. Obravnava informacije o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v LR Sloveniji za 1961	128
---	-----

Govorniki:

Miran Košmelj	128
Poročevalec Miran Cvenk	133
Poročevalec Jože Ulčar	133
Poročevalec Ivan Žmahar	133
Jože Bergant	133
Ivo Janžekovič	135
Tine Lah	139
Slava Faletič	144
Pavel Žerovnik	146
Ivan Kovač	149
Slavica Zirkelbach	151
dr. Draga Černelč	152
Riko Jerman	153
Nerino Gobbo	155
Julij Beltram	160

2. Obravnava in sklepanje o predlogu resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu	162
---	-----

Govorniki:

Poročevalec Lojze Piškur	162
Poročevalec Marija Zupančič	162
Vlado Majhen	162
Milo Vižintin	165
Maks Dimnik	167
Martin Zakonjšek	168

3. Sklepanje o izvolitvi in razrešitvi sodnikov	170
---	-----

Govornik:

Poročevalec Ivan Alt	170
--------------------------------	-----

PRILOGE

1. Poročilo o gibanju gospodarstva v I. polletju leta 1961 s posebnim oziranjem na delovanje gospodarskega sistema	171
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	192
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	197
2. Predlog resolucije o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otročkem varstvu	200
Obrazložitev	203
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	204
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	205
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	206
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	207
3. Predlog sklepa k finančnemu načrtu sklada LRS za šolstvo za leto 1961	207
Obrazložitev	208
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	208
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	209
4. Predlog zakona o socialnih zavodih	209
Obrazložitev	213
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	215
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	216
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	216
5. Predlog zakona o knjižnicah	217
Obrazložitev	223
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	225
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	226
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	226
6. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o Prešernovem skladu	227
Obrazložitev	228
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	229
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	230
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	230
7. Predlog zakona o varstvu kulturnih spomenikov v LR Sloveniji	231
Obrazložitev	244
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	246
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	247
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	247
8. Predlog zakona o preimenovanju nekaterih fakultet v sestavi Uni- verze v Ljubljani	248
Obrazložitev	248
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	249
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	249
9. Predlog odloka o ustanovitvi Komisije za pripravo osnutka nove ustave Ljudske republike Slovenije	250
Obrazložitev	251
10. Predlog odloka o podaljšanju mandata občinskih in okrajnih ljudskih odborov	252
Obrazložitev	252
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo	253
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	254
11. Predlog sklepa o razrešitvi sodnikov okrožnih sodišč	254
Obrazložitev	254
12. Predlog sklepa o izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč	255
Obrazložitev	255
Poročilo odbora za volitve	256

13. Predlog resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva	256
Obrazložitev	259
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	263
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	266
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	267
14. Predlog priporočila o nalogah na področju strokovnega izobraževanja v LR Sloveniji	267
Obrazložitev	373
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	274
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	277
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	278
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	279
15. Poročilo o delu gospodarskih sodišč s posebnim ozirom na leto 1960 in 1961	280
16. Predlog resolucije k poročilu o delu gospodarskih sodišč	386
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ in ZP	387
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	388
17. Predlog zakona o gozdovih	389
Obrazložitev	400
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	404
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	406
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	406
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	407
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	408
18. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev	408
Obrazložitev	422
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	426
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	427
Poročilo odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ZP	428
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	428
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	429
19. Predlog zakona o delu na domu	430
Obrazložitev	432
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	434
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	434
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	435
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	436
Poročilo odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ZP	436
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	437
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	437
20. Predlog odloka o potrditvi zaključnega računa Republiškega investicijskega sklada za leto 1960	438
Obrazložitev	438
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	439
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	439
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	440
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	440
21. Predlog odloka o kritju primanjkljajev skladov zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev, nastalih leta 1961	441
Obrazložitev	442
Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	442
Poročilo odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ZP	443
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	444
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	445
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	445
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	446

22. Predlog odloka o potrditvi statuta Obrtno-komunalne zbornice LR Slovenije	447
Poročilo odbora za gospodarske organizacije ZP	447
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	448
23. Predlog odloka o potrditvi statuta Zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo LR Slovenije	448
Poročilo odbora za gospodarske organizacije ZP	448
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	449
24. Predlog sklepa o izvolitvi sodnikov okrožnih sodišč in o razrešitvi sodnika okrožnega gospodarskega sodišča	450
Obrazložitev	450
Poročilo odbora za volitve	452
25. Poročilo administrativnega odbora Ljudske skupščine LRS	452
26. Informacija o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah v LR Sloveniji za leto 1961	453
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	476
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	478
Poročilo odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ZP	480
27. Predlog resolucije o vlogi in nalogah gimnazije v vzgojno-izobraževalnem sistemu	481
Obrazložitev	484
Poročilo odbora za prosveto in kulturo RZ	485
Poročilo zakonodajnega odbora RZ in ZP	487
28. Predlog zakona o spremembah zakona o območjih okrajev in občin v Ljudski republiki Sloveniji	488
Obrazložitev	489
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	491
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	491
29. Predlog zakona o ustanovitvi Splošne gospodarske banke Ljudske republike Slovenije	492
Obrazložitev	495
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	497
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	498
Poročilo odbora za proračun RZ	498
Poročilo odbora za proračun ZP	499
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	499
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	500
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	501
30. Predlog odloka o spremembah proračuna Ljudske republike Slovenije (republiškega proračuna) za leto 1961	501
Obrazložitev	505
Poročilo odbora za proračun RZ	506
Poročilo odbora za proračun ZP	507
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	507
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	508
31. Predlog odloka o začasnem financiranju republiških potreb v I. tromesečju 1962	508
Obrazložitev	509
Poročilo odbora za proračun RZ	509
Poročilo odbora za proračun ZP	509
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	510
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	510
32. Predlog odloka o določitvi stopnje splošnega prispevka od kmetijskih dohodkov za zdravstveno zavarovanje kmetijskih zavarovancev ter o določitvi najmanjšega dela stroškov za zdravstveno varstvo kmetijskih proizvajalcev, ki se mora pokrivati s prispevkom iz občinskih proračunov	511
Obrazložitev	511

Poročilo odbora za zdravstvo in socialno politiko RZ	512
Poročilo odbora za gospodarstvo RZ	513
Poročilo odbora za gospodarstvo ZP	513
Poročilo odbora za vprašanja dela in socialnega zavarovanja ZP	514
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	515
Poročilo zakonodajnega odbora ZP	515
33. Predlog odloka o ustanovitvi Okrajnega sodišča I. v Ljubljani, Okrajnega sodišča II. v Ljubljani in Okrajnega sodišča na Vrhniki ter o njihovih krajevnih območjih	516
Obrazložitev	517
Poročilo odbora za organizacijo oblasti in upravo RZ	518
Poročilo zakonodajnega odbora RZ	518
34. Predlog sklepa o izvolitvi sodnika Vrhovnega sodišča LRS in predsednika okrožnega sodišča ter o razrešitvi sodnika Vrhovnega sodišča LRS	519
Obrazložitev	519
Poročilo odbora za volitve	520
35. Ljudska skupščina LRS	521
Odbori in komisije	521
36. Republiški zbor	522
Odbori	522
37. Zbor proizvajalcev	524
Odbori	525
38. Poslanci Ljudske skupščine LRS	527
Poslanci izvoljeni v Zvezno ljudsko skupščino	528
39. Izvršni svet Ljudske skupščine LRS	529
40. Vrhovno sodišče LRS	529
41. Višje gospodarsko sodišče LRS	529
42. Seznam govornikov	530

Urednik
Milan Megušar

Natisnila
Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani
junija 1962
v 400 izvodih

Obsega 540 strani

Izdala in založila
Ljudska skupščina LRS

